BORISS GRIBANOVS

HEMINGVEJS

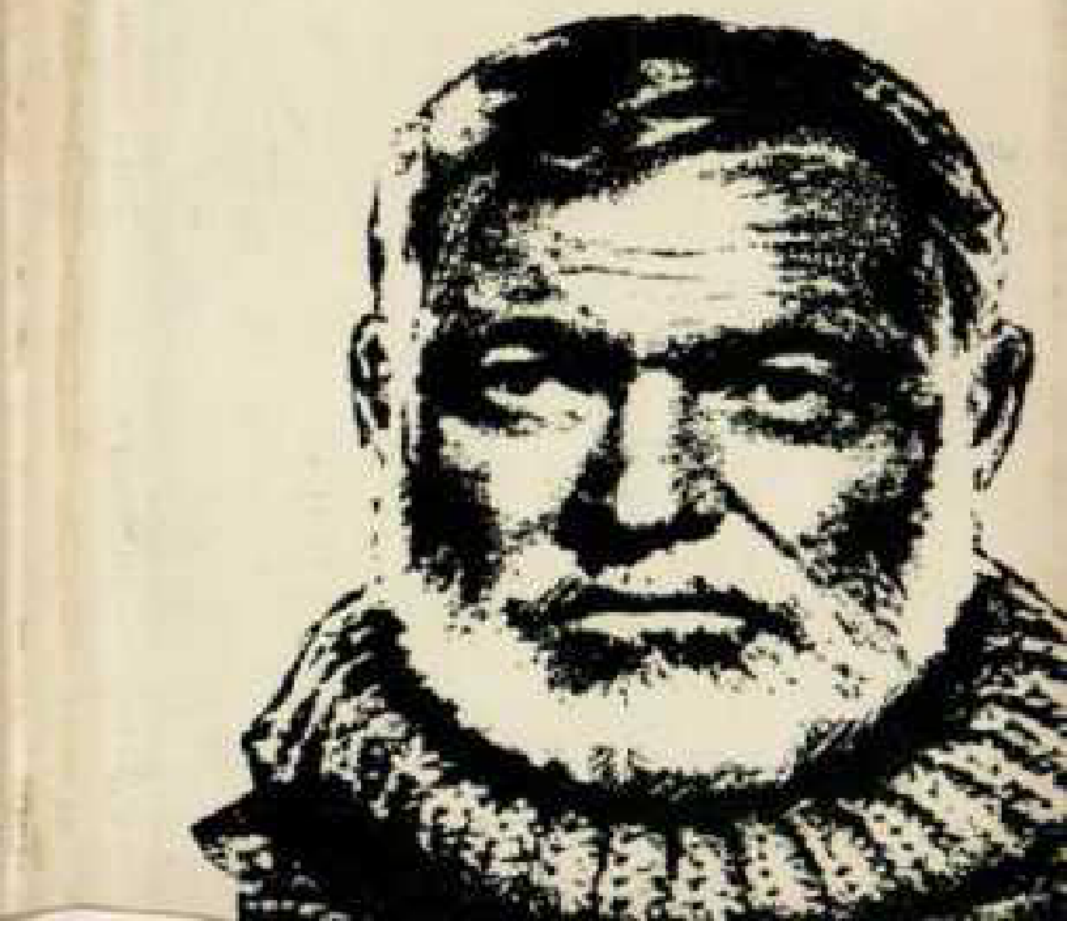

SHOUT
SHARE
IT

Annotation

Boriss Gribanovs

Hemingvejs

Viņa dzīves stāsts aizsākās ievērojamos laikmetu griežos — beidzās deviņpadsmitais gadsimts, un tuvojās divdesmitais. Neviens toreiz īsti nespēja iedomāties, ko nesis šis jaunais gadsimts

Ievērojamu cilvēku dzīve

Izdevniecība «Liesma» Rīga 1973

8Л (Лтег) Сг 470

Б. Грибанов ХЕМИНГУЭЙ

Издательство ЦК 13ЛКСМ «Молодая гвардия»

Москва 1970

Издательство «Лиесма»

Рига 1973

Серия «Жизнь замечательных людей* На латышском языке Перевод с русского В Викане Художник А. Юнкер

N o *krievu\alodas* tulkojusi Vanda Vikāne *Mākslinieks Aleksandrs Junkers*

Ivana Aleksandroviča Kaškina piemiņai

- Sērija «Ievērojamu cilvēku dzīve» iznāk šādi darbi
- 1. NODAĻA OUKPARKA UN ZlEMEĻMIČIGANAS MEŽI
- 2. NODAĻA POLICIJAS REPORTIERIS
- 3 NODAĻA TENENTE ERNESTO
- 4 NODAĻA KAREIVIS ATGRIEŽAS MĀJAS
- 5. NODAĻA *TORONTO STAR WEEKLY» ĀRŠTATA KORESPONDENTS
- 6 NODAĻA «ES AIZBRAUCU NO SIS PILSĒTAS»
- 7. NODAĻA PARĪZE
- 8 NODAĻA TUVIE AUSTRUMI
- 9 NODAĻA LOZANNA
- 10, NODAĻA Rūra
- 11 NODAĻA PAVASARIS, KAS PIEPILDĪJA CERĪBAS
- 12 NODAĻA ATVADAS NO LAIKRAKSTA
- 13 NODAĻA BADA MACIBA
- 14. NODAĻA «ZUDUSI PAAUDZE»
- 15. NODAĻA «VĪRIEŠI BEZ SIEVIETĒM»
- 16. NODAĻA ATGRIEŠANAS dzimtene
- 17. NODAĻA GOLFA STRAUMES ŪDEŅI UN VAIOMINGAS MEži
- 18. NODAĻA «ĀFRIKAS ZAĻIE PAKALNI»
- 19 NODAĻA tēMĀS PAVĒRSIENS

- 20. NODAĻA SPĀNIJAS traģēdija
- 21 NODAĻA INTERMEDIA STARP KARIEM
- 22. NODAĻA OTRAIS PASAULES KARš
- 23. NODAĻA FINKA VIHIJAS ĪPAŠNIEKS
- 24. NODAĻA VENĒCIJA
- 25. NODALA VISAS UPES TEK UZ JūrU
- 26. NODAĻA ATKAL SPĀNIJA UN AFRIKA
- 27. NODAĻA NOBEĻA PREMIJAS LAUREĀTS
- 28 NODAĻA pēdējais raunds
- ERNESTA HEMINGVEJA DZĪVES UN DAIĻRADES GALVENIE DATI
- ĪSA bibliografija
- SATURS

Boriss Gribanovs
Hemingvejs

Sērija «Ievērojamu cilvēku dzīve» iznāk šādi darbi

A. ŠTEKijJS. TOMASS MINCERS
V. BARANČENKO. JURIS GAVĒNIS
A. MORUĀ. PROMETEJS JEB BALZAKA DZĪVE
S. ĻEMEšEVS. MĀKSLINIEKA CEĻŠ
A. ĻEVANDOVSKIS. ŽANNA D'ARKA
J. NIEDRE. SALIŅA BANGOJOŠĀ OKEĀNA
S. ZARŅICKIS,
A. SERGEJEVS. ČIČERINS
S. MOROZOVS. PROKOFJEVS
A. ALDANS-SEMJONOVS. SEMJONOVS-TJANSANSKIS
A. MORUĀ. ŽORŽA SANDA
A. DZlVEĻEGOVS. LEONARDO DA VINČI
T. RUFO. MANAS DZĪVES PARABOLA
A. GOLEMBA. GRAMŠI
P. ASTASENKOVS. KURČATOVS
A. STEKLIJS. KAMPANELLA
J. KALNIŅŠ. ANDREJS PUMPURS
D. VEISS. RODĒNS
E. STONS. JŪRNIEKS SEGLOS
A. ALDANS-SEMJONOVS. ČERSKIS
J. NIEDRE. ES BIJU, ESMU, BŪŠU DRĪZ ...
L. BORISOVS. AR KATRIONAS KAROGU
S. CVEIGS. MAGELĀNS
2. RENUĀRS. RENUĀRS

BORISS GRIBANOVS
HEMINGVEjS

1. NODAĻA OUKPARKA UN ZĪEMEĻMIČIGANAS MEŽI

Ja tev visu mūžu, kopš pašas agras bērnības, ir bijušas tikai trīs aizraušanās — medības, zveja un lasīšana un ja nepieciešamība rakstīt visu mūžu ir valdījusi pār tevi, tad tu pamazām pieradinies gremdēties atmiņas un, domājot par pagājušo, biežāk par visu citu atceries medības, zveju un grāmatas un atceries tās ar prieku.

E. Hemingvejs, Šaušana lidojumā

Viņa dzīves stāsts aizsākās ievērojamos laika griežos — beidzās deviņpadsmitais gadsimts, un tuvojās divdesmitais. Neviens toreiz īsti nespēja iedomāties, ko nesis šis jaunais gadsimts, un par to daudz sprieda. Radās pat domstarpibas, kad sagaidīt jauno gadsimtu — 1899. gada 31. decembrī vai 1900. gada 31. decembrī. Bet vairāk par visu citu, protams, minēja — kāds tad būs šis divdesmitais gadsimts. Zinātnieki un zīlnieki, fantasti un feļetonisti, rakstnieki un lasītāji — visi cits par citu pūlējās pareģot, ko cilvēcei dos jaunais laikmets.

Pagaidām šo laikmetu personificēja Anglijas karaliene Viktorija. Viktorijas laikmeta stils valdīja visur: politika, arhitektūrā, mēbelēs, dzīves veidā, literatūrā.

Tā nebija nejaušība, ka Hcmingveja jaunākais brālis Lesters rakstīja savās atmiņās: «Ernests nāca tieši no Viktorijas laika deviņdesmitajiem gadiem Vidējos Rietumos.»

Laikabiedri apgalvoja, ka talaika Amerikai Oukparka varot noderēt par Viktorijas laika pilsētiņas paraugu, etalonu. Tās iedzīvotāji ar lepnumu un bez mazakas ironijas apgalvoja, ka Oukparka esot «vislielākais ciemats pasaulē».

Klusas, ēnainas, skaistām gobām apstādītas ielas, omulīgas savrupmājas — viss izskatījās ļoti kārtīgi un solīdi, pilsētiņas iedzīvotāji staigāja nesteidzīgi, cienīgi, visi pazina cits citu, kaut arī savstarpējos apsveikumos vienmēr varēja just stingri noteiktu sabiedriskā stāvokļa pakāpi, ikvienā mājā goda vietā stāvēja bībele pamatīgos ādas vākos, kura pārgāja mantojumā no paaudzes uz paaudzi.

Svētdienās visi satikās baznīcā, tur bija galvenais sabiedriskās dzīves centrs, dāmas dziedāja baznīcas korī, darbojās labdarības pasākumos. Otrs tāds centrs bija vietējais klubs. Tur rīkoja tējas vakarus ar dažādām pārrunām.

Cits par citu zināja visu. «Sabiedriskajai domai» nepa-slidēja garām itin nekas: kāds izdzēris lieku glāzīti, kāds neiet kārtīgi baznīcā, kāds sastrīdējies ar sievu — viss tūdaļ nonāca kaimiņu tiesas priekšā, tika nopietni apspriests, un spriedums nebija pārsūdzams.

Pilsētiņas iedzīvotāji kategoriski atteicās atzīt Ouk-parku par Čikāgas piepilsētu, kaut arī īstenībā tā bija. Jā, līdzās bija Čikāga, nekronētā Vidējo Rietumu galvaspilsēta, pilsēta-astoņkājis, jau toreiz bēdīgi slavena visā Amerikā ar atklātu korupciju, gangsteru bandu kundzību, ar saviem publiskajiem namiem, spēļu zaņķiem un restorāniem.

Kas par to, ka solīdums, ar ko tā lepojās Oukparkas ģimenes, viņu labklājība galvenokārt bija dibināta uz naudas, ko ģimeņu tēvi ieguva šajā «samaitātajā, pērkamajā Čikāgā». Par to nebija pieņemts runāt. Atjautīgi ļaudis apgalvoja, ka robeža starp Čikāgu un Oukparku atrodoties tur, kur beidzoties restorāni un sākoties baznīcas.

Par vienu no labākajām pilsētiņas ielām uzskatīja Noit-oukparkas avēniju, gar kuru rindojās turīgo, cienījamo ļaužu —vietējās sabiedrības dižvīru savrupmājas. Tur 439. numurā dzīvoja Hollu ģimene. Tās galva Ernests Mil-lers Holls bija krietns džentlmenis, līdzīpašnieks firmā, kas tirgojās ar dzelzs precēm, — «Rendolls, Holls un Ko» Čikāgā, Vestleikas ielā. Viņš bija dzimis Anglijā, bet jau bērnībā nokļuvis Amerikā un šo zemi uzskatīja par savu otro dzimteni.

Laulātie draugi Holli bija pārtikuši un ārkārtīgi reliģiozi cilvēki. Viņu meitai Greisai jau bērnībā atklajas izviļas spējas mūzikā, viņa spēlēja klavieres, dziedāja Čikāgas Svētā Pāvila katedrāles korī, viņai bija gluži labs kontralts, un viņa sapņoja kļūt par dziedātāju. Viņas mālē bija cieši pārliecināta, ka Greisai jākļūst par kaut ko sevišķu, un pastāvīgi atgādināja viņai: «Nenotraipi rokas virtuvē! Tev ir spējas. Sievietei nevajag aprakt sevi virtuvē, ja viņa no tā var izvairīties.» Greisa Holla šo mācību apguva diezgan pamatīgi. Ari viņa pati bija pārliecināta, ka viņai lemta neparasta nākotne.

Tai pašā Nortoukparkas avēnijā pretī Holliem 444. namā dzīvoja Ansons Teilors Hemingvejs. Viņš bija dzimis Jaunanglijā, cēlies no amerikāņu neatkarības cīņu dalībnieka dzimtas un ar to ārkārtīgi lepojās. Viņa bērnība iekrita laikā, kad sākās Rietumu apgūšana un parceļotāji devās uz jaunām zemēm, atņemot tās pamatiedzīvotājiem indiāņiem. Kad Ansonam Hemingvejam bija desmit gadu, viņu slēgta furgonā aizveda no Konektikutas uz Čikāgu. Sākoties karam starp Ziemeļiem un Dienvidiem, viņš brīvprātīgi iestājās 72. Ilinoisas kājnieku pulka un deviņpadsmit gadu vecumā par drošsirdību saņēma no prezidenta Linkolna leitnanta pakāpi. Pēc kara viņš beidza universitāti Vitonā un apmetās Oukparkā. Tur viņam piederēja kaut kāds nekustams īpašums un līdz ar to bija zināms svars sabiedrībā, par ko it īpaši liecina nekrologs vietējā avīzē pēc viņa nāves. Viņa sieva Adelaida Edmunda He-mingveja bija visai enerģiska sieviete, kura ar dzelzs roku valdīja vīru un sešus bērnus.

Viņu dēls Klerenss Edmunds Hemingvejs izvēlējās ārsta profesiju. Mīlestība uz medicīnu viņā apvienojās ar mīlestību uz dabu, plašumu,

medībām un zveju. Studējot medicīnas koledžā, viņš vienu vasaru pavadīja pie siu cilts indiāņiem Dienviddakotas mežos, medīja kopā ar viņiem, pētīja viņu sadzīvi, sevišķi interesēdamies par indiāņu tautas medicīnu. Citu vasaru viņš salīga par pavaru pētnieciska ekspedīcijā, kas strādāja Ziemeļkaro-līnas kalnos.

Klerensam Hemingvejam nepatika pilsēta, viņš sapņoja par dzīvi brivā dabā. Bija pat tāds brīdis, kad viņš nolēma kļūt par ārstu misionāru un jau ievadīja sarunas, lai brauktu uz Guamas salu, vēlāk tādā pašā uzdevumā gribēja doties uz Grenlandi. Taču viņš bija neuzņēmīgs cilvēks, baidījās no krasiem pavērsieniem dzīvē, un viss

beidzās ar to, ka Klerenss Hemingvejs atgriezās Ouk-parka. Viņš bija labs ārsts un drīz vien iekaroja sev solīdu reputāciju.

Liktenim labpatika, lai šie divi tik atšķirīgie cilvēki — Klerenss Hemingvejs un Greisa Holla — iepazītos. Drīz vien viņš lūdza viņas roku. Viņa pieņēma bildinājumu, lomēr sapnis par mākslinieces karjeru nedeva miera godkārīgajai Greisai Hollai, un 1895. gada rudenī viņa aizbrauca uz Ņujorku mācīties dziedāt pie tolaik ievērojamās pasniedzējas *madame* Kapiani. Pēc gada viņa jau debitēja Ņujorkas lielākajā koncertzālē — Medisonskvēr-gārdenā. Mūzikas kritiķu atsauksmes bija visai atzinīgas, un viņai piedāvāja kontraktu Metropolitēna operā.

Madame Kapiani centās pierunāt Greisu parakstīt kontraktu un palikt Ņujorkā, bet jaunais ārsts no Oukparkas sūtīja vēstuli pēc vēstules, atgādinādams viņas doto solījumu. Galu galā tradīciju spēks izrādījās stiprāks par mākslinieces godkāri. Greisa Holla atgriezās dzimtajā Ouk-parkā un 1896. gada 1. oktobrī salaulājās ar ārstu Hemingveju.

Viņa uzskatīja, ka nesusi upuri, un nekad nespēja to piedot — ne tik daudz sev, cik apkārtējiem cilvēkiem. Visu mūžu viņa atgādināja vīram, ka viņa dēj atteikusies no tik spožas nākotnes. Viņa bija pārliecināta, ka no viņas būtu iznākusi tikpat laba dziedātāja kā tajos laikos pazīs-tamā Sūmane-Heinka. Vecākā meita Marselīna savā grāmatā «Hemingveju ģimenē» atceras, kā māte viņai teikusi: «Ievēro, dārgā, Sūmane-Heinka ieņēma operā to vietu, kura pienācās man.»

Sievas uzupurēšanas ļoti dārgi maksāja ārstam Hemin-gvejam. Viņš bija labs cilvēks, bet vāja rakstura un visur pakļāvās sievai, pūlējās atbrīvot to no visiem dzīves grūtumiem, paturēdams prātā, ka viņa dēļ tā atteikusies no mākslinieces karjeras. Tāpēc Greisa Holla nekad nestrādāja virtuvē un tikpat kā nenodarbojās ar bērniem. Visas šīs rūpes uzņēmās ārsts. N'o rītiem viņš pats gatavoja brokastis, baroja bērnus, pienesa brokastis sievai pie gultas.

Pirmos ģimenes dzīves gadus Klerenss un Greisa pavadi ja Hollu mājā. Tur piedzima Marselīna un pēc gada, 1899. gada 21. jūlijā, piedzima dēls, kuru par godu vec-Icvam nosauca pnr Ernestu.

Ernests Hemingvejs daudz un diezgan sīki ir rakstījis par savu bērnību un jaunību. Gandrīz visu šo stāstu va-

ronis ir viens un tas pats — Nīks Adamss. Tieši viņu Me-mingvejs ir padarījis par savu *alter ego,* viņam piedēvējis savas atmiņas pārdomas un izjūtas. Dabiski, ka nedrīkst pilnīgi identificēt literāro varoni ar autoru, taču tas, ka Niķa Adamsa biogrāfijas detajas tieši un neapstrīdami saki it ar paša Hemingveja biogrāfiju, dod tiesības izmantot tas tajos gadījumos, kad dokumentāli materiāli apstiprina šo sakritību.

Stāstā «Pirms aizmigšanas» Niks atceras visas tās vietas, kur viņš makšķerējis foreles, visus cilvēkus, ko kādreiz pazinis, visu, sākot ar pašām pirmajām atmiņām mūžā. Šīs pirmās atmiņas bija «bēniņi mājā, kur biju piedzimis, un manu vecāku kāzu kūka skārda kārbā pie spāres, un bēniņos saliktas burkas ar čūskām un citiem dzīvniekiem, kurus mans tēvs bija bērnībā savācis un ielicis spirtā, kas bija da)ēji izgarojis, tā ka dažu rāpuļu muguras virs šķidruma bija kļuvušas baltas».

Jā, spriežot pēc viņa bērnu atmiņām, ārsts Hemingvcjs aizrāvies ar kolekcionēšanu. Marselīna raksta par tēvu, ka «viņš vāca bultu uzgaļus, māla traukus, šķēpu uzgaļus un citus indiāņu iedzīves priekšmetus savai indiāņu mākslas priekšmetu un darba rīku kolekcijai. Viņš bija atradis dažus akmens cirvjus, un viņam bija lieliska krama aizslēgu kolekcija, kuru viņš rādīja mums, kad bijām bērni.»

Vectēva Holla māja īstenībā bija atstāta jaunās ģimenes rīcībā. Vecmāmiņa Karolina Holla bija mirusi, un vecais ārsts parasti visu ziemu pavadīja Kalifornijā, bet vasarā Hemingveju ģimene devās uz Ziemeļmičiganu. Tur, skaistā Volūna ezera krastā, ārsts Hemingvejs nopirka nelielu zemes gabalu un no ciedru baļķiem uzcēla kotedžu, ko viņi nosauca par «Vindmiru». Apkārtne bija neapdzīvota, ezerā daudz zivju, mežos pilna vaļa medniekiem.

Klerenss Hemingvejs bija diezgan vienkāršs un pieticīgs cilvēks, un viņu pilnīgi apmierināja dzīve sievastēva mājā. Bet viņa sievai bija citi nodomi.

Kad Ernijam bija pieci gadi, vectēvs Holls nomira un atstāja meitai mantojumā mazliet naudas. Greisa Hemingveja tūdaļ nolēma celt jaunu māju, kas atbilstu viņas priekšstatiem par labākās sabiedrības dzīvi. Marselīna atceras, ka māte pati izdomājusi iekārtu visām sešpadsmit jaunās mājas istabām. Galvenais viņas rūpju objekts — jaunas mājas sirds bija liels mūzikas salons ar divrindu logiem. Tāds salons viņai bija nepieciešams mūzikas

I vakariem, kuros viņa varētu sapulcināt vietējo labāko sa

biedrību. Viņa bija īsta sabiedrības dāma, šī Greisa He-mingveja, — dziedāja baznīcas korī, rosīgi darbojās vietējās draudzes un vietējā

sieviešu kluba pasākumos, bija visu iespējamo labdarības biedrību īstenā locekle — it īpaši jāpiemin protestantu misionāru biedrība, kuras uzdevums bi ja izplatīt dieva vārdu visā pasaulē.

Jauno namu uzcēla Nortkenilvorlas avēnijā. Tai pašā stāsta «Pirms aizmigšanas» Hemingvejs raksta sava varoņa Niķa Adamsa vārdā:

«Es atcerējos, ka pēc vectēva nāves mēs pārcēlāmies uz jaunu māju, kas bija celta pēc mātes ieceres. Mantas, ko nolēma nevest līdzi, turpat pagalmā sadedzināja, un man skaidri vēl palicis prātā, kā bēniņu burkas tika samestas ugunī un kā tās karstumā sprāga un gaisā uzšāvās spirta liesma. Es atcerējos, kā pagalmā sadega čūskas. Taču šajās atmiņās nebija cilvēku, bija vienīgi lietas.»

Tomēr tās vēl nav beigas stāstam par tēva kolekciju, šo tematu Hemingvejs risina tālāk, aiz sīkām un, kā varētu likties, nenozīmīgām dētajām atklājot sarežģītu, dziļi slēptu ģimenes attiecību drāmu. Niks atceras, kā viņa māte pastāvīgi rūpējās par tīrību un kārtību jaunajā mājā. Kādreiz, kad tēvs bija aizbraucis medībās, viņa ņēma piiekšā pagrabu un visu lieko sadedzināja. Kad tēvs atgriezās, uz ceļa pie mājas kurējās ugunskurs.

«Es izskrēju tēvam pretī. Viņš atdeva man savu bisi un paskatījās uz ugunskuru.

— Kas tad tas? — viņš jautāja.

— Es tīrīju pagrabu, mīļais, — māte smaidot sacīja. Viņa bija iznākusi tēvam pretī uz lieveņa.

Tēvs, raugoties ugunskurā, paspēra kaut ko ar kāju. Tad noliecās un izvilka no pelniem kādu priekšmetu.

— Atnes man grābekli, Nik, — viņš teica.

Es no pagraba atnesu grābekli, un tēvs ļoti rūpīgi par-grāha pelnus. Viņš no tiem izvilka akmens cirvjus un no akmens darinātus dīrājamos nažus, un galodas, un māla lauskas, un neskaitāmus bultu uzgaļus. Ugunī tie bija sa-plaisajuši un kļuvuši melni... Tēvs salika nomelnējušos un s.iplais.ijušos akmens rīkus uz avizes un savīstīja.

I'agalam vislabākie bultu uzgaļi, — tēvs teica. Viņš <11 vīstokli u>g,i|a mājā, bet es paliku ar abām somām. Tad **es (ns Ienesu Iekšā.»**

Sis fragments beidz i . ai šādu zīmīgu frāzi: «Sis atmiņas

saistījās tikai ar diviem cilvēkiem, un es aizlūdzu par viņiem abiem.»

Abi vecāki centās pakjaut Ernestu katrs savai ietekmei, ieaudzināt viņam savu gaumi. Ernesta jaunakais brālis Lesters stāsta savās atmiņās, ka no triju gadu vecuma Ernestu vienmēr varējuši nomierināt, lasot viņam kaut ko skali. Tēvs parasti lasīja viņam grāmatas par dabaszinātnēm, rādija krāsainas ilustrācijas. Starp citu, lasīt Ernests iemācījās diezgan vēlu. Tas izskaidrojams ar to, ka viņam

daudz interesantāk bija pašam izdomāt dažādus stāstus, skatoties attēlus grāmatās.

Ernijam bija trīs gadi, kad tēvs uzdāvināja viņam pirmo makšķeri un paņēma līdzi uz zveju. Ārsts Hemingvejs sapņoja, ka dēls ies viņa pēdās un nodarbosies ar medicīnu, dabaszinātnēm. Reiz viņš ieraudzīja deviņus gadus veco Erniju sveces gaisma lasām Darvinu, kaut gan zēnam jau sen vajadzēja gulēt. Tēvs bija sajūsmā, to viņš uzskatīja par labu zīmi. Patiešām, zēns kopš agras bērnības izrādīja dzīvu interesi par dabu — astoņu gadu vecumā viņš labi zināja nosaukumus visiem kokiem, puķēm, visiem putniem, zivīm un zvēriem, kas sastopami Vidējos Rietumos.

Taču misis Hemingveja sapņoja par citādu nākotni vecākajam dēlam. Lika viņam dziedāt baznīcas korī, tad diezin kāpēc nolēma, ka viņam jāmācās spēlēt čells. Māte skaidri iztēlojas, kā viņa kādreiz aizies uz ievērojamā čellista Ernesta Hemingveja koncertu ... Droši vien viņai šķita, ka tā būs taisnīga likteņa atmaksa par viņas neizdevušos mākslinieces karjeru. Pat pusmūžā Hemingvejs vēl nespēja aizmirst šīs mocības. Kādā intervijā viņš stāstīja: «Māte veselu gadu nelaida mani skolā, lai es mācītos mūziku un kontrapunktu. Viņa domāja, ka man ir dotības, taču man nebija nekāda talanta. Mēs izpildījām kamermūziku — kāds atnāca spēlēt vijoli, mana māsa spēlēja altu, māte klavieres. Sis čells — es to čīgāju tā, ka sliktāk vairs nebija iespējams.» Tomēr Ernija pretestība tika apspiesta ar dzelzs roku un viņam vajadzēja katru dienu pa pusstundai, vēlāk pa stundai nodarboties ar mūziku.

Kad Hemingvejs jau bija kļuvis par ievērojamu rakstnieku, viņam bieži uzdeva standartjautājumu: «Kā jūs sakat rakstīt?» Viņa atbildi parasti uzņēma kā joku, kaut arī tajā bija sava daļa patiesības. «Par saviem panākumiem,» sacīja rakstnieks, «man daļēji jāpateicas tām stundām, kad es viens pats atrados mūzikas istabā un visi domāja, ka es mācos. Bet es tai laikā domāju pats savas domas, atkal un atkal spēlēdams kādu laucinieku deju.»

Bez ziemas mājas Oukparkā bija vēl kotedža pie Vo-lūna ezera. Jau agrā pavasari Ernijs sāka skaitīt, cik dienu atlicis līdz aizbraukšanai. Vasara nozīmēja atbrīvošanos no Oukparkas mājas stingrā režīma, no apnikušā čella, no misis Hemingvejas smalkajiem viesiem.

Beidzot pienāca šī ilgi gaidītā diena — visa ģimene ar neskaitāmiem čemodāniem Čikāgā sēdās tvaikonīti, kas kursēja pa Mičigana ezeru, un devās uz ziemeļiem. Lielie riteņi rosīgi kūla dzidro, neparasti zilo ūdeni, no laba borta varēja priecāties par krastmalu, priedēm, kļavām un bērziem apaugušiem pakalniem, šur tur bija redzami mežcirtēju ciemati, braukāja smagi, slēgti zirgu vilkti furgoni. Pretī peldēja preču šoneri.

Ezera ziemeļrietumu galā tvaikonītis iebrauca Litltra-versas līcī un pietauvojās Hārborspringsas piestātnē. Tur viņi pārsēdās vilciena *«Grand Rapid and Indian Railroad»* nozarojumā, kas savienoja Hārborspringsu ar Pitoski pilsētiņu, kura atradās vienpadsmit jūdzes no ostas. Pitoski pilsētiņā viņi vēlreiz pārsēdās vilcienā, kas gāja gar Volāna ezeru.

Tur mežā, pašā klusā ezera krastā, atradās kotedža «Vindmira». Tajā bija viena kopēja istaba ar ķieģeļu kamīnu, ēdamistaba, virtuve, divas guļamistabas un slēgts balkons. Vēlāk, kad radās vairāk bērnu, mājai piebūvēja vēl vienu virtuvi un tris guļamistabas. No ārpuses kotedža bija apšūta ar baltiem tēstiem dēļiem. Netālu no kotedžas bija kokzāģētava un tai blakus mazs ciematiņš — dažas primitīvas būdiņas, tur dzīvoja indiāņi, kuri nodarbojās ar koku mizu plēšanu un piegādāja tās miecētavai Boinsiti jā.

Tur bija brīves valstība. Čells visu vasaru mētājas kaktā. Zēns varēja skraidīt basām kājām, stundām ilgi klusēdams sēdēt ezera krastā ar makšķeri, klaiņot pa mežu, ieelpojot tā smaržas, uzmanīgi vērojot meža un tā iemītnieku dzīvi. Vēlāk Heiningvejs mēdza stāstīt, kā viņš pirmoreiz sapratis, kas ir cīņa par eksistenci. Reiz viņš mežā redzējis, kā čūska ūdensvada caurules resnumā aprij divreiz resnāku ķirzaku. Piecpadsmit minūtes Ernijs ar dedzigu interesi vērojis, kā čūska ierij ķirzaku arvien dziļāk un dziļāk, bet tā izmisīgi pretojas, pūlēdamās iz-

raut pakaļkājas no čūskas rīkles ik reizes, kad tā apstājās atvilkt elpu. Pēc tam varēja redzēt, cik ilgi ķirzaka vēl kustējās čūskas vēderā.

Indiāņu ciematā dzīvoja draugi, ar kuriem bija interesanti spēlēties, kopā doties medībās. Pastāvīgi viņa kompanjoni bija Dika Boultona — baltā, kas apprecējies ar indiānieti, — bērni: dēls Edijs un meita Prūdensa, kura bija divus gadus jaunāka par Ernestu. Turpat ciematā dzīvoja indiānis Billijs Teibšovs, par kura izdarībām dzērumā klīda daudzi daždažādi nostāsti.

Vispār vasara nenozīmēja vienīgi izklaidēšanos. Ģimenē tādā ziņā valdīja stingra kārtība — tiklīdz bērns bija tiktāl paaudzies, ka spēja noturēt rokā slotu vai grābekli, viņš dabūja noteiktu dienas uzdevumu. No rītiem vajadzēja noslaucīt pludmali, nogāzi no kotedžas līdz krastam. Arī Ernijam bija savs uzdevums — viņam vajadzēja ik rītus atnest no fermas, kas atradās pusjūdzes attālumā no kotedžas, krūzes ar pienu un vēlāk tukšās aiznest atpakaļ.

Viena šāda gājiena laikā viņš dabūja pirmo ievainojumu savā mūžā. Starp kotedžu un fermu atradās grava, pa kuru tecēja strautiņš. Kādu lītu Ernests skrēja pēc piena, viņam rokā bija nūjiņa. Lēkdams pāri strautiņam, viņš paklupa un krizdams izstiepa uz priekšu roku. Nūjiņa iedūrās viņam kaklā. Par laimi, tēvs bija mājās un apturēja asiņošanu.

Toreiz Ernijs arī apguva māku varonīgi paciest sāpes, kura viņam dzīvē ļoti noderēja. Kakls vēl ilgu laiku sāpēja, un tēvs ieteica Ernijam: «Kad tev tik stipri sāp, ka nespēj novaldīt asaras, — svilpo.» Kopš tā laika viņš vienmēr svilpoja, kad viņam ļoti stipri sāpēja.

Kad Ernijam apritēja divpadsmit gadu, vectēvs Hemin-gvejs dzimšanas dienā uzdāvināja viņam pirmo medību bisi — vienlādiņa, divdesmitā kalibra. Šī dāvana vēl vairāk nostiprināja Ernija un vectēva draudzību. Zēns ar sajūsmu klausījās vecā vīra stāstus par to, kā viņu furgonā atveduši uz Vidējiem Rietumiem, neskaitāmus atgadījumus no tiem laikiem, kad vectēvs cīnījās 72. Ilinoisas pulkā Pilsoņu karā starp Ziemeļiem un Dienvidiem.

Hemingvejam uz visu mūžu saglabājušās labas atmiņas par vectēvu. Ne velti romānā «Kam skanēs zvans» viņa varonis — jauns amerikānis Roberts Džordens, kas cīnās

republikāņu armijā par brīvību, — dodamies aizmugurē pie fašistiem veikt bistamu uzdevumu, no kura var ari neatgriezties, grūtajā mirkli atceras savu vectēvu un saka pats sev:

«Tu jau kopš zēna gadiem esi lasījis un studējis kara mākslu, uz to tevi pamudināja vectēvs ar saviem nostāstiem par Pilsoņu karu Amerikā .. . Tavs vectēvs četrus gadus bija mūsu Pilsoņu kara dalībnieks, bet tev beidzas tikai pirmais gads šai kara ... Nez ko vectēvs teiktu par pašreizējo situāciju,» viņš nodomāja. «Vectēvs bija ļoti labs kareivis. Visi tā sacīja.»

Medības Hemingvejam kļuva par īstu un pastāvīgu aizraušanos. Viņš uz visu mūžu iemīlēja šo valdzinošo sportu un bija pateicīgs tēvam, kas jau bērnībā palīdzējis viņam izjust medību burvību.

1933. gada, jau brieduma gados, Hemingvejs uzrakstīja stāstu «Tēvi un dēli», kurā atcerējās tēvu un pienācīgi viņu novērtēja. Šajā stāstā jau pieaugušais Niks Adamss ar savu mazo dēlu braukā pa vietām, kuras viņam atgādina bērnibu.

«Domās medīdams paipalas tā, kā viņu bija mācījis tēvs, Niks Adamss sāka atcerēties tēvu. Pirmās kā parasti atmiņā atausa viņa acis. Nikam nenāca prātā lielais augums, žiglās kustības, platie pleci, līkais ērgļa deguns vai bārda, kas nosedza gļēvo zodu, — vienmēr tikai acis. Tās slēpās dziļi zem kuplo uzacu lokiem, kas likās pašas dabas doti ļoti vērtīga instrumenta sargašanai. Tās redzēja daudz tālāk un asāk, nekā cilvēka acij iespējams, un tā bija tēva lielā dabas dāvana. Tēvs redzēja kā ērglis vai mufions — šī vārda vistiešākajā nozīmē.

...viņš bija sentimentāls un, kā vairums sentimentālu cilvēku, vienlaik nežēlīgs un neaizsargāts. Visu mūžu viņam neveicās un it bieži — citu vainas dēļ. Viņš mira, iekritis lamatās, ko pats bija palīdzējis sev izlikt, un līdz pašai nāvei viņu krapa katrs, kam nebija slinkums. Sentimentālo vienmēr krāpj.

Rakstīt par viņu Niks vēl nevarēja, tikai zināja, ka savā laikā

rakstīs, bet ši novada paipalu meži atsauca atmiņā zēna gadus un tās divas kaislības, par kurām viņš mūžam būs pateicīgs tēvam, — zveju un medības. Zvejā un medībās tēva zinašanas bija tikpat plašas, cik šauras tās bija, teiksim, dzimuma jautājumos, un Nikam atlika vienīgi priecāties, ka tā, jo zēnam vajadzīgs kāds, kas

dod pirmo šauteni vai iespēju ar to rīkoties, un jādzlvo medību un zvejas vietās, ja grib iemācīties medit un zveļot, un tagad, trīsdesmit astoņu gadu vecumā, viņš tikpat dedzīgi šāva un makšķerēja kā tad, kad pirmās reizes gāja tēvam līdzi. Laiks bija bezspēcīgs šīs kaislības priekšā, un viņš jutās pateicīgs tēvam, kas to viņā bija iededzinājis.»

Pie šīm agrās bērnības atmiņām, kur tēva tēls cieši saistījās ar pirmajām neaizmirstamajām apmācībām medībās, Heiningvejs atgriezās bieži. Stāstā «Šaušana lidojuma», kas uzrakstits 1935. gada žurnālam *«Esquire»,* viņš stāsta, kā tēvs paņēmis viņu līdzi uz sava radinieka Frenka Hainsa fermu Dienvidilinoisā un tur mācījis šaut baložus, kuri lidojuši ap klēti. Kad Ernijs izlietojis tai dienai atvēlētās patronas, viņš joprojām tēmē uz baložiem un pa tukšo klikšķina gaili. Galu galā salauž atsperi.

Diena beidzas pavisam neveiksmīgi. Erniju sūta uz māju aiznest nošautos baložus, un viņš ceļā satiek lielākus zēnus. Kāds no tiem sāk šaubīties, vai Ernijs pats nošāvis baložus. Ernijs to nosauc par meli, un tad jaunākais no zēnu bara stipri piekauj viņu.

Nākamā medību diena, atceras Hemingvejs, sagādā viņam jaunus mokošus pārdzīvojumus. Viņi ar tēvu dodas medīt paipalas, un, tā kā Ernija bisei salauzta atspere, viņam iedota cita bise, vienīgā, kas vectēvam glabājusies mājās, — veca liela divstobrene, vismaz deviņas mārciņas smaga. Viņš neko ar to nevar nošaut, un atsitiens ir tik stiprs, ka zēnam pēc katra šāviena tek asinis no deguna. Hemingvejs atceras, ka baidījies šaut un briesmīgi noguris, stiepdams bisi. Tad tēvs atstājis viņu mežmalā un pats gājis tālāk, šaudams viņu iztraucētās paipalas. Pēkšņi Ernijs ieraudzījis zemē tikko nošautu, vēl siltu paipalu. Redzams, tā ievainota ar skrotim, kad tēvs šāvis putnu barā, atlidojusi šurp un nokritusi. Ernijs apskatījies apkārt, lai pārliecinātos, ka neviena nav tuvumā, aizmiedzis acis un parāvis savas divstobrenes mēlīti. Šāviens atsviedis viņu pret koku, un, kad viņš atvēris acis, tad redzējis, ka izšāvis reizē no abiem stobriem. Ausis viņam džinkstējušas, no deguna tecējušas asinis. Tomēr pielādējis bisi no jauna, paņēmis paipalu un gājis pretī tēvam.

—Vai kaut ko nošāvi, Ernij? — tēvs jautāja.

Ernijs klusēdams parādīja viņam putnu.

— Tas ir lēviņš, — sacīja tēvs. — Redzi baltās krūtiņas? Cik skaists!

Bet Ernijam, kā viņš vēlāk atcerējās, kamols sakapis kaklā, tāpēc ka viņš samelojies tēvam. Naktī viņš raudājis, galvu zem segas

pabāzis. Ja tēvs būtu pamodies, Hemingvejs rakstīja, viņš būtu tēvam atzinies, ka samelojies. Taču tēvs gulēja cieši aizmidzis. Ernests nekad netika izstāstījis viņam par šo gadījumu.

Atmiņas par medībām, par pirmajām apmācībām šajas brīnumainajās, ne ar ko nesalīdzināmajās nodarbības vienmēr bija priekpilnas un satraucošas.

«Atceries pirmo mērkaziņu, ko nošāvi prērijā, medījot kopā ar tēvu. Kā šī mērkaziņa izcēlās un metās vispirms uz kreiso pusi, pēc tam uz labo, un tad tu to nošāvi, un kā vajadzēja brist purvā tai pakaļ, un kā tu nesi slapjo putnu, turēdams to aiz knābja, lepns kā seters, atceries arī visas pārējās mērkaziņas citās vietās. Atceries, kāds brīnums tas šķita, kad nošāvi pirmo fazānu, kā tas ar troksni iztrūkās tieši tev pie kājām no dzeloņplūmju krūma un nokrita, tirinādams spārnus, un ka vajadzēja nogaidīt, kamēr satumsīs, lai aiznestu to uz pilsētu, tāpēc ka fazānus medīt bija aizliegts, un, šķiet, vēl līdz šim laikam jūti tā smagumu azotē un padusē iebāzto garo asti, un tā tu nakts tumsā ieej pilsētā pa nebruģētu ceļu, tur, kur tagad Nort-avēnija un kur agrāk kādreiz stāvēja čigānu rati, kad prērija vēl sniedzās līdz Deplenas upei un Vollesa Evansa putnu audzētavai, bet pa upes krastiem līdz indiāņu kui-gāniem stiepās biezs mežs.»

Un vienmēr šajās agrās bērnības atmiņās par medībām ir tēva tēls.

«Pirmos irbju cāļus es redzēju kopā ar savu tēvu un kādu indiāni, vārdā Saimonu Grīnu, pie dzirnavām uz Hortonas strauta Mičiganas štatā — tie bija teteri, bet mūsu pusē tos sauc tapat par irbēm, tie pērās putekļos piesaulē un meklēja barību. Man tie likās lieli, kā zosis, un aiz satraukuma es divus reizes aizšāvu garām, bet tēvs, šaudams ar senlaicīgu vinčesteru, nogalināja piecus cāļus, un es atceros, kā indiānis tos savāca un smējās. Tas bi|a vecs resns indiānis, liels mana tēva cienītājs, un, atcerēdamies šīs medības, arī es pats kļuvu par viņa cienītāju.»

Tēva personība, viņa dzive un traģiskais gals — viņš izdarīja pašnāvību — vienmēr salrauca Hemingveju. Kādam no saviem draugiem viņš sacīja: «Daudzus gadus mani mocīja jautājumi, kas radās sakarā ar tēva pašnāvību, un es pūlējos iedomāties, kā būtu risinājusies viņa dzīve, ja viņš būtu uzdrīkstējies nostāties pret māti vai ari būtu apprecējies ar citu sievieti. Tagad tam vairs nav nozīmes. Es zinu, ka nevajag nosodīt, man jāpieņem un jācenšas saprast. Saprast — tātad piedot.»

Kādreiz, jau pieaudzis cilvēks, Hemingvejs sacīja, ka rakstniekam vislabākā skola ir nelaimīga bērnība. Diezin vai var pilnīgi attiecināt šo formulu uz viņa paša bērnību, drīzāk gan tas ir spriedums par literatūru vispār. Tomēr grūti atvairīt sajūtu, ka smagā atmosfēra ģimenē, sarežģītās attiecības starp vecākiem atstājušas savas pēdas

zēna dvēselē. Ne velti viņš vairākkārt atgriežas pie domām par tēvu. Tai pašā stāstā «Tēvi un dēli» Hemingvejs raksta par tēvu:

«. .. ilgu laiku Niks viņu ļoti mīlēja. Tagad, zinot, kas vēlāk nolicis, netikās cilāt pat atmiņas par agrākām laimīgām dienām. Viņš tiktu no tam vaļā, ja uzrakstītu. Rakstīdams viņš tika vaja no daudz kā. Bet vēl bija par agru. Pārāk daudzi vēl bija dzīvi.»

Taču par savu bērnību un tieši par Ziemeļmičiganas mežiem Hemingvejs rakstīja daudz un sīki. Aprakstīja cilvēkus, ko pazina, ciematus, dabu. Bet galvenais: šajos stāstos, kuru notikumi risinājās kotedžas «Vindmira» apkārtnē, viņš radīja sava varoņa Niķa Adamsa tapšanas un veidošanās ainu — daudzējādā ziņā autobiogrāfisku, paša atmiņām apdvestu, paša sajūtām caurstrāvotu.

Stāstā «Tēvi un dēli» viņš rakstīja:

«Savu agrīno iemaņu pamatus Niks apguva hemloku mežā aiz indiāņu apmetnes. Uz turieni veda taciņa, kas vijās no viņu mājas cauri mežiem uz fermu, izveda uz muklaina meža ceja un tālāk līdz pašai apmetnei. Vēl tagad viņš atmiņā juta šo ceļu zem basajām pēdām.»

Un, kad pieaugušā Niķa Adamsa mazais dēlēns lūdz tēvam pastāstīt par tiem laikiem, kad viņš bijis mazs un medījis kopā ar indiāņiem, Niks atceras:

« — Mēs parasti pazudām mežā uz visu dienu, medījām melnās vāveres, — viņš stāstīja. — Tēvs deva man tikai trīs patronas dienā, viņš sacīja, tā es drīzāk iemācīšoties medīt un tādam puišelim neesot velti ko blīkšķināties. Es gāju medībās ar zēnu, ko sauca par Billiju Gilbiju, un ar viņa māsu Trūdiju. Visu to vasaru mēs gājām medīt gandrīz katru dienu.

— Kādi neparasti vārdi indiāņiem.

— Jā, patiešam, — sacīja Niks.

— Pastāsti man par viņiem.

— Viņi bija odžibveji, — Niks teica, — un viņi bija ļoti jauki.

— Un kā tev bija ar viņiem?

— Grūti pateikt, — Niks Adamss sacīja.

Kā pateikt, ka viņa bija pirmā un ar viņu tas bija tik labi kā ne ar vienu citu pēc tam, kādiem vārdiem aprakstīt viņas apaļās, brūnās kājas, plakano vēderu, mazās, cietās krūtis, skaujošās rokas, žiglo šaudīgo mēli, aizmiglotās acis, mutes svaigo garšu un tad to neveiklo, saldo, sažņaugto, valgo, sāpīgo, pilno, galīgo, nebeidzamo, nekad nebeidzamo, kas nekad nebeigsies un spēji beidzās, it kā būtu nozibējis liels putns, pūce mijkrēslī, — un atkal, ir vairs tikai dienas gaisma mežā un hemloku skujas duras vēderā.»

Indiāņu apmetnes sadzīvē, kas bija tik dabiska, tik tuva dabai, Horlonsbejas un Pitoski iedzīvotāju, mežcirtēju un fermeru vienkāršajā dzīves veidā zinātkārajam zēnam pasaule atklājās tik

daudzšķautņaina, kādu grūti saskatīt pilsētā. Viņš saskārās ar dzīves skaistumu un prieku, ar asinīm un vardarbību, ar cilvēku dzimšanu un nāvi. Un Ernests ar dedzīgu ziņkāri vērās dzīvē, uzsūkdams sevī šis pretišķības un asos iespaidus.

Tā pagāja vasaras mēneši pie Volūna ezera. Bet pārējā gada laikā Oukparkas trisstāvu savrupmājā ritēja cita dzīve. Tur izrīkoja māte, tur valdīja viņas noteiktā kār-liba.

Pret šo kārtību Ernests sacēlās. Viņa rosmīgā, meklē-joša daba nespēja samierināties ar šo sastingušo dzīves veidu.

Starp cilu, viņa enerģija atrada dabisku izpausmi — viņš aizrāvās ar sportu. Ernests auga spēcīgs, veselīgs puisis, četrpadsmit gadu vecumā viņš bija pāraudzis visus savus biedrus, viņam bija muskuļoti pleci un stiprs kakls.

Ka visi Oukparkas skolnieki, viņš spēlēja futbolu. Taču futbols nekļuva par viņa kaislību. Pats viņš to kādreiz izskaidroja šādi: «Man nebija ne godkāres, ne izredžu. Oukparkā bija tā — ja kāds varēja spēlēt futbolu, tad viņam vajadzēja spēlēt.»

Nopietni viņu aizrāva cits sporta veids, par kuru viņš saka domāt kopš tās dienas, kad tēvoča fermā zēni ar dūres sitienu notrieca viņu zemē. Kādā jaukā dienā viņš izlasīja *«Chicago Tribune»* sludinājumu par boksa skolu un pateica vecākiem, ka grib iestāties šajā skolā.

Kā parasti, domas ģimenē dalījās. Ārsts Hemingveļs atbalstīja dēla vēlēšanos, māte krasi nostājās pret to — viņa uzskatīja boksu par bīstamu, traku un neestētisku sporta veidu. Bez tam viņa apgalvoja, ka Ernests, kaut ari atzinies viņam labas, jau tā pārāk daudz laika izšķiežot daždažādiem pasākumiem, kam neesot nekādā sakara ar skolu, un pārāk maz vērības veltījot čellam.

Pēc ilgiem strīdiem Ernests devās uz savu pirmo boksa nodarbību. Tā varēja būt arī pēdējā. Viņam lika iet ringā pret spēcīgo vidējā svara bokseri Jangu O'Hirnu. Profesionālais bokseris O'Hirns apsolīja izturēties pret jauniņo ļoti saudzīgi, taču Ernests tik strauji uzbruka viņam, ka O'Hirns driz vien aizmirsa savu solījumu un sāka cīnīties nopietni.

Pēc minūtes Ernests gulēja uz grīdas ar saplacinātu degunu.

Kad Ernests ar savu skolas biedru, ar kuru bija kopā devies apgūt šo māku, gaja mājās pēc pirmās nodarbības, viņš skumīgi sacīja:

— Es zināju, ka tā notiks. Tomēr gribēju pamēģināt.

— Tu nobijies?

— Protams. Tas puisis kaujas kā nelabais.

— Kāpēc tad tu cīnījies ar viņu?

— Velns parāvis, tik briesmīgi nobijies es nebiju.

Nākamajā dienā Ernests, it kā nekas nebūtu noticis, atkal ieradās boksa nodarbībās, deguns viņam bija pārsiets, zem abām acīm zilumi, tomēr viņš vēlreiz izgāja ringā. Cili viņa biedri drīz vien atmeta šo

bīstamo nodarbību, bet Ernests izņēma visu mācību kursu un jau pēc gada piedalījās sacīkstēs. Un tad sitiens ar boksa cimdu pa galvu viņam nopietni savainoja aci.

Var iedomāties, ko pārdzīvoja misis Hemingveja. Viņa uztraucās, sarīkoja scēnas, bēdājās un raudāja. Viņai ta gribējās izaudzināt dēlu par pieklājīgu jaunekli, bet tas mūžīgi staigāja zilumos, pārsējos.

Taču pats Hemingvejs uz visu mūžu saglabāja mīlestību un interesi par boksu. Jau pieaudzis viņš sacīja: «Bokss iemācīja mani nekad nepalikt guļam, vienmēr būt gatavam no jauna uzbrukt. .. uzbrukt strauji un asi, kā vērsim. Viens otrs no maniem kritiķiem saka — man esot slepkavas instinkts. Viņi to pašu ir teikuši par daudziem cīkstoņiem: par Džeku Dempseju un Floidu Pateisonu, par Ingo Johansonu un Džo Lūisu. Es tam neticu. Cīnās taču godīgi un bez krāpšanas un cīnās, lai uzvarētu, nevis lai nogalinātu.»

Skolā starp zēniem bieži izcēlās strīdi un ķildas, kuras parasti tika izšķirtas ar dūrēm.

Ernests tādos gadījumos ierosināja:

— Iesim pie manis mājās, tur mēs visu mierīgi nokārtosim.

Kad viss bars ieradās Hemingveju mājā, vajadzēja dažas minūtes izlūkošanai, lai noskaidrotu, kur atrodas māte un māsas. Ja teritorija bija briva, ieinteresētās puses un liecinieki no pagalma pa sāndurvīm sagāja mūzikas salonā. Ernesta māsa Sannija atnesa boksa cimdus, spaini ar ūdeni un dvieļus.

Paklājs ātri tika saritināts sānis, un mūzikas salona ievaskotā dēļu grīda kļuva par ideālu vietu ringam. Turklāt no tādas grīdas varēja acumirklī notīrīt asins pēdas, kad zēniem asiņoja sadauzītie deguni. Kad cīņa bija beigusies, salonā tika atjaunota iepriekšējā kārtiba. Vecāki palika laimīgā neziņā.

Līdzās mājai, sportam un laika kavēkļiem vēl bija skola.

Oukparkas iedzīvotāji ar aizdomām un aizspriedumiem izturējās pret privātskolu sistēmu. Tur bija pilsētas skola, kurā bija lieliski nostādīts mācibu darbs. Oukparkas vidusskolas audzēkņi pēc tam bez grūtībām iestājās valsts labākajās universitātēs. Pilsētiņas patrioti apgalvoja, ka četras vecākās klases Oukparkas skolā aizstājot divus jaunākos kursus universitātē. īpašu vērību skolā veltīja angļu valodas mācīšanai. Pirmajā mācību gadā skolēni pamatīgi apguva Gerbera grāmatu «Senās Grieķijas un Romas mīti». Nākamajās klasēs lasīja klasisko angļu literatūru.

Kad Hemingvejam mūža novakarē jautāja, kā viņš mācījies angļu valodu, viņš atbildēja: «Vidusskolā man bija divas angļu valodas skolotājas: mis Fannija Bigsa un mis Diksona. .. Abas bija ļoti uzmanīgas, īpaši uzmanīgas pret mani.»

Spriežot pēc atmiņām, abas bijušas lieliski pedagogi un k.1 cilvēki izcilas personības. Kāds no Ernesta skolas bied-riem atceras, ka mis

Diksona «stimulēja radošo domāšanu, rosināja mūs attīstīt iztēli un uzrakstīt savas interesantās un oriģinālās domas». Turklāt viņa bija barga kritiķe.

«Viņas kritiskas piezīmes bija ļoti dzēlīgas, taču viņa vienmēr lepojās ar mūsu sekmēm un ar prieku mūs apsveica, kad mums veicās, bet, ja gadījās neveiksme, tad žēlastību no viņas bija velti gaidīt.»

Mis Diksonas draugi bieži dzirdēja no viņas sajūsmas pilnas atsauksmes par Hemingveju, viņa apgalvoja, ka tas esot pats spējīgākais skolnieks, kādu viņa jebkad redzējusi.

Fannija Bigsa interesējās par Ernestu ne tikai kā par skolnieku, viņa Ernestā saskatīja neparastu personību un izturējās pret viņu ka vecākais biedrs. Hemingvejs ar viņu jutās viegli un brīvi un bieži vien apspriedās par dažādiem personiskiem jautājumiem, dalījās savās rūpēs.

Ernesta skolotāji un biedri atceras, ka viņš krasi izcēlies starp citiem ar savām spējām valodās un literatūrā. «Es atceros,» stāstā kāds no viņa skolas biedriem, «viņa klases darbi tik stipri atšķiras no visiem pārējiem, ka man likās — tos nevar uzskatīt par vienkāršu uzdotā izpildījumu.»

Fannija Bigsa vadīja skolas literatūras klubu, tā dalībnieki parasti sapulcējās reizi nedēļā, nolasīja savus sacerējumus un kopīgi tos apsprieda. Kāds no šī kluba dalībniekiem stāstīja: «Es atceros, viņa vienmēr sevišķi priecājās, kad Ernests atnesa kaut ko neparastu.» To apstiprina arī cits kluba biedrs: «Viņa ļoti interesējās par Ernestu, viņa neapšaubāmajām spējām un mīlestību uz rakstīšanu. Es daudzreiz tiku manījis, ka viņa izvēlējās Ernesta sacerējumus un nolasīja tos kluba dalībniekiem, izceļot tos kā interesantu tēmas risinājuma paraugu.»

Patiešām, tieksme rakstīt valdīja par viņu kopš pašas agras bērnības. Uz korespondenta jautājumu: «Vai jūs nevarat skaidri atcerēties, kad tieši nolēmāt kļūt par rakstnieku?» — Hemingvejs atbildēja: «Nē. Es vienmēr esmu gribējis kļūt par rakstnieku.»

Tāpēc jo svarīgāk bija veicināt šo tieksmi un ievirzīt to pareizā gultnē. Ernests pats nekad nebūtu uzdrošinājies dot savu stāstu skolas žurnālam *«Tabula».* Fannija Bigsa to nodeva skolotājam Platam, kurš labprātīgi palīdzēja skolēniem izdot žurnālu, bet Plats savukārt iedeva to redaktoram. Tas notika 1916. gada februārī. Stāsta virsraksts — «Manitu tiesa».

Tas bija pavisam zēnisks sacerējums — tur bija ziemeļu eksotika, aizgūta, kā redzams, no Džeka Londona stāstiem,

daudz asiņu un briesmīga Manitu — indiāņu folkloras ļaunā gara — atriebība slepkavam.

Nākamajā žurnāla *«Tabula»* numurā Ernests publicēja jaunu stāstu «Viss atkarīgs no ādas krāsas». Šoreiz viņš izmantoja labi pazīstamu materiālu — boksu. Nodarbībās boksa skolā, Čikāgas sporta zālēs un

mačos Ernests jau bija paspējis iepazīties ar šī sporta aizkulisēm — komerciālo pusi: ar menedžeru netīrajiem darījumiem, ar buk-meikeru derībām uz lielām summām, ar iepriekš izlemtiem cīņas rezultātiem. Tādu atgadījumu ar «netīru» maču viņš bija izmantojis savā jaunajā stāstā — baltā boksera menedžeris nolīgst cilvēku, kam jāpaslēpjas aiz priekškara un jāiesit ar rungu pa galvu sāncensim nēģerim. Taču šis cilvēks iesit baltajam bokserim, un menedžera lielā summa, ko viņš licis totalizatorā, iet zudumā. Kad nu menedžeris metas virsū bandītam, kliegdams: «Es taču tev liku sist melno!» — tas apjucis atbild: «Tā jums nevajadzēja man sacīt — esmu daltoniķis.»

Šis stāsts atšķirās no pirmā ar to, ka bija uzrakstīts kā vecā menedžera Boba Armstronga monologs un Ernests bija pūlējies atrast profesionāla boksera individuālas runas iezīmes, plaši izmantojis ringa žargonu un droši ieviesis stāstā dažus diezgan spēcīgus un atklātus izteicienus.

Ernests kopš pašas bērnības dievināja vārdus, ko misis Hemingveja uzskatīja par nepieklājīgiem un «netīriem». Māte tādos gadījumos metāliskā balsī pavēlēja: «Ej vannas istabā un izmazgā muti ar ziepēm!» Bet Ernests bija pārliecināts, ka tas ir pats labākais un drošākais emociju izteiksmes līdzeklis. Lesters Hemingvejs atceras: «Sods tikai pastiprināja tādu vārdu spēku. Ernests kopš agras bērnības zināja, ka garšo ziepes.»

Jo vecāks kļuva Ernests, jo neatlaidīgāk centās iekarot sev neatkarību, atbrivoties no vecāku uzmācīgās aizbildnības. 1916. gada vasarā, kad bija beigušās mācības skolas priekšpēdējā klasē, viņš kopā ar draugu Lū Klaraganu uz savu roku devās ceļojumā pa Ziemejmičiganu. Viņi paņemu līdzi telti, segas, zvejas piederumus, ar tvaikoni puibraucu pāri Mičigana ezeram un tālāk gāja kājām, apmezdamies, kur iepatikās, zvejoja zivis, paši gatavoja las uz ugunskura. Reizēm viņi iesēdās vilcienā. Tā viņi nokļuva līdz Kalkaskai. Tur viņi paēda pusdienas traktierī, kur mēdza pulcēties mežcirtēji; Lū Klaragans atvadījās no Ernesta un devās atpakaļ uz Čikāgu, bet Ernests viens pats gāja tālāk. Manselonā viņš septiņas stundas gaidīja vilcienu uz Pitoski. Šīs stundas viņš neizšķieda veltīgi — sarunājās ar ceļa biedriem. Savā dienasgrāmatā Ernests pierakstīja visus, ar kuriem viņam izdevās patērzēt. Viņš jau domāja par to, cik daudz materiāla jauniem stāstiem dod šīs satikšanās.

Paies vairāki gadi, un šie iespaidi patiešām radīs izpausmi Hemingveja stāstos. Viņš rakstīs par vietām, kuras tik labi iepazinis, par cilvēkiem, ar kuriem sastapies. Un, kad stāstā «Čempions» viņš aprakstīs sava varoņa klejojumus, tad lās būs konkrētas vietas: kad draņķa konduktors izmet bezbiļetnieku Niķu no vilciena, tad nevis kaut kur, bet tieši dzelzceļa posmā starp Kalkasku un Manselonu. Un divu zēnu satikšanas ar mežcirtēju un padauzu kompāniju stāstā

«Pasaules gaisma» notiek Kal-kaskas stacijas telpas.

Drīz vien visa ģimene atbrauca uz kotedžu «Vindmira», taču Ernests tagad daudz laika pavadi ja Hortonsbejā. Viņš bieži iegriezās pie Dilvortiem un sadraudzējās ar brāli un māsu Simtiem — Billu un Keitu, kurus jau agrāk mazliet pazina. Tie bija daudz vecāki par Ernestu — Keitai daudz netrūka no divdesmit pieciem, Billam bija divdesmit viens, tomēr viņi izturējās pret Ernestu kā pret līdzīgu.

Viņa tiekšanās pēc brīvības izpaudās arī tā, ka šoreiz viņš negribēja dzīvot «Vindmirā» un gulēja teltī, ko uzslēja netālu no kotedžas, vai nometnē, kuru ierikoja sev pusjūdzes attālumā no vecāku mājas.

Tā pagāja šī vasara, pienāca rudens, Hemingveju ģimene atgriezās Čikāgā, sākās mācības skolā. Ernests iegaja klasē pārpilns vasaras iespaidu, un jaunā mācību gada pirmajā *«Tabula»* numurā parādījās viņa stāsts «Sēpija Zingana». Šī stāsta varonis bija mednieks no odžibveju cilts, kuram Ernests bija devis sava paziņas vārdu, — Billijs Teibšovs no indiāņu apmetnes, kas atradās blakus kotedžai. Mednieks mierīgi stāstīja autoram par asins atriebību, iesprauzdams savā briesmīgajā vēstījumā spriedelējumus par dažādu šķirņu tabakas labajām īpašībām.

Šie pirmie Ernesta stāsti Oukparkas skolēnos guva lielu atzinību. Kāds no viņa skolas biedriem stāstīja: «Ernests nebija mūsu vadonis, taču mēs viņu mīlējām. Viņš atšķiras no mums, viņam bija sarežģīts raksturs . . . Mēs, protams, jūsmojam par viņa stāstiem un runām. Man liekas,

Ernests sāka nopietni rakstīt 1915. gadā. Viņu mājas trešā stāva istabā, tālāk no ģimenes, viņam stāvēja rakstāmmašīna. Līdz tam laikam viņš rakstīja sava prieka pēc un, ka redzams, saprata, ka pilnveido savas spējas šajā jomā. Viņš lasīja mums dažus savus stāstus. Mēs klausījāmies, acis iepletuši, un brīnījāmies, kā viņš, tik jauns, var rakstīt par piedzīvojumiem, par seksu, par noziegumiem, par to, ko mēs vēl tikai tiecāmies iepazīt.»

Skolā, kur mācījās Ernests, tika izdota avīze ar nosaukumu «Trapece». Agrāk tā bija iznākusi ļoti neregulāri un ar to nodarbojušies tikai daži vecākie skolēni. 1916. gadā «Trapeces» virsvadību uzņēmās vēstures skolotājs Arturs Bobits. Viņš tūdaļ sāka izdot avīzi reizi nedēļā, izveidoja pastāvīgu redakciju, kuras locekļi bija skolēni, un tieši viņš piesaistīja avīzei Hemingveju. Bobits vēlāk stāstīja, ka reiz ierosinājis, lai Ernests uzraksta kaut ko «Trapecei», atsaukdamies uz to, ka Hemingveja biedri bieži runājot par viņa rakstnieka dāvanām. Ernests atbildējis, ka nedomājot rakstīt avīzei. Tomēr Arturs Bobits neatlaidās — un Ernests uzrakstīja savu pirmo reportāžu par Čikāgas simfoniskā orķestra koncertu. Kopš tā laika viņš kļuva par pašu aktīvāko skolas avīzes līdzstrādnieku.

Savā pēdējā skolas gadā Ernests ik nedēļas publicēja kādu rakstu «Trapecē». Visvairāk viņš rakstīja par sportu, taču ne tikai par to. Avīzes lappusēs viņš risināja komisku sarunu ar savu māsu Marselīnu, kura bija viena no kārtējam «Trapeces» redaktorēm, un sacerēja dzēlīgas piezīmes, kurās izsmēja Oukparkas «augstākās sabiedrības dzīvi».

Visi šie pirmie skolas literārie mēģinājumi — gan stāsti, gan avīžu raksti — Ernestam padevās, kā likās, viegli, bez kādām pūlēm. Taču aiz šī šķietama viegluma nedrīkst nesaskatīt pusaudža nopietnās pārdomas par savu nākotni. Jau tajos jaunības gados viņš bija cieši izlēmis, ka būs rakstnieks.

2. NODAĻA POLICIJAS REPORTIERIS

Kad migla noplaka, kļuva redzams pakalns, kur atradās Galvenā slimnīca, no kuras plūda, kā likās, visas iespējamās antiseptiskas smakas.

E. *Hemingvejs, No vēstulēm*

Pienāca viņa skolas dzīves pēdējais pavasaris. Tas bija 1917. gada pavasaris. Kaut kur aiz okeāna, Eiropā, jau trešo gadu plosījās pasaules karš, kurā Savienotās Valstis nepiedalījās. Kaut kur tālajā Krievijā šajā pavasari gāza caru. Bet Hemingveju mājā Norlkenilvortas avēnijā galvenais jautājums, kas tajā pavasari satrauca ģimeni, bija jautājums par vecākā dēla Ernesta nākotni. Pēc abu ģimeņu — gan Hemingveju, gan Hollu — tradīcijām zēnam pēc skolas beigšanas vajadzēja iestāties universitātē, pēc tam dabūt sev pienācīgu nodarbošanos, nodibināt ģimeni un dzīvot klusi un mierīgi, pildot savus kristīga cilvēka pienākumus un audzinot bērnus lēnprātības un tikumības garā.

Šī saruna atsākās konsekventi ik dienas. Tēvs un māte nostājās vienotā frontē. Viņi atgādināja Ernestam, ka vectētiņš un vecmāmiņa Hemingveji mācījušies universitātē Vitonā, mātesbrālis Lesters Holls beidzis Amharas universitāti, bet tēvs, viņa brāļi un māsas mācījušies Ober-linā.

Ernests lielākoties izvairījās no atbildes klusējot. Viņš pats nezināja, ko vēlas darīt pēc skolas beigšanas. Toties cieši zinaja, ko nevēlas darīt. Viņš nevēlējās dzīvot tā, kā dzīvoja viņa vecāki un visi pārējie Oukparkas iemītnieki. Viņu nepavisam neapmierināja šī pliekanā kārtīgā dzīve. Viņš juta sevī spēku un gribēja to izmēģināt, gribēja redzēt pasauli, mesties citādā dzīvē, satvert to savam tokām, pabūt tajā, pacīnīties, ja nepieciešams. Viņš tikai nezināja, kā to izdarīt. Tāpēc pagaidām izvairījās no šīm sarunām un neko neatbildēja vecākiem uz viņu neatlaidīgajiem jautājumiem.

Bija atlicis mēnesis līdz izlaiduma eksāmeniem, kad aprīlī Savienotās Valstis iestājās karā. Un tūlīt viss kļuva citādi. Karš, kas amerikāņiem bija licies kaut kas tais un nereāls, nu pēkšņi bija klāt, nu bija *viņu* karš.

Zēni vairs nedomāja par eksāmeniem. Kāda tam visam varēja būt nozīme, kad viņus gaidīja varoņdarbi, piedzīvojumi un slava karā! Laikraksti aicināja viņus vilkt mugurā militāro uniformu un iet «aizsargāt civilizāciju pret huņņu barbarismu». Zēnu sakairinātajā iztēlē jau iznira skaistas francūzietes, kas viņiem jāglābj un kas, protams, novērtēs pēc nopelniem šo lielisko puišu bruņnieciskumu, kuri atsteigušies no Jaunās Pasaules viņas glābt.

Diezin vai pats dedzīgākais starp šiem karstgalvjiem nebija

Ernests Hemingvejs. Jautājums par to, ko darīt pēc skolas beigšanas, nu atrisinājās pats no sevis. Par kādu universitāti, pie velna, var runāt, kad atklājas tāda spoža perspektīva kā karš! Enerģija, kas virda viņā, meklēja izeju, viņš alka darbības, riska, briesmu, iespējas parādīt sevi. Karš solīja visu to, un Ernests noteikti paziņoja par savu nodomu iestāties armijā.

Tomēr viņa entuziasms sadūrās ar vecāku nepārvaramu pretestību. «Zēns ir pārak jauns,» pateica tēvs, un pārliecināt viņu nebija iespējams. Bet rīkoties pretēji tēva lēmumam Ernests vēl nespēja. Tomēr viņā brieda nodoms aiziet no mājām, iekarot brīvību. Pa šiem mēnešiēm viņš vairākkārt tika teicis to savai māsai Marselīnai. Lai viņam neļauj iet karā, no mājām viņš tomēr aizies un dzīvos patstāvīgu dzīvi.

Tikmēr bija pienākusi vasara un ģimene, kā parasti, gatavojās braukt uz kotedžu. Ernestam nebija vajadzības tūdaļ izlemt par savu nākotni, to varēja atlikt uz rudeni. Un ari negribējās atteikties no priekpilnās iespējas vēlreiz pabūt iemīļotajās vietās, paklaiņol ar šauteni pa mežiem, pazvejot Volāna ezerā, padomāt vienatnē.

Dzīve kotedžā ritēja kā parasti. Ārsts Hemingvejs nopirka ezera pretēja krastā nelielu fermu «Longfīldu», un Ernests ar tēvu strādāja tur vaiga sviedros. Pieaicinājuši palīgā fermeri Vorenu Samneru, kuram ferma bija iznomāta, viņi nojauca bijušā īpašnieka mājiņu un uzcēla ledus pagrabu, kuru Vorens apsolīja ziemā, kad aizsals ezers, piedzīt ar ledu. Viņi arī sakārtoja sakņu dārzu un divata ar tēvu nopļāva sienu divdesmit akru platībā, iestādīja jaunus augļu kociņus. Ernesta draugi, kas atbrauca uz kotedžu, labprāt palīdzēja saimniekiem.

Tāpat kā iepriekšējā vasarā, viņš bieži paglābās no

nogurdinošās ģimenes sabiedrības Hortonsbejā, kur at-jaunoja savu draudzību ar Billu un Keitu Smitiem. Gandrīz katru dienu viņš gāja uz Painleikas koledžu, kur vasaras atvaļina jumu pavadīja viņa jaunais draugs Kāris Edgars, ar kuru viņš bija iepazinies Hortonsbejā. Kāris Edgars jau bija pilnīgi neatkarīgs cilvēks — viņš strādāja Kanzassitija naftas sabiedrības kantorī un bija pats par sevi noteicējs. Kā lai Ernests neapskaustu šādu patstāvību?

Viņš bieži apspriedās ar jauno draugu par savu nākotni, un jau jūlijā, kad Karlam beidzās atvaļinājums un vajadzēja atgriezties Kanzassitijā, Ernests noteikti paziņoja viņam savu apņemšanos — rudenī viņš brauks uz Kan-zassitiju un mēģinās dabūt darbu turienes avīzē. Viņš iekaros sev patstāvību.

Doma dabūt darbu Kanzasas laikrakstā *«Star»* neradās nejauši. Pēc daudziem gadiem Hemingvejs paskaidroja: «Es gribēju strādāt laikraksta «S/nr» tāpēc, ka uzskatīju to par vislabāko Savienotājus Valstis.»

Kanzasas *«Star»* patiešām tajos gados bija viens no labākajiem Amerikas laikrakstiem. Tajā bija sākuši savu darbību daudzi vēlāk pazīstami žurnālisti un rakstnieki. Droši vien ari par to domāja Hemingvejs, sapņodams kļūt par rakstnieku. Turklāt viņš bija pārliecināts par saviem spēkiem un spējām un uzskatīja, ka varēs tur parādīt sevi vislabākajā gaismā.

Par laimi, pret šo nodomu vecāki neiebilda. Tam par labu nāca divi apstākļi: pirmkārt, Kanzassitijā dzīvoja tēva jaunākais brālis Tailers Hemingvejs, veiksmīgs komersants, kas ieņēma izcilu vietu turienes sabiedrībā, tātad Ernests atrastos ģimenes kontrolē. Un, otrkārt, večuki cerēja, ka Kāris Edgars, būdams vecāks un prātīgāks par Ernestu, viņu labvēlīgi ietekmēs. Ārsts Hemingvejs aizrakstīja brālim, un tas atbildēja, ka laikam gan varēšot palīdzēt brāļadēlam dabūt darbu avīzē, jo viens no vadošajiem *«Star»* līdzstrādniekiem Henrijs Haskels esot viņam vecs draugs no Oberlinas koledžas laikiem. Ta viss nokārtojās visiem pa prātam.

Beidzās Mičiganas vasara, un līdz ar rudens iestāšanos Ernests izrāvās no dzimtās ligzdas.

Tēvocis Tailers turēja savu solījumu, un Ernests tika pieņemts laikrakstā *«Star»* par iesācēju reportieri ar mēnesi pārbaudes laika. Šim laikrakstam bija viena ievēro-

jama īpatnība — tur labpiat neņēma darbā pieredzējušus žurnālistus no ciliem laikrakstiem. Redaktora vietnieks Pits Velingtons parasti tādos gadījumos sacīja: «Kad cilvēks kļūst par *«Star»* līdzstrādnieku, viņš pie mums gūst pieredzi. Mums nav vajadzīgi ļaudis no lielajām avīzēm, un mēs negribam tādus, kas skraida pa visu zemi no vienas avīzes uz otru. Mēs paši mācām savus darbiniekus un labi mācām.»

Var iedomāties, ar kādu drebošu sirdi Hemingvejs pirmo reizi kāpa pāri redakcijas slieksnim. Likās, tā bija pavisam cita pasaule — tur runāja skaļāk, nekā pieņemts, visi kaut kur steidzās, sazinājās cilvēkam no citas nozares nesaprotamā žargonā.

Pirmais cilvēks, ar ko Ernests redakcijā saskārās, bija Pils Velingtons. Iesācēji reportieri bija pakļauti viņam.

Vispirms Pits Velingtons nolika jaunajam līdzstrādniekam priekšā garu papira lapu, uz kuras bija iespiesti 110 paragrāfi, un paskaidroja viņam, ka tie ir avīzes «Noteikumi», ko sastādījis tās dibinātājs un īpašnieks pulkvedis Viljams Nelsons.

Ernests izlasīja pirmo punktu: «Raksti īsos teikumos. Pirmajai rindkopai jabūt īsai. Valodai jābūt spēcīgai. Apgalvo, nevis noliedz.» Jā, par to bija vērts padomat.

Trešais punkts: «Vairies no nodrāztiem žargona vārdiem, īpaši, kad tie kļūst vispārpazīstami.» Neko teikt, droši vien tas ir pareizi.

Divdesmit pirmais punkts: «Vairies no apzīmētājiem, īpaši no

tādiem krāšņiem kā «satriecošs», «lielisks», «grandiozs», «dižens» un tamlīdzīgiem.»

Un tā simt desmit punkti, starp tiem arī pareizrakstības un interpunkcijas likumi. Pēc Pita Velingtona intonācijas un izturēšanās varēja noprast, cik nopietni redakcija ievēro šos «Noteikumus». Vēlāk Hemingvejs atcerējās: «Viņi iedeva šos likumus katram, kas sāka strādāt, un tos vajadzēja zināt gluži kā lauka kara tiesas reglamentu.»

Lai notiek, viņš ar mieru mācīties, strādāt dienu un nakti, lai tikai pierādītu, ka spēj būt žurnālists, lai tikai viņu atstātu šīs avīzes redakcijā!

Atlika vēl vienīgi nokratīt pēdējās važas, kas kavēja viņu kļūt pieaugušam un patstāvīgam vīrietim. Apstākļi tēvoča Tailera un krustmātes Arabellas mājā ar savu cie-nīgo garlaicību un neskaitāmiem noteikumiem pārāk atgādināja viņam dzimto māju Oukparkā. Kamēr viņš dzi-

vos šeit, viņš vienmēr būs viņiem zēns, kuram jādod no-i«>ķini par ikvienu savu soli. Un jau pēc dažām dienām, aizbildinādamies, ka viņam ērtāk dzīvot tuvāk pie redakcijas, viņš pārvācās uz Karla Edgara dzīvokli Agneses ielā un draugi saka dzīvot kopā.

Kāris atgriezās no darba diezgan vēlu, un Ernestam vajadzēja būt redakcijā astoņos no rīta, tāpēc viņi satikās vienīgi vēlu naktī, un tad sākas sarunas. Edgars atceras: «Hemingvejs izjuta žurnālista darba pievilcību un romantiku. Viņš varēja stundām ilgi runāt par savu darbu, turklāt nereti tad, kad visprātīgāk būtu likties gulēt.»

Ernests alksmīgi uzņēmās ikkatru uzdevumu un steidzās izpildīt to ar visu viņā mutuļojošo enerģiju. «Mums lika strādāt sasprindzināti, it sevišķi sestdienu vakaros,» viņš rakstīja pēc daudziem gadiem. «Man patika strādāt sasprindzināti, un es mīlēju dažādus ārkārtējus un papildu darbus.»

Un tad pienāca ilgi gaidītā diena — beidzās viņa pārbaudes laiks, un viņš kļuva par pilntiesīgu reportieri, kas saņem sešdesmit dolārus mēnesī.

Sākās īstas mācības un īsts darbs. 1952. gadā Heming-vejs atcerējās: «Es biju atbildīgs par nelielu rajonu, kurā ietilpa policijas iecirknis Piecpadsmitajā ielā, kā arī *«Union Slalion»* un Galvenā slimnīca. Piecpadsmitās ielas iecirknī gadījās sastapties ar noziegumiem, parasti sīkiem, bet nekad nevarēja zināt, vai negadīsies nopietns noziegums. *«Union Stalion»* — tas nozīmēja visus, kas iebrauca pilsētā un brauca projām no tās... Tur es iepazinos ar dažām tumšām personām, intervēju slavenības. Galvenā slimnīca atradās uz augsta kalna aiz *«Union Slalion»,* tur sīki jo sīki tika noskaidroti notikumi un noziegumi, kas saistīti ar miesas bojājumiem.»

Viņš pastāvīgi bija trauksmes stāvoklī, nespēja nosēdēt mierā, viņam gribējās visu redzēt pašam. Pils Velingtons teica par viņu: «Kad

viņu piekomandēja Galvenajai slimnīcai, viņam bija nejauks niķis — drāzties ar ātrās palīdzības mašīnu pēc pirmā izsaukuma kaut kādas nieka skrambiņas dēļ, nepaziņojot redakcijai, ka postenī neviens nepaliek. Viņš vienmēr pats gribēja būt notikuma vietā, un, manuprāt, tas ir raksturīgi arī viņa vēlākajā rakstnieka darbā.»

Pats Hemingvejs stāstīja jaunākajam brālim Lesteram: «Man laimējās. Viņiem patika, ja jaunie puiši nesēdēja

redakcijā, bet piegādāja materiālu. Notikumi brāzās man virsū no visām pusēm. Es parasti izbraucu ar ātrās palīdzības mašīnu, kas apkalpoja lielo slimnīcu. īstenībā es biju policijas reportieris. Bet tas deva man iespēju uzzināt, ko domā ātrās palīdzības Jaudis, kā viņi dara savu darbu. Man laimējās ar lielo ugunsgrēku. Pat ugunsdzēsēji izturējās piesardzīgi. Bet es nokļuvu aiz aplenkuma līnijas un varēju redzēt visu, kas notiek. Tas bija lieliski... Dzirksteles vien šķīda visapkārt. Man bija mugurā jauns brūns uzvalks, tas izdega caurumu caurumos. Nodevis pa tālruni informāciju, es iesniedzu redakcijai rēķinu piecpadsmit dolāru apmērā par sabojāto uzvalku. Taču manu prasību noraidīja. Tas man velnišķīgi daudz ko iemācīja. Nekad nevajag ne ar ko riskēt, ja negribi to vispār zaudēt, — ievēro to!»

Tāds bija šis darbs. Jaunais policijas reportieris iepazina zaņķus, prostitūtas, algotus slepkavas, pabija spēļu namos, cietumos. Viņš vēroja, iegaumēja, centās izprast cilvēku rīcības motīvus, uztvēra runas veidu, žestus, smar-ž,as. Tas viss iegula viņa apbrīnojamajā atmiņā, lai pēc tam atdzimtu nākamo stāstu sižetos, detaļas, dialogos. Tāpēc ka viņš noteikti zināja, ka būs rakstnieks. Viņš nevēlējās būt nekas cits — vienīgi rakstnieks. Pils Velingtons bieži vien dzirdēja viņa jūsmīgos solījumus «uzrakstīt lielu amerikāņu romānu». Starp citu, laikrakstā *«Star»* tas nebija nekāds retums. Rasels Krauss atceras, ka ikviens žurnālists, ko viņš pazinis, klusībā rakstījis romānu.

Taču policijas reportiera pienākums bija ne tikai ierasties nolikuma vietā un novērot, bet arī rakstit, dot materiālu avīzei. Un tur Hemingvejs izgāja Pita Velingtona bargo skolu.

Redaktora vietnieks cītīgi sargāja laikraksta *«Slāt»* tradīcijas. Turklāt viņš bija lielisks, īsts pedagogs. Tas pats Rasels Krauss atceras, ka Velingtonam «bija jauks paņēmiens apkampt mūs un sākt sarunu, it kā viņš būtu mūsu draugs, nevis priekšnieks». Tieši viņam ik dienas savus materiālus nodeva Hemingvejs, un viņš rūpīgi apsprieda ar reportieri iesācēju katru tā rindu, lai tas būtu kas būdams — pa tālruni no Galvenās slimnīcas nodota informācijā par kārtējo notikumu vai īsa skice, uzrakstīta pēc atgriešanās redakcijā.

Vispirms Velingtons prasīja valodas precizitāti un skaidrību. Viņš necieta liekvārdību, stila paviršības.

Vēlāk Hemingvejs atcerējās: «Pils Velingtons bija noteikts disciplīnas aizstāvis, un es nekad nespēšu pietiekami izteikt savu

pateicību par to, ka man gadījās strādāt viņa vadībā.»

Ernests bija vērīgs, Velingtona cienīgs skolnieks.

Pats Pits Velingtons sacīja par Hemingveju, ka tas «cik spēdams pūlējās» darīt savu darbu, rūpīgi izstrādājot «pat vienu rindkopu garu skici».

Jau mūža novakarē, 1960. gadā, atbildot uz korespondenta jautājumu: «Kā jūs sākāt rakstīt grāmatas?» — Hemingvejs atbildēja: «Es vienmēr pūlējos rakstīt. Sāku ar skicēm skolas avīzē. Arī pirmais patstāvīgais darbs bija saistīts ar žurnālistiku. Pēc skolas beigšanas es aizbraucu uz Kanzassitiju un kļuvu par laikraksta *«Slar»* līdzstrādnieku. Tas bija parastais reportiera darbs: kas ko sašāvis? Kas izdarījis laupīšanu un tieši kur? Kur? Kad? Kā? Par notikumu iemesliem — kāpēc? — mēs nekad nerakstījām.»

Hemingveja darbabiedrs redakcijā reportieris Vilsons Hikss stāstīja: «Ernests ļoti atbildīgi izturējās pret savu darbu, turklāt viņš mēdza, atgriezies pēc uzdevuma izpildīšanas, smiedamies stāstīt par cilvēkiem, kas iejaukti šajā notikumā, un attēlot viņus tā, kā nevarēja rakstīt avizē.» Jā, viņš bija jautrs, sabiedrisks jauneklis, kas saistīja sirdis ar savu atklātību, humoru un pievilcību. Velingtons atcerējās: «Viņš bija izcils, labsirdīgs puisis, vienmēr gatavs smaidīt, un viņš draudzējās ar visiem redakcijas darbiniekiem, ar kuriem viņam gadījās sastapties.»

Uz mājām māsai Marselīnai Ernests rakstīja sajūsmas pilnas vēstules, ka tagad viņš ir īstas avīzes īsts reportieris, viņš izbrauc uz ugunsgrēkiem, kautiņiem, bērēm, viņš jau daudz ko iemācījies un viņam redakcijā daudz jaunu draugu, kuri krietni vecāki par viņu.

Starp šiem jaunajiem draugiem īpašu vietu ieņēma vecais žurnālists Laionels Moiss.

Darbabiedri redakcijā cits par citu stāstīja Ernestam, ka Laionels Moiss esot vecās amerikāņu žurnālistikas «pēdējais mohikānis», klejotājs reportieris, kas neatzīstot laikrakstu bosu varu. Stāstīja par viņa fenomenālajām žurnālista spējām un kā piemēru minēja visai Amerikas žurnālistikas pasaulei zināmo gadījumu, kad Moiss veselu mēnesi ik dienas devis avīzei trīssimt rindu par Haleja komētu.

Taču vēl biežāk stāstīja par viņa izdarībām dzērumā, teica, ka viņš piedzēries nespējot vienaldzīgi nolūkoties uz policistu — viņam rodoties nepārvarama vēlēšanās tam iesist. Netrūka arī tenku par viņa romāniem ar sievietēm. Kanzassitijā nebija tāda bara vai restorāna, kur nepazītu Laionelu Moisu.

Reiz redakcijā ienāca klaidonis un stāstīja kaut kādu pilnīgi fantastisku notikumu. Viņam neticēja un pārbaudei izsauca Moisu. Vecais žurnālists uzmeta viņam vērīgu skatienu un sāka runāties ar viņu visiem pārējiem pilnīgi nesaprotamā valodā — tas bija klaidoņu žargons. Pēc dažām minūtēm Moiss apmierināts pamāja ar galvu un

pateica, ka klaidoņa stāsts patiess. Un to tūlīt iespieda avīzē. Pārsteigtajam Hemingvejam kolēģi paskaidroja, ka Moisu uzskatot par nepārspējamu klaidoņu pasaules pazinēju, viņš zinot visas vietas, kur slēpjoties klaidoņi, no Klusā okeāna piekrastes līdz Kanzassitijai.

Tāds cilvēks, gluži dabiski, atstāja iespaidu uz He-mingveju. Un Moisam, kā likās, patika jaunais dedzīgais puisis, kas par visu interesējās un turklāt tik nopietni izturējās pret avīžnieka darbu. Viņi sadraudzējās. Rasels Krauss, atcerēdamies Hemingveju, izteicās par viņu kā par «tā vecā velna Moisa pavadoni».

Moiss neatlaidīgi apgalvoja jaunajam draugam, ka «skaidrs, objektīvs apraksts ir vienīgais īstais literatūras veids». Viņa mīļākie rakstnieki bija Sensimons, Marks Tvens, Konrāds, Kiplings, Dreizers. Viņš bieži atkārtoja: «Nekādu apziņas plūsmu. Un nav ko iztēlot sevi par vērotāju no malas vienā rindkopā un visuzinošo dievu to kungu nākamajā. Vārdu sakot, bez visādiem tādiem jociņiem!»

Hemingvejs alkatīgi uztvēra vecākā biedra domas. Viņam bija tuva un saprotama Moisa pārliecība, ka žurnālista valodai jābūt visupirms labai prozai.

Moiss prata saskatīt smieklīgo un muļķīgo pat pašos it kā nopietnākajos gadījumos, īpaši tur, kur tas bija saistīts ar vārda izvēli. Tā viņš kādreiz ironiski izteicās par Savienoto Valstu himnu: «Ko labu var sacīt par dižas nācijas literāro gaumi, ja tā izvēlas nacionālo himnu, kas sākas ar vārdiem «Ak, saki»?»

Atceroties Laionelu Moisu, Hemingvejs 1952. gadā raksturoja to kā «ļoti gleznainu, dinamisku cilvēku ar lielu sirdi, kurš stipri iedzer un labi cīnās», piebilstot: «Vienmēr

esmu nožēlojis, ka Moisa talants nav bijis disciplinēts un pievērsts īstai literatūrai.»

Aizraudamies ar darbu, Ernests tomēr nemitējās sapņot par karu. Laiks un atšķirtiba darīja savu, un ārsts Herning-vojs vairs tik kategoriski nepretojās dēla gribai iestāties armijā. Varbūt tēvs ceiēja — un tam bija savs pamats —, ka Ernestu tik un tā neņems armijā vājās redzes dēļ. Un patiešām, cik vien Ernests neizmēģinājās iestāties armijā —

1 lotē, jūras kājniekos —, visur viņu noraidīja.

Viņš vienmēr izcēlās ar stūrgalvību. Marselīnai viņš rakstīja: «Es tomēr kaut kā nokļūšu Eiropā, par spīti savai redzei. Nevaru pieļaut, ka notiek tāda izrāde un es tajā nepiedalos. īsta kara nav bijis, kopš vectētiņš Hemingvejs cīnījās kaujā pie Vēršupītes.» Viņš daudz neprātoja par to, ka vectētiņš Pilsoņu kara laikā cīnījies nevis pie Vēršupītes, bet pie Viksburgas. Tas nebija svarīgi, svarīga bija viņa vēlēšanās redzēt «šo izrādi» un piedalīties tajā.

Un nejaušība nāca palīgā Hemingvejam.

«*Star*» redakcijā ieradās jauns reportieris iesācējs. Ernests tajā

bridi nikni klabināja rakstāmmašīnu un tūlīt viņu nepamanīja. Kā vēlāk atcerējās viņa jaunais paziņa, «apmēram katrs desmitais burts netrāpīja lentu. Viņš tam nepievērsa ne mazākās uzmanības. Tāpat viņš nepamanīja, kad divi burti saķērās.» Pēkšņi viņš beidza rakstīt un pagriežas pret ienācēju. «Diezgan nejēdzīgs raksts iznāca. Kad esmu mazliet uztraukts, šī nolādētā mašīna padara mani vai traku.» Viņš piecēlās un sniedza roku: «Mans vārds Hemingvejs. Ernests Hemingvejs. Un jūs esat jaunais darbinieks?»

Jaunais darbinieks steigšus stādījās priekšā. Viņu sauca par Tedu Brambeku. Viņš nāca no Kanzassitijā diezgan pazīstamas ģimenes, bija mācījies universitātē, tur golfa spēles laikā samaitājis sev aci. Tomēr viņam bija izdevies iestāties Amerikas Sarkanā Krusta transporta korpusa un tā pabūt frontē Francijā. Tagad viņam kontrakta termiņš bija beidzies un viņš atgriezies dzimtajā pilsētā. Pateicoties savas ģimenes sakariem, viņš bija dabūjis reportiera vietu *«Star»* redakcija.

Vai vēl jārunā par to, ka abi jaunie cilvēki tūdaļ tiecās viens jrie otra? Ernests ar skaudību klausījās Teda stāstus par karu, turklāt Brambeka piemērs viņu stipri iedrošināja — tātad iespējams nokļūt karā pat ar izmaitātu aci.

Jau 1917. gada decembri Ernests stāstīja Karlam Edga-

ram, ka mēģināšot kā šoferis iekļūt Amerikas Sarkanajā Krustā un tā doties uz Eiropu. Teds Brambeks nolēma braukt kopā ar viņu. Atlika vienīgi gaidīt piemērotu gadi-jumu.

Gadījumu nenācās pārāk ilgi gaidīt. Aprīlī Ernests un Teds, izskalot redakcijā telegrammas no dažādām aģentūrām, ieraudzīja starp tām paziņojumu, ka Amerikas Sarkanais Krusts vervē brīvprātīgos sūtīšanai uz Itāliju. Draugi paspēja iesniegt pieteikumus, iekams telegramma parādījās avīzē.

1918. gada 30. aprīlī Hemingvejs un Brambeks saņēma savu pēdējo algu redakcija. Avīze nekavējās paziņot saviem lasītājiem, ka divi jauni tās reportieri aizbrauc «no kādas Atlantijas okeāna ostas» uz Itāliju, uz fronti.

Kanzasas *«Star»* redakcijā Ernests bija nostrādājis tikai septiņus mēnešus, taču ieguvis daudz. 1940. gadā, atceroties šo savas dzīves periodu, viņš teica, ka toreiz iemācījies vienkārši stāstīt par vienkāršiem notikumiem. Un tas taču kļuva par viņa rakstnieka principu, ko viņš vēlāk bieži vien tika atkārtojis, — rakstīt vienkārši par vienkāršiem notikumiem.

3 NODAĻA *TENENTE ERNESTO*

Zēnam, karā aizejot, ir lielas ilūzijas, ka viņš paliks dzīvs. Citi kritīs, bet viņš ne. Pēc tam kad viņu pirmo reizi smagi ievaino, šīs ilūzijas zūd un viņš saprot, ka tas var notikt ari ar viņu.

E H e m I ng v e I s. No intervijas

Orķestris bez mitas spēlēja vienu un to pašu maršu — «Ardievu, Brodveja, esi sveicinātā, Eiropa». Dimdēja tim-pāni, ribēja bungas, skatītāji uz trotuāriem kliedza kaut ko nesaprotamu un māja ar cepurēm.

Jauniesauktie Amerikas Sarkanā Krusta uniformās soļoja parādes maršā pa Piekto avēniju.

Tribīnē, kas bija visa vienos Amerikas nacionālajos karogos, stāvēja pats prezidents Vilsons. Ausīs juku jukām ar bungu dārdiem ieskanējās pa frāzei no svinīgajām atvadu runām — taču viņi, amerikāņu zēni, nācijas zieds un lepnums, dodas pāri okeānam uz veco Eiropu, lai uzvarētu šajā karā par demokrātiju, kurš, kā apgalvoja prezidenta kungs, būs pēdējais karš cilvēces vēsturē.

Ernests un Teds Brambeks gāja blakus.

Pēdējā nakts Ņujorkā bija visjautrākā un trokšņainākā astoņpadsmit gadus vecā Hemingveja mūžā. Viņi ar Tedu Brambeku visu nakti netika acis aizvēruši. Līdz rītausmai klaiņāja no bāra uz bāru, negāja garām nevienai alus zālei, nevienai kafejnīcai, pabija gan Hārlemā, gan Centrālajā parkā, aicinot līdzi katru reizi citas meitenes.

1918. gada 28. maijā tvaikonis «Čikāga» atgāja no Bruk-linas piestātnes un devas uz Bordo.

Brauca bez mīnu kuģu eskorta, un visu ceļu sarunas risinājās vienīgi ap vācu zemūdenēm, kas gremdē tirdzniecības un pasažieru kuģus un ar ložmetējiem apšauj slīkstošos.

Hemingvejs sapņoja par piedzīvojumiem un stundām ilgi dienu un nakti stāvēja kopā ar Tedu Brambeku uz augšējā klāja, raudzīdamies ūdens klaidā, lai pirmais pamanītu zemūdenes periskopu.

Viņam par sarūgtinājumu reiss pagāja mierīgi. Atlika vienīgi pa ceļam uz Eiropu nodibināt pazīšanos ar šī karaspēka dažādu tautību pārstāvjiem, iedzert virsnieku bārā un spēlēt kārtis vai kauliņus.

Viņš sadraudzējās ar jaunekli no Jonkersas pilsētiņas, Ņujorkas štatā, Prinstonas universitātes audzēkni Billu Hornu un Houelu Dženkinsu. Daudzas stundas Ernests pavadīja sarunās ar diviem poļiem no Bufalo pilsētas — Leonu Horčmoviču un Antonu Galinski, kuri devās uz Franciju, lai tur iestātos Polijas armijā.

Tikai vienu reizi visā ceļojuma laikā tvaikonis krasi mainīja kursu, un visi nosprieda, ka «Čikāga» bēg no vācu zemūdenes. Izcēlās

neaprakstāms uztraukums. Tomēr nekas nenotika. Un Hemingvejs sacīja savam draugam, ka viņam esot tāda sajūta, it kā viņš būtu piekrāpts.

Parīze viņam gluži labi patika. Tai pašā dienā, kad viņi izkāpa no vilciena Ziemeļu stacijā, vācieši sāka apšaudīt Francijas galvaspilsētu ar visjaunāko tālšāvēju lielgabalu — «Lielo Bertu».

Hemingvejs bija satraukts līdz neprātam. Turpat stacijā viņš notvēra taksometru un pieprasīja, lai Teds, kurš mazliet runāja franciski, liek šoferim vest viņus turp, kur krīt šāviņi.

— Mēs dosim tādu reportāžu *«Slar»,* —• viņš satraukts teica draugam, — ka viņiem tur, Kanzassitijā, acis izsprāgs no pieres.

Viņi apsolīja šoferim krietnu dzeramnaudu, un sākās mežonīga joņošana pa pilsētu, ko Teds Brambeks atcerējās kā «pašu neiedomājamāko braucienu ar taksometru savā mūžā». Apmēram stundu viņi drāzās šurpu turpu pa Parīzi, pūlēdamies nokļūt vietā, kur krīt šāviņi.

Beidzot viņiem «laimējās». Viņi atradās pie Svētās Mad-lēnas baznīcas tieši tajā mirklī, kad to trāpīja «Lielās Bertas» šāviņš. «Cietušo nebija,» vēlāk atcerējās Brambeks. «Mēs izdzirdām šāviņa svelpoņu virs galvas. Skaņa bija tāda, ka likās, šāviņam vajadzēja krist tieši uz taksometru, kur mēs sēdējām. Tas bija tiešām satraucoši.»

Divas diennaktis jaunie amerikāņi iepazinās ar Parīzi. Viņi pabija Sēnas kreisajā krastā, kur dzīvoja mākslinieki, kuri joprojām gleznoja, dzēra un filozofēja, itin kā nekas nebūtu noticis, apbraukāja kabarejus, kur puskailas meitenes dejoja kankānu. Taču Hemingveju tas visai maz

interesēja, viņš vēlējās būt kara. Otrās diennakts beigās viņš teica Brambekam:

— Tas galu galā apnīk. Man gribētos, kaut viņi pasteigtos un drīzāk aizsūtītu mūs uz fronti.

Nākamā pietura viņu ceļā bija Milāna. Mātei Ernests no Milānas aizsūtīja možu atklātni: «Lieliski pavadīju laiku.» Bet vēstulē *«Star»* redaktoram Kanzassitijā He-mingvejs rakstīja patiesību: «Jau pašā pirmajā diena šeit dabūju ugunskristības, kad uzsprāga vesela rūpnīca, kas gatavoja munīciju.»

Tieši no vilciena viņus iesēdināja smagajās mašīnās un steigšus nogādāja Milānas apkārtnē palīgā iztīrīt no līķiem milzīgo postažā pārvērstās rūpnīcas teritoriju. Tas bija viens no tiem iespaidiem, ko nav iespējams aizmirst. Pēc daudziem gadiem viņš aprakstīja grāmatā «Nāve pēcpusdienā» visu redzēto skopi un precīzi, bez liekiem epitetiem un pseidopārdzīvojumiem, tā, kā tas bija:

«Mēs uzmeklējām un sanesām improvizētā līķu kambarī un salikām grēdas liķus, un man atklāti jāatzīstas, mēs bijām satriekti, ieraudzījuši, ka šie mirušie ir sievietes, nevis vīrieši. Tajos laikos

sievietes vēl negrieza īsus matus, kā to vēlāk darīja daudzus gadus ilgi Eiropā un Amerikā; un vairāk par visu — droši vien tāpēc, ka tas bija tik neparasti, — mūs mulsināja viņu garie mati, bet, ja to nebija, mēs mulsām vēl vairāk. Atceros, pēc tam kad bijām rūpīgi sameklējuši visus veselos līķus, mēs sākām vākt kopā atsevišķus gabalus. Šos atsevišķos gabalus mums visbiežāk vajadzēja ņemt ārā no saplosītā dzeloņstiepļu žoga, kas ciešā lokā aptvēra rūpnīcas teritoriju, — tas uzskatāmi apliecināja spēcīgo sprāgstvielu iedarbību. Daudz tādu gabalu atradas samērā tālu no rūpnīcas, uz laukiem, kur tos bija aiznesis sprādziena spēks.»

Hemingvejs, tāpat kā agrak, bija pilnīgi satraukuma varā. Karš pievilka viņu kā nepārvarams magnēts. Nākamajā uz Kanzassitiju nosūtītajā atklātnē viņš rakstīja: «Rīt braucu uz fronti. Ak, puiši! Kā es priecājos, ka esmu šeit!»

Pavisam bija divdesmit divi jauni amerikāņi, Sarkanā Krusta sanitāro mašīnu šoferi, un viņi visi saņēma norīkojumu uz IV nodaļu, kas bija izvietota Sio pilsētiņā deviņdesmit jūdzes uz rietumiem no Milānas.

Tā bija jauka, mierīga pilsētiņa. Pēc klusas vienošanās

austrieši un itālieši neapšaudīja dažas pilsētas abpus frontes līni jai. Šio piederēja pie tādām.

Taču tieši viņu aizbraukšanas dienā pilnīgi neizprotamu iemeslu dēļ austrieši ņēmās nežēlīgi apšaudīt Šio. «Mēs metāmies uz dzelzceļa stacijas ēku,» atcerējās Brambeks, «steigdamies nokļūt tur, iekams sāk krist jauni šāviņi. Neviens no mums netika ievainots.»

Šio Hemingveju gaidīja jauna vilšanās. Artilērijas uzbrukums viņu ierašanās dienā bija vienīgais. Pilsēta dzīvoja klusu un mierīgu dzīvi. Sanitāro mašīnu šoferi iekārtojās bijušās kokzāģētavas otrajā stāvā. Ēkas priekšā bija lauks, kur viņi spēlēja beisbolu, blakus upe, kurā varēja izpeldēties. Citās Sarkanā Krusta nodaļās IV nodaļu jokodamies sauca par «Šio lauku klubu». Patiešām, dienas pagāja izpriecās, peldoties, spēlējot kārtis. Hemingveju tas saniknoja.

Starp citu, IV nodaļas šoferiem bija vēl viena izklaidēšanās, kurā labprāt piedalījās ari Hemingvejs. IV nodaļā galvenokārt nokļuva universitāšu studenti, kuri dažādu iemeslu dēļ bija nederīgi ierindas dienestam. Un viņi izdeva savu avīzīti, kuru ar zināmu ironiju nosauca itāliešu vārdā «čao», kas nozīmē gan «sveiki», gan «ardievu». Ta bija ļoti lidziga avizēm, ko izdod Amerikas koledžās.

Galveno vietu tajā ieņēma humors. Ar virsrakstu «Laika prognoze» iespieda, piemēram, tādus paziņojumus: «Skaidrs, mēness ar apšaudi, no rīta debesis, iespējams, pārklāsies ar lidmašīnām un sekos krusa.»

Hemingvejs bez kavēšanās sāka darboties «Čao». Jau pirmajā avīzes numurā, kas iznāca pēc viņa ierašanās IV nodaļā, parādījās viņa feļetons ar virsrakstu «Els saņem vēl vienu vēstuli». Tas bija uzrakstīts

ar tādu pašu parupju ironiju, ar kādu viņš rakstīja savus feļetonus skolas avīzē «Trapece» Oukparkā.

«Nu redzi, El, mēs jau esam šeit, šajā vecajā Itālijā, un, ja nu esmu šeit nokļuvis, tad arī nedomāju vākties projām. Ne prātā nenāk. Un tas nav joks, El, bet tīra patiesība. Tagad esmu virsnieks, un, ja Tu mani satiktu, Tev vajadzētu mani sveicināt. Es pagaidām esmu jaunākā leitnanta pienākumu izpildītājs bez virsnieka pakāpes, bet sliktums ir tas, ka visiem pārējiem ir tāda pati pakāpe. Mūsu armijā, El, nav ierindnieku, un kapteini sauc par «šefu». Tikai man gan neliekas, ka viņš kaut cik prastu gatavot ēdienu.»

Jocīgajam nosaukumam «jaunākā leitnanta pienākumu izpildītājs bez virsnieka pakāpes» bija savs pamats. Kad 1961. gadā Hemingveja māsa Marselīna sāka rakstīt savas atmiņas, viņa uzrakstīja vēstuli Ernesta biedram Itālijas trontē Biliam Hornam un lūdza precizēt, kāda dienesta pakāpe Ernestam bijusi Itālijas armijā. Bil 1s Horns atbildē ja viņai tā:

«Kad mēs ieradāmies IV nodaļā, mums teica, ka mēs visi — sanitāro mašīnu šoferi — esam Itālijas armijas goda jaunākie leitnanti. Vai tas tiesa, es nezinu, taču tam bija sava jēga. Tas lāva mums ēst virsnieku ēdnīcā, kad mēs bijām frontes līnijā kopā ar itāliešu daļām. Mēs vienmēr tā arī darījām. Tas palīdzēja mums ārpus kārtas tikt uz priekšu pa ceļiem ar mašīnām. Tas deva mums priekšrocības armijas degvielu stacijās. Dabiski, ka mūs vienmēr labprāt laida restorānos, bāros un citās līdzīgās patīkamās vietās, kur laida itāliešu virsniekus, bet nelaida kareivjus.»

Reizēm Hemingvejam vajadzēja vadīt savu sanitāro smago mašīnu pa šauriem kalnu ceļiem ar bezgaldaudziem pagriezieniem, kur mašīnas riteņi skāra klintis, aiz kuram sākās bezdibenis. Kādreiz tur, Dolomītu kalnu priekškalnē, Ernests saslapa kādu amerikāni no Čikāgas, kurš stādījās priekšā kā Harvarda universitātes abiturients Džons Dos Pasoss. Dos Pasoss jau bija paspējis pabūt Francijā Amerikas Sarkanā Krusta transporta daļās, tagad turpināja dienestu Itālijā, taču gatavojās drīzumā atgriezties Parīzē. Viņi pavadīja dažas patīkamas stundas sarunas un tad gāja katrs savu ceļu, nenojauzdami, ka liktenis atkal savedīs viņus kopā nākotnē.

Turpat pavisam tuvu, pie Pjaves upes, notika kaujas. Ilgi paciest tādu dzīvi Hemingvejs nespēja. Drīz vien viņš pateica Brambekam:

— Man pietiek! Te ir nevis karš, bet kaut kāds teātra uzvedums. Nekas vairāk. Es gribu iet projām no sanitārā korpusa un noskaidrot galu galā, kur ir karš. Viņi tur cīnās, bet man jāsēž šeit un jāgaida, kad pienāks mana kārta .. .

Un viņš panāca savu. Viņš brīvprātīgi pieteicās pāriet armijas veikalu apkalpē un saņēma norīkojumu.

— Tur tu, klaidoni, dabūsi redzēt visas kaujas, cik vien gribēsi, —

viņam sacīja kāds no draugiem.

Hemingvejs par atbildi tikai pasmīnēja.

Reizē ar viņu šajā darbā pieteicās Bills Horns, Dženkinss un vēl daži citi.

Armijas veikali atradās pie Pjaves upes, ne vairāk kā jūdzi no priekšējām pozīcijām. Parasti katrs tāds postenis sastāvēja no divām mājiņām. Vienā atradās veikals un istaba, kur dzīvoja Sarkanā Krusta virsnieks. Otrā, lielākajā, bija virtuve un atpūtas istaba kareivjiem, kas nāca no ierakumiem.

Tā viņš bija gandrīz vai priekšējā līnijā. Tomēr tas nebija tas karš, ko meklēja Hemingvejs. Viņš taču nebija braucis šurp, lai vārītu kafiju un spēlētu šahu ar itāliešu kareivjiem. Viņš gribēja but ierakumos, tur, kur cilvēki cīnās.

Bills Horns, piemēram, vīlies šajā darbā, drīz vien atgriezās Šio, IV nodaļā.

Bet Hemingvejs bija neatlaidīgāks. Viņš atrada iespēju tikt priekšējās pozīcijas — pieteicās piegādāt produktus tieši ierakumos. Katru dienu Ernests, apkrāvies ar šokolādi, cigaretēm, pastkartēm, sēdās uz diezin kur sadabūta velosipēda un brauca uz priekšējām pozīcijām. Viņš ātri sadraudzējās ar itāliešu kareivjiem un virsniekiem, kuri iesauca viņu par Mazo *Americano,* protams, ne jau auguma dēļ, jo viņš bija dūšīgs puisis, bet jaunības dēļ.

Tagad viņš bija apmierināts. Viņš redzēja, kā šāviņi trāpa pa aizsegiem, kā krit ievainotie un nogalinātie.

Jau pēc ievainojuma viņš rakstīja piederīgajiem no hospitāļa:

«Zināt, mēdz teikt, ka šajā karā neesot nekā prieciga. Tā tas arī ir. Es negribu sacīt, ka tā ir elle, tāpēc ka šie vārdi ir pamatīgi nodrāzti kopš tā laika, kad tos izteica ģenerālis Šērmans. Taču ir bijuši vismaz astoņi gadījumi, kad es nebūtu atteicies no elles — tāpēc ka tur diezin vai būtu ļaunāk par tiem apstākļiem, kādos es biju nokļuvis.

Piemēram, tranšejā uzbrukuma laikā, kad tajā vietā, kur tu stāvi, krīt mīna. Vispār mīna — tas nav nekas briesmīgs, ja tikai nav tiešais trāpījums. Bet pēc tiešā trāpījuma tu esi caurcaurēm nošķiests ar to, kas atlicis no taviem biedriem. Burtiski «nošķiests».

Pa tām sešām dienām, kuras es pavadīju priekšējās pozīcijās, piecdesmit metrus no austriešiem, es ieguvu

pret lodēm apvārdota cilvēka reputāciju. Šāda reputācija pati par sevi jau kaut ko nozīmē, ja arī tu neesi apvārdots, liet es laikam esmu apvārdots.»

Pēdējie vārdi bija vienīgi mēģinājums nomierināt piederīgos. Starp citu, Hemingvejam patiešām reiz gadījās pārbaudīt, ka viņam laimējas. Taisni brīnums, ka viņš palika dzīvs.

Tas notika 1918. gada 8. jūlijā, divas nedēļas pirms viņa dzimšanas dienas, kad viņam apritēja deviņpadsmit. He-mingvejs

tumsā aizkļuva līdz priekšējām pozīcijām. Nakts bija mierīga.

Izdalījis šokolādi, Hemingvejs paņēma no kāda itāliešu kareivja šauteni un izšāva uz austriešu ierakumu pusi. Šis atsevišķais šāviens uztrauca austriešus, un viņi par atbildi atklāja uguni. Un tad Hemingvejs kārtējā uzliesmojumā ieraudzīja, kā paceļas un nokrit, čokurā sarāvies, itāliešu snaiperis, kas slēpās nevienam nepiederošā joslā starp itāliešu un austriešu ierakumiem.

Hemingvejs izlēca ārā, lai mestos viņam palīgā, un tajā mirklī ierakumos krila austriešu mīna. Kareivis, kas bija viņam blakus, tika nogalināts. Otram norāva abas kājas.

Purinādams galvu, lai atjēgtos no sprādziena, Hemingvejs tumsā līda uz priekšu. Austrieši pamanīja viņu un atklāja brāziena uguni. Hemingvejs līda uz vēdera, brīžam pieceldamies un mezdamies uz priekšu, pēc tam atkal likdamies zemē dubļos.

Simt piecdesmit jardus no austriešu ierakumiem viņš beidzot atrada ievainoto snaiperi. Tas bija bez samaņas, tomēr vēl dzīvs. Hemingvejs uzvēla to sev uz muguras un līšus devās atpakaļ pa izdangāto, asiņaino, smirdošo nevienam nepiederošo zemi.

Piepeši debesis sašķēla apžilbinoša gaisma un grāviens — un zeme, kā viņam šķita, slējās pretī debesīm. Austrieši laida darbā jaunu spēcīgu Krupa mīnmetēju — milzu mina spraga viņam blakus, apbērdama visu apkārtni ar metālā šķembu lēveni.

Hemingvejs juta, ka viņam gals klāt.

«Es nomiru,» viņš vēlāk rakstīja, «es jutu, ka mana dvēsele vai kaut kas tamlīdzīgs izlidoja no ķermeņa — apmēram tā, it ka būtu izvilkts no kabatas zīda mutautiņš.

Viņa palidinājās un atkal atgriežas sava vietā, un es jau biju dzīvs.

Biju pie samaņas un tai pašā laikā galīgi apdullināts. Uznāca kaut kāds aptumsums. Instinkts lika man līst pa dubļiem, cauri grāvieniem, šāviņu sprādzieniem. Es jautāju pats sev: vai esmu dzīvs? Bija tikai sāpes un tumsība. Tad radās doma, ka man jādoma par dzīvi, par savu nodzīvoto dzīvi. Pēkšņi tas likās smieklīgi, ka man vajadzēja atbraukt uz Itāliju, lai domātu par savu nodzīvoto dzīvi. Es nespēju domāt par to, kas kādreiz ar mani noticis. Svarīgi bija tikai aizrāpties līdz ierakumiem. Galva man šaudījās zaļas un baltas zvaigznītes, kā agrāk bija gadījies, kad iereibis likos gultā un mēģināju aizmigt... Gribēju skriet, bet nevarēju, kā tas parasti gadās nakts murgos.»

Viņam šķita, ka viņš nogalināts, paralizēts, bet īstenībā viņš līda tālāk, nesdams uz muguras ievainoto snaiperi. Itālietis vaidēja, pēc tam piepeši skaļi iekliedzās, sarāvās un apklusa. Un tad no austriešu ierakumiem pa nevienam nepiederošo zemi sāka taustīties prožektora stars — tas sataustīja tumšu, dubļainu cilvēka stāvu, kurš nesa uz muguras otru cilvēku. Un reizē sāka šaut lielkalibra ložmetējs. Viena lode sadragāja Hemingvejam ceļa skriemeli.

Tomēr viņš neatlaidīgi līda tālāk. Un galu galā aizlīda līdz saviem ierakumiem. Itālietis, kuru viņš stiepa uz muguras, bija miris.

Jau minētajā vēstulē piederīgajiem no hospitāļa viņš pūlējās aprakstīt visu notikušo mazliet humoristiskā noskaņa. Tieši tā, pēc viņa domām, kā jārunā vīriešiem par savām likstām. Tā, kā runās viņa varoņi.

«Tagad es varu apzvērēt,» viņš rakstīja, «ka mani apšaudīja ar fugasiem, šrapneļiem un gāzes bumbām, uz mani šāva ar mīnmetējiem, snaiperu šautenēm un ložmetējiem, un, lai vēl vairāk uzjautrinātu, — no lidmašīnas, kas apšaudīja priekšējās pozīcijas... Un pēc visas šis jezgas man bija trāpījušas tikai mīnas šķembas un ložmetēja lodes, kad devos atpakaļ uz aizmuguri. Man vareni laimējās, kā īri mēdz teikt. Vai ne, mani mīļie? ...

Itālietis, ko es nesu, noasiņoja. Mans krekls un bikses izskatījās tā, it kā tajās kāds būtu vārījis ķīseli no sarkanajām jāņogām un pēc tam izdūris caurumus, lai tas iztecētu ārā. Kapteinis — man labs draugs (tie bija viņa

h Likumi) — sacīja: «Nabaga Hems, drīz viņš AMM.» (Aizmigs mūža miegā.)

Redzat, viņi domāja, ka man sašautas krūtis — viss | n'kls vienās asinis. Bet es liku, lai viņi man novelk I. it'klu (veļas man nebija), un izrādījās, ka mans vecais labais krūšukurvis ir sveiks un vesels. Tad viņi sacīja — es varbūt palikšot gan dzīvs. Tas mani briesmīgi iepriecināja.

Es viņiem teicu ilāliski, ka gribētu redzēt savas kājas, kaut arī baidījos uz tām skatīties. Viņi novilka man bik-m's — un izrādījās, ka šis manas ekstremitātes atradās •avā vietā; bet kādas tas izskatījās! Neviens nespēja aprast, kā es varēju norāpot 150 metrus ar tādu smagumu uz muguras ar sašautiem ceļgaliem, ar divās vietās savainotu labo pēdu, — pavisam bija vairāk par divsiml ievainojumiem.

«Ak, mans kapteini,» es sacīju itāliski, «tas nekas! Amerikā visi ta dara. Pieņemts, ka tieši tā vajag — neļaut ienaidniekam manīt, ka esi noskaities.»

Šai runai bija nepieciešama liela valodnieciska māksla, taču es ar to tiku gala un pēc tam iemigu uz dažām minūtēm.»

Viņu uzlika uz nestuvēm un aizstiepa uz trīs kilometrus attālo pārsiešanas punktu. Iet vajadzēja pa ceļa malu, tāpēc ka ceļu stipri apšaudīja. Ik reizes, kad atskanēja liela šāviņa svelpoņa, sanitāri nolika nestuves un paši metās zemē. «Tajā laikā,» Hemingvejs rakstīja, «mani ievainojumi jau sāpēja tā, it kā 227 mazi velnēni dzītu naglas dzīvā miesā.»

Izrādījās, ka pārsiešanas punkts evakuēts, un Hemingvejs divas stundas gulēja zirgu stallī, kam šāviņš bija norāvis jumtu. Kad ieradās

sanitāra mašīna, viņš lika šoferim braukt tālāk, uz pirmajām līnijām, uzņemt tur ievainotos un atceļā paņemt viņu.

Izrādījās, ka viņam ir 227 ievainojumi. Pārsiešanas punktā viņam izņēma 26 šķembas. Dažas šķembas palika viņā uz visu mūžu kā pārliecinošs atgādinājums par karu.

Piecas dienas viņš nogulēja lauka hospitālī, pēc tam viņu pārveda uz hospitāli Milānā. Sākās operācijas. Viena, otra, trešā .. . Viņu operēja divpadsmit reizes.

Daudzi ārsti domāja, ka viņš nekad vairs nevarēs staigāt. Daži ieteica amputēt labo kāju. Hemingvejs atsacījās.

— Nē, — viņš teica ķirurgam, — es labāk nosprāgšu

nekā dzīvošu ar vienu kāju. Man nav nekas pretī, ja jāmirst, bet es negribu steberēt ar to nolādēto koceni.

Viņš atcerējās padomu, ko tēvs viņam bija devis bērnībā, un, kad sāpes kļuva neciešamas, sāka svilpot kādu melodiju. Ir saglabājusies fotogrāfija, kur viņš guļ ar izstieptu kāju un svilpo.

Jau pusotra mēneša pēc ievainošanas viņš rakstija piederīgajiem, pūlēdamies tos nomierināt: «Tagad es nejūtos laga, ja man nekas nesāp.»

Īstenībā nepavisam nebija tā, kā viņš rakstīja. Kāja patiešām sadzija, metāla skriemelis, ko viņam ielika celi, vairs sevišķi netraucēja. Taču viņu vēl ilgi mocīja pārciesta psihiskā trauma, un viņš nevarēja iemigt tumsā.

«. . . jau sen man bija tāda doma: ja es tumsā aizvēršu acis un iesnaudīšos,» viņš rakstīja pēc daudziem gadiem stāstā «Pirms aizmigšanas», «tad mana dvēsele izlidos no miesas. Tas sākās jau sen, kopš tās nakts, kad mani apdullināja sprādziens un es jutu, ka mana dvēsele izrāvās un aizlidoja no manis, bet pēc tam atkal atgriezās. Es pūlējos par to nedomāt, taču kopš la laika naktīs, tikko iesnaudos, tas ik reizes sākās no jauna, un tikai ar milzīgu piepūli es to varēju atvairīt.»

Naktīs, gulēdams nomodā, viņš iedomājās upīti, kur, zēns būdams, bija makšķerējis foreles, un domās izstaigāja to no viena gala līdz otram, neizlaizdams nevienas siekstas, neviena līkuma. Gadījās arī tādas naktis, kad viņš nespēja domāt par foreļu zveju, tad viņš gulēja vaļējām acīm un pūlējās lūgt dievu par visiem, ko vien pazina. «Ja par visiem aizlūdzu, noskaitot par katru «Mušu tēvs» un «Svēta jaunava», tad paiet ilgs laiks un uz beigām jau sāk aust gaisma, un tad var aizmigt. ..

Tādās naktis es centos atcerēties visu, kas manā mūžā noticis, sākot ar pēdējo dienu pirms aiziešanas karā, domas griežoties atpakaļ no notikuma uz notikumu.»

Vēlāk viņš daudzkait atminējās šos pirmos ievainojumus un psiholoģisko traumu, kas cēlās no tiem. Vienā no viņa pēdējiem

romāniem «Pāri upei koku paēnā» varonis, vecīgais pulkvedis Kentvels, kuram, kā parasti, Heming-vejs piešķīris daudz vilcienu no savas biogrāfijas, saka par sevi: «Neviens no turpmākajiem ievainojumiem neatstāja tādas sekas kā šis pirmais smagais ievainojums. Laikam gan nemirstībai pienācis gals,» viņš toreiz nodomāja. «Neko darīt, tā tas nu ir.»

!\ir atmaksu Itālijas karalis apbalvoja Hemingveju ar Kura krustu un sudraba medaļu «Par varonību».

Bez tam šai pirmajā karā Hemingvejs guva vēl citu — iH mazak vērtīgu pieredzi: viņš iepazina mīlestību.

Amerikāņu hospitālī Milānā, kur Hemingvejs gulēja, viņš iepazinās ar medicīnas māsu Agnesi fon Kurovski, arī viņa bija atbraukusi uz Itāliju no Savienotajām Valstīm un bija mazliet vecāka par Ernestu.

Agnese parasti dežurēja naktīs. Ernests tajā laikā negulēja, un viņa ilgi sēdēja pie viņa lāviņās, pūlēdamās izklaidēt viņu ar sarunām, likt viņam aizmirst sāpes. Viņi stāstīja viens otram par savu bērnību, par visiem sīkajiem notikumiem savā mūžā līdz pat šim laikam.

Agnese bija skaista un gudra sieviete un visu saprata. Ernests iemīlējās viņā dedzīgi, kā jau deviņpadsmit gadu vecumā. Agnese atbildēja ar tām pašām jūtam.

Viņiem bija labi abiem kopā. Kad Agnese naktī dežurēja citā stāvā, Ernests viņai rakstīja, kā viņa vēlāk atcerējās, neparastas vēstules un aizsūtīja tās viņai ar kādu no māsām.

Pēc dažiem gadiem «Ļoti īsā stāstiņā» viņš rakstīja par šo savu pirmo mīlestību, pārmainot mīļotās vārdu.

«Lūsija jau trešo mēnesi dežurēja pa naktīm. Viņai to labprāt atļāva. Kad viņu operēja, Lūsija pati sagatavoja viņu operācijai; tur neiztika bez jokiem. Viņš iegrima narkozē, cenzdamies noturēt sevi grožos, kad nāks virsū dumjas pļāpāšanas brīdis. Ticis uz kruķiem, viņš staigāja, mērīdams ievainotajiem temperatūru, lai Lūsijai nevajadzētu celties no gultas. Slimnieku nebija daudz, un viņi visu zināja. Lūsiju mīlēja visi. Iedams atpakaļ pa slimnīcas gaiteni, viņš domāja par Lūsiju savā gultā.»

Viņš bija pārpilns šīs mīlestības un bezgala laimīgs. Turpat tuvumā bija fronte, līdzās gulēja ievainotie, šeit bija sāpju, asiņu un strutu valstība, taču dzīve prasīja savu, un viņi, par spīti visam, bija laimīgi.

Hemingveja māsa Marselīna savās atmiņās stāsta, ka reiz vakarā viņa ar draudzeni no koledžas laikiem aizgājusi Čikāgā uz kino, uz pēdējo seansu, un piepeši hronikā, kur rādīts jaunais Amerikas Sarkanā Krusta hospitālis Milānā, ieraudzījusi savu brāli sēžam ratiņos, kurus stumj skaista māsiņa. Marselīna vai prātu zaudējusi no uztraukuma. Viņa metusies pie kinoteātra īpašnieka un

lūgusi parādīt hroniku vēlreiz. Un naktī piezvanījusi vecākiem uz Oukparku un pastāstījusi, ko redzējusi.

Jau nākamajā dienā vecāki atsteigušies uz Čikāgu palūkoties uz dēlu. Tēvs visu dienu gājis no kinoteātra uz kinoteātri, lai vēl un vēl reizi redzētu uz ekrānā pazibam savu Ernestu. Protams, viņš tūlīt rakstīja par to Ernestam un, starp citu, apjautājās — vai skaistā māsiņa, kas stumj viņa ratiņus, ir tā pati Agnese, par kuru viņš tik daudz viņiem rakstījis?

Hemingvejs atbildēja piederīgajiem, ka tā neesot bijusi Agnese.

«Agnese ir visskaistākā, tik skaistas Jūs nekad neesat redzējuši,» viņš rakstīja ar lepnumu. «Pagaidiet, kamēr satiksieties ar viņu!»

Pēc daudziem gadiem Agnese stāstīja Lesteram Ho-mingvejam:

«Ernijs bija dažā ziņā ļoti nepaklausīgs slimnieks, bet viņš bija ārkārtīgi populārs starp citiem ievainotajiem, un visur viņam radas draugi. Viņam bieži bija nepatikšanas ar hospitāļa direklrisi mis De Longu, tāpēc ka viņa skapis vienmēr bija pilns ar tukšām konjaka pudelēm. Mis Elsija Makdonolda, viņas palīdze, bija lielos draugos ar Hemingveju un vienmēr nostājās viņa pusē . . .

Atceros, kad Ernijs devās uz hipodromu — tā bija viņa pirmā pastaiga ārpus hospitāļa —, mums vajadzēja steigšus piešūt viņa žaketei uzšuves par ievainojumiem, lai viņš varētu rādīties cilvēkos. Hipodroms bija viena no nedaudzajām vietām, kur mēs varējām aiziet izklaidēties, un mēs uz turieni gajam diezgan bieži.»

Doma par to, ka viņam jākļūst rakstniekam, nepameta viņu. Milānā viņš uzrakstīja stāstu un aizsūtīja to kādai savai paziņai Čikāgā ar lūgumu parādīt to žurnāla redakcijā. Stāstu nepieņēma, un tas pazuda.

Septembra beigās Ernestu aizsūtīja ārstēties uz Lago-madžores ezeru. Tur, viesnīcā *«Grand Hotel Stress»,* viņš iepazinās ar padzīvojušu itāliešu aristokrātu grāfu Emanuēlu Greppi, viņi spēlēja biljardu, grāfs cienāja viņu ar šampanieti un aizrautīgi stāstīja savam jaunajam draugam par pasaules politiku.

Kad Ernests atgriezās Milānā, viņu tur sagaidīja nepatīkama ziņa — Agnese bija brīvprātīgi aizbraukusi uz hospitāli Florencē, kur bija influences uzliesmojums.

Ernests rakstīja viņai katru dienu, reizēm divas vēstules

<I jonā. Viņa atbildēja tik bieži, cik ļāva viņas pienākumi. Viņu abu vēstules bija pārpilnas maiguma un mīlestības.

Pienāca vēstule no Oukparkas. Tēvs jautāja Ernestam, kad viņš domājot atgriezties mājās. Ernests atbildēja, ka uzskatot par savu pienākumu palikt Itālijā, kamēr beigšoties karš.

Un patiešām, drīz vien viņš atkal devās uz Šio. Taču tur bija tikai nožēlojamas IV nodaļas paliekas — pamatsastāvs bija aizsūtīts palīgā I nodaļai Bassano, Grappa kalna rajonā, kur bija gaidāms liels itāliešu

karaspēka uzbrukums. Ernests, ilgi nedomādams, metās turp un kādā ciematiņā netālu no Bassano sameklēja Billu Hornu un vēl vienu no saviem bijušiem IV nodaļas biedriem — Emmetu Šovu. Viņu sanitārais automobilis stāvēja, ievainotos gaidot, blakus itāliešu trieciena daļu izvietojumam. Šīs daļas bija pazīstamas ar savu drošsirdību, un stāsti par viņu varoņdarbiem savaldzināja Hemingveju.

Viņš bija ieradies tieši laika, lai redzētu artilērijas sagatavošanos itāliešu armijā pirms uzbrukuma. Visu nakti viņi divatā ar Billu Hornu vēroja artilērijas šāviņu uzliesmojumus austriešu pozīciju zonā uz Grappa kalna.

Otrā dienā Bills Horns un Emmets Šovs aizbrauca savos automobiļos izvest ievainotos, bet Ernests nevarēja doties viņiem līdzi — viņš saslima ar dzelteno kaili un bija spiests atgriezties Milānā hospitālī.

Par laimi, viņa organisms viegli pārvarēja slimību, un drīz vien Ernests sāka staigāt ārpus hospitāļa. Trešajā novembrī viņš sēdēja virsnieku klubā, kad atnesa ziņu par pamieru starp Itāliju un Austriju. Tajā dienā viņš klubā iepazinās ar angļu virsnieku, īru pēc tautības, Ēriku Dor-manu-Smitu, kurš bija komandējis angļu karaspēka daļas Pasubio kalna rajonā, pēc tam saslimis un tagad bija Milānā angļu karaspēka daļu vecākais priekšnieks. Pirms Itālijas Dormans-Smits bija karojis Beļģijā, ievainots un dabūjis Kara krustu par varonību.

Tāds cilvēks nevarēja nemodināt Hemingvejā sajūsmu. Viņi sadraudzējās un daudz laika pavadīja kopā. Ernests kāri tvēra Dormana-Smita (kuru draugi sauca par Cinku) stāstus par kara darbību pie Monsas.

Novembra vidū Milāna atgriezās Agnese — un viņi atkal bija laimīgi kopā, taču jau pēc nedēļas Agnesi aizsūtīja uz Trevizo, netālu no Padujas. Ernests aizbrauca tur viņu apciemot. Agnese pierunāja viņu nekavēties Itālijā

un drīzāk atgriezties mājās. Viņa apsolījās ar! atgriezties Savienotajās Valstīs un kļūt par viņa sievu.

Karš bija beidzies, un viņam patiešām laiks bija atgriezties mājās.

Velak, kad Hemingvejs jau bija nobriedis cilvēks un liels rakstnieks, viņš dažu labu reizi apgalvoja, ka «pieredze karā rakstniekam ir nenovērtējama». Grāmatā «Āfrikas zaļie pakalni» viņš stāstīja, kā, lasīdams Tolstoja «Sevastopoles stāstus», vienu no savām mīļākajām grāmatām, viņš «sācis domāt par Tolstoju un tām milzīgajām priekšrocībām, ko rakstniekam dod pieredze karā. Karš — viena no pašām svarīgākajām tēmām, turklāt tada, kad visgrūtāk rakstīt patiesīgi, un rakstnieki, kuri nav redzējuši karu, aiz skaudības cenšas pārliecināt gan paši sevi, gan citus, ka šī tēma ir nenozīmīga vai neestētiska, vai neveselīga, bet īstenībā viņiem tikai nav gadījies pārdzīvot to, kas ne ar ko citu nav aizstājams.»

Citreiz kara pieredzes vērtīgumu rakstnieka darbā Hemingvejs izskaidroja ar paša novērojumiem, ko viņš smēlies pirmā pasaules kara laikā Itālijas frontē: «Es redzēju cilvēkus necilvēciska sasprindzinājuma mirkļos, redzēju, kā viņi izturas pirms tam un pēc tam.» Viņš karā uzzināja daudz ko ne tikai par citiem. Varbūt vēl svarīgāk viņam bija tas, kā viņš sacīja, ka «es daudz ko uzzināju par sevi pašu».

Bet pagaidām viņa ceļš veda uz mājām — uz Savienotajām Valstīm, Ilinoisu, Oukparku.

4 NODAĻA KAREIVIS ATGRIEŽAS MĀJAS

— Vaiga sviedros mums būs savu maizi ēst, — sacīja māte. — Laiskām rokām nav paliekamas vielas dieva valstība.

— Es neesmu dieva valstībā, — Krebss atteica.

— Mēs visi dzīvojam viņa valstībā.

E. Hemingvejs, Kareivja dzimtā puse

1919. gada 21. janvārī tvaikonis «Džuzepe Verdi», kas brauca no Dženovas cauri Gibraltāram, piestāja Ņujorkas ostā. Tas atveda dzimtenē 400 amerikāņu kareivjus un virsniekus. Starp pasažieriem bija arī deviņpadsmit gadus vecais kara veterāns Ernests Hemingvejs.

Piestātnē viņu gaidīja slava. Ņujorkai vēl nebija apnikuši ievainotie varoņi. Tikko Hemingvejs spēra kāju uz muliņa, viņu apslaja reportieri. Tai pašā diena Ņujorkas *«Sun»* un *«Chicago Evening American»* paradījas intervija ar jauno varoni. Reportieri aprakstīja, kā no kuģa nokāpj «cilvēks, klibs, ievainots, kurš cietis vairāk par visiem no kara pārnākušajiem, Ernests Hemingvejs, kas dzīvo Oukparkā, Illinoisas štatā, Nortkenilvortas avēnijā 600. Hemingvejs ir pirmais amerikānis, kas ievainots Itālijas frontē, Itālijas karalis apbalvojis viņu ar sudraba medaļu «Par varonību» un Itālijas Kara krustu.» Nepiemirsa atgādināt arī to, ka «pirms kara viņš bija *«Star»* reportieris Kanzassitijā».

Uz jautājumiem par viņa nākotnes plāniem Hemingvejs atbildēja, ka domā vienīgi par literāta darbu. Viņš teica, ka viņam «esot pietiekama kvalifikācija, lai dabūtu darbu jebkurā Ņujorkas avīzē, kur vajadzīgs cilvēks, kas nebaidās darba un ievainojumu».

Tā pamazām radās leģenda par Hemingveju. Šis cilvēks katrā ziņā bija piemērots tādai lomai — liels, skaists, smago ievainojumu nesalauzts —, tam vajadzēja demonstrēt amerikāņu gara sīkstumu. Un cilvēks, kas atrodas tādā situācijā, jau ir spiests pielāgoties tai, attiecīgi izturēties un runāt tieši to, ko no viņa gaida. Kaut kas līdzīgs notika arī ar Hemingveju.

Jauns cilvēks, kas atgriežas no kara, gluži dabiski,

steidzas jo ātrāk nokļūt dzimtajā mājā. Taču Hemingve-jam jau bija radies kaut kas vērtīgāks par ģimenes pavardu— svarīgāka par visu citu viņam bija kļuvusi frontes draudzība. Pa ceļam no Ņujorkas viņš apstājās Jonker-sas pilsētiņā, lai pavadītu vakaru kopā ar Billu Hornu, savu draugu no transporta korpusa.

Aukstā sniegainā vakarā viņš ieradās Čikāgas stacijā.

Viņu sagaidīt bija atbraukuši tēvs un māsa Marselīna. Tēvs bija ļoti satraukts. Pat palūdza meitai palikt pie kāpnēm — viņš gribēja

satikt dēlu viens. Viņam pretī nāca nobriedis cilvēks ārzemnieka uniformā. Šī uniforma, kā Homingvejs pats vēlāk atcerējās, sastāvēja no formas svārkiem, ko viņš bija nopircis, noceļot kādam cilam no degungala, gariem, lidz ceļiem, ādas zābakiem, Gibraltārā pirkta krekla un melna kažokādas mēteļa, kas bija piederējis kādam kritušam draugam. Viņš mazliet kliboja un balstījās uz nūjas. Tēvs saka rosīties ap dēlu, juzdamies tā kā neveikli, viņš nezināja, kā pret to izturēties — kā pret zēnu, kas atgriežas mājās pēc prombūtnes, vai kā pret pieaugušu vīrieti. Viņš visu laiku lūdza Ernestu atbalstīties pret viņu.

Ernests viņam sacīja:

— Paklau, tēv, es lieliski viens pats atbraucu visu ceļu no Milānas. Domāju, ka ar mani tagad viss pilnīgā kārtībā. Jūs ar Marši ejiet pa priekšu, es pats ar savu veco nūju tikšu līdzi.

Bija novilkta robeža — viņam nevajadzēja aizbildnības, viņš droši stāvēja pats uz savām kājām un gribēja tā dzīvot arī turpmāk.

Nortkenilvortas avēnijā viņus gaidīja lielā satraukumā. Visa māja bija apgaismota. Viesistabā bija sapulcējusies visa ģimene. Māsām atļāva palikt nomodā, bet pašus jaunākos bērnus, Lesteru un Kerolu, pat uzmodināja — kā Lesters apgalvo, tas bijis ārkārtējs gadījums. Ernests stāvēja istabas vidū, visi viņam apkārt, skūpstīja, spieda viņam rokā tasi ar karstu šokolādi. Atnāca kaimiņi, spieda viņam roku, sita uz pleca. Visi lūdza viņu pastāstīt par saviem piedzīvojumiem. Bet viņš nezināja, ko sacīt. Viņš jutās ka cilvēks no citas planētas. Vai gan viņš varēja izskaidrot šiem cilvēkiem, kas dzivoja ierastā labklājības pasaulē, visu, ko viņam nācies pārciest? Tomēr vajadzēja runāt, kaut ko stāstīt, turklāt tieši to, ko no viņa gaidīja.

Droši vien kopš šī vakara viņam sāka veidoties īpašs paņēmiens, kā runāt par karu ar cilvēkiem, kuri nav bijuši karā.

Pirmajā februāri vietejā avīze *«Oak Parker»* publicēja interviju ar Hemingveju, kurā viņu dēvēja vai nu par «jauno varoni», vai «jauno karavīru». Visvairāk ievērības cienīga šajā intervijā bija pēdējā frāze: «Viņa vienīgā piezīme par karu ir šāda: karš — tas ir varens sports, un viņš gatavs no jauna doties tajā, ja tas vēlreiz atkārtotos.»

Dabiski, ka «jaunais varonis» saprata, kādus vārdus no viņa gaida, ka situācija liek viņam izturēties. Jautājums ir pavisam cits: cik daudz patiesīguma bija viņa apgalvojumā, ka karš ir «varens sports», un cik daudz pozas, kas nepieciešama nacionala varoņa lomai.

Ļoti vienkārši būtu pieņemt, ka viņam karš atvēra acis tādā pašā, teiksim, mērā kā Anrī Barbisam, kurš tūlīt uzrakstīja asu pretkara romānu «Uguns», vai arī identificēt Hemingveju ar viņa romānā «Ardievas ieročiem» varoni leitnantu Henriju, kurš pašā kara karstumā saprot, cik necilvēcīgs šis slaktiņš, kas viņam atgādina Čikāgas lopkautuves, tikai ar to atšķirību, ka «gaļu šeit gluži vienkārši aprok

zemē», un dezertē, paziņodams: «Es noslēdzu separātu mieru.» Taču tas būtu pārāk vienkārši. Romānu «Ardievas ieročiem» uzrakstīja nevis deviņpadsmitgadīgs jauneklis, atgriezies no kara, bet divdesmit deviņus gadus vecs vīrietis, kurš daudz ko bija sapratis un pieredzējis pa šiem pēdējiem desmit gadiem. Turklāt pats Hemingvejs ari nenoslēdza «separātu mieru», bet, iznācis no slimnīcas, lūdza sūtīt viņu atkal uz fronti, kaut ari viņam bija iespēja tūlīt braukt mājās.

1942. gadā viņš ārkārtīgi skaidri izteica savu toreizējo nostāju pret karu: «Es biju liels muļķis, kad devos taja kara. Atceros, kā es iedomājos, ka mēs esam sportistu komanda un austrieši — otra komanda, kas piedalās sacensībās.»

īsta dzīve vispār reti kad iekļaujas vienkāršās shēmās, turklāt Hemingvejs nepavisam nebija parasts cilvēks. Viss bija daudz sarežģītāk. Par viņu nevar sacīt, ka no kara viņš atgriežas ka garīgi izveidojies cilvēks. Viņš pārak jauns bija nokļuvis kara un pārāk īsu laiku sabijis tur.

Katrā ziņā viņš pārdzīvoja garīgu apjukumu, atgriezies mājā. Tam par iemeslu bija gan karā pārdzīvotais, gan nenoteiktā nākotne, gan sarež.ģītās attiecības ar vecākiem, kuri nekādi nespēja un negribēja saprast, ka viņš ir

atgriezies pavisam cits cilvēks, ko vairs nevar iegrožot ar viņu mājās parastajiem līdzekļiem.

Kāris Edgars atbrauca apciemot Ernestu Oukparkā. Viņš bija pārsteigts par iespaidu, kādu uz viņa draugu atstājis karš — «viņš atgriezies pārnestā un tiešā nozīmē gabalos saraustīts». Vienīgais, kas bija palicis nesatricināms, — apņemšanās kļūt par rakstnieku. «Bija skaidrs,» Edgars atcerējās, «ka viņš jūt nepārvaramu prasību pateikt to, ko pārdzīvojis un pieredzējis.»

Bet dzīve tikmēr gāja savu gaitu. Pirmajās nedēļās mājā Ernests bija ģimenes un visas Oukparkas uzmanības centiā. Viņu nemitīgi aprūpēja, mājās biežāk nekā parasti ierādās viesi, visiem gribējās paklausīties «jaunā varoņa» atmiņas. Tēvam tas glaimoja, viņš lepojās ar dēlu, alkal un atkal lūdza Ernestu stāstīt viesiem par karu.

Hemingveju aicināja uz skolu, kur viņš bija mācījies, lūdza pastāstīt par piedzīvojumiem frontē. Viņš bija ar mieru. Skolēniem viņš pateica, ka tā ir viņa pirmā runa un, viņš cer, arī pēdējā. Tomēr viņš pastāstīja daudz no ta, ko viņam nācies pieredzēt, un parādīja, kā atcerējās kāds no aculieciniekiem, «savas šrapneļa sašautās bikses».

Drīz vien viņam sāka apnikt šī uzmanība. Viņš arvien retāk iznāca pie viesiem un arvien biežāk palika viens savā istabā trešajā stāvā. Tur viņam apkārt bija kara suvenīri — fotogrāfijas no Itālijas, kartes, drēbes, šautenes, medaļas, austriešu raķešu pistole — un vienmēr bija noglabāta pudele draugiem.

No rītiem viņš ilgi gulēja gultā, virs segas vēl uzklājis apmetni, ko bija atvedis no Sarkanā Krusta hospitāļa. Tas bija viss vienās jautrās zaļās, sarkanās, dzeltenās, melnās un baltās rūtīs. Māsai Marselīnai viņš teica, ka šis apmetnis palīdzot viņam aizdzīt skumjas pēc Itālijas.

Viņš daudz lasīja šajos mēnešos, visu, kas bija mājās, — grāmatas, žurnālus, pat tēva medicīnas žurnālus. Pēc tam sāka ņemt gramatas pilsētas bibliotēkā.

Pēcpusdienā viņš parasti uzvilka savu karavīra uniformu, rūpīgi nospodrinājis garos miecētas ādas zābakus, paņēma spieķi un devās pastaigā. Viņam gribējās satikties ar vecajiem draugiem, taču maz no tiem bija pilsētā, un tiem, kas bija, dienu nebija brīva laika tā kā viņam. Viņi visi strādāja vai mācījās universitātē. Šad tad viņš iegriezās savā vecajā skolā.

Vajadzēja pielāgoties mierīgai dzīvei, taču viņš vēl

arvien dzīvoja atmiņās par karu. Karš atgādināja sevi ar sāpēm kājā, ar murgiem naktīs — viņš tagad nekad nakti nenodzēsa savā istabā gaismu.

Ar bērniem viņam bija vieglāk nekā ar pieaugušajiem. Reiz viņš sarīkoja neparastas svinības jaunākajai māsai Sannijai un tās draugiem. Viņš iznesa pagalmā savu trofeju raķešu pistoli un pusduci gaismas raķešu un, nedomādams par to, kādu traci sacels tada izprieca kārtīgās Oukparkas centrā, sāka laist debesīs raķetes citu pēc citas. Bērni bija sajūsmā, kaimiņi pārbijušies un sašutuši.

Viņš nespēja aizmirst karu arī tāpēc, ka bija atstājis tur, Itālijā, savu pirmo mīlestību. Viņš bieži rakstīja uz turieni vēstules un nepacietīgi gaidīja atbildi. Viņš skuma pēc Agneses, pēc saviem frontes draugiem. Pēc tās pasaules, kurā viņš īsu laiciņu pabija; ari agrāk ne visai tīkamā Oukparka viņam tagad likās tīrais purvs.

Reiz šo pirmo mēnešu laikā Marselīna uzskrēja pie viņa trešajā stāvā ar kaut kādām savām meitenes rūpēm un problēmām. Ernests uzklausīja viņu, tad izvilka ķimeļa pudeli un sniedza viņai.

— Iemet šito, Mazevin, — viņš sacīja.

Marselīna bailīgi pagaršoja saldo, pēc anisa smaržojošo šķidrumu.

— Nebaidies, — Ernests sacīja, — izdzer to, māsiņ, tas tev nekaitēs. Šajā mazajā pudelītē slēpjas miers. Ne jau kaut kas tāds pats par sevi. Bet tas nomierina, kad ļoti snp. Mazevin, nebaidies izmēģināt dzīvē arī visu citu, kā nav šeit, Oukparkā! Šī dzīve ir pareiza, taču ir vēl milzīga pasaule, pilna cilvēku, kas pa īstam jūt. Viņi dzīvo, mīl un nomirst, izbaudījuši visas jūtas. Nebaidies nomēģināt jauno tikai tāpēc, ka tas ir jauns! Reizēm es domāju, ka mēs šeit nedzīvojam pilnvērtīgu dzīvi.

Pēc šīs sarunas, Marselīna atceras, viņa sakusi domāt, ka Ernests diezin vai būs vairs laimīgs mājās.

Vislabāk viņš jutās ārpus mājas. Čikāgā, kur dzīvoja daudz

itāliešu, viņš atrada sev jaunus draugus, ar kuriem viņam bija labi un viegli.

Tajā pavasari Ernesta itāliešu draugi nolēma sarīkot svinības viņam par godu. Svinību organizētāji ierādās Nortkenilvortas avēnijas 600. namā un izklāstīja Ernesta vecākiem savu plānu. Sākumā tēvs un māte nekā nevarēja saprast. Kāpēc visi šie nepazīstamie cilvēki grib nākt pie viņiem un nest lidzi savu ēdamo?

Ernests sacīja tēvam:

— Lai viņi nāk, tēvs! Viņi saka, ņemšot visu līdzi. Būšot ēdamais, būšot orķestris un operdziedātāji, iedzeršana un viss, kas vajadzīgs.

— Bet tas taču dārgi maksā! — tēvs uztraucās. — Mēs nevaram pieņemt no viņiem to visu!

— Viņiem tas patīk, tēt. Tu viņus tikai aizvainosi, ja nejausi nākt šurp. Viņiem patīk svinības. Apmierinies, tēvs, ari tev tas paliks.

Noliktajā svētdienā pie Hcmingveju mājas cita pēc citas piebrauca mašīnas, no kurām izkāpa melnīgsnēji, runīgi, jautri cilvēki ar visādiem ēdieniem pilniem groziņiem. Bija daži koristi no Čikāgas operas, citi bija paņēmuši līdzi ģitāras, vijoli un mandolīnu. Misis Hemingvejas mūzikas salonā tūdaļ tika sarīkots koncerts.

Tikmēr daži viesi, kas darbdienās strādāja labakajos Čikāgas restorānos, žigli aplikās savus priekšautus un devās uz virtuvi. Drīz vien bija gatavas lieliskas pusdienas — uz galdiem stāvēja šķīvji ar spageti, ceptiem cāļiem, brīnišķīgiem zivju salātiem, starp tiem bija novietotas krūzes ar sarkano un balto vīnu.

Pie galda valdīja nepiespiesta jautrība. Pat ārstu He-mingveju aizrāva vispārējais noskaņojums. Bet māte bija nemierā — šīm svinībām piemita kaut kas tāds, kas gāja pāri Oukparkā pieņemtajām robežām, un tas varēja kaitēt viņai vietējās augstākas sabiedrības un prezbiteriāņu baznīcas padomes acīs. Mēģinājums atkārtot svinības atdūrās pret viņas kategorisko noraidījumu.

Tādas, kā liktos, sīkas sadursmes, nesaprašanās, kas izraisīja abpusējas dusmas, gadījās ik uz soļa. Tomēr galvenais bija jautājums par Ernesta nākotni. Tēvs un it īpaši māte saudzīgi, toties neatlaidīgi lika Ernestam saprast, ka viņam laiks izlemt, ko darīt — meklēt sev pienācīgu darbu vai iestāties kādā universitātē. Māte pastāvīgi atkārtoja: «Zēns nedrīkst visu mūžu tā muļķoties, viņam ar kaut ko jānodarbojas.»

Bet Ernests izvairījās, drūmi klusēdams, un neko negribēja stāstīt par saviem nodomiem.

Viņš klusēdams izloloja savus plānus, apdomāja tos, bet galvenais — gaidīja vēstules no Itālijas, katru dienu gaidīja, kad atnesīs pastu, un satraukts pats steidzās pretī to saņemt.

Beidzot vēstule pienāca. Ernests izlasīja to, apgūlus

gultā un necēlās augšā. Viņš bija slims, taču neļāva, lai viņu

izmeklē ārsts, kaut ari viņam bija paaugstināta temperatūra. Tēvs uztraucās, tomēr neko nevarēja darīt. Ernests klusēja un negribēja ārstēties. Reiz, kad Marse-llna bija iegājusi viņa istabā pajautāt, vai viņam kaut kā nevajag, viņš pēkšņi pameta viņai vēstuli un sacīja:

— Izlasi! Vispār ne, es pats tev izstāstīšu.

Vēstule bija no Agneses. Viņa rakstīja, ka nebraukšot uz Ameriku, ka tas, kas bijis starp viņiem, esot tikai bērnišķīga aizraušanās un ka viņa iemīlējusies itāliešu leitnantā Dominiko Karadžolo.

Ernests saņurcīja vēstuli, iesvieda to kaktā un atkal pagriezās pret sienu. Pēc tam gluži puiciski aizrakstīja viņu kopīgajai paziņai mis Makdonaldai, kura zināja par viņu mīlestību: viņš cerot, ka Agnese, Savienotajās Valstis atgriezdamās, paklupšot uz kuģa kāpnēm un izdauzīšot savus sasodītos zobus. Vēlāk viņš uzzināja, ka Agnese tomēr nebija apprecējusies ar itāliešu leitnantu un viņai dzīvē vispār nebija veicies. Ernests atzinās savam draugam Houelam Dženkinsam, ka briesmīgi ciešot, tāpēc ka Agnese nelaimīga, tomēr viņš stingri apņēmies žūpot tik ilgi, kamēr izgaisīšot atmiņas par viņu.

Mierinājumu viņš atrada draugos. Pa ceļam uz Hortons-beju Oukparkā iegriezās vecais draugs Bills Smits. Viņa vecākais brālis bija nesen atgriezies no tuberkulozes sanatorijas, kur bija ārstējies, un tagad dzīvoja Nortoukparkas avēnijā. Ernests nebija ticies ar Billu kopš 1917. gada vasaras, tagad viņi pavadīja kopā vairākus vakarus.

Kādā no saviem braucieniem uz Čikāgu Ernests sastapa Tedu Brambeku, ar kuru pēdējo reizi bija ticies Milānā, kad Teds apciemoja Ernestu hospitāli. Teds pēc atgriešanās no Itālijas bija sācis strādāt Čikāgas laikrakstā «Tri-*bune*». Ernests bez pūlēm pierunāja Brambeku aizbraukt pie viņa uz Volūna ezeru. Ar Tedu viņš jutās viegli un vienkārši — viņi bija kopa gājuši cauri visam tam, kas neļāva Ernestam naktis gulēt, kas atgriezās kā nakts murgi, un viņi saprata viens otru.

Jūlija sākumā Ernests aizbrauca uz Hortonsbeju un apmetās pie Billa Smita krustmātes. Viņš labprāt palīdzēja Billam kopt dārzu, vakaros viņi bieži vien divatā devās Billa mašīnā tālos izbraukumos.

Ievainojumi, tāpat kā agrāk, lika sevi manīt — kājas sāpēja, un vajadzēja šad tad iet. pie ārsta Boinsitijā, lai tas

uzliktu apsējus. Tomēr Ernests, pārvarēdams sāpes, devās uz zveju, gāja mežā. Hemingveja jaunākais brālis Lesters rakstīja, ka Ernests «atgādināja dzīvnieku, kas aizvests tālu projām un atkal atgriezies tur, kur uzaudzis, un pārliecinājies, ka šeit viss ir tāpat, kā viņam atmiņā saglabājies, ka šīs patiešām ir viņa dzimtās vietas».

Vakaros, sēžot pie ugunskura un ēdot vakariņās nule noķerto foreli, Ernests klāstīja draugiem savus nākotnes nodomus. Teica, ka gribot sākt strādāt avīzē un brīvajā laikā rakstīt. Tiklīdz viņš sākšot pelnīt sev iztiku ar literatūru, tūlīt pametīšot avīzi un visu savu laiku

veltīšot literatūrai. Viņš atzinās Tedam, ka cerot gādāt sev līdzekļus ar rakstnieka darbu «jau drīzumā».

Šai vasarā Ernests centās pēc iespējas mazāk uzturēties kotedžā «Vindmira». Visvairāk laika viņš pavadīja Hor-tonsbejā. Šim ciematam bija liela nozīme viņa dzīvē, tieši Hortonsbejā risinās daudzu viņa stāstu darbība. Stāstā «Pie mums Mičiganā» Hemingvejs ir saglabājis tiešu šī ciemata aprakstu.

«Hortonsbejas ciematā pie lielā ceļa starp Boinsitiju un Šarlvuā bija tikai piecas mājas. Veikals un pasts ar augstu dekoratīvo frontonu, pie kura gandrīz vienmēr slavēja kāds furgons, Smita māja, Struda māja, Dilvorta māja, Hortona māja un van Husena māja. Mājas apņēma liela vīksnu birzs, un ceļš gaja pa tīrām smiltīm. Gar abām malām stiepās fermas un mežs. Mazliet šaipus ciemata ceļmalā stāvēja metodistu baznīca un viņpus ciemata — pamatskola. Smēde, nokrāsota sarkanā krāsā, atradās pretī skolai.

Smilšainais meža ceļš spēji laidās lejup pret līci. No Simtu mājas pagalma lieveņa varēja redzēt mežu, kas stiepās lejup līdz ezeram, un līča tālāko krastu. Pavasarī un vasarā tur bija ļoti skaisti, līcis spilgti zilgmoja saulē, un ezers aiz zemesraga gandriz pastāvīgi virmoja putu vilnīšos, ko sacēla vējš, nākdams no Šarlvuā un Mičigana ezera puses.»

Tur, Hortonsbejā, viņam bija draugi, ar kuriem bija patīkami pavadīt laiku.

Uz Hortonsbeju Ernestu vilināja arī vēl kas cits. Vasarā viņš tur satika meiteni, kas viņam iepatikās. Varbūt tas bija pusnevilšs mēģinājums atbrīvoties no sarūgtinājuma, ko viņš pārdzīvoja aiz mīlestības uz Agnesi fon Kurovski, izārstēties no šīs mīlestības, aizmirst to. Mardžorijai

liampai bija septiņpadsmit gadu, viņa bija glīta meitene un ne ar ko citu neizcēlās. Viņa dzīvoja Pitoski un pa vārnu brauca uz Hortonsbeju pie vectēva. Aculiecinieki .ilceras, ka Mardžorija labprāt pieņēmusi Hemingveja uzmanības apliecinājumus, taču nemaz neesot atbildējusi uz viņa jūtām.

Uz vasaras beigām Ernests pateica vecākiem, ka nolēmis palikt Horlonsbejā visu rudeni, lai rakstītu. Līdz tam laikam viņam nekad nebija gadījies Mičiganā pavadīt rudeni, kad tur vislabākās medības. Tagad viņam gribējās padzīvot vienam, netraucēti, pamedīt rubeņus, vērot, kā pienāk ziema uz vientulīgā ezera. Bet pats galvenais — viņš gribēja sēdēt viens un rakstīt, rakstīt, izliet uz papīra visu, kas sasāpējis viņa sirdī.

1919. gada 14. oktobrī Marselīna rakstīja no Oukparkas savam nākamajam vīram Sterlingam Senfordam: «Ernijs atkal ir pie mums, bet tikai uz nedēju. Atbrauca pirmdien kopā ar Billu Smitu un grib atgriezties Hortonsbeja uz visu ziemu. Baidos, ka viņš tur nenosalst, bet viņš grib rakstīt — radīt milzīgu daudzumu literāru darbu —, un

es domāju, ka Hortonsbeja ziemā būs vismierīgākā vieta tādam nolūkam.»

Hortonsbejā Hemingvejs noīrēja istabu pie Džeimsa Dil-vorta, vietējās smēdes īpašnieka. Viņa sieva Liza gatavoja Ernestam ēdienu.

Starp citu, Hortonsbejā Hemingvejs toruden nenodzīvoja ilgi. Vai nu tāpēc, ka uznāca aukstums, vai arī tāpēc, ka viņam gribējās būt tuvāk pie Mardžorijas Bampas, — viņš pārcēlās uz Pitoski un apmetās tur Poteru mājā. Tur olrā stāva istabā viņš sēdēja augām dienām un strādāja, rakstīja ar savu portatīvo rakstāmmašīnu. Pats Hemingvejs pēc daudziem gadiem sacīja par šo savas dzīves posmu: «Es rakstīju Pitoski, Mičiganā, visu rudeni un daļu ziemas. Strādāju un rakstīju, taču neko nevarēju publicēt.» Patiešām, nekas no tā, ko viņš pa to laiku uzrakstīja, neatrada noņēmēju. Tas nomāca, vēl jo vairāk tāpēc, ka viņš zināja, cik ļoti vecākiem nepatīk viņa nodoms kļūt par rakstnieku, tie uzskatīja šo nodarbošanos par nenopietnu un pat par ne visai godājamu. Tomēr šīs neveiksmes nespēja iedragāt viņa apņēmību. Turklāt varbūt zemapziņā viņš juta, ka pārdzīvojumi un iespaidi, kas krājušies vientulībā un pārdomās Mičiganas mežos, kādreiz viņam noderēs.

Starp citu, nebija jau tikai darbs un vientulība Poteru mājas istabā. Pitoski viņš gluži negaidīti sadraudzējās ar četrpadsmit gadus veco Greisu Kvinleinu. Greisa atcerējās, kā sākusies viņu pazīšanās: reiz kādā sarīkojumā viņa aicinājusi Hemingveju dejot, bet viņš «bija tik lempīgs dejotājs, ka lielāko vakara daļu mēs sēdējām un sarunājāmies». Viņš sāka bieži iet pie Greisas mājās, reizēm kopā ar Mardžoriju Bampu. Parasti viņi sēdēja virtuvē, grauza ceptu kukurūzu, klausījās mūziku un tērzēja.

Radās viņam arī trokšņainākі draugi, no kuriem viens bija vietējā tiesneša Peiltorna dēls. Ar šo kompāniju viņš bieži vakaros sēdēja *«Park Hotel»* barā un dzēra. Reizēm viņu jautrība kļuva tik vētraina, ka izpelnījās vietējas sabiedrības nosodījumu. Tā, piemēram, kādreiz viņi sarīkoja viesības ārsta Ramsdella mājās Beivjū, netālu no Pitoski. Ka Peiltorns atceras, «mēs izdzērām visu pašdarito alu, bet rozīnes metām ārā pa durvīm. Kad ārsts Rams-dells otrā rītā pārradās mājās, viņš ieraudzīja, ka viss pagalms piemētāts ar rozīnēm, un nekādi nevarēja saprast, kas tur noticis.»

Dažreiz draugi pierunāja Hemingveju stāstīt par karu. Reiz, kad visa kompānija sēdēja ārsta Ramsdella klēti, Ernests stāstīja viņiem, ka itāliešu trieciendaļu kareivji gājuši uzbrukuma, iekoduši zobos nažus. Kad draugi izteica šaubas par tāda ieroča lietderību, Ernests viņiem nodemonstrēja, kā to dara, un aizmeta nazi pāri visai klētij, trāpot tieši norādītajā vietā.

Nav nekāds brīnums, ka vietējā augstākā sabiedrība nosodīja šī jaunā no Čikāgas atbraukušā cilvēka dzīves veidu, — viņš bieži vien

staigāja nošķiebtos zābakos un nodriskātās biksēs, vairākas dienas neskuvās, iedzēra ar draugiem, bet galvenais — nekur nestrādāja. Jo nevarēja taču uzskatīt par darbu to, ka viņš augām dienām klabināja rakstāmmašīnu. Vispār viņš neatbilda viņu priekšstatam par kārtīgu cilvēku.

Tomēr pirms Ziemsvētkiem kāds bija pierunājis Hemingveju vietējā publiskā bibliotēkā pastāstīt savas atmiņas par karu. Ernests tādam gadījumam par godu uzvilka itāliešu armijas trieciennodajas uniformu un nodemonstrēja savas jau leģendārās, šrapneļa izcaurumotās un asinīm notrieptās bikses.

Šai vakarā notika iepazīšanās, kas drīz vien viņam visai noderēja. Starp klausītājiem bija misis Konebla, kuras vīrs

bija Vulvorta veikalu tirdzniecības tīkla priekšnieks Kanādā. Misis Koneblai iepatikās Hemingvejs, un drīz vien viņa iepazīstināja to ar savu vīru.

Viņi pastāvīgi dzīvoja Toronto, bet Pitoski viņiem bija vasaras māja. Ralfs Konebls bija labsirdīgs, sabiedrisks un jautrs cilvēks, kam patika citus dažādi izāzēt. Viņš drīz vien noprata, kas nomoka jauno viņam simpātisko Hemingveju, un uzaicināja viņu pārcelties uz dzīvi pie viņiem Toronto, kur, izmantojot savus sakarus, mēģināšot palīdzēt viņam dabūt darbu vietējā avīzē. Bet pagaidām Ernests varot dzīvot pie viņiem un nodarboties ar viņu dēlu, kurš bija gadu jaunāks par Ernestu.

Tā bija izeja. Un Hemingvejs ar pateicību pieņēma piedāvājumu.

5. NODAĻA **TORONTO STAR WEEKLY»* ĀRŠTATA KORESPONDENTS

Kad raksta avīzei, tad, ziņojot par kaut kādu notikumu, tā vai citādi rakstītājs izsaka pats savas izjūtas; šeit palīdz aktualitātes moments, tas piešķir zināmu emocionalitāti jebkuram parskatam par to, kas pašreiz notiek.

E. He m i n g v e j s, No intervijas

Ralfs Konebls turēja vārdu. Viņam bija tirdzniecības sakari ar Arturu Donaldsonu, kas vadīja reklāmas nodaļu vietējā laikrakstā *«Toronto Daily Star»,* un, izmantodams šo draudzību, viņš palūdza, lai Donaldsons palīdz Hemin-gvejam iekārtoties darbā avīzē. Vulvorta veikalu Kanādas tirdzniecības tīkla priekšnieks reklāmas nodaļai bija pārāk svarīga persona, nevarēja viņa lūgumu atstāt bez ievērības. Donaldsons tūdaļ iepazīstināja Hemingveju ar *«Toronto Star Weekly»* — laikraksta iknedēļas svētdienas pielikuma literārās daļas redaktoru.

Si diezgan vienkāršā kombinācija beidzās ar to, ka februāra sākumā Hemingvejs atradās *«Star Weekly»* redaktora Džeimsa Krenstona kabinetā. Savās atmiņās Kren-stons rakstīja: «Atskanēja klauvējiens, un manā kabinetā ienaca Gregorijs Klārks, mana labā roka. Viņam sekoja liels, vājš puisis ar mazām melnām Ūsiņām. Viņš mazliet kliboja, viņam bija galvā cepure, mugurā ādas mētelis ar palsam piedurknēm un pelēkas šauras bikses, ari paisas.

«Šef,» sacīja Klārks, «šis cilvēks apgalvo, ka varot rakstīt un gribot kaut ko strādāt pie mums. Viņa vārds ir Ernests Hemingvejs.»

Sarunā es noskaidroju, ka viņš ir amerikānis, atbraucis uz šejieni viesos pie Ralfa Konebla, turīgā Vulvorta veikalu pārvaldnieka Toronto. Viņš beidzis skolu, klaiņojis pa Savienotajām Valstīm. Pirmajā pasaules karā bijis Itālijas frontē. Viņš nekā nebilda par saviem ordeņiem. Sacija, ka strādājis kādu laiku Kanzasas laikrakstā *«Star».»*

Krenstons pateica, ka štata vietu avīzē nav un vienīgais, uz ko viņš var cerēt, — uz ārštata darbu. Viņš var rakstīt par jebkuru tematu, kas vien iepatīkas, bet apmaksāts tiks vienīgi publicētais materials.

CO

Noteikumi bija diezgan bargi, taču pretendēt uz kaut ko lielāku Hemingvejs nevarēja. Viņš bija ar mieru.

Laikraksts, kurā viņš nokļuva, ne ar ko neatgādināja Kanzasas *«Star»* ar tā stingrajiem noteikumiem un to sargātāju Pitu Velingtonu. Toronto *«Star Weekly»* iznaca reizi nedēļā, svētdienās, un bija, kā amerikāņi mēdz sacīt, «jaunāko ziņu omnibuss», collu biezs, un, lai to

izlasītu no pirmās lappuses līdz pēdējai, bija nepieciešamas vairāk nekā piecas stundas. Tā popularitāte sniedzās tālu aiz To-lonto robežām — to lasīja arī citās Kanādas pilsētās: Mon-reālā, Vindzorā; to pasūtīja arī tuvākajās Savienoto Valstu pilsētās: Čikāgā, Detroitā, Bufalo.

Abu izdevumu — gan *«Star»,* gan *«Star Weekly»* — īpašnieks Atkinsons domāja ar laiku iekarot visu Kanādas laikrakstu tirgu. Taču avīzes dvēsele, tās stūrmanis, bija *«Star Weekly»* redaktors Džeimss Krenstons. Tieši tajā laikā, kad Hemingvejs klaudzināja pie šīs redakcijas durvīm, Kienstons baudīja vislielāko brīvību un varēja rīkoties pēc saviem ieskatiem.

Krenstona noteikumi bija tas pats vecvecais avīžnieku likums — lasītāju medības. «Mēs vienmēr centāmies,» viņš rakstīja, «lai raksts sāktos ar saistošu notikumu, kas modinātu lasītāja interesi par turpmāko. Ēsmai, ko piedāvā pirmajās rindkopās, jābūt tādai, lai lasītājs aprītu visu zivi.»

Turklāt Krenstons bija apveltīts ar neapšaubāmu literāru gaumi un zināmu vērienu. Viņš centās padarīt *«Star Weekly»* par labu, patiešām literāru žurnālu. Tādam nolūkam viņš dedzīgi piesaistīja avīzei jaunus literārus spēkus, meklēja jaunus talantus un dažādi tos atbalstīja. «Mēs centāmies,» viņš sacīja, «dot vairak interesantas literatūras un pēc iespējas vairāk saīsināt informatīvos rakstus.»

Redaktora darbā Krenstona raksturīgākā īpatnība bija pacietība. Viņš neuztiepa jaunajiem autoriem savu gaumi. Rakstnieks Merils Denisons, kas tajā laikā strādāja pie Krenstona, izteicās par viņu tā: «Raugoties atpakaļ, es tagad saprotu, ka viņš izvēlējās cilvēkus pēc to prasmes rakstīt, bet, pieņēmis tos, ļāva tiem iet pašiem savu ceļu.» Pēc cita rakstnieka atmiņām, Krenstons «bija vienkāršs un kautrīgs cilvēks, pats rakstīja maz, bet visu savu enerģiju izlietoja, lai atklātu un atbalstītu jaunus talantus, kādus vien viņam izdevās sameklēt». Turklāt viņam piemita

nekļūdīgas spējas uzminēt lasītāju gaumi, un viņš vienmēr zināja, kas lasītājam paliks, kas nepaliks. Redakcija uzskatīja, ka viņš «vispareizāk prot novērtēt stāstu».

Tāds redaktors bija Hemingvējam liels ieguvums. Pēc bargās Velingtona skolas viņš šeit rada iespēju brīvi izvēlēties tēmu, kas viņu interesēja, un varēja izmēģināt spēkus dažādos žanros — humoristiskā stāstā, parodijā, satīrā.

Pirmo reizi tiekoties, viņi «parunāja par to, kādi materiāli vajadzīgi avīzei, pēc tam jau ledus bija salauzts».

Drīz, vien Hemingvejs atnesa Krenstonam savu pirmo materiālu. Tajā redzams jauna žurnālista mēģinājums atrast īsto paņēmienu sarunai ar lasītāju, tādu, kas patiktu publikai. Virsraksts bija «Klejojošā gleznu izstāde». Hemingvejs tajā izsmēja vietējos snobus,

kas nomāja gleznas, lai izliktos par mākslās cienītājiem. Sis «sabiedrības krējums», par ko viņš rakstīja, bija viņam labi pazīstams no Oukparkas. Krenstons nebija sajūsmā, tomēr rakstiņu paņēma, un tas tika publicēts bez paraksta 1920. gada 14. februārī. Vēlāk Krenstons par to izteicās tā: «Tādu rakstu varēja sacerēt jebkurš kārtīgs reportieris. Viņš par to saņēma 5 dolārus.»

Trīs nedēļas vēlāk Hemingvejs aiznesa Krenstonam aprakstu, kas redaktoram jau patika vairāk un tika publicēts 6. martā. Zem šī apraksta pirmo reizi *«Star Weekly»* parādījās paraksts — Ernests Hemingvejs. Virsraksts bija mazliet neparasts un jau piesaistīja lasītāja uzmanību — «Pamēģiniet noskūties bez maksas». Un arī sākums nevarēja nepatikt kanādiešiem, kas pēc kara pārdzīvoja spēcigu pret Angliju un Savienotajām Valstīm vērsta nacionālisma uzplūdu. Par pašu Hemingveju runājot — diezin vai viņš rakstīja šo aprakstu tikai tāpēc, lai izdabātu Kanādas antiamerikānismam, viņš pietiekami labi pazina Ameriku un nevarēja būt «amerikāņu dzives veida» apjūsmotājs. Par to viņš rakstīs vēl dažu labu reizi savā mūžā.

««Brīvo zeme un drosmīgo dzimtene» — tā daži tās pilsoņi pieticīgi dēvē republiku, kas atrodas dienvidos no mums. Iespējams, ka viņi ir drosmīgi, bet, par brīvību runājot, — nekādas brīvības tur nav: par visu jāmaksā. Bezmaksas brokastu laiks sen pagājis, bet, ja kāds mēģinātu iestāties brīvmūrnieku biedrībā, viņam tūlīt atgādinās, ka tas maksās septiņdesmit piecus dolārus.

īsts brīvo un drosmīgo patvērums ir frizieru skola. Tur viss bez maksas. Un tur patiešām jābūt drosmīgam. Ja gribat ietaupīt 5 dolārus un 60 centus mēnesī uz skūšanos un matu griešanu, ejiet uz frizieru skolu, tikai neaizmirstiet papemt līdzi visu savu drosmi.

Jo cilvēkam, kas apmeklē frizieru skolu, jābūt drosmīgam, tādam, kas pieradis skatīties nāvei acis. Ja neticat, aizejiet uz salonu, kur vingrinās mācekļi, un ļaujiet, lai jūs noskuj bez maksas. Es to izdarīju.»

Un tālāk Hemingvejs ar patiesu humoru aprakstīja, ko pārdzīvo cilvēks, kad frizieru skolā ap viņu darbojas mācekļi. Pie tā paša viņš pastāstīja arī, kā studenti bez maksas ārstē zobus Karaliskajā dentistu koledžā.

Krenstons atcerējās: «Viņa nākamais raksts (par frizieru skolu) bija daudz labāks. Viņam maksāja pusi centa par vārdu — parasto *«Star Weekly»* maksu tajos laikos.»

Jaunais līdzstrādnieks bija sabiedrisks un jautrs un viegli atrada savu vietu trokšņainajā žurnālistu kompānijā. Gregorijs Klārks stāstīja, ka Hemingvejs parasti atnācis redakcijā, apsēdies uz palodzes un ar patiku piedalījies vispārējā tērzēšanā. Viņu iemīlējuši kā jautru stāstītāju ar neizsīkstošu izdomu. Krenstons rakstīja savās atmiņās: «Reizēm es klausījos viņa stāstos. Uz mani atstāja iespaidu viņa

sarunas par ēdienu. Šķita, ka viņš ar mieru nobaudīt, jebkuru barību. Tiklīdz no kāda padzirdējis par jaunu ēdienu jebkurā zemeslodes stūrī, viņš nolēma, ka tas jānogaršo. Viņš apgalvo, ka esot ēdis gliemežus, sliekas, skudras. Reiz es viņam ieteicu uzrakstīt par to, taču tāds raksts netika parādījies. Droši vien viņš mūs tikai izjokoja.»

Hemingvejs ātri iekaroja sev vietu laikraksta lappusēs. Jau nākamajā *«Star Weekly»* numurā — 13. martā tika publicētas reizē divas viņa miniatūras. Un to temati bija nopietnāki. Pirmā miniatūra bija par pagājušo karu. Pa Toronto slaistījās tūkstošiem biiušo kareivju, kara veterānu, tie bija saniknoti, neatraduši sev vietu mierīgajā dzīvē, apvainoti, ka valsts tik ātri aizmirsusi viņu varoņdarbus un nekā nav darījusi viņu laba. Viņu liktenis bija tuvs Hemingvejam, un viņu dēļ viņš uzrakstīja sarkasma pilnu rakstu par tiem, kas izvairījušies no kara. Viņš tā arī nosauca rakstu — «Kā iegūt kara veterāna slavu, ne-paostot pulveri».

Un avīzes iepriekšējā lappusē bija iespiesta otra

satīriska skice. Tajā Hemingvejs izsmēja visā pilsētā pazīstamo Toronto mēru Tomiju Čerču.

«Mērs Cerēs ir kaislīgs visu sporta sacensību cienitājs. Viņš jūsmo par boksu, hokeju un visiem vīrišķīgajiem sporta veidiem. Viņš apmeklē it visas sporta sacensības, kas pulcina vēlētājus. Ja pilsētas iedzīvotāji, kuru vecums Jauj piedalīties vēlēšanās, būtu gājuši skatīties, kā spēlē bumbiņas, čehardu vai klases, mērs noteikti būtu apmeklējis arī šīs spēles ar tikpat lielu entuziasmu.»

Tālāk Hemingvejs aprakstīja boksa maču, kurā mērs, nekā nesaprazdams no tā, kas notiek ringa, nevietā aplaudē, nevietā svilpj, nevietā komentē.

«Bokss sagādā mēram milzīgu prieku. Nebija neviena cilvēka starp tuvumā sēdošajiem, kuram viņš nepaspiestu roku. Šķita, viņš nemaz nemanīja, kad cīņa beidzās, jo vēl arvien spieda rokas, kad gongs jau vēstīja, ka raunds beidzies.

Raundu starplaikā mērs piecēlās un sāka lūkoties pāri pūlim.

— Ko viņš dara — skaita skatītājus? — jautāja mans kaimiņš.

— Nē. Viņš tikai dod iespēju sporta cienītājiem paskatīties uz savu mēru, kuram arī patīk sports, — es teicu.

Nākamo divu raundu laikā mērs bija pamanījis pūlī vēl dažus paziņas. Viņš uzskatīja par savu pienākumu ar katru no tiem sasveicināties. Tāpat viņš paspieda rokas visiem klātesošajiem kareivjiem uniformās, daudziem no tiem pa divi trīs lāgi.»

Tas viss noslēdzās ar šādu nobeigumu:

«Kad sacensības bija beigušās, izklaidīgais mērs piecēlās un, pateicis: «Sēde beigusies,» — metās uz savu mašīnu, domādams, ka bijis pilsētas municipalitātes sēdē.

Par hokeju mērs interesējās tikpat, cik par boksu. Ja vēlētāji

apmeklētu utu divkauju vai zviedru beziku, vai austrāliešu bumeranga mešanas sacensības — varat būt droši, ka mērs sēdētu pirmajās rindās. Jo mēram taču patīk visas sporta sacīkstes.»

Skice toreiz daudziem patika un iespiedās atmiņā. Tā skaidri apliecināja autora spējas. Gregorijs Klārks vēlāk rakstīja: «Tā bija laba. Varbūt mēs pat neaptvērām, cik tā laba.»

Uz Klārku vispār lielu iespaidu atstāja Hemingveja talants, kas izpaudās gandrīz ikvienā viņa rakstā. «Viņš

izvēlas vārdus loti akurāti, ar izpratni,» Klārks atzina. «Viņam ir neparasts stils.» Džeimss Krenstons savukārt atcerējās 1952. gadā: «Hemingvejs prata rakstīt labā, skaidra angļu valoda, un viņam bija humorista dāvanas.» Citā gadījumā viņš rakstīja: «Es neatceros, ka man būtu nācies stipri labot viņa rakstus ar zilo zīmuli.»

Šajos pirmajos 1920. gada mēnešos Hemingvejs uzrakstīja un publicēja *«Star Weekly»* vēl dažus rakstus. No tiem redzams, ka viņš nerakstīja, dzīdamies pēc honorāra. Viņš eksperimentēja, pārbaudīja savas spējas dažādos žurnālistikas žanros.

Pelnīt Hemingvejs toreiz pelnīja maz — Krenstons apgalvoja, ka viņa vislielākais honorārs tajā gadā neesot pārsniedzis desmit dolārus par rakstu. Un tomēr kaut ko viņš bija panācis — viņš varēja uzskatīt sevi par profesionālu žurnālistu, viņš bija parādījis sevi kā labu avīzes līdzstrādnieku.

6 NODAĻA «ES AIZBRAUCU NO SIS PILSĒTAS»

— Jums patīk Amerika? — Fontēns jautāja man.

— Amerika, redzat, ir mana dzimtene. IJn patīk man tāpēc, ka dzimtene. Bet mēs neēdam labi. Agrāk — jā. Bet tagad ne.

E. Hemingveļs, Vaiomingas vīns

1920. gada maija beigās Ernests aizbrauca uz Oukparku. Viņš bija jautrs, možs un jaunu nodomu pilns. Kad Marse-līna jautāja, vai viņš arī turpmāk rakstīs Toronto *«Star»,* viņš atbildēja: «Pie velna! Protams, ne. Es gribu ceļot,» -un tūlīt paziņoja, ka drīzumā Oukparkā ieradīšoties no Kanzassitijas Teds Brambeks un no Sendžozefas (Misūri štats) Bills Smits un jūnija sākumā viņi visi kopā došoties uz Volūna ezeru.

Toreiz viņš Oukparkā satikās ar savu seno biedru Džeku Pentekoslu, kurš tagad mācījās Mičiganas universitātē. Pentekosts pastāstīja Ernestam, ka viņam esot pase braucienam uz Tālajiem Austrumiem. $ī doma tūdaļ aizrāva Ernestu. Vēstulē misis Koneblai viņš paziņoja, ka dosies kopā ar Pentekostu, Tedu Brambeku un Billu Smitu ceļojumā pa Tālajiem Austrumiem. Rakstīja, ka viņi domājot salīgt par matrožiem vai kurinātājiem uz kāda kuģa, kas iet uz Jokohamu.

Taču misis Hemingveja šo plānu uzņēma pavisam neatzinīgi. Viņa kategoriski atteicās dot dēlam naudu, kas nepieciešama, lai aizkļūtu līdz Sanfrancisko un samaksātu par pasi. Viņa pateica Ernestam, ka viņam laiks nodarboties ar kaut ko nopietnu un sākt pelnīt iztiku. Dēla darbu *«Star Weekly»* redakcijā viņa uzskatīja par dīkdienību. Misis Hemingveja atzina tikai savu viedokli un pat nepieļāva domu, ka iespējams arī cits viedoklis. Kā Lesters Hemingvejs rakstīja savās atmiņās: «Mūsu vecāki dzīvoja un ievirzīja savu bērnu dzīvi, balstoties uz Viktorijas laikmeta morāli, kurā paši bija audzināti. Galvenais bija noteikumi, kurus nedrīkstēja pārkāpt, bet personība — tās īpašās vajadzības un apstākļi — palika otrajā vietā.»

Galu galā Ernests ar saviem draugiem aizbrauca uz Hor-tcnsbeju. Bet misis Hemingveja ar bērniem drīz vien iera-

dās kotedžā «Vindmira». Ārstam Hemingvejam tovasar vajadzēja palikt Oukparkā, jo viņš nevarēja pamest savus pacientus. Un tad izcēlās konflikts, kas uz daudziem gadiem noteica Ernesta attiecības ar ģimeni.

Misis Hemingveja domāja, ka vecākais dēls, tā kā viņš nestrādā, palīdzēs viņai saimniecībā un tādā ziņā aizstās tēvu. Vēl jo vairāk tāpēc, ka viņa jau iepriekšējā vasarā bija iecerējusi uzcelt «Longfīlda»

fermā kotedžu, kur viņa varētu nošķirties no visiem. «Es tur komponēšu,» viņa sacīja. Iecerēto mājiņu ģimene nosauca par «Greisas kotedžu», un bija paredzēts, ka tā izmaksās divi vai trīs tūkstoši dolāru. Ernests savā laikā bija protestējis pret šo ieceri, uzskatīdams, ka šī nauda izlietojama jaunāko bērnu studijām universitātē. Māte ilgi nevarēja viņam piedot, ka viņš uzdrīkstējies runāt viņai pretī.

Un tā drīz pēc ierašanās kotedžā misis Hemingveja sāka vēstulēs vīram sūdzēties par Ernestu. Viņas vēstules nav saglabājušās, tāpat nav saglabājušās Ernesta vēstules tēvam. Ir tikai ārsta Hemingveja vēstules sievai, kuras citē savā grāmatā Lesters Hemingvejs. No tām var spriest, kā veidojās konflikts starp māti un vecāko dēlu.

1 i. jūnijā ārsts Hemingvejs rakstīja sievai: «Mani mīļie, ceru, ka Ernests bija un palīdzēja Jums.»

13. jūnijā: «Šodien rakstīšu Ernestam. Ceru, ka viņš ir apciemojis Jūs un palidzējis.»

16. jūnijā: «Šodien ar rīta pastu saņēmu vēstuli no Ernesta. Viņš taisās drīzumā braukt pie Jums . .. Raksta, ka abi ar Billu ļoti daudz strādājot kopš pašas aizbraukšanas.»

Spriežot pēc nākamo vēstuļu toņa un satura, sievas žēlošanās kļūst arvien neatlaidīgāka. 18. jūnijā ārsts Hemingvejs raksta sievai: «Es aizrakstīju Ernestam un aizsūtīju viņam čeku, kā mēs norunājām. Ieteicu viņam doties kopā ar Tedu uz Traverssitiju un sameklēt tur labu darbu, un noteikti samazināt savus izdevumus. No visas sirds ceru, ka tagad, kļuvis pilngadīgs, viņš vairāk domās par citiem un mazāk lietos sarkastiskus izteicienus.»

21. jūlijā: «Šodien Ernestam paliek divdesmit viens gads, un es ceru, ka viņam tā būs priecīga diena.»

22. jūlijā: «Man liekas, Ernests grib kaut kā mūs sakaitināt, lai Brammijs būtu liecinieks, kad mēs pateiksim, ka priecāsimies, ja viņš aizies no mums un sāks strādāt. Es viņam rakstīju, lai viņš sameklē sev darbu, kļūst patstāvīgs un godājams, lai brauc projām no Hortonsbejas un

dodas strādāt uz Traverssitiju... Esi vīrišķīga, mana dārgā!»

26. jūlijā: «Es Joti vēlos, lai Ernests pienācīgi Tev paklausītu un neizturētos kopā ar savu draugu Tedu ka liekēdis . . . Rakstīšu arī Tedam uz, Hortonsbeju, paskaidrošu viņam, ka Tu necietīsi, ka viņš vēl ilgāk paliek kotedža, un pieprasīšu, lai viņi ar Ernestu nebrauc uz «Vindmiru», kamēr Tu viņus nebūsi aicinājusi... Ļoti grūti strādāt šēit karstumā, bet vēl grūtāk apzināties, ka Tev jāpacieš tādi aizvainojumi. Es, tāpat kā agrāk, lūgšu dievu par Einestu, lai viņam rastos lielāka atbildības sajūta.»

28. jūlijā: «Mani dārgie «Vindmirā», šodien nesaņēmu no Jums vēstuli, bet pienāca joti asa vēstule no Ernesta, kurš visu noliedz. Viņš ir pavisam dīvains jauneklis, viņš nesaprot, ka vecāki ir darījuši viņa

labā daudz vairāk nekā jebkurš no viņa draugiem. Viņš apgalvo, ka ciešot. Es nedomāju ievērot viņa apgalvojumus, it kā viņš neesot darījis nekā slikta «Vindmirā».»

30. jūlijā: «Uz Ernesta pēdējo vēstuli... nav vajadzīga atbilde. Tā uzrakstīta dusmās un pilna izteicienu, kas nav piedienīgi džentlmenim un dēlam, kura labā darīts viss. Mēs esam darījuši pārāk daudz. Viņam jāsameklē sev darbs — jāiet pašam savs ceļš, tikai ciešanas var mīkstināt viņa cieto egoista sirdi.»

Kas tad bija noticis «Vindmirā», kādēļ vecāko dēlu otrā dienā pēc pilngadības sasniegšanas padzina no mājas un aizliedza viņam ierasties tur bez īpaša aicinājuma? Les-lers Hemingvejs savā grāmatā raksta, ka viņš bijis pārsteigts, lasot pēc daudziem gadiem šīs vēstules: «Spriežot pēc spēcīgajiem izteicieniem un abpusējiem apvainojumiem, varēja domāt, ka izdarīti kaut kādi briesmīgi pārkāpumi. Īstenībā māte bija pārspīlējusi un sacēlusi skandālu par Ernesta mazliet nepieklājīgo izturēšanos un viņa draugu jautrajām izpriecām.»

Ir vēl saglabājušās Ernesta vēstules Greisai Kvinleinai, kuras citē Konstance Montgomerija savā grāmatā «Hemingvejs Mičiganā». Pēc šīm vēstulēm var spriest, kas īstenībā noticis un ka uz to visu reaģējis Ernests. Vēstulē Greisai Kvinleinai 9. augustā no Boinsitijas Ernests visu sīki izstāsta. Izrādās, 21. jūlijā viņa jaunākās māsas Ursula un Sannija ar savām draudzenēm nolēmušas sarīkot «nakts pikniku» un aicinājušas Ernestu un Tedu Brambeku piedalīties tajā. Mājās viņi atgriezušies trijos naktī. Pa

1o laiku kādas meitenes māte, misis Lūmisa, uztraukusies, ka viņas meita tik vēlu nav mājās, atskrējusi uz «Vind-miru» un sakusi apvainot Ernestu un Tedu, ka viņi il kā organizējuši šo pikniku ar kaut kādiem neķītriem nolūkiem. Misis Hemingveja jau otrā rītā, neklausīdamās nekādos paskaidrojumos, padzinusi Ernestu un Tedu no mājas. Ernests rakstīja Greisai Kvinleinai — viņaprāt, māte bijusi priecīga, ka radies iemesls dabūt viņu projām no mājas.

Citā vēstulē Greisai Kvinleinai Ernests rakstīja no Hor-tonsbejas, ka vecāki apvainojuši viņu netaisni un viņš jūtoties ļoti nomākts. Viņš piemetināja, ka esot ļoti sarūgtināts, viņš esot padzīts un tagad viņam neesot māju, kaut arī viņš tur neesot domājis dzīvot. Viņš paziņoja savai draudzenei, ka dodas uz Blekriveru makšķerēt.

8. augustā Ernests vēstulē Greisai Kvinleinai stāstīja, cik lieliski viņš pavadījis laiku Blekriverā kopā ar Tedu Brambeku, Džeku Pentekostu un indiāni Diku Smouku. Vakaros sēdējuši pie ugunskura mēnesnīcā, Teds spēlējis mandolīnu, bet Ernests lasījis viņiem stāstus. Pie viņiem atbraucis Bills Sndts ar savu tēvoci ārstu Čārlzu un tā sievu, un zēni noķēruši viņiem piecdesmit foreles, kuras viņi aizveduši uz mājām.

Tai pašā vēstulē viņš minēja visu, ko viņam gribētos izdarīt

nākamajā ziemā: pabraukāt pa Savienotajām Valstīm ar Džeku Pentekostu, pabūt Itālijā, strādāt avīzē vai sadabūt kādu citu darbu Ņujorkā. Bet vairāk par visu viņam gribētos, viņš rakstīja, gulēt, atbalstot zodu pret zālēm apaugušu klinti, un skatīties uz jūru.

Ernests rakstīja savai draudzenei, ka pēc tam, kad viņu padzinuši no mājas, viņš jau taisījies nolīgt darbā cementa rūpnīcā Pitoski, taču viņam laimējies — viņš apsēdies spēlēt ruleti ar sešiem dolāriem kabatā, bet ap diviem naktī, kad spēle beigusies, viņam bijuši laimēti piecdesmit deviņi dolāri. Tikai tas, viņš rakstīja, glābis viņu no cementa rūpnīcas.

Salīdzinot šīs divas sarakstes, var kaut ko secināt. Pirmkārt, skaidrs, ka misis Hemingveja nav pilnīgi pareizi informējusi vīru par konflikta īsto iemeslu. Otrkārt, no Ernesta vēstulēm redzams, ka viņš nepavisam nav bijis tāds egoists, kā par viņu rakstīja tēvs, bet asi un smagi pārdzīvojis radušos situāciju. Runājot par ārsta Hemingveja vēstulēm, jāteic, ka tās ir interesantas arī tādā ziņā, ka

tajās iezīmējas paša Klerensa Hemingveja personība — viņa vājais raksturs, gataviba visur pakļauties despotiska jai sievai, kas nomāca viņu ar savu kristietes labdarību. Šīs vēstules kaut cik parāda ģimenes attiecības, apstākļus, kas nomāca personību un, kā redzams, bija ārsta Hemingveja traģiskās nāves iemesls.

Galu galā, kā tas bieži mēdz būt ģimenē, konflikts ar laiku mazliet aprima. Pieklājība prasīja, lai ģimenē viss būtu kārtībā un ļaudis nevarētu tenkot.

Tomēr vasaras beigās, kad ģimene pārcēlās uz Ouk-parku, Ernests ieradās mājās tikai tāpēc, lai paņemtu savas mantas. Viņš bija nolēmis apmesties Čikāgā atsevišķi no ģimenes.

Ernests saprata, ka nodrošināt sev iztiku ar skicēm un aprakstiem *«Slar Weekly»,* kaut arī tagad Krenstons publicēja gandrīz visu, ko Hemingvejs viņam iesniedza, nav iespējams. Prasīt naudu vecākiem viņš negribēja. Atlika vienīgi meklēt pastāvīgu darbu, kur būtu kaut kāda regulāra alga un pie tam atliktu laiks literārai daiļradei.

Sākumā Hemingvejs apmetās Nortsaida avēnijā, 1230. numurā, otrajā stāvā, mēbelētās istabās pie Billa Horna, sava drauga no Itālijas frontes. Tas bija diezgan šaubīgs Čikāgas rajons, kur dzīvoja gangsteri, kontrabandisti, prostitūtas, bokseri. Ernests katru dienu pārskatīja avīzē *«Chicago Tribune»* darba piedāvājumus, bet pagaidām staigāja pa itāliešu restorāniem, nīka sporta zālēs, kur trenējās bokseri.

Beidzot, viņam iekrita acīs sludinājums — mēnešrakstam *«Cooperative Commonwealth»* bija vajadzīgs cilvēks darbam redakcijā. Nebija laika pārdomāt un noskaidrot, kas tas par žurnālu un kādi tā mērķi. Bills Horns vēlāk atcerējās: «Ernests bija galīgi bez darba un bez naudas, kamēr negadījās tas darbs žurnālā.»

Žurnālam, pēc tā īpašnieka Herisona Pārķēra vārdiem, bija cildens

mērķis — kooperatīvu kustības popularizēšana. Taču galvenais, kas pievilka Hemingveju, bija alga — 50 dolāri nedēļā. Viņa pienākums bija gādāt materiālus žurnālam un vēl tas, ko viņš sauca par «ievadrakstu apdomāšanu un plānošanu». Katru mēnesi vajadzēja aizpildīt 50 līdz 60 žurnāla lappuses. Hemingvejam ļoti patika arī tas apstāklis, ka viņam nebija noteikta darba laika. Tika uzskatīts, ka krietnu daļu darba viņš veic mājās. Žurnāla iespiešanas tehnika bija laba, tajā bija labas fo-

togrēfijas, spilgts apvāks un virsraksti treknā salikumā. Tas bija domāts pieticīgai auditorijai. Ievadraksti vienmēr bija dievbijīgi, piebārstīti ar salīdzinājumiem un spriedumiem no bībeles par tādiem tematiem kā, piemēram, «Kas ir ideālisms?».

Žurnālu *«Cooperative Commonwealth»* izdeva «Amerikas kooperatīvu biedrība», ko vadīja Herisons Pārķers. Žurnāla mērķis bija pārliecināt pēc iespējas vairāk pilsoņu, lai «nodrošina savas vecumdienas, ieguldot naudu diženajā kooperatīvu kustībā». Tas arī apsolīja «samazināt dzīves dārdzību, likvidējot pelņas iegūšanu no pirmās nepieciešamības priekšmetiem».

«Amerikas kooperatīvu biedrībā» aktīvi darbojās Čikāgas universitātes ideālistiski noskaņotie studenti, kuri palīdzēja izplatīt biedrības materiālus un pie tam jutās ka evaņģēliskā krusta gājiena dalībnieki. Viņi bija pārliecināti, ka kooperatīvu kustiba spēj glābt Ameriku. Hemin-gvejam tamlīdzīgas idejas bija svešas, viņam tas bija darbs viņa profesijā, nekas vairāk.

Starp Hemingveja paziņām Čikāgā bija viņa drauga Billa Smita vecākais brālis. Ernests viņu pazina jau sen un patiesi cienīja. Smitam, vecākajam, toreiz bija ap 40 gadu un viņš ar panākumiem stradaja dažādās reklāmu aģentūrās, nodrošinot, ar šo nodarbošanos sev pilnīgi pieklājīgu stāvokli. Smits ar sievu dzīvoja īstčikāgas ielā, 100. numurā, lielā, vecmodīgā dzīvoklī, ko viņiem izīrēja bagāta dāma, mākslās labvēle, kura tajā laikā cejoja pa Eiropu. Tai pašā dzīvoklī dzīvoja Smita māsa Keita, tās draudzene žurnāliste Edite Folija un vēl kāds jauns cilvēks, vārdā Donalds Raits. Mājā bija patīkami, jautri, jaunieši tur jutās brīvi un nepiespiesti.

Hemingvejs un Bills Horns labprāt uzturējās šajā mājā, un, kad Smits, vecākais, piesardzīgi paskaidrojis, ar kādiem noteikumiem jaunie cilvēki dzīvo, ierosināja, lai viņi pārnāk uz šo dzīvokli, kur bija vēl viena brīva istaba viņiem abiem, viņi ar prieku pieņēma šo priekšlikumu.

Visi šajā mājā — tikai ne Smita sieva — interesējās par literatūru un pelnīja sev iztiku lielākā vai mazākā mērā ar literāru darbu. Smits bija cilvēks ar augstāko izglītību, ar lielisku gaumi, izsmalcināts un delikāts, viņš spēja iegūt sev Čikāgā interesantu un inteliģentu paziņu loku — mūziķus, māksliniekus, kam patika būt šajā jautrajā un

viesmīlīgajā namā. Keita Smita un viņas draudzene Edite

Folija rakstīja žurnāliem. Donalds Raits un Bills Horns strādāja reklāmas nozarē.

Dienu visi bija aizņemti darbā, bet vakaros parasti sapulcējās viesistaba un stundām ilgi tērzēja, strīdējās vai tāpat vien muļķojās. Hemingvejs retāk par citiem pavadīja vakarus viesistabā, viņš sāka augstu vērtēt savu laiku un pēc darba labāk sēdēja viens savā istabā un rakstīja. Viņš ļoti agri saprata, ka pašdisciplīna rakstniekam ir viens no svarīgākajiem panākumu priekšnoteikumiem.

Visbiežāk jaunie ļaudis, kas dzīvoja Smitu dzīvoklī, un viņu viesi strīdējās par literatūru un mākslu. Šī tērgāšana kaitināja Hemingveju. «Mākslinieks! Māksla! Mākslinieciski!» viņš kliedza. «Kad mēs galu galā beigsim pļāpāt par to!» Viņš bija pārliecināts, ka rakstniekam jābūt profesionālim savā nozarē.

Pēc viņa nostājas tā laika karstajos slrīdos redzams, ka viņš nemeklēja savu ceļu literatūrā akli, viņš izstrādāja savu paša nostāju pret rakstnieka darbu, kuru, starp citu, nākamajos gados viņam nevajadzēja pārskatīt — tā tikai nostiprinājās un izkristalizējās viņā.

Stridos ar Donaldu Raitu, kurš bija viņa galvenais oponents, Hemingvejs apgalvoja, ka «rakstniekam jāredz, jājūt, jasaož». Viņš paskaidroja saviem draugiem, kādu jēgu viņš piešķir šai formulai. Pēc daudziem gadiem viņš atkārtoja šo paskaidrojumu: «Kad es devos trenēties uz sporta zāli vai uz boksa maču, es vienmēr pārdzīvoju daudzas spēcīgas izjūtas.» Sēžot sporta zālē, saitējot sev locītavas un gaidot iziešanu ringā, viņš centās noteikt dažadas smaržas, izprast emocijas, ko viņš pārdzīvoja. «Atgriezies no sporta zāles, es pūlējos aprakstīt savas izjūtas.» Tieši ar to viņš atšķīrās no saviem draugiem — kamēr tie sprieda par literatūras un mākslas īstām un šķietamām vērtībām, viņš vakaru pēc vakara sēdēja pie savas rakstāmmašīnas un pūlējās rakstīt godīgu un taisnīgu prozu.

Intervijā Džordžam Plimptonam 1958. gadā Hemingvejs teica: «Čikāgā 1920. gadā es pūlējos mācīties un meklēju nemanāmas detaļas, kas izraisa sajūtas. Piemēram, kā bokseris, kas atrodas no tiesneša attālākajā stūrī, sit ar cimdu, neskatīdamies, kur trāpa; vai kolofonija švīkstoņu uz brezenta zem boksera sporta zābakiem, vai Džeka Blek-bērna pelēcīgo adas krāsu tūlīt pēc cīņas. Visas šīs detaļas es paturēju prāta, it kā uzskicēju ar gleznotāja otu. Jūs redzējāt Blekbērna savādo ādas krāsu un veco rētu no

skūšanās, redzējāt, kā viņš sit pretiniekam, un jums kļuva saprotama visa viņa dzīve. Šis detaļas izraisīja jums noteiktu sajūtu jau pirms tam, kad jūs uzzinājāt viņa dzīves stāstu.»

Tieši pēc tā viņš tiecās — «meklēt nemanāmas detaļas, kas izraisa sajūtas», atrast tām lakonisku un precīzu izteiksmi, lai modinātu lasītājā līdzīgas izjūtas.

Kad Smitu dzīvoklī uzliesmoja strīdi par mūziku un glezniecību, Hemingvejs ļoti viegli formulēja savu nostāju: mūzikai, viņš teica, tāpat kā literatūrai, vispirms jabūt saprotamai: glezniecībai, pēc viņa ieskatiem, jābūt patiesai un dabiskai.

Viņa draugi gluži bez ierunām nepievienojās viņa pārliecībai. Vairumam no viņiem šķita, ka reālisms atmirst un tā vietā jānāk kaut kam jaunam. Līdz viņiem droši vien jau bija atlidojušas atbalsis no jauniem strāvojumiem, ko trokšņaini sludināja literatūras bohēma Griničvilidžā, Ņujorkā. Piemēram, Donalds Raits, kurš arī gatavojās kļūt par rakstnieku, parasti nikni strīdējās ar Hemingveju, kas apgalvoja, ka reālisms ir vienīgais auglīgais ceļš literatūrā.

Hemingveja stāsti, ko viņš reizēm vakaros lasīja saviem draugiem, tiem diez ko nepatika. Vienīgais cilvēks visā šajā kompānijā, kurš juta Ernesta talanta spēku un ticēja viņam, bija Smits, vecākais. Vēlāk Smits atcerējās: «Viņš bija pats spilgtākais no mums un pats asprātīgākais.»

Smits labāk par citiem izprata problēmas, kas mocīja Hemingveju. Donalds Raits, atcerēdamies Smita un Hemingveja attiecības, rakstīja, ka tās atgādinājušas tēva un dēla attiecības. Smits saprata: ja ari Ernests vēl skaidri nespēj iedomāties, kā dzīvos turpmāk, viņam tomēr ir pilnīgi noteikts priekšstats par to, kā viņam *nevajag* dzīvot. «Viņš necieta domu, ka jāstrādā no deviņiem līdz pieciem,» Smits atcerējās. «Viņš vēlējas brīvību. Viņš neloloja sevišķas ilūzijas par žurnālistiku, tomēr nosprieda, ka tā ir labāka nekā viss pārējais, ko viņš zināja.»

Tāpēc Hemingvejs nesarāva saites ar *«Toronto Star Weekly»* un sistemātiski sūtīja Krenstonam jaunus rakstus un aprakstus. *«Star Weekly»* lappusēs viņš iekaroja sev arvien cienījamāku vietu. Daļa rakstu, kas publicēti tajā gadā, bija iespiesti trīs slejās ar viņa parakstu treknā salikumā.

Tagad galvenais materiālu avots viņa rakstiem bija

Čikāga. Kanādiešiem bija interesanti lasīt par to, kas notiek viņiem līdzās, aiz Lielajiem ezeriem, tajā dīvainajā un neizprotamajā zemē, kas dzīvo trauksmainu, drudžainu dzīvi, kuras temps likās reibinošs.

Jau tajā laikā, kad Ernests mācījās Oukparkas skolā, viņu stipri interesēja noziedzību un vardarbības pasaule. Tagad viņš sāka iepazīties ar Čikāgas padibenēm un rakstīt par tām. 1921. gada 28. maijā «Star *Weekly»* publicēja interesantu Hemingveja aprakstu ar nosaukumu «Vētrains politiskais karš starp gangsteriem Čikāgā».

Tajā gadā Hemingvejs ar vērīgu, vērtējošu un skeptisku skatienu ielūkojas amerikāņu dzīves īstenībā.

Šāds kritisks noskaņojums bija raksturīgs visiem jaunajiem ļaudīm, kas pulcējās Smitu dzīvoklī. Viņiem bija pretīgs biznesa gars, kas pārņēmis visu Amerikas dzīvi. Un tas apstāklis, ka vairums no

viņiem bija saistīti darbā ar reklāmas aģentūrām, tikai veicināja ironisko nostāju pret «amerikāņu dzīves veidu». Viņi izsmēja šo visaptverošo pirkšanas — pārdošanas garu, kas kļuva par tālaika Amerikas elku. Donalds Raits rakstīja: «Mēs stundām ilgi uzjautrinājāmies, stāstīdami dažādus gadījumus par stulbeņiem, kas bija mūsu priekšnieki reklāmas aģentūrās.»

Trīsdesmitajos gados Raits uzrakstīja žurnālam *«Advertising and Selling»* rakstu sēriju ar kopēju nosaukumu «Jauns žurnālists no Vidējiem Rietumiem atceras». Kāda no šiem rakstiem viņš atcerējās Smitu viesus kā piemēru vienai no «daudzām literārās reklāmās nozarē nodarbinātu cilvēku sabiedrībām» Čikāgā un aprakstīja «parodiskos reklāmas plānus», ar kuriem Hemingvejs viņus uzjautrinājis pa vakariem.

Reiz viņiem izcēlās strīds par amerikāņu nacionālo raksturu. Redzams, Smils mēģināja kaut kā nomierināt Hemingveja aso antiamerikānismu — viņš arvien biežāk sacīja saviem draugiem, ka negrib dzīvot šajā zemē. He-mingvejs, kas bija daudz domājis par pagājušo karu un pūlējies izprast tā jēgu un mācību, aizstāvot savu pozīciju, novilka paralēli starp itāliešu un amerikāņu nacionālo raksturu. Viņš pastāstīja, ka itālieši pārdzīvojuši kā personisku pazemojumu un kaunu savas armijas sakāvi pie Kaporeto, un attēloja, kā uz tādu sakāvi būtu reaģējuši amerikāņi. «Šajā gadījumā,» viņš teica Smitam, «pirmie četri amerikāņu kareivji būtu noorganizējuši kvartetu un afišās nosaukuši sevi par «Puišiem no Kaporeto».»

Tieši tādā sarkastiskā gaismā viņš attēloja savus tautiešus rakstos, ko publicēja *«Toronto Star Weekly».* Par piemēru tam var noderēt raksts, kas publicēts 1921. gada 19. februāri. Tajā viņš fantazēja par to, kas notiktu senajā Anglijas pilsētā Stretfordā, pēc tam kad amerikāņi būtu nopirkuši sev Šekspīra pilsoņa tiesības. «Anglijas pilsētiņa pie Eivonas būtu izgreznota ar amerikāņu karogiem, pie visām ēkām izkārti plakāti: «Mēs gribējām Billu, un mēs viņu dabūjām! Jā, Bili!» Demonstranti nestu lelli Šekspīru plaši izreklamēta amerikāņu drēbnieka uzvalkā ar uzrakstu: «Dižais Bills Šekspīrs — simtprocentīgs amerikānis!»»

21. maijā Hemingvejs publicēja parodisku amerikāņu kūrortu reklāmu:

«Lieliskais Muškāvju ezers gozējas kā čūla pašā lielo ziemeļu mežu sirdī. Tam apkārt slienas vareni kalni. Bet pāri tiem klājas varenas debesis. No visām pusēm to apņem vareni krasti. Bet krasti nosēti ar varenām sprāgušām zivīm — tās nobeigušās aiz garlaicības.

Smaidošais Baba ezers vienmēr smaida. Tas smaida, skatīdamies uz cilvēkiem, kas drūmi un nesmaidoši zogas gar tā krastiem. Smaidošais Baba ezers zina, ka tie visi apmetušies viesnīcā «Smaidošais asaris». Baba redz, ka šie cilvēki ir izsalkuši. Redz viņu

novājējušās sejas un drudžaino spīdumu acīs, kad viņi atvairās no moskītu mākoņiem. Smaidošais Baba ezers zina, par ko domā šie cilvēki, staigādami gar tā krastiem. Viņi gaidīt gaida un nevar vien sagaidīt, kad beigsies divas viņu atvaļinājuma nedēļas.»

Hemingveja pazīšanās ar Herisona Pārķēra «Amerikas kooperatīvu biedrību» arī nepalīdzēja rasties labiem ieskatiem par darījumu Amerikas tikumiem. Tā bija reģistrēta uz Pārķēra sievas vārda, turklāt viņa vēl saņēma 500 dolārus nedēļā kā fiktīva sekretāre kādā no biedrības filiālēm. Pārķers un divi viņa palīgi rīkojās ar ieguldītāju naudu pēc saviem ieskatiem un bez kontroles, nodarbodamies, kā pēc tam noskaidrojās, ar tīru spekulāciju.

Sākumā tas uzjautrināja Hemingveju, un vakaros viņš bieži vien smīdināja draugus, stāstīdams tiem par savu darba devēju netīrajām mahinācijām. Smits atcerējās, ar kādu cinisku gandarījumu Hemingvejs atkārtoja kāda Pārķēra padotā programmatisko paziņojumu: «Noguldītājam ir balss, bet nav balsstiesību.»

Pamazām Hemingvejs sāka saprast, ka iekļuvis kriminālnozieznieku kompānijā. Vēlāk viņš atcerējās: «Es strādāju tik ilgi, kamēr pārliecinājos, ka tas viss ir krāpšana. Pēc tam vēl kādu laiku paliku tur, domādams, ka varēšu uzrakstīt un atmaskot šīs mahinācijas, bet tad nospriedu, lai lā būtu man mācība, un pasūtīju viņus pie velna.» Horns savās atmiņās apgalvo, ka Ernests savacis diezgan daudz atmaskojošu materiālu un savā naivumā iesniedzis tos publicēšanai dažam Čikāgas avīzēm. Tomēr nekas no tā neesot iznācis. Horns rakstīja, ka «Pārķeram tajā laikā bija pārāk ievērojams stāvoklis un avīzes, kā redzams, uzskatīja, ka viņu bīstami aiztiki».

1921. gada pavasarī Hemingvejs aizgāja no *«Cooperalive CommonweaIth».* Atliek tikai piemetināt, ka pēc kāda laika saniknotie noguldītāji nodeva Pārķeru tiesai par to, ka viņš izmantojis viņu naudu, lai izvirzītu savu kandidatūru Ilinoisas štata gubernatora postenim. «Amerikas kooperatīvu biedrībā» bija 81 tūkstotis noguldītāju, un Pārķeram bija iespēja manipulēt ar summu 11,5 miljonu dolāru apmērā. Kad 1922. gada oktobrī tiesa oficiāli atzina Biedrību par bankrotējušu, noskaidrojās, ka tai bijis 15 miljoni dolāru liels parāds.

Smits piedāvājās iekārtot Homingveju Kričfīlda reklāmās aģentūrā, kur laiku pa laikam strādāja pats, un aizveda Ernestu pie Roja Dikija, nodaļas vadītāja. īstenībā Hemingvejs tur gāja visai negribīgi, juzdams dabisku pretīgumu pret tādu peļņas veidu. Kad Rojs Dikijs pateica, ka pašlaik pie viņa darba nav, Hemingvejs izlikās, ka viņu tas nemaz neuztrauc, un pateica Dikijam, ka viņam ir pastāvīgs darbs — viņš «pastāvīgi ievieto materiālus laikrakstā *«Toronlo Star»».*

Atkal viņam bija radusies problēma — dabūt sev tādu darbu, kas

atstātu viņam brīvu laiku un dotu iespēju nopietni nodarboties ar literatūru.

So mēnešu laikā viņš vairākkārt tika teicis saviem draugiem, ka grib braukt uz Eiropu. Taču tam nolūkam vajadzēja naudu, kuras viņam nebija.

Smitu mājā Hemingvejs piedzīvoja divas sastapšanās, kas nopietni ietekmēja viņa turpmāko dzīvi.

Pirmā bija sastapšanās ar Šērvudu Andersonu. Šis rakstnieks jau agrāk pievilka un interesēja Homingveju. Gre-gorijs Klārks atcerējās, ka, dzīvodams Toronto, Ernests pastāvīgi lasījis Andersonu un daudz par to runājis. An-

dersona grāmatās Hemingvejs atrada apstiprinājuma savām domām, ka var rakstīt par maziem ļaudīm un tomēr gūt panākumus un iekarot lasītāju simpātijas.

Sērvuds Andersons tajā laikā bija slavas zenītā. 1919. gadā iznāca viņa stāstu krājums «Vainsburga, Ohaio», kas radīja viņam mazliet skandalozu popularitāti — šī grāmata tika izņemta no bibliotēkām un kādā no Jaunan-glijas pilsētām pat publiski sadedzināta.

Šērvudu Andersonu pie Smitiem atveda Donalds Raits, kas strādāja reklāmas aģentūrā kopā ar Andersonu un bija dedzīgs tā cienītājs. Kad Andersons atnāca pie Smitiem, tūlit pirmajā vakarā viņam stādīja priekšā starp citiem arī Hemingveju. Andersons toreiz vairs nebija jauns — viņam bija četrdesmit pieci gadi — un viņš pamatoti uzskatīja sevi par vienu no jaunās amerikāņu literatūras celmlaužiem. Viņš bija godkārīgs un apzinājās savu vērtību. Tāpēc jo vairāk ievērības cienigs ir tas apstāklis, ka Andersons sāka pievērst uzmanību žurnālistam iesācējam, kurš vēl nekādi nebija parādījis sevi literatūrā, un ļoti augstu viņu novērtēja. Iedams projām no Smitiem, viņš sacīja namatēvam, ar kuru agrāk bija pazīstams: «Paldies, ka iepazīstinājāt mani ar šo jauno cilvēku. Es domāju, ka viņam būs panākumi.»

Tā gada ziemā un pavasarī Andersons bieži viesojās Smitu dzīvoklī. Jaunieši dažreiz labsirdīgi pazobojās par viņu, par viņa aizraušanos ar spilgtu apģērbu, par viņa tieksmi stāstīt par sevi ekstravagantus izdomātus atgadījumus. Un tomēr viņa viesošanās katru reizi kļuva par veselu notikumu. Bills Horns savās atmiņās rakstīja, ka vispār iespēja sarunāties ar dažādiem cilvēkiem, kas nāca pie Smitiem, «bija ļoti svarīga Hemingveja kā rakstnieka attīstībā» un ka «šie vakari sasniedza kulmināciju, kad Sērvuds Andersons ieradās pie mums».

Hemingvejs vienmēr izturējās pret viņu ļoti uzmanīgi un pieklājīgi. Viņš it kā vēroja Andersonu, pētīja viņu, pūlējās izprast viņa ceļu literatūrā, atrast viņa panākumu cēloņus, noskaidrot viņa trūkumus, lai neatkārtotu kļūdas. Viņš daudzējādā ziņā nebija vienis

prātis ar Andersonu, vispirms ar viņa neapzinātās mākslas koncepciju. Reizēm viņš atļāvās kritizēt Andersona stilu. «Tā nedrīkst veidot frāzi,» viņš sacīja kādreiz, pēc tam kad Andersons pie Smitiem bija nolasījis kādu no saviem jaunajiem

stāstiem. Taču tas tika sacīts jau pēc Andersona aiziešanas, kad jaunieši iedegās strīdā.

Vēlāk grāmata «Mūžīgi svētki» Hemingvejs atcerējās Šērvudu Andersonu: «Man Joti patika daži viņa stāsti. Tie bija uzrakstīti vienkārši, bet reizēm lieliski, un viņš pazina cilvēkus, par kuriem rakstīja, un tos Joti mīlēja.»

Tā gada maijā Andersons, saņēmis žurnāla *«Dial»* prēmiju, aizbrauca uz Parīzi. Šī pilsēta viņu dziļi ietekmēja. Atgriezies viņš stāstīja, ka, pirmo reizi ieraudzījis cauri dūmakai Parīzi, viņš sācis raudāt aiz prieka. Šie satraukuma pilnie stāsti par Parīzi saviļņoja Hemingveja prātus, pastiprināja viņa vēlēšanos aizbraukt no Amerikas uz Parīzi. Turklāt Andersons viņam apgalvoja, ka pēc tagadējā dolāra un Francijas franka kursa Parīzē varot izdzīvot visai lēti.

Otra sastapšanās bija ne mazāk — varbūt pat vēl vairāk nozīmīga. Pavasarī pie Keitas Smitas atbrauca viesos viņas draudzene no Sentlūisas koledžas laikiem, jautra slaida meitene ar kastaņbrūniem matiem. Viņu sauca par Elizabeti Hedliju Ričardsoni, taču visi dēvēja viņu vienkārši par Hedliju.

«Tajā mirklī, kad viņa ienāca istabā,» vēlāk stāstīja Hemingvejs, «mani pārņēma dīvaina sajūta. Es sapratu, ka tā ir meitene, kas man jāapprec.»

Viņi ātri iedraudzējās. Viņš iesauca meiteni par «Rudo Hešu». Viņu valdzināja Hedlijas dabiskums un prasme nicināt liekas ceremonijas un justies brīvi jebkurā situācijā.

Reiz viņi norunāja kopā iet skatīties futbolu Čikāgas universitātes stadionā. Bet iepriekšējā dienā Hedlija izmežģīja kāju un nevarēja uzaut kurpi. Tomēr viņa neatteicās no norunātā gājienā un droši devās uz stadionu, uzvilkusi slimajā kājā sarkanu mājas kurpi. «Jebkura cita būtu apmulsusi,» Ernests stāstīja Marselīnai. «Es zinu, arī tu būtu apmulsusi, Mars. Bet Hedlija nelikās ne zinis par savu kurpi. Viņa gāja tā, it kā viss būtu kārtībā. Patiesi drosmīga meitene.»

Hedlija bija spējīga pianiste un sapņoja aizbraukt no Amerikas uz Eiropu. Tā ka arī tajā ziņā viņu gaumes sakrita.

Vasarā viņi nolēma apprecēties. Ernests ienīda visādas greznas ceremonijas, tāpēc ierosināja sarīkot kazas viņa iemīļotajā Hortonsbejā, un Hedlija dedzīgi atbalstīja šo

ideju, tāpat arī domu palikt kādu laiku pec kāzām Ziemeļ-mičiganā.

Viņu laulības notika 1921. gada 3. septembri Hortons-bejā nedaudzu tuvāko draugu klātbūtnē. Atgriezies Čikāgā, jaunais pāris

apmetās mazā dzīvoklīti Niernort-saidā. Kā atceras Lesters Hemingvejs, vecāki stipri cerējuši, ka apprecēšanās piespiedīs Ernestu nākt pie prāta un beidzot k|ūt. cienījamam. Taču, par laimi, Hedlija bija vieglas dabas cilvēks, kas nemeklēja cienīguma un mājas omulības. Viņa dzīvoja viegli un jautri, nepiešķirdama lielas nozīmes dzīves ērtībām. Kad viņi rudenī brauca projām uz Toronto, ārsts Hemingvejs atbrauca ar savu mašīnu, lai palīdzētu viņiem pārvākties. Lesters atceras, ka tēvs, atgriezies mašīnā, par kaut ko satraukts un dusmās sacījis viņam: «Ak, šī jaunatne! Zini, kur viņi vāra olas? Es pat nevaru tev to pateikt!»

Pirms viņu aizbraukšanas uz Toronto notika vēl viena ceremonija. Itālijas konsulāts Čikāgā ļoti svinīgi pasniedza Hemingvejam ordeņus, ar kuriem viņš bija apbalvots Itālijā. Tos pasniegt bija atbraucis itāliešu ģenerālis Arnolds Diass. Gregorijs Klarks stāsta, ka Hemingvejs jau Toronto parādījis viņam šos ordeņus. «Visu mūžu,» Klārks rakstīja 1950. gadā, «es neaizmirsīšu trīsas, kas pārskrēja man pār muguru. Medaļai gar malu bija iegravēts: «Te-*nente Ernesto* Hemingvejam.»»

Toronto Hemingvejs saņēma visai patīkamu piedāvājumu, kas tik ļoti atbilda viņa senlolotajiem sapņiem, ka grūti pat bija ticēt.

«Toronto Daily Star» redaktors Bouns piedāvāja viņam braukt uz Eiropu kā laikraksta ceļojošam korespondentam ar dzīves vietu Parīzē. Viņš ļava Hemingvejam pilnīgi brīvu materiala izvēli, kaut arī brīdināja, ka maksās honorāru un ceļa izdevumus tikai par to materiālu, kas tiks pieņemts un publicēts laikrakstā.

Šie noteikumi Hemingveju nebaidīja. Viņš bija pārliecināts par saviem spēkiem. Bet pats galvenais — viņi ar Hedliju varēs dzīvot Parīzē, varēs ceļot pa Eiropu. Viņš intuitīvi juta: lai kļūtu par īstu rakstnieku, viņam vajag paelpot Parīzes gaisu, iegremdēties šajā savā ziņā vienīgajā mākslas atmosfērā, par kuru tik daudz un tik gleznaini bija stāstījis Šērvuds Andersons.

Ernests tūdaļ pieņēma Bouna piedāvājumu, un viņi ar

Hcdliju, nekavēdamies ne dienu, devās uz Čikāgu, lai no turienes brauktu tālāk.

Pirms aizbraukšanas uz Eiropu viņi apciemoja Šērvudu Andersonu. Savos «Memuāros» Andersons atceras: «īpaši spilgti es atminos Hemingveju, kad reiz vakarā Čikāgā viņš ieradās pie manis dzīvoklī. Viņš tikko bija apprecējies un dabūjis darbu Parīzē . .. Nākamajā rītā viņš brauca uz Eiropu un bija piebāzis milzigu armijas mugursomu ar pārtiku, kas viņam bija palikusi pāri. Tā bija laba ideja — atnest savam kolēģim «papīra smērētajam» ēdamo, ko viņam vajadzētu mest projām. Lielā mugursoma bija bāztin piebāzta ar konserviem. Atceros, kā viņš nāca augšā pa kāpnēm — stalts, plecīgs vīrietis, ar skaļu kliedzienu pavēstīdams, ka viņš nāk. Tajā mugursoma bija vismaz simt mārciņu ļoti laba ēdamā.»

Šērvuds Andersons iedeva Hemingvejam dažas rekomendācijas vēstules saviem paziņām Parīzē.

Lūisam Galantjē, jaunam čikāgietim, kas interesējās par mākslu un tolaik strādāja Parīzē, Šērvuds Andersons nosūtīja vēstuli pa pastu 28. novembrī, lai tā nonāktu Parīzē pirms Hemingveju ierašanās:

«Dārgais Lūis! Mans draugs un ļoti jauks cilvēks Ernests Hemingvejs ar sievu brauc uz Parīzi. Viņi izbrauc ar kuģi 8. decembrī un kādu laiku paliks hotelī «2akobs». Hemingvejs ir jauns cilvēks, izcili talantīgs, un es ceru, ka viņam būs panākumi. Viņš bija apbrīnojams žurnālists, bet pēdējā gada gandriz nemaz nestradaja žurnālistikā. Nesen viņš dabūjis uzdevumu piegādāt materiālus no Eiropas kādai Toronto avīzei, kurai viņš agrāk rakstījis, un tas dod viņam iespēju, ko viņš tieši meklējis, — padzīvot kādu laiku Eiropā. Es daudz runāju ar viņu par Jums un iedevu viņam Jūsu adresi. Ceru, ka Jūs uzmeklēsiet viņu hoteli «Žakobs» 20. vai 21. decembrī. Viņš nav tāds kā Sterus, un viņam ir apburoša sieva. Viņi dzīvos Parīzē, un es esmu pārliecināts, ka Jūs kļūsiet labi draugi. Cik es nopratu, naudas viņiem būs maz, tā ka viņi droši vien gribēs dzīvot Latīņu kvartālā.»

Otru vēstuli, adresētu GerLrūdei Stainai, amerikāņu rakstniecei, kas dzīvoja Parīzē, Andersons iedeva He-mingvejam. Tajā viņš rakstīja:

«Dārgā mis Staina, rakstu Jums šo vēstuli, lai stādītu Jums priekšā savu draugu Ernestu Hemingveju, kurš kopā

or misis Hemingveju dzīvos Parīzē, un es lūgšu viņu nosūtīt šo vēstuli pa pastu, kad viņi iebrauks Parīzē.

Misters Hemingvejs ir amerikāņu rakstnieks, kurš instinktīvi tiecas šeit pēc visa, kas ir ievērības cienīgs, un es esmu pārliecināts, ka Jums būs patīkami iepazīties ar misteru un misis Hemingvejiem. Viņi uz laiku apmetīsies hotelī «Zakobs» Zakoba ielā.»

Apbruņojušies ar šīm vēstulēm un pašām rožainākajām cerībām, bez liekas bagāžas, atstājuši savas nedaudzās mantas vecajā mājā Oukparkā, Ernests un Hedlija aizbrauca uz Eiropu. Stacijā viņus pavadīja Smiti, Bills Horns un visa viņu kompānija. Bija auksts rīts, un, kad viņi kāpa vagonā, Marselīna pamanīja, ka Hedlija bez cimdiem.

— Uzvelc cimdus, Hcdlij! — viņa uzsauca.

— Man nav cimdu, Marselīn, — atbildēja Hedlija. — Man lie arī nav vajadzīgi. Mēs drīz būsim uz kuģa.

Tad Marselina žigli novilka savus vilnas pirkstaiņus un pameta viņai.

— Paldies, Mats! Tā ir īsta dāvana ceļam! — atsaucas Hedlija.

Vilciens jau sāka kustēties, kad Bills Horns arī novilka savus cimdus, savīstīja tos un pasvieda Ernestam.

Tā viņi aizbrauca, aizvezdami sev līdzi draudzīgu roku siltumu

1921. gada 8. decembrī viņi izbrauca no Ņujorkas ar vecu Francijas tvaikoni «Leopoldina».

7. NODAĻA PARĪZE

... visa Parīze pieder man, un es piederu šim bloknotam un zīmulim.

E. *Hemingvejs, Mūžīgi svētki*

Rītā viņi pamodās no klusuma — mašīnu troksnis, pie kura viņi jau bija pieraduši pa šīm dienām, braucot pari Atlantijas okeānam, bija noklusis. Kad viņi uzkāpa uz klāja, acu priekšā pavērās neparasts skats.

So ainu viņš šiki attēloja pašā pirmajā no Parīzes uz Toronto nosūtītajā aprakstā: «Ciematiņš, kas izskatījās pēc butaforijas; akmeņu bruģis, mājiņas, izkrāsotas baltā un oranžā krasā, patvērušās liela, gandrīz noslēgta līča krastā, tik liela, ka tajā saietu visa britu flote. Saules izdedzinātie brūnie kalni nolaižas līdz jūrai, gluži kā noguruši veci dinozauri, un ūdens krāsa tikpat zila kā Neapoles līča zilgme.

Pelēka butaforijai līdzīga baznīca ar diviem zvanu torņiem un bēdīgs, drūms forts kalna virsotnē raugās uz zilo līci, kur dodas labie zvejnieki pēc tam, kad aizsnieg ziemeļu upes un foreles aizmieg dziļajos atvaros zem sastingušajām ledus putām. Jo līča spilgtā zilgme ir pilna dzīvības.»

«Leopoldina» stāvēja Spānijas ostā Vigo — viņu jūras ceļojuma galapunktā.

Hemingvejs bija sajūsmā. Jau pirmajā vēstulē Šērvu-dam Andersonam no Parīzes viņš rakstija: «Jums jāredz Spānijas piekraste.»

Pēc tam viņi ar vilcienu devās cauri Spānijai. Tā viņš pa vilciena logu pirmo reizi ieraudzīja Spāniju — tad viņš vēl nezināja, ka šī zeme kļūs viņa sirdij tuva. Priekšā bija Parīze — pilsēta, uz kuru viņš tā bija tiecies.

Parīzē Ernests un Hedlija, kā bija domāts, apmetās hotelī «2akobs». Sākumā viņi tā jūsmoja par pilsētu, ka viņiem nebija laika nosūtīt rekomendācijas vēstules, ar kurām viņus bija apgādājis Šērvuds Andersons. Viņi klaiņoja pa Parīzes ielām, bulvāriem un parkiem, sēdēja slavenajā *«Caič Dome»* un «Rotondā», par kurām viņiem tik daudz bija stāstījis Sērvuds Andersons. Viss viņus pārsteidza un bezgala iepriecināja. «Kas tā par pilsētu!» Er-

nesis rakstīja Andersonam. Arī Hedlija rakstīja sajūsmas pilnas vēstules Ernesta vecākiem un tajās, starp citu, izbrīnījusies pastāstīja, ka šeit varot paēst kārtīgas pusdienas par septiņiem vai astoņiem frankiem, tas ir, apmēram 60 centiem.

Tātad dzīve Parīzē patiešām nebija dārga.

Drīzumā Ernests dabūja dzīvoklīti Kardināla Lemuāna ielā pie Kontreskarpa laukuma. Grāmatā «Mūžīgi svētki» Hemingvejs šo mitekli apraksta šādi: «Bijām apmetušies Kardināla Lemuāna ielā

divistabu dzīvoklītī bez karsta ūdens un kanalizācijas, ko aizstāja tvertne — tā nemaz nebija tik sevišķa neērtība tiem, kas pieraduši pie Miči-ganas atejām pagalmā. Toties pa logu bija brīnum jauks skats. Uz grīdas atradās labs atsperu matracis, kas noderēja par ērtu gultu, pie sienam gleznas, kuras mums patika, un dzīvoklis mums likās gaišs un mājīgs.»

Gleznas, starp citu, parādījās krietni vēlāk. Dzīvoklītis bija otrajā stāvā, virs *Dal* Muset/e — kabareja, kur dejoja un iedzēra apkaimes — nabadzīgo strādnieku rajona iedzīvotāji. Ne vienu vien reizi Hemingvejs vēlāk ar mīlestību atceras šīs savas Parīzes jaunības ielas.

Stāstā «Kilimandžāro sniegi» varonis rakstnieks Harijs atceras, ka «viņš nekad nebija rakstījis par Parīzi. Par to Parīzi, kuru mīlēja.»

«. . . bet kā gan varēja diktēt par Kontreskarpa laukumu, kur puķu pārdevēji turpat uz ielas krāsoja savas puķes un krāsa tecēja pa ietvi līdz autobusa stāvvietai, par vecajiem vīriem un sievām, kas vienmēr bija apreibuši no vīna un vīnogu izspaidām, par nosalušiem bērniem ar pilošiem deguniem, par sasmakušu sviedru, nabadzības un dzēruma smaku Amatieru kafejnīcā, par ielasmeitām *Bal Musette* bārā, virs kura viņi toreiz dzīvoja ... Toreiz viņš pazina visus kaimiņus savā kvartālā, jo viņi visi bija nabadzīgi.

Sājā rajonā dzīvoja divēju tipu ļaudis: dzērāji un sportisti. Dzērāji centās noslīcināt savu nabadzību alkoholā, sportisti atviegloja sirdi treniņos. Tie bija komunāru pēcteči un politikā orientējās bez grūtībām. Tie zināja, kas nošāva viņu tēvus, radiniekus, brāļus un draugus, kad ver-saiiešu karaspēks ieņēma pilsētu pēc Komūnas krišanas un kad tulznainas rokas, žokejcepure vai kāda cita strādnieka cilvēka pazīme jau bija pietiekams vainas pierādījums, lai sodītu ar nāvi. Un šajā nabadzībā, šajā kvartālā

iepretim *Boucherie Chevaline* un vīnu kooperatīvam viņš bija sācis savu rakstnieka darbu, kam gribēja veltit visu mūžu. Nevienu Parīzes daļu viņš nemīlēja tā kā šo — kā šos kuplos kokus, vecās mājas ar balto apmetumu un brūni krāsotajiem pamatiem, garos, zaļos autobusus apaļajā laukumā, purpursarkano puķu krāsu uz ietves, stāvo nogāzi lejup uz upi Kardināla Lemuāna ielā un pretējā pusē — Muftāra ielas saspiestību un šaurību.»

Kad viņi beidzot bija iekārtojušies savā dzīvoklīti Kardināla Lemuāna ielas 74. numurā, Hemingvejs nosūtīja adresātiem pa pastu Šērvuda Andersona rekomendācijas vēstules. Andersonam aizrakstīja, ka nosūtījis viņa vēstules, «tikpat kā kuģu flotili palaidis».

Un tūdaļ sēdās rakstīt savu pirmo aprakstu *«Toronto Star Weekly»* — par Spānijas ostu Vigo. Viņam vajadzēja daudz rakstīt avīzei — viņš gribēja nopelnīt zināmu naudas summu, lai pēc tam, vasarā, būtu brīvs no žurnālista darba, varētu ceļot un, galvenais, rakstīt pats sev.

«Es pelnīju mūsu dienišķo maizi,» viņš teica, «ar šo

rakstāmmašīnu.» Starp citu, viņa žurnālista liktenis bija diezgan veiksmīgs — redakcija neprasīja no viņa politiskas informācijas, ko *«Star»* saņēma no tādām lielām aģentūrām kā *Associated Press* un *Reuter*.

No viņa gaidīja spilgtas Eiropas dzīves skices, sadzīves, tikumu sīkus attēlojumus. Un tas deva viņam iespēju pašam izvēlēties tematus saviem aprakstiem un, kas vēl svarīgāk, tuvināt tos literatūrai, izstrādāt tos savā stilā.

Viņi ar Hedliju daudz staigāja pa Parīzi un tās apkārtni. Lesters Hemingvejs atceras, ka vēstulēs uz mājām Ernests aprakstījis vietas ap Parīzi — «ar laukiem, kuros pa uzartajam vagām lēkāja lielas melnbaltas žagatas».

Viņu dziļi ietekmēja meži, kur bija izcirsta jaunaudze. Kopā ar Hešu viņi kājām nogāja četrdesmit jūdzes cauri Santiljas un Kompjenas mežam, redzēja briežus, meža cūkas, lapsas, zaķus. Sakarā ar Rietumfrancijas izpostīto pilsētu atjaunošanu Ernests rakstīja, ka jaunā franču arhitektūra esot «briesmīga».

Pēc tam saka vēstulēs žēloties par slikto laiku — lietus viņu vienmēr nomāca. «Mūžīgos svētkos» viņš atceras, ka, sēžot kafejnīcā Senmišela laukumā, sācis rakstīt stāstu: «Es rakstīju par to, ka bija pie mums Mičiganā, un, tā kā diena bija ļoti auksta, vējaina un nemīlīga, tā iznāca tāda arī stāstā.»

Tālāk viņš atceras, kā apdomājis nākotnes plānus:

«Tagad, kad sākušās lietavas, mēs varam uz laiku aizbraukt no Parīzes uz turieni, kur nevis lietus, bet sniegs krīt caur priedēm un noklāj ceļu un kalna nogāzes, kur tas čirkstēs zem kājām, kad mēs vakarā atgriezīsimies mājas. Lezavana pakājē ir kalnu mājiņa, kur lieliski gatavo, kur mēs būsim divi vien un mums būs grāmatas, bet pa naktīm būs silti divatā gulta un atvērtajos logos mirdzēs zvaigznes. Jā, mēs brauksim turp. Ja ņemsim trešās klases biļetes, nebūs dārgi. Un par pansiju būs jāmaksā tikai mazliet vairāk par to, ko mēs iztērējam Parīzē.

Es atteikšos no istabas viesnīcā, kur rakstu, un mums vajadzēs maksāt tikai par dzīvokli Kardināla Lemuāna ielā 74 — bet tas ir pavisam maz. Es jau aizsūtīju rakstu uz Toronto, un vajag jau būt izsūtītam honorāram. Rakstīt avīzei es varēju, kur vien vajadzigs un jebkuros apstākļos, un braucienam nauda mums bija.»

Janvārī viņi patiešām aizbrauca uz Šveici.

Viņiem patika mazā kalnu valstiņa, no vienas vietas nobārstīta ar brūniem hoteļiem, kas atgādināja senus pulksteņus ar dzeguzēm. Viņi klīda pa vientulīgiem ceļiem cauri mežiem, kas klāja kalnu nogāzes. Viņiem gadījās ieraudzīt briežu pēdas dziļā sniegā, lielas vārnas šūpojās priežu zaros. Tālu lejā varēja redzēt sniegā tītas ielejas, bet aiz tām atkal baltas, robotas kalnu virsotnes ar tumšiem skuju koku mežu

plankumiem.

Hoteļos viņi ar interesi vēroja nepazīstamu un neparastu publiku. Kādā no saviem Šveices laika aprakstiem Hemingvejs attēlo šos dažādos tūristu tipus.

«Šie greznie hoteļi izkaisīti pa visu zemi, kā reklāmas gar dzelzceļa labo pusi, un ziemā pārplūdināti ar apburošiem jauniem cilvēkiem baltos svīteros, gludi nolaizītiem matiem, un šie jaunie cilvēki pelna iztiku ar bridža spēli. Viņi nespēlē bridžu cits ar citu, vismaz ne darba laikā. Parasti viņi spēlē ar pusmūža sievietēm, kas var būt viņiem mātes, un, kad šīs sievietes dala kārtis, viņu tuklajos pirkstos mirdz platīna gredzeni. Es nezinu, kā viņiem viss nokārtots, taču jaunie cilvēki liekas pilnīgi apmierināti — un sievietes, kā redzams, var atļauties paspēlēt.

.. . Franču aristokrātiju Šveicē pārstāv jauni cilvēki, kam vienādi eleganti piestāv seni uzvārdi un ceļgalos ļoti šauras jātnieku bikses. Viņu nav daudz, to, kam ir skanīgi franču vārdi un kas, pateicoties akcijām akmeņogļu vai

kalnrūpniecības nozarē, kļuvuši bagāti kara laikā, bet tagad var atļauties apmesties tajos pašos hoteļos, kur apmetas veikalnieki, kas apgādāja armiju ar apģērbu un viņu. Kad jaunie cilvēki ar senatnīgajiem uzvārdiem ieiet istabā, kur sēž spekulanti ar savām pirmskara sievām un pēckara meitām, šķiet, ka izģindis vilks ielavās aplokā pie treknām aitām.»

Hemingvejs tieši tā ari nosauca šo aprakstu: «Dīvains aristokrātu, avju un vilku sajaukums Šveices hoteļos.» Tas publicēts *«Toronto Star Weekly*» 1922. gada 4. martā.

Kad viņi atgriezās Parīzē, tur bija skaidrs, auksts, brī-num jauks laiks. Vajadzēja strādāt, pelnīt izliku. Februārī un martā viņš aizsūtīja uz Toronto deviņus rakstus. Šēr-vudam Andersonam viņš žēlojās: «Šis nolādētais žurnālistā darbs mani mazpamazām sabeidz,» — un rakstīja, ka cerot «pamest to pēc iespējas drīzāk un trīs mēnešus pastrādāt».

Viņš bija nolēmis uzrakstīt dažus aprakstus par Parīzi — kanādiešu lasītājiem būtu interesanti palasīt par šo tūristu Meku.

Pēckara Eiropa un arī Parīze bija amerikāņu tūristu apsolītā zeme. Dolāra maiņas kurss — par to varēja dabūt divpadsmit franku — nodrošināja viņiem tur lētu un jautru dzīvi. Un viņi plūda turp, pārpildot hoteļus, bārus, kafejnīcas, nakts krodziņus, dansingus, tērēdami savus dolārus un prasīdami par tiem izklaidēšanos, komfortu, sievietes, plūda turp skaļi, uzmācīgi, provinciāli savā augstprātībā.

Šis labi paēdušais pūlis varēja modināt divdesmit divus gadus vecajā Memingvejā vienīgi nicinājumu, neko citu. Jau pašā pirmajā Parīzes aprakstā «Tāda ir Parīze» viņš nesaudzīgi izsmēja šos

amerikāņu «bodniekus», kas alkatīgi meklē izklaidēšanos un iepazīšanos ar Parīzes nakts dzīvi, nesaprazdami, ka viņus muļķo, rādot viņiem nevis īsto Parīzi, bet spilgtu reklāmu, Parīzes ārējo čaulu, kas izdomāta tieši muļķa tūristiem.

Ticis galā ar «bodniekiem», kas sabraukuši šurp no Savienotajām Valstīm uzdzīvot, Hemingvejs pievērsās citas — arī diezgan lielas kategorijas amerikāņiem Parīzē: literatūras un mākslās bohēmai. Tos varēja aplūkot kafejnīcā «Rotonda».

Tur Hemingvejs ieraudzīja Ņujorkas kvartāla Griničvili-džas pašu krējumu, kas, kā viņš rakstīja, «pāršļāciēs pāri

okeānam un ar saviem vakara uzplūdiem padarījis «Ro-tondu» par tūristu paradīzi Latīņu kvartālā». Kad apmeklētājs pirmo reizi nokļuva piedūmotajā, ar galdiņiem pieblīvētajā «Rotondas» zālē, viņam šķita, ka viņš atrodas zooloģiskā dārza putnu paviljonā — apdullināja pārsteidzoša, spalga, griezīga daudztembru kņada, kurā sulaiņi laidelējās caur dūmiem kā melnbaltas žagatas. Galdiņi vienmēr aizņemti, kādu pabīda pie malas, kaut ko notrauc no galda, pa virpuļdurvīm ieveļas jauns apmeklētāju vilnis. Tikai pamazām cilvēks sāk izšķirt sejas ap sevi.

Vispirms Hemingvejs ievēroja, cik dīvaini izskatās un dīvaini izturas tie, kas drūzmējas pie «Rotondas» galdiņiem. «Viņi visi,» viņš rakstīja, «tā cenšas pēc nevērīgas oriģinalitātes apģērbā, ka ir panākuši zināmu ekscentris-kuma vienveidību.»

Aprakstā «Amerikāņu bohēma Parīzē», kas tika publicēts *«Toronto Star Weekly»* 1922. gada 25. maijā, Hemingvejs visai izteiksmīgos portretos uzskicēja šos diletantus, kas iztēlojas sevi par māksliniekiem un bohēmiešiem un lērgā par literatūru un mākslu.

«Šeit, «Rotondē»,» viņš rakstīja, «var atrast visu, ko vien vēlas, tikai ne nopietnus māksliniekus. Ļaunākais ir tas, ka Latīņu kvartāla apmeklētāji, nonākuši «Rotondā», uzskata, ka tur sapulcējušies īsteni Parīzes mākslinieki. Es gribu pilnā balsi un ar lielu atbildības sajūtu izdarīt labojumu, tāpēc ka īstie Parīzes mākslinieki, kas rada īstus mākslas darbus, nenāk šurp un nicina «Rotondas» pastāvīgos apmeklētājus.

Viņus, tāpat kā daudzus citus tūristus, šurp atvilinājusi apmaiņas likme — 12 franku par dolāru, un, kad tiks atjaunota normāla apmaiņa, viņiem visiem vajadzēs atgriezties Amerikā. Gandrīz visi viņi ir dīkdieņi, un to enerģiju, ko mākslinieks ieliek savā radošajā darbā, viņi izšķiež, runājot par to, ko paši gatavojas darīt, un apspriežot to, ko radījuši mākslinieki, kuri jau ieguvuši kaut cik atzinības. Sarunās par mākslu viņi rod tādu pašu gandarījumu, kādu īsts mākslinieks rod savā daiļradē.»

Šajā aprakstā viss ir interesants un svarīgs, un it īpaši tanī jaušama Hemingveja nopietnā attieksme pret literatūru kā pret

pasākumu, kas prasa no mākslinieka visu viņa dzīvi, visus garīgos un fiziskos spēkus. Šeit izsacītajās domās var saklausīt atbalsis no nakts strīdiem Smitu dzīvoklī Čikāgā.

«Kopš tiem vecajiem labajiem laikiem,» viņš rakstīja, «kad Saris Bodlērs ķēdītē vadāja purpursārtu omāru pa sena Latīņu kvartala ielām, maz labu dzejoju uzrakstīts pie šejienes kafejnīcu galdiņiem. Un pat toreiz, man šķiet, Bodlērs nodeva savu omāru tur, pirmajā stāvā, durvju sardzes gādībā, atstājot aizkorķēto hloroforma pudeli uz mazgājamā galda, bet pats svīda, slīpēdams savus «Ļaunuma ziedus», viens ar savām domām un papīra lapu, kā to ir darījuši visi mākslinieki pirms un pēc viņa. Taču bandai, kas ierīkojusies Monparnasa bulvāra un Raspaija bulvāra stūrī, tam neatliek laika, viņi visu dienu pavada «Ro-tondā».»

Interesanti, ka tajos pašos mēnešos Hemingvejs uzrakstīja recenziju par literāru darbu, vienīgo recenziju visā laikā, kamēr strādāja žurnālistikas laukā Eiropā. Tā bija atsauksme par nēģeru rakstnieka Renē Marana romānu «Batuala», kas toreiz ieguva Gonkūru prēmiju. Taču šo atsauksmi viņš uzrakstīja nevis kā kritiķis, bet kā rakstnieks. Runājot par Marana romānu, Hemingvejs atkal centās formulēt pats savus estētiskos principus, par kuriem bija jau Čikāgā izteicies sarunā ar Donaldu Raitu un no kuriem galvenais bija, ka rakstniekam jaredz, jājūt, jāsatausta tas, par ko viņš raksta.

«Kad lasītājs paņem šo grāmatu, viņam paveras afrikāņu ciemata dzīve, nēģeru plaši ieplestām acīm skatīta, viņu bālajām plaukstām aptaustīta, viņu basajām, platajām, plakanajām pēdām nostaigāta. Viņš ēd nēģeru pārtiku, ož ciemata smaržas, viņš izturas pret balto ienācēju no ciemata melnā iedzīvotāja viedokļa un, padzīvojis ciematā, tur arī nomirst. Tas ir viss šīs grāmatas saturs, taču, lasot to, lasītājs pats ir Batualā, un tas nozīmē, ka tā ir laba grāmata.»

Šādu rakstnieka pārliecību viņš saglabāja visu savu literāta mūžu, nekļūdams tai neuzticīgs.

Kaut arī diezgan daudz laika pagāja žurnālista darbā, Hemingvejs tomēr neatlaidīgi un ik dienas nodevās savai daiļradei. Viņš noīrēja istabu viesnīcā, lai neviens viņu netraucētu, un tur rakstīja, rakstīja, veidoja frāzi pēc frāzes.

Grāmatā «Mūžīgi svētki» viņš atceras:

«Pēc grūtiem kāpieniem kalnos man patika iet pa stāvajām ielām un kāpt viesnīcas augšējā stāvā, kur es īrēju istabu, lai tur strādātu, — no turienes bija redzami piekalnes māju jumti un skursteņi. Vilkme kamīnā bija laba, un siltajā istabā bija patīkami strādāt. Es paņēmu līdzi apelsīnus un ceptus kastaņus papīra turzas un, kad gribējās ēst, ēdu ceptos kastaņus un apelsīnus, mazus, kā mandarīnus, un mizas metu ugunī, un turpat izspļāvu arī sēkliņas. Pastaigas, aukstums un darbs man vienmēr radīja apetīti. Viesnīcas istabā man glabājās

pudele ķiršu liķiera, kuru mēs bijām atveduši no kalniem, un, beidzis stāstu vai tai dienai paredzēto darbu, izdzēru glāzīti liķiera. Pabeidzis strādāt, es novācu no galda bloknotu vai papīru un atlikušos apelsīnus sabāzu kabatā. Ja atstātu tos istabā pa nakti, tie sasaltu.

Priecīgi bija kāpt lejā pa garajiem kāpņu laidiem, apzinoties, ka krietni pastrādāts. Es vienmēr strādāju tik ilgi, kamēr kaut ko panācu, un vienmēr beidzu darbu, jau zinādams, kam janotiek tālāk. Tad man jau bija iesākums otrai dienai. Taču reizēm, ķerdamies pie jauna stāsta un nekādi nevarēdams iesākt, es apsēdos pie kamīna, spiedu no šiko apelsīnu mizām sulu tieši ugunī un vēroju zilganos uzliesmojumus. Vai arī stāvēju pie loga, lūkojos uz Parīzes jumtiem un domāju: «Neuztraucies. Tu rakstīji ag-rak, uzrakstīsi arī tagad. Tev jauzraksta tikai viena īsta frāze. Pali īstākā, kādu vien tu zini.» Un galu galā es uzrakstīju īsto frāzi, un pēc tās jau nāca viss pārējais. Toreiz tas bija viegli, tāpēc ka vienmēr no redzētā, dzirdētā, pārdzīvotā izveidojās viena īsta frāze. Bet, ja es pūlējos rakstīt izsmalcināti un samāksloti kā daži autori, tad pārliecinājos, ka varu bez sāpēm izsvītrot visus šos izgreznojumus, izmest tos un sākt vēstījumu ar īsto, vienkāršo frāzi, kuru jau biju uzrakstījis. Strādājot savā istabā viesnīcas augšējā stāvā, es nolēmu, ka uzrakstīšu pa stāstam par visu, ko zinu. Es centos vienmēr pieturēties pie šī noteikuma, un tas ļoti disciplinēja.»

Beidzis strādāt, viņš parasti gāja staigāt pa Parīzi. Visbiežāk viņš gāja uz Luksemburgas dārzu, pēc tam gāja uz Luksemburgas muzeju un skatījās savu iemīļoto mākslinieku gleznas.

«Es gāju turp gandrīz katru dienu,» viņš rakstīja, «Se-zanna dēļ un lai paskatītos Mane un Monē gleznas un arī citus impresionistus, ar kuriem biju iepazinies Mākslās institūtā Čikāgā. Sezanna glezniecība man iemācīja to, ka nepietiek tikai ar īstām, vienkāršām frāzēm, lai piešķirtu stāstam tādu apjomu un dziļumu, kādu es pūlējos

sasniegt. Es iemācījos no viņa ļoti daudz, taču nespētu izskaidrot, ko tieši. Turklāt tas ir noslēpums.»

Viņš nepavisam nebija vientuļnieks, un, ja ari viņam bija ļoti pretīgi «Rolondas» pastāvīgie apmeklētāji, tad tas nenozīmē, ka viņš necentās sameklēt Parīzē īstus nopietnus cilvēkus, kas nodarbojās ar mākslu.

Kādā no savām pastaigām pa Parīzi Hemingvejs ieklīda Odeona ielā un ieraudzīja tur grāmatu veikalu ar interesantu nosaukumu «Šekspīrs un kompānija». Viņš iegāja veikalā. Pēc ielas, kur pūta auksts vējš, šeit viņam likās neparasti mājīgi. Skapjos bija grāmatas, milzums grāmatu, uz galda žurnāli, pie sienām karājās Volta Vitmena, Edgara Po, Oskara Vailda lotogrāfijas, Vitmena autogrāfs. «Visas fotogrāfijas,» viņš vēlāk rakstīja, «bija līdzīgas momentuzņēmumiem, un pat mirušie rakstnieki izskatījās tā, it kā vēl dzīvotu.»

Pretī viņam iznāca laipnā veikala īpašniece. Izrādījās, ka tā ir

amerikāniete, kura apmetusies uz dzīvi Parīzē un atvērusi šeit veikalu, kur pārdeva literatūru angļu valoda. Šis veikals bija reizē arī bibliotēka, kur varēja ņemt grāmatas uz māju. īpašnieci sauca par Silviju Biču.

«Silvijai,» viņš atcerējās grāmatā «Mūžīgi svētki», «bi|a dzīva seja ar izteiksmīgiem vaibstiem, brūnas acis, straujas kā mazam zvērēnam un jautras kā jaunai meitenei, un viļņaini kastaņbrūni mati, atmesti atpakaļ no pieres un apgriezti tā, ka sniedzās pāri ausīm, līdz brūnās samta žaketes apkaklītei. Viņai bija skaistas kajas, viņa bija labsirdīga, jautra, zinātkāra, viņai patika jokot un tērzēt. Un labāk par viņu pret mani neviens nekad nav izturējies.»

Silvija Bīča savā atmiņu grāmatā arī raksta par šo sastapšanos:

«Reiz es ieraudzīju staltu tumšmatainu jaunu cilvēku ar mazām Ūsiņām. Dobjā balsī viņš stādījās priekšā, teica, ka viņu saucot par Ernestu Hemingveju. Es uzaicināju viņu apsēsties un sarunā noskaidroju, ka viņš atbraucis no Čikāgas. Viņš bija izglītots jauns cilvēks . .. Mazliet puicisks, bet ļoti gudrs.»

Hemingvejs izturējās nedroši — viņam nebija līdzi naudas, ko iemaksāt, lai varētu pierakstīties bibliotēkā. Silvija Bīča sacīja, ka viņš varot atnest naudu vēlāk, kad viņam izdevīgi, un piedāvāja, lai ņemot grāmatas, cik tikai gribot.

. «Viņai nebija nekāda pamata uzticēties man,» Hemin-

gvejs rakstīja, «viņa mani nepazina, adrese, ko es viņai nosaucu — Kardināla Lemuāna ielā 74 —, liecināja tikai par nabadzību. Un tomēr Silvija bija jauka, apburoša un laipna, bet viņai aiz muguras slējās līdz griestiem un iestiepās blakusistabā, pagalma pusē, neskaitāmi grāmatu plaukti ar visu viņas bibliotēkas bagātību.

Es sāku ar Turgeņevu un paņēmu divus «Mednieka piezīmju» sējumus un, ja nemaldos, vienu no agrajiem D. H. Lorensa romāniem — «Dēli un mīļākie», bet Silvija piedāvāja, lai ņemot vēl dažas grāmatas. Es izvēlējos «Karu un mieru» Konstances Gārnetas tulkojumā, Dostojevska «Spēlmani» un citus stāstus.»

Kopš tās dienas sākās viņu draudzība, kas ilga daudzus gadus. Tagad Hemingvejs ieradās veikalā «Šekspīrs un kompānija» gandrīz katru rītu, ierīkojās stūrī un lasīja grāmatas un žurnālus. Viņš smiedamies nosauca sevi par Silvijas «labako klientu».

Pie Silvijas Bičas viņš iepazinās ar daudziem rakstniekiem, kuri tāpat bija tur bieži viesi. Silvija Bīča prata savā pieticīgajā grāmatu veikalā radīt nelielu kultūras centru, kur satikās jauni un ne tikai jauni cilvēki, kas bija ieradušies Parīzē, lai nodarbotos ar literatūru un mākslu.

Taču visinteresantākā un visnozīmīgākā Hemingvejam bija iepazīšanās ar Gertrūdi Stainu. Hemingvejs aizsūtīja viņai Sērvuda Andersona rekomendācijas vēstuli, un drīz vien viņus ar Hedliju

uzaicināja mis Stainas studijā Flerī ielā 27, netālu no Luksemburgas dārza.

«Mis Staina,» atceras Hemingvejs, «dzīvoja kopā ar draudzeni, un, kad mēs ar sievu aizgājām pie viņām pirmo reizi, viņas uzņēma mūs ļoti sirsnīgi un draudzīgi, un mums ļoti patika lielā studija ar lieliskajām gleznām. Tā atgādināja visievērojamāko muzeju labākās zāles, tikai šeit bija liels kamīns, te bija silti un mājīgi.»

Starp daudzajām gleznām Gertrūdes Stainas studijā īpašu vietu ieņēma Pikaso zīmējumi. No mis Stainas sarunām varēja noprast, ka viņa labi pazīstama ar šo dižo mākslinieku, pat secināt, ka viņa to «atklājusi». īstenībā Pikaso plašo atzinību zināmā mērā bija veicinājis viņas brālis Leo Stains, kurš, starp citu minot, izturējās pret savu māsu diezgan skeptiski. Kad viņam, piemēram, sacīja, ka mis Staina uzrakstījusi pret pragmatismu vērstu rakstu, par kuru kāds jūsmojis, viņš teica:

«Viņa to nevarēja izdarīt. Gertrūde nespēj loģiski domāt

ne desmit sekundes. Tikai pēc tam, kad es biju atklājis Pikaso un viņa gleznas karājušās manā studijā jau divus gadus, Gertrūde sāka domāt, ka saprot to vērtību.»

Pati sevi Gertrūde Staina ārkārtīgi cienīja. Viņa, piemēram, teica par sevi: «Neviens nekā nav darījis angļu valodas attīstības labā kopš Šekspīra laikiem, vienīgi es un daļēji Henrijs Džeimss.» Citā gadījumā viņa mierīgi un pārliecināti pateica: «Jā, ebreju tauta ir devusi pasaulei trīs īpatnējus ģēnijus: Kristu, Spinozu un mani.»

«Mūžīgos svētkos» Hemingvejs rakstīja:

«Kad es iepazinos ar viņu ... viņa tikko bija publicējusi trīs jebkuram saprotamus stāstus. Viens no šiem stāstiem, «Melankta», bija sevišķi labs, un viņas eksperimentālās daiļrades labākie paraugi tika izdoti atsevišķā grāmata, un kritiķi, kas viesojās pie viņas vai arī tikai pazina viņu, augstu tos vērtēja. Viņai piemita kaut kāds īpašs spēks, un, ja viņa gribēja dabūt kādu savā pusē, tad nebija iespējams turēties pretī, un kritiķi, kas bija ar viņu pazīstami un redzēja viņas gleznas, noticēja viņas daiļradei, kaut arī nesaprata to, — tik ļoti viņi jūsmoja par viņu kā par cilvēku un bija pārliecināti par viņas spriedumu pareizību. Turklāt viņa bija atklājusi daudzas vērtīgas patiesības par ritmu un atkārtojumiem un ļoti interesanti runāja par šiem tematiem.»

Šos vārdus jau mūža novakarā rakstīja pieredzējis rakstnieks, tajos ir diezgan precīzs un objektivs Gertrūdes Stainas raksturojums. Taču toreiz, Parīzē, jaunam iesācējām rakstniekam, jādomā, nebija tik viegli noturēties, lai viņu neietekmētu šī dāma, modernisma vēstnese toreizējā literatūrā. Vajadzēja būt apveltītam ar ļoti skaidru prātu un iedzimtu rakstnieka reālistā izjūtu, lai neaizrautos ar mis Stainas modernajām idejām, viņas subjektīvismu, demonstratīvu sociālo problēmu ignorēšanu, viņas eksperimentiem, kas noveda pie tīri

formālas spēles ar vārdiem. «Es ņemu lietas,» rakstīja Staina, «un tās iziet no manām rokām pilnīgi neatkarīgi no garīgās apziņas.» Visi šie «atklājumi» daudziem jauniem rakstniekiem likās ļoti pievilcīgi un, protams, kaut cik ietekmēja arī Hemin-gveju.

Katrā ziņa pati Gertrūde Staina atstaja uz viņu spēcīgu iespaidu. Vēstulē Šērvudam Andersonam, kas nosūtīta, kā liekas, martā, viņš rakstīja: «Mēs ar Gertrūdi Stainu esam gandrīz kā brāļi, un mēs ļoti bieži satiekamies.» Citā vēs-

tulē Andersonam Hemingvejs beigās bija pierakstijis ar zīmuli: «iMēs mīlam Gertrūdi Stainu.»

Arī viņai palika Hemingvejs. Sērvudam Andersonam viņa rakstīja, ka viņa ar savu kompanjoni Alisi Toklasu «labi pavadījušas laiku» ar Hemingvejiem un cerot «vēl satikties ar viņiem». Viņai palika, ja jaunie rakstnieki uzmanīgi uzklausīja viņas spriedumus par to, kādi līdzekļi jāmeklē literatūrai neapzinātu psiholoģisku procesu izteikšanai. Viņa bija pārliecināta, ka atradusi šo metodi vienu un to pašu vārdu vai vārdu savienojumu uzmācīgos atkārtojumos. «Atkārtojums,» viņa sacīja, «ir ārkārtīgi svarīgs.» Viņas ievērojamie lozungi tajā laikā bija frāzes: «Civilizācija sakās no rozes. Bet roze ir roze, ir roze, ir roze.» Tomēr viņai bija ass analītisks prāts, un tas pievilka Hemingveju, kurš kaisli vēlējās izstrādāt tieši *metodi,* savu pieeju notikumu, cilvēku, noskaņojumu izpētīšanai un aprakstīšanai. «Viņas metode,» viņš sacīja, «ir nenovērtējama jebkuras parādības analizēšanai vai cilvēka vai vietas aprakstīšanai.»

Pirmo reizi viesodamies Gertrūdes Stainas studijā Flerī ielā, Ernests un Hedlija ielūdza Stainu un Alisi Toklasu viesos pie sevis.

«Kad viņas atnāca,» atceras Hemingvejs, «mēs it kā iepatikāmies viņam vēl vairāk; taču, iespējams, tas izskaidrojams ar to, ka mūsu mazaja dzīvoklītī mēs visi bijām saspiesti ciešāk kopā. Mis Staina apsēdās uz matrača, kas mums noderēja par gultu, palūdza, lai parādu viņai savus stāstus, un sacīja, ka tie visi viņai patīkot, tikai ne «Pie mums Mičigana».

«Stāsts ir labs,» viņa sacīja. «Neapšaubāmi labs. Taču tas ir *inaccīochable.* Tas ir, kaut kas līdzīgs gleznai, ko mākslinieks uzgleznojis, bet nevar izstādīt, un neviens to arī nepirks, jo arī mājā to nevar kārt.»

«Nu, bet ja stāsts ir pilnīgi pieklājīgs, tikai tajā lietoti vārdi, kādus cilvēki lieto? Un ja tikai šie vārdi padara stāstu ticamu un bez tiem nevar iztikt? Tad ir nepieciešami tos izmantot.»

«Jūs nekā neesat sapratis,» viņa teica. «Nevajag aprakstīt lietas *inaccTochable.* Tur nav nekādas jēgas. Tas ir nepareizi un muļķīgi.»»

Tajā vakarā viņa uzslavēja ari dzejoļus, ko viņai parā-dija Hemingvejs, bet romānā, kuru viņš pašlaik rakstīja, atrada tiūkumus. «Tajā ir parūk daudz aprakstu — un ne

sevišķi labu aprakstu,» viņa sacīja. «Sāciet rakstīt to no jauna un koncentrējieties!»

Šajos pirmajos mēnešos Parīzē un arī nākamajos gados Gertrūde Staina viņam bija vecākais un vairāk pieredzējušais biedrs, ar kuru gribējās apspriesties, kuram gribējās nolasīt uzrakstīto. Viņš pat pārrakstīja ar mašīnu savus *«Star Weekly»* 1921. gadā publicētos rakstus, lai parādītu tos Gertrūdei.

Gertrūde Staina nicīgi izturējās pret darbu avīzē. Viņa pierādīja Hemingvejam, ka šis darbs mudina aprakstīt, nevis radīt, ka žurnālista reakcijas dabiskums nav īsts rakstnieka dabiskums; rakstniekam jāuzlūko katrs savs pārdzīvojums tāpat, kā daži mākslinieki — īpaši Se-zanns — uzlūko savu kompozīciju.

Pēc daudziem gadiem, 1951. gadā, Hemingvejs atcerējās, kā Gertrūde Staina, izlasījusi viņa stāstus, kas uzrakstīti pirms ierašanās Parīzē, ieteikusi viņam «atmest žurnālistiku un rakstīt, lai neizšķiestu savus spēkus citur. Viņai bija pilnīga taisnība, tas bija labākais padoms, ko viņa man devusi.» Viņš atcerējās arī, kā Gertrūde Staina tai pašā reizē sacījusi viņam — «no viņa var iznākt labs jauna tipa rakstnieks» un centusies iestāstīt, ka «neviens klasiķis nav līdzīgs nevienam no iepriekšējiem klasiķiem».

Hemingvejs rūpīgi lasīja viņas grāmatas, pūlēdamies izprast, kā tad parādās praksē viņas metode. Sevišķi viņu ieinteresēja viņas pēdējā grāmata. 1922. gada maijā viņš rakstīja Šērvudam Andersonam: «Šī grāmata — Gertrūdes Stainas «Amerikāņu tapšana» ir lieliska.»

Šērvuds Andersons, tāpat kā agrāk, ieņēma nozīmīgu vietu viņa pārdomās par literatūru. Ar viņu Hemingvejs joprojām sarakstījās, apsprieda savus plānus un rūpes. Tajā gadā Parīzē Ernests iepazinās un bieži satikās ar Hersla aģentūras *«International News Service»* korespondentu Frenku Meisonu, kas milēja literatūru un nopietni interesējās par to. Trešais viņu tikšanās dalībnieks parasti bija Bruklinas laikraksta *«Eagle»* korespondents Gajs Hi-koks. Viņi runāja un strīdējās galvenokārt par literatūru. Vēlāk Meisons atcerējās, ka 1922. gadā Hemingvejs pastāvīgi runājis par Šērvudu Andersonu un gatavojies savā literāta ceļā sekot Andersona paraugam.

Tajā gadā Šērvuds Andersons veicināja Hemingveja divu pirmo literāro mēģinājumu publicēšanu. 1921./22.

gada ziemā Andersons bija Jaunorleānā un tur iepazinās ar neliela žurnāla *«Double-Dealer»* izdevējiem. Redzams, viņš bija nodevis tiem bez Hemingveja lūguma viņa pasaku «Pravieša žests», ne visai veiksmīgu mēģinājumu atdarināt Anatolu Fransu, kura tika publicēta žurnāla maija numurā, un dzejoli «Beidzot», kas publicēts nākamajā — jūnija numurā.

Šis īsais dzejolis, četras rindas, pelna ievērību nevis ar savu

mākslinieciskо vērtību, bet tāpēc, ka dod priekšstatu par riebumu, ko jaunais Hemingvejs jutis pret de-magoģiju:

Viņš patiesību izspļaut pūlējās;
Vispirms tarl rīkle aizkalta,
Pēc tam viņš sāka pļāpāt siekalodamies;
Tam zoda galā patiesība pakārās.

Par Šērvuda Andersona ietekmi uz Hemingveja daiļradi ir runāts un rakstīts ļoti daudz. Un patiešām, divos Hemingveja agrajos stāstos — «Pie mums Mičiganā» un «Mans vecais» — noteikti jūtams mēģinājums atdarināt Šērvudu Andersonu.

Tomēr Hemingvejs uzstājīgi noliedza, ka ir vienkāršs Andersona turpinātājs. 1923. gadā viņš rakstīja vēstulē: «Es viņu ļoti labi pazīstu, bet neesmu redzējis vairākus gadus. Liekas, viņa daiļrade apsīkusi, iespējams, tāpēc, ka ļaudis no Ņujorkas pārāk bieži sacīja viņam, cik viņš labs rakstnieks. Kritikas fikcija. Taču es viņu ļoti mīlu. Viņš rakstīja labus stāstus.»

Pie Silvijas Bīčas Hemingvejs iepazinās ar amerikāņu dzejnieku Ezru Paundu, kurš tikai neilgi pirms tam bija pārcēlies uz Parīzi no Londonas, paskaidrodams, ka no turienes viņu izdzinusi migla.

Anglijā uzskatīja, ka Ezra Paunds līdz ar dažiem citiem dzejniekiem aizsācis modernisma virzienu dzejā, tā saukto imažinismu. Šie dzejnieki un vispirms jau pats Paunds meklēja glābiņu no īstenības, aizejot «tirā tēlainībā», no ka arī radies termins «imažinisms». Viņi atteicās no mēģinājumiem izskaidrot īstenību un meklēja iedvesmu Grieķijas, Ķīnas, Japānas senajās kultūrās, tāpēc viņu poēzija nenovēršami kļuva abstrakta, atrauta no reālās dzīves.

Ezra bija liela auguma, ģērbies velveta žaketē un kreklā ar vaļēju apkaklīti — parastajā tālaika angļu estēta

apģērbā. Uz visām pusēm izpērusi ruda bārda un sukai nepadevīgie mali piešķīra viņam mazliet dīvainu izskatu.

Silvija Bīča atceras — viņa ar izbrīnu atklājusi, ka Ezra Paunds, kaul arī slavens dzejnieks, nemaz nav augstprātīgs un nemaz necenšas runāt likai par savu daiļradi. Viņam patika palielīties, taču nevis ar savām grāmatām, bet ar savu namdara meistarību. Jau vienā no pirmajām reizēm, ieradies veikala «Šekspīrs un kompānija», viņš apjautājās Silvijai, vai viņai nav kaul kas labojams. Pēc tam skaisti salaboja viņai cigarešu kastīti un krēslu. Kad Silvija uzslavēja šo darbu, Ezra pierunāja viņu, lai aiziet pie viņa studijā paskatīties mēbeles, kuras viņš pats izgatavojis.

Ezram Paundam bija sevišķas spējas aizrauties ar savu draugu talantiem, mudināt viņus uz nopietnu literāru darbu. Hemingvejs sacīja, ka Ezra iztērējot pats savam darbam ne vairāk par piekto daļu sava laika. «Visu pārējo laiku viņš izlietoja, lai gūtu panākumus, kā materiālus, tā radošus, saviem draugiem. Viņš aizstāvēja draugus, kad

tiem uzbruka, iekārtoja tos darbā žurnālos un paglāba no cietuma. Aizdeva tiem naudu. Pārdeva to gleznas. Organizēja tiem koncertus. Rakstīja par tiem. Iepazīstināja tos ar bagātām sievietēm. Sameklēja izdevējus to grāmatām. Sēdēja līdzās tiem naktīs, kad tie sacīja, ka mirst, un apliecināja viņu novēlējumus. Apmaksāja to uzturēšanos slimnīcās un atrunāja tos no pašnāvības. Un galu galā tikai daži no tiem atturējās, lai neiegrūstu dunci viņam mugurā pie pirmās izdevības.»

Hemingvejs un Ezra Paunds palika draugi, kamēr Paunda politiskie uzskati — viņš pargāja itāliešu fašistu dienestā — nepadarīja šo draudzību Hemingvejam nepieņemamu.

Paunds bija viens no pirmajiem, kas pareizi novērtēja jaunā Hemingveja talantu. Kad amerikāņu dzejnieks Džons Bišops 1922. gada vasarā ierādās Parīzē, viņš jautāja Paundam, kuri ir vistalantīgākie rakstnieki no amerikāņu emigrantiem Parīzē.

«Neteikdams ne vārda,» savās atmiņās stāsta Bišops, «Ezra paķēra vecu taksometru, kas nesteidzīgi aizvizināja mūs pa kreiso krastu, pa stāvām ieliņām augšup svētas Zenevjēvas kalnā, un nogādāja Kardināla Lemuāna iela. Tur mēs rāpāmies augšā pa četriem kāpņu posmiem, lai sameklētu Ernestu Hemingveju. Viņš toreiz nebija pub-

licējis neko cilu kā vien avīžu rakstus, ko es nekad nelasīju. Tā ka mans iespaids par viņu bija tīri personisks.

Hemingvejam, ka man likās, bija daudz trūkumu, kas parasti piemīt māksliniekiem, īpaši godkārība... Taču tos izpirka viņa ārkārtīgās literārās spējas. Viņš bija instinktīvi inteliģents, absolūti nesavtīgs un necentās runāt sarežģīti. Viņš nedižojās ar savu literāta talantu un, galvenais, bija absolūti godīgs — tādu godīgumu man nebija gadījies pieredzēt.»

Paundam ļoti gribējās kļūt par Hemingveja skolotāju literatūrā un redaktoru. Tomēr Hemingvejs prata uzklausīt padomus, strīdējās, piekrita vai nepiekrita, bet uzskatīja, ka labāk ir, ja Paunds ir viņam draugs un boksa partneris, nevis redaktors. Paunds reiz bija palūdzis, lai Ernests apmāca viņu boksēties, un no tā laika viņi bieži trenējās kopa.

Vēstulē Andersonam Hemingvejs rakstīja, ka Ezra Paunds boksēdamies parasti izstiepjot uz priekšu zodu un kustoties eleganti kā vēzis. Tomēr Ernests uzskatīja, ka Ezram ir sportista ķēriens, ja viņš gatavs riskēt ar savu cieņu.

Ar dziju cilvēcisku un profesionālu interesi Hemingvejs vēroja Džeimsu Džoisu, jau tolaik pazīstamu rakstnieku, avangarda literatūras elku. Pašā pirmajā reizē, aizgājis uz veikalu «Šekspīrs un kompānija», Hemingvejs jautāja Silvijai Bīčai:

— Kad pie jums nāk Džoiss?

— Parasti pie vakara, — viņa atbildēja. — Vai tad jūs viņu nekad

neesat redzējis?

— Mēs redzējām, kad viņš ar ģimeni pusdienoja pie Mišo, — sacīja Hemingvejs. — Taču skatīties uz cilvēkiem, kad tie ēd, ir nepieklājīgi, un tas ir dārgs restorāns.

Viņš labi zināja Džoisa pirmās grāmatas — «Dublinie-šus» un «Mākslinieka jaunības ģīmetni» — un jūsmoja par šī rakstnieka meistarību. Viņu valdzināja Džoisa psiholoģiskas analīzes dziļums, zemteksta pilnīga pārvaldīšana.

Silvi|a Bīča viņus iepazīstināja. Džoiss bija vājš, elegants cilvēks ar vieglu gailu, neparasti zilām acīm, par kurām Silvija teica, ka tās esot ģēnija acis. Viņam bija biezi, rudi, cirtaini mati, kurus viņš pastāvīgi meta atpakaļ no augstās pieres.

Džoisa pēdējo romānu «Uliss» cenzūra neļāva publicēt

ne Anglijā, ne Savienotajās Valstīs. Atklātība, ar kādu Džoiss savā romānā rakstīja par cilvēka dabas ļaunumu, pārsniedza tajā laika pieļaujamās robežas. Kad Džoisa sievai Norai jautāja, vai viņa lasījusi sava vīra romānu un kā viņa to novērtē, viņa sacīja: «Es domāju, viņš ir ģēnijs, bet cik viņam netīrs prāts!»

Sagadījās tā, ka Hemingvejs varēja palīdzēt «Ulisu» izplatīt. Silvija Bīča, kas dziļi cienīja Džoisu, nolēma uz savu atbildību izdot «Ulisu» Francijā angļu valodā. Viņa vienojas ar Darantjē — tipogrāfijas īpašnieku Dižonā, kurš apņēmās iesiet «Ulisu», un organizēja parakstīšanos uz šo grāmatu. Taču, kad viss metiens jau bija iespiests un Silvija Bīča saka izsūtīt eksemplārus parakstītājiem Savienotajās Valstīs, jau pašu pirmo grāmatu sūtījumu konfiscēja Ņujorkas muitā un iznīcināja. Silvija bija izmisumā — viņa nezināja, kā attaisnoties pasūtītajiem Amerikā. Reiz viņa par visu to pastāstīja Hemingvejam un lūdza padomu. Viņš sacīja: «Dodiet man divdesmit četras stundas laika.»

Otrā dienā Hemingvejs ieradās pie Silvijas ar gatavu plānu. Viņš izstāstīja, ka viņam Čikāgā esot draugs, kurš varētu palīdzēt. Tā kā «UTiss» nebija aizliegts Kanādā, Hemingveja draugs aizbrauca uz Toronto, noīrēja tur telpas, Silvija uz turieni sūtīja saiņus ar grāmatām, un pēc tam viņš pa vienam diviem eksemplāriem, paslēptas zem apģērba, pārveda tās pāri robežai. Tajā laikā uz Kanādas — Amerikas robežas zēla alkoholisko dzērienu kontrabanda un uz pārceltuves, kas šķērsoja robežu, bija daudz cilvēku ar dīvaini izblīdušiem augumiem, taču tas tikai palielināja briesmas. Katrā ziņā operācija noritēja sekmīgi, amerikāņu pasūtītāji saņēma tādā neparastā veidā savus «Ulisa» eksemplārus, un Silvijas Bīčas simpātijas pret Hemingveju kļuva vēl lielākas.

Bija vēl cits — šoreiz komisks gadījums, kad Hemingvejs paglaba Silviju. Viņas veikalā pastāvīgi nāca kāds kungs, kā likās, mazliet jucis — viņš uzskatīja, ka visas Šekspīra lugas uzrakstījis Bēkons. Veikala

nosaukums viņu kailinaja, un viņš vienmēr mēģināja kaut kā sariebt Silvijai. Reiz viņa pamanīja, ka viņš skalās uz krāsns kruķi nepārprotamā nolūkā sagraut veikalu. Viņa izbijās, taču tajā mirklī veikalā ienāca Hemingvejs un izvadīja ārā šo Bēkona cienītāju.

Tā gāja dienas Parīzē.

Ielās valdīja vienreizējais Parīzes pavasaris. Gribējās strādāt, neaizrauties ne ar ko citu, mazāk satikties ar cilvēkiem, kas varētu traucēt. «Vienīgais,» viņš rakstīja, «kas varēja sabojāt dienu, bija cilvēki, taču, ja izdevās izvairīties no ielūgumiem, diena kļuva bezgalīga. Cilvēki vienmēr ierobežoja laimi, vienīgi pavisam nedaudzi sagādāja tādu pašu prieku kā pats pavasaris.»

«Mūžīgos svētkos» Hemingvejs ir uzmetis īsu skici, kas ietver sevi visu tāda pavasara rīta skaistumu:

«Pavasari es parasti strādāju agri no rīta, kad sieva vēl gulēja. Logi bija plaši atvērti, un ielas bruģis žuva pēc lietus. Saule nožāvējā mitrās māju sienas pretī manam logam. Veikaliem vēl nebija atvērti aizvirtņi. Gans dzina pa ielu kazu baru, pūzdams stabuli, un sieviete, kas dzīvoja virs mums, bija izgājusi uz ietves ar lielu krūzi. Gans noskatīja melnu kazu ar pierietējušu tesmeni un izslauca to tieši krūzē, bet viņa suns tikmēr sadzina pārējās kazas uz ietves. Kazas skatījās uz visām pusēm un grozīja galvas kā tūristi. Gans paņēma no sievietes naudu, pateicās viņai un gāja tālāk, pūzdams savu stabuli, bet suns dzina kazas, un tās sāka skriet pa bruģi, ragus purinādamas.»

Tuvojās vasara, viņš cerēja, ka atbrīvosies no žurnālista darba un kopā ar Hedliju kaut kur aizbrauks, kur varētu atpūsties un pastrādāt pie saviem rokrakstiem.

Taču *«Toronto Slar»* redaktors Bouns ar savu telegrammu izjauca šos plānus. Dženovā notika starptautiska konference, un *«Slar»* gribēja, lai tur būtu tās korespondents.

Konference Dženovā patiešām modināja vispārēju interesi. Sakautajai Vācijai pirmo reizi pēc kara vajadzēja kā līdzīgai sēsties pie galda uz pārrunām ar uzvarētājiem. Taču vēl dedzīgāku interesi modināja Dženovā paredzētā Padomju Krievijas pārstāvju klātbūtne — pirmais jaunās revolucionārās valsts kontakts ar pasauli, kas tik ilgi bija atteikusies atzīt Padomju Krieviju pēc tam, kad veltīgi bija mēģinājusi iznīcināt to ar ieroču spēku. Savienoto Valstu atteikšanās piedalīties konferencē tikai saasināja interesi par to.

Hemingvejam tas bija pirmais speciālais un atbildigais uzdevums, ar kuru sākās viņa politisko mācību kurss.

1922. gada 27. martā viņš jau bija Dženovā.

Līdz konferences atklāšanai vēl bija laiks, lielais vairums korespondentu vēl nebija sabraukuši, bet Hemingveju

stipri interesēja, kas notiek Itālijā, valstī, kur viņš bija karojis un lējis savas asinis.

Grūti būtu gaidīt no divdesmit divus gadus veca jaunekļa, kurš nekad nav interesējies par politiku, nevainojamu šķirisku Itālijas notikumu analīzi. Drīzāk gan varēja iedomāties, ka viņš, līdzīgi vairumam Amerikas un Rietumeiropas žurnālistu, sāks rakstit par «sarkanajām briesmām», kas apdraud Itālijas pilsoņu mieru. Viņš taču bija galigs iesācējs politiskās un sociālās cīņas jautājumos.

Tomēr notika pavisam kaut kas cits — Eiropas korespondents iesācējs nostādīja grūtā stāvoklī *«Toronto Slar»* redaktoru. Jau pirmajā aprakstā, ko Hemingvejs atsūtīja no Dženovas, bija, kaut arī mazliet paviršī, tomēr pietiekami lietišķi un bez aizspriedumiem analizēta politiskā cīņa, kas tajā laikā mutuļoja Itālijā. Viņš bija saskatījis, cik zvēriski īstenībā ir «melnkrekli», kas uzstājās ar it kā patriotiskiem lozungiem.

«Fašisti,» viņš sacija rakstā «Revolūcija un kontrrevolūcija», «ir radušies no pūķu zobiem, kas izsēti 1920. gadā, kad šķita, ka visa Itālija var kļūt boļševistiska . .. Tie savākti no jauniem eksveterāniem ar nolūku aizsargāt pastāvošo valdību pret dažādām boļševistiskām sazvērestībām un agresijām. īsi sakot, tie ir kontrrevolucionāri, un 1920. gadā tie bija viņi, kas apklusināja sarkanos ar bumbām, ložmetējiem, nažiem, bagātīgi pielietoja petrolejas kannas, pielaizdami uguni vietās, kur notika sarkano mītiņi, un ar smagām, dzelzi apkaltām rungām dauzīja galvas sarkanajiem, kad tie mēģināja lēkt ārā.

Fašisti darbojās ar pilnīgi noteiktu mērķi un iznīcināja visu, kas varēja draudēt ar revolūciju. Viņi baudīja valdības klusu atzinību, ja arī ne aktīvu atbalstu, un nav jāšaubās, ka tieši viņi salauza sarkanos. Taču viņi bija pieraduši nesodīti rīkoties nelikumīgi un slepkavot un uzskatīja, ka viņiem ir tiesības ālēties, kur un kad vien iepatīkas.»

Hemingvejs neatlaidīgi uzsvēra fašisma briesmas Itālijā. «Fašisti,» viņš rakstīja, «nešķiro sociālistus, komunistus, republikāņus vai kooperatorus. Viņiem tie visi ir sarkanie un bīstami musinātāji.»

Rakstu redakcijā aizturēja un publicēja tikai 13. aprīlī. Pa šīm dienām Hemingvejs paspēja nodot pa telegrāfu īsu korespondenci par krievu delegācijās preses konferenci, un *«Star»* redakcija to publicēja līdz ar redakcijas

piezīmi, kurā, kā redzams, pūlējās mīkstināt antifašistisko noskaņojumu šinī rakstā par Itālijas iekšpolitisko stāvokli, maldināt lasītājus. Redakcija ziņoja: ««S/ar» korespondents Ernests M. Hemingvejs, kas ce|o pa Eiropu un sūta mums savus apskatus, atrodas Dženovā, lai vērotu konferences gaitu ar kanādiešu acīm. Nākamajā korespondencē viņš apraksta reālas briesmas no nekārtībām, kas notiek tur Padomju Krievijas delegācijas klātbūtnes dēļ.»

9. aprīlī Hemingvejs kopa ar citiem korespondentiem devās uz Rapallo miestiņu netālu no Dženovas, kur bija padomju delegācijas

rezidence. Tur notika delegācijas vadītāja Cičerina preses konference. Hemingveja īsajā pa telegrāfu nosūtītajā korespondencē grūti sameklēt viņa personisko simpātiju nianses, taču skaidri redzams viens — tajā nav naidīguma pret Padomju Krieviju. Kā zināms, galvenais jautājums Dženovas konferencē bija jautājums par cara valdibas parādiem, kuru atmaksu pieprasīja Anglijas un Francijas imperiālistiskā valdība. Čičerins paziņoja, ka padomju valdība ir ar mieru nomaksāt cara paradus, ja Anglijas, Francijas un Savienoto Valstu valdība atlīdzina zaudējumus, ko Krievijai nodarījusi viņu intervence pilsoņu kara gados. Hemingvejs savā pārskatā par preses konferenci izcēla Cičerina vārdus, uzsverot, ka tie izteic taisnīgu padomju valdības pozīciju. «Runājot par visiem ar parādiem saistītajiem jautājumiem,» sacīja Čičerins, «mēs esam atbraukuši šurp ar brīvām rokām, ne ar ko sevi nesaistīdami. Ārzemju kapitāla tiesības Krievijā liks garantētas, taču Krievija pretosies visiem konsorciju mēģinājumiem pārvērst Krieviju par koloniju.»

10. aprīlī Hemingvejs kopā ar citiem žurnālistiem sēdēja *San Giorgio* pils preses galerijā un vēroja konferences atklāšanas procedūru.

Rakstu par konferences atklāšanu Hemingvejs nolēma sūtīt nevis pa telegrāfu, bet pa parasto pastu, tāpēc varēļa atļauties uzrakstīt nevis sausu pārskatu, bet dzīvu aprakstu, kas izteica viņa paša izjūtas par notikušo. Viņš pievērsa uzmanību apstākļu detaļām, delegātu rīcībai, neaizmirsa pieminēt to, ka padomju delegācijai ir divas sekretāres, «neapšaubāmi pievilcīgākās meitenes visa zālē».

Ar savu parasto ironiju viņš citēja sēžu zāles marmora plāksnē iegravētos vārdus no Makiavelli «Vēstures», kas stāstīja, kā nodibināta *San Giorgio* banka, pasaules

io <

visvecākā banka, kurai piederēja šī pils. «Makiavelli,» viņš rakstīja, «savā laikā uzrakstīja grāmatu, kura var noderēt par rokasgrāmatu visu konferenču rīkošanā, un, spriežot pēc konferenču rezultātiem, tā liek studēta visai rūpīgi.»

«Zāle jau gandrīz pilna, kad ienāk britu delegācija. Viņi atbraukuši automobiļos garām ielās nostādītajām kareivju rindām un ienāk efektīvi. Šī delegācija ir ģērbusies labāk par visām. Sers Čārlzs Rlērs Gordons, kanādiešu delegācijas vadītājs, blondīns ar sārtu seju, nav visai labā omā. Viņš sēž ceturtais no Loida Džordža.

Vācu orķestra mūziķim trompetistam līdzīgā doktora Virta — vācu kanclera pavadībā ienāk Valters Ratenaus, kas atgādina zinātnieku, tam ir visplikākais pauris no visiem konferences dalībniekiem. Viņi novietojušies mazliet tālāk pie tā paša garā galda. Ratenaus ir tipisks sociālists no bagātniekiem, un viņu uzskata par visspējīgāko cilvēku Vācijā ...»

Visi bija sapulcējušies, trūka tikai padomju delegācijās. Tas bija sasprindzinājuma pilns brīdis, visi minēja: vai krievi vispār atnāks? Hemingvejs toreiz sacīja kādam no saviem kaimiņiem: «Tie ir četri vistukšākie krēsli, kādus es savā mūžā esmu redzējis.» Šos vārdus viņš vēlāk ierakstīja savā korespondencē. Viņš sīki aprakstīja visus krievu delegācijas locekļus — Ļitvinovu, Čičerinu, Kra-sinu un Joffi, izceļot viņu ārienes raksturīgos vilcienus.

Tai pašā dienā viņš aizsūtīja uz Toronto vēl vienu rakstu — par atbruņošanos. Viņš izstāstīja par sensāciju, kas atgadījusies konferences atklāšanas dienā, kad visi avīžu «gudrinieki» jau izgājuši no zāles un «palikuši tikai tie nedaudzie, kas uzskata, ka redzējuši spēli, ja ir palikuši līdz tiesneša pēdējam svilpienam». Ļoti skopi un precīzi Hemingvejs attēloja sasprindzināto atmosfēru, kas valdījusi zālē sakarā ar Čičerina uzstāšanos par vispārējo atbruņošanos:

«Čičerins piecēlās, viņam drebēja rokas. Viņš sāka runāt franciski savā dīvainajā svilpjošajā izrunā — sekas no nelaimes gadījuma, kurā viņš zaudējis pusi zobu. Tulks skanīgā balsī pārtulkoja. Pauzēs nebija dzirdama ne skaņa, vienīgi daudzo ordeņu šķindoņa pie kāda itāliešu ģenerāļa krūtīm, kad tas mīņājās no vienas kājas uz otru. Tā nav izdoma. Varēja izšķirt dažādo ordeņu un medaļu metālisko žvadzoņu.»

Hemingvejs ar interesi vēroja korespondentus, kas bija

- »pulcējušies preses ložu. Tur bija pasaules žurnālistikas (I /.i, no kuriem daudzi bija ari tuvi literatūrai. Savā ko-n'spondencē Hemingvejs pieminēja arī Marselu Kašēnu, Francijas komunistiskās partijas līderi un *«Humanitč»* icdaktoru, neaizmirsdams aprakstīt tā novārgušo seju, i/.pūrušās rudās ūsas un bīdies bruņurupuča kaula ietvaros, kas krita uz degungala.

Blakus Kašēnam sēdēja liberālais amerikāņu žurnālists Makss īstmens, kas atgādināja, kā Hemingvejs rakstīja, jautru universitātes profesoru no Vidējiem Rietumiem, īstmens sevišķi ieinteresēja Hemingveju, kurš nemitīgi domāja par to, kā iekļūt ar saviem stāstiem amerikāņu žurnālos.

Izrādījās, ka abi dzīvo vienā viesnīcā, un Hemingvejam izdevās iepazīties ar Istmenu tuvāk. Istmenam patika tas, cik vienkārši Hemingvejs runāja par karu. Reiz, kad viņi sēdēja Hemingveja istabā, vannas istabā uzsprāga vannas gāzes aparāts un Hemingveju izsvieda priekšistabā. Viņš mierīgi piecēlās kājās un smaidot, par pārsteigumu visiem klātesošajiem, sacīja, ka līdz nāvei nobaidīts jau bijis kara laikā.

Ernests palūdza Istmenu izlasīt stāstus, ko viņš tālredzīgi bija paņēmis līdzi uz Dženovu cerībā parādīt tos kādam no iespaidīgajiem amerikāņu žurnālistiem. Uz Istmenu Hemingveja stāsti neatstāja, kā viņš vēlāk rakstīja savos memuāros, stipru iespaidu, tomēr viņš aizsūtīja tos žurnāla *«Liberator»* redaktoriem Klodam Makejam un

Maiklam Goldam. Publicēti tie netika.

Kad īstmens un Džordžs Slokombs, Londonas *«Daily Herald»* korespondents, brauca uz Rapallo apciemot pazīstamo angļu humoristu Maksi Bīrbomu, viņi uzaicināja līdzi arī Hemingveju. Atceļā īstmens apstādināja savu mašīnu netālu no Bīrboma villas, lai pierakstītu atmiņai dažas Bīrboma frāzes. Hemingvejs iesmējās un, uzsilis sev pa pieri, sacīja: «Es katru vārdu glabāju šeit!»

Hemingvejs Dženovā nebija ilgi. Viņš pa telegrāfu paziņoja savai avīzei par konferences galveno sensāciju — par līgumu, kas parakstīts Rapallo starp Padomju Krieviju un Vāciju un kas izbeidza mēģinājumus izolēt jauno Padomju valsti, — un aizbrauca uz Eglas miestiņu Šveicē vienu dienu pamakšķerēt zivis Rona. Par šo dienu viņš uzrakstīja aprakstu.

Stāstīdams par foreļu zveju, viņš izmantoja gadījumu, lai pajonizētu par preses orgānu derīgumu.

«Tad pienāk laiks,» viņš rakstīja, «ietīt foreles lorda Nortklifa pēdējā runā ... vai paziņojumā par koalīcijas nenovēršamo sairumu, vai pikantajā stāstā par jautro hercogu un nopietno atraitni, un, atstājis Botomlija lietu, ko palasīt vilcienā, atpakaļ braucot, liec avīzi ar forelēm svārku kabatā. Daudz foreļu ir Ronas kanālā, kad saule nolaidusies aiz kalniem, un tu makšķerēdams ej lejup pa straumei, un pūš vakara vējiņš, tieši tad tās labi ķeras.»

Parīzē viņš atgriezās ar gandarījuma sajūtu — viņš neapšaubāmi bija ticis galā ar savu pirmo atbildīgo uzdevumu, nostiprinājis savu profesionāla žurnālista reputāciju un nopelnījis kaut cik naudas.

Tomēr galvenais viņam bija rakstīt. Stāsti, ko viņš sūtīja amerikāņu žurnāliem, vienmēr tika atsūtīti viņam atpakaļ ar aizvainojošām rezolūcijām. Taču viņš nenoskuma, viņš bija cieši pārliecināts, ka iespiedīs savus darbus. Un tīri nejauši radās viena tāda iespēja.

Dženovā Hemingvejs iepazinās ar amerikāņu žurnālistu Viljamu Bērdu, kas pastāvīgi dzīvoja Parīzē. Starp citu, nejaušība tikai palīdzēja viņiem ātrāk iepazīties. Ja viņi nebūtu iepazinušies Dženovā, tikpat viņu ceļi būtu krustojušies Parīzē, kur viņi abi bija pastāvīgi Silvijas Bīčas veikala «Šekspīrs un kompānijā» apmeklētāji. Tas bija liela auguma cilvēks ar smailu bārdu, maigs, labsirdīgs un atklāts. Viņš bija kaislīgs grāmatu cienītājs un pazinējs; Silvija Bīča apgalvoja, ka viņš zinot visu par retiem izdevumiem. Viņam bija lieka nauda un brīvs laiks, un viņš bija nolēmis kļūt par izdevēju.

Bērds pats stāstīja draugiem, ka iecerējis šo pasākumu ar izdevniecību tikai tāpēc, lai viņam būtu hobijs. Lielais vairums viņa draugu spēlēja golfu, bet viņu nekad nebija interesējis sports. Reiz Parīzē viņš iepazinās Senluī salā ar franču žurnālistu Rožē Deviņu, kas iespieda grāmatas ar Bendžamina Franklina laika rokas spiedi. Viņš

aizrāvās ar šo ideju un norunāja ar Deviņu, ka iespiedīs uz viņa iespiedmašīnas grāmatas angļu valodā. Tam nolūkam Bērds nopirka pilnu komplektu burtu. Savu izdevniecību viņš nosauca *«Three Mounlains Press».* Atlika izdomāt, ko īsti iespiest.

Tieši tajā laikā Bērds iepazinās ar Hcmingveju, kurš viņam pateica, ka Ezra Paunds pašlaik rakstot lielu poēmu

un varbūt gribēšot daļu no tās iespiest. Viljams Bērds devas uz Parīzi, un pēc divām dienām Ezra ieradās pie viņa ar gatavu projektu — ierosināja izdot sēriju, sešas grāmatas. Tā Ezra Paunds kļuva par izdevniecības *«Three Mounlains Press»* redaktoru. Šinī sešu grāmatu sērijā viņi bija paredzējuši izdot ari Hemingveja stāstu krājumu.

Izdošana gāja ārkārtīgi gausi — spiestuvi darbināja ar rokām, un izdevējs varēja to griezt tikai no sava galvenā darba brīvajā laika. Pirmā iznāca Ezras Paunda dzejoļu grāmata. Otru sērijas grāmatu — Forda M. Forda romānu «Vīrieši un sievietes» — Bērdam vajadzēja iespiest citur, jo Deviņām pašam ievajadzējās savas mašīnas. Taču tajā laikā tuvuma gadījās brīva darbnīca — un Bērds nopirka pats savu iespiedmašīnu, tāpat divus gadsimtus vecu.

Bērda darbnīca atradas vecas mājas zemā pagrabā Sen-lul salas piekrastē. Darbnīca bija tik maza, ka reiz, kad Silvija Blča bija aizgājusi pie Bērda, viņam vajadzēja iznākt uz ietves, lai parunātos ar viņu, tāpēc ka darbnīcā pietika vietas tikai mašīnai un iespiedējam.

Hemingveja stāstu krājums bija pēdējais šai sešu grāmatu sarakstā, un vēl vajadzēja ilgi gaidīt.

Bet tikmēr pienaca vasara un varēja padomāt par at-pūtu.

Kopā ar Hedliju un savu seno paziņu no Milānas kapteini Cinku Dormanu-Smitu viņi devās uz Šveici.

Montrē viņi makšķerēja foreles, kāpa *Cap au Moine* — stāvā, sniegiem klātā augstienē un tad laidēs lejā, nosēdušies sniegā.

No Šveices viņi kājām pārgāja pa Senbernāra kalnu pāreju un nokļuva Itālijā. Tas bija jautrs un bezrūpīgs ceļojums. Grāmatā «Mūžīgi svētki» Hemingvejs atkarto savu sarunu ar Hedliju, kad viņi atceras šo ceļojumu:

«— Vai atceries, kā mēs rāpāmies pa sniegu, bet Sen-bernāra Itālijas pusē uzreiz nokļuvām pavasari un pēc tam tu, Cinks un es visu dienu gājām lejup pa pavasari uz Aostu?

— Cinks nosauca šo gājienu «Kurpēs pāri Senbernā-ram». Vai atceries šīs kurpes?

— Manas nabaga kurpes!

— ... Un jūs ar Cinku visu laiku runājāt par to, kā panākt patiesīgumu, kad raksta, un pareizi attēlot, nevis

aprakstīt. Es atceros, kā jūs strīdējāties par apgaismojumu, struktūru un formu.»

Dormana-Smita stāsti par karu Francijā, ko Henringve-jam nebija

gadījies pieredzēt, viņam vēlāk lieti noderēja. Tie bagātināja viņa paša īso kara pieredzi un noderēja par materiālu nākamajiem stāstiem.

Hemingvejam gribējās pabūt neaizmirstamajās vietās, visvairāk Milānā, ar kuru saistījās tik daudz atmiņu. Un senās sāpes sirdi, kurām, kā likās, sen vajadzēja būt aizmirstām, uzliesmoja ar jaunu spēku. Viņš nenocietās un aizrakstīja Agnesei miju vēstuli, kurā pastāstīja viņai, cik dzīvi šis vietas atgādinājušas viņam tos laimīgos laikus, kad viņi bijuši kopā, un cik viņa lielisks cilvēks. Tāla un droši vien laika pārveidota šis vēstules atbalss ir stāstā «Kilimandžāro sniegi», kur rakstnieks Harijs atceras: «. . . redzēdams, ka šādi nevar aizdzīt vientulību un tā kjust vēl grūtāk panesama, uzrakstīja viņai — tai pirmajai, kura viņu pameta, — ka nekad nav spējis viņu aizmirst ... Ka visas tās, ar kurām viņš bija gulējis, tikai vēl asāk lika izjust viņas trūkumu. Ka tam, ko viņa darījusi, nav nozīmes, jo viņš nespēja sevi izdziedināt no šīs miles-tibas.» Tas nav autobiogrāfisks pieraksts, tas ir mākslas darbs, kur, kā vienmēr Hemingveja darbos, sarežģīti savijas paša pieredze ar izdomu, tomēr grūti atbrīvoties no sajūtas, ka šajos vārdos ir arī viņa paša pārdzīvojumu atskaņas.

No Itālijas viņš aizsūtīja uz Toronto divus rakstus par itāliešu fašismu, viens no tiem bija viņa intervija ar Muso-līni. Abi raksti tika publicēti 1022. gada 24. jūnijā, viens laikrakstā «S/ar», otrs «S/ar *Weekly*».

Tikko atgriezušies Parīzē, viņi atkal aizbrauca, šoreiz uz Vāciju. Šo braucienu Hemingvejs uzņēmās uz savu risku, bez kādiem redakcijas uzdevumiem. Tomēr viņš nolēma, ka sērija rakstu par pēckara Vāciju būs interesanta kanādiešu lasītājiem un tā ceļa izdevumus apmaksas redakcija.

No Parīzes uz Štrāsburgu viņi devās ar lidmašīnu. Tas bija Hemingveja pirmais ceļojums pa gaisu. Toreiz, 1922. gadā, gaisa transports bija jaunums, to maz izmantoja, un Hemingvejam gribējās izbaudīt šo jauno izjūtu. Pirmais raksts, ko viņš nosūtīja no Štrāsburgas uz Toronto 23. augustā, bija stāsts par šo lidojumu. No Štrāsburgas

viņi devās uz Ķelni Tur viņiem pievienojās Viljams Bērds ar sievu.

No Štrāsburgas Hemingvejs aizsūtīja uz Toronto rakstu par inflāciju Vācijā un par katastrofālo vācu markas kursa krišanu.

Tad viņi devās uz dienvidiem, uz Freiburgu, no turienes aizbrauca uz Švarcvaldi un beidzot atgriezās Ķelnē.

Rakstos, ko Hemingvejs uzrakstīja šajā mēnesi ilgajā braucienā pa Vāciju, nav dziļi analizēts iekšējais stāvoklis valstī, kura pēc Versaļas miera atradās tik grūtos apstākļos. Drīzāk tos var nosaukt par ceļojuma piezīmēm vai skicēm. Tomēr arī šajās skicēs Hemingvejs izmanto gadījumu, lai parādītu, cik pretīga loma ir starptautiskajiem monopoliem, kas iedzīvojas no tautas posta.

«Abu pušu spekulanti cenšas nepalaist garām ne graša no jebkuriem valdības vai pilsoņu izdevumiem. Stinnesa kungs un grupa franču tirgoņu un uzņēmēju vienojušies, ka visiem materiāliem, kas jāpiegādā frančiem uz reparā-ciju rēķina, jāiet tikai caur Stinnesa kunga rokām.

Stinnesam saskaņā ar šo vienošanos jāsaņem seši procenti no visa, kas iziet caur viņa rokām . .. Abu pušu spekulanti apvienojušies sava veida spekulantu tresta.»

Protams, tās bija paviišas sajūtas, un diezin vai šajā pirmajā braucienā pa Vāciju Hemingvejam bija laiks un izdevība nopietni orientēties sarežģītajā situācijā, kas bija radusies valsti. Pēc 12 gadiem, jau būdams pieredzējis cilvēks, rakstā «Vecais žurnālists» viņš no jauna analizē stāvokli pēckara Vācijā. Tajā ir apgalvojumi un pārdomas, visai ievērojamas Hemingvejam, ap kuru tika rūpīgi radīta leģenda par viņa principiālo apolitiskumu:

«Tieši pēc kara pasaule bija daudz tuvāk revolūcijai nekā pašlaik. Tajā laika *mēs, kas ticējām lai, gaidījām to ik stundu, aicinājām to, tikām uz to cerības* (kursīvs mans. — *B.* G.), tāpēc ka tas bija loģisks secinājums. Taču, kur vien tā uzliesmoja, to apspieda. Ilgu laiku es to nespēju saprast, tomēr beidzot, liekas, sapratu. Studējot vēsturi, redzams, ka sociālā revolūcija nevar cerēt uz panākumiem valstī, kas pirms tam nav cietusi pilnīgu sagrāvi karā. Vajag pašam pieredzēt sagrāvi karā, lai to saprastu. Tā ir tik liela vilšanās sistēmā, kas novedusi pie kraha, tāds visu pastāvošo priekšstatu un pārliecību sabrukums, īpaši tad, kad karo mobilizētā tauta, ka to var uzskatīt par nepieciešamo katarsi pirms revolūcijas.

... Vācija nepazina sagrāves karā. Ta nepazina jaunās Sedanas, tādas, kas noveda pie Komūnas. Vācijai tikai neizdevās uzvarēt 1918. gada pavasara un vasaras kaujās, taču tās armija nebija demoralizējusies, un miers tika noslēgts, iekams sakāve paspēja pāraugt tajā sagrāvē, no kuras rodas revolūcija. Revolūcija tomēr bija, bet to saistīja un ierobežoja apstākli, kādos beidzās karš, un tie, kas negribēja atzīt sakāvi karā, ienīda tos, kas to atzina, un sāka izrēķināties ar spējīgākajiem no saviem pretiniekiem, pielietojot tādu pārdomātu slepkavību programmu, par kuru nelietīgākas nav bijis pasaulē. Viņi sāka tūlīt pēc kara izbeigšanās ar Kār]a Lībknehta un Rozas Luk-semburgas slepkavību un turpināja slepkavības, sistemātiski iznīcinot kā revolucionārus, tā arī liberālus ar tam pašam iepriekš apdomātu slepkavību metodēm.»

Taču pie šiem secinājumiem viņš nonāca krietni vēlāk, pēc tam kad bija izgājis pilnu politisko zinību kursu, ko viņam varēja sniegt pēckara Eiropa. Bet ar šī politiskā zinību kursa uzskatāmām mācībām jaunais žurnālists sadūrās ik uz so)a. Atcejā, Elzasā, Hemingvejam izdevās dabūt interviju ar bijušo Francijas premjerministru Kle-manso,

kurš tikai īsi pirms tam bija aizgājis no politiskās darbības lauka. Vairākus gadus «tīģeris» Klemanso Hemingvejam bija varonis, politiska darbinieka paraugs. Tāpēc jo laimīgāks bija Hemingvejs, kad bargais Klemanso nespēja pretoties jaunā žurnālista pievilcībai un k)uva, pēc Hemingveja vārdiem, «uz kādu laiku loti runīgs». Klemanso visai drūmi raudzījās uz Eiropas nākotni un izteica šīs rūgtās domas ar visu viņam raksturīgo parupjo atklātību.

Dabūt tādu interviju Hemingvejam bija liela uzvara. Tomēr viņš piedzīvoja rūgtu vilšanos — *«Star»* redaktors Bouns atsūtīja interviju viņam atpakaļ un vēstulē, kas bija tikpat kā rājiens, rakstīja, ka «Klemanso var runāt, kas vien viņam ienāk prātā, tikai ne mūsu avīzes lappusēs».

Šis gadījums, dabiski, nevarēja stiprināt Hemingveja pieķeršanos žurnālista darbam, kas viņu arī bez visa tā nomāca.

8 NODAĻA TUVIE AUSTRUMI

Vēlāk viņš redzēja skatus, kādus pat iedomāties nebija varējis, un pēc tam redzēja vēl ko daudz jaunāku. Tāpēc, atgriezies Parīzē, viņš nespēja par to ne runāt, ne dzirdēt to pieminam.

E. Hemingvejs, Kilimandiāto sniegi

DcsbQjis interviju ar Klemanso, Hemingvejs steidzās uz Parīzi — viņam gribējās tikt uz maču starp pazīstamajiem bokseriem Šiki un Karpentjē jaunajā Monrūžas zālē. 24. septembrī viņš jau bija Parīzē.

Tomēr viņam neizdevās baudīt Parīzes rudens mieru. Dažas dienas pēc viņa atgriešanās atkal pienāca telegramma — Bouns piedāvāja savam Parīzes korespondentam steidzīgi izbraukt uz Konstantinopoli.

Grūti būtu iedomāties citu uzdevumu, kas vēl vairāk iepriecinātu un ieinteresētu Hemingveju.

Tuvajos Austrumos notika tā saucamais «mazais karš» — starp Grieķiju un Turciju, un visas pasaules skatieni bija pievērsti šim rajonam: šis «mazais karš» viegli varēja pāraugt vispārējā — pasaules karā.

Tieši pirms aizbraukšanas uz Konstantinopoli Hemingvejs brokastoja ar saviem draugiem Frenku Meisonu un Gāju Hikoku. Meisons atceras, cik satraukts bijis Ernests. Viņš taču bija pārliecināts, ka tieši karā vispilnīgāk atklājas cilvēka raksturs. Aci pret aci ar nāvi, ar ciešanām cilvēks gribot negribot nomet savu konvencionalitātes un izlikšanās aizsargapvalku.

Šīs sastapšanās laikā Hemingvejs norunāja ar Meisonu, ka tas apmaksās viņa izdevumus uz *«International News Service»* rēķina, bet Ernests tam sūtīs informāciju no Tuvajiem Austrumiem. Meisonam tādas nepieciešamības nebija — viņa Parīzes kantorī tikai pārdrukāja angļu un franču telegrāfa aģentūru ziņojumus un pārsūtīja tos uz Ņujorku, taču viņam gribējās palīdzēt biedram, un tā Hemingvejs brauca uz Konstantinopoli ne tikai kā Toronto avīzes, bet ari Hersta aģentūras pārstāvis.

30. septembrī viņš ieradās Konstantinopolē. Tai pašā dienā nosūtīja uz Toronto telegrammu: «Konstantinopolē

ir trokšņaina, karsta, kalnaina, notīra un skaista pilsēta. Tā pārplūdināta ar baumām un mundieriem. Pilsētā ieradusies angļu armija gatava novērst kemalistu ielaušanos. Ārzemnieki nervozē un, atceroties Smirnas likteni, jau pirms dažām nedēļām ir pasūtījuši biļetes uz visiem vilcieniem, kas iet pāri robežai.» Šī telegramma parādījās *«Slar»* pirmajā slejā ar lielu virsrakstu un redakcijas ievadvārdiem, kuros tika pastāstīts par autoru — avīzes speciālkorespondentu Ernestu Hemingveju.

Viņam vajadzēja orientēties ne tik daudz kara darbībā, cik diezgan sarežģītajā diplomātiskajā spēlē, kas bija izraisījusi šo karu. Uz kara beigām Otomana impērija, kas cīnījās vienā nometnē ar ķeizarisko Vāciju un cieta sakāvi, bija tuvu sabrukumam. Valstis uzvarētājas strīdējās par «slimās» — kā tolaik dēvēja Turcijas impēriju — mantojumu. Šajā mantojumā bija divi dārgumi — Tuvo Austrumu naftas bagātības un jūras šaurumi, kas savienoja Melno jūru ar Vidusjūru.

1920. gada sākumā sultāns izbrauca uz Franciju, Sevras pilsētu, lai tur parakstītu miera līgumu ar valstīm uzvarētājām. Sultāns atzina Otomana impērijas likvidāciju un atdeva četras piektdaļas tas bijušās teritorijas Anlantes valstīm — Palestinai, Irakai, Transjordānijai, Libānai, Si-rijai un pat Trāķijai, kura saskaņā ar Sevras līgumu atdalījās no Grieķijas. Tas bija sultāna pēdējais akts — nacionālistiskā partija ar armijas virsnieku Mustafu Kemalu priekšgalā pasludināja viņu par gāztu un nodibināja An-kārā savu valdību.

Tagad sāka uztraukties Londona. Atbalstot sultānu, kura vara vairs nesniedzās tālāk par pils vārtiem, Lielbritānija riskēja — «slimās» mantojums varēja izslīdēt no rokām. Atlika tikai viens — izlaist arēnā Grieķijas karali Konstantīnu. Viņam tika apsolītas teritorijas, kara slava un Smiina — senais grieķu kultūras centrs un ļoti svarigā Analolijas osta. 1921. gadā Grieķijas armija šķērsoja jūras šaurumu un atspieda Kemala armiju līdz Ankārai. Radās kaut kāds ne visai drošs līdzsvars, kura laikā abas puses pagaidām izrēķinājās ar attiecīgajām minoritātēm turki kāva un izsūtīja Anatolijas kristīgos iedzīvotājus, grieķi izrēķinājās ar musulmaņiem, kas dzīvoja Trāķijā.

Tad pēkšņi 1922. gada augustā Kemala turku armija pārgāja pretuzbrukumā. Izšķirošās kaujas turpinājās desmit dienas. Septītajā septembrī grieķu armija bija galigi

sakauta un sāka nekārtībā atkāpties uz Smirnu, kura bija pārpildīta ar ievainotiem grieķu kareivjiem un bēgošiem mierīgajiem iedzīvotājiem. Devītajā septembrī turku kavalērija saka ieņemt Smirnu. Četrpadsmitajā septembrī pilsētas kristīgo sektorā uzliesmoja ugunsgrēks. Grieķi tad nodeva pilsētu sabiedroto virspavēlniecībai, bet Ke-mals noraidīja visus priekšlikumus noslēgt pamieru, pieprasīdams, lai Turcijai liktu atdota Adrianopole un Smirna. Viņš draudēja ielauzties Mezopotāmijā — Anglijas mandāta zemē, ja viņa noteikumi netiks pieņemti. Viņš gatavojās uzbrukt Konstantinopolei un Trāķijai, kur grieķu armija drudžaini gatavojās aizsardzībai.

Hemingvejs ieradās Konstantinopolē tieši pirms gaidāmās kaujas par Trāķiju, kuru viņam arī vajadzēja aprakstīt kā kara korespondentam.

Tomēr šī kauja nenotika. Grieķijā notika apvērsums, karali Konstantīnu gaza un tronī cēla kroņprinci Georgu, kurš tūlīt noslēdza

pamieru ar Kemalu.

Četras dienas pēc atbraukšanas Hemingvejs aizsūtīja uz Toronto rakstu par miera sarunām Mudānijā, karstā un putekļainā osta pie Marmora jūras.

Nevienam no žurnālistiem neļāva būt klāt šinīs sarunas. Sakarā ar to Hemingvejs sarkastiski rakstīja par militārajam personām, kas uzskatīja, ka viņām jāizlemj tautu likteņi un tautām nav nekas jāzina par to, kas un kā noteiks viņu' likteni. Tomēr, viņš rakstīja, «pat ja nevienam neļaus pieminēt šo sastapšanos, ja neviens nekad neatzīs, ka Rietumi gājuši pie Austrumiem lūgt mieru, šim pārrunām ir tieši tāda nozīme, tāpēc ka tās iezīmē galu Eiropas kundzībai Āzijā».

Hemingvejs savā korespondencē nerakstīja par tām būtiskajām izmaiņām spēku samērā, kas notikušas pasaulē pēc Oktobra revolūcijas, un īstenībā arī nepieminēja draudzības līgumu, ko parakstīja Padomju Krievija ar Kemala valdību, tomēr viņš bija uztvēris būtisko — šoreiz Rietumi nedraudēja, kā parasti, ar *«Iron Duke»* — britu kara flotes flagmaņkuģa ieročiem, tie bija ieradušies šeit nevis prasīt vai uzstādīt noteikumus, bet lūgt mieru.

Un vēl viena raksturīga šīs Hemingveja korespondences detaļa — viņš sāka saprast atšķirību starp kareivjiem, kas cīnās par savas dzimtenes atbrīvošanu — šajā gadījumā tie bija turki —, un mobilizētajiem grieķu kareivjiem,

Īli

«kuri», viņš rakstīja, «iesaukti armijā pirms desmit gadiem un kuriem nav nekādās vēlēšanās iekarot Maz-āziju, viņiem tas viss līdz kaklam apnicis, un viņi sāk saprast, ka iet kaujā, lai kristu, kā lopi, citu labuma dēļ».

Jaunam žurnālistam tas jau bija nopietns solis iekarošanas karu īstās būtības izpratnē.

Piektajā oktobrī viņš caur Parīzi nosūtīja uz Toronto rakstu par Kemalu. Hemingvejs rakstīja, ka vēl nesen Kemals Austrumos uzskatīts par jaunu Saladīnu, kas izdzīs kristīgos no visam zemēm, kuras agrāk piederējušas isla-mam, un pasludinās gazavatu — svēto karu. Taču izrādījās, ka Kemals ir saprātīgs politiķis, kura rīcību noteic viņa valsts reālās intereses.

No darba brīvajā laikā Hemingvejs iepazinās ar Kon-stantinopoli, iegaumēja tās krāsas, smaržas, Bosforu saullēkta stundā. Toreiz Konstanlinopolē viņš tā aprakstīja šo pilsētu:

«No rīta, kad jūs pamostalies un redzat miglu virs Zelta Raga un minaretus, kas slienas slaidi un tīri no miglas pretī saulei, un muedzins, kura balsī pacēlumi un kritumi atgādina krievu operu, aicina ticīgos uz lūgšanu, tad jūs jūtat Austrumu burvību.

Kad jūs skatāties spogulī un ieraugāt, ka jūsu seja nosēta ar sīkiem sarkaniem punktiņiem no insektu dzēlieniem pagājušajā naktī, tad jūs

saprotat, kas ir Austrumi.»

Viņš neaizmirsa aprakstīt Konstantinopoles ielas, kas klātas ar biezu putekļu kārtu un pārvēršas netīrumu straumēs lietus laikā, pieminēja četrdesmittūkstoš krievu bēgļus. Stāstīja par nakts dzīvi pilsētā, kur cilvēki, kas sevi ciena, nesēžas pie pusdienu galda agrāk par deviņiem vakarā, kur teātrus atver desmitos, bet respektablos nakts bārus divos nakti.

«Pirms saules lēkta jūs varat iet pa melnām, klusām Konstantinopoles ielām, un žurkas izlec jums no kājapakšas, un noklīduši suņi rakņājas atkritumu bedrēs, gaismas svītras laužas caur aizvirtņu spraugām, un dzirdami iereibušo smiekli. Šie dzērāju smiekli ir pretstats lieliskajām muedzina rulādēm, kad tas aicina uzlūgšanu, un tumšās, slidenās, smirdošās, atkritumiem piegānītās Konstantinopoles ielas agrā rītā arī ir īstā Austrumu burvība.»

Pēc dažām dienām viņš aizbrauca no Konstantinopoles, lai savām acīm redzētu no Austrumtrāķijas evakuējamās

grieķu armijas atkāpšanos. Viņa korespondence par šo atkāpšanos tika uzrakstīta 14. oktobri Muradijā, nrazā ciematiņā pie Vana ezera. Viņš rakstīja par to, ko pats bija redzējis:

«Kad es rakstu šīs rindas, grieķu armija sāk atkāpšanos no Austrumtrāķijas. Slikti pieguļošajās amerikāņu uniformās viņi iet pa līdzenumu, viņiem pa priekšu kavalērijas patruļas, kareivji soļo, reizēm drūmi uzsmaidot mums, kad mēs apdzenam viņu nekārtigi izstiepušās kolonnas. Sev aizmugurē viņi pārgriezuši visus telegrāfa vadus, un tie nokarājas no stabiem kā lentas no maija kokiem. Viņi ir pametuši savas salmu būdas, savu bateriju nomaskētās uguns pozīcijas, savas ložmetēju ligzdas un cieši savītās, izstieptās un nostiprinātās nocietinājumu līnijas, no kurām bija gatavojušies dot pēdējo prettriecienu turkiem . .. Dubļiem notašķīti bifeļi pie muguras piespiestiem ragiem velk pa putekļainiem ceļiem smagi piekrautus vezumnieku furgonus. Daži kareivji uztrausušies uz kravas kalniem, citi dzen bifeļus. Bet pa priekšu un aiz vezumnieku ratiem velkas armija. Tāds ir lielās grieķu kara avantūras gals.»

Muradijā Hemingvejs iepazinās ar kapteini Vitoulu, angļu virsnieku, kurš agrāk bija dienējis Indijā un pieko-mandēts grieķu armijai kā novērotājs cīņās pie Ankāras pagājušā vasarā.

Vitouls stāstīja Hemingvejam, kā galīgi nepieredzējušie grieķu artilērijas virsnieki uzņēmušies komandēt baterijas un apšaudījuši paši savus kājniekus. Stāstīja par kājnieku virsniekiem, kuri vairāk raduši rīkoties nevis ar pulveri, bet ar sejas pūderi un pomādi, par štāba virsniekiem ar viņu noziedzīgo gara tumsību un nolaidību.

Par visu to Hemingvejs pastāstīja savā aprakstā. Ar sāpēm, kā cilvēks, kas pats gājis cauri karam, viņš rakstīja par saviem komandieriem uzticīgajiem kareivjiem:

«Veselu dienu es braucu garām viņiem — netīri, pārguruši, ar bārdu noauguši, vēja appūsti, viņi vilkās pa brūnā, paugurainā, kailā Trāķijas līdzenuma ceļiem. Nekodu orķestru, ēdināšanas punktu, organizētas atpūtas, tikai utis, netiras segas un moskīti naktīs. Tas ir palicis pāri no slavas, ko sauca par Grieķiju. Tādas ir otrā Trojas aplenkuma beigas.»

Noskatījies pats savām acīm grieķu armijas atkāpšanos no Austrumtrāķijas, Hemingvejs uz īsu laiciņu atgriežas

Konstantinopolē un tad steidzās uz ziemeļiem, lai aprakstītu grieķu iedzīvotāju evakuāciju no Rietumtrāķijas.

Deviņpadsmitajā oktobrī viņš jau bija Adrianopolē. Vienpadsmitos vakarā viņš izkāpa no vilciena un ieraudzīja staciju — netīru, stāvgrūdām pilnu ar kareivjiem, saiņiem, atsperu matračiem, šujmašīnām, bērniem, salauztiem ratiem. Apkārt bija briesmīgi dubli, bet no augšas smidzināja lietus. Stacijas priekšnieks stāstīja viņam, ka tajā dienā izlaidis piecdesmit septiņus vagonus ar kareivjiem, kas atkāpjas. Telegrāfa vadi visur norauti. Krājas arvien vairāk karaspēka, un nav nekādas iespējas to izvest.

Stacijas priekšnieks paskaidroja Hemingvejam, ka vienīgā vieta pilsētā, kur varot izgulēties, esot *madame* Mārī viesnīca. Kareivis pavadīja viņu uz turieni pa tumšām ielām, rūpīgi apejot dubļu peļķes.

Viesnīcā viņam durvis atvēra samiegojies francūzis basām kājām un apakšbiksēs un paskaidroja, ka istabu neesot, taču, ja amerikānim esot sega, viņš varot gulēt uz grīdas. Tieši tajā mirklī piebrauca mašīna, no kuras izkāpa divi amerikāņi — kinooperatori. Viņiem bija trīs saliekamas gultas, un vienu no tām viņi piedāvāja Hemingvejam. Šoferis likās nosnausties mašīnā.

Kad viņi bija apgulušies, operators Sortijs Vornals izstāstīja Hemingvejam, ka viņi šodien nobraukuši baismīgu ceļu no Rodosto Marmora jūras krastā ...

— Šodien uzņēmu dažus lieliskus degoša ciemata kadrus, — sacīja Sortijs. — Skats varens — degošs ciemats. Kā izpostīts skudru pūznis. Uzņēmu no vairākiem dažādiem punktiem ... Velns parāvis, cik noguris esmu! Bēgļiem ir tīrā elle. Sājā zemē dabū redzēt briesmīgus skatus.

Pēc dažām minūtēm viņš jau krāca. Hemingvejs atcerējās, ka tajā nakti divas reizes cēlies augšā, iedzēris aspirīnu un hinīnu, jo viņu mocīja malārija, ko viņš bija dabūjis Konstantinopolē. Turklāt viesnīcā ņudzēt ņudzēja utis.

No rīta, kad *madame* Mārī, liela nevīžiga horvātiete, pasniedza viņiem brokastis — kafiju un skābu, melnu maizi, Hemingvejs pateica viņai par utīm. Viņa mierīgi noplātīja rokas:

— Bet tas taču ir labāk nekā gulēt uz ceļa? Kā jūs domājāt, mesjē? Vai nav labāk?

Vajadzēja viņai piekrist.

Ārā joprojām lija lietus. Dubļainās ielas galā bija redzama bezgalīga cilvēku virtene, tā lēnam virzījās pa akmeņaino ceļu, kas stiepās cauri Adrianopolei, cauri Mari-cas upes ielejai līdz Karagačai un tur sazarojās daudzos ceļos, kas veda uz Maķedoniju.

Sortijs un viņa kompānija aizbrauca ar mašīnu atpakaļ uz Rodosto un tālāk uz Konstantinopoli, viņi paveda He-mingveju kādu gabalu pa bēgļiem pieblīvēto ceļu. Viņš nogāja kopā ar bēgļiem piecas jūdzes.

Tai pašā dienā viņš aprakstīja visu, ko redzējis:

«Bezgalīgs, konvulsīvs Austrumtrāķijas kristīgo iedzīvotāju gājiens plūda pa visiem ceļiem uz Maķedoniju. Galvenā kolonna, kas virzījās pāri Maricai pie Adriano-poles, stiepās divdesmit jūdžu garumā. Divdesmit jūdžu vezumu, kuros aizjūgtas govis, vērši, dubļiem nošķiesti bifeļi; klibodami vilkās novārguši vīrieši, sievietes un bērni, no galvas līdz kājām segās ietinušies, acu nepaceldami, brien pa lietu nopakaļ savai nožēlojamai iedzīvei. Si galvenā straume kļūst vēl platāka, kad tajā ieplūst bēgļi no valsts iekšienes. Neviens nezina, kurp iet. Viņi ir pametuši savas majas, ciemus, briestošos laukus, kas jau kļūst rudi, un, padzirduši, ka nāk turks, pievienojušies galvenai bēgļu straumei. Tagad viņiem atliek vienīgi turoties šajā baismīgajā procesijā, kuru vada dubļiem nošķie-dušies grieķu kavalēristi, kā gani, kas dzen aitu baru.

Tā ir klusa procesija. Neviens nekurn. Kaut tikai varētu likt uz priekšu! Viņu krāšņie zemnieku apģērbi caurcaurēm izmirkuši un dubļiem novārtīti. Vistas nolaižas no vezumiem viņiem zem kājām. Telēni lien zem vēderiem jūga lopiem, tiklidz ceļā rodas sastrēgums. Kāds vecs zemnieks iet, saliecies zem smaguma, stiepdams uz muguras lielu sivēnu, šauteni un izkapti, pie kuras piesieta vista. Vīrs apsedz ar segu dzemdētāju, lai kaut cik pasargātu to no lietus gāzes. Viņa vienīgā ar saviem vaidiem traucē klusumu. Viņas mazā meitiņa izbijusies skatās uz viņu un sāk iaudāt. Bet procesija virzās un virzās uz priekšu.»

Viņš pārgāja pa tiltu pāri Maricai — tur, kur iepriekšējā diena bija sausa, bēgļu ratiem pieblīvēta gultne, ce-turtdaļjūdzes platumā brāzās ķieģeļsarkana straume, — un griezās atpakaļ uz *mudame* Mārī viesnīcu, lai uzrakstītu visu, ko redzējis. Telegrāfs nedarbojās — visi vadi bija norauti. Galu galā viņš sameklēja itāliešu pulkvedi,

kas brauca atpakaļ uz Koustantinopoli ar sabiedroto komisiju, un tas apsolīja viņam nosūtīt šo telegrammu jau nākamajā dienā.

Vakarā viņam iznāca interesanta saruna ar *madame* Mārī. Malārija kratīja viņu arvien stiprāk, un saimniece atnesa viņam pudeli šķebīgi saldena trāķiešu vīna, ko uzdzert virsū hinīnam.

— Es nebaidos, ka turki atnāks, — sacīja *madame* Mārī.

— Kāpēc? — Hemingvejs jautāja.

— Visi viņi ir vienādi. Gan grieķi, gan turki, gan bulgāri. — Viņa izdzēra Heiningveja piedāvāto vīna glāzi. — Es viņus visus esmu redzējusi. Viņi visi ir valdījuši Karagačā.

— Un kas tad ir labāks?

— Nekas. Viņi visi ir vienādi. Pašlaik šeit gul grieķu virsnieki, pēc tam atnāks turku virsnieki. Kādreiz atkal atgriezīsies grieķu virsnieki. Viņi visi man maksā.

— Bet nabaga ļaudis, kas pašlaik ir uz ceļa? — viņš jautāja, nespēdams atvairīt murgu, ko bija redzējis tajā dienā.

— Beidziet, — *madame* Mārī paraustīja plecus, — ar tautu vienmēr tā rīkojas. Zināt, turkiem ir paruna. Viņiem ir labas parunas. «Vainīgs ir ne tikai cirvis, bet arī koks.»

Pēdējo rakstu, kurā izklāstīja visu, ko bija redzējis Ad-rianopolē, viņš uzrakstīja vilcienā un aizsūtīja uz Toronto, braukdams cauri Sofijai.

«Komfortablajā vilcienā, kad Trāķijas evakuācijas briesmas aiz muguras,» viņš rakstīja, «viss redzētais sāk likties nereāls. Tā ir mūsu atmiņas labākā īpašība.

No Adrianopoles es jau rakstīju par evakuāciju. Nevajag atkal pie tā atgriezties. Evakuācija vēl arvien turpinās. Nav svarīgi, cik laika vajadzīgs, lai šī vēstule nonāktu Toronto; kad jūs lasīsiet to avīzē «S/ ar», varat būt pārliecināti, ka tā pati baismīgā no savām mājām izdzīto cilvēku procesija vēl joprojām nepārtrauktā straumē virzās pa ceļu uz Maķedoniju. Vajadzīgs ļoti daudz laika, lai aizietu ceturtdaļmiljona cilvēku.»

Caur Triestu viņš atgriezās Parīzē. Rudens sezona bija pilnā sparā, zirgu skriešanās sacīkstes Oteijā sevišķi interesantas, kafejnīcā varēja satikt daudz paziņu, bet viņš nespēja atvairīt atmiņas. Viņu mocīja atmiņas par cilvēku ciešanām.

Trīsdesmit gadus vēlāk Hemingvejs rakstīja: «Es atceros, ka atgriezos mājas no Tuvajiem Austrumiem ar galīgi salauztu sirdi un Parīzē pūlējos izlemt, vai man vajadzētu veltīt visu savu mūžu, lai kaut ko darītu tajā jomā, vai arī kļūt par rakstnieku. Un es auksti un mierīgi nolēmu kļūt par rakstnieku un visu mūžu rakstīt tik patiesīgi, cik vien spēšu.»

Te nu ir Hemingveja sabiedriskās un radošās pozīcijas izskaidrojums, bauslis, kuram uzticīgs viņš palika vienmēr.

Viņš gribēja palīdzēt cilvēkiem, gribēja cīnīties pret cilvēka personibas apspiešanu, pret cilvēka pārvēršanu par augligu augsni vēstures attīstībai.

Var droši apgalvot, ka neviens žurnālista komandējums Uemingvejam nebija tik nozīmīgs viņa tapšana par rakstnieku kā brauciens uz Tuvajiem Austrumiem. Iespaidi, ko viņš pārveda no šī brauciena, noderēja par materiālu labākajiem viņa pirmās grāmatas

stāstiem. Ne jau nejauši Hemingvejs vēlāk sacīja savam draugam Malkolmam Kaulijam, ka viņš «Tuvajos Austrumos tā pa īstam uzzinājis, kas ir karš». Šie iespaidi sevišķi palīdzēja viņam, rakstot romānu «Ardievas ieročiem», — ja nebūtu savām acīm redzējis, kas ir sakautas armijas atkāpšanās, diezin vai viņš varētu ar tādu spēku un ticamību aprakstīt itāliešu armijas atkāpšanos pie Kaporeto.

9 NODAĻA LOZANNA

Viņi visi grib mieru. — Kas ir miers?

£. *Hemlngve/s, No dzejoļiem*

Un tā viņš atkal bija Parīzē, bija jauks rudens un daudz izpriecu. Par saviem pārdzīvojumiem un iespaidiem Tuvajos Austrumos viņš nevienam nestāstīja.

Starp citu, Parīzē viņam izdevās pavadīt tikai dažas nedēļas. Atkal pienāca telegramma — Džons Bouns aicināja viņu braukt uz Lozannu, kur notika starptautiska konference, kuras mērķis bija nokārtot grieķu-turku konfliktu.

No Lozannas viņš tik tikko neaizbrauca nepavadījis tur pat nedēļu. Ka viņš paskaidroja savam paziņam Henrijam Velsam, kurš bija Lozannā Čikāgas «*Tribune*» korespon-tlenls, «viņam izdevumi Šveicē pārāk lieli». Dzīves dārdzībā tur tiešām bija augsta, bet laikraksta *«Star»* noteikumi korespondentam diezgan smagi — ceļa izdevumus un honorāru par rakstiem viņš saņēma tikai pēc to publicēšanas. Turklāt arī apstākļi Lozannas konferencē bija korespondentiem nelabvēlīgi. Sākās ar to, ka viņiem neļāva piedalīties konferences atklāšanā, kas notika 1922. gada 20. novembrī Lozannas kazino. Viņus neielaida arī telpas Ušā, kur konference pārcēlās turpmākam darbam.

Taču galvenais viņam bija naudas jautājums. Laimīgi sagadījās, ka Henrijs Velss varēja viņam palīdzēt. Stundu pēc sarunas ar Hemingveju viņam piezvanīja no Parīzes Čārlzs Bertelli, Hersta aģentūras *«Universal Press»* Parīzes nodaļas vadītājs, un, pateicis, ka pats nevar piedalīties konferencē, lūdza Velsu sameklēt kādu, kas varētu ik dienas dot informāciju *«Universal Press».* Velss tūlīt uzmeklēja Hemingveju un ieteica sazināties pa telefonu or Bertelli.

Vienošanās notika tūdaļ. 1952. gadā Bertelli atcerējās: «Es biju pārslogots ar darbu, tāpēc mums bija vajadzīgs kāds, kas apgādātu mūs ar materiāliem, un šāds cilvēks bija Hemingvejs.» Viņa uzdevums bija sūtīt aģentūrai *«Universal Press»* «tikai īsas telegrammas ar ziņojumiem par jaunākajiem notikumiem, nekādu aprakstu un nekā gara, kam būtu nepieciešams pazīstama rakstnieka paraksts».

11B

Bertelli interesēja galvenokārt preses konference un ikdienas komunikē. Uz to pamata Bertelli Parīzē sastādi|a pilnīgu pārskatu un nosūtīja to uz Ņujorku.

Ar tādu mehānisku žurnālista darbu Hemingvejs saskārās pirmo reizi. Tur nebija vietas paša iespaidiem, kādus viņš līdz šim bija sūtījis savai Toronto avīzei, nebija iespējas paust savus uzskatus, trenēt sevi koncentrētiem, izteiksmīgiem aprakstiem. Tā bija žurnālista rutīna tās

tīrā veidā. Hemingvejs vēlāk izteicās, ka šis darbs bijis loti nogurdinošs.

Lozannas konferencē, kā rakstīja «*Nation*» korespondents Ladvels Denijs, bija nodibināta «absolūta kontrole pār ziņu avotiem». Delegāciju vadītāji preses konferences nerīkoja, vienīgais izņēmums bija Cičerins, kas ierādās Lozannā tikai decembrī. Bet intervēt nenozīmīgus delegātus nebija nekādas jēgas, tāpēc ka viņi, pēc Denija vārdiem, «tāpat kā žurnālisti, nezināja, kas notiek lorda Ker-zona istabā», — viņš bija Anglijas valdības priekšgalā pēc Loida Džordža, kuram tika uzvelta visa atbildība par to, ka izgāzusies angļu politika grieķu-turku konflikta.

Ik dienas ap pusdienlaiku Hemingvejs kopā ar citiem korespondentiem steidzās uz bāru milzīgajā «Borivāža» hoteli Zenēvas ezera krasta, kur mitinājās angļu un itāliešu delegācijas, un noklausījās presei sagatavotos tekstus, ko nolasīja angļu delegācijas sekretārs. Tajos bija rūpīgi izrediģēti formulējumi, kas pauda angļu viedokli. Pēc tam vajadzēja steigties uz pilsētu, uz *Ilotel Palace,* lai tur noklausītos franču un turku komunikē.

«Tā kā ikviena valsts centās dot savu versiju par notiekošo, iekams vēl nav parādījusies citas valsts versija,» vēlāk paskaidroja Hemingvejs, «šīs preses konferences steigā sekoja cita citai, un vajadzēja pasteigties, lai varētu paspēt uz visām.»

Parasti viņš nosūtīja pēdējo telegrammu trijos naktī un atstāļa vēl vienu viesnīcas šveicaram, lai tas «nosūtītu to, kad atvērs telegrāfu septiņos no rīta».

«Toronto Star» redakcijai viņš pa visu laiku nosūtīja tikai divus aprakstus. Un tomēr abi šie apraksti liecina, cik loti izaudzis šis divdesmit trīs gadus vecais žurnālists, cik brīvi viņš orientējas vissarežģītākajos starptautiskās politikas jautājumos, cik skaidri izpaužas viņa politiskas simpātijas un antipātijas.

Tai laikā, kad vairums buržuāzisko laikrakstu aizrāvās

li<)

ar pretpadomju aģitāciju, Hemingvejs ar izpratni un simpātijām rakstīja par padomju delegāciju un tās pozīcijām. Vienu no šiem uz Toronto nosūtītajiem aprakstiem viņš bija veltījis Čičerinam, kurš viņu interesēja gan ka personība, gan kā jaunās valsts pārstāvis. Hemingvejs pūlējās objektīvi izklāstīt padomju delegācijas nostāju, pretstatot to agresīvajai angļu diplomātijas nostājai.

Vēl skaidrāk un nepārprotamāk parādījās Hemingveja politiskā pārliecība par itāliešu fašismu un tieši par Muso-līni. Lozannas konferencē Itāliju jau pārstāvēja jaunais diktators. Pusgadu pirms konferences bija noticis fašistiskais «uzbrukums Romai» un izbiedētais karalis Viktors Emanuēls nodevis Itālijas valsts likteni Musolīni rokās, lozanna bija dučes starptautiskā debija.

Hemingvejs netaupīja sarkasmu Musolīni pirmās preses konferences aprakstā. Tajā bija sapulcējušies visi Lo-zannā esošie korespondenti. Viņi iegāja istabā, kur pie rakstāmgalda sēdēja Musolīni. Viņš lasīja grāmatu.

«Viņa pierē bija ievilkušās slavenās grumbas. Viņš tēloja Diktatoru. Pats kādreiz, bijis žurnālists, viņš zināja, līdz cik daudziem lasītājiem aizies tas, ko tagad par viņu uzrakstīs šie cilvēki. Un viņš nepacēla acis no grāmatas. Domās viņš jau lasīja rindas divtūkstoš laikrakstos, kurus apkalpoja šie divsimt žurnālisti. «Kad mēs iegājām, Meln-kreklainais Diktators nepacēla acis no grāmatas, tik stipri koncentrējies viņš bija utt.»»

Hemingvejs uz pirkstgaliem aizgāja viņam aiz muguras, lai paskatītos, kādu grāmatu viņš lasa ar tik nepārvaramu interesi. Tā bija franču-angļu vārdnīca, un viņš to turēja otrādi.

Hemingvejs aprakstīja fašistisko diktatoru nesaudzīgi precīzi. So divdesmit četru gadu vecumā doto novērtējumu viņam nekad nevajadzēja grozīt.

«Musolīni,» viņš rakstīja, «ir Eiropas lielākais šarlatāns. Kaut ari viņš mani notvertu un nošautu rīt, gaismai austot, es tomēr paliktu pie šī uzskata. Pat šī nošaušana būtu šarlatānisms. Paņemiet kādreiz labu sinjora Musolīni fotogrāfiju un vērīgi ielūkojieties tajā, jūs redzēsiet, ka viņam ir g|ēva mute, un tas liek viņam saviebties slavenajā Musolīni grimasē, ko atdarina katrs deviņpadsmitgadīgs fašists Itālijā. Ieskatieties viņa biogrāfijā. Padomājiet par kompromisu starp kapitālu un darbu (fašisms ir tāds kompromiss) un atcerieties līdzīgus kompromisus. Pavēro)iet

viņa spējas ietērpt sīkas idejas daiļskanīgos vārdos. Viņa tieksmi pēc dueļiem. īsteni drosmīgiem cilvēkiem nav vajadzības kauties dueļos, taču to vienmēr dara daudzi gļēvuļi, lai pārliecinātu paši sevi par savu drošsirdību. Un, beidzot, paraugieties uz viņa melno kreklu un baltajām getrām. Ar cilvēku, kas valkā baltas getras pie melna krekla, kaut kas nav kārtībā pat no aktiera viedokļa.»

Tajā laikā bija modē salīdzināt Musolīni ar Napoleonu — viņam tas bezgala glaimoja. Bet Hemingvejs uzrakstīja, ka Musolīni daudz vairāk atgādinot Botomli nekā Napoleonu. Botomli bija angļu finansists, parlamenta loceklis, galēji nacionālistiskā žurnāla «Džons Bulls» īpašnieks, daiļrunīgs demagogs, kas pastāvīgi uzstājās ar urā-patriotiskām runām un rakstiem. Tieši tajā gadā Botomli bija notiesāts uz septiņiem gadiem par sabiedrisko līdzekļu ļaunprātīgu izmantošanu. Salīdzinājums bija iznīcinošs. Un tai pašā laikā Hemingvejs pienācīgi novērtēja fašisma briesmas. Viņš rakstīja, ka Musolīni tomēr nav gluži līdzīgs Botomli.

«Botomli bija muļķis. Bet Musolīni nav muļķis un ir labs organizators. Taču ļoti bīstami ir organizēt nācijas patriotismu, ja viņš

pats nav paliess, un it īpaši bīstami ir uzkurināt ļaužu patriotismu līdz tādai kvēlei, ka viņi labprātīgi aizdod naudu valdībai bez. kādiem procentiem.»

Tieši no šī laika Hemingvejs kļuva par pārliecinātu un nesamierināmu antifašistu. Un tāpēc, kad 1940. gadā Ar-čibalds Maklišs pārmeta Hemingvejam vienaldzību pret politisko darbību, Hemingvejs pilnīgi pamatoti pateica: «Cīnīdamies ar fašismu visur, kur vien bija reāla iespēja ar to karot, es nejutu ne mazākās nožēlas — ne literāras, ne politiskas.»

Tikai šos divus rakstus, kas ļoti labi atspoguļo Heming-veja politiskās pašapziņas tapšanas procesu, viņš nosūtīja laikrakstam *«Tnronlo Star»* Lozannas konferences periodā. Pārējais darbs bija telegrammas *«Universal Press»,* kuras viņu pašu nemaz neinteresēja. Sev viņš pa šo laiku uzrak-stīja tikai nelielu poēmu ar raksturīgu nosaukumu: «Viņi visi grib mieru. — Kas ir miers?». Viņš aizbrauca uz vienu dienu uz Parīzi, satikās tur, starp citu, ar Gertrūdi Stainu un diezgan ilgi ar viņu sarunājās. Atgriezdamies ar nakts vilcienu Lozannā, viņš domāja par to, ka rītu atkal jasūta telegramma *«Universal Press»,* un, sēžot pie Bonē pudeles restorānvagonā, pūlējās uzrakstit sev konferences

raksturojumu. Šis raksturojums negaidot izpaudās dzeja Palikdams uzticigs savai izjūtai, viņš šajā poēmā nosauca Musolīni par «tumšu personu».

Darba, protams, bija daudz, un tomēr tas neaizņēma pilnīgi visas dienas Lozannā. Bija jauks laiks, no rītiem He-mingvejs boksējās, parasti ar Praisu, Londonas *«Daily Mail»* korespondentu, vakaros žurnālisti parasti sapulcējās bārā, iedzēra, stāstīja cits citam daždažādus atgadījumus savā žurnālista darbā.

Starp šiem jautrajiem un ciniskajiem avīžu jaudīm bija cilvēks, kurš atstāja lielu iespaidu uz jauno Hemingveju. Tas bija Dienvidāfrikā dzimušais angļu avīzes «*Manchester Guardian*» korespondents Viljams Bolito Raials. Vēlāk viņš kļuva pazīstams kā rakstnieks ar uzvārdu Bolito. Laikabiedri atceras viņu ka cilvēku ar lielisku, neparasti asu un ironisku prātu. Pats Hemingvejs vēlāk rakstīja par viņu: «Es netiku vairs redzējis viņu pēc tam, kad viņš kļuva par Bolito, bet kā Raials viņš bija varens puisis. Varbūt viņš kļuva vēl lieliskāks, kad sāka saukties par Bolito, taču es nevaru iedomāties, vai tas iespējams.» Hemingveja mutē tas bija visaugstākais novērtējums, jo viņš parasti skopo jās ar uzslavām. Turklāt viņš uzraksti ja par Bolito šādus sev pašam ļoti nozīmīgus vārdus: «Neviens no mums neuzlūkoja viņu par ģēniju, un es nedomāju, ka viņš pats sevi par tādu uzskatītu, jo viņš bija pārāk aizņemts, pārāk inteliģents un turklāt pārāk ironisks, lai turētu sevi par ģēniju pilsētā, kur gandrīz vai ikviens bija ģēnijs un kur daudz svarīgāk bija neatlaidīgi strādāt.» Runa bija par Parīzi, kur

viņi joprojām satikās.

Bolito bija vecāks par Hemingveju un ar daudz lielāku pieredzi, turklāt ar tādu pieredzi, kas, gluži dabiski, izraisīja Hemingveja interesi un sajūsmu. Bolito bija virsnieks pasaules kara laikā un tika smagi ievainots. Pēc tam strādāja angļu izlūkošanas dienestā, un Versaļas konferences laikā «viņa uzdevums», kā rakstīja Hemingvejs, «bija izsniegt noteiktas naudas summas, kuras angļi izlietoja noteiktu franču preses darbinieku un orgānu subsidēšanai», tas ir, vienkāršāk izsakoties, viņš nodarbojās ar uzpirkšanu angļu izlūkošanas dienesta un diplomātijas interesēs. Tāpēc viņš labāk nekā jebkurš cits zināja starptautiskās politikas aizkulises, visus tās slepenos gājienus, tumšos kaktus un līkumus.

Spriežot pēc visa, Bolito bija cilvēks ar radikāliem uz-

skatiem. Par to īstenībā liecina pazīstamā žurnālista Vol-tera Dīranti stāsts par Bolīto uzturēšanos Rūrā 1920. gadā. Kā *«Manchester Guardian»* korespondents Bolito dzīvoja Allenas-Esenes pilsētiņā, netālu no galvenajām Krupa rūpnīcām. Šajā pilsētiņā atradās revolucionāro sarkano vienību štābs, tām tur bija samērā stipras pozīcijas. Pārējo Rūras daļu bija ieņēmis reakcionārais karaspēks ar nolūku iznīcināt sacēlušos strādniekus. Bolito bija izdomājis izeju un veselu nakti nosēdēja kopā ar sarkano līderiem, pārliecinādams tos.

— Cilpa ap jums savelkas, — viņš sacīja, — bet jums vēl ir 48 stundas laika darboties. Tūlīt nosūtiet Šeidema-nam ultimātu: ja viņš nepieņems noteiktus ekonomiskus un politiskus noteikumus un, protams, negarantēs jums visiem diošību, jūs uzspridzināsiet visas šahtas un rūpnīcas rajonā, kas ir jūsu pārziņā. Un pēc tam, negaidot viņa atbildi, tūlīt uzspridziniet kādu nelielu šahtu vai rūpnīciņu, lai pierādītu viņam, ka nejokojat.

— Jūs domājat, ka viņi to darīja? — ar pretīgumu sacīja Bolito pēc divām dienām, kad viņi ar Dīranti satikās Diseldorfā. — Protams, ne. Vācijā nebūs sarkanas revolūcijas, tāpēc ka viņi pārāk ciena privātīpašumu. Viņi to neizdarīja, viņi uzskatīja par labāku ticēt Seidemana vārdiem, ka ar viņiem apiesies taisnīgi. Taisnīgi! — viņš sarūgtināts piebilda. — Viņus nošāva pēc kara tiesas sprieduma, iekams es paspēju atstāt pilsētu.

Tāds bija šis Viljams Bolito Raials. Hemingveju viņš Lozannā paspēja lieliski apmācīt politiskajās zinībās.

Viņš bez žēlastības sagrāva greznās fasādes tādām cienījamām celtnēm ka demokrātija, sabiedriskā doma, gluži ka ķirurgs ar skalpeli, noņēma aizsegu un atklaja buržuāziskas valsts satrunējušos audus.

— Neaizmirstiet, — viņš mēdza sacīt, — ka vairums cilvēku un vairums domu jebkurā jautājumā gandrīz vienmēr ir maldīgi; ne vienmēr, taču gandrīz vienmēr; un, ja jūs šaubāties un nevarat izlemt, bet izlemt jums vajag, tad vienmēr ir pamats domāt, ka jums būs

taisnība, ja nepieņemsiet lēmumu, kas ir pretējs vairākuma uzskatiem. Visas šīs runas par «demokrātiju», par «suverēnu tautu» un par to, ka tautas balss — dieva balss, tas viss ir viltīgu demagogu triki, lai apkrāptu masas. Palasiet Gustava le Boža grāmatu par masu psiholoģiju — un jūs zināsiet tā saucamās sabiedriskās domas īsto vērtību.

Divus mēnešus viņi katru vakaru pavadīja kopā. Bārstīdams paradoksus, Raials stāstīja gadījumus no savas bagātās žurnālista prakses, bet Hemingvejs vairāk klausījās.

īsi pirms konferences slēgšanas atgadījās notikums, par ko daudz mēļoja žurnālistu aprindās. Kad viss jau bija it kā norunāts un turki apņēmušies parakstīt miera līgumu, viņi uzaicināja lordu Kerzonu pusdienās. Un tas atbildēja ar vārdiem, kas tūdaļ kļuva zināmi turku delegācijai: «Pienākums liek man vest sarunas ar viņiem šajā konferencē. Taču šis pienākums neliek man sēsties pie viena galda ar neizglītotiem Analolijas zemniekiem.» Turki, protams, briesmīgi apvainojās, un miera līguma parakstīšana stipri ieilga.

Kad žurnālisti pie vakariņu galda apsprieda šo notikumu, Raials ņēmās izklāstīt domu par to, ka varai pašai par sevi ir noteiktas īpašības un, kaut arī cilvēks iegūst varu ar vislabākajiem nodomiem, vara neizbēgami viņu samaitā, piespiežot rīkoties pretēji tiem augstajiem tiku miskajiem ideāliem, kurus viņš sludina. Un tas, kam pieder vara, vienmēr pats atradīs — vai arī pakalpīgi cilvēki viņam ieteiks — attaisnojumu visnetīrākajai un visnetikumīgākajai rīcībai. Raials apgalvoja, ka šīs slimības simptomi agri vai vēlu parādoties visiem cilvēkiem, kam piešķirta vara. Viņš minēja daudzus piemērus. It īpaši runaja par prezidentu Vilsonu.

Hemingvejs jautāja, ko viņš šajā sakarā domājot par Klemanso. Bolito atbildēja — ja Hemingvejs labāk pazītu Klemanso, viņš to tik ļoti necienītu. Stāstīja, ka jaunībā Klemanso bijis liels ķildnieks un bez kāda iemesla nogalinājis cilvēkus dueļos un, kad, jau vecs būdams, kara laikā ieguvis varu, viņš visus savus senos politiskos pretiniekus iesēdinājis cietumā, nošāvis vai izsūtījis, sodot tos kā nodevējus.

Elks bija gāzts. Hemingvejs iegaumēja Raiala vārdus par Klemanso un pēc daudziem gadiem rakstā «Vecais žurnālists», kas uzrakstīts 1934. gadā— gadu pirms raksta, kurā viņš atcerējās Raialu un citēja viņu sarunu Lo-zannā par Klemanso, — izrēķinājās ar savu bijušo dievekli. Viņš rakstīja par to, ka Klemanso, ticis pie varas, «apšāva vai terorizēja visus savus vecos politiskos pretiniekus», «sodīja ar nāvi dievs vien zina cik kareivju,

kuri mira Vensenā, piesieti pie stabiem soda vienību priekšā, un ne gailis viņiem pakaļ nedziedāja».

«Tas, kas bija redzējis,» Hemingvejs rakstīja, «kā pēc Klemanso pavēles republikāņu gvarde mirdzošās krūšu bruņās, ar astainēm

kaskām, sēžot spēcīgos, smagos, stipri kaltos zirgos, uzbrūk un samīda kara invalīdus, kuri bija pārliecināti, ka «vecais» nekad neaiztiks viņus, savus mīļos karotājus; kas bija redzējis zobenu mirdzumu, iiksus, kuri pārgāja galopa, apgāztos invalīdu ratiņus un cilvēkus, kas bija izmesti no tiem uz ietves un nespēja kustēties, salauztos kruķus, smadzenes un asinis uz bruģa akmeņiem, dzelzs pakavus, kas šķila dzirksteles pret akmeņiem un dobji mīdīja cilvēkus bez kājām un rokām un bēgošo pūli, — kas visu to bija redzējis, tas vairs nebrīnījās, kad Huvers lika armijai izklīdināt izsalkušu kara veterānu gājienu.»

Sīs Bolito Raiala idejas krita jau labi sagatavotā augsnē. No paša nelielās pieredzes Hemingvejam radās analogi secinājumi.

Vēlāk, 1935. gadā, Hemingvejs rakstīja par Bolito: «Tā kā es toreiz vēl biju zēns, viņš man daudz ko izskaidroja, liekot pamatus manai izglītībai starptautiskās politikas jomā.»

Bolito, kaut arī pats bija izcils žurnālists, atbalstīja un nostiprināja sava jaunā kolēģa pārliecību, ka vajag laikus atteikties no žurnālista darba. Volters Dīranti atceras viņa vārdus: «Apmainiet avīžnieka spēli pret to, ko mēs protam darīt, tas ir, rakstīt. Rakstīt grāmatas, lugas, visu, ko jūs varat. Pārvērtiet kapitālā savas zināšanas, pieredzi, spējas uzrakstīt uz papīra vārdus tā, lai tie būtu interesanti lasītājam.» Viņš bieži atgriezās pie šīs tēmas, minot daudzus piemērus par to, kāds gals pienāk laikrakstu reportieriem, kad tie kļūst veci. «Man nav svarīgi,» viņš sacīja, «vai tas būs dokumentāls stāsts vai daiļdarbs, taču tas ir jādara, ja jūs negribat beigt... kā nodzīts reportieris, kas izlūdzas no saviem jaunajiem draugiem glāzīti un sīkus pakalpojumus.»

Tādu pašu padomu Hemingvejam bija devusi arī Gertrūde Staina, taču no pazīstama žurnālista mutes šāds vēlējums izskanēja sevišķi pārliecinoši.

Lozannas konferencē Hemingvejs sastapa vēl vienu izcilu, tai laikā jau visā pasaulē pazīstamu žurnālistu, kurš

veltīja viņam lielu uzmanību un saskatīja viņā rakstnieka talantu, — Linkolnu Stefensu.

Linkolns Stefenss bija kļuvis slavens Amerikā kā «netīrumu rakņātājs» — daudzus gadus viņš pūlējās atmaskot korupciju, kas valdīja pilsētu un štatu administrācijā. Viņš bija deviņpadsmitā gadsimta liberālis, kas viens pats cīnās pret kapitālistiskās sabiedrības likstām.

Hemingvejs zināja, ka satiks Lozannā Stefensu, ļoti gribēja iepazīties ar viņu un, cerēdams, ka tas notiks, bija paņēmis līdzi uz Lozannu savas labākās korespondences, lai izdevīgā gadījumā parādītu tās Stefensam un dzirdētu ievērojamā žurnālista domas.

Stefenss bija ne tikai labs žurnālists, tas bija domājošs cilvēks, kas pūlējās atrast parādibu pirmcēloņus, izprast notiekošo. Viņu, starp citu, patiesi satrauca jaunatnes noskaņojums. Savā «Autobiogrāfijā»

viņš rakstīja, ka bijis pārsteigts par to, ka Eiropā pēc kara nekas nav mainījies, neviens neko nav mācījies. «Es biju redzējis valsts darbiniekus un finansistus,» viņš rakstīja, «tagad satikos ar māksliniekiem, rakstniekiem, un aina bija tā pati — neviens nedomāja par karu, kas mūs bija satriecis, neviens nejautāja sev, kāpēc tas noticis, neviens nedomāja par to, kā novērst jaunu karu. Rūgtums, cinisms, dzeršana, sekss — tā visa atliku likām, bet nav zinātnes. Revolucionārs gars bija, taču tas pievērsās mākslai, morālei, uzvedībai. Karš iedarbojās nevis uz ļaužu prātu, bet uz jūtām.»

Linkolnam Stefensam, protams, bija interesanti parunāt ar tādu šīs noslēpumainās paaudzes pārstāvi kā šis jaunais amerikānis, kas bijis karā un tur smagi ievainots, dzīvoja Parīzē tajā bohēmā, kas biedēja Stefensu ar savu cinismu un nevēlēšanos domāt par pasaules likteni, turklāt ar cilvēku, kas nolēmis kļūt par rakstnieku.

Reiz Lozannā Hemingvejs aizgāja pie Stefensa un lūdza to izlasīt viņa korespondences. Stefenss atcerējās savā «Autobiogrāfijā»; «Viņš tikko bija atgriezies no frontes, kur vērojis grieķu bēgļu aiziešanu no Turcijas, un viņa telegramma koncentrēti un spilgti attēloja visos sīkumos šo traģisko izsalkušu, izbiedētu, pajumti zaudējušu cilvēku straumi. Es it kā pats tos redzēju, lasīdams Hemingveja rindas, un viņam to pateicu. «Nē,» viņš protestēja, «jūs lasāt kodu. Tikai kodu. Vai tā nav lieliska valoda?» Viņš nelielījās — tā tas arī bija. Es atceros, viņš

sacīja: «Man japamot žurnālistikā. Es pārāk aizraujos ar telegrāfa žargonu.»»

Jaunajam žurnālistam piemita kaut kas tāds, kas ieinteresēja Stefensu, nemaz nerunājot par iespaidu, kādu uz viņu atstāja Hemingveja apraksts par bēgļiem. Viņš lūdza, lai Hemingvejs iedod viņam izlasīt arī citas savas korespondences un stāstu rokrakstus, kurus, pēc Hemingveja vārdiem, noraidījuši visi žurnāli.

Izrādījās, ka Hemingvejam ir līdzi stāsta «Mans vecais» rokraksts, un viņš iedeva to izlasīt Stefensam. Stāsts Ste-fensam patika, pārliecināja viņu, ka Hemingvejam, kā vēlāk rakstīja Slefenss, «ir nākotne». Vēl vairāk, Stefenss aizsūtīja šo stāstu savam paziņam Rejam Longam žurnālā *«Cosrnopolilan»*.

Redzams, šai laikā Hemingvejs sāka brīvos brīžos strādāt pie veselas sērijas īsu skiču, kas bija «spēcīgas un rūgtas kā nakts vēstules», ka par tām izteicās amerikāņu kritiķis Karloss Beikers.

Viņš izvēlējās no savām korespondencēm par bēgļu aiziešanu no Anatolijas to, kas viņam pašam visvairāk patika, un mēģināja to saīsināt un apstrādāt tā, lai, atmetot visu lieko, varētu izteikt sajūtas, ko viņā radi)is šis skats, un izraisīt līdzīgas izjūtas un tās pašas domas lasītājos. No apraksta iznāca tikai 13 rindas gara miniatūra. Viņš atmeta apzīmētājus, vispārējās vietas, koncentrēja uzmanību uz

sievietes dzemdētājas tēlu. Un pēkšņi saprata, ka šis materiāls ieguvis jaunu kvalitāti — tas vairs nav apraksts, stāstījums, ir radies tēlojums. Varbūt tieši pēc tā viņš arī tiecās.

Viņš mēģināja uzrakstīt īsi un izteiksmīgi vienu otru Cinka Dormana-Smita stāstu par kauju pie Monsas un par citām epizodēm Franci jas frontē. Viņš sprauda sev mērķi atveidot angļu virsnieka raksturīgo žargonu, līdz ar to saglabājot konkrēta cilvēka personiskās uztveres elementu.

Tā radās miniatūras — «Visi bija piedzērušies. Visa baterija piedzērusies un klunkurēja uz priekšu pa tumšo ceļu. Mēs gājām uz Šampaņu . . .»; «Mēs bijām kādā Monsas dārzā . ..»; «Bija velnišķīgi karsta diena. Mēs nosprostojām tiltu ar tādu barikādi, ka labāku ne iedomāties nevar. Sapnis, ne barikāde».

Viņš netaisījās rakstīt garus stāstus par cilvēku karā, droši vien tāpēc, ka vēl nejutās tam sagatavojies.

Pagaidām viņš centās attēlot atsevišķus momentus, it kā prožektora stara izrautus no kara tumsas. Nāve, kas kara kļuva par parastu, dabisku parādību, šajā gaļasmašīnā iemesto cilvēku esamības negrozāmu faktu, cilvēks nāves priekšā — tas viņu satrauca.

Reiz Parīzē viņš satika savu veco paziņu no Tuvajiem Austrumiem, kinooperatoru Šortiju Vornalu, un tas pastāstīja Hemingvejam grieķu traģēdijas noslēguma epizodi, kuras liecinieks Vornals bijis Atēnas 1922. gada 28. novembrī, mēnesi pēc tam, kad Hemingvejs aizbrauca no Turcijas uz Parīzi, — sešu grieķu ministru nošaušanu. Šis stāsts satrieca Hemingveju, un viņš nolēma izveidot no tā īsu miniatūru:

«Sešus ministrus nošāva pusseptiņos no rīta pie slimnīcas sienas. Pagalms bija vienās peļķēs. Pagalma bruģis bija nobiris ar slapjām rudens lapām. Lietus lija aumaļām. Slimnīcas logi bija aiznagloti. Viens no ministriem bija slims ar tīfu. Divi kareivji iznesa viņu pa kāpnēm ārā lietū. Tie mēģināja nostādīt viņu pie sienas, bet viņš nošļuka un apsēdās peļķē. Pārējie pieci mierīgi stāvēja pie sienas. Beidzot virsnieks teica kareivjiem, ka nav vērts sliet viņu kājās. Pēc pirmās zalves viņš sēdēja ūdenī ar galvu uz ceļgaliem.»

Šis ārkārtīgi lakoniskais slepkavības attēlojums, kuram it kā pilnīgi trūkst autora emocionālās pieskaņas, neatstāj lasītāju vienaldzīgu — tas izraisa šausmas par šo il kā protokolēto slepkavības ainu.

Hemingvejs zināja, ka Margareta Andersone — ietekmīgā žurnāla *«Little Review»* dibinātāja un redaktore, kas bija aizbraukusi no Čikāgas uz Ņujorku, no Ņujorkas uz Parīzi līdz ar rakstniekiem, kuru darbus iespieda viņas žurnāls, — gatavo speciālu žurnāla numuru, kas veltīts Parīzē dzīvojošo jauno amerikāņu rakstnieku daiļradei. Hemingveju uzaicināja piedalīties šajā numurā. Šīs sešas miniatūras viņš aizsūtīja

«Little Review» redakcijai.

Tikmēr bija pienākušas Ziemsvētku brīvdienas, un konferences darbā vajadzēja būt pārtraukumam. Hemingvejs nolēma pavadīt šīs brīvdienas kopā ar Hedliju kalnos un aicināja viņu atbraukt uz Lozannu.

Ieraudzījis Hedliju stacijā, viņš tūdaļ saprata, ka notikusi nelaime. Viņa raudāja pilnā balsī un nespēļa izteikt ne vārda.

Vecāku māja Oukparkā

Klerenss un Greisa Hemingveji ar bērniem (Ernests — vidū)
(1903. g. oktobrī)

Ernests piecu gadu vecumā makšķerē foreles Hortonas strautā
(1904. g. jūlijā)

Ernests pirms atzbraukšanas uz Kanzassitiju (1917. g.)

Agnese Ion Kurovski (1918. g.)

Hemingvejs frontē Itālijā (1918. g.)

Hedlija Ričardsone kāzu dienā (1921. g.)

Hemingvejs mājas pagalmā *Notre Dame des Champs* ielā 113 (1924. g.)

Silvija Biča savā grāmatu veikalā

Ernests un Hedlija
1922. gada ziemā

Skots Ficdžeralds

Gertrūde Staina

Lédija Dafa Tvisdena (1929. g.)

Hemingvejs ar dēlu
Bambiju (1926. g.)

Hemingvejs (1930. g.)

Hemingvejs un
Bills Smits

Grāmatā «Mūžīgi svētki') viņš atceras šo gadījumu:

«Sākumā viņa tikai raudāja un nevarēja saņemties un pateikt. Es viņu pārliecināju — lai kādas bēdas ari būtu notikušas, tas nevar būt tik briesmīgi, un, lai tas būtu kas būdams, nevajag uztraukties, viss nokārtosies. Tad beidzot viņa visu izstāstīja.»

Izrādījās, ka Hedlija nolēmusi sagādāt viņam pārsteigumu un atvest uz Šveici visus viņa rokrakstus, ari nepabeigtā romāna nodaļas. Ka viņa vēlāk paskaidroja, «Ernests vēstulēs tā slavēja Linkolnu Stefensu, savu jauno draugu, ka es biju pārliecināta — viņam gribēsies parādīt Stefensam šis nodaļas». Bez tam viņa gribēja sagādāt Ernestam iespēju pastrādāt pie šīm nodaļām atpūtas laikā kalnos. Turklāt viņa ielika čemodānā visus oriģinālus un mašīnraksta eksemplārus ar visām kopijām. Tajā čemodānā bija viss, ko viņš uzrakstījis kopš 1919. gada, arī tas, pie kā viņš strādāja vēl Mičiganā.

Lionas stacijā, atstājusi čemodānu vilciena kupejā, viņa izgājusi nopirkt pudeli minerālūdens. Kad atgriezusies, čemodāns vairs nav bijis — nozagts.

«Es nespēju ticēt,» atcerējās Hemingvejs, «ka viņa paņēmusi līdzi arī visas kopijas, sameklēju cilvēku, kas uz laiku uzņēmās manus korespondenta pienākumus, sēdos vilcienā un aizbraucu uz Parīzi — es toreiz diezgan labi pelnīju kā žurnālists. Tas, ko sacīja Hedlija, izrādījās patiesība, un es labi atceros, kā pavadīju to nakti mūsu dzīvoklī, pārliecinājies par to.»

Viņš atrada tur tikai viena vienīga stāsta rokrakstu —■ «Pie mums Mičiganā». Tas bija uzrakstīts, atcerējās Hemingvejs, «pirms tam, kad pie mums viesojās mis Staina. Es netiku pārrakstījis to ar mašīnu, tāpēc ka viņa atzina to par *inaccrochable.* Tas mētājās kāda galda atvilktnē.»

Trieciens bija smags. Hedlija vēlāk rakstīja: «Man liekas, ka Ernests nekad neatguvās no šī trieciena.» Pati viņa bija izmisusi un nespēja sev piedot. «Galu galā sievieti taču prec,» pēc daudziem gadiem rakstīja Hemingvejs, «ne jau aiz viņas spējam glabāt rokrakstus, un man īstenībā bija sāpīgāk redzēt, cik briesmigi viņa cieš, nekā zaudēt visu, ko biju paspējis uzrakstīt. Viņa bija apburoša un uzticīga sieviete, kurai neveicās ar rokrakstiem. Bija saglabājies viens stāsts. Tas saucās «Mans vecais». Lin-

kclns Stefenss aizsūtīja to žurnālam, kur tas tika noraidīts. Šis stāsts kļuva par manu vienīgo literāro kapitālu. Mēs to tā arī nosaucam — *«Das Kapital».»*

Ziemsvētku brīvdienas viņi tomēr pavadīja Alpos. Tur viņi satika Cinku Dormanu-Smitu un viņi ļoti jauki pavadīja laiku — slēpoja, vakaros dzēra karstu ķiršu liķieri, un Ernests pūlējās aizmirst savu zaudējumu.

Uz Alpiem viņam aizsūtīja vēstuli no Agneses fon Ku-rcvski. Viņa rakstīja: atguvusies no izbrina, saņemot viņa vēstuli, viņa sapratusi, ka

tā ir pati priecīgākā diena viņas mūžā. «Zini,» viņa rakstīja, «man vienmēr ir sāpīgi par to, ka beidzās mūsu draudzība, īpaši kopš tā brīža, kad atgriezos mājās un Elsija Makdonalda nolasīja man ļoti aizvainojošo vēstuļi, ko Tu biji uzrakstījis viņai par mani .. . Un tomēr es vienmēr esmu zinājusi, ka viss beigsies labi un ka tā bija vislabākā izeja, — un esmu pārliecināta, ka arī Tu tā doma tagad, kad Tev ir Hedlija ... Cik lepna es būšu kādreiz . . . sakot: «O jā! Ernests Hemingvejs. Labi pazinu viņu kara laikā.» Es vienmēr esmu zinājusi, ka Tu tiksi uz augšu, un arvien ir patīkami apzināties, ka Tavs pieņēmums bijis pareizs.»

1923. gada janvāris sagādāja mazliet prieka — iznāca Čikāgas žurnāla *«Poetry»* numurs, kurā bija publicēti seši Hemingveja dzejoļi. īstenībā tā bija pirmā viņa literāro darbu publikācija.

Hemingveja daiļrades pētnieki reti piemin viņa dzejoļus, viņš ir iegājis literatūrā kā viens no lielākajiem gadsimta prozaiķiem, neatstājot nekādu pēdu poēzijā. Tomēr biogrāfiem nevajag paiet garām viņa dzejoļiem, pirmkārt, tāpēc, ka tajos veidošanās gados viņš rakstīja gan prozu, gan dzeju un arī brieduma gados dažreiz juta vajadzību izteikt savus pārdzīvojumus dzejā, un, otrkārt, tāpēc, ka šie dzejoļi ir kļuvuši par viņa biogrāfijas faktu, tajos izpaužas viņa noskaņojumi, viņa domas un jūtas.

Šīs domas un jūtas vispirmām kārtām pievērstas viņa paaudzes liktenim, caur pasaules kara uguni izgājušās paaudzes liktenim, šai paaudzei uzspiests neizdzēšams pārdzīvotā zīmogs, kas noteic tās grūtos un sarežģītos dzīves ceļus. īstenībā viss galvenais, ko viņš savā mūžā uzrakstījis, ir viņa paaudzes biogrāfija, un pirmie šīs biogrāfijas uzmetumi pavīd viņa agrīnajos dzejoļos.

Sai ziņā ļoti raksturīgs ir dzejolis «Nodaļas epigrāfs»,

I urš, kā pareizi atzīmē 1. Kaškins, «patiešām skan ka epi-grafs romāna «Un saule lec» nodaļai»:

Mēs tdlu nākotni zīlējam,

Bel gājām īsāko ceļu.

Un sātana mūzika dzina mūs Uz mājam — lūgt dievu Un kalpot vienam kungam nakti,

Bet otram dienā.

Šeit jau ieskanas «dienas un nakts» tēmas pirmās notis — par traģisko atšķirību starp to, kā jūtas cilvēks dienā cilu cilvēku vidū un naktī, viens ar sevi, savām domām, savu vientulību. Pēc dažiem gadiem romānā «Ardievas ieročiem» viņa varonis leitnants Henrijs saka: «Es zinu, naktī nav tā ka dienā, naktī viss ir citādi; to, kas bijis naktī, dienā nav iespējams izprast, jo tad tas neeksistē, vientuļš cilvēks naktī savu vientulību izjūt vēl baismīgāk.»

Šie pirmie paaudzes biogrāfijas vilcieni redzami arī dzejolī par kareivi; tam viņš ar rūgtu izsmieklu licis virsrakstu *«Campa d'honneur»*

(«Goda lauki»):

Kad kareivji kiīt kaujā,
Tos zemē guldina Un koka krustu rindas Ir viņiem piemiņa.
Bel pagaidām,
Nolīdis nomaļus,
No uzbrukuma uguns Viņš bedrē noslēpies.

Karš palīdzēja šai paaudzei atbrīvoties no ilūzijām, iepazīt un ienist politisko darbinieku — tautas apmānītāju demagoģiju.

Līdz ar citiem dzejoļiem žurnālā *«Poetry»* bija publicēts dzejolis «Rūzvelts», veltīts bijušajam prezidentam Teodoram Rūzveltam, kurš devis Amerikai un pasaulei mūsdienu politiskās demagoģijas paraugu:

Strādnieki ticēja,
Ka viņš cīnās ar trestiem,
Un izlika logos viņa ģīmetni.
«Viņš gan būtu sadevis I'rancijas bosiem!»
Tie sacīja.
Var jau būl,
Ka viņš lur būlu nolicis galvu,
Varbūt,
Lai gan ģenerāļi biežāk mirst gultā,
Kā nomira ari viņš.
Un leģendas, kas radušās par viņu,
Mūžam dzīvas paliek,
Jo viņš ar savu dzivi tās iznīcināt vairs nespēj.

Kara ēna gulst pār Hemingveja pasaules uztveri, un pat «vispersoniskākais» uzticīgajai ceļa biedrei — portatīvajai rakstāmmašīnai «Corona» veltītais dzejolis, kur viņš runā par savām radīšanas mokām, ietērpts kara tēlos un dabūjis nosaukumu «Ložmetējs»;

Dieva dzirnavas maļ lēni;
Bet šitās dzirnavas Klab mehāniskā stakato.
Mazs, neizskatīgs domu kājnieks Uz priekšu dodas šķēršļiem pāri,
Un sedz to viens pāls ložmetējs —
Si portatīvā «Corona».

Janvārī Lozannas konference beidzās un Ernests ar sievu aizbrauca uz Itāliju, uz Rapallo, kur dzīvoja Ezra Paunds. Tur viņi nokļuva pazīstamajā atmosfērā — strīdos par literatūru un mākslu. Hemingvejs spēlēja tenisu ar Ezru Paundu un mākslinieku Maiku Streiteru, kurš īsi pirms tam bija ilustrējis Paunda dzejoļus, runāja par literatūru ar Edvardu O'Braienu, amerikāņu izdevēju, kurš ik gadus publicēja krājumu «Gada labākie stāsti». O'Braiens lūdza Hemingveju parādīt viņam kādu no saviem stāstiem. Nācās paskaidrot viņam, ka viss pēdējos gados uzrakstītais pazaudēts. Hemingvejam rokās bija viņa vienīgais «literārais kapitāls» — stāsts «Mans vecais». Grāmatā

«Mūžīgi svētki» Hemingvejs atcerējās šo sarunu un — vēl svarīgāk — savus pārdzīvojumus tajā laikā:

«Tas bija draņķīgs bridis, es biju pārliecināts, ka nekad vairs nespēšu rakstīt, un parādīju viņam stāstu kā kaut ko brīnumainu: tā varētu trulā sastingumā parādīt kompasu no kuģa, uz kura kādreiz esi braucis un kurš kaut kādā neizprotamā veidā gājis bojā, vai arī ievilkt zābakā savu kāju, kas amputēta pēc katastrofas, un pajokot par to. Taču, kad O'Braiens bija izlasījis stāstu, es sapratu, ka viņam pat vēl fāpīgāk nekā man. Agrāk es domāju,

k.i tādas sāpes var izraisīt tikai nāve vai kaut kādas neciešamas mokas, taču, kad Hedlija pateica man par manu lokrakstu pazušanu, es sapratu, ka esmu maldījies... Tomēr nu jau tas viss bija pagājis, un Cinks bija iemācījis mani nekad nerunāt par zaudējumiem; un es sacīju O'Brai-enam, lai viņš to neņem tik ļoti pie sirds. Iespējams, ir pat labāk, ka mani agrīnie stāsti pazuduši, un es mierināju O'Braienu, kā mierina kareivjus pēc kaujas. Drīz es atkal sakšu rakslīt stāstus, es sacīju, ķerdamies pie meliem tikai tāpēc, lai viņu nomierinātu, taču tūdaļ arī sapratu, ka runāju patiesību.»

Rapallo pie Ezras Paunda Hemingvejs iepazinās ar Robertu Makelmonu. Tā bija visai ievērojama persona starp Parīzē dzīvojošiem amerikāņu emigrantiem literātiem.

Roberts Makelmons bija jaunākais bērns «klejojoša mācītāja» (kā viņš pats sauca savu tēvu) ģimenē. Spilgti zilās acis apliecināja viņa skotu-īru izcelsmi. Nolēmis kļūt par rakstnieku, viņš no Minesotas štata pārcēlās uz Ņujorku, uz Griničvilidžu — rakstnieku un mākslinieku bohēmu. Tur viņš reiz sastapa mazu klusu anglieti ar neparasti zilām acīm, kuru draugi dēvēja par Braieru. Nākamajā dienā viņi salaulājās. Makelmons pat nezināja, kas viņa ir un no kādas ģimenes. Tomēr par šīm laulībām acumirklī uzzināja reportieri, un dienu vēlāk Makelmons laikrakstos noskaidroja, ka apprecējis viena no lielākajiem Anglijas finansistiem — sera Džona Ellermana meitu. Braiera pati atzina par labāku neko nesacīt ne viņam, ne vecākiem. Drīz vien viņi pārcēlās uz Parīzi, kur Roberts gribēja turpināt literāta darbu.

Parīzē Silvija Bīča iepazīstināja viņu ar Džoisu. Kad Makelmons parādīja Džoisam savu pirmo stāstu krājumu, Džoiss jautāja viņam: «Vai jūs gribat izdot tos ar «Šekspīra un kompānijas» starpniecību vai pats?» Tajā mirklī Makelmons nolēma neprasīt Silvijas Bīčas palīdzību, bet pats izdot savus stāstus. Ņujorka viņš kopā ar Viljamu Karlosu Viljamsu savā laikā bija nodibinājis kaut ko līdzīgu izdevniecībai, ko viņi nosauca par *«Contact* Mo-*vement»,* un publicējuši divus krājumus. Tagad Makelmons sarunāja ar tipogrāfijas īpašnieku Dižonā, kurš pēc Silvijas Bīčas pasūtījuma iespieda «Ulisu», ka tas, pabeidzis Džoisa grāmatu, iespiedīs viņa stāstu krājumu, ko Makelmons pēc Džoisa

ieteikuma bija nosaucis mazliet ironiski — «Pārsteidzīgās saites».

Uz nākamā savu stāstu krājuma viņš jau uzlika zīmi *«Contact Publishing Company»* un sāka uzskatīt sevi par izdevēju. Tam bija negaidīts efekts — drīz vien viņa istaba Foijo hoteli bija piekrauta ar paziņu rokrakstiem, tie krājas uz krēsliem, garderobē, zem gultas. Viņam patika apzināties, ka viņš ir vajadzīgs, ka viņu meklē.

Viņš bija jautrs un sabiedrisks cilvēks, ikvienā sabied-ribā viņš atradās uzmanības centrā. Sagadījās tā, ka tieši taja kafejnīcā vai bārā, kur toreiz bija Makelmons, sala-sijās visa «banda», kā viņš sauca rakstnieku un mākslinieku trokšņaino kompāniju, kuri bija aizbraukuši no Amerikas un atraduši sev patvērumu Parīzē Latiņu kvartālā.

Roberts Makelmons tā aizrāvās ar šo juceklīgo nakts dzīvi ar trokšņainām iedzeršanām, dedzīgiem strīdiem par mākslu, savu draugu darīšanām, ka viņam nepietika laika savai daiļradei. Silvija Bīča atceras tādu Makelmonam raksturīgu epizodi. Reiz tas viņai sacijis, ka aizbraucot uz Francijas dienvidiem, lai sameklētu tur klusu vietu, kur varētu būt viens un strādāt. Drīz vien viņa saņēmusi telegrammu: «Atradu piemērotu vietu un mierīgu istabu.» Bet pēc laiciņa kāds no viņu kopīgajiem draugiem, atbraucis no dienvidiem, pastāstīja: «Viņš dzīvo istaba virs krodziņa, un visa kompānija salasās tajā krodziņā.»

Makelmona idejas grāmatu izdošanas nozarē pietiekami labi raksturo sludinājums, kuru viņš vēlāk — 1924. gada janvārī — ievietoja žurnāla *«transatlantic review»* pirmajā numurā: «Ik pa divām nedēļām vai sešiem mēnešiem, vai sešiem gadiem mēs izdosim dažādu autoru grāmatas, kuras negrib iespiest citi izdevēji aiz komerciāliem vai tiesiskiem iemesliem. Katra grāmata tiks iespiesta tikai 300 eksemplāru liela tirāžā. Sis grāmatas tiek izdotas vienkārši tāpēc, ka tās ir uzrakstītas un patīk mums pietiekami labi, lai tās laistu klajā. Interesenti var sazināties ar *«Contact Publishing Company»* pēc adreses: Parīze, Odeona ielā 12.» Ta bija Silvijas Bīčas grāmatu veikala adrese.

Tāds bija šis savdabigais cilvēks, ar kuru iepazinās Hemingvejs Rapallo pie Ezras Paunda. Makelmons tūlīt ierosināja izdot Hemingveja grāmatu. Taču nebija gandrīz nekā ko iespiest.

No Rapallo viņi ar Hedliju aizbrauca uz Dolomītu Alpiem, uz Kortinu d'Ampeco paslēpot. Tur viņi pavadīja dažas brīnum jaukas nedēļas.

Kā arvien, viņš daudz lasīja. Lasīšana viņam nozīmēja ļoli daudz.

«No tā laika, kad es atklāju Silvijas Bīčas bibliotēku,» viņš atcerējās grāmatā «Mūžīgi svētki», «esmu izlasījis visu Turgeņevu, visus angļu valodā tulkotos Gogoļa darbus, Tolstoju Konstances Garnētas tulkojumā un Čehova angļu izdevumu . .. Atklāt visu šo jauno grāmatu pasauli, ja ir laiks lasīt tādā pilsētā kā Parīze, kur var lieliski dzīvot un strādāt, lai būtu cik nabags būdams, tas ir tikpat ka

atrast nenovērtējamu dārgumu. Šo dārgumu varēja ņemt līdzi ceļojumos, un Šveices un Itālijas pilsētās, kur mēs braucām ... arī vienmēr bija grāmatas, tā ka varēja dzīvot savā atrastajā jaunajā pasaulē: dienu sniegs, meži un ledāji ar saviem ziemas noslēpumiem, un pajumte lauku viesnīcā *«Taube»* augstu kalnos, bet naktī — cila brīnišķīga pasaule, kuru dāvā krievu rakstnieki. Sākumā krievu, bet pēc tam arī visi pārējie. Tomēr ilgu laiku tikai krievu.»

Atkal Džona Bouna telegramma pārtrauca viņu atpūtu. Redakcija prasīja, lai viņš brauc uz Vāciju, uz Rūras apgabalu, un no turienes sūta veselu sēriju rakstu par franču okupācijas rezultātiem.

10, NODAĻA Rūra

Uzvarētājs neiegūst neko.

E. H e m i n g v e I s

Apbruņojies ar Viljama Bolito Raiala mācībām, Hemingvejs ļoti nopietni izturējās pret avīzes jauno uzdevumu. Viņš spēja dot dziļu Eiropas politikas analīzi un vispusīgā rakstu sērijā stāstīt par franču okupāciju Rūrā. Tāpēc viņš nesteidzās ķert pirmo vilcienu uz Ķelni, bet nosūtīja no Parīzes trīs ievada rakstus, kuros izskaidroja okupācijas priekšvēsturi un politiskos apstākļus pirms tās un tās laikā.

Pirmais no šiem rakstiem parādījās *«Daily Star»* 1923. gada 13. aprīlī ar virsrakstu «Uzvara bez miera pamudināja frančus okupēt Rūru».

«Lai rakstītu par Vāciju, vispirms vajag uzrakstīt par Franciju. Vārdam «Francija» piemīt burvestība. Tāda pati burvestība kā jūras smaržai vai zilu kalnu ainavai, vai maršējošiem karavīriem. Tā ir ļoti sena burvestība.

Francija ir milzīga un lieliska zeme. Pati skaistākā no visām zemēm, ko es zinu. Nav iespējams objektīvi rakstīt par zemi, kuru mīl. Toties var rakstīt objektīvi par šīs zemes valdību. Francija atteicās 1917. gadā slēgt mieru bez uzvaras. Tagad tā atklājusi, ka tai ir uzvara bez miera. Lai saprastu, kāpēc tā nolicis, jāpamet skatiens uz Francijas valdību.»

Tālāk Hemingvejs raksturoja «nacionālo bloku», uz kuru balstījās parlamentā toreizēja Francijas valdība; īpašu uzmanību viņš veltija rojāiistu partijas lomai.

«Daily Star» redaktors Džons Bouns tūdaļ uztvēra He-mingveja iecerētās rakstu sērijas vērienīgumu un nolēma ievadīt to ar skaļu reklāmu. Tajā dienā, kad *«Daily Star»* parādījās Hemingveja pirmais raksts par Vāciju, svētdienas izdevumā *«Star Weekly»* bija publicēta vesela sleja ar virsrakstu «Kaut kas par Ernestu Hemingveju, kurš atklāj Eiropas noslēpumus». Tajā bija stāstīts par Hemingveja — *«Daily Star»* Eiropas korespondenta darbu, par viņa biogrāfiju. Lasītājus aicināja sekot «šiem ārkārtīgi interesantajiem rakstiem».

Nākamais raksts bija publicēts 18. aprīli un veltīts vienīgi rojālistu partijas darbībai Francijā, tās fašistiskajiem huligāniem un mīklainajai augošajai rojālistu ietekmei u/ Puankarē. Hemingvejs īstenība aprakstīja skandālu deputātu palātā, kad Andrē Bertons apvainoja Puankarē, i .1 tas esot rojālistu vadoņa Leona Dodē gūsteknis, un nobeidza rakstu ar tādiem vārdiem:

«Pagājušā gada jūlijā sarunā ar ang|u un amerikāņu žurnālistiem, apspriežot situāciju Rūrā, Puankarē sacīja: 'Okupācija būtu veltīga un absurda. Pilnīgi skaidrs, ka Vācija var maksāt pašlaik ar precēm un

darbu.» Toreiz viņš bija dzīvespriecīgais Puankarē.

Tikmēr Francijas valdība iztērēja (pēc oficiāliem datiem) 160 miljonus franku okupācijai, un Rūras ogles Francijai izmaksāja 200 dolāru tonnā.»

Pēdējo rakstu no šī ievadcikla Hemingvejs iesaka ar retorisku jautājumu: «Ko domā franču tauta par Rūru un par Vācijas problēmu visā visumā?» — un nākamajā Irāzē deva pirmajā mirklī mazliet paradoksālu atbildi: «Jūs to neuzzināsiet, lasot franču avīzes.» Un tālāk, nepavisam nepiešķirot savam rakstam žurnālistu iecienīto sensacionālo raksturu, mierīgi un precīzi analizēja īsto stāvokli franču presē.

«Franču avīzes tirgojas ar savām politiskajām ziņām atvēlētajām lappusēm tieši tāpat kā ar reklāmai paredzētajām lappusēm. Tas tiek darīts pilnīgi atklāti, un visi to nojauš.

... Valdība maksā avīzēm noteiktu summu, lai tās publicētu valdības ziņas. To uzskata par valdības reklāmu, un ikviens liels franču dienas laikraksts, kā *«Matiņ», «Pelit Parisien», «Echo de Paris»,* «*Intransigeant», «Temps»,* saņem pastāvīgu subsīdiju par valdības ziņu publicēšanu. Tādējādi valdība ir laikrakstiem pats lielākais klients reklāmas jomā ... Ja kāda no šīm dienas avizēm atsakās iespiest valdības ziņas vai sāk kritizēt valdības nostāju, valdība parlrauc subsīdijas izmaksu un avīze zaudē savus vislielākos ienākumus no reklāmās. Tādēļ lielie Parīzes laikraksti vienmēr stāv valdības pusē, vienalga, kāda valdība arī nebūtu pie varas.

Kad kada avīze atsakās publicēt valdības sniegtās ziņas un sāk uzbrukt tās politikai, varat būt pārliecināti par vienu: tā ir atteikusies no subsīdijas tikai pēc

apgalvojuma, ka saņems citu — un visai jūtamu no jaunās valdības, kas droši vien nāks pie varas.

.. . Visām Eiropas valdībām ir speciāli slepeni fondi avīžu subsidēšanai. Reizēm sakarā ar to rodas pārsteidzoši notikumi, kā tas atgadījas pirms gada, kad bija publicēti fakti, ka *«Temps»* saņēmusi subsīdiju propagandai no divām naidigām Balkānu valstīm un iespiedusi pārmaiņus viņu materiālus kā savas korespondences.»

Hemingvejs, to rakstot, balstījās uz sava drauga Viljama Bolito Raiala pieredzi, nenosaucot viņu. Rakstā viņš pieminēja «kādu no saviem labākajiem draugiem, kurš kara beigās vadijis Anglijas propagandu franču presē».

Savu braucienu uz Rūru Hemingvejs rūpīgi apdomāja — viņš nolēma sākt iepazīšanos ar okupācijas zonu no Ofen-burgas pilsētas, franču ieņemtā rajona paša tālākā dienvidu punkta. No turienes viņš gribēja doties caur Karls-rūi uz Frankfurti, Ķelni un Diseldorfu — pa starptautisko dzelzceļa līniju, kas gāja caur okupētās zonas centru.

Pirmajā no Ofenburgas nosūtītajā rakstā viņš apraksti |a

braucienu no Parīzes uz Strāsburgu. Jau Parīzē bija noskaidrojies, ka nokļūt Vācijā nav tik vienkārši. Vācieši negribēja ielaist pie sevis ne tūristus, ne korespondentus. «Kā mēs varam zināt, ka jūs nerakstīsiet melus par Vāciju?» viņam sacīja Vācijas konsuls, beidzot likdams iebraukšanas vīzu uz pases.

Aukstā, pelēkā, drēgnā rītā viņš ar vilcienu iebrauca Slrāsburgā. No Štrāsburgas uz Vāciju vilcienu nebija. Sargs paskaidroja viņam, ka vislabākais būtu braukt ar tramvaju cauri Strāsburgai līdz Reinai, tur pāriet pāri tiltam uz Vāciju un no Kēles agri vai vēlu būšot kara vilciens uz Ofenburgu. Uz tramvaja priekšējās platformas Hemingvejs izbrauca cauri Strāsburgai. Tramvajs gāja garām apmestiem smailjumtu namiņiem, kuru logi bija krustiski aiznagloti ar lieliem dēļiem, vairākas reizes pārbrauca pāri upei, kura meta cilpas pa pilsētu un kuras krastos sēdēja vientulīgi makšķernieki, brauca pa platām modernām ielām ar lieliem vācu veikaliem, kuriem tagad bija jaunas franču izkārtnes, apdzina garu virteni ratu ar pārtiku, ko veda uz tirgu, gāja gar kanālu, pa kura krastu divi zirgi lēnām vilka liellaivu.

Pie liela neglīta dzelzs tilta pāri Reinai tramvajs apstājās. Hemingvejs izkāpa un garām diviem franču seržantiem kājām iegāja Vācijā. Kādreiz dzīvā stacija bija gluži

i .i, biļešu kases aiznaglotas, visu klāja putekļu kārta, i .rijas bufetnieks skumīgi stāstīja viņam, ka visas fab-as slēgtas. Ogļu nav. Vilcieni neiet. Ir tikai kara vil-n'ni, bet tie iet neregulāri. Pie sienas karājās ēdienu .11te, kur bija norādītas cenas: alus — 350 markas glāze; ms — 500 markas glāze; sviestmaize — 900 markas; bro-.istis — 3500 markas. Hemingvejs atcerējās, ka pagali išā gada jūlijā viņi ar Hedliju šeit vislabākajā hotelī i.iksāja 600 markas dienā.

Aiz loga atskanēja griezīgs svilpiens. Hemingvejs sa-i.iksāja bufetniekam un gāja ārā, lai sēstos kara vilcienā uz Ofenburgu.

Ofenburga, kas atradās franču okupācijas zonas pašos dienvidos, bija tīra, kārtīga pilsētiņa, aiz kuras slējās varcvaldes kalni, bet otrā pusē pletās Reinas līdzenums, ranči bija okupējuši Ofenburgu tāpēc, lai varētu kontro-< t starptautisko dzelzceļa līniju, kas gāja no Bāzeles tveicē cauri Frīburgai, Ofenburgai, Karlsrūei, Frankbur-i ai, Ķelnei un Diseldorfai uz Holandi. Vācieši aizrādīja, ka, okupējot Ofenburgu, kas atrodas dažus simtus jūdžu no Rūras, tiek lauzts Versaļas līgums. Tad franči izsūtīja no pilsētas burgomistru un vēl divsimt pilsoņus, kuri bija parakstījuši protestu. Par atbildi vācieši paziņoja, ka neviens vilciens neies caur Ofenburgu.

Hemingvejs brīdi pastāvēja uz tilta pāri dzelzceļa sliedi m — uz ziemeļiem un dienvidiem stiepās četrsliežu līnija, pārklājusies ar rūsu. Vilcieni jau divus mēnešus apstājās trīs jūdzes uz dienvidiem un ziemeļiem no pilsētas un pasažierus, ja tie bija vācieši, parvadāja no

vilciena uz vilcienu autobusos, bet, ja tie bija franči, deva tiem iespēju iet šīs sešas jūdzes kājām ar visu savu bagāžu. Neviens vilciens ar oglēm nebija šo divu mēnešu laikā gājis caur Ofenburgu. Šeit sevišķi skaidri kļuva redzams, ka nav izdevies šis pasākums — okupēt Rūni, lai dabūtu no Vācijas ogles.

Līdz Ofenburgai, kur varēja sēsties vilcienā, Hemingvejs aizkļuva ar gadījuma mašīnu. Ceļā viņš sarunājās ar šoferi vācieti, un tas viņam izstāstīja, ka smagi cietis no gāzēm kaujā pie Sommas. Stāstīja arī par savu brāli, kurš tāpat saindējies ar gāzi frontē, bet tagad franči padzinuši viņu no darba — viņš bijis signalizētājs uz dzelzceļa. Vācijas valdība maksājot viņam algu, taču cenas tā

ceļoties, ka viņš vairs nespējot uzturēt ģimeni ar šo naudu.

So braucienu un savus iespaidus par Ofenburgu He-mingvejs attēloja rakstā «Komerciālais karš».

Veselu nedēļu Hemingvejs nīka ceturtās klases vagonos, apmezdamies lauku iebraucamajās vietās, mazu pilsētiņu viesnīcas. Reiz viņam nācās septiņas stundas stāvēt kājās stāvgrūdām pilnā otras klases vagona ejā. Viņu interesēja dažadu iedzīvotāju slāņu ekonomiskais stāvoklis, noskaņojums, vēlēšanās. Šajā laikā viņš starp citiem sarunājās ar nelielas fabrikas īpašnieku, ar dažiem strādniekiem, ar viesnīcas īpašnieku, ar universitātes profesoru.

Viņi visi žēlojās par drausmīgo inflāciju, par to, ka dzīves dārdzībā aug un neviens, izņemot spekulantus, nespēj uzturēt ģimeni, paskaidroja viņam, ka ekonomiskais sabrukums dod iespēju iedzīvoties lielajiem rūpniekiem un bankām.

Profesors pateica viņam, ka saņem mēnesī 200 tūkstoši mārku. Varētu domāt, ka tā ir visai laba darba alga. Taču viena ola maksā 4 tūkstoši mārku Krekls maksā 85 tūkstoši mārku. Visa viņa ģimene, kurā ir četri cilvēki, ēd tikai divas reizes dienā.

— Mēs tagad varam paļauties tikai uz dievu, — sacija profesors. — Mēs, vācieši, parasti paļāvāmies uz dievu un uz valdību. Tagad mēs vairs nevaram paļauties uz savu valdību.

Nolēmis paskatīties, kā dzīvo tie, kas iedzīvojas no tautas ciešanām, Hemingvejs Frankfurtē apmetās labā viesnīcā, kur austrumu stilā iekārtota hallē, dziļos klubkrēslos, zilos cigāru dūmos ietinušies, baudīja dzīvi spekulanti. Viņš pavadīja viesnīca nakti un pusi dienas. Rēķins bija 145 tūkstoši mārku.

Rakstu par šiem saviem iespaidiem viņš nosūtīja 22. aprīlī no Maincas un deva tam virsrakstu «Cik viegli iztērēt miljonus».

Tālāk viņa maršruts veda uz Ķelni. No Visbadenes viņš brauca pa Reinu ar preču baržu garām drūmiem brūnganiem pakalniem ar nopostītām pilīm. Viņš saskaitīja, ka pa 14 stundām, kamēr viņi brauca pa Reinu, ceļā gadījās tikai 15 baržas ar ogļu kravu. Uz visām bija Francijas karogs. Kā tad lai neatcerētos, ka iepriekšējā septembrī,

braucot tur ar pasažieru tvaikoni, viņš bija ievērojis bezgalīgu virteni tādu baržu, kas veda ogles uz

I i.meiju kā reparācijas. Tagad šīs 15 baržas bija niecigs og|u strautiņš, ko Francija saņēma pēc Ruras okupācijas.

Ķelne izskatījās ziedoša pilsēta. Laistījās veikalu vitrīnas, ielas bija tiras, švītīgi angļu virsnieki cēli staigāja pūlī, zaļā uniformā ģērbušies vācu policisti ik uz soja militāri sveicināja tos. Vakaros vācu bērni dejoja uz ietvēm, kad mūzikas skaņas plūda no virsnieku klubu logiem.

Šī labklājības ainava varēja apmānīt tūristus, kuri ceļo ar ātrajiem vilcieniem, apmetas hoteļos, ko viņiem noradījis Kūka kungs, un parasti nezina nevienas citas valodas, tikai savējo. Tāds tūrists, ieradies Vācijā, neredzēja nekāda posta.

«Šeit nav ubagu,» rakstīja Hemingvejs rakstā, ko nosūtīja 27. aprīli no Ķelnes. «Nav nelaimīgu sieviešu un izsalkušu bērnu, kas apstāj dzelzceļa stacijas.

Tūrists aizbrauc no Vācijas, brīnīdamies, kur radušās visas šīs runas par badu. Valstī, liekas, sācies uzplaukums. Bet Neapolē viņš redz noskrandušu, netīru ubagu pūļus, bērnus ar slimām acīm, pūli, kas izskatās izbadējies. Tūristi redz profesionālos ubagus, bet neredz vienkāršos izsalkušos cilvēkus.

Uz katriem desmit profesionālajiem ubagiem Itālijā iznāk simt vienkāršo izsalkušo Vācijā. Vienkāršam izsalkušajam nepatīk mirt badā publikas priekšā.

Vēl vairāk, neviens nezina, ka cilvēks nomiris badā, kamēr viņu neatrod. Parasti viņu atrod gultā.»

Pēc šīs rūgtās pasāžas Hemingvejs ar dažiem raksturīgiem piemēriem paradīja, kā tas notiek — cik klusi badojas šie cilvēki, savā vāciešu akurātībā pūlēdamies nemodināt kaimiņu un laikrakstu uzmanību. Viņš uzsvēra, ka visus šos piemērus ņēmis no oficiāla dokumenta — lūguma palīdzēt Ķelnes badacietējiem, kuru parakstījuši angļu pilnvarotie.

Galvenais raksts, kurā viņš formulēja savus secinājumus par Rūras okupāciju, bija nevis pēdējais — desmitais šī cikla raksts, bet devītais. Tajā viņš pievērsās tādam svarīgam jautājumam kā iekšpolitikas stāvoklis Rūrā.

«Ienaids Rūra jūtams kā kaut kas konkrēts. Tas ir tikpat noteikts kā neslaucītie, ogļu putekļiem notrieptie Disel-dorfas trotuāri vai garās vienādo, netīro ķieģeļu namiņu rindas, kur dzīvo Esenes strādnieki.

Vācieši ienīst ne tikai frančus. Viņi skatās sānis, iedami

garām posteņiem pie pasta kantoriem, pie pilsētas rātsnama netālu no Kaizerhofas hote]a Esenē, un skatās taisni uz priekšu, satiekot uz ielas franču zaldātu. Bet, kad satiekas nacionālisti un strādnieki, viņi skatās viens otram sejā ar tādu saltu un pamatotu

naidu, kā izdedžu kalni aiz Frau Bertas Krupas metallietuves cehiem.

Vairums Rūras strādnieku ir komunisti. Rūra vienmēr ir bijusi vissarkanākā Vācijas daļa. Tā bija tik sarkana, ka līdz karam tur nekad neizvietoja karaspēka garnizonus, tāpēc ka, pirmkārt, valdība neuzticējās iedzīvotājiem un, otrkārt, baidījās, ka armija var demoralizēties šajā komunisma atmosfērā.»

Hemingvejs rakstīja, ka pirmajā okupācijas laikā ienaids pret frančiem uzliesmojis tik spēcīgi, ka patriotiskās jūtas ņēmušas virsroku un Rūras strādnieki apvienojušies ar uzņēmējiem, atbalstot valdību. Tagad šis neilgais nacionālās vienības periods bija pagājis un strādnieki atkal sāka uzstāties ar savām šķiras prasībām. Uzņēmēji centās izprovocēt asiņainas strādnieku un franču karaspēka sadursmes, lai novirzītu strādnieku uzmanību un atjaunotu nacionālās vienības garu.

Tālāk Hemingvejs stāstīja par jaunām vēsmām Francijas parlamentā, kur pastiprinās opozīcija pret valdības politiku Rūras okupācijas jautājumā. Viņš nobeidza rakstu ar šādiem vārdiem:

«Šķiet, ka Rūras avantūra tuvojas noslēgumam. Tā vājināja Vāciju, lidz ar to sagādājot iepriecinājumu Dodē kungam un Puankarē kungam. Tā ir izraisījusi jaunu ienaidu un likusi uzliesmot vecajam niknumam. Tā ir sagādājusi ciešanas daudziem cilvēkiem. Jautājums tikai: vai tā ir stiprinājusi Franciju?»

11 NODAĻA PAVASARIS, KAS PIEPILDĪJA CERĪBAS

Vēršu ciņa — tas nav sports. Tā tr traģēdija.

E. Hemingvejs, No reportāžas

No Rūras Hemingvejs steidzās atpakaļ uz Dolomītu Alpiem, kur viņu gaidīja Hedlija. Noskaņojums viņam bija sevišķi rožains — viņš zināja, ka par komandējumu uz Vāciju dabūs kaut cik naudas un varēs pa vasaru pārtraukt darbu avīzē. Tātad varēs rakstīt pats sev.

Šeit, Kortinā d'Ampeco, viņš spēja pārvarēt pats sevi un atgūties no traumas, kam par iemeslu bija rokrakstu pazušana. Tā bokseris, nomests nokdaunā, ceļas kājās un saņem spēkus, lai turpinātu cīņu.

Grāmatā «Mūžīgi svētki» viņš rakstīja:

«.. . es sāku atcerēties, kad īsti spēju uzrakstīt savu pirmo stāstu pēc tam, kad visu biju pazaudējis. Tas notika tai laikā, kad atgriezos Kortinā d'Ampeco pie Hedli-jas, pēc tam kad pavasarī man vajadzēja pagaidām pārtraukt slēpošanu un braukt avīzes uzdevumā uz Reinas apgabalu un Rūru. Tas bija ļoti vienkāršs stāsts — «Neatļauta laikā».»

Varbūt par pamudinājumu noderēja Margaretas Ander-sones žurnāla *«Little Review»* pavasara numurs, kur bija publicēti seši viņa īsie stāsti miniatūras un dzejolis «Viņi visi grib mieru. — Kas ir miers?». Šis žurnāla numurs iznāca 1923. gada 1. aprīlī.

Šajā jaunajā stāstā viņš aprakstīja vecu itālieti dzērāju, kas pūlas nopelnīt iedzeršanai, palīdzot amerikāņiem makšķerēt foreles ... Tas viss notika Kortinā d'Ampeco, un viņš pieminēja mazo krodziņu-kantīni pie tilta, veikalu ar izkārtni «Vietējo un ārzemju vīnu pārdošana», jaunā hoteļa būvi, uzrakstīja, ka laiks bijis vējains un saule izlīdusi no mākoņiem, bet pēc tam atkal aizslēpusies un sācis smidzināt lietus.

Starp amerikāņiem — vīru un sievu — kaut kas ir noticis, bet, kas tieši, — paliek nezināms.

«— Man žēl, ka tu esi tik nelāgā omā, Tīnij, — viņš sacīja. — Piedod, ka biju rupjš pie galda, man nevajadzēja

H3

tā runāt. Mēs taču parasti saprotamies, tikai sākam no pretējiem viedokļiem.

— Tas nav svarīgi, — viņa atbildēja. — Tas viss nemaz nav svarīgi.»

P'oreles pamakšķerēt viņiem neizdevās — bija aizmirsuši paņemt līdzi svariņu. Un visas vecā Peduči cerības uz naudiņu izputēja — amerikānis pateica, ka diezin vai viņš rīt iešot makšķerēt loreles. Stāsts iznāca bēdīgs.

«. . . es izlaidu īsto nobeigumu,» vēlāk atcerējās Heming-vejs, «kur večuks pakaras. Es to izlaidu saskaņā ar savu jauno teoriju: var izlaist, ko vien vēlas, ar noteikumu, ja pats zini, ka izlaid, — tad tas tikai stiprina sižetu un lasitājs jūt, ka aiz uzrakstītā ir kaut kas vēl neatklāts».

Stāsts «Neatļautā laikā» šai ziņā bija pirmā spēku pārbaude, apgūstot šo jauno literāro paņēmienu, ko Heming-vejs bija atradis ilgā sava stila un kompozīcijas meklējumu procesā. Pēc daudziem gadiem viņš izskaidroja šo savu atradumu daudz, tēlaināk. Viņš rakstīja: «Es vienmēr pūlējos rakstit pēc aisberga metodes. Septiņas astot-daļas no tā slēpjas zem ūdens un tikai viena astotdaļa ir redzama. Visu, ko zini, vari izlaist, no tā tavs aisbergs kļūs tikai stiprāks. Sī daļa vienkārši slēpjas zem ūdens. Taču, ja rakstnieks izlaiž kaut ko nezināšanas dēļ, tad stāsts pagalam.»

Stāsts «Neatļautā laikā» patiešām bija nopietns solis uz priekšu — taja vairs nebija mēģinājuma atdarināt Sēr-vudu Andersonu, ko varēja just tādos stāstos kā «Pie mums Mičiganā» un «Mans vecais».

Tad viņi atgriežas Parīzē — un Parīzē bija pavasaris, un pilsēta bija tik skaista, cik skaista var būt vienīgi šī pilsēta un vienīgi pavasarī.

Bija prieks domāt, ka var vismaz kādu laiku nerakstīt avīzei un nodarboties ar savu daiļradi.

Roberts Makelmons, par spīti dzērāja un vieglprātīga cilvēka reputācijai, īstenībā bija visai lietišķs izdevējs Darantjē, Dižonas tipogrāfs, ar savu 90 zirgspēku linotipu apņēmās iespiest Hemingveja grāmatu.

Vajadzēja steigšus sagatavot krājumu. Protams, šada situācijā grūti bija vēlreiz nepažēloties par pazaudētajiem rokrakstiem, taču viņš bija devis sev vārdu neskumt par zaudējumiem. Vajadzēja meklēt izeju. *«Little Review»* publicētās miniatūras un tās, pie kurām viņš pašlaik strādāja, Hemingvejs bija apsolījis Viljamam Bērdam. Taču

palaist garām izdevību, ko piedāvāja Makelmons, būtu muiķigi. Un viņš atrada izeju — viņš ņēma divus saglabājušos stāstus «Pie mums Mičiganā» un «Mans vecais», pievienoja tiem Kortinā d'Ampeco uzrakstīto jauno stāstu «Neatļautā laikā», žurnālā «*Poetry*» publicētos sešus dzejoļus un vēl četrus jaunus un sastādīja nelielu grāmatiņu ar nosaukumu «Tris stāsti un desmit dzejoļi».

No jaunajiem dzejoļiem uzmanību saistīja viens — «Monparnass». Tas bija pilns rūgtuma un nicinājuma pret bagātiem un laimīgiem cilvēkiem.

Kvartālu nav pašnāvnieku starp kārtīgiem cilvēkiem —

tādu, kas tiešam mirst pašnāvībā. Jauns ķīnietis padara sev galu, un beigts viņš ir.

(Viņa avīzi joprojām met vēstuļu kastītē.)

jauns norvēģis padara sev galu, un beigts viņš ir.

(Neviens nezina, kur palicis jauna norvēģa biedrs.)

Atrod mirušu pozētāju — bez dzīvības viņas vientuļajā gultā.

(Sardze vairs nespēj izturēt visas šis nepatikšanas.)

Kārtīgus cilvēkus glābj ricine|ļa, olas baltums,

ziepjūdens, sinepju ūdens, kuņģa zondes. Ik vakarus kafejnīcā var sastapt kārtīgus cilvēkus.

Parīzes kafejnīcās patiešām varēja katru vakaru sastapt kārtīgus cilvēkus. Tie bija cilvēki no citas pasaules. He-mingvejs tos neapskauda, viņš nemeklēja bagātības. Tajā laikā viņš tiešām bija nabags, taču izturējās pret nabadzību neparasti mierīgi — nekaunējās no tās un nedižojās ar to. Lasot viņa vārdus par nabadzību grāmatā «Mūžīgi svētki», jūtama šī cilvēka lieliskā morālā stāja:

«To, kas strādā un kam darbs sagāda apmierinājumu, trūkums nesarūgtina. Vannas istabas, dušas, siltas atejas es uzskatīju par ērtībām, kas paredzētas par mums visādā ziņā zemākiem cilvēkiem, mums tās sagādāja prieku ceļojumu laikā, un ceļojām mēs bieži. Bet vispār — ielas galā pie upes bija pirtis. Mana sieva nekad nežēlojās par visu to ... Es izturējos muļķīgi, kad viņai ievajadzējās pelēkas cigeikas jakas, bet, kad viņa to nopirka, tā man ļoti patika. Es izturējos muļķīgi arī citos gadījumos. Taču tas viss notika tāpēc, ka es cīnījos ar nabadzību, ko iespējams uzvarēt, ja tikai nav jātērē nauda. īpaši, ja pērk gleznas apģērbu vietā. Taču jāsaka, mēs nepavisam neuzskatījām sevi par nabadzīgiem. Mēs negribējām samierināties ar tādu domu. Mēs sevi pieskaitījām pie izredzētajiem, bet tie, uz kuriem mēs skatījāmies no augšas un kuriem

pilnīgi pamatoti neuzticējāmies, bija bagātie. Man likās gluži dabiski siltuma labad valkāt svīteri apakškrekla vietā. Dīvaini tas likās tikai bagātajiem. Mēs labi un ne visai dārgi ēdām, labi un ne visai dārgi dzērām un labi gulējām, mums bija silti kopā, un mēs mīlējām viens otru.»

Viņš, tāpat kā agrāk, bieži iegriezās pie Gertrūdes Stai-nas. Tā vienmēr sagaidīja viņu sirsnīgi. Hemingvejs atcerējās: kad viņš atgriezies no saviem braucieniem avīzes uzdevumā, Gertrūde pieprasījusi, lai viņš izstāsta viņai par visiem jocīgajiem notikumiem.

«Kuriozu gadījumu netrūka,» viņš atcerējās, «un tie viņai patika, tāpat arī stāsti, kuri, kā vācieši mēdz teikt, izklausās pēc karātavu humora. Viņa gribēja zināt tikai pasaules notikumu jautro pusi, bet ne visu patiesību, ne visu slikto.»

Mis Stainai patika klausīties daždažādus muļķīgus un jocīgus atgadījumus. Tieši par tādiem Hemingvejs viņai arī stāstīja.

«Bet par pārējo es nerunāju, par pārējo es rakstīju pats sev.»

Ta ir ievērības cienīga frāze — viņš jau saprata, ka par pašu galveno nevajag runāt: izjūtu dabiskums zūd, un pēc tam rakstīt par to

tā, kā gribētos, jau ir grūti.

Viņš, kā arvien, daudz un saspringti strādāja. Taču pēc darba viņam gribējās palasīt vai parunāt par izlasīto. Viņš izskaidroja šo prasību:

«Pēc darba man bija nepieciešams lasīt. Tāpēc ka, visu laiku domājot tikai par darbu, var zaudēt interesi par to, iekams otrā dienā sēžas pie galda. Ir nepieciešama fiziska slodze, lai ķermenis nogurtu, un sevišķi labi ir ļauties mīlestībai ar mīļu sievieti. Tas ir vislabākais. Un pēc tam, jūtot tukšumu, vajag lasīt, lai nebūtu jādomā un jāuztraucas par darbu līdz tam laikam, kamēr no jauna ķeras pie tā. Es jau esmu iemācījies neiztukšot līdz dibenam radošās domas aku un vienmēr pārtraucu rakstīt, kad tajā vēl kaut kas atlicis, lai pa nakti avoti, kas to apgādā, paspētu no jauna to piepildīt.»

Viņš daudz lasīja, ņēma grāmatas Silvijas Bīčas bibliotēkā vai no bukinistiem krastmalā. Lasīja nevis laika kavēklim, bet meklējot labus paraugus. Un raksturīgi: lai gan tajā laikā Parīzē bija modē meklēt jaunus ceļus un jaunas formas literatūrā, viņu pievilka lieli reālistiskās

un vispirmām kārtām krievu literatūras darbi. Jau uz mūža beigām grāmatā «Mūžīgi svētki», atceroties tos gadus Parīzē, kad viņš meklēja savu ceļu, savu stilu, savu pozīciju dzīvē, viņš vispirms atminējās krievu rakstniekus reālistus.

«Kad vēl dzīvoju Toronto, pirms mūsu brauciena uz Parīzi, man teica, ka Ketrina Mensfīlda rakstot labus stāstus, pat ļoti labus stāstus, taču lasīt viņu pēc Čehova — tas nozīmē klausīties vēl jaunas vecmeitas rūpīgi izdomātus atgadījumus pēc gudra, zinoša ārsta, turklāt laba un vienkārša rakstnieka stāsta. Mensfīlda bija kā atšķaidīts alus. Tad jau labāk dzert ūdeni. Bet Cehovam no ūdens piemita tikai dzidrums. Viens otrs no viņa stāstiem atgādināja reportāžu. Bet daži bija apbrīnojami.

Dostojevskim ir darbi, kuriem var ticēt un kuriem nevar ticēt, bet ir arī tik patiesīgi, ka, lasot tos, jūti, ka pats mainies — vājums un neprāts, izvirtība un svētums, azarta mānija kļūst par realitāti, tāpat kā par realitāti kļūst Turgeņeva ainavas un ceļi un Tolstoja armiju pārvietošanās, karalauks, virsnieki, kareivji un kaujas. Salīdzinājumā ar Tolstoju šķiet, ka Stīvena Kreina Pilsoņu kara aprakstus izdomājis slims zēns, kurš nekad nav redzējis karu, tikai lasījis stāstus par kaujām un varoņdarbiem un skatījies Bredija fotogrāfijas, kā es savā laikā vectēva mājās.»

Par šīm grāmatām, par šiem iespaidiem viņam gribējās parunāt ar vecajiem draugiem, kuri, starp citu, uzskatīja sevi par viņa skolotājiem. Taču atsaucības no tiem viņš neguva.

Kādreiz, atgriežoties no tenisa spēles ar Ez.ru Paundu, Hemingvejs jautāja, kādas ir viņa domas par Dostojevski.

— Taisnību sakot, Hem, — atteica Ezra, — es neesmu lasījis

neviena no šiem krieviem.

«Tā bija godīga atbilde,» atcerējās Hemingvejs, «un vispār Ezra sarunās vienmēr bija atklāts pret mani, taču man kļuva sāpīgi, tāpēc ka viņš bija cilvēks, kuru es mīlēju un uz kura kritisko vērtējumu es toreiz gandrīz pilnīgi paļāvos, cilvēks, kas ticēja *mot juste* — trāpīgam vārdam —, cilvēks, kas iemācīja mani neuzticēties adjektīviem, tāpat kā man vēlāk nācās iemācities neuzticēties dažiem cilvēkiem un dažām situācijām; un man gn-bējās uzzināt viņa domas par cilvēku, kurš gandrīz nekad neatrada šo trāpīgo vārdu un tomēr dažreiz spēja darīt

savus personāžus tik dzīvus, kādi tie nebija nevienam citam.»

Veltīgi bija runāt par šiem rakstniekiem arī ar Gertrūdi Stainu. Viņu interesēja vienīgi viņas pašas daiļrade un vairāk nekas.

«Pa trim četriem mūsu draudzības gadiem,» rakstīja He-mingvejs, «es neatceros, ka Gertrūde Staina kaut reizi būtu labi atsaukusies par kādu rakstnieku, vienīgi par tiem, kas cildināja viņas darbus vai darīja kaut ko viņas karjeras labā . .. Viņa nevēlējās runāt par Andersona daiļradi, tapat nevēlējās runāt arī par Džoisu. Vajadzēja tikai kādam divreiz pieminēt Džoisu, un to vairs nekad neielūdza šinī mājā. Tas būtu tikpat netaktiski kā sarunā ar vienu ģenerāli glaimojoši izteikties par otru.»

Vai pēc tā var brīnīties, ka tieši mis Staina, kas uzskatīja Hemingveju par savu skolnieku, tomēr ar dusmām sacija par viņu: «Viņš izskatās mūsdienīgs, bet ož pēc muzeja.» Viņai bija pilnīgi svešs reālistiskais elements, ko varēja just absolūti visos Hemingveja darbos.

Un tomēr pagaidām Hemingvejs rēķinājās ar viņas domām un gaumi. Kad no Dižonas pienāca Makelmona izdodamās grāmatas slejas, Hemingvejs aiznesa tās parādīt Gertrūdei Stainai.

Viss viņam izdevās it kā veiksmīgi, likās, viņš sāka nostāties uz viņam vajadzīgā ceļa. Taču pēkšņi dzīve naca ar savām korektīvām. Reiz viņš aizgāja pie Gertrūdes Stainas, nosēdēja tur visu dienu un bija neparasti izklaidīgs un norūpējies. Un tikai pirms promiešanas paskaidroja mis Stainai, kas noticis — Hedlija esot stāvokli. «Bet es — es esmu pārāk jauns, lai būtu tēvs,» viņš sacija. Patiešām, paredzamā bērna piedzimšana nevarēja nesarežģīt dzīvi, vajadzēja atteikties no pieticīgās dzīves divatā, kad nebiedēja nekāds trūkums, vajadzēja domāt par naudu, lai nodrošinātu gaidamajam bērnam visu nepieciešamo. īsāk izsakoties, viņš nebija sagatavojies tam ne morāli, ne materiāli.

Vispār viņam nepatika un viņš nespēja ilgi bēdāties, un paredzamais ģimenes pieaugums — tas ir notikums, ar kuru tēvi parasti samierinās viegli. Un viņš atkal nogremdējās darbā un tajās ne visai dārgajās izpriecās, kuras vienmēr pieejamas Parīzē visiem, kas vien vēlas.

Silvija Bīča savā grāmatā atceras, ka tieši tajā laikā viņš piedāvājies izglītot boksa nozarē Silviju un tās draudzeni Adriēnu Monjē, kurai piederēja grāmatu veikals, kur pārdeva franču literatūru. Kopā ar Ernestu un Hedliju viņas devās uz tālo Parīzes rajonu Menilmontānu, kur dzīvoja strādnieki, sportisti un noziedzīgi elementi. Metro stacijā «*Pelleport*» viņi gāja augšā uz ielu, pie kam, atceras Silvija, Ernests saudzīgi atbalstīja Hedliju, kura mazliet aizkusa stāvajā kāpienā. Pa kādām pagalma durvīm viņi iegāja telpā, kur atradās rings, un ar pūlēm sameklēja sev vietas uz šauriem soliem bez atzveltnēm.

Ringā cīnījās kaut kādi puišeļi, drīz vien sasizdami viens otram degunu asinīs. Hemingvejs paskaidroja savām ceļa biedrēm, ka tas vēl neesot nokas un nekas briesmīgs pagaidām nenotiekot. Kāda no ceļa biedrēm painteresējās, kas tie par aizdomīgiem tipiem, kas slaistās ap ringu, it kā nepievērsdami ne mazākās uzmanības bokseriem un laiku pa laikam apspriezdamies par kaut ko savā starpā. Izrādījās, ka tie ir menedžeri, kas šeit izraugās jaunus perspektīvus bokserus.

Tad sākās galvenā cīņa — un Hemingvejs pavisam aizmirsa, ka apsolījis komentēt to savām dāmām, tik ļoti viņš bija aizrāvies ar sitienu un punktu skaitīšanu. Pēc īsa brītiņa šī cīņa pārauga cita, kurā šoreiz jau piedalījās skatītāji. Viņu domas dalījās par tiesneša lēmumu, visi pietrūkās kājās no soliem un metās cits citam virsū, kā atceras Silvija, sākās tīrā kovboju filma. Silvija izbijās, ka šaja burzmā viņas nesaspiež, it īpaši Hedliju. Atskanēja kliedzieni: «Policiju!» — taču noskaidrojās, ka policistu, kuru klātbūtne ir obligāta visās sabiedriskās izrādēs Francijā, vienalga, vai ta butu *Comédie Française* vai sporta zāle Menilmontānā, — nav. Hemingvejs sašutis iekliedzās: «Nu, protams, okšķeri, kā parasti, ir atejā!»

Citreiz Hemingvejs aizvilka viņas uz sešas dienas ilgajām riteņbraukšanas sacensībām Ziemas velodromā — tas bija vispopulārākais Parīzes sezonas notikums. Viņi ieraudzīja sīciņus, iztālēm pērtiķiem līdzīgus sacīkšu dalībniekus, kas lēnām brauca apli pēc apļa vai pēkšņi izrāvās uz priekšu, un tas notika dienu un nakti, dienu un nakti nepārtraukti sešas diennaktis pūļa troksnī, skaļruņu rēcienos, cigāru dūmos, putekļos, prožektoru gaismā.

Silvijai Bīčai un tās draudzenei šis skats likās neparasti pievilcīgs, taču, piemetināja Silvija, Hemingveja klātbūtnē jebkurš skats top pievilcīgs.

Kā viņš pats atzinās, viņam ļoti gribējās uzrakstīt stāstu par riteņbraucēju sacīkstēm.

«Es iesāku daudzus stāstus par velosacīkstēm, tomēr neuzrakstīju neviena tāda, kas varētu līdzināties pašām sacīkstēm slēgtos vai atklātos trekos vai uz šosejas. Bet es tcmēr parādīšu Ziemas velodromu dziestošās dienas dūmakā un stāvo koka treku, un riepu īpašo

švīkstoņu pa koku, un braucēju sasprindzinājumu, un viņu paņēmienus, kad viņi lido augšup un traucas lejup, sakusuši kopā ar savām mašīnām; parādīšu viņu burvestību *demi-fond:* rēcošos motociklus ar ritenīšiem aizmugurē un *erttrai-neurs* smagās aizsargkaskās un ādas jakās, ar kuriem viņi aizsargā no pretvēja velosipēdistus vieglās kaskās, kuri pieplakuši stūrei un kā traki min pedāļus, lai velosipēda priekšējais ritenis neatpaliktu no riteniša motocikla aizmugurē, kas šķeļ viņiem gaisu; un motoru tarkšķēšanu, un elpu aizraujošo cīņu starp braucējiem, kas lido plecu pie pleca, riteni pie riteņa, augšup — lejup un visu laiku uz priekšu trakā ātrumā, kamēr kāds no tiem, zaudējis tempu, neatpaliek no līdera un neatsitas pret cieto gaisa sienu, no kuras līdz šim bijis pasargāts.»

Viņš patiešām nav atstājis neviena stāsta par velosacīkstēm, taču šis nelielais fragments no grāmatas «Mūžīgi svētki» ar sacīkšu atmosfēras apbrīnojami dinamisko aprakstu ir daža laba stāsta vērts.

Šeit, Parīzē, Hemingvejs reiz satika savu veco paziņu no grieķu-turku kara laikiem, kinooperatoru Šortiju Vor-nalu, kurš pastāstīja, kā viņš Atēnās uzņēmis grieķu karali un karalieni viņu dārzā.

Taču pats nozīmīgākais 1923. gada vasaras sākuma notikums viņam kļuva īsta iepazīšanās ar Spāniju un vēršu cīņu. No šis sastapšanās uzliesmoja mīlestība pret šo zemi un šo priekšnesumu, kura nemazinājās lidz pat viņa mūža galam.

Par vēršu cīņu Hemingvejam vispirms stāstīja Gertrūde Staina. «Atceros,» viņš rakstīja grāmatā «Nāve pēcpusdienā», «kā Gertrūde Staina, runājot par vēršu cīņu, jūsmoja par Hoselito un parādīja man fotogrāfiju, kur viņa uzņemta kopā ar to Valensijā: viņa sēž pirmajā rindā, līdzās viņai Alise Toklasa, zemāk, arēnā, — Hoselito un tā brālis Gallo; bet es toreiz biju tikko atbraucis no Tuvajiem Austrumiem, kur grieķi, iekams atstāja Smirnu, sagrūda no piestātnes seklā ūdenī savus jūga lopus un nastu

nesējus dzīvniekus, iepriekš pārlauzuši tiem kājas, un, atceros, es sacīju, ka man nepatīk vēršu cīņa, tāpēc ka žēl nelaimīgo zirgu.»

Ievērības cienīgs ir apstāklis, ka pats Hemingvejs saistīja savu interesi par vēršu cīņu ar saviem tā laika radošajiem meklējumiem, un viņa izteikumiem šajā sakarā ir būtiska nozīme — tie ļauj izprast viņa rakstnieka tieksmes. No tiem kļūst skaidrs, pēc kā centies iesācējs rakstnieks Hemingvejs savā daiļradē, pēc kādiem mērķiem tiecies.

«Tai laikā es sāku rakstīt un pats grūtākais man līdz ar skaidru apziņu par to, ko īstenībā jūti, nevis to, kas tev būtu jājūt un kas tev iedvests, bija attēlot pašu faktu, tās lietas un parādības, kas izraisa šīs sajūtas.»

Tātad pirmais uzdevums: izcelt īsto sajūtu, nesajaukt ar to, ko pienākas jusl, vai ar to, kas tev iedvests.

Otrs uzdevums: attēlot pašu faktu, kas izraisa šīs īstās sajūtas.

Bet tas vēl nav galvenais. Tālāk Hemingvejs rakstīja:

«.. . nokļūt līdz pašai parādību būtībai, izprast to vai citu sajūtu izraisītāju faktu un darbību secību un uzrakstīt par doto parādību tā, lai tas paliktu iedarbīgs arī pēc gada, arī pēc desmit gadiem — bet, ja labi veiktos un izdotos to nostiprināt apziņā, pat uz visiem laikiem, — man nekad neizdevās, un es ļoti daudz strādāju, cenzdamies to panakt.»

Tas tad ir galvenais uzdevums — «nokļūt līdz pašai parādību būtībai». Nav brīnums, ka, paraugu meklējot, viņš vērsās nevis pie sava laika modes rakstniekiem, kas aizrāvās galvenokārt ar formāliem meklējumiem, bet pie Tolstoja un Dostojevska, īstiem cilvēka esamības pētniekiem. Tas itin nemaz nenozīmē, ka viņš gribēja rakstīt la, kā rakstīja viņi. Viņu valdzināja tas, cik dziļi šie rakstnieki izpētīja faktus un parādības, viņu prasme attēlot, «nostiprināt» īstas cilvēku sajūtas reālos un precīzi aprakstītos apstākļos tā, ka lasītājs arī pēc daudziem gadu desmitiem, lasot šos aprakstus, sajūt sevi kā darbojošos personu un viņa pārdzīvojums top tik pārliecinošs, it kā tas notiktu ar viņu pašu.

Tāpēc arī radusies Hemingveja interese par vēršu cīņu, ko viņš tik rūpīgi ir izskaidrojis tajā «Nāves pēcpusdienā» nodaļā:

«Kari bija beigušies, un vienīgā vieta, kur varēja redzēt dzīvību un nāvi, tas ir, varmācīgu nāvi, bija vēršu cīņas arēna, un man ļoti gribējās pabūt Spānijā, lai redzētu to savām acīm. Es toreiz mācījos rakstīt un sāku ar visvienkāršāko, bet viena no pašām vienkāršākajām un pašām būtiskākajām parādībām ir varmācīga nāve... Es biju lasījis daudz grāmatu, kurās autoram nāves apraksta vietā iznācis tikai tintes traips, un, manuprāt, iemesls slēpjas tajā apstāklī, ka vai nu autors nekad nav tuvu redzējis nāvi, vai arī tajā mirklī domās vai faktiski aizvēris acis, kā to būtu darījis ikviens, ieraugot, ka vilciens brauc virsū bērnam un nekā vairs palīdzēt nav iespējams.»

Tas ir ļoti svarīgs izskaidrojums viņa interesei par vēršu cīņu. Nevis vienkārša cietsirdība, varmācības izbaudīšana, asinskāre mudināja viņu rakstīt par varmācīgu nāvi. Bet tieši to kritika viņam pārmeta. Un veltīgas bija visu to pūles, kuri mēģināja iztēlot Hemingveju par modernā «cietsirdības romāna» pamatlicēju. Viņš pats kādreiz uz šo jautājumu izsmeļoši atbildēja: «Es nelaužu vīriešu rokas tādēļ, lai dzirdētu viņu kaulu brīkšķus, es nešauju sievietei vēderā, ar sievieti taču var nodarboties citādi — daudz patīkamāk.»

Un tajā vasarā Hemingvejs pierunāja Robertu Makel-monu un Viljamu Bērdu aizbraukt uz Spāniju. Bārdām vajadzēja panākt viņus Madridē. Mākslinieks Maiks Streiters uz restorāna «S/rix» ēdienu kartes otras puses uzzīmēja viņiem Spānijas karti, uzrakstīja kāda Madrides restorāna adresi, kura specialitāte esot cepts sivēns, kāda pansionāta adresi Svētā Hieronima ielā, kur dzīvojot matadori,

uzzīmēja plānu, kā izvietotas El Grēko gleznas Prado muzejā. Taču galvenais viņu mērķis bija noskatīties vēršu cīņu.

Pa ceļam uz Madridi vilciens apstājās kādā mazā stacijā, un viņi ieraudzīja iepretī savam vagonam vaļēju mašīnu, kurā atradās tārpu sagrauzts suņa liķis. Makelmons, kurš stāsta par šo epizodi savā atminu grāmatā, novērsies, bet Hemingvejs tūlīt nolasījis viņam veselu lekciju par to, ka jāprot skatīties uz jebkuru realitāti un viņu paaudzei vajag pieradināties redzēt sāpes, pieradināties pie nežēlīgas patiesības.

Madridē viņi ar lielām pūlēm dabūja no spekulantiem divas biļetes uz vēršu cīņu. Aprakstā, ko viņš pēc tam nosūtīja *«Toronto Star Wcekly»,* Hemingvejs sīki attēloja

vēršu cīņas arēnu, krāsaino, dzīvo pūli, ielu tirgotājus, kas pārdeva ūdeni no terakotas baloniem, zēnus, kas tirgojas ar vēdekļiem, konserviem, grauzdētām mandelēm, augļiem, saldējumu, policistus zirgos ar lakādas trīsstūre-nēm uz vienas auss un karabīnēm plecos. Tikpat sīki viņš aprakstīja visu ceremoniju — viduslaiku apģērbos tērpušos heroldu iznākšanu, pēc tam procesiju, ko atklāja matadori, ģērbušies melni dzeltenos apmetņos no smaga brokātā, kreklos ar atlokāmām apkaklēm, īsās biksēs, sārtās zeķēs, kas viņu pārsteidza ar savu neiederību vēršu cīņā, un vieglās balles kurpēs, viņiem sekoja kvadriljas, pēc tam pikadori. Viņš atzīmēja, ka viņi iet «vieglā, ietrenētā solī, līgani šūpodamies, bez kādas teatralitātes. Viņiem visiem piemīt profesionālu sportistu dabiskā grācija un plastika.»

Sevišķi spēcīgu iespaidu uz Ernestu atstāja vērša parādīšanās. Viņš aprakstīja šo iespaidu visās niansēs. Vēlāk viņš vairākkārt savās grāmatās izmanto vēršu cīņas aprakstus, taču šī bija pirmā un tāpēc visinteresantākā izjūta.

«Tad no tumša aploka, galvu noliecis, arēnā ieskrēja vērsis. Trauksmains, milzīgs, melns ar baltiem plankumiem, vairāk par tonnu smags — viņš devās uz priekšu lēnā galopā. Spožā saules gaisma it kā apžilbināja viņu uz mirkli. Vērsis sastinga uz vietas. Sasprindzinātie muskuļu mezgli uz kumbra pietūka, kājas it kā ieauga zemē, acis šaudījās, veroties apkārt, ragi bija noliekti uz priekšu, melnbalti, asi kā dzeloņcūkas adatas. Tad viņš metās uz priekšu, un tagad es sapratu, kas tas ir — vēršu cīņa.

Jo vērsis pārvērtās par kaut ko neiespējamu. Kļuva līdzīgs kaut kādam milzīgam aizvēsturiskam briesmonim, bezgala nežēlīgs un nikns. Neizdvesdams ne skaņas, tas metās cīņā kaut kādā neaprakstāmā vieglā galopā. Pagriezās sānis vai atpakaļ ar visām četrām kājām reizē, kā kaķis.»

Tālāk Hemingvejs aprakstīja matadora darbu. «Šajā kaujā, kad viņš iznāk arēnā ar savu tievo zobenu un sarkanas drānas gabalu, nāve var pārsteigt vai nu vērsi, vai viņu, matadoru. Jo neizšķirts šajā cīņā

nemēdz būt.»

Nē, to nekāda ziņā nevar saukt par tīksmināšanos ar nāvi, nežēlības izbaudīšanu. Viņu patiešām satrieca šis neparastais skats. Un viņš tajā nepavisam neredzēja sportu.

Tā viņš arī uzrakstīja: «Vēršu cīņa — tas nav sports. Un nekad nav uztverta kā sports. Tā ir traģēdija. Liela traģēdija. Traģēdija ir vērša nāve... Nekādā gadījumā tas nav sports. Tā ir traģēdija, un tā simbolizē cīņu starp cilvēku un zvēru.»

Trešajā dienā Madridē viņiem pievienojās Viljams Bērds, viņi aizbrauca uz Sevilju, pēc tam uz Rondu, par kuru Gertrūde Staina bija stāstījusi, ka tur esot lieliskas vēršu cīņas. Pēc tam viņi devās uz Granādu, taču tur lija lietus, un viņiem vajadzēja apmierināties ar to, ka viņi, kā visi tūristi, devās paskatīties, kā dejo čigāni savās alās.

Kad viņi atgriezās Parīzē, Hemingvejs bez gala stāstīja visiem draugiem par vēršu cīņu, paskaidroja, ka tā esot liela māksla, lieliska deja ar nāvi. Agrāk viņam patika ēnu bokss, tagad viņš šad tad ņēmās iztēloties matadora cīņu ar vērsi, vicinādams iedomāto muleli un triekdams i iedomāto zobenu vērša kumbrā. Varbūt šajā spēlē bija kaut kas no pozas.

Viņš bija tā aizrāvies ar vēršu cīņu, ka nolēma jūlijā vēlreiz braukt uz Spāniju, šoreiz kopā ar Hedliju, lai noskatītos slaveno fiestu par godu svētajam Ferminam.

Autobuss aizveda viņus uz Pamplonu jau vakarā. Sajūta bija savāda — it kā no reālās pasaules viņi būtu pārcēlušies pasaku valstībā. Viss laukums bija cilvēku pilns. Galvenokārt šeit bija zemnieki, svētku reizē nonākuši no apkārtējiem kalniem, kaklā viņiem karājās ķiploku virtenes, uz muguras — dažnedažādas formas ādas maisi ar vīnu. Orķestris, kurā bija bungas, stabules un vēl kaut kādi seni basku tautas instrumenti, spēlēja nepārtraukti. Visi dejoja. Virs galvām sprāga raķetes, kā ugunīgas riņķojošas bultas uzlidoja un nokrita.

Dejotāji aplenca autobusu un gribēja ievilkt savā dejā atbraucējus, negaidot, kamēr tie noņem bagāžu no autobusa jumta. Tā bija nevaldāma un aizraujoša jautrība.

Kaut gan Hemingvejs bija pasūtījis istabu viesnīcā pa telegrāfu divas nedēļas pirms fiestas, noskaidrojās, ka nekādu brīvu istabu nav. Viesnīcas īpašniece mierīgi paskaidroja, ka pa šīm desmit dienām viņai jāsapelnot nauda visam gadam uz priekšu. Vajadzēja samierināties ar istabu privātā mājā.

Visu nakti viņiem neļāva gulēt apdullinošā mūzika uz ielas. Pilsēta negāja gulēt, visi dzēra un dejoja. Rītausmā

\ iņus uzmodināja kara orķestra rīboņa, Ernests un Hed-i ja, paskatījušies pa Jogu, ieraudzīja, ka iela pilna cilvēku n visi steidz vienā virzienā. Viņi ātri apģērbās un pievienās gājienam. Ap divdesmit

tūkstošu vēršu ciņas cienī-i i ju bija nostājušies gar galveno ielu un sadrūzmējušies pie arēnas.

No tālienes atskanēja dunoņa un kliedzieni. Ernests jau-i.ija blakusstāvētājam, kas tur notiek. Tas paskaidroja, ka vērši izlaisti no aploka un tagad skrienot cauri visai pil-'tai pa galveno ielu. Drīz vien parādījās vīriešu un zēnu i.ūiis, kas pa galvu pa kaklu drāzās vēršiem pa priekšu. Kāds puišelis paklupa, un priekšējais vērsis ar ragiem parieta viņu sānis. Puišelis atkrita pret žogu, bet vērši smagi aizlēkšoja tālāk.

Arī arēna bija pilna vīriešu un jaunekļu. Viņi visi bija bez ieročiem un vicināja vēršiem priekša daždažādas lupatas, kreklus, mēģināja satvert vērsi aiz astes vai raga. Katrs varēja šeit parādīt savu drosmi, veiklību un prasmi. Tāda bija tradīcija. Protams, neiztika bez asinīm, sakropļojumiem, un dažreiz tas beidzas arī ar nāvi.

No rīta pilsētiņa apklusa, nosnaudās, lai ap dienas īdu atkal atsāktu līksmošanu. Daudzās kafejnīcas sprieš-ļotajās galerijās ap Konstitūcijas laukumu stavgiūdām pilnas. Tur varēja sastapt vēršu cīņas cienītājus no visām Spānijas malām, andalūziešu augstie sombrero juku jukām ar madridiešu salmenīcām, ar navariešu un basku beretēm. Visi bija jautri un vēlīgi. Zemnieki no kalniem labprāt pacināja ārzemniekus ar vīnu un mācīja tos dzert no ādas maisiem — vajadzēja pacelt ādas maisu augstu virs galvas un saspiest to tā, lai skāņā, pēc ādas smaržo-ošā vīna strūkla lītu tieši mutē iekšā. Vajadzēja krietni iemanīties, lai tas izdotos.

Dienā viņi noskatījās vēršu cīņu ar pašu ievērojamāko Spānijas matadoru — Maeras, Algabeno — piedališanos. Dažas šīs cīņas detaļas Hemingvejs ir attēlojis aprakstā (Pamplona jūlijā», kas iespiests *«Star Weekly*» oktobrī. Šīs detaļas ir interesantas salīdzinājumam ar miniatūrām par vēršu cīņu grāmatā «Mūsu laikos». Salīdzinot vienu un to pašu notikumu, attēlotu aprakstā un pēc tam stāstā miniatūrā, tāpat kā atgadījumā ar trāķiešu bēgļiem, ir iespējams ielūkoties rakstnieka daiļrades laboratorijā, vērot, kā pārveidojas stāstā oriģinālie fakti, kā tēlojums kļūst koncentrēts, spriegs, ietekmīgs, kā tiek atšķeltas

maznozīmīgākās detaļas, kā no fakta ārējā apraksta Hemingvejs pariet pie gleznas radīšanas no iekšienes, padarot lasītāju par darbības līdzdalībnieku, «līdzpārdzīvo-tāju».

Aprakstā «Pamplona jūlijā» Hemingvejs stāstīja, kā Ma-era strādāja ar vērsi un kā izšķirīgā dūriena momentā vērsis izsita zobenu Maeram no rokas un savainoja locītavu, un kā Maera ar pietūkušu roku atkal un atkal pacēla no smiltīm zobenu, kas slīdēja viņam no rokas, un pūlējās iedurt vērsim, un kā beidzot viņam tas izdevās. Nākamais uzstājās Rosario Olmoss.

«Viņš pavicināja apmetni vērsim gar purnu un ar ļoli vieglu un elegantu kustību apvilka pilnu loku. Viņš mēģināja atkārtot šo

paņēmienu, klasisko «veroniku», taču vērsis neļāva viņam pabeigt. Tas nesastinga vis uz vietas, bet metās virsū matadoram. Pacēla Olmosu uz raga un pameta augstu gaisā. Olmoss smagi nogāzās zemē, un vērsis, stāvēdams virs viņa, badīja viņu ar ragiem, grūzdams tos dziļāk un dziļāk. Olmoss gulēja smiltīs, nolaidis galvu uz rokām.

. .. Matadoriem nedrīkst būt dublieri. Maera izgāja no ierindas. Viņa roka nebija spējīga pacelt zobenu vairākas nedēļas. Olmosam bija smagi caurdurti ievainojumi. Tas bija Algabeno vērsis. Tas un visi pieci pārējie.

Algabeno tika galā ar visiem. Viņš uzvarēja tos. Viņš strādāja ar apmetni viegli, graciozi, droši. Lieliski rīkojās ar muleti. Un beigu trieciens bija noteikts un nopietns. Piecus vēršus viņš nogalināja citu pēc cita. Un ikviens bija jauna problēma, ko viņš atrisināja, atrazdamies par matu no nāves. Galu galā viņa dzīvesprieks zuda. Atlika tikai viens — izturēt, vai arī vērši pārspētu viņu. Visi vērši bija lieliski.»

Parīzē Hemingvejs joprojām daudz un ražīgi strādāja. Rakstīja īsus stāstus — miniatūras, tāda paša rakstura kā pirmie seši, kas bija publicēti *«Little Review».* Viņš aizsāka jaunas tēmas pamazām topošajā grāmatā, kas gaidīja savu kārtu pie Viljama Bērda iespiedmašīnas.

Tagad Hemingvejs pievērsās savai paša pieredzei karā. Trīs jauni stāsti bija veltīti Itālijas frontei. Tie visi ir nozīmīgi kā patstāvīgi mākslas darbi, bez tam interesanti, jo tajos jau skaidri samanāmi iedīgļi, no kuriem nākotnē izaugs romans «Ardievas ieročiem».

Viens no stāstiem, kas iesākas ar vārdiem: «Niks sēdēja, atzvēlies pret baznīcas sienu, viņš te bija atvilkts no ielas, kur vēl sprakstēja ložmetēju kārtas,» — attēlo, ko izjūt un kā uztver apkārtējo pasauli smagi ievainots cilvēks. «Niks degošām acim skatījās uz priekšu. Pretējas mājas sārtā siena bija izgruvusi līdz pašam jumtam, pāri ielai karājās salauzīta dzelzs gulta. Mājas ēnā uz gruvešiem gulēja divi krituši austrieši. Tālāk uz ielas bija vēl citi līķi.»

Šajā īsajā stāstā Hemingvejam pirmo reizi rodas «separātā miera» tēma. Niks saka lidzās guļošajam ievainotajam Rinaldi: «Mēs abi esam noslēguši separātu mieru.» Romānā «Ardievas ieročiem» šī tēma kļūst par vienu no galvenajām sižeta līnijām.

Citā stāstā Hemingvejs pēti baiļu psiholoģiju, bailes kaujas laikā. «Kamēr artilērijas uguns šķaidīja Fosaltas ierakumus, viņš gulēja, zemei pieplacis, svida un lūdzās: — Jēzu Kristu, liec, lai es palieku dzīvs, dārgais Jēzu, liec, lai es palieku dzivs! Lūdzu, lūdzu, Kristu, lūdzu, Kristu. . .» Un lieliskais nobeigums: «Nākošo vakaru Mestrā atgriezies, viņš meitenei, ar kuru kapa augšā uz Villa Rosu, neko nesacīja par Jēzu. Un nekad nevienam nesacīja.»

Paša pārdzīvojumi, kas saistīti ar viņa mīlestību pret Agnesi fon Kurovski, noderēja par pamatu miniatūrai, kuru vēlāk krājumā «Mūsu

laikos» jaunajā amerikāņu izdevumā Hemingvejs izcēla, dodot tai nosaukumu «Ļoti īss stāstiņš». Pusotrās lappusēs ietverts viss stāsts par varoņa mīlestību pret hospitāļa māsu, viņu nodoms pēc kara apprecēties un šīs mīlestības gals, tikpat bēdīgs kā He-mingveja un Agneses fon Kurovski mīlestības gals.

«Viņš brauca uz Ameriku ar kuģi no Dženovas. Lūsija atgriezās Pordononē, kur patlaban atvēra jaunu slimnīcu. Tur visu laiku lija lietus, bija vientulīgi, un pilsēta bija nometināts triecienvienibu bataljons. Lietainās, dubļainas pilsēteles ziemas garlaicībā bataljona komandieris saka romāniņu ar Lūsiju, viņa līdz tam nevienu itālieti nebija pazinusi un beidzot aizraksti ja uz Ameriku, ka viņu mīlestība bijusi tikai bērnišķīga aizraušanās. Viņai esot žēl, un viņš droši vien nesapratīšot, bet gan jau ar laiku sapratīšot un vēl būšot viņai pateicīgs, un viņa cerot pavisam necerēti uz pavasara pusi apprecēties.»

Un tālāk seko tīši rupjš, kails epilogs:

«Majors neapprecēja Lūsiju ne pavasarī, ne kādā citā gadalaikā. Lūsija nesagaidīja atbildi uz vēstuli, ko bija rakstījusi uz Čikāgu. Un viņš driz dabūja gonoreju no universālveikala pārdevējas, vizinādamies ar to taksometrā pa Linkolna parku.»

Šo nobeigumu viņš izdomāja, lai parādītu, kā realajā dzīvē savijas cēlais ar zemisko, mīlestība ar dubļiem. Viņš bija pārliecināts, ka īstai, godīgai prozai jāprot stāstīt par visu, neko neslēpjot un neizskaistinot.

Divi stāsti bija veltīti Hemingveja atmiņām par policijas reportiera darbu Kanzassitijas laikrakstā «Sfar». Viena no tiem viņš aprakstīja, kā policisti nogalina divus ungārus, kas ielauzušies tabakas veikalā. Pie tam viņš neaizmirsa pieminēt, ka policisti atbraukuši no iecirkņa, kas atrodas Piecpadsmitajā ielā, — tas bija tas pats policijas iecirknis, kur mēdza nozust jaunais reportieris Heming-vejs un no kurienes viņš kopā ar inspektoru Bosvelu drazās policijas mašinā uz notikuma vietu.

Stāstā uzsvērts, cik parasta parādība ir šī slepkavība ne vairs frontē, bet ikdienas dzīvē, «sadzīves» rakstura slepkavība, ja tā var izteikties. Viens no policistiem baidās, ka tagad izcelsies skandāls. Otrs viņam atbild:

«— Zagt viņi līda? Līda! — sacīja Boils. — Kaut kādi mērkaķa itālieši viņi bija? Bija! Kāds idiots taisis viņu dēj skandālu?

— Var jau būt, ka tev šoreiz taisnība, — teica Dre-vitss, — bet šaudams tu vēl nemaz nezināji, ka viņi ir itālieši.

— Un tikai! — sacīja Boils. — Tos mērkaķa itāliešus es pa jūdzi pazīstu.»

Citā stāstā, kur tāpat ieaužas atmiņas par Kanzassitiju, Hemingvejs apraksta nāves soda izpildīšanu Sernam Kar-dinelam, ko viņš noskatījās 1918. gadā vecajā cietumā Misūri avēnijas un Oukielas

stūrī. Hemingveja daiļrades pētnieki apgalvo, ka viņš devis absolūti precīzu cietuma un nāves soda procedūras aprakstu.

Sešus stāstus viņš veltīja vēršu ciņai. Šajos īsajos stāstos Hemingvejs liek lasītājam aplūkot vēršu ciņu no visdažādākajiem viedokļiem, sākot ar tīri ārējo iespaidu un beidzot ar iekšējo izpratni, parāda ari vēršu cīņas arēnas aizkulises.

I)n šajos stāstos viņš centās radīt veselu gleznu ar visām tās iespaidīgajām detaļām, pūļa cietsirdības izpaus-ni(‘m, parādīt matadora darbu un tai pašā laikā ar šo kon-n iitrēto, no visa liekā attīrīto tēlojumu izraisīt lasītajā patiesas izjūtas, ne tādas, kādām tām vajadzētu būt, bet i atiesas. Katrs stāsts bija koncentrēta cilvēka un zvēra sa-ihirsmes traģēdija, cīņas, kurā nevar but neizšķirts. «Pirmais matadors dabūja ragu labajā rokā, un pūlis iņu izsvilpa. Otrajam matadoram paslīdēja kāja, un vēr-s iecirta ragu viņam vēderā, matadors karājās ragā ar ienu roku, ar otru aizspiedis brūci, vērsis trieca viņu pret l-arjēru, un rags izslīdēja, viņš gulēja smiltīs, tad grīļaini, -u līdz nemaņai piedzēries, slējās augšā, mēģināja izrauties, kad viņu jau nesa projām, un kliedza pēc zobena, līdz zaudēja samaņu. Tad iznāca jauns zēniņš, viņam nu vajadzēja pieveikt piecus vēršus, jo vairāk par trim matado-i iem nepieklājās, un pie pēdējā vērša viņš bija tā no-, ris, ka gandrīz nevarēja iedurt zobenu. Viņš tikko spēja pacelt roku. Viņš mēģināja piecas reizes, un publika pacietīgi gaidīja, jo tas bija labs vērsis un viņi gribēja vizēt, kurš kuru pieveiks, un zēns to beidzot pieveica. Tad viņš nosēdās smiltis un saka vemt, viņu piesedza ar apmetni, bet pūlis rēca un svieda arēnā visu, kas gadījās pa ķērienam.»

Citā miniatūrā viņš attēloja zirga traģēdiju — tas ir bezpalīdzīgs upuris, lemts mokpilnai bojā ejai. Kāda no miniatūrām stāstija par matadoru — neveiksminieku, kam pūlis nogriež bizīti — matadora profesijas simbolu.

Lielajai matadora mākslai Hemingvejs veltīja stāstu par Viljaltu. Apbrīnojami precīzi Hemingvejs ir spējis šajā miniatūrā attēlot vēršu cīņas kulminācijas momentu:

«Mirklis pirms nāves dūriena bija īss. Vērsis, naidā zvērodams, skatījās uz viņu. Viņš izvilka zobenu no muletes krokām, paslēja pret vērsi un sauca: — Toro! Toro! — un metās vērsis, un metās Viljalta, un uz mirkli abi saplūda vienā. Viljalta saplūda ar vērsi, un viss bija cauri. Viljalta stāvēja taisni, un starp vērša lāpstiņām rēgojās zobena sarkanais rokturis. Stāvēja abi, Viljalta, pacēlis roku sveicienā pūlim, un vērsis uz ļimstošām kājām, stingi skatīdamies uz viņu un savās asinīs smakdams.»

Un, beidzot, pēdējā šīs sērijas miniatūrā Hemingvejs attēloja matadora traģisko bojā eju, attēloja skopos vār-

dos, tai pašā reizē dziļi izprazdams mirstoša cilvēka izjūtas:

«Augšā tribīnēs pāri viņu galvām auroja pūlis. Maera juta, ka viss ap viņu kļūst lielāks un lielāks un tad mazāks un mazāks. Tad atkal lielāks un lielāks, un lielāks, un mazāks, un mazāks. Tad viss sāka joņot ātrāk un ātrāk — kā pēkšņi paātrinātā kinolentā. Un tad viņš bija jau miris.»

īpašu interesi modina stāsts, kas noslēdz Hemingveja grāmatu. Tas noderēja kā ironisks nobeigums grieķu tautas traģēdijas motīvam, kas aužas cauri visai grāmatai. Pirmais šīs traģēdijas vilciens bija aina, kur aprakstīta grieķu bēgļu aiziešana no Traķijas, otrs — sešu grieķu ministru nošaušanas attēlojums. Pēdējais vilciens — intervija ar Grieķijas karali, vienu no galvenajiem tūkstoš cilvēku bojā ejas un ciešanu vaininiekiem. Par materiālu šai miniatūrai noderēja kinooperatora Šortija Vornala stāsts. Šeit Hemingvejs sasniedzis ironijas virsotnes — karalis, kura armija cietusi sakāvi, kura intrigas bijušas par cēloni tautas postam, izrādās, ir piemīlīgs un niecīgs cilvēks. Viņš strādā savā dārzā, karaliene apgriež rozes, viņi pacienā reportieri ar viskiju un zelteri un nepiespiesti tērzē.

«— Plastirass laikam ir ļoti labs cilvēks, — sacīja karalis, — bet raksturs gan viņam smags. Kaut gan vispār viņš darīja pareizi, ka nošāva tos tipus. Protams, tādās reizēs galvenais ir, lai tevi pašu nenošauj.

Mēs tā jauki un itin ilgi notērzējām. Kā visiem grieķiem, karalim ļoti gribējās nokļūt Amerikā.»

Šo stāstu grāmatu viņš nolēma nosaukt «mūsu laikos». Andrē Moruā apgalvo, ka šis nosaukums esot ironisks, cēlies no pazīstamas lūgšanas formulas: «Pasauli mūsu laikos, ak kungs! . . .» Vai tā patiesība, grūti pateikt, taču būtībā tas ir pareizi. Hemingvejs ar savu grāmatu rādīja sava laika pasauli tādu, kāda tā īstenībā bija — asiņaina, cietsirdīga, pilna ciešanu, kur miera nav un nevar būt.

Tikmēr Makelmons bija paspējis jūlijā publicēt Dižonā grāmatu «Trīs stāsti un desmit dzejoļi» 300 eksemplāru lielā tirāžā. Uz zilganpelēkā apvāka asi izcēlās melniem trekniem burtiem iespiestais autora uzvārds un grāmatas nosaukums. Naudu Hemingvejam šī grāmata neienesa, taču pirmais nopietnais solis bija sperts. Turklāt — un tas bija varbūt vēl svarīgāk — viņš saprata, ka, izlaidis šo mazo grāmatiņu un nodevis Viljamam Bērdam grāmatas mūsu laikos» rokrakstu, viņš nobeidz savas daiļrades sakuma posmu.

Tomēr prieku un cerības aptumšoja nepieciešamība izlemt nolādēto jautājumu — kur dzīvot, ka nopelnīt dzīvei izliku? Gaidāmā bērna piedzimšana spieda kaut ko izlemt. Galu galā viņi nolēma atgriezties uz diviem gadiem To-ronto, lai Hedlija dzemdētu tur un bērns iegūtu Kanādas vai Amerikas pavalstniecību. Divos gados Ernests domāja nopelnīt mazliet naudas, lai varētu pēc tam atkal braukt uz Parīzi un nu jau pilnīgi nodoties literatūrai.

Lēmums bija spaidu kārtā pieņemts, nepatīkams, taču citas izejas nebija. 1923. gada septembrī viņi aizbrauca uz Kanādu.

12 NODAĻA ATVADAS NO LAIKRAKSTA

Strādājot laikrakstam, vajag katru dienu ar sūkli nomazgāt visus iespaidus no vakardienas tāfeles... l'n darbs avīzē rakstniekam vērtīgs tikai līdz tam laikam, kamēr tas nesāk bojāt viņa atmiņu. Rakstniekam jāatstāj darbs avīzē jau pirms tam.

E. Hemingvejs, No intervijas

Hemingvejs atgriezās Toronto ar liela starptautiskās klases žurnālista reputāciju. *«Star»* redakcija visi atcerējās viņa korespondences no Eiropas, īpaši no Tuvajiem Austrumiem. Ar Džonu Bounu tika panākta vienošanās, ka Hemingvejs kļūs par avīzes galveno reportieri un viņa pienākums būs intervēt vietējās un atbraukušās slavenības. Viņam apsolīja labu atalgojumu — 125 dolārus nedēļā. Jaunie *«Star»* žurnālisti ar interesi gaidīja sastapšanos ar ievērojamo žurnālistu, kura vārds piedevām vēl bija teiksmu apvils sakarā ar viņa piedalīšanos pasaules karā. Vecie draugi — Grcgorijs Klarks un Krenstons sagaidīja Ernestu un viņa sievu silti un laipni, palīdzēja viņiem sameklēt dzīvokli pusstundas brauciena attālumā no redakcijas, un Hedlija saka iekārtot to un sagatavot visu bērnam. Krenstons turklāt apsolīja biežāk publicēt Hemingveja aprakstus *«Star Weekly».*

Taču Hemingvejs tagad bija ieskaitīts nevis nedēļas laikraksta *«Star Weekly»,* kur strādāja viņa draugi, bet dienas laikraksta *«Star»* štatos. Bet šajā redakcijā situācija pa tiem gadiem, ko Hemingvejs bija pavadījis Eiropā, bija krasi mainījusies. Par faktisko avīzes vadītāju bija kļuvis redaktora vietnieks, kāds Harijs Haindinaršs, kas bija apprecējis avīzes īpašnieka meitu.

Haindmaršs bija savā veidā ievērojama persona. Viņš baidījās un neieredzēja cilvēkus, kas patstāvīgi domaja, kam bija pašiem savi uzskati. Viņš sapņoja iznīdēt avīzē šo jautro un ironisko žurnālistu saimi, kas sacēlās pret priekšniecību. Izmantodams savu varu, viņš mēdza «aplauzt», «piespiest» tādus reportierus, viņam bija vajadzīgi nevis talantīgi cilvēki, bet paklausīgi izpildītāji, kas skatītos viņam uz rokām, gaidot žēlastības dāvanu — labu

uzdevumu, izdevīgu komandējumu, paaugstinājumu amatā. Citi ar to samierinājās, citi aizgāja no avīzes.

Vēl neredzējis savām acīm Hemingveju, Haindmaršs In|a pārliecināts, ka tas ir tieši šis viņa ienīstais žurnālista lips, turklāt izlutināts ar Eiropas korespondenta neatkarību. Un viņš cieši nolēma «salauzt» Hemingveju.

Hemingvejs dabūja to just uz savas ādas jau no pašas pirmās

dienas redakcijā. No 10. septembra līdz 25. septembrim viņam nebija neviena nopietna uzdevuma, avīzes lappusēs netika iespiests neviens materiāls, zem kura viņš būtu varējis likt savu parakstu. Uzdevumi, ko saņēma Hemingvejs no Haindmarša, bija atklāta ņirgāšanās — viņu sūtīja uz pilsētas municipalitāti paskatīties, kas tur notiek, uzdeva rakstīt atskaites par koncertiem pilsētas zālē *«Massey Hall»,* reiz piecēla no gultas četros naktī, lai viņš uzrakstītu par niecīgu ugunsgrēku. Tādus uzdevumus parasti dod iesācējiem reportieriem, nevis lielam žurnālistam, kurš bijis šis pašas avīzes korespondents Eiropā.

Kanādietis Morlijs Kalagans, kas vēlāk kļuva par rakstnieku, bet 1923. gadā vēl bija students un «S/ar» ārštata līdzstrādnieks, stāsta savā atmiņu grāmatā par iepazīšanos ar Hemingveju. Ka daudzi jauni «S/ar» līdzstrādnieki, Kalagans ar interesi gaidīja tikšanos ar žurnālistu, kurš bija paspējis piedalīties pasaules karā, apbraukāt gandrīz visas Eiropas zemes, dzīvojis Parīzē un bija personiski pazīstams ar tādiem ievērojamiem cilvēkiem kā Džoiss, Paunds, Gertrūde Staina. Kalagana interese bija sevišķi asa, tāpēc ka viņš pats klusībā rakstīja stāstus un sapņoja kļūt par rakstnieku.

Reiz septembrī Kalagans satika pie redakcijas parādes durvīm lielu, plecīgu, sārtu vīrieti ar brūnām acīm un melnām Ūsiņām. Viņam galvā bija savāda cepure ar nagu. Saskrējies ar Kalaganu, šis cilvēks silti un draudzīgi uzsmaidīja viņam. Neviens žurnālists Toronto, atcerējās Kalagans, nebūtu riskējis valkāt tādu cepuri ar nagu. Iesācējs žurnālists nojauta, ka šis pats jau ir tas jaunais redakcijas līdzstrādnieks Ernests Hemingvejs.

Otrā dienā, kad no Haindmarša kabineta atnesa uzdevumu žurnālu un visi reportieri sadrūzmējās ap to, Kalagans ieskatījās tajā un ieraudzīja pašās beigās Hemin-gveja uzvārdu. Ieinteresēts Kalagans izlasīja, kādus tad uzdevumus dod pazīstamajam žurnālistam. Sev par izbrinu viņš atklāja, ka tie visi ir nenozīmīgi uzdevumi, kurus

varētu dot viņam, iesācējam reportierim. Tajā brīdī pienāca Herningvejs, palūkojās žurnālā, viņa seja zaudēja krāsu, viņš klusi, bet izteiksmīgi izlamājās un strauji aizgāja.

Kalagana interese par Hemingveju vēl vairāk saasinājās, kad viņš uzzināja, ka Herningvejs atvedis līdzi no Parīzes tur izdotu grāmatu. Kalagans palūdza to uz vienu nakti no sava drauga redakcijā Džimija Kouana, un tā atstāja uz viņu milzīgu iespaidu. Kalagans nelika miera saviem biedriem, cenzdamies tos pārliecināt, ka Hemin-gvejs ir liels rakstnieks.

Pēc lam viņi satikās bibliotēkā un sarunājās. Hemin-gvejs sprieda par literatūru ar izpratni un pārliecību.

— Džeimss Džoiss, — viņš sacīja Kalaganam, — ir pats lielākais rakstnieks pasaulē. «Haklberijs Fins» — dižena grāmata. Vai esat lasījis Stendālu? Un Flobēru?

Viņš bija vēlīgs un interesējās par visu. Kad Kalagans atzinās viņam, ka raksta stāstus, Herningvejs tūdaļ piedāvājās izlasit šos stāstus. Viņš sarunājās ar jauno studentu kā līdzīgs ar līdzīgu, bez kādas pozas un, uzsvērdams šo vienlīdzību, sacīja — kamēr viņš lasīšot Kalagana stāstus, viņš gribētu, lai Kalagans izlasa viņa jaudās grāmatas «mūsu laikos» slejas, kuras viņam nule atsūtītas no Parīzes.

Vienu no Kalagana stāstiem viņš uzslavēja un apsolīja ar savu Parīzes draugu atbalstu palīdzēt viņam to publicēt. Vēlāk viņš šo solījumu izpildīja.

Kad Kalagans, pārsteigts par to, cik neparasti ir He-mingveja stāsti, kas ievietoti grāmatā «mūsu laikos», jautāja viņam, ko par šo grāmatu saka viņa draugi Parīzē, Herningvejs mierīgi atbildēja: «Ezra Paunds saka, tā esot labakā proza, ko viņš lasījis četrdesmit gadu laika.» Sājos vārdos nebija itin nekā no pozas. Gan Kalagans, gan pārējie Hemingveja jaunie draugi, kas viņam radas Toronto, brīnījās par to, kā Herningvejs stāstīja par saviem Parīzes draugiem — par Džoisu, Paundu, Gertrūdi Stainu — bez kādas dižošanās, ļoti vienkārši, nekādi necildinot pats sevi.

Bet jaunajiem žurnālistiem, kas interesējās par literatūru, viņš šķita skolotājs. Reizes divas tie sarīkoja He-mingvejam godināšanu savā universitātes klubā. Pēc vienas tādas tikšanās viņš smiedamies sacīja kādam no saviem

kolēģiem: «Viņi liek man justies tā, it kā es būtu Anatols I ranss.»

Kalagans atceras, ka Hemingvejs bieži un labprāt dalī-Iios domās par rakstnieka darbu. «Rakstnieks,» viņš mēdza sacit, «ir kā garīdznieks. Viņam vajag būt tādām pa-,1111 izjūtām attiecībā pret savu darbu.» Citreiz viņā izteica ļoti raksturīgu pārliecību: «Pat ja jūsu tēvs mirst,» viņš sacīja, «un jūs ar salauztu sirdi stāvat pie viņa gultas, ari lad jums jāatceras katrs sīkums, lai cik sāpīgi tas būtu.»

Hemingvejs sadraudzējas ari ar jauno kanādieti Mēriju Louri, kas strādāja «S/ar» redakcijā. Viņš labāk par jebkuru saprata sarežģījumus viņas pašas dzīvē — Mērija bija uzaugusi tieši tada pašā vidē kā viņš un aizgājusi no ģimenes, nolēmusi dzīvot patstāvīgi un pati pelnīt sev iztiku. Vēlāk viņa kļuva par rakstnieci, bet toreiz, 1923. gada, Mērija Louri bija viena no «Sfar» līdzstrādniecēm, kas nikni sacēlās pret Haindmarša diktatūru. Viņas mazā ista biņa redakcijā kļuva par patvērumu Hemingvejam. «Viņš tur plosījās,» Mērija Louri atcerējās pēc daudziem gadiem, «ārdījās un priecājās dažādu iemeslu dēļ.»

Ar viņu un vēl dažiem līdzstrādniekiem, ar kuriem viņš bija sadraudzējies, Hemingvejs bieži iegriezās pēc darba vai brīvajā laikā Čailda kafejnīcā, kur viņi dzēra kafiju un tērzēja, vai arī itāliešu krodziņā pie Andžello, kuram vienmēr bija lielisks kianti.

Viņa naids pret Haindmaršu saasinājās ar katru dienu. Kāds no viņa kolēģiem atceras — kad viņš nodevis Hemingvejam Haindmarša

uzdevumu aiziet uz pilsētas parku un «uzrakstīt kaut ko par dabu», Hemingvejs nenovaldījies: «Iesim atpakaļ uz redakciju,» viņš drūmi sacījis, «un ielauzīsim viņa sasodīto pauri!» Tomēr saņēmies un aizgājis izpildīt uzdevumu.

Saviem draugiem Toronto Hemingvejs vairākkārt sacījis, ka domājot uzrakstīt satīrisku romānu ar nosaukumu «Znots» un notēlot tajā Haindmaršu. Vēlāk viņš gan atteicās no šīs iedomas, paskaidrojot draugiem, ka romānistam nevajagot rakstīt, ja viņš neieredzot sava darba galveno varoni un ta prototipu — emocijas varot izkropļot gleznu.

Attiecības ar Haindmaršu sasniedza kulmināciju oktobra sākumā, kad redaktora vietnieks uzdeva Hemingvejam braukt uz Ņujorku, kur bija ieradies Loids Džordžs, un pavadīt to braucienā pa Kanādu. Hedlijai

vajadzēja kuru katru dienu dzemdēt, un Ernests, gluži dabiski, ļoti uztraucās. Viņš lūdza Haindmaršu sūtīt kādu citu. Tas neuzklausīja nekādus aizbildinājumus un pavēlēja Hemingvejam braukt. Desmitajā oktobrī Hedlijai piedzima dēls, bet Ernests lajā laikā bija kaut kur starp Monrealu un Toronto, pavadot Loidu Džordžu braucienā pa valsti. Dēlu viņi nosauca par Džonu Hedliju Nikenoru.

Dzīve Toronto Hemingvejam kļuva aizvien smagāka. Liekulības un pieklājības atmosfēra, ko viņš bija ienīdis jau Oukparkā, šeit ieguva pavisam kroplīgas un pretīgas formas. Teātri pilsētā svētdienās bija slēgti, reibinošu dzērienu pārdošana aizliegta.

Reiz Haindmaršs aizsūtīja Hemingveju pie Mērijas Louri rakstīt pārskatu par Toronto baznīcu garīdznieku sanāksmi, kurā tika apspriests jautājums par cenzūras ievešanu kinofilmām. Mērija Louri atceras, ka Hemin-gvejs vārījies aiz sašutuma. «Lai viņi nolādēti!» viņš pusbalsī iesaucies. «Es ienīstu visus šos ierobežojumus!»

Šim puritāniskajam, liekulīgajam stāvoklim pilsētā steigšus pielāgojās avīze «Star». Ne velti tās īpašnieku Džozefu Atkinsonu jaunie līdzstrādnieki sauca par «Svē-luli Džo».

Darbs avīzē ne tikai nevarēja sagādāt pat ne minimālākā apmierinājuma, tas izraisīja Hemingvejā aktīvas antipātijas. Par ko rakstīt nebija. Sirdi viņš atviegloja un naudu pelnīja galvenokārt viņam draudzīgajā *«Star Weekly»*, kur Krenstons, lapat kā agrāk, labprāt publicēja viņa rakstus. Šiem aprakstiem Hemingvejs izmantoja savus Eiropas materiālus, pie tam atcerējās Eiropu ar skumjam — kā cilvēks, kas izrauts no viņa īstās vides.

Aprakstā par liestu Pamplonā viņš saka: «Strādājot šeit, kantorī, liekas, it kā tas būtu bijis citā gadsimtā . . . Bet īstenībā no šejienes tikai četrpadsmit dienu ilgs ce]š pa okeānu līdz Spānijai, un nav jau vajadzīga nekāda pils. Tur vienmēr ir tā istaba Eslava ielā 5.»

Viņā arvien vairāk nobrieda apņemšanās pamest darbu avīzē un

braukt uz Parīzi.

Vēlāk Hemingvejs rakstīja Krenstonam: «Strādāt Haind-marša vadībā bija tikpat kā dienēt vācu armijā, kur komandē stulbenis.»

Rakstīt sev pašam šajā nomācošajā atmosfērā viņš nespēja. Un tas bija varbūt pats galvenais apsvērums, izšķiroties par braukšanu uz Parīzi. Hedlija vēlāk atcerējās:

Ernests juta — ja mēs drīzāk neizrausimies no šis atmosfēras, viņa dvēsele — viņš domāja savas daiļrades aizsākumu — aizies poslā.»

Uz domām par braukšanu viņu mudināja ar! pirmā atzinība, ko viņš saņēma no kritiķa, kura spriedumu ļoti augstu vērtēja.

Novembra sākumā viņš izlasīja *«Bookman Daybook»,* Ņujorkas *«Tribune»* svētdienas pielikumā, kur literāro daļu vadīja Bartons Rasko, šādu piezīmi:

«Vakar vakarā es apciemoju Mēriju un Edmundu Vilso-nus — un viņš parādīja man interesantu materiālu, ko publicējis Ernests Hemingvejs *«Little Review»* pēdējā numurā. Galantjē atsūtīja man Parīzē iznākušās Hemingveja grāmatas «Trīs stāsti un desmit dzejoji» eksemplāru un uzrakstīja, ka man tā likšoties interesanta, bet es vēl neesmu saņēmies un to izlasījis. Vilsons ir saaukstējies un žēlojas, ka Ņujorkā cilvēks nevar justies labi, kļūst nervozs un Menhetenas iedzīvotāji vienmēr ir saaukstējušies.»

Šī piezīme saviļņoja Hemingveju — Vilsons bija pazīstams un godājams kritiķis, kura vērtējumi parasti bija objektīvi un taisnīgi. Pēc neilgām pārdomām Ernests nolēma uzrakstīt Vilsonam vēstuli — tā datēta ar 11. novembri:

«Dārgais mister Vilson!

Bārtona Rasko rakstos par sabiedriskās dzīves un literatūras jautājumiem es izlasīju, ka Jūs ieteicis viņam izlasīt manu rakstu «*Little Review».*

Aizsūtu Jums «Trīs stāstus un desmit dzejoļus». Cik man zināms, Savienotajās Valstīs to neviens nav recenzējis. Gertrūde Staina man raksta, ka esot uzrakstījusi atsauksmi, taču es nezinu, vai viņai izdevies to publicēt. Kanādā nekad neko nevar uzzināt.

Es gribētu aizsūtīt dažus eksemplārus atsauksmēm, bet nezinu, vai tajos vajadzētu ierakstīt veltījumu, Parīzē tas ir obligāti. Tā kā mans uzvārds nav pazīstams un grāmata neizskatās impozanta, to droši vien saņems tāpat, kā to saņēmis misters Rasko, kurš triju mēnešu laikā nav atradis brīva brītiņa, lai izlasītu eksemplāru, ko viņam piesūtījis Galantjē (viņš to varēja izlasīt pusotras stundas laikā) ...

Ceru, ka grāmata Jums patiks. Ja tā Jūs interesē, vai Jūs nevarētu atsūtīt man četru piecu cilvēku uzvārdus,

lai es varu aizsūtīt viņiem grāmatu novērtēšanai? ias būtu loti laipni. Mana adrese derīga līdz janvārim, kad mēs atgriezīsimies Parīzē.

Ļoti pateicos Jums neatkarīgi no tā, vai Jums būs laiks vai nebūs.

Ar patiesu cieņu

Jūsu Ernests Hemingvejs.»

Viņš ar satraukumu gaidīja, vai būs atbilde un kāda tā būs. Drīz vien pienāca vēstule no Vilsona. Kritiķis paziņoja Ernestam, ka ir ar mieru uzrakstīt recenziju par viņa grāmatu žurnālam *»Dial».* 25. novembrī Hemingvejs rakstīja Vilsonam:

«Dārgais mister Vilson!

Liels paldies Jums par vēstuli. Tā man ļoti daudz nozīmē. Grāmatiņai patiešām ir muļķīgs formāts. Makelmons gribēja izdot nelielu grāmatiņu sēriju — Minnijas Loi,

U. K. Viljamsa un citu — un nolēma uzņemt sērijā arī mani. Es iedevu viņam šos stāstus un dzejoļus. Esmu priecīgs, ka lie iznākuši, un, ja jau tie publicēti, — tas vien jau ir sasniegums.

Es ļoti priecājos, ka Jums kaut kas ir paticis. Cik es varu spriest, patlaban vienīgās domas Savienotajās Valstīs, ko es cienu, ir Jūsējas. Mērija Koluma dažreiz spriež prātīgi. Rasko izprata Eliotu. Droši vien ir arī citi labi kritiķi, bet es tos nepazīstu.

Es neuzskatu, ka stāstā «Mans vecais» ir kaut kas no Andersona . .. Es zinu, ka viņš mani nav ietekmējis...

Varbūt atlikt «īso piezīmju» publicēšanu *»Dial»,* kamēr kaut kad nākamajā mēnesī iznāks «mūsu laikos» un es to Jums aizsūtīšu? No tās Jūs varēsiet redzēt, ko es pūlos panākt, un divas grāmatas jau ir labāk recenzentam.

Esmu bezgala priecīgs, ka Jums patika «mūsu laikos», kas bija publicēts *«Little Review»,* un man liekas, tur esmu ticis galā ar uzdevumu.

Veltīgi ir mēģināt to paskaidrot, ja nav grāmatas.

Ļoti laipni, ka Jūs piedāvājat man palīdzību — rekomendēt grāmatas izdevējiem. Es nevienu no viņiem nepazīstu.

Edvards O'Braiens reiz atrakstīja man un lūdza atļauju pārdrukāt «Manu veco» viņa krājumā «1923. gada labākie

tG8

•.Īsti» un grāmatu veltīt man. Tā kā krājums vēl nav iznācis, tas lai paliek starp mums. Viņš publicē gan draņķus, gan labus darbus. Viņš jautāja man, vai man esot pietiekami daudz stāstu grāmatai izdevniecībā *«Borti and I iveright».* Nezinu, vai viņš var rekomendēt mani viņiem, la Jums nav iebildumu, es uzrakstīšu Jums un lūgšu Jūs to izdarīt, kad pienāks laiks . ..

Atvainojiet par pārāk garo vēstuli, un vēlreiz liels paldies par Jūsu vēstuli un labu padomu! Man ļoti gribētos likties ar Jums, kad mēs brauksim cauri Ņujorkai.»

Nolēmis aizbraukt no Toronto uz Parīzi, Hemingvejs ņēmās drudžaini pelnit naudu, lai nodrošinātu sevi un ģimeni kaut vai pirmos

mēnešus Parīzē. Ar Krenstona piekrišanu viņš sāka rakstīt pa divi raksti katram *«Star Weekly»* numuram. «Drīz es aizpildīšu visu šo žurnālu, velns to rāvis!» viņš sacīja kādam savam kolēģim. Da|u rakstu viņš parakstīja ar pseidonīmu Džons Hedlijs.

Viņš sagatavoja priekšdienām tik daudz rakstu, ka tos publicēja vēl kādu laiku pēc viņa aizbraukšanas.

Ārsts Hemingvejs un viņa sieva gaidīja, ka Ziemsvētkos Ernests un Hedlija brauks uz Oukparku un aizvedīs pie viņiem mazdēlu. Tas bija pirmais mazdēls ģimenē, Tomēr Ernests uzrakstīja tēvam — viņi nolēmuši, ka nebūtu prātīgi vest bērnu uz Oukparku, jo viņi janvārī brauc uz Franciju.

Pats Ernests Ziemsvētku priekšvakarā, atgriezdamies no kārtējā komandējuma, iegriezās Oukparkā uz divām dienām, steigdamies iy: Toronto, lai sagaidītu Ziemsvētkus kopā ar Hedliju un dēlu. Oukparkā viņš satika savu vecāko māsu Marselinu, kura bija atbraukusi pa svētkiem pie vecākiem kopā ar savu vīru Sterlingu Senfordu, un starp viņiem notika interesanta scēna, ko attēlo Marse-līna savā atmiņu grāmatā.

Vecāki bija augšā, savās istabās, bet Marselīna, Sterlings un Ernests sēdēja viesistabā pie kamīna. Ernests izvilka no kabatas mazu grāmatiņu un iemeta to Marselīnai klēpī.

— Nerādi to vecākiem, Mars, — viņš sacīja. — Tā tikai tev. Izlasīsi, kad būsi projām no šejienes.

Marselīna palūkojās uz nosaukumu — «Trīs stāsti un desmit dzejoli», ielika grāmatu somiņā un izvilka tikai vilcienā atceļa uz Detroitu. Viņa atšķīra to ar interesi un sāka lasīt pirmo stāstu — «Pie mums Mičiganā». «Cik

patīkami, es domāju,» vēlāk atcerējās Marselīna, «divus galvenos stāsta varoņus, vīrieti un sievieti, sauca tāpat kā mūsu labus paziņas, ko mēs loti mīlējām. Viņu — īpaši vīrieša apraksts bija tik precīzs, ka man kļuva tā nelāgi, kad es izlasīju stāstu un sapratu, ka Ernests izmantojis šos labos cilvēkus savā izdomātajā vulgārajā, netīrajā stāstā. Esmu pārliecināta, ka vecāki nav redzējuši šo grāmatu.»

Tāds sašutums bija māsas — mīla cilvēka — reakcija uz viņa pirmo grāmatu.

Tikmēr Toronto risinājās pēdējā epizode ieilgušajā sadursmē starp Hemingveju un Haindmaršu. Hemingvejs saņēma kārtējo uzdevumu — intervēt ungāru diplomātu grāfu Aponji. Hemingvejs satikās ar grāfu, parunājās un paņēma savas intervijas kuplinājumam dažus oficiālus dokumentus, apsolījis grāfam, ka dokumenti tiks atdoti viņam.

Dokumentus Hemingvejs nosūtīja Haindmaršam līdz. ar zīmīti, kurā lūdza noglabāt tos redakcijas seifā līdz tam laikam, kamēr Ernests varēs atdot tos Aponji. Haindmaršs izlasīja zīmīti un, kā redzams, gribēdams dot Hemingve-jam iznīcinošu triecienu, iemeta

dokumentus papīrgrozi. Dienas beigās, kā parasti redakcijās, visus papīrus no groziem sadedzināja krāsnī. Tikko Hemingvejs to uzzināja, viņš tūlīt uzrakstīja iesniegumu, lai atbrīvo viņu no darba.

1924. gada 19. janvārī Hemingvejs ar sievu aizbrauca no Ņujorkas uz Franciju ar tvaikoni «Antonija».

Otro reizi viņš šķērsoja Atlantijas okeānu, dodamies uz ilgoto Parīzi. Taču tagad viss izskatījās citādi. Nebija nodrošinātā darba avīzē, kad redakcija apmaksāja publicētos rakstus un ceja izdevumus. Varēja paļauties vienīgi uz sevi. Turklāt viņi tagad bija nevis divi, bet trīs. Kajītē gulēja trīs mēnešus vecais Džons Hedlijs Nikenois, kas bija iesaukts par Bambiju. Mazulis laikam gan saprata, ka gaidāmi daudzi pārbaudījumi un arī no viņa tiks prasīta izturība. Katrā ziņā pa visām divpadsmit dienām, kamēr viņi brauca pa ziemīgo Atlantijas okeānu, Bambijs ne reizes neieraudājās un priecīgi smaidīja, kad viņam blakus uz lāviņas pacēlās barikāde, lai vētrainajā laikā viņš neizveltos uz grīdas.

Visi trīs bija jauni un optimisma pilni.

13 NODAĻA BADA MACIBA

•an/.e ir ļoli veca pilsēta, bet mēs bijām jauni, un viss lur bija sarežģīti — gan nabadzība, gan negaidīta bagātība, gan mēness gaisma, gan taisnīgums vai ļaunums un tās elpa, kura gulēja tev blakus mēness gaismā.

£. *Homingveļs, Mūžīgi svēlki*

Parīzē viņi sameklēja dzīvokli *Notre Dame des Champs* ielā, 113. mājā, virs kokzāģētavas; grāmatā «Āfrikas za|ie pakalni» Hemingvejs atceras «zaģa pēkšņo griezīgo kaukšanu, skaidu smaržu un kastaņas, kas slējās pāri jum-lam, un kādu jukušu sievišķi apakšstāvā».

Iztvīcis liekulības apdvestajā provinces pilsētā Toronto, Herningvejs ar baudu metās Parīzes dzives virpuli. Šeit, lapai kā agrāk, kā pirms pusgada, plosījās literāri strīdi, dzima jaunas «skolas», radās jauni žurnāli.

Šeit bija visi vecie draugi, kas sagaidīja viņu ar prieku. Gertrūde Staina, tāpat kā agrāk, sēdēja savā studijā Flerī ielā starp Pikaso, Braka, Matisa gleznām un mācīja jaunos rakstniekus, kas gribēja viņu uzklausīt. Ezra Paunds, kā arvien, par kādu rūpējās, kaut ko rediģēja. Bobs Makel-mons nīka nakts bāros, Silvija Bīča darbojās savā grāmatu veikalā un lūdza dievu par Džoisu. Viljams Bērds cītīgi grieza savas iespiedmašīnas rokturi, šoreiz iespiežot lapu pēc lapas Hemingveja jauno grāmatu «mūsu laikos».

Ezras Paunda studijā Hemingvejs iepazinās ar rakstnieku l ordu Medoksu Fordu. Kā vēlāk atcerējās Hemingvejs, las bija liels un plecīgs vīrs, «viņš smagi pūta kuplajās krāsotajās ūsās un turējās taisni, gluži kā staigājoša, labi ģērbta alus muca».

Fords Medokss Fords bija vācietis pēc tautības (viņa istais uzvārds bija Hīfers) un rakstīja angļu valoda. Fords bija jau gados, savā mūžā redzējis daudzus dažādus cilvēkus, pazina daudzus vecākās paaudzes rakstniekus un mēdza stāstīt par liem bezgalīgas literāras anekdotes. Ar Džozefu Konredu viņi bija draugi un pal uzrakstījuši kopa romānu. Viņš ar patiku stāstīja, kā mācījis Konredu rakstīt angliski. Londonā Fords ar sekmēm bija izdevis

žurnālu «*English Review»,* kurā publicējās labākie mūsdienu rakstnieki. 1923. gada beigās Fords bija pārcēlies uz Parizi, uz visintensīvākās literārās dzīves centru, lai šeit izdotu jaunu žurnālu, kuru bija nolēmis nosaukt par *«transatlantic review».*

Par piimo tikšanos ar Hemingveju Fords rakstīja savas atmiņās. Hemingvejs atstāja uz viņu iespaidu vispirms jau tāpēc, ka ārēji viņš nekādā ziņa neatgādināja tīši nevīžīgos Latīņu kvartāla iedzīvotājus, kuri uzskatīja, ka nevīžība ir talanta neatņemama pazīme. Fords atcerējās, ka Hemingvejs «izskatījās kā Ilonas koledžas abiturients,

tāds liela auguma jauns Anglijas armijas kapteinis».

Gluži dabiski, Hemingvejs tūda| pievienojās draugu grupai, kas dedzīgi piedalījās *«transatlantic review»* izdošanā. Vēl vairak, viņš brīvprātīgi un bez atlīdzības uzņēmās žurnāla redaktora vietnieka pienākumus un uzvēla sev plecos lielo organizatorisko un rediģēšanas darbu, kas prasīja daudz pūļu un pacietības.

Jauna žurnāla kantoris atradās mazā, putnu būrim līdzīgā galerija virs Viljama Bērda spiestuves Anžū krastmalā 29. F. M. Fords atcerējās — velvētie griesti bijuši tik zemi, ka viņš tur nekad nav varējis izstiepties taisni. Žurnālu iespieda ar to pašu septiņpadsmitā gadsimta mašīnu, un visi pēc kārtas grieza tās smago rokturi. Aiz loga klusi tecēja pelēka Sēna, platānu lapas krita krastmalā.

1932. gadā Fords Medokss Fords atcerējās: «Tie bija lieliski laiki Parīzē, kad Viljams Bērds un es — un esmu pārliecināts, ka ari Hemingvejs, — nezinu, kāpēc, ticējam, ka glābiņš rodams lielo sākuma burtu atmešanā. Mēs izdevām un iespiedām velvētā vīna pagrabā, neparasti vecā un šaurā, Senlui salā ar skatu uz Sēņu. Tajos apstākļos vajadzēja but glābiņam, pēc kā mēs tiecāmies, jo sapņi par veiksmi mūs reti apciemoja, bet pati veiksme nekad.»

Tā bija tiokšņaina un jautra kompānija. «Ja jūs būtu redzējuši tos tējas vakarus ceturtdienās *«transatlantic review»* (ko rakstīja ar mazajiem burtiem) kantorī!» atcerējās F. M. Fords. «Franči runa par nedēļu ar divām ceturtdienām. Varēja domāt, ka tur ir desmitreiz lielāks pulks, spriežot pēc trokšņa, skaļajām runām, strīdiem un apvainojumiem. Viņi sēdēja skolas solos, kas stāvēja apkārt Bērda rokas iespiedmašīnai ... Es biju galvenais redaktors. Viņi visi kliedza uz mani: es nezinot, kā rakstīt, vai zinot pārāk daudz, lai prastu rakstīt, vai arī nezinot, kā

izdot, kā aprēķināt vai kā dziedāt «Frenkijs un Dženija», vai kā pasūtīt pusdienas... Šajā troksni ielauzās He-mingvejs, šūpodamies uz pirkstgaliem, vēcinādams man gar degunu savas lielās rokas un stāstīdams negantus atgadījumus ar Parīzes dzīvokļu saimniecēm.»

Hemingveja pienākumi žurnāla redakcijā bija nenoteikti un tāpēc visai dažādi. Viņam vajadzēja lasit iesniegtos rokrakstus un rakstīt par tiem recenzijas. «Es parasti devos uz Krastmalu un savācu tur rokrakstu kaudzes,» atceras Hemingvejs kāda vēstulē. «Man vajadzēja sastādīt īsas atsauksmes, uz kuru pamata Fords rakstīja vēstuli par darba noraidīšanu.» Tipiska Hemingveja rezolūcija: «Tas ir mēsls, bet viņš var uzrakstīt stāstu, ja labi papūlas.» Pēc tam Fords, nelasot, rokrakstu, lika lietā savu diplomāta talantu un uzrakstīja autoram lielisku vēstuli, mudinot viņu turpmākam darbam.

Dažreiz Hemingvejs prakses labad pārrakstīja autoru vietā viņu stāstus.

Viņa uzdevums bija arī meklēt žurnālam jaunus interesantus

darbus. Hemingvejs centās izmantot savas iespējas žurnālā, lai izvirzītu savu draugu nepublicētos darbus. Reiz februārī viņš briesmīgā steigā iedrāzās pie Gertrūdes Slainas un paziņoja, ka nolēmuši publicēt žurnālā turpinājumos viņas romānu «Amerikāņu tapšana», kas mētajās viņai skapi kopš 1912. gada, un pirmais fragments piecdesmit lappušu apjomā viņam vajadzīgs tūlīt. Noskaidrojās, ka rokraksts ir tādā stāvoklī, ka iesniegt to redakcijā nav iespējams. Tad Hemingvejs pats pārrakstīja un izrediģēja šīs piecdesmit, lappuses, un tās tika iespiestas *«transatlantic review»* otrajā (aprīļa) numurā.

Tai pašā *«transatlantic review»* numurā līdz ar Gertrūdes Stainas romāna sākumu bija publicēts fragments no Džoisa jaunā romāna «Finegana piemiņas vakars» un Hemingveja paša stāsts «Indiāņu ciemats».

Tikmēr tuvojās beigām grāmatas «mūsu laikos» iespiešana. Viljams Bērds, liels labi izdotu grāmatu pazinējs un cienītājs, piešķīra milzīgu nozīmi poligrāfiskajai apdarei. Krājumu iespieda uz īpaša neapgriezta, ar rokām apdarināta papīra, daudz vērības veltīja apvākam, kas bija samontēts no avižu virsrakstiem, avīžu teksta un reklāmu gabaliņiem, iespiestiem ar sarkaniem burtiem uz smilškrāsas fona. Grāmatas nosaukums un autora uzvārds bija iespiests ar melniem burtiem. Krietni daudz pūļu prasīja

Hemingveja portreta iegravēšana, tas bija viņa drauga mākslinieka Maika Streitera darbs un tika ievietots ka dekoratīvais prettituls. Divus mēnešus grāmatu noturēja iesējējs.

Beidzot 1924. gada martā visi 170 grāmatas eksemplāri bija gatavi un gāja pārdošanā Silvijas Bīčas veikalā «Šekspīrs un kompānija» Odeona ielā. Grāmatā bija tikai 32 lappuses. Hemingveja materiālo stāvokli šī grāmata neuzlaboja. Taču svarīgs bija kaut kas cits — grāmata bija nopietns pieteikums, tā noteica viņa literāro meklējumu virzienu.

Jau *«transatlantic review»* aprīļa numurē parādījās pirmā recenzija, parakstīta ar iniciāļiem M. P. Recenzentu pārsteidza grāmatā ievietoto stāstu — miniatūru īsums, koncentrētība. Rakstā bija atzīmēts, ka autors «uztvēris tos momentus, kad dzīve kondensēta, asi konturēta un sevišķi izteiksmīga, attēlojot tos īsās skicēs, kur izlaisti visi liekie vardi. Katrs stāsts ir krietni ietilpīgāks, nekā liktos pēc rindu skaita.»

Vispirms Hemingvejs aizsūtīja grāmatas eksemplāru uz Ņujorku Edmundam Vilsonam. Paziņoja par grāmatas iznākšanu an uz Oukparku vecākiem un masai Marselīnai Detroitā. Ārsts Hemingvejs, pēc Marselīnas atmiņām, pasūtījis sešus eksemplārus «mūsu laikos». Bet tālāk norisinājās šāds atgadijums. Drīz pēc tam Marselīna ar savu meitu aizbrauca uz Oukparku apciemot vecākus. Viņa tūdaļ juta, ka mājās kaut kas nav lāgā — tēvs staigāja drūms, mātei sejā bija

redzamas asaru pēdas. Tad viņa ieraudzīja, ka tēvs virtuvē kaut ko iesaiņo un aiznes uz pastu. Māte izstāstīja Marselīnai, ka viņi ar tēvu izlasījuši Ernesta grāmatu un bijuši ārkārtīgi šokēti par tās saturu, īpaši par 10. nodaļu, kas vēlāk dabūja nosaukumu «Ļoti īss stāstiņš». Tēvs bija, pēc Marselīnas vārdiem, stipri sašutis par to, ka Ernests tā aizmirsis savu kristīgo audzināšanu, ka lietojis grāmatā vulgārus izteicienus. Ārsts Hemingvejs nolēmis sūtīt visus grāmatas eksemplārus atpakaļ izdevniecībai un uzrakstījis dēlam, ka ists džentlmenis nekad neatļaujas pieminēt venērisku slimību kur citur kā vienīgi ārsta kabinetā. Pēc tam Ernests vairs nerakstīja vecākiem.

Rūpes par *«transatlantic review»* aizņēma Hemingve-jam zināmu laiku, tomēr nepavisam nebija viņa galvenā nodarbošanās 1924. gadā. Lielāko daļu sava laika viņš

veltīja rakstnieka darbam. Tajā gadā viņš strādāja sevišķi intensīvi. Rakstīja stāstu pēc stāsta un sūtīja tos dažādiem amerikāņu žurnāliem. Taču stāstus vienmēr nolaidi ja.

Grāmatā «Āfrikas zaļie pakalni» Hemingvejs atceras, ka togad mums mūžīgi trūka naudas (stāsti cits pēc cita nnca atpakaļ pa pastu, ko ieslidināja zāģētavas vārtos izcirsta spraugā, un redakcijas pavadvēstulēs tie tika no-mkti nevis par stāstiem, bet par uzmetumiem, anekdo-i < *m, skicēm utt. Redaktori negribēja šos stāstus pieņemt, i,n mēs pārtikām no sīpoliem, klāt piedzerdami ūdenī (šķaidītu kagoru)». Tomēr viņš nenoskuma — tas nekas, ka viņa stāstus nesaprot. Viņš bija pārliecināts, ka pienāks laiks un tos sapratis — tieši tāpat, kā tas gadās ar gleznam. «Vajadzīgs tikai laiks un ticība sev.»

Un tomēr vajadzēja katru dienu ēst pašam un pabarot sievu un dēlu. Palīdzēja ironiskā nostāja pret materiālām problēmām. «Bads lieliski disciplinē un daudz ko iemāca,» inkstīja Hemingvejs «Mūžīgos svētkos». «Un lidz tam laikam, kamēr lasītāji to nesaprot, tu esi viņiem priekša. «Un ka vēl,» es nodomāju, «pašlaik es esmu tik daudz priekšā viņiem, ka pat nevaru katru dienu ēst pusdienas. Nebūtu slikti, ja viņi mazliet samazinātu šo plaisu.»»

Iepriekšējā rudenī *«Star Weekly»* sapelnītā nauda gāja uz beigām, *«transatlantic review»* maksāja par stāstiem trīsdesmit frankus par lappusi, tas ir, 150 franku par piecas lappuses garu stāstu. Grāmata «mūsu laikos» ar tās 170 eksemplāru lielo tirāžu nekādu ienākumu nedeva.

Zināmā mēra Hemingvēju izglaba nejaušība. Draugi viņu iepazīstināja ar mūziķi un komponistu Džordžu Anteilu. Līdzīgs amerikāņu skolniekam, ar gaišbrūniem, īsi apgrieztiem matiem uz pieres, mežonīgām acīm, ielauztu degunu un platu smaidu — Džordžs Anteils bija diezgan kolorīta un Monparnasam raksturīga persona. Viņa tēvs bija apavu veikala īpašnieks Trentonas pilsētā Ņūdžer-sijas

štatā. Visi tēva mēģinājumi piespiest dēlu nodarboties ar tirdzniecību bija veltīgi. Zēns gribēja nodarboties vienīgi ar mūziku. Astoņpadsmit gadu vecumā viņš aizbēga uz Filadelfiju laimi meklēt. Tur viņam pievērsa uzmanību bagata dāma misis Boka un sāka apmaksāt viņa izglītošanu. Anteils kļuva par nopietnu pianistu, uzstājās koncertos, taču savā viesizrāžu braucienā pa Vāciju pēkšņi nolēma, ka viņam jākļūst par komponistu, un, pārtraucis

viesizrādes, aizbrauca ar sievu, ungārieti Bosku, uz Parīzi. Misis Boka bija joti sarūgtināta par šādu sava protežē rīcību un pārtrauca viņu finansiāli atbalstīt. Džordžs ar Bosku apmetās dzīvoklī virs Silvijas Bīčas gramatu veikala. Tas bija jautrs un bezrūpīgs pāris. Boska izmanījās gatavot gulašu divām personām, burtiski, par dažiem sū. Kad Džordžs bija aizmirsis atslēgas un Boskas nebija mājās, viņš, nekautrēdamies no garāmgājējiem, rāpās sava otrā stāva dzīvoklī pa sienu, atbalstīdamies ar kūju pret Šekspīra ģīmetni, kas karājās virs Silvijas veikala ieejas.

Anteils ātri sadraudzējās ar rakstniekiem, kas apmeklēja Silviju. Ezra Paunds uzrakstīja grāmatu par viņa mūziku. 1924. gadā Anteils, meklēdams darbu, kļuva par Parīzes pārstāvi īsi pirms tam noorganizētajā vācu žurnāla *«Ouerschnitl»,* ko Frankfurtē pie Maiņas izdeva grāfs fon Vederkops, kuru monparnasieši jokojot sauca par misteru Ļoti Patīkami, tāpēc ka tie bija divi vienīgie vārdi angļu valodā, ko viņš zināja un pastāvīgi atkārtoja.

Anteils palīdzēja Hemingvejam saistīties ar *«Quer-schnilt»,* kur Ernestam izdevās publicēt dažus dzejoļus un pat poēmu «Spānijas zeme», — ar izdevējiem Makelmonu un Bērdu.

Protams, šīs gadījuma publikācijas nespēja nodiošinat Hemingveja ģimeni, un viņiem klājās visai grūti. Grāmata «Mūžīgi svētki» viņš rakstīja par šo laiku:

«Kad Parīzē dzīvo pusbadā, ēst gribas sevišķi stipri, tāpēc ka maiznīcu logos izstādīti daždažādākie gardumi un cilvēki ēd pie galdiņiem tieši uz ietvēm, un tu redzi ēdienu un ieelpo tā smaržu. Ja tu esi pametis žurnālistiku un raksti darbus, ko Amerikā neviens nepērk, un saviem mājiniekiem esi teicis, ka esi ielūgts pie kāda pusdienās, tad vislabākais ir iet uz Luksemburgas dārzu, kur visā ceļā no Observatorijas laukuma līdz Vožirāra ielai tevi nemulsinās ne ēdiena paskats, ne smarža. Un var iegriezties Luksemburgas muzejā, kur gleznas kļūst skaidrākas, dziļāk izjūtamas un skaistākas, ja no bada smeldz pakrūtē un vēderā vāveres lēkā.

Badodamies es iemācījos krietni labāk izprast Sezannu un pa īstam aptvēru, kā viņš radījis savas ainavas. Es bieži esmu jautājis pats sev, vai arī viņš nav badojies strādājot. Taču nospriedu, ka viņš droši vien tikai aizmirsis paēst. Tādas ne visai veselīgas domas — atklājumi

ii,ik prata no bezmiega un badošanas. Vēlāk es nospriedu, k i

Sezanns tomēr jutis izsalkumu, tikai citādu.»

Strādāt Hemingvejs parasti gāja uz kafejnīcu. Tur va-ieļa paņemt brokastīm kafiju ar smalkmaizītēm — tas maksāja nepilnu franku — un strādāt klusumā visu dienu.

Parasti viņš gaja uz *Nātre Dame des Champs* ielai tuvāko kafejnīcu *«Closerie de Lilas».* To uzskatīja par vienu no labākajām Parīzē, tādu greznu kafejnīcu kā «Rotonda» un *«Calē Dome»* apmeklētāji šeit nekad nerādījās un neviens neuzmācās ar sarunām. Ziemā tur bija silti, bet pavasarī un rudeni apaļie galdiņi stāvēja koku paēnā, tur, kur slējās maršala Neja statuja. Ēna krita uz viņa kailā zobena bronzu.

Grāmatā «Mūžīgi svētki» Hemingvejs atceras vienu no tādām dienām:

«Es apsēdos stūrī — tā, lai pāri manam plecam kristu vakara saules stari, un sāku rakstīt bloknotā. Viesmīlis atnesa man kafiju ar krējumu, es pagaidīju, kamēr tā atdziest, izdzēru pustases un, atbīdījis nostāk tasi, rakstīju tālāk. Kad beidzu rakstīt, man negribējās šķirties no upes, no forelēm licī, no izciļņa, ko veidoja tekošais ūdens, atsizdamies pret pāli. Tas bija stāsts par atgriešanos no kara, bet karš taja netika pieminēts.» Toreiz tika rakstits stāsts «Pie Bigriveras».

1925. gadā Hemingvejs sacīja kādam draugam: «Es rakstu lēni un ar lielām pūlēm, un tāpēc mana galva nedrīkst būt ne ar ko pilna. Kad es rakstu, tas viss man jāpārdzīvo.» Šajā «pārdzīvojumā» bija viņa īstenības radīšanas metodes atslēga. Nevis pasaules aprakstīšana, bet radīšana, laižot cauri paša sirdij, — tieši tam vajadzēja vēlāk izraisīt lasītājā tādu patiesīguma sajūtu, it kā tas notiktu nevis ar stāsta varoni, bet ar viņu, ar lasītāju. Tajā paša grāmatā «Mūžīgi svētki» ir zīmīgs fragments, kas attēlo šo radīšanas procesu:

«Zili bloknoti, divi zīmuļi un drāžamais (kabatas nazis pārāk ātri satērē zīmuli), marmora galdiņi, agra rīta smarža, svaiga un tīra, un mazliet veiksmes — tas ir viss, kas vajadzīgs. Bet veiksme jānodrošina kastanim un trusīša ķepiņai labajā kabatā. Trusīša ķepiņai spalva jau sen noberzta, kauliņi un cīpslas kļuvušas kā nopulētas. Nagi skrāpēja kabatas padrēbi, un tu zināji, ka tava veiksme ir tepat pie tevis.

Dažudien viss gāja labi un izdevās uzrakstīt tā, ka pats redzēji šo apvidu, varēji iziet cauri priežu silam pa Uigu un no turienes uzkāpt kraujā, un aplūkot pakalnus ezera likumā. Gadījās, zīmuļa galiņš nolūza un iesprūda drāžamajā, tad tu atvāzi kabatas naža mazo asmeni, lai iztīrītu drāžamo, vai arī rūpīgi nosmailēji zīmuli ar aso akmeni, tad iemauci roku sāļiem sviedriem piesātinātajās mugursomas siksnās, uzmeti to plecos, iemauci siksnās otru roku un devies lejā pie ezera, juzdams zem mokasīniem priežu skujas, bet uz pleciem — mugursomas smagumu.»

Nav ne mazāko šaubu, ka arī šīs atmiņas attiecas uz s'asta «Pie Bigriveras» radīšanas momentu. Šo stāstu He-mingvejs mīlēja un

vienmēr uzskatīja par vienu no saviem labākajiem darbiem.

Rakstot šo stāstu, Hemingvejs centās teorētiski izteikt savus uzskatus par dzīves materiala un izdomas savstarpējām attiecībām daiļdarbā. Stāsta «Pie Bigriveras» pirmais variants beidzas ar garu Niķa Adamsa iekšējo monologu, viņa pārdomām par literārās daiļrades specifiku. Pie tam Hemingvejs atsaucās uz savu draugu rakstnieku piemēriem un analizēja to stiprās un vājās puses. Tad Hemingvejs juta, ka šis iekšējais monologs izjauc stāsta viengabalainību, un izmeta to. Ir saglabājies uzmetums, kam liela nozīme Hemingveja toreizējo pārdomu izpratnē.

«Vienīgā vērtīgā literatūra,» viņš rakstīja, «ir tad, kad radi, izdomā.» Un tālāk apgalvoja, ka Džoisa vājums parādoties tieši tad, kad viņš kopējot dzīvi, kad sava romāna «Uliss» varonī Dedalā attēlojot pats sevi. Turpretī Džoisa izdomātie raksturi, piemēram, Blūms, esot lieliski. Tāds pats trūkums, Hemingvejs uzskatīja, piemīt Makel-mona daiļradei, viņš «strādā pārāk tuvu dzīvei».

«Dzīvi vajag izpētīt,» rakstīja Hemingvejs, «un pēc tam radīt pašam savus varoņus . .. Niks (Adamss) stāstos nekad nav bijis pats autors. Viņš ir radījis Niķu. Protams, viņš nekad netika redzējis, kā indiāniete dzemdē bērnu. Un tāpēc stāsta tas iznāca labi. Viņš redzēja dzemdētāju ceļā uz Karagaču un mēģināja tai palīdzēt. Tā tas bija īstenībā.

(Niks) gribēja kļūt par lielu rakstnieku. Viņš bija pārliecināts, ka kļūs par tādu . . . Viņš, Niks, gribēja uzrakstīt par zemi tā, it kā to būtu uzgleznojis Sezanns. .. Viņš precīzi iztēlojās, kā šo upes līkumu būtu uzgleznojis Sezanns.»

Šī problēma — attiecības starp reālo dzīvi un tās iemiesojumu daiļdarbā — vienmēr ir nodarbinājusi kritiķus, kas pētī Hemingveja daiļradi, dodot iemeslu daudziem ačgārniem interpretējumiem, kas nereti aprobežojās ar autora un viņa varoņu pilnīgu identifikāciju.

Jau pēc Hemingveja nāves viņa jaunības draugs progresīvais amerikāņu dzejnieks Arčibalds Maklišs savas atmiņās deva visai drošu atslēgu šīs problēmas — Hemingveja dzīves un daiļrades izpratnei. «Rakstniekus parasti vērtē pēc viņu daiļrades,» rakstīja Maklišs, «taču Hemingveja dzīve ar tādu draudīgu spēku ielaužas viņa daiļradē, ka kritiķi nekādi nespēj vienoties savos spriedumos . . . Viņi nepareizi izprot rakstnieka uzdevumu un viņa dzīves savstarpējās attiecības. Viņi uzskata dzīvi un daiļradi par dažādām un pat pretrunīgām parādībām. Kritiķis nosodītājs uzskata, ka Hemingveja dzīve bijusi nodevība attiecībā pret viņa pienākumiem — nevajag stundām cīnīties ar marlinu un skatīties, kā nogalina 1500 vēršu, ja nopietni izturas pret savu rakstnieka meistarību. Sajūsminātais kritiķis domā par pienākumiem kā par dzīves blakus parādībām — jūs nošaujat pelēko lāci un vēlāk uzrakstāt par to. Neviens no viņiem nesaprot vienkāršo

faktu, ka daiļrade — īsta daiļrade nav vienkāršs atsevišķas izolētas pieredzes atvasinājums un nav izolēta cilvēka izolēts darinājums.»

Hemingvejs joprojām rakstīja sava varoņa Niķa Adamsa biogrāfiju. Tajˆ gadā tika uzrakstīts stāsts «Indiāņu ciemats», stāsts «Ārsts un ārsta sieva», kurā līdzās tēvam un mātei viņš ieveda kā trešo darbojošos personu savu veco paziņu no indiāņu ciemata Dīku Boultonu, Trū-dijas tēvu, un pieminēja Billiju Teibšovu; stāsti «Pie Big-riveras» un «Uz slēpēm cauri sniegājiem». Pēdējā stāstā uzvēdīja atmiņas par braucieniem uz Švarcvaldi un slēpošanu kalnos. Šajā stāstā ieskanas atbalsis no Hemingveja noskaņojuma iepriekšējā — 1923. gadā, kad viņam un Hedlijai bija paredzama atgriešanās Kanādā.

«— Helēnai bus bērns? — Džordžs ievaicājās, atsliedamies no sienas atpakaļ pie galda.

— Jā.

— Kad?

— Uz vasaras beigām.

— Tu esi priecīgs?

— Tagad — jā.

— Jūs atgriezīsieties štatos?

— Domāju gan.

— Tu to gribi?

— Nē.

— Helēna grib?

— Nē.

Džordžs klusēja. Viņš skatījās tukšajā pudelē un tukšajās glāzēs.

— Riebīgi ap dūšu, ko? — viņš jautāja.

— Nē. Ne gluži, — atbildēja Niks.»

Apmēram tai pašā laikā Hemingvejs uzrakstīja stāstu «Eliota kungs un Eliota kundze», kas atklāja jaunu tēmu viņa daiļradē — Francijā apmetušos Amerikas ekspatriantu tēmu. Šeit ieskanējās atbalsis no tās ironiskās, pat nicīgās nostājās pret turīgiem amerikāņiem, kuri aiz sno-bisma nodarbojas ar literatūru, kas aužas cauri vienam no viņa pirmajiem Parīzes rakstiem *«Star Weekly»* 1922. gadā — «Amerikāņu bohēma Parīzē» un kas vēlāk atrada savu galīgo izteiksmi Roberta Kona tēlā romāna «Un saule lec .. .». Hemingvejs šinī stāstā ir radījis raksturīgu puritāniskā vidē auguša amerikāņu tā saucamā «intelektuāļa» tipu, pazobojies par viņa infantilismu dzīvē un diletantismu literatūrā.

Par savu varoni Hemingvejs rakstīja tā:

«Viņš bija dzejnieks ar desmittūkstoš dolāru ienākumu gada. Ātri un viegli viņš rakstīja garum garas poēmas. Viņam bija divdesmit pieci gadi, un viņš nekad nebija gulējis ar sievieti, pirms apprecēja Eliota kundzi. Viņš bija gribējis saglabāt nevainību, lai sievai dāvātu to pašu

gara un miesas tīrību, ko sagaidīja no viņas. Un pats to dēvēja par šķīstu dzīvi. Viņam bija gadījies iemīlēties dažās meitenēs, pirms viņš noskūpstīja Eliota kundzi, un viņš tām agrāk vai vēlāk atzinās, ka ir nevainīgs. Gandrīz katra meitene tad zaudēja jebkuru interesi par viņu.»

Mis Stainas mācības ietekmē Hemingvejs stāstā vairākkārt, ik reizes panākot jaunu ironisku efektu, atkārtoja frāzi: «Eliota kungs un Eliota kundze sirsnīgi centās tikt pie bērna.»

īsi, sasniedzot maksimālo izteiksmību, Hemingvejs atveidoja tukšo un nesaturīgo dzīvi, kādu dzīvoja šie amerikāņi Francijā, viņu cenšanos vienmēr būt cilvēkos, tāpēc ka viņi paši sev likās neinteresanti. Neaizmirsa uzsvērt arī to raksturīgo faktu, ka Eliota kungs gatavojās

;/dot dzeju grāmatu uz sava rēķina. Kā skumjš šīs dzīves .ikords skanēja pēdējā frāze, kas noslēdza stāstu:

«Vakariņas visi trīs ēda pils dārza zem platānas, šalkoja silts vakara vējiņš, Eliots sūca balto vīnu, Eliota kundze pļāpāja ar draudzeni, un viņi visi bija ļoti lai-

stāsts lika publicēts Margaretas Andersones žurnālā *«Little Review»* rudens numurā.

Hemingvejs daudz stradaja, tomēr līdz šim viņam bija izdevies tikai paretam publicēties mazajos angļu valodā izdotajos Parīzes žurnālos, kas maksāja niecīgu honorāru, kā arī vācu žurnālā *«Querschnitt».* Amerikāņu žurnālu redakcijas, kur viņš sūtīja savus stāstus, tapāt kā agrāk, noraidīja tos. Dzīvot bija ļoti grūti.

«No jebkura normu viedokļa mēs, tapat kā agrāk, bijām ļoti trūcīgi, un es vēl arvien, lai mazliet ietaupītu, sacīju sievai, ka esmu ielūgts pusdienās, un pēc tam divas stundas staigāju pa Luksemburgas dārzu, un atgriezies stāstīju viņai, cik lieliskas bija pusdienas. Ja neēd pusdienas, kad tev ir divdesmit pieci gadi un tu esi noaudzis kā smagsvarnieks, bads kļūst neizciešams. Taču bads saasina uztveri, un es ievēroju, ka daudziem cilvēkiem, par kuriem es rakstīju, bija vilka ēstgriba, patika labi paēst un lielum lielajam vairumam nekas nebija pretī arī iedzert.»

Izbadējies staigādams pa Luksemburgas dārzu, Hemingvejs parasti gāja garām nesen tur uzstādītajam Flobēra krūšutēlam, par kuru vēlāk rakstīja: «Tas, kuram mēs ticējām, kuru mīlējām, nedomādami par kritiku.» Viņš cienīja Flobēra pašdisciplīnu un bieži runāja par viņa paraugu. Amerikāņu dzejnieks Džons Bišops, atceroties savas sastapšanās ar Hemingveju Parīzē, rakstīja, ka vairāk nekā no kāda cila rakstnieka Hemingvejs mācījies no Flobēra, mācījies viņa pašdisciplīnu.

Nekāda nabadzība nespēja piespiest Hemingveju rīkoties pret savu rakstnieka sirdsapziņu un sākt rakstīt naudas dēļ. «Mūžīgos

svētkos» viņš rakstīja:

«Es zināju, ka man jāuzraksta romans, taču šis uzdevums nelikās man pa spēkam, jo man pūles sagādāja pat rindkopas, kas bija tikai izspaidas no tā, no kā taisa romānus. Vajadzēja pamēģināt rakstīt garākus stāstus, it kā trenējoties garākā distancē. Kad es rakstīju romānu, to, kuru nozaga līdz ar čemodānu Lionas stacijā, es vēl nebiju

18t

zaudējis jaunības lirisko vieglumu, tikpat nenoturīgu un mānīgu kā pati jaunība. Es sapratu — varbūt arī labi, ka šis romāns pazuda, bet sapratu arī kaut ko citu: man jāuzraksta jauns. Taču es to sākšu tikai tad, kad vairs nevarēšu ilgāk atlikt. Lai velns mani parauj, ja rakstīšu romānu tikai tādēļ, lai katru dienu ēstu pusdienas! Es to sakšu tad, kad nespēšu nodarboties ne ar ko citu un citas izvēles man vairs nebūs. Kad nevarēs vairs atlikt. Bet tikmēr es uzrakstīšu garu stāstu par to, ko zinu labāk par visu.»

Šinī fragmentā viss ir svarīgs — gan izpratne, ka zaudēt visu, kas uzrakstīts Ziemeļmičiganā, Čikāgā un pirmajā Parīzes gadā, varbūt ir noderīgi viņa rakstnieka biogrāfijai, tāpēc ka pēc tam viņam vajadzēja sēsties pie tīras papīra lapas jau vairāk nobriedušam; gan dziļa pārliecība, ka jaunu darbu rakstīt viņam jāsāk tikai tad, kad jūt iekšēju nepieciešamību pēc tā. «Lai velns mani parauj, ja rakstīšu romānu tikai tāpēc, lai katru dienu ēstu pusdienas!»

Viņš atzina par labāku doties uz sporta zāli Pontuāza ielā un pelnīt tur pa desmit frankiem raundā, uzstājoties kā partnerim profesionālajiem smagsvara bokseriem treniņā. Vai arī aizbraukt uz rikšošanas sacīkstēm Oteijā vai Angenā un likt tur kaut kādu summu uz zirgu, kas iepaticies. Gadījās laimēt.

Literārā tējas vakarā pie F. M. Forda Ernests iepazinās un pat iedraudzējās ar jaunu amerikāni Haroldu Lebu, pazīstamā baņķiera — bagātākā baņķieru nama «Kūns un Lebs» partnera dēlu. No mātes puses Harolds Lebs bija rados ar miljonāriem Gugenheimiem un Rotšildiem. Viņš bija beidzis Prinstonas universitāti un gribēja ziedoties literatūrai, Savienotajās Valstis viņš izdeva estētu žurnālu ar nosaukumu *«Broom»* («Slota»).

Ar Lebu Ernests galvenokārt spēlēja tenisu un dažreiz nodarbojās ar boksu.

Ernests iedraudzējās arī ar talantīgo amerikāņu humoristu Donaldu Ogdenu Stjuartu, ar kuru bija iepazinies jau iepriekšējā vasarā Parīzē.

Biežs viesis un draugs Hemingvejam kļuva amerikāņu rakstnieks Džons Dos Pasoss, ar kuru Ernests bija iepazinies Dolomītu Alpos 1918. gadā, bet pēc tam saticies Parīzē iepriekšējā braucienā. Dos Pasosam aiz muguras

jau bija divi izdoti romāni, no kuriem viens — «Trīs kareivji» —

Hemingvejam patika.

Ar Dos Pasosu Ernestam bija interesanti parunāt par literatūru, par rakstnieka meistarību.

Vienu tādu sarunu atceras savā autobiogrāfijā Linkolns Stefenss. Viņi vakariņoja četratā ķīniešu restorāniņā -ceturtā bija Stefensa līgava Ella Vintere, — un Hemin-gvejs kopā ar Dos Pasosu ņēmās iegalvot jaunajai sievietei, ka rakstīt varot kurš katrs.

— Jūs varat, — sacīja Hemingvejs, dodams simbolisku triecienu ar kreiso Ellai Vinterei pa žokļiem. — Tā ir elle. Tas izsūc no jums gandrīz visu. Tas gandrīz nogalina jūs, taču jūs varat to darīt. Katrs var. Pat jūs, Stef. .. Jūs varat rakstīt. Katrs var. Tā ir elle, un es vēl neesmu (o iemācījies, bet es iemācīšos.

Atceroties šo epizodi, Stefenss rakstīja: «Es domāju, viņš uzskatīja, ka literatūra — tas ir godīguma un darba jautājums.»

«transatlantic review» finansiālais stāvoklis bija ārkārtīgi slikts, un Fords nolēma doties uz Ameriku lekciju turnejā, lai nopelnītu naudu un mēģinātu atrast tur bagātu mecenātu, kas būtu ar mieru atbalstīt žurnālu. Savā prombūtnes laikā Fords atstāja žurnāla vadību Hemingvejam.

Vēlāk Fords ar humoru atcerējās šo epizodi: «Kad es braucu uz Ņujorku, es žurnālu uzticēju viņam. Devu viņam stingras instrukcijas, ko neiespiest, bet galvenais — ko nesaīsināt. Pēdējais nāvīgais ienaidnieks, ko viņš man iemantoja, nomira vakar. Hemingvejs bija saīsinājis viņa rakstu un vispār manu mīluļu un man visbīstamāko autoiu rakstus. Toties viņš bija iespiedis visā pilnībā savu mežonīgo draugu darbus.»

Ernests patiešam bija ievietojis žurnāla kārtējā numurā Dos Pasosa garo stāstu, Nātana Aša — pazīstamā ebreju rakstnieka Šoloma Aša dēla stāstu, Gaja Hikoka rakstu, vēl vienu fragmentu no Gertrūdes Stainas grāmatas «Amerikāņu tapšana».

Tikmēr bija pienākusi vasara, un Ernests ar Hedliju nolēma atkal braukt uz Spāniju uz vēršu cīņām. Šoreiz viņus pavadīja daudz draugu, kurus bija aizrāvuši Ernesta stāsti par koridu, — Bills Bērds ar sievu, Dos Pasoss, Donalds Stjuarts, Bobs Makelmons. Pamplonā viņiem pievienojās arī Cinks Dormans-Smits.

Fiesta izdevās godam — viņi priecājās, dzēra ar zem-

niekiem visos krodziņos, dejoja, muļķojās. Donalds Stjuarts pierādīja, ka ir dzimis komiķis — ar pašu pirmo reizi, kad viņu ievilka lokā dejot, viņš ar savu amerikāņu profesora ārieni iekaroja visu sirdis un cieši sadraudzējās ar zemniekiem no apkārtējiem kalniem.

Roberts Makelmons atceras savā grāmatā, ka Ernests šajās dienās Pamplonā nemitīgi runājis par to, ka ikvienam vajag pārbaudīt sevi un iziet arēnā, kad tur izlaiž jaunus vēršus un vēršu cīņas cienītāji iziet nodemonstrēt savu veiklību un drosmi.

Ko visas kompānijas bez Ernesta arēnā iziet iedrošinājās vēl vienīgi Donalds Stjuarts. Vērsis tūlīt metās virsū un nogrūda viņu zemē. Drosmīgajam humoristam būtu klājies plāni, ja Ernests, vēcinādams kreklu, nebūtu aizmānījis vērsi sānis, satvēris aiz raga un nogāzis zemē, pūlim dedzīgi kliedzot un sveicot drošo ārzemnieku.

Kad fiesta Pamplona beidzās, viņi devās uz Burgeti, mazu pilsētiņu Pirenejos netālu no Francijas robežas. Pēc Pamplonas trokšņa un burzmas šeit bija klusi, gandrīz neviena cilvēka. Blakus kalnos ganījās aitu un kazu bari, gani dzina tās uz pilsētu, apkrautas ar malkas saišķiem vai vīna maisiem. Dažas jūdzes no pilsētas kalnos bija veca šahta un strauts, kur lieliski ķērās foreles.

No turienes visa kompānija nolēma iet kājām līdz An-dorai, taču Hedlijai tāda pastaiga nebija pa spēkam, un Ernests, pavadījis draugus kalnos, atgriežas pie Hedlijas un kopā ar viņu devās uz Parīzi.

Parīzē viņu gaidīja neliels sarūgtinājums — viņa prombūtnes laikā bija atgriezies F. M. Fords, ieraudzījis *«transatlantic review»* augusta numuru, sašutis un pēdējā mirklī paspējis ievietot šajā numurā redakcijas paziņojumu, kurā nosodīja Hemingveju par to, ka žurnālā pārāk daudz viņa jauno draugu amerikāņu darbu, un apsolīja, ka nākamajos numuros žurnāls atjaunos savu internacionālo raksturu. Ernests apvainojās.

Jauna sadursme starp Ernestu un Fordu notika, kad nomira Džozefs Konreds un Fords žurnāla oktobra numuram izlaida īpašu Konreda piemiņai veltītu pielikumu. Hemingvejs uzrakstīja nelielu rakstu, kurš, cildinot Kon-redu, pie tās pašas reizes visai nicīgi izteicās par vienu no mūsdienu modernisma apustuļiem, amerikāņu dzejnieku Tomasu Eliotu, kas dzīvoja Anglijā. «Ja es tikai zinātu,» rakstīja Ernests, «ka, samaļot misteru Eliolu

malkā jo smalkā pulverī un apkaisot ar šo pulveri misiņa Konreda kapu, es varētu panākt, ka misters Konreds ludaļ ceļas augšā no kapa, noskaities par nedabisko atgriešanos dzīvē, un turpina rakstīšanu, es jau rīta mazā gaismiņā dotos ar gaļas mašīnu uz Londonu.»

Fords šo rakstu ievietoja, taču žurnāla novembra numurā uzskatīja par nepieciešamu izteikt nosodījumu ilemingvejam un atvainoties Eliolam. «Pirms diviem mēnešiem,» rakstīja Fords, «viens no šiem džentlmeņiem uzbruka misteram T. S. Eliotam ... Mēs ilgi šaubījāmies par šī atgadījuma ētisko pusi, galu galā nolemjot, ka mūsu principiem jāņem virsroka. Mēs uzaicinājām šo rakstnieku darboties žurnālā, mēs nenovilkām robežas viņa asinskārei. . . Tagad mēs izmantojam gadījumu, lai vēlreiz izteiktu sajūsmu par mistera Eliota dzeju.»

Hemingvejs pēc tādas Forda uzstāšanās uzskatīja sevi par galīgi apvainotu, un draudzība ar Fordu izbeidzās.

Oktobrī no Ņujorkas pienāca žurnāls *«Dial»* ar Edmunda Vilsona

recenziju par abām Hemingveja grāmatām — «Trīs stāsti un desmit dzejoļi» un «mūsu laikos». Tā bija Savienotajās Valstīs pirmā atsauksme par viņa darbu.

Edmunda Vilsona recenzija saucās «Mistera Hemingveja gravīras». Kritiķis sāka to ar apgalvojumu, ka Hemingveja dzejoļi īpašu interesi nemodina, bet viņa proza ir sevišķi izcila. Tālāk Vilsons norādīja uz Sērvuda An-dersona un Gertrūdes Stainas ietekmi uz jauno autoru un apgalvoja, ka šie Iris rakstnieki jau radījuši savu skolu. «Šai skolai raksturīga nemākslotā valoda, kas bieži vien pariet personāžu runas attēlojumā un noder dziļu jūtu un sarežģītu dvēseles kustību izpausmei. Tā ir skaidri amerikāniska prozas attīstība.»

Tomēr, atzīmējis Andersona un Stainas ietekmi Hemingveja pirmajos stāstos, Vilsons uzsvēra, ka Hemingvejs nepavisam nav atdarinātājs. «Tieši pretēji,» viņš rakstīja, «Hemingvejs drīzāk ir apbrīnojami oriģināls un grāmatas «mūsu laikos» sausajās, koncentrētajās miniatūrās gandrīz ir radījis savu formu.» Nocilējis visu miniatūru «Sešus ministrus nošāva pusseptiņos no rīta . . .», kritiķis secināja, ka autors «nepārprotami veiksmīgi cenšas ieteikt zināmas morālas vērtības, minēdams veselu virkni vienkāršu šāda tipa apgalvojumu».

Tālāk nāca pati nozīmīgākā recenzijas dala:

«Viņa svarīgākā grāmata nosaukta «mūsu laikos», un aiz tās aukstā, objektīva tēlojuma rādīta bēdīga mūsu pasaules nežēlības aina: jūs redzat ne tikai politiskus nāves sodus, bet arī noziedznieku sodīšanu, vēršu cīņu, slepkavības, ko izdara policija, kara nežēlīgumu un šausmas. Misters Hemingvejs ir nesatricināmi mierīgs, stāstīdams mums par visu to, viņš pat nepropagandē humānismu. Viņa vēršu cīņas apraksti ir asi un skaisti kā Goijas vēršu cīņas litogrāfijas. Un, tāpat kā Goija, viņš vairāk par visu vēlas radīt skaistu gleznu. Būdams pārāk lepns mākslinieks, lai tradicionālo prasību labad vienkāršotu, viņš parāda jums, kas ir dzīve. Un man gribas domāt,» rakstīja Vilsons, «ka viņa mazajai grāmatiņai ir lielāka māksliniecisk vērtība nekā jebkuram citam amerikāņu literatūras darbam, kas uzrakstīts pēc kara. Tā, liekas, ir ne tikai visspilgtākā, bet arī visdziļākā grāmata.»

Nepatika Edmundam Vilsonam stāsts «Pie mums Miči-ganā» tā parupjuma pēc, un viņš kritizēja paņēmienu iespiest gramatu nosaukumus bez lielajiem burtiem, uzskatot to par modernistisku meklējumu.

Jau 18. oktobrī — tūlīt pēc žurnāla «D/ai» saņemšanas — Hemingvejs nosūtīja Edmundam Vilsonam vēstuli, kas modina īpašu interesi, tāpēc ka tajā Hemingvejs runā par savu darbu un arī paskaidro, ka iekārtota jauna grāmata, kas dabūjusi nosaukumu «Mūsu laikos» — šoreiz jau ar lielo burtu.

«Dārgais Vilson!

Liels paldies Jums par recenziju «Dīa/» oktobra numurā. Tā man loti patika. Jums pilnīga taisnība attiecībā uz lielajiem burtiem — tas man liekas loti muļķīgi un uztrauc mani, bet Bērds iespieda «mūsu laikos» pats, un tas bija vienīgais iepriecinājums, kas viņam tika, un es nodomāju, ka viņš var atļauties paaušoties pēc savas patikas, ļo tekstā viņš nejaucās.

Esmu briesmīgi priecīgs, ka grāmata Jums patika.

Mēs dzīvojam ļoti mierīgi, daudz strādājām, izņēmums bija brauciens uz Spāniju, uz Pamplonu, kur mēs lieliski pavadījām laiku un es daudz ko uzzināju par vēršu cīņu, to, kas notiek aiz skatuves. Bija daudz, daudz šikāku piedzīvojumu.

Es strādāju kā nelabais gandrīz vai visu laiku, un man

• l. iet, ka rakstu labāk. Pašlaik beidzu grāmatu ar 14 stāstiem, bet starp stāstiem ir nodaļas no «mūsu laikos» — i,i iecerēts, — lai dotu vispārējo ainu pārmaiņus ar detaļu izpēti. Tas ir apmēram tā kā skatit kaut ko ar neapbru-i)i > tu aci, teiksim, braucot gar krastu, bet pēc tam aplūkot 11 > binoklī ar piecpadsmitkārtīgu palielinājumu. Vai varbūt drīzāk tā — skatīties uz krastu iztālēm, tad aizbraukt un padzīvot tur un pēc tam braukt projām un atkal aplūkot no tālienes.

. . Es domāju, grāmata Jums patiks, tajā ir vienotība, nažos stāstos, kas uzrakstīti pēc grāmatas «mūsu laikos», man izdevās precīzi aprakstīt gan cilvēkus, gan darbības vietu. Ir laba sajūta, kad tā var izdarīt. Man liekas, es it kā būtu sasniedzis vēlamo.»

No šīs vēstules redzams, ka plāns jaunajai grāmatai Mūsu laikos» 1924. gada oktobrī jau bija sastadits un jaunie grāmatā uzņemtie stāsti jau uzrakstiti. Svarīga šeit ari paša autora lieciba par grāmatas kompozīcijas principu. Lielu stāstu apvienojums ar miniatūrām no iepriekšējās gramatas deva viņam meklēto — sīku viņa varoņa Niķa Adamsa garīgās pasaules attēlojumu, viņa veidošanās procesu un lidzās acumirklīgas apkārtējas nežēlīgās pasaules vīzijas ar kariem, slepkavībām, varmācīgu nāvi.

Jaunajā gramatā viņš ievietoja divus stāstus no savas pirmās grāmatas — «Mans vecais» un «Neatļautā laikā», toreiz jau publicēto stāstu «Indiāņu ciemats», stāstu «Eli-ota kungs un Eliota kundze», kas bija uzņemts žurnāla *«Little Review»* rudens numurā, stāstus «Ārsts un ārsta sieva» un «Uz slēpēm cauri sniegājiem», kuri bija publicēti *«transatlantic review»* decembra numurā (1924. gadā) un tā paša žurnāla janvāra numurā, — pēc tam «*transatlantic review*» beidza eksistēt.

Niķa Adamsa biogrāfija turpinājās jaunos stāstos: «Kaut kas bija cauri», «Trīs dienu vētra», «Čempions».

Stāstā «Kaut kas bija cauri» Hemingvejs pētī mīlas miršanas procesu. Absolūti precīzi, kā arvien, Hemingvejs apraksta Horlonsbeju — pilsētiņu, kas mirst pēc tam, kad tiek slēgta kokzāģētava.

«Šoneris izgaja no līča ezera plašumos ar tēstiem baļķiem piedzītu tilpni un aizveda līdzi arī abus lielos zāģus, baļķu piestumjamos ratiņus, visus veltņus, riteņus, dzensiksnas un metāla daļas. Krava bija pārstiepta ar brezentu

un cieši nosieta ar virvēm, šoneris pilnās burās izgaja ezerā, nesdams uz borta visu, kas Jāva zāģētavai saukties par zāģētavu un Hortonsbejai — par pilsētu.

Vienstāva barakas, ēdnīca, zāģētavas veikals, kantoris un pati zāģētava stāvēja tukši un pamesti ar zāģu skaidām piešķiestajā, purvaina jā ezermalas pļavā.»

Uz šī skumjā miršanas fona risinās cita drāma — mirst mīlestība starp Niķu Adamsu un meiteni ar Hemingve-jam atmiņā iegulušu vārdu — Mardžorija. Šajā scēnā nav nekādu dramatisku vārdu un žestu, viss notiek ikdienišķi, visi vārdi ir paši vienkāršākie. Niks saka Mar-džorijai.

«— Apnicis. Viss apnicis.

Viņa neko neteica. Niks turpināja:

— Iekšā it kā būtu kaut kas pārtrūcis, pie visiem velniem! Es nezinu, Mārdž. Nezinu, ko tev sacīt.

Viņš skatījās viņas mugurā.

— Mīlēt arī apnicis? — jautāja Mardžorija.

— Jā, — Niks teica. Mardžorija piecēlās. Niks palika sēžam, galvu rokās iespiedis.»

Bet stāsta beigās, kad Mardžorija jau aizgājusi, parādās Niķa draugs, vārdā Bills, un kļūst skaidrs, ka uzvarējusi vīriešu draudzība.

Par šī stāsta dabisku turpinājumu tapa stāsts «Trīs dienu vētra». Tajā tie paši divi draugi Niks un Bills iedzer un tērzē par iemīļotām grāmatām, par beisbolu, par makšķerēšanu — un beidzas viss ar sarunu par to pašu Mardžo-riju. Bills pūlas pārliecināt Niķu, ka tas pareizi rīkojies, šķirdamies no Mardžorijas, jo citādi tam vajadzētu precēties ar viņu, bet «pietiek vīrietim apprecēties, un ar viņu ir cauri. Tad vairs nav uz ko cerēt. Beigts un pagalam. Tukša vieta.» Bet Niks klusēdams cieš šīs šķiršanās dēļ.

«Viņš zināja tikai to, ka agrāk viņam bija Mardžorija un nu vairs nav. Mardžorija aizgāja, nu jā, pats jau dzina. Tikai tas bija svarīgi. Varbūt viņš nekad vairs Mardžo-riju neredzēs ...

Sākumā Niks domāja braukt mājās un iestāties kādā darbā. Tad plānoja visu ziemu pavadīt Sarlvuā, lai bulu tuvāk Mārdžai. Nu viņš vispār vairs nezināja, ko pasākt.»

Svarīgu vietu jaunajā grāmatā ieņēma stāsts «Kareivja dzimtā puse». Tas ir stāsts par kareivi, kas atgriežas mājās pēc kara. Un, kaut ari šeit Hemingvejs devis varonim citu vārdu — Krebss —, tomēr tas ir tās pašas biogrāfijas

turpinājums. Stāstā attēloti visi tie pārdzīvojumi, ko izjuta pats

Hemingvejs, atgriezies no kara. Tā ir drāma — starp dēlu un vecākiem radies bezdibenis, cilvēks, kas atgriezies no frontes, ir apjucis, nespēj atrast savu vietu dzīvē, bet vecāki visu laiku uzstāj, lai viņš meklē sev darbu. Un saruna starp māti un dēlu, redzams, ir ļoti līdzīga sarunām, kas risinājās Hemingveja mājās Oukparka.

«— Vaiga sviedros mums būs savu maizi ēst, — sacīja māte, — laiskām rokām nav paliekamas vietas dieva valstībā.

— Es neesmu dieva valstibā, — Krebss atteica.

— Mēs visi dzīvojam viņa valstībā.

— Tas ir viss? — jautāja Krebss.

— Jā. Vai tad tu nemīli savu māti, dēliņ?

— Nē, — Krebss atteica.

Māte skatījās uz viņu pāri galdam. Acīs iespīdējās asaras. Viņa sāka raudāt.

— Es nevienu nemīlu, — sacīja Krebss.

Tas nelīdzēja. Viņš neprata pateikt tā, lai viņa saprastu. Muļķīgi bija vispār kaut ko sacīt.»

Stāstā «Čempions» Hemingvejs pievēršas savām jaunības atmiņām. Konduktors izmet Niķu no vilciena, un puisis uzduras tādiem pašiem klaidoņiem kā viņš, no kuriem viens ir bijušais boksa čempions, prātā jucis un slims, bet otrs — nēģeris, kas aiz labsirdības kopj bijušo bokseri.

Līdzās jau minētajam stāstam «Eliota kungs un Eliota kundze» Hemingvejs ievietoja jauno stāstu «Kaķis lietū». Arī šis stāsts ir par amerikāņiem, kas klīst pa Eiropu.

Sastādot jauno grāmatu, Hemingvejs paņēma divas miniatūras no grāmatas «mūsu laikos» un ievietoja kā stāstus, vienu ar nosaukumu «Ļoti īss stāstiņš», otru ar nosaukumu «Revolucionārs».

Grāmata bija gatava. Atlika tikai to pārdot.

Tajā laikā Parīzē parādijās melnmatains skaistulis dzejnieks, līdzīgs kinofilmas varonim, ar poētisku ārieni, «apzīmogots», kā vēlāk par viņu rakstīja Hemingvejs, «ar nāves zīmogu», — Ernests Volšs. Viņš apmetās visgreznākajā un visdārgākajā Parīzes viesnīcā «Klaridža», braukāja milzīgā mirdzošā šīs viesnīcas limuzīnā kopā ar divām skaistām ūdeļādas manto tērptām blondīnēm, ar kurām bija iepazinies uz kuģa ceļā no Ņujorkas.

Beidzās šī epopeja diezgan dīvaini. Reiz Silvija Biča saņēma vēstuli no viesnīcas «Klaridža» — no Ernesta Volša, ar kuru viņa nebija pazīstama. Volšs rakstiļa, ka viņam esot Silvijai Bičai adresēta rekomendācijas vēstule no kāda cilvēka Čikāgā. Viņš atvainojās, ka nevar pats ierasties pie viņas, jo esot slims un guļot uz gultas. Turklāt viņš ziņoja, ka viņam izbeigusies nauda un, ja viņu neizpirkšot, tad viesnīcas administrācija viņu izlikšot un sūdzēšoties policijā. Meičas, atklājušas, ka viņam vairs nav naudas, esot nozudušas. Par laimi,

Volšam bija ari rekomendācijas vēstule Ezram Paundam, kuram ārkārtīgi patika glābt jaunus dzejniekus, un tas tūdaļ metās viņam palīgā.

Drīz vien Volšs ieradās pie Silvijas Bīčas kopā ar savu jauno draudzeni Eteli Murhedu, bagātu skotieti, kura bija pazīstama kā sufražiste. Viņi abi bija nolēmuši izdot žurnālu «*Ouarter*». Volšs patiešām bija bezcerīgi slims ar tuberkulozi un zināja, ka viņam atlicis dzīvot tikai dažus gadus. Par jaunā žurnāla štāba mītni viņš izvēlējās Riv-jeru, jo Parīzes klimats bija bīstams Volšam.

Ezra Paunds iepazīstināja Volšu ar Hemingveju, un šī pazīšanās vēlāk kļuva visai nozīmīga.

Tai pašā laikā Hemingvejs iepazinās ar amerikāņu dzejnieku Arčibaldu Maklišu, kas bija apmeties Parīzē, un šī pazīšanās izvērtās par gadiem ilgu draudzību.

Taču līdzās darbam un izpriecām sabiedrībā vēl bija mājas dzīve — ģimene, mazs bērns. Hemingvejs bija sevišķi gādīgs un aizkustinošs tēvs. Algot cilvēku, kas uzraudzītu bērnu, viņi nevarēja, un vajadzēja visu darīt pašiem. Grāmatā «Mūžīgi svētki» Hemingvejs atceras, kā viņš rītos agri cēlies, vārījis knupīšus un pudelītes, gatavojis piena maisījumu, salējis to pudelītēs un devis misteram Bambijam, kurš gulējis savā augstajā gultiņā kopā ar lielu uzticīgu kaķi, ko saukuši par F. Pusiju.

Silvija Bīča atcerējās, kā viņa reiz no rīta iegriezusies pie Hemingvejiem un bijusi pārsteigta par to, cik prasmīgi Hemingvejs mazgājisBambiju. TētisHemingveisbijis ārkārtīgi lepns par tādu uzslavu un jautājis, vai viņai neliekoties, ka viņš varētu lieliski strādāt par aukli.

Jau pirms tam, kad Bambijs iemācījās staigat, viņš kļuva par biežu veikala «Šekspīrs un kompānija» apmeklētāju. Silvija iesauca viņu par savu «otro labāko klientu». Hemingvejs, tāpat kā agrāk, bieži ieradās pie Silvijas,

tagad jau kopa ar Bambiju, un lasīja jaunākas avīzes un žurnālus, uzmanīgi turēdams dēlu padusē, reizēm gan mazliet ar galvu uz leju. Par pašu Bambiju Silvija atcerēts, ka viņš bijis ar visu apmierināts, kad bijis kopā ar avu dievināto tēti. Reizēm Hemingvejs uzsēdinājis viņu uz augsta krēsla — un mazulis mierīgi aplūkojis bibliotēku no saviem augstumiem, pacietīgi gaidīdams, kamēr tēvs beigs skatit žurnālus un nocels viņu. Tad viņi gāja projām, taču uz māju vēl ne, jo vajadzēja Jaut Hedlijai bez kavēkļiem nodarboties ar saimniecību, — viņi iegriezās tuvākajā bistro. Tur viņi apsēdās pie galdiņa, katram priekšā atradās viņam paredzētais dzēriens — Bambijam grenadīns, — un viņi nopietni, kā divi biedri, apsprieda kaut kādas savas problēmas. Bambijs, kā apliecināja viņa tēvs, nekad neraudāja, interesējās par visu, kas notika, un nekad negarlaikojās.

Tomēr ziemā viņiem klajās grūti ar bērnu. Hemingvejs rakstīja par šo laikposmu:

«Kad mēs jau bijām trīs, nevis vairs tikai divi, aukstums un lietus galu gala padzina mūs ziemā no Parīzes, la esi viens, pie tiem var pierast un tie vairs netraucē. Es vienmēr varēju iet rakstīt uz kafejnīcu un strādāt visu ritu pie vienas kafijas tases, kamēr apteksne uzkopa un slaucija telpu un kafejnīcā pamazām kļuva siltāk. Mana sieva varēja spēlēt klavieres aukstā telpā, savilkusi virsū vairākus svīterus, lai sasilditos, un atgriezās mājās, lai pabarotu Bambiju... Taču mūsu Parīze bija pārāk auksta viņam.»

Novembra beigās viņi aizbrauca uz kalniem — uz Aus-triju, Forarlbergu, Šruncas pilsētiņu. Vilciens gāja cauri Lihtenšteinai un apstājās Bludencā, no kurienes gar forelēm bagātu upīti ar akmeņainu dibenu vilciens gāja līdz Šruncai caur mežainu ieleju. Šrunca bija maza pilsētiņa, saules apspīdēta, ar kokzāģētavām, veikaliem, viesnīcām un labu ziemas hoteli *«Taube»,* kur viņi apmetās.

Šruncā viņiem visiem trim bija labi. Vietējā aukle veda Bambiju ar ragaviņām saulītē un uzmanīja viņu, suns, ar iesauku Snaucs, iedraudzējās ar Bambiju un skrēja blakus ragaviņām. Bet tēvs un matē tai laikā kāpa kalnos un laidas lejā ar slēpēm. Liftu un trošu dzelzceļu toreiz tur nebija, un viņi kāpa augšā pa mežcirtēju un ganu ta-kām. Bet, ja devas daudzdienu pārgājienā uz ledājiem, vajadzēja stiept līdzi malku un pārtiku.

Tajā ziemā, kad viņi Šruncā slēpoja, atgadījās Hemin-gvejam ļoti svarīgs notikums — amerikāņu izdevēji beidzot pievērsa uzmanību viņa stāstiem. Tas notika tā. Kritiķis Edmunds Vilsons parādīja viņa stāstus toreiz Savienotajās Valstīs jau plaši pazīstamajam un ļoti populārajam rakstniekam Skotam Ficdžeraldam. Aizrautīgais, impulsīvais Ficdžeralds bija sajūsmā un ņēmās pārliecināt savu redaktoru izdevniecībā «*Scribner*» Maksi Perkinsu sazināties ar Hemingveju. Perkinss bija izcils cilvēks, apveltīts ar lielisku literāro gaumi, mīlestību pret literatūru un vēlēšanos palīdzēt jauniem rakstniekiem. Vēlāk viņš kļuva par vienu no Hemingveja tuvākajiem draugiem, un ši draudzība ilga līdz pat Perkinsa nāvei. Maksis Perkinss labprāt uzklausīja, ko viņam dedzīgi pūlējās iestāstīt Ficdžeralds, kurš jau piecus gadus ar lielieru panākumiem publicējās izdevniecībā *«Scribner»,* un 1925. gada 21. februārī nosūtija Hemingvejam vēstuli ar priekšlikumu sākt sarunas par viņa grāmatas izdošanu. Taču izrādījās, ka Perkinsam iedotā Hemingveja adrese ir nepareiza, un vēstule neaizgāja. 26. februārī Perkinss uzzināja no Džona Bišopa, ka Hemingvejam jāraksta uz Silvijas Bičas veikalu, un tūdaļ nosūtīja viņam otru vēstuli, ieliekot aploksnē arī pirmās vēstules norakstu.

Tikmēr sagadījās tā, ka tieši tai pašā laikā citi Hemingveja talanta

cienītāji tikpat dedzīgi propagandēja viņa daiļradi citā lielā amerikāņu izdevniecībā — *«Boni and Liveright»*. Šērvuds Andersons, viens no galvenajiem *«Boni and Liveright»* autoriem, savos memuāros atceras, ka viņš iegājis pie Horasa Livraita un runājis par Hc-mingveja stāstu grāmatas izdošanu. Par Hemingveju runāja tai pašā izdevniecība arī Edvards O'Braiens. Galu galā kāds no «*Boni and Liveright»* redaktoriem aizsūtīja Hemingvejam uz Silvijas Bīčas adresi telegrammu, piedāvājot 200 dolāru avansa par stāstu grāmatu un lūdzot tūlīt paziņot pa telegrāfu, vai viņš ir ar mieru. So telegrammu Hemingvejs saņēma agrāk nekā Makša Perkinsa otro vēstuli. Hemingvejs atbildēja, ka ir ar mieru. Kad pienāca Perkinsa vēstule, viņš jau bija parakstījis līgumu ar *«Boni and Liveright»* — un paziņoja to Perkinsam vēstulē 1925. gada 15. aprīli.

Līgumā ar «*Boni and Liveright»* bija paredzēts, ka Hemingvejs nodod viņiem savu stāstu grāmatu «Mūsu laikos» un tiesības izdot divas nākamās viņa grāmatas. Ja izdevniecība 60 dienu laika pēc nākamās grāmatas rokraksta saņemšanas neizdod to vai atsakās izdot, tā zaudē tiesības izdot trešo.

Jau no Parīzes viņš nosūtīja Sērvudam Andersonam vēstuli, kurā pateicās par viņa palīdzību izdevniecībā *«Boni and Liverighl»* un rakstīja, cik daudz viņam nozīmē tas, ka stāsti pieņemti, tātad ar tiem viss kārtībā un viņš var atbrīvot savas smadzenes turpmākam darbam.

14. NODAĻA «ZUDUSI PAAUDZE»

Jā, manuprāt, tā bi ja sadragāta paaudze, sadragāta daudzējādā ziņā. Tomēr — velns parāvis! — mēs nepavisam nebijām bojā gājuši, protams, izņemot bojā gājušos, sakropļotos un prātā jukušos. Bojā gājusi paaudze! — nē ... Mes bijām ļoti izturīga paaudze ...

E. H e m i n g v e) s, No Intvrvlļas

Martā viņi atgriezās no Sruncas Parīzē.

No jauna Hemingvejs metās šajā mutuļojošajā jūrā, šajā trokšņainajā un juceklīgajā Latīņu kvartāla dzīvē, šajā kosmopolītiskajā bohēmas katlā, kur vārījās visdažādāko nāciju pārstāvji. Tajā gadā šeit bija sevišķi daudz amerikāņu.

Fords Medokss Fords atcerējās šo laiku: «Jaunā Amerika atbrīvota drāzās no prēriju plašumiem uz Parīzi. Viņi brāzās šurp kā traki kumeļi, kad novākts žogs starp nobradātām un nenobradatām ganībām. Viņu iebrukuma troksnis apslāpēja visas pārējās skaņas. Viņu neskaitāmie pulki aplauza pat kokus uz bulvāriem. No viņu bezgalīgās kustēšanās sāka griezties galva. Kritušās platānu lapas, dūmakainās, mierīgās Parīzes zīmīgās apliecinātājas, čabēja viņiem zem kājām un nozuda kā sniegpārslas jūrā.»

Šīs «bandas», kā to nosauca Bobs Makelmons, dzīve aizritēja nemitīgā staigāšanā no kafejnīcas uz kafejnīcu, iedzeršanu rīkošanā, smagās paģirās no rītiem, kautiņos nakts bāros. Tur visi bija savā starpā pazīstami, sīkai godkārei pietika ar to, ka cilvēku pazina kā pastāvīgu apmeklētāju *«Calé Dome*» vai — un tas bija vēl nozīmīgāk — «Rotondā» Monparnasa un Raspaija bulvāru krustojumā. Kā rakstīja Hemingvejs, «zināmā mērā šīs kafejnīcas dāvāja tādu pašu īslaicīgu nemirstību kā avīžu hronikas slejas».

Šajā Kreisā krasta «bandā» bija savas zvaigznes, ap kurām griezās pavadoņi. Tāda ievērojama Kreisā krasta persona bija angliete lēdija Dafa Tvisdena, gara auguma tumšmate, gadu trīsdesmit veca, mazliet šķielējošām acīm.

Viija bija slavena ar savu bagāto pagātni, neskaitāmiem pielūdzējiem un spējām lielos daudzumos patērēt alkoholiskus dzērienus. Viņai blakus vienmēr rēgojās piedzērušais džentlmenis no Skotijas Pats Gatrijs, dīkdienis, kurš mūžīgi bija parādos. Dafai Tvisdenai piemita kaut kas tāds — grūti nosakāms, kas neatvairāmi pievilka vīriešus. Varbūt tas bija šīs sievietes īpatnējais stils, bet varbūt bezrūpīgais vieglums, ar kādu viņa uzņēma dzīvi.

Šajā jautrajā Kreisā krasta virpulī Hemingvejs jutās kā zivs ūdenī. Pabeidzis dienas darbus, viņš labprāt satikās ar draugiem, iedzēra kopā ar tiem, strīdējās, pastāvīgi apmeklēja boksa mačus, riteņbraukšanas sacensības, zirgu skriešanās sacīkstes. Viņš prata būt

jautrs un izklaidēties, jebkurā kompānijā Hemingvejs bija savs cilvēks, interesants sarunu biedrs pie stiprākas glāzītes, kaislīgs jebkuras sporta spēles skatītājs. No saviem draugiem viņš atšķīrās varbūt ar to, ka, piedaloties šajos nepārtrauktajos dzīves svētkos, viņš tai pašā laikā palika arī uzmanīgs vērotājs. Kā Gertrūde Staina bija ievērojusi, viņam acis bija ne tik daudz interesantas, cik interesēties spējīgas. Viņš iekšēji fiksēja atmosfēru, tās detaļas, cilvēku izturēšanās raksturīgos vilcienus, viņu runas veidu, savstarpējās attiecības. Viņā mājoja pārliecība, ka tas viss vajadzīgs viņam kā rakstniekam, un viņš krāja sevī šos vērojumus, sajūtas, šos cilvēku raksturus.

Un viņu savaldzināja Dafas Tvisdenas sievišķība un bezrūpība. Starp viņiem radās dīvainas attiecības — tā bija draudzība, aiz kuras slēpās kaut kas lielāks, kam viņi paši, kā redzams, centās nepieskarties. Pēc daudziem gadiem, kad Hedlijai par to jautāja, viņa sacīja: «Dafa! Viņa bija skaista. Droša un skaista. īsta lēdija un īsti vīriešu gaumē. Viņai bija lieli panākumi, taču arī pret sievietēm viņa izturējās labi. Vārdu sakot, viņa bija jauka visāda ziņā ... Vai starp viņiem kaut kas bija? Iespējams, tomēr droši apgalvot es nevaru. Tā nav tāda tēma, ko vīrieši apspriež ar savām sievām, vai ne? Domāju, ka ir bijuši dažādi gadījumi, bet vispār sievietes jūsmoja par viņu. Man liekas, Dafa nepavisam nebija vienaldzīga pret Ernestu ... Tātad vai viņiem bija romāns? Nedomāju vis. Bet ko var zināt nabaga sieva? . ..» Pati Dafa Tvisdena arī izteicās par to visai miglaini. Kad Hemingveju saka identificēt ar viņa varoni Džeiku Bārnesu un sačukstēties par viņa vīrišķīgo

nepilnvērtību, viņa ar smaidu sacīja: «Hemingveja nespēks ir viņa sieva un bērns.» Diezgan zīmīgi vārdi.

Kad Ernests atgriezās Parīzē no Sruncas, pie viņa piesteidzās Harolds Lebs apsveikt Hemingveju sakarā ar to, ka viņi abi tagad publicēsies vienā un tai pašā izdevniecība *«Boni and Liverighl».* Par godu tam Lebs uzaicināja Ernestu un Hedliju vakariņot kopā ar viņu un viņa mīļāko Kitiju Kanellu. Pie vakariņām Kitija iepazīstināja viņus ar divām savām draudzenēm, māsām Pfeiferēm, Po-linu un Virdžīniju. Vecākā no viņām, Polina, strādāja modes žurnāla *«Vogue»* Parīzes izdevumā. Viņu tēvs bija *«Pigott Custom Gin Company*» prezidents Pigotas pilsētā, Arkanzasā, kur izgatavoja kokvilnas audumus, un bagats zemes īpašnieks. Brīnišķīgi ģērbusies Polina ar nožēlu lūkojās uz Hedlijas nabadzīgo tualeti. Pēc viesošanās pie Hemingvejiem viņu dzīvoklītī virs kokzāģētavas Polina teica Kitijai, ka viņu satriekuši apstākļi, kādiem He-mingvejs nolēmis savu sievu un bērnu mākslas labad. Viņa nespēja saprast, kā Hedlija var dzivot tādos apstākļos.

Nekāda izklaidēšanās tomēr nespēja atraut Hemingveju no viņa galvenā uzdevuma — literatūras. Tāpat kā agrāk, viņš no rīta sēdēja tukšajā kafejnīcā un rakstīja, zinādams, ka neviens viņu netraucēs.

Bija viņam arī citas rūpes. Tūlīt pēc pārbraukšanas no Sruncas Hemingvejs ar viņam raksturīgo enerģiju metās palīdzēt Volšam un Elelei Murhedai viņu jaunā žurnāla izdošanā. Un atkal, tāpat kā toreiz ar «*transatlantic review*», viņš uzņēmās milzum daudz pienākumu — vienojās ar autoriem, organizēja žurnāla iespiešanu, meklēja ilustrācijas — tās galvenokārt bija Brankuzi skulptūru fotogrāfijas —, lasīja un laboja slejas. Žurnāla pirmajā numurā, kas iznāca 1925. gada 25. maijā, bija iespiests viņa stāsts «Pie Bigriveras» un raksts par Ezru Paundu.

Martā, kad pilnā sparā ritēja darbs pie «*Quarter*» pirmā numura, no žurnāla «*Dial*» viņam atsūtija atpakaļ stāstu «Neuzvarētais». Šis stāsts bija Hemingvejam programmatisks. Tajā viņš ļoti sīki aprakstīja vēršu ciņu ar visiem tās sarežģījumiem, turklāt attēloja nevis tās ārējo pusi, tā sakot, redzamo, bet parādīja vēršu cīņu tā, kā to būtu skatījusi darbojošās persona — vecs slims matadors, ko apsēdusi viena vienīga doma — pierādīt, ka viņš vēl var būt matadors, vēl var nogalināt vērsi. Stāsta programma-

tiskums slēpjas domā, Hemingvejam ļoti dārga un svarīgā domā, ka, arī cietis sakāvi, cilvēks var morāli — no «spor-tiskuma» (viens no Hemingveja sevišķi iemīļotiem vārdiem) viedokļa — palikt neuzvarēts.

«D/a/» redaktors rakstīja viņam, ka tas esot lielisks stāsts, tikai pārāk spēcīgs amerikāņu lasītājam. Tad He-mingvejs tūlīt ielika rokrakstu citā aploksnē un aizsūtīja lo uz Rivjeru Volšam. Volšs, izlasījis stāstu, tūdaļ atbildēja, ka pieņem to. Vēstulei bija pievienots čeks ar Eteles Murhedas parakstu. «Neuzvarētais» tika iespiests žurnāla «*Ouarter*» 1925./26. gada rudens — ziemas numura. Bet jau agrāk, 1925. gada vasarā, stāsta pirmā daļa tika publicēta vācu žurnālā «*Querschnilt*». Otrā daļa tika publicēta turpat 1926. gada martā.

Kad «*Ouarter*» pirmais numurs bija pilnīgi gatavs, Hemingvejs nosprieda, ka pietiekami daudz spēka iztērējis, darbodamies žurnālā, un aizrakstīja Volšam, ka viņam jn-izbeidz darbs žurnālā, lai varētu nodoties savām iecerēm. Jo, neko nerakstīdams, viņš jūtas ļoti nelaimīgs un pats sev pretīgs. Lai rakstītu tā, kā vajag rakstīt, viņa galvai jābūt brīvai no visa. Ja Volšam vajadzīgs palīgs redakcijas darbā, Hemingvejs viņam ieteic savu jaunības draugu Billu Smitu, kurš drīzumā iebraukšot Parīzē. Volšs pret šo ieteikumu izturējās visai piesardzīgi. Hemingvejs apvainojās, un kopš tā laika viņa attiecības ar Volša žurnālu un Volšu pašu kļuva vēsas.

Tikmēr pie Parīzes apvāršņa bija parādījusies jauna ievērojama figūra. Kādreiz maijā, kad Ernests kopā ar Dafu Tvisdenu un Patu Gatriju sēdējā bārā «Dingo», pie viņiem piegāja gaišmatains jauns cilvēks ar augstu pieri, dedzīgām, bet labsirdīgām acīm un maigu īra muti. Viņš stādījās priekšā — rakstnieks Skots Ficdžeralds. Dafa ar Patu aizgāja, bet Skots, priecādamies par iepazīšanos ar Hemingveju,

runāja bez mitas.

Grāmatā «Mūžīgi svētki» Hemingvejs atceras šo satikšanos:

«Skots runāja nenorimdams, un, tā kā viņa vārdi mani stipri mulsināja — viņš runāja tikai par maniem darbiem un nosauca tos par ģeniāliem —, es nevis klausījos, bet uzmanīgi viņu aplūkoju. Pēc mūsu toreizējās ētikas uzslava tieši acis tika uzskatīta par apvainojumu... Līdz tam laikam es domāju, ka visslepenākais noslēpums — cik es ģeniāls rakstnieks — zināms tikai man, manai sievai

1 < J7

un mūsu tuvākajiem paziņām. Es biju priecīgs, ka Skotam radies tas pats patīkamais spriedums attiecībā uz manu potenciālo ģenialitāti, taču es biju priecīgs ari par to, ka viņa daiļrunība sāka apsīkt.»

Pēc dažām dienām viņi atkal satikās un ilgi sarunājās par literatūru. Skots ar zināmu nicīgumu runāja par visu, ko bija uzrakstījis, un Hemingvejs saprata, ka Skota jaunā grāmata droši vien ir ļoti laba, ja viņš bez rūgtuma runā par iepriekšējo grāmatu trūkumiem.

Skots tai laikā jau bija pazīstams, visai veiksmīgs rakstnieks. Tomēr viņam piemita tādi rakstura vilcieni, kas pārsteidza Hemingveju un modināja sašutumu.

«Viņš stāstīja man,» atcerējās Hemingvejs, «kā rakstijis stāstus, ko uzskatījis par labiem — un kas patiešām bija labi —, bet pēc tam, pirms nosūtīšanas uz «*Salurday Eve-ning Post*» redakciju, pārtaisījis tos, skaidri zinādams, ar kādu paņēmienu palīdzību tos var pārvērst ejošos žurnālu stāstiņos. Manī tas modināja sašutumu, un es sacīju, ka, manuprāt, ta ir prostitūcija. Viņš piekrita, ka tā ir, bet sacīja, ka esot spiests tā rīkoties, tāpēc ka žurnāls maksā viņam naudu, kas nepieciešama, lai varētu rakstīt īstas grāmatas. Es viņam sacīju, ka, manuprāt, cilvēks pazudina savu talantu, ja raksta sliktāk nekā spēj rakstīt. Skots sacīja, ka sākumā viņš uzrakstot īstu stāstu un tas, kā viņš pēc tam to pārveidojot un sabojājot, nevarot viņam kaitēt. Es tam neticēju un gribēju pārliecināt viņu, taču, lai pamatotu savu nostāju, man bija vajadzīgs kaut viens paša romāns, bet es vēl nebiju uzrakstījis neviena romāna. Kopš tā laika, kad es mainīju rakstīšanas veidu un saku atmest nogludināšanu, un mēģināju radīt, nevis tikai aprakstīt, rakstīt man bija prieks. Taču tas ir izmisīgi grūti, un es nezināju, vai spēšu uzrakstīt tādu lielu darbu kā romāns. Nereti, vienu nodaļu rakstot, pagāja viss rīts.»

Drīz vien Skots iedeva Hemingvejam izlasīt savu pēdējo romānu «Lielais Getsbijs», un Ernests atzina, ka tā ir lieliska grāmata.

Viņi kļuva draugi, pie tam, kaut arī Skots bija vecāks par Hemingveju un jau pazīstams rakstnieks, viņu draudzībā vecākā loma tika Hemingvejam. Skots izturējās pret viņu gluži kā iemīlējies. Savam

redaktoram Maksvelam Perkinsam Skots tūlīt pēc iepazīšanās ar Ernestu rakstīja: «Hemingvejs ir jauks, apburošs cilvēks, un viņš ārkārtīgi augstu novērtēja Jūsu vēstuli. Ja Livraits neapmierinās

viiia prasības, viņš nāks pie mums, un viņam ir nākotne.» Kritiķim Menkenam Skots rakstīja no Parīzes: «Es satiku šeit lielo vairumu amerikāņu rakstnieku (pūlis, kas grupējas ap Paundu) un atklāju, ka visumā tie ir nevajadzīgi veci kraķi, izņemot dažus, tādus kā Hemingvejs, kuri varbūt domā un strādā vairāk nekā jaunie cilvēki Ņujorka.»

Skots un viņa sieva Zelda dzīvoja Parīzē īstu augstākās sabiedrības dzīvi, ik vakars beidzās ar iedzeršanu. Zelda bija greizsirdīga uz viru viņa darba dēļ un skubināja viņu žūpot, lai viņš otrā dienā nevarētu rakstīt. Skots vēlāk atcerējās šo laiku Parīzē kā nepārtrauktu balli, kas izmaksāja tūkstoš dolāru. Turklāt Skotam piemita kāds rakstura vilciens, kura pilnīgi trūka Hemingvejam, — Skots juta dziļu cieņu, godbijību pret bagātiem cilvēkiem. Reiz viņš Hemingveja klātbūtnē ar pārliecību sacīja: «Bagātie nav līdzīgi tādiem kā es un jūs,» — un Hemingvejs viņam uz to atbildēja: «Pareizi, viņiem naudas ir vairāk.»

Parasti reizi nedēļā viņi satikās trijatā — Hemingvejs, Skots un viņu draugs Kristiāns Gauss, franču literatūras profesors Prinstonas universitātē, kurš interesējās tiklab par franču, kā par amerikāņu avangardistu literatūru. Viņi apsprieda nopietnus ar literatūru saistītus jautājumus, pie kam vienmēr jau iepriekš vienojās, par ko runās nākamajā tikšanās reizē.

Reiz viņiem aizsākās saruna par literāro ietekmi. Kāds no viņiem atcerējās Stivensona padomu jaunam rakstniekam citīgi atdarināt vecos rakstniekus, kamēr viņš ar laiku atradīs savu materiālu un rakstīšanas veidu. Skots sacīja, ka par dažiem vilcieniem savā romānā par Prinstonas universitāti «Šaipus paradīzei» viņš esot pateicību parādā angļu rakstnieka Komptona Makenzija darbiem. Bez tam viņu ietekmējis Džoisa romāns «Mākslinieka jaunības ģīmetne». Hemingvejs nosauca par savu pirmo paraugu Sērvuda Andersona grāmatu «Vainsburga, Ohaio». «Tomēr viņi abi bija vienis prātis,» atcerējās Gauss, «ka vēlāk nākas maksāt par jebkuru palīdzību, ko mācīšanās periodā gūst no tādas atdarināšanas.»

Šī ievērojamā 1925. gada jūnijā Hemingvejs pilnīgi negaidīti sāka rakstīt romānu. Viņš to nosauca — «Kopā ar jaunību». Romāna varonis bija Niks Adamss, darbības vieta — kara transports «Čikāga», kas 1918. gada jūnija naktī gāja caur Biskajas līci. Hemingvejs paspēja uzrakstīt tikai 27 lappuses — galvenokārt tās bija sarunas starp

Niķu, diviem poļu virsniekiem, Leonu Horčinoviču un Antonu Galinski, un vēl vienu iereibušu jaunu cilvēku. Sajās pirmajās lappusēs nekas nenotika, ceļa biedri iedzēra un sarunājās. Iespējams, ka

Hemingvejs jau toreiz gribēja iemiesot romānā savu dzīves pieredzi un aprakstīt Niķa Adamsa ceļojumus caur Bordo, Parīzi, Milānu, aprakstīt Sio, Pjavi, savu milestību uz Agnesi. Taču, uzrakstījis šis 27 lappuses, viņš juta, ka neizdodas. Redzams, vel nebija pienācis laiks tādam romānam.

Jau kopš-pavasara Hemingvejs sapņoja par jaunu braucienu vasarā uz fiestu Pamplona un savaca šim braucienam labu kompāniju. Bez paša Hemingveja, Hedlijas un Billa Smita, kurš uz to laiku ieradās Parīzē, braukt taisījās Donalds Stjuarts un Harolds Lebs. Jūnija beigās viss bija sagatavots un norunāts. Bambiju aizsūtija uz Bretaņu ar aukli. No žurnāla *«Querschnitt»* Ernests dabūja avansu par grāmatu, — vēršu ciņu aprakstu, kuru vajadzēja ilustrēt Pikaso, Huana Grisa un citu mākslinieku zīmējumiem.

Ernests un Hedlija nolēma pavadīt nedēļu Burgeta un tur pamakšķerēt, bet Billam Smitam, Stjuartam un Heroldam Lebam vajadzēja pievienoties viņiem vēlāk. īsi pirms norunātā datuma Harolds Lebs pateica Hemingvejain, ka gribot pavadīt nedēļu Senžuandelīzā pie juras. Pie tam viņš nepateica tikai vienu — ka brauc turp kopā ar Dalu Tvisdenu, ar kuru viņam bija sācies vētrains romāns.

Atgriezusies Parīzē, Data atsūtīja Ernestam uz bāra rēķina otras puses uzrakstītu vēstulīti: «Atnāc, lūdzu, tūlīt uz Džimija bāru! Man ir nepatikšanas. Nupat zvanīju uz Parnasu, bet no Tevis nav ne vārda. SOS. Data.» Ko viņa stāstīja Hemingvejam? Varbūt par šo īslaicīgo aizraušanos un par to, ka Harolds jau paspējis viņai apnikt. Lebam viņa vismaz aizrakstīja, ka grib kopā ar Patu braukt uz Pamplonu, — vai viņam nekas nebūs pretī? Harolds baidījās no Ernesta, no viņa greizsirdības. Tad Dafa uzrakstīja viņam vēl vienu vēstuli, kurā paziņoja, ka «Hems apsolīja izturēties labi un mēs lieliski pavadīsim laiku». Pagaidam viņa ierosināja pavadīt nedēļu trijatā ar Patu Senžuandelīzā. Harolds piekrita un telegrafēja Ernestam, ka nebrauks uz Burgeti, bet satiksies ar viņiem Pamplona 5. jūlijā.

Ernesta un Hedlijas brauciens uz Burgeti bija neveiksmīgs — pavasarī mežcirtēji bija strādājuši upes krastā un zivis pazudušas.

Arī Pamplonā viss nebija tā kā iepriekšējā fiestā. Arēji visi bija jautri, taču kompānijā bija jūtams sasprindzinā-lums, ko rādijā Harolds, kurš nekādi nespēja samierināties ar domu, ka Data viņu atstūmusi. Nonāca pat līdz kandālam starp Haroldu un Patu Gatriju, kurā iejaucās ,ni Hemingvejs, uzkliegdams Haroldam, lai neuzdrošinās uzmākties Dafai. Viņi tik tikko nesakāvās.

Bet fiesta tikmēr piedāvāja viņiem savas izpriecas — katru dienu notika vēršu cīņa. Par publikas elku šoreiz kļuva 19 gadus vecais matadors Kaetano Ordonjess, kas uzstājās ar vārdu Ninjo de la Palma. Hedlija tūliņ kļuva par viņa pielūdzēju, un Ordonjess pasniedza viņai

vērša ausi.

Fiesta beidzās, un visi izklīda katrs uz savu pusi. Harolds Lebs un Bills Smits noīrēja mašīnu un aizveda Dalu un Patu uz Baijonu, Dons Stjuarts aizbrauca uz Franču Rivjeru, bet Ernests ar Hedliju devās uz Madridi, lai tur noskatītos koridu ar Kaetano Ordonjesu. Pēc tam no Mad-rides viņi, sekojot Ordonjesam, aizbrauca uz Valensiju.

Tur, Valensijā, savā dzimšanas dienā, 1925. gada 21. jūlijā, Hemingvejs sāka rakstīt jaunu romānu. Nakamā vēršu ciņa bija paredzēta tikai 24. jūlijā, viņam bija brīvas dienas, un tā viņš, sēžot viesnīcas istabā, sāka rakstīt. «Visi manā vecumā jau bija uzrakstījuši pa romānam,» viņš vēlāk paskaidroja, «bet man vēl arvien sagadaja grūtības uzrakstīt rindkopu.»

Sākumā viņš gribēja dot romānam virsrakstu «Fiesta» un sāka ar skatu tumšā Montoijas viesnīcas guļamistabā Pamplonā, kur ģērbjas cīņai jaunais matadors Pedro Ro-mero. Viesnīcas īpašnieks stāda viņam priekšā divus jaunus amerikāņus — Džeikobu Bārnesu un Viljamu Gor-tonu. Pēc tam Džeiks un Bills iziet uz laukuma, ierauga tur amerikāņu sūtņa mašīnu — tas ir atbraucis brāļameitas un kādas misis Karllonas pavadībā —, notiek saruna, pēc tam draugi dodas uz kafejnīcu «Irunja», kur viņus gaida kompānija, starp citu. ari lēdija Breta Ešlija.

Tad viņš juta, ka tāds sākums nebūs pietiekams romāna ekspozīcijai, un nolēma sākt ar Parīzi, kur varētu parādīt savus varoņus viņiem ierastā atmosfērā, atkļūt viņu izcelšanos, izstāstīt viņu biogrāfiju.

No Valensijas viņi ar Hedliju atgriezās Madridē, tur nebija svētku un varēja dabūt pieklājīgu istabu. Istabā bija pat galds, tā ka, atceras Hemingvejs, «es rakstīju

lepnos apstākļos pie galda». Bez tam aiz viesnīcas stūra Alvaresa laukumā bija mājīgs alus bārs, kur bija vēsi un labi veicās strādāt.

Augusta tveice padzina viņus no Madrides, un viņi pārcēlās uz Andaju. Tur liela, skaistā pludmalē atradās maza, lēta viesnīca, un strādāt tur ari bija joli labi. Drīz vien Hcdlija aizbrauca uz Parīzi, lai sakārtotu dzīvokli, gaidot mājās Bambiju, bet Ernests palika Andajā vēl nedēļu. Viņš strādāja tik saspringti kā vēl nekad sava mūžā, bieži vien līdz trim četriem no rīta. Vēlāk Hemingvejs atcerējās šo darbu pie sava pirmā romāna: «Toreiz es vēl nezināju, kā romāns jāraksta, un rakstīju pārāk strauji un diendienā tik ilgi, kamēr biju sevi pavisam iztukšojis. Tāpēc pirmais variants iznāca gaužām vājš.»

Parīzē viņš turpināja darbu tikpat saspringti. 21. septembri viņš pielika rokrakstam galā vārdu «Beigas». Viss darbs pie ši pirmā varianta bija ildzis sešas nedēļas.

Uzrakstīt romānu tik īsā laikā bija iespējams vienīgi ar līemingveja ārkārtējām darba spējām. Taču bija vēl cits apstāklis —

vēl svarīgāks: viņš rakstīja romānu par savu paaudzi, par cilvēkiem, kurus pazina līdz pēdējam viņu rakstura vilcienam, kurus bija vērojis vairākus gadus, dzīvodams viņiem blakus, iedzerdams kopā ar viņiem, strīdoties, izklaidējoties, kopā ar viņiem noskatoties vēršu cīņu Spānijā. Viņš rakstīja arī par sevi, ieliekot Džeika Barnesa tēlā savu pieredzi, daudzus savus pārdzīvojumus.

Pār abiem galvenajiem romāna varoņiem — Džeiku Bārnesu un Bretu Ešliju — gu] pagājušā kara lāsts, kara, ko Hemingvejs vairākkārt nosaucis par «pašu kolosālāko, šausmīgāko, sliktāk organizēto slaktiņu, kāds zemes virsū bijis». Džeika lāsts ir ievainojums, kura dēļ viņš, palikdams vīrietis ar visiem tā valdzinājumiem, nespēj ļauties tiem emocionālas traumas dēļ. Bretai frontē ir gājis bojā līgavainis un tādēļ sakropļota dzīve.

Taču baismā kara atblāzma krīt ne tikai uz viņiem, tā krīt uz visu paaudzi, uz tiem, kas palikuši dzīvi pēc kara un, saprotot, ka pasaulē nekas nav mainījies, ka visi skaistie lozungi, kas aicināja viņus mirt par «demokrātiju», «dzimteni», bijuši meli, ka viņi ir apkrāpti, — apjukuši, zaudējuši ticību itin visam, zaudējuši vecās ilūzijas un jaunas nav ieguvuši, kļuvuši garīgi tukši, sāk nodoties

uzdzīvei, pārmērīgai žūpošanai, izvirtībai, meklējot arvien ļaunas asas izjūtas.

Uemingvejs drīz vien nolēma atteikties no romāna no-itikuma «Fiesta», tāpēc ka negribēja lielot svešvārdu. ' /.braucis uz Sarlru, lai kaut mazliet atpūstos no nervu iisprindzinājuma, kādā bija rakstījis romānu, viņš daudz • lomāja par virsrakstu un nolēma nosaukt romānu — «Zudusī paaudze», un pat uzrakstīja priekšvārdu, paskaidro-|ot, kā radies šis apzīmējums. Reiz Gertrūde Staina izstāstījusi viņam, ka viņas vecajam fordam kaut kas noticis ai aizdedzi un jaunais mehāniķis, kas bijis frontē pēdējo ■ira gadu, nepratis to izlabot, un garāžas īpašnieks pēc Stainas sūdzības izteicis viņam stingru rājienu, izmetot, starp cilu, tādus aizvainojošus vārdus: «Jūs visi esat zudusi paaudze.» Gertrūde uztvērusi šo izteicienu un sarunā ar Hemingveju dusmīgi apgalvojusi viņam, ka «jūs visi t sat tādi. Visa jaunatne, kas bijusi karā. Jūs esat zudusi paaudze. Jums ne pret ko nav cieņas. Jūs visi nodzersieties ...»

«Tajā vakarā, mājās iedams,» atcerējās Uemingvejs grāmatā «Mūžīgi svētki», «es domāju par šo jaunekli no garāžas un par to, ka viņu, iespējams, veda tādā pašā fcrdā, kas bija pārkārtots par sanitāro mašīnu. Es atceros, k a tiem dega bremzes, kad tie, bāztin piebāzti ar ievaino-tajiem, traucās pa kalnu ceļiem ar pirmo ātrumu... Es domāju par mis Stainu, par Šērvudu Andersonu un par < gotismu, un par to, kas ir labāks — gara kūtrums vai disciplīna. Interesanti, es nodomāju, kurš tad no mums ir zudusī paaudze . .. Pie velna viņas runas par zudušo paaudzi un visas šīs netīrās, lētās etiķetes!»

Vēlāk, 1926. gada novembrī, Uemingvejs vēstulē Per-k nsam minēja šo Gertrūdes repliku kā viņas «lieliskā mākslotā svinīguma» izpausmi un ļoti skeptiski izteicās par «Gertrūdes pretenzijām uz pravieša lomu».

Un tomēr viņa romānā bija attēloti zināmas šīs paaudzes daļas rakstura vilcieni, tās daļas, kuru patiešām bija morāli sagrāvis karš. Taču pats sevi un arī daudzus viņam garīgi tuvus cilvēkus Uemingvejs negribēja pieskaitīt «zudušajai paaudzei».

Un savu romānu Hemingvejs nepavisam nerakstīja kā šo morāli iztukšoto cilvēku apoloģiju. Viņš uzrakstīja par tiem patiesību, parādīja viņus tādus, kādi viņi ir, un to nekādi nevar saukt par apoloģiju. Taču viņš visai šai garīgi

nabago, piedzērušo kompānijai nostādīja pretī savu varoni Džeiku Bārnesu, kurš, līdzīgi viņam pašam, dzīvoja starp šiem cilvēkiem, bija viņu vidū vērotājs, bet sludināja citādus uzskatus. Džeiks Bārness ir cilvēks, kas strādā, viņš ir žurnālists un nekad neaizmirst savus uzdevumus. Tāds pats ir ari viņa draugs Bills Gortons. Tāds skaidrs un tikls puisis ir matadors Pedro Romero. Tādi ir zemnieki, ar kuriem viņi sastapās fiestā Pamplonā. Un, beidzot, ir zeme, daba, kas ir mūžīga un tāpēc stāv pretī visādiem cilvēku salašņām. Vēstulē Perkinsam Hemingvejs rakstīja, ka «mīl zemi un jūsmo par to, bet ne plika graša nedod par savu paaudzi un tās niecību». Šai grāmatai, viņš rakstīja, jābūt nevis «tukšai vai rūgtai satīrai, bet nolādētai traģēdijai, kur zeme paliek mūžīga, kā varonis». Skotam viņš rakstīja 1926. gada vasarā, ka šis romāns ir «velnišķīgi bēdīgs», tas rāda, «kā cilvēki saposta paši sevi».

Tāpēc Šartrā, domādams par romāna nosaukumu, He-mingvejs nolēma likt vārdus par «zudušo paaudzi» kā epi-grāfu, bet līdzās tiem vēl cilus — citātu no Zālamana mācītāja par zemi, kas paslav mūžīgi. Un nolēma nosaukt romānu vārdos no šī epigrāfa — «Un saule lec».

Strādājot pie romāna, Hemingvejam nebija ne iepriekš apdomatas koncepcijas, ne shēmas. Viņš nedomāja kādu nosodīt vai cildināt. Viņš rakstīja par dzīvi, par dzīviem raksturiem. Un tāpēc viņa romāna varoņi nav vienveidīgi, nav ar vienu krāsu krāsoti — sārti vai melni. Tāpēc arī Breta Ešlija, kas atmetusi visam ar roku, palaidusies dzeršanā, zaudējusi dzīves jēgu, modina simpātijas un žēlumu. Viņai ir daudz labu rakstura vilcienu, viņa ir labs biedrs, viņā nav iedomības — cik dabiski un vienkārši viņa izturas pret piedzērušajiem zemniekiem krodziņā Pamplonā! Viņai pietiek morālā spēka aiziet no matadora Romero, kad viņa saprot, ka, palikdama pie tā, viņa to pazudinās. Breta tieši tā arī pasaka Džeikam: «Negribu būt tāda netikle, kas ņem un samaitā bērnu.»

Kaut cik simpātijas modina pat dīkdienis un dzērājs, nulle Maikls Kembels, Bretas līgavainis. Modina simpātijas, tāpēc ka viņš ir labs

cilvēks. Vienīgais romāna varonis, kas izraisa dziļas antipātijas, ir bagātnieks Roberts Kons, kurš beidzis Prinstonas universitāti un uzskata sevi par rakstnieku, jo viņam ir izdevies publicēt vienu grāmatu, pats pieklājīgākais cilvēks visā romānā.

Romāna prototipus Hemingvejs nav tālu meklējis — vii,ii dzīvoja turpat līdzās, nule bija kopā ar viņu svētkos l'amplonā. Patiesību sakot, romāna sižetam par pamatu \ ms ņēma attiecibas starp Datu Tvisdenu un Haroldu Irbu, kuri tikko bija atgriezušies no brauciena uz Pam-plonu. Tikai tas viss pārveidojās viņa radošajā apziņā, romānā varoņi uzsūca sevī daudzu viņam pazīstamu cilvēku rakstura vilcienus, romāna radās daudzveidīgs un skaists zemes veidols — Spānija, kuru viņš pazina un mīlēja.

1925. gada 5. oktobrī Ņujorkā izdevniecībā «Boru *and I iveright*» iznāca Hemingveja grāmata «Mūsu laikos». Tās liražabija 1335 eksemplāri.

Tas, ka gramatu «Mūsu laikos» maz lasīja, izskaidrojams ar vairākiem iemesliem. Izdevniecībai *«Boni and Li-veright»* trūka lielu lidzekļu reklāmai, un Hemingveja grāmata tika reklamēta visai pieticīgi. Varēja just arī lasītāju aizspriedumus pret rakstnieku, kas dzīvo nevis Amerika, bet Parīzē, ta sakot, ir «dezertējis».

Tomēr nopietni amerikāņu kritiķi ievēroja grāmatu un vienprātīgi novērtēja to kā nozīmīgu parādību. Šērvuda Andersona draugs Pols Rozenfelds recenzijā, ko publicēja «*Independent*», atzīmēja grāmatā Andersona un Stainas ietekmes pēdas, tomēr apgalvoja, ka tā ir jauna oriģināla balss. Allens Teits žurnāla «*Nation*» jūsmoja par dabas aprakstiem un sevišķi par stāstu «Pie Bigriveras», uzskatot to par «vislabāko dabas aprakstu mūsu gadsimtā». Luijs Kronenbergs «*Saturday Review of Literature»* noliedza Sērvuda Andersona un Gertrūdes Stainas ietekmi un apgalvoja, ka tas ir pilnīgi savdabīgs talants. Arī Ernests Volšs uzrakstīja recenziju par Hemingveja grāmatu un publicēja to sava žurnāla «*Quarter*» otrajā numura. Hemingveja stāsti, rakstīja Volšs, rada iespaidu, ka tie «izauguši tikpat dabiski, ka izaug augi». Galveno jaunā rakstnieka vērtību Volšs saskatīja «sirds skaidrībā». «Mušu laikos,» viņš rakstīja, «kad reti kāds zina, kurp iet, mēs redzam cilvēku, kas visu izjūt pietiekami skaidri, lai varētu dzīvē vadīties no savas pārliecības, un liek atcerēties mūsu laikmeta klasisko vīrišķību.» Volšs uzsvēra autora principialitāti un godīgumu.

Vienīgais izņēmums bija kritiķa Brikela recenzija — tas apgalvoja, ka šos sacerējumus nevarot saukt par stāstiem šā vārda vispārpieņemtā nozīmē. Visā grāmatā šim kritiķim bija paticis tikai viens stāsts — «Mans vecais»,

par kuru viņš sacīja, ka pats Andersons nebūtu varējis uzrakstīt to labāk.

Dabiski, Hemingvejs bija ļoti sašutis, ka viņu pastāvīgi salīdzina

ar Andersonu. Reiz novembrī viņam ar Dos Pa-sosu iznāca saruna par Andersona grāmatu «Drūmie smiekli». Abi bija vienis pratis, ka grāmatā izpaužas slikta gaume, ka grāmata ir muļķīga un sadomāta.

Šīs sarunas pamudināts, Hemingvejs, mājās atgriezies, sāka rakstīt stāstu — parodiju «Pavasara ūdeņi», izzobojot Andersona pēdējo romānu pretenciozo rakstīšanas veidu. Viņš uzrakstīja to nedēļas laikā.

Šī neliela asprātīgā grāmata Hemingvejam bija kā zināms atslābuma posms starp sasprindzināto darbu pie romāna «Un saule lec» pirmā varianta un turpmāko darbu — pārrakstot un pārstrādājot to. «Pavasara ūdeņi» viņam bija savdabīgs estētisks manifests — viņš paziņoja, ka atbrīvojies no visām ietekmēm, no visa, ko aizguvis no tiem, kurus varētu saukt par viņa skolotajiem.

Grāmata bija uzrakstīta kā autora saruna ar lasītāju, ļaujot skaidri saprast, ka autors neņem savu grāmatu nopietni un neliek arī lasītājam to uzņemt tā. Stāstījuma straujajā ritmā, piemēram, ielaužas tāda autora atkāpe: «Tieši šajā stāstījuma vietā, lasītāj, kādudien pie mums mājās ieradās misters F. Skots Ficdžeralds un, diezgan ilgu laiku pabijis, pēkšņi iesēdās kamīnā un negribēja (bet varbūt nevarēja?) celties augšā, un nācās citā vietā kurt uguni, lai apsildītu istabu.»

«Pavasara ūdeņos» dabūja sutu ne tikai Šērvuds Andersons, bet arī Gertrūde Staina. Pietika jau ar to, ka vienai nodajai bija virsraksts «Amerikāņu tapšana un krišana», parodējot Stainas romāna «Amerikāņu tapšana» nosaukumu. Viņš parodēja arī Gertrūdes Stainas rakstīšanas veidu, neaizmirstot pie tam minēt arī viņas vārdu.

Kāds no romāna varoņiem spriež tā:

«Iet kaut kurp. Haismenss rakstīja tā. Interesanti būtu palasīt franču valodā. Kādreiz viņam vajadzēs pamēģināt. Parīzē ir Haismensa iela. Tūlīt aiz stūra, kur dzīvo Gertrūde Staina. Ak, kas ta bija par sievieti! Kur gan veda viņas eksperimenti ar vārdiem? Kas aiz visa tā slēpās? Tas viss bija Parīzē. Ak, Parīze! Cik tālu no viņa pašlaik Parīze! Parīze no rīta. Parīze vakarā. Parīze naktī. Parīze atkal no rīta. Parīze dienā varbūt. Kālab ne? Jogijs Džon-sons soļoja tālāk. Viņa smadzenes nekad nerima strādāt.»

Taču sevišķi dzēlīgi Hemingvejs izzoboja Andersona i.ikstnieka paņēmienus viņa pēdējos romānos, tiešāk, viņa .i /.raušanos ar jautājošiem monologiem.

«Skripss gāja pa Pitoski ielām uz bufeti. Viņš labprāt utu uzaicinājis Jogiju Džonsonu vakariņot kopā ar viņu, liet neuzdrošinājās. Pagaidām neuzdrošinājās. Gan jau ar l.uku tas notiks. Nevajag steidzināt notikumus ar tādiem i ilvēkiem kā Jogijs. Kas tad ir Jogijs galu galā? Vai tie-■ iim viņš bijis karā? Un ko karš viņam nozīmēja? Vai tie-ām viņš bijis pirmais cilvēks, kas aizgājis karā no rūpnīcām Kadilakā? Un kur ir galu galā šis Kadilaks? Laiks parādīs.»

Pēc sirds patikas Hemingvejs izzobojās arī par mīlas skatu

sentimentālo naivumu Sērvuda Andersona darbos: «Skripss pasniecās uz priekšu, lai satvertu vecākās oficiantes roku, un viņa ar mierīgu cieņu ielika savu roku viņēja. «Tu esi mana sieviete,» viņš sacīja. Asaras parādījās viņam acīs. «Vēlreiz es saku: tu esi mana sieviete.» Skripss izrunāja vārdus līksmi. Kaut kas atkal salūza viņam iekšienē. Viņš juta, ka nespēj atturēt asaras. «Lai tā būtu mūsu kāzu ceremonija,» sacīja vecākā oficiante. Skripss saspieda viņas roku. «Tu esi mana sieviete,» viņš vienkārši sacīja. «Tu esi mans vīrietis un pat vēl vairāk nekā mans vīrietis.» Viņa skatījās viņam acīs. «Tu man esi visa Amerika.» — «Iesim projām,» sacīja Skripss.»

Lai pārbaudītu sevi, Hemingvejs nolasīja romānu Dos Pasosam. Tas piekrita, ka Andersona «Drūmie smiekli» ir muļķīga un sentimentāla grāmata, taču uzskatīja, ka Ernestam nevajag publicēt šo parodiju. Hedlija bija vienis prātis ar Dos Pasosu, tomēr Hemingveju pārliecināt nebija iespējams. Vienīgā «Pavasara ūdeņu» aizstāve izrādījās Polina Pfeifere, kura ap to laiku bija kļuvusi tuva draudzene Hedlijai. Viņa no sirds smējās lasīdama, šad tad iesaucās, ka tas esot lieliski, un pārliecināja Ernestu sūtīt rokrakstu uz izdevniecību.

Hemingvejs saprata, ka izdevniecība «*Borti and Uve-right*» diezin vai gribēs publicēt «Pavasara ūdeņus». Mazliet vēlāk, decembrī, viņš šajā sakarībā rakstīja Skotam: «Es visu laiku biju pārliecināts, ka viņi nevarēs un negribēs publicēt šo grāmatu, tāpēc ka tā sadod viņu tagadējam labākajam rakstniekam, bestselleram Andersonam. Viņam pašlaik ir desmitais izdevums. Tomēr es itin nemaz nedomāju par to, rakstīdams šo grāmatu.»

Par spīti visām šaubām, Hemingvejs 7. decembri aizsūtīja «Pavasara ūdeņu» rokrakstu izdevniecībai *«Boni and Liverighl»*. Bet pēc dažām dienām kopā ar Hedliju un dēlu aizbrauca uz Šruncu, lai tur sāktu pārstrādāt romānu «Un saule lec».

«Šruncā strādāt bija brīnišķīgi,» Hemingvejs atcerējās. «Es to zinu tāpēc, ka tieši tur man vajadzēja darīt pašu grūtāko darbu manā mūžā, kad 1925./26. gada ziemā es pārvērtu romānā pusotra mēneša laikā uzmesto «Un saule lec» pirmo variantu.»

Tajā gadā bija sniega nobrukumi un gāja bojā daudz cilvēku. Slēpot nevarēja. Hemingvejs daudz strādāja, bet pa vakariem spēlēja kārtis ar viesnīcas īpašnieku Helsa kungu, kalnu slēpošanas skolas direktoru Lenta kungu, pilsētas baņķieri, prokuroru un žandarmērijas kapteini. Tajā laikā azarta spēles Austrijā bija aizliegtas, un, kad pie durvīm apstājās divi žandarmi, kas gāja apgaitā, žandarmērijas kapteinis pielika pirkstu pie lūpām un visi klusēja, kamēr tie aizgāja tālāk.

Lai pasargātu seju no saules, kas stipri dedzināja kalnos sniegā, Hemingvejs uzaudzēja bārdu, un zemnieki, sastapuši viņu Sruncas ceļos, iesauca viņu par «Melno Kristu». Bet tie, kas gāja vietējā

krodziņā, sauca viņu par «Melno Kristu, kas dzer ķiršu liķieri».

Uz Ziemsvētkiem Šruncā iebrauca Polina Pfeifere. Jau sava mūža galā Hemingvejs grāmatā «Mūžīgi svētki» šādi apraksta, kā pie viņiem ielavījušies bagātnieki, izmantojot paņēmienu, kas ir vecs kā pati pasaule.

«Tas ir tāds: jauna neprecēta sieviete uz laiku kļūst par jaunas precētas sievietes labāko draudzeni, atbrauc paciemoties pie vīra un sievas, bet tad nemanot, nevainīgi un nepielūdzami dara visu, lai apprecinātu vīru ar sevi. Kad vīrs ir rakstnieks un aizņemts grūtā darbā, tā ka gandrīz vienmēr ir aizņemts un dienas lielāko daļu nevar būt savai sievai ne sarunu biedrs, ne pavadonis, tādas draudzenes ierašanās sagādā zināmās ērlības, kamēr nenoskaidrojas, uz kuru pusi tā velk. Kad vīrs beidz darbu, viņam blakus ir divas pievilcīgas sievietes. Viena no tām ir neparasta un mīklaina, un, ja viņam nelaimējas, viņš mīl abas.

Un tad viņi vairs nav divi un bērns, bet ir trīs. Sākumā tas uzmundrina un iepriecina — un kādu laiku viss iet labi. īstais ļaunums sākas ar pašu nevainīgāko. Un cil-

vēks dzīvo šai dienai, bauda to, kas viņam ir, un ne par ko nedomā. Viņš melo, un tas viņam ir pretīgi un ik dienas draud ar vēl lielākām briesmām, taču cilvēks dzīvo tikai šai dienai, gluži kā karā.»

Jaunā — 1926. gada priekšvakarā Šruncā pienāca Lele-glamma no Livraita: «Noraidot Pavasara ūdeņus pacietīgi gaidu pabeigtu Un saule lec rokrakstu.» Vajadzēja izlemt, ko darīt. Pēc līguma noteikumiem, noraidot otru Hemin-gveja grāmatu, Livraits zaudēja tiesības uz trešo. Par He-mingveju sāka interesēties arī citi izdevēji. Lūiss Brom-fiids paziņoja Ernestam izdevēja Harkorta vārdus — tas bija izteicis domu, ka Hemingveja pirmais romāns varot satricināt pasauli, un piedāvāja jebkuru summu kā avansu, ja Hemingvejs nolemtu mainīt izdevniecību. Bills Bradlijs no Nopfa izdevniecības arī atsūtīja viņam pieprasījumu. Taču Hemingvejs atcerējās, ka savā laikā, atbildot Perkinsam uz tā vēstuli sakarā ar stāstu krājumu «Mūsu laikos», viņš apsolījis Perkinsam, ka tas būs viņa jaunās grāmatas pirmais lasītājs, ja viņam izdosies atbrīvoties no Livraita. Bez tam daudz laba par Perkinsu viņam bija stāstījis Skots Ficdžeralds. Un viņš nolēma nodot «Pavasara ūdeņu» rokrakstu Skribnera izdevniecībai izskatīšanai.

Janvāra beigās Hemingvejs pabeidza romāna «Un saule lec» pirmās dajas pārstrādāšanu un nolēma, ka viņam jābrauc uz Ņujorku, lai uz vietas apspriestu visus jautājumus ar izdevniecībām. Tur viņš satikās ar Perkinsu, kurš viņam pateica, ka «Pavasara ūdeņi» ir laba grāmata un viņi to izdos, un piedāvāja Hemingvejam avansu pusotra tūkstoša dolāru par «Pavasara ūdeņiem» un romānu, kas pašlaik vēl tikai top.

Atpakaļ uz Sruncu, kur viņu gaidīja Hedlija un Banv bijs, viņš brauca caur Parīzi.

«Man vajadzēja sēsties pašā pirmajā vilcienā, kas gāja uz Austriju no Austrumu stacijas. Bet sieviete, kurā es biju iemīlējies, toreiz bija Parīzē, un es neiesēdos ne pirmajā, ne otrajā, ne trešajā vilcienā.

Kad vilciens pagausināja gaitu stacijā pie malkas grēdas un es atkal ieraudzīju savu sievu pie pašām sliedēm, es nodomāju, ka labāk man vajadzēja nomirt nekā milēt vēl kādu citu. Viņa smaidīja, un saule apspīdēja viņas mīļo saules un sniega aprauto seju un skaisto augumu un pārvērta viņas matus tīrā zeltā, bet viņai līdzās stāvēja

misters Bambijs, tukls, gaišiem matiem, salā nosārtušiem vaigiem . . .

Es mīlēju tikai viņu un nevienu citu, un, kamēr mēs bijām divatā, dzīve atkal bija burvīga. Man labi veicās darbs, mēs gājām tālās pastaigas, un es domāju, ka viss kārtībā, — un tikai vēlā pavasarī, kad pametām kalnus un atgriezāmies Parīzē, tas, cits, sākās no jauna.»

Martā pie viņiem Šruncā ieradās Džons Dos Pasoss un D/.eralds Merfijs ar sievu. Merfiji bija visai turīgi cilvēki, viņi dzīvoja sev par prieku, un pie tam viņiem patika būt rakstnieku, mākslinieku sabiedrībā. Atceroties viņu atbraukšanu, Hemingvejs grāmata «Mūžīgi svētki» rakstīja par loča zivtiņu, kas aizved bagātniekus pie veiksmīgiem māksliniekiem, rakstniekiem. Par šo cilvēku, ko viņš nosauca par loča zivtiņu, Hemingvejs uzrakstīja šādus iznīcinošus vārdus: «Viņam piemīt neaizstājams nelieša rūdījums, un viņš tvīkst mīlestībā uz naudu, tikai ilgi paliek bez pretmīlestības. Tad viņš top bagāts un pavirzās dolārā platumu pa labi ar katru iegūtu dolāru.» Spriežot pēc apstākļiem, kādos Merfiji ieradās Sruncā, Hemingvejs ar loča zivtiņu domāja Dos Pasosu. Jāpatur prātā, ka šīs rindas tika rakstītas jau mūža beigās, kad Hemingvejs bija pilnīgi sarāvis saites ar Dos Pasosu pēc kara Spānijā. Bet tajos gados, kad Dos Pasoss veda uz Šruncu bagātniekus, viņi vēl bija draugi. Pašus Merfijus Hemingvejs atcerējās šādi:

«Pakļāvies šo bagātnieku pievilcībai, es kjuvu lētticīgs un muļķīgs, kā pointers, kas ar mieru sekot jebkuram cilvēkam ar šauteni, vai kā dresēta cirka cūka, kura beidzot atradusi kādu, kas viņu mīl un ciena viņas pašas dēļ. Tas, ka ikkatra diena jāpārvērš Dēstā, man likās burvīgs atklājums. Es pat nolasīju skaļi nodaļu no romāna, ko pašlaik rakstīju, bet zemāk par to jau neviens rakstnieks nevar krist...

Kad viņi teica: «Tas ir ģeniāli, Ernest. Patiešām ģeniāli. Jūs pat nesaprotat, kas tas ir,» — es priecīgi luncināju asti un ieniru priekšstatos par dzīvi kā par nepārtrauktu liestu, cerēdams iznest krastā kaut kādu skaistu nūju, un nemaz nedomāju: «Šiem draņķa gabaliem romāns patīk — kas tad tajā ir slikti?»»

Pēc Merfiju un Dos Pasosa aizbraukšanas Hemingvejs atsal sēdās

pie romāna pārstrādāšanas. Marta beigās viņš to pabeidza un viņi atgriezās Parīzē.

Tur izcēlās pirmā ķilda Polinas dēļ. Hedlija pateica viņam — viņai esot pamats domāt, ka viņš iemīlējies Polinā. Ernests aizsvilās un sarunāja viņai asumus, apgalvojot, ka viņai nevajag pieskarties šim jautājumam, ar to viņa tikai sarauj ķēdi, kas viņus abus varētu saistīt. Viņš uzskatīja, ka vainīga Hedlija, tāpēc ka viņa sākusi runāt par to.

Maija vidū viņš aizbrauca uz Madridi. Madridē viņš nokavēja fēriju, un nākamā vēršu cīņa bija atlikta. Atmodies svētdienas rītā Agviiara pansijā, viņš ieraudzīja, ka pilsēta iesniguši. Tad viņš ielīda atpakaļ gultā un sāka rakstīt. Tajā vienā dienā viņš uzrakstīja trīs stāstus: «Desmit indiāņi», «Slepkavas» un «Šodien ir piektdiena».

No Madrides Hemingvejs aizsūtīja vēstuli Šērvudam Andersonam, paskaidrojot motīvus, kas viņu pamudinājuši rakstīt «Pavasara ūdeņus», kuriem vajadzēja iznākt maija beigās. Viņš stāstīja, kā pagājušā novembrī viņi ar Dos Pasosu apsprieduši «Drūmos smieklus» un kā, atgriezies mājās, viņš sēdies un sācis rakstīt «Pavasara ūdeņus». Viņš paskaidroja Andersonam, ka tas ir joks, bet patiess joks. Andersons uzrakstījis lieliskus darbus, bet viņš, Hemingvejs, uzskata par savu pienākumu kritizēt katru slikto grāmatu, ko uzraksta Andersons. Hemingvejs vēlāk atcerējās šo dokumentu kā «pareizu vēstuli», ar ļoti sarežģītu iemeslu, kuru Andersons nesaprata.

Tikmēr Hedlija ar dēlu bija aizbraukusi uz Antibām pie Merfijiem, kuri tur bija noīrējuši lepnu villu. Netālu dzīvoja Makliš ar sievu un Skots Ficdžeralds ar Zekiu. Pavadījis trīs nedēļas Spānijā, Hemingvejs pievienojās viņiem. Strādāt viņš tur nevarēja — apkārt bija pārak daudz cilvēku, tomēr kaut ko viņš izdarīja: saīsināja romāna «Un saule lec» sākumu, izmetot pirmās 15 lappuses, kur bija izklāstīta Bretas un Maikla Kembela biogrāfija un Džeika Bārnesa autobiogrāfija. Par šo saīsinājumu viņš tūdaļ paziņoja Perkinsam. Tas atbildēja vēstulē, ka piekrīt saīsināšanai, un atrakstija Ernestam patīkamus vārdus, ka viņš uzskata romānu par «nevainojami uzrakstītu. Nav iespējams iedomāties,» rakstīja Perkinss, «vēl vitālāku grāmatu. Visas epizodes, īpaši tās, kad varoņi šķērso Pire-nejus un iebrauc Spānijā un kad viņi zvejo zivis tajā aukstajā ūdenī, un kad vēršus salaiž kopā ar bullēniem, un kad viņi cīnās arēnā, ir uzrakstītas tā, ka rodas sajūta, it ka tas notiktu ar tevi pašu.»

1926. gada 28. maijā iznāca grāmata «Pavasara ūdeņi». Kritika to uzņēma visai labvēlīgi.

Antibās pie viņiem paciemoties atbrauca Polina. Pēc tam Ernests, Hedlija un Polina kopā aizbrauca uz Pamplonu uz jūlija fiestu. Kad viņi augusta sākuma atgriezās Antibās, visi draugi bija satriekti, uzzinot, ka Hedlija un Ernests šķiras.

Hemingveja draugs Malkoms Kaulijs teica par viņu: «Viņš ir

romantiķis pēc dabas, un viņš iemilas tā, ka gāžas milziga priede, sadragājot apkārtējos sīkos kokus. Bez tam viņā ir puritānisks rakstura vilciens, kas attur viņu no flirta pie kokteiļa glāzes. Kad viņš iemīlas, viņš grib precēties un dzīvot laulībā, un laulības iziršanu viņš uzņem kā savu sakāvi.»

Situācijā ar Hedliju un Polinu Ernests nepavisam nebija pārliecināts, ka viņam jāaiziet no Hedlijas. Hedlija pati atcerējās: «Ernests negribēja šķirties, viņš tikai negribēja atteikties no savas draudzības. Bet es pati pieprasīju šķiršanos, es nespēju palikt kopā ar viņu. Turklāt es biju astoņus gadus vecāka. Es visu laiku jutu nogurumu un domāju, ka tieši tas bija galvenais iemesls . . . Tas viss risinājās pamazām, un Ernests to stipri pārdzīvoja. Viņš visu uztvēra ļoti dziļi. Viņš juta — kaut kas nav tā, kā vajag, taču es uzstāju. Mēs arī pēc tam bijām labās un draudzīgās attiecībās.»

Atgriezušies Parīzē, viņi apmetās atsevišķi, Hedlija paņēma istabu viesnīcā «Bevoire», Ernests pārcēlās uz mazu istabiņu aiz Monparnasa kapsētas piektajā stāvā, kur bija tikai gulta un galds.

Tur viņš ķērās pie romāna «Un saule lec» noslīpēšanas. Viņš strādāja augām dienām, stiprinādamies ar melnu kafiju. Divdesmit septītajā augustā viņš aizsūtīja slejas Per-kinsam. Vēstulē viņš lūdza likt romānam veltījumu: «Šī grāmata veltīta Hedlijai un Džonam Hedlijam Nikcno-ram.»

Atceroties šo savas dzīves posmu un tā noslēgumu, He-mingvejs rakstīja:

«Tā beidzās pirmais manas Parīzes dzīves periods. Parīze nekad vairs nebūs tāda, kāda bija senāk, kaut arī tā vienmēr paliek Parīze un tu mainies kopā ar viņu . . . tāda, kāda bija Parīze tajās talajās dienās, kad mēs bijām ļoti nabagi un ļoti laimīgi.»

15. NODAĻA «VĪRIEŠI BEZ SIEVIETĒM»

Briesmīgi viegli ir būt bezjūtīgam dienu, bet nakti — tas ir pavisam kas cits.

E. *H e m i n g v e I s. Ardievas ieročiem*

Tas bija Hemingvejam ļoti smags laiks. Viņš slimīgi pārdzīvoja šķiršanos no Hedlijas, visā vainoja sevi. Stāstīdams Skotam par šķiršanos, viņš sacīja, ka visa viņu dzīve izputējusi, kā tam ari jānotiek ar ikvienu labu dzīvi, skaidroja, cik brīnišķīga sieviete esot Hedlija. Saticies ar Billu Bērdu, viņš uz jautājumu, kāpēc viņi šķiras, atbildēja īsi un kategoriski: «Tāpēc, ka es esmu draņķis.»

Hedlija atsūtīja viņam vēstuli, kurā rakstīja, ka viņa uzskatījusi viņu laulību ka zvērestu būt kopā ar viņu gan priekos, gan bēdas. Bet, ja jau viņš gribot šķirties, tad viņam jākartojot visi tiesiskie jautājumi, kas ar to saistīti. Viņa lūdza izšķirt, visus jautājumus vēstulēs, lai nebūtu ķildu un netiktu traumēts bērns.

Ernests viņai atbildēja, ka viņa vienmēr bijusi drosmīga, pašaizliedzīga un augstsirdīga un viņš jau nokārtojis, lai viss honorārs par romānu «Un saule lec» tiktu pārskaitīts viņai. Galu galā, viņš rakstīja, Hedlija atbalstījusi viņu, kad viņš rakstījis savas pirmās grāmatas, un bez viņas pastāvīgā, pašaizliedzīgā un mīlestības pilnā atbalsta viņš neko nebūtu sasniedzis. Laime Bambijam, viņš rakstīja, ka viņam ir tāda māte kā Hedlija ar viņas godprātību, gudrību un sirsnību, un mīļajām rokām. Viņa bijusi vislabākais, visgodīgākais, vismīļākais cilvēks, ko viņš savā mūžā saticis.

Polina tajā laikā bija aizbraukusi uz trim mēnešiem uz Savienotajām Valstīm. Ernests rakstīja viņai izmisīgas vēstules, stāstīja par savu smago morālo stāvokli, atzinās, ka domā par pašnāvību.

Ar naudu viņam bija pavisam bēdīgi. Pārtika viņš galvenokārt no sausiem kartupeļiem, sīpoliem un ar ūdeni atšķaidīta vīna. Tomēr viņš, tāpat kā agrāk, varbūt pat vēl stiprāk nekā agrāk, bija pārliecināts par savu aicinājumu un kategoriski noraidīja visus žurnālista darba piedāvājumus. Džons Bišops savas atmiņās par Hemingveju rakstīja

2I3

par viņa absolūto godīgumu un neuzpērkamilm: «Es lietoju vārdu «absolūts godīgums» tāpēc, ka pazinu citus cilvēkus, kuri bija neuzpērkami tikai tāpēc, ka nevienam no viņiem nebija tās iespējas pārdoties, kāda draudēja Ho-mingvejam. Viņu nevarēja uzpirkt. Man gadījās būt kopa ar viņu tajā dienā, kad viņš noraidīja kāda mistera Her-sla redaktora piedāvājumu, pie kam, pieņēmis šo piedāvājumu, viņš lieliski būtu nodrošināts uz daudziem gadiem. Bet viņš tai laikā ... iztika dienā ar pieciem sū, pirkdams no ielu tirgotājiem žāvētus

kartupeļus.»

Viņš daudz strādāja, bet no vientulības glābās pūli, galvenokārt boksa mačos. Reizēm viņš gāja uz boksu kopā ar Džimiju Čartersu, slavenu bārmeni un bijušo bokseri. Šis Džimijs bija savā veidā ievērojama parādība Parīzē. Jautrs un devīgs — viņš vienmēr bija bankrotieris, taču nekad nebēdājās un drīz vien atvēra savu uzņēmumu kaut kur citā vietā, un mīlestība pret Džimiju un izredzes iedzert bez maksas sapulcināja uz «jaunā uzņēmuma» atklāšanu vai visu Latiņu kvartālu.

Vēlāk Džimijs publicēja atmiņu grāmatu. Hemingvejs, toreiz jau pazīstams rakstnieks, uzrakstīja šai grāmatai ievadu.

Kad Ernests gāja uz maču viens, viņš parasti pēc tam iegriezās bārā pie Džimija pastāstīt par maču.

Reiz kādā krodziņā Hemingvejs satika Dždu Kailiju, ar kuru kādreiz kara laikā bija iepazinies Milānā. Parīzē Kailijs izdeva mazu žurnāliņu «*Boulevarclier*». Kailijs rakstīja savās atmiņās par Hemingveju: «Viņš bija liela auguma. Man liekas, viņam bija apmēram 25 gadi. Nebūtu par ļaunu, ja viņš būtu noskuvies un apgriezis matus. Viņa sporta žakete izskatījās tā, it kā viņš būtu gulējis neizģērbies. Piedurknes bija īsas, un varēja redzēt biezas melnas spalvas uz spēcīgajām locītavām.»

Kailijs atcerējās Hemingveju galvenokārt kā bokseri— amatieri, kuram armijā pareģoja smagsvara čempiona nākotni. Tāpēc viņš arī jautāja Hemingvejam:

— Vai jūs vēl arvien domājat kļūt par čempionu?

— Jā, — atbildēja Hemingvejs, — tikai ne boksā.

— Cīkstoņos?

— Nē . . . Literatūrā.

Drīz pēc tam Kailijs ar divām amerikāņu meitenēm bija boksa mačā un atkal satika tur Hemingveju. Mača laikā Kailijs salamājās ar vienu no sekundantiem. Tas iesita

Kaili jam ar dvieli pa seju, Kaili js grasījās viņam atbildēt, bet tad no mugurpuses viņu sagrāba divi bokseri un viņš saprata, ka tagad viņam klāsies plāni. Tajā mirkli blakus parādījās Hemingvejs. Viņš smaidīja kā saulīte, taču joki viņam nebija prata. Viņš satvēra abus bokserus aiz rokam un atsvieda sānis kā mazus puišeļus.

Kad ieradās policisti, Hemingveja vairs nebija. Pēc mača Kaili js pamanīja, ka pretinieki gaida viņu, un steidzās ar savām meitenēm uz izeju. Un tad ieraudzīja, ka Hemingvejs sedz viņa aiziešanu no aizmugures. Kaili js aicināja Ernestu mašīnā un tūlīt saprata, ka izdarījis kļūdu. Meitenes bija dzirdējušas par Hemingveju, un visa viņu uzmanība tagad tika veltīta viņam. Starp citu, Ernests pats neizrādīja nekādas intereses par meitenēm un palūdza aizvest viņu uz mājām.

Citā mačā ar Hemingveju atgadījās notikums, kas kļuva zināms visā Parīzē un krietni papildināja par viņu radušos leģendu. Mačam vajadzēja noliki starp pussmagā svara čempionu Travē un vidējā svara čempionu Eren-sisu Šarlu. Hemingvejs bija klāt, kad bokseri pirms mača svērās, un pārliecinājās, ka Saris sver daudz vairāk nekā Travē. Tomēr Travē menedžeris nolēma, ka cīņai tā kā tā jānotiek. Hemingvejs saprata, ka tas ir netīrs darījums starp derību slēdzējiem un menedžeriem.

Travē lieliski cīnījās deviņos raundos, taču desmitajā raundā svara starpība lika sevi just. Saris, kas bija pazīstams kā negodīgs bokseris, iespieda Travē stūri un sāka zvēriski sjˆt. Skatītājiem kļuva skaidrs — ja mačs netiks pārtraukts, Saris nositīs Travē. Ret tiesneši nešķīra cīkstoņus, un Travē sekundants nenometa dvieli — par zīmi, ka bokseris atsakās turpināt cīņu. Publika bija sašutusi, atskanēja briesmīgs kliedziens, bet Saris tikai dauzīja Travē. Tad Hemingvejs ielēca ringa un ņēmās zvetēt Šarlu. Vajadzēja četru policistu, lai aizvilktu projām saniknoto Hemingveju. Otrā dienā visa Parīze runāja par to, kā rakstnieks Hemingvejs izglābis dzīvību bokserim Travē.

Taču visas šis īslaicīgās izpriecas nespēja izkliedēt Hemingveja drūmo noskaņojumu. Un, protams, nespēja atraut viņu no darba. Sēžot savā istabiņā aiz kapsētas, viņš rakstīja jaunus stāstus. Tur viņš uzrakstīja stāstu «Kanārijputniņš dāvanai», kurā atspoguļojās viņa pārdzīvojumi, ko izraisīja šķiršanās no Hedlijas. Vilcienā, kas iet no

2ts

dienvidiem uz Parīzi, pusmūža amerikāniete stāsta, kā viņa novērsusi savas meitas kāzas ar šveicieti tikai tāpēc, ka, viņasprāt, no amerikāņiem iznākot labāki vīri. Lai iepriecinātu meitu, kura kļuvusi vienaldzīga pret visu, viņa ved tai kā dāvanu kanārijputniņu. Stāsts beidzas ar skumju lrāzi: «Mēs atgriezāmies Parīzē, lai uzsāktu šķirtu dzīvi.»

1926. gada 22. oktobrī iznāca romāns «Un saule lec». Grāmatai bija milzīgi panākumi. Jau novembra vidū bija pārdoti 7 tūkstoši eksemplāru. Kritika augstu novērtēja jaunā rakstnieka meistarību. Tiesa, daudziem nepatika romāna varoņi. Kāds kritiķis pat rakstīja, ka to «pārmērīgā morālā netīrība pazudina autora mākslinieciskos mērķus».

Daudzi uzņēma romānu kā «zudušās paaudzes» apolo-ģiju, neprazdami ielūkoties dziļāk un aptvert rakstnieka galveno domu, ko viņš izteicis otrajā epigrāfa par zemi, kura paliek mūžīgi. Ernests Boids, piemēram, apgalvoja žurnālā «*Independent*», ka Hemingvejs triumfāli pievienojis jaunu nodaļu paaudzes vēsturei, kas aizsākta ar Fic-džeralda romānu «Šaipus paradīzei».

Hemingvejs šajā sakarībā ar rūgtumu rakstīja Perkin-sam: «Ir dīvaini, ja uzraksta tik traģisku grāmatu kā šī un viņi to uzņem ka

paviršu džeza stāstu.»

Parīzē romāns izraisīja sevišķi niknus spriedumus. Tās varoņos sazīmēja visā Parīzē pazīstamus dzīvus cilvēkus, kas bija noderējuši par romāna prototipiem. Bills Bērds pārsteigts atklaja, ka Džeikam Bārnesam piemīt viņa iemīļotais paņēmiens — aizvadīt draugus, kas viņu kavē darbā, uz bāru un pēc tam aizbēgt no tiem. Dons Stjuarts atrada Billa Gortona vārdu krājumā daudzus savus iemīļotos vārdiņus.

Harolds Lebs bija stipri aizvainots, pazinis sevi — un tas nepavisam nebija grūti — Robertā Konā. Viņa mīļākā bija tā saniknota, izlasījusi, cik lieliski Hemingvejs izmantojis viņas runas veidu, ka trīs dienas necēlās no gultas. Arī Dafa Tvisdena noskaitās, taču driz vien nomierinājās un, satikusies reiz ar Ernestu, sacīja viņam, ka itin nemaz nejūtoties aizskarta. Viņa tikai pateica, ka īstenībā neesot gulējusi ar to nolādēto matadoru.

Parīzē jokoja, pārfrāzējot populārās Pirandelli lugas nosaukumu «Seši tēli meklē autoru», ka romānu vajadzētu nosaukt «Seši tēli meklē autoru — katrs ar šauteni rokā».

tomēr, kā izteicās Hemingvejs vēstulē Skotam Ficdžeral-<l.ini, «lodes nespindza».

Hemingvejam svarīgākas bija to cilvēku domas, kuru literārajai gaumei viņš uzticējās. Un tie grāmatu uzņēma ai sajūsmu. Skots rakstīja viņam no Vašingtonas, ka priecājās par to, cik labi romāns uzņemts Amerikā. «Es tev nespēju izteikt,» viņš rakstīja, «cik daudz man nozīmēja lava draudzība šajos pusotra gados, — tas man ir pats la-b.ikais manā braucienā uz Eiropu.» Džons Bišops parādīja Ernestam kritiķa Edmunda Vilsona vēstuli — tas rakstīja, ka «Un saule lec» ir labakais romāns, ko uzrakstījusi He-mingveja paaudze.

Malkolms Kaulijs atklāja tajā ziemā, ka Ņujorkā par jauno talantu literatūrā vien runāja. Vēlāk viņš atcerējās, ka, sēžot restorāna dibenistabā 10. Rietumu ielā Ņujorka, kur pulcējās jaunie rakstnieki un intelektuāļi, ievērojis, ka «viņi visi runā, kā es vēlāk to nosaucu, Hemingveja stilā — cieti, sausi un konfidenciāli. Reiz kāds no viņiem piecēlās, novilka žaketi un sāka rādīt, kā viņš būtu cīnījies ar vērsi.» — «Jauni cilvēki centās piedzerties tikpat nesatricināmi mierīgi kā romāna varonis, un jaunas meitenes no labām ģimenēm sludināja varones nimfomāniju.»

Raksturīga atskaņa pienāca no mājām, no Oukparkas. Kā liecina Ernesta brālis Lesters, kad tur izlasījuši grāmatu, mājā valdījusi smaga atmosfēra, vecāki nezinājuši, kā reaģēt. Par romānu ar šausmām teikuši: «Tā grāmata.» Lesters rakstīja, ka viņi bijuši šokēti — kā mūķenes, kas nokļuvušas publiskā namā. Beidzot māte uzrakstīja Ernestam vēstuli. Teica, viņa priecājoties, ka grāmatu tik labi pērkot, taču tai piekrītot «apšaubamais gods» būt par «gada netīrāko grāmatu». Vai tiešām dēlam esot vienaldzīgas tādas īpašības- kā

uzticība, cildenums, gods? Viņš taču droši vien zinot arī citus vārdus bez šiem «nolādēts» un «palaistuve».

Ziemā pēc trīs mēnešu prombūtnes Francijā atgriezās Polina. Ernests sagaidīja viņu Šērburā un aizveda kalnos, kur viņi pavadīja dažas nedēļas kopā ar Makli-šiem.

Ap šo laiku mazliet sāka uzlaboties arī viņa materiālais stāvoklis. Žurnāls «Scrib/jer's *Magazine»* nopirka trīs viņa stāstus: «Svešā zemē», «Slepkavas» un «Kanārijputniņš dāvanai». Stāstu «Alpu idille» paņēma antoloģijai

«*American Caravan»,* un žurnāls «*Atlantic Monthly*» beidzot nopirka viņa stāstu «Piecdesmit tūkstoši».

Šeit, kalnos, Hemingvejs saņēma vēstuli no Perkinsa, kurš piedāvāja viņam sastādīt stāstu krājumu, ko izdevniecība varētu izdot tā gada rudeni.

Šis piedāvājums loti iepriecināja Hemingveju. Viņš tūlīt atbildēja, ka ir ar mieru, un paziņoja, ka viņam ir nosaukums jaunajam krājumam — «Vīrieši bez sievietēm». Šo nosaukumu viņš izskaidroja tā, ka visos stāstos «sporta treniņu, disciplīnas, nāves vai citu iemeslu dēļ» trūkstot «veldzējošās sievišķīgās ietekmes».

Krājums sākās ar jau minēto stāstu «Neuzvarētais». Hemingvejs gribēja uzņemt šajā krājumā arī stāstu «Pie mums Mičiganā», ko savā laikā bija noraidījis Livraits grāmatā «Mūsu laikos», bet Perkinss atteicās.

Dažos stāstos turpinājās Niķa Adamsa biogrāfija. «Desmit indiāņos» Niks vakarā pēc ceturtā jūlija svētkiem furgona atgriežas no pilsētas kopā ar Džo Garneru un viņa ģimeni. Ceļā viņi sastop deviņus piedzērušus indiāņus. Draugi ķircina Niķu par to, ka viņš lakstojas ap indiāņu meiteni Prūdensu Mičelu. Bet mājās tēvs nejauši izstāsta viņam, ka redzējis viņa Prūdiju mežā kopa ar citu puisi. Niks aiziet savā istabā un aizmieg, juzdams, ka viņam salauzta sirds.

«Pamodies nakti, viņš dzirdēja, ka vējš gaudo hemloku kokos un viļņi šļācas pret krastu, un atkal aizmiga. No rīta vējš bija pieņēmies un ezers kāpa ārā no krastiem, un tikai pēc laika Niks atcerējās, ka viņam ir salauzta sirds.»

Hemingvejam ļoti svarīgu tēmu risina stāsts «Svešā zemē». Vēstījums ir pirmajā personā, un Niķa Adamsa vārds netiek pieminēts, taču tas ir gabaliņš no tās pašas biogrāfijas. Tas notiek Milānā, kur varonis ārstējas hospitālī. «Rudenī karš vēl turpinājās, bet mums tas bija beidzies» — tā sākas stāsts. Varoni un trīs viņa biedrus virsniekus ārstē ar masāžu. Ar vienu frāzi Hemingvejs rada to politisko noskaņojumu, kāds bija vērojams Itālijā īsi pirms kara beigām, un tieši nosauc ši revolucionārā neapmierinātības gara paudējus.

«Kad bijām četri, gājām pa isāko ce]u caur strādnieku kvartālu. Mūs šeit ienīda, tāpēc ka bijām virsnieki, un bieži no krodziņiem

mums sauca paka): «A *basso gli ulli-cia!i!»* '»

[1] Nost ar virsniekiem! *(II)*

Taču tā nebija stāsta galvenā tēma. Tā atklājās dialogā •turp varoni un itāliešu majoru. Majors saka viņam, ka cilvēkam nevajag precēties.

«— Kādēļ cilvēkam nevajag precēties?

— To nedrīkst darīt. To nedrīkst darīt, — viņš nikni noteica. Ja reiz cilvēkam lemts visu zaudēt, lai viņam . izlaupīts vismaz šis zaudējums. Lai aiztaupīts kaut vismaz šis. Jāmeklē tas, ko nevar zaudēt.»

Tad varonis uzzina, ka majoram pēkšņi plaušu karsonī nomirusi sieva, ar ko viņš apprecējies tikai pēc tam, kad bijis atzīts par galīgi nederīgu karadienestam.

Te nu ir stāsta galvenā doma, doma, kas stipri nodarbināja Hemingveju, — cilvēkam «jāmeklē tas, ko nevar zaudēt».

Bērnības atmiņām bija veltīts stāsts «Pirms aizmigšanas». Šis stāsts raksturīgs ar to, ka tajā Hemingvejs identificē sevi ar Niķu Adamsu — stāstījums risinās pirmajā persona, lajā ir tiešas Herriingveja atmiņas pai viņa bērnību, par viņa vecākiem, bet stāstā varoni sauc par Niķu.

Ar Niķa Adamsa biogrāfiju saistīts arī viens no pašiem spēcīgākajiem, pašiem asākajiem Hemingveja stāstiem — «Slepkavas». Mazas pilsētiņas ēdnīcā Niks ar draugu redz, ka ienāk divi vīrieši ar katliņiem galvā un cieši sapogātiem mēteļiem mugurā. Viņi ēd, nenovilkuši cimdus. Niks, saprazdams, kas sagaidāms, jautā viņiem:

«— Kadeļ jus gribat nogalināt Oli Andresenu? Ko viņš jums i > odarījis?

— Viņš mums — it neko. Viņš mūs nav pat redzējis.

— Un redzēs tikai reizi mūžā, — Els no virtuves sacīja.

— Kādēļ tad jūs gribat viņu nogalināt? — Džordžs jautāja.

— Draugs palūdza. Tā teikt, izpildot draudzīgu lūgumu.»

Satriektais Niks nolemj iet pie Andresena un brīdināt viņu. Taču atklaj, ka šis cilvēks ir pilnīgi vienaldzīgs, viņš ir samierinājies ar savu likteni.

«— Vienīgā nelaime, — viņš teica, acīm ieurbies sienā, — ka nevaru saņemties un iziet ārā. Tā es te gulšņāju augu dienu.

— Vai jūs nevarat aizbraukt no šejienes?

— Nē, — Ole Andresens sacija. — Man pietiek šīs

bēguļošanas. — Viņš visu laiku raudzījās sienā. — Tagad ar mani ir cauri.»

Hemingvejs, uzticīgs savam principam izlaist to, kas arī tāpat jau saprotams, nepaskaidroja iemeslus, kāpēc gangsteriem jānogalina Ole Andresens. Tikai izmeta stāstā vienu piezīmi — Ole bijis bokseris. Lasītājs, kam zināmi amerikāņu profesionālo bokseru tikumi, viegli varēja uzminēt, ka Ole droši vien lauzis kaut kādu derību slēdzēju

darījumu un tagad viņam par to jānorēķinās.

Zināms sižetisks papildinājums stāstam «Slepkavas», kas aizpilda robus Oles Andresena dzīves stāstā, ir «Piecdesmit tūkstoši». Tajā Hemingvejs parada netīru darījumu, krāpšanas un nodevības atmosfēru, kas Amerikā valda ap boksu.

Hemingveja braucieni uz Austriju slēpot deva viņam materiālu citam stāstam — «Alpu idille». Tas stāsta par zemnieku, kas dzīvo augstu kalnos. Decembrī viņam nomirusi sieva, nokļūt ielejā, lai to apbedītu, viņš var tikai pavasarī, kad nokusis sniegs. Viņš novieto liķi šķūnītī uz malkas grēdas, kur tas sastingst. Tad viņš to atslien pret sienu. Mute viņai ir vaļā, un, vakaros malku zāģēdams, viņš pakar lajā vējlukturi. Bet viņš taču sievu mīlējis, ka viņš saka mācītājam, ļoti mīlējis.

Būtībā tuvs jau minētajam stāstam «Kanārijputniņš da-vanai» ir stāsts «Baltie ziioņi». Arī tā ir mirstošas mīlestības traģēdija, tuvu cilvēku traģēdija, kad tie vairs nesaprot viens otru. Vēlāk Hemingvejs intervijā Džordžam Plimptonam stāstīja, kā radusies šī stāsta iecere: «Es satiku meiteni pie Prunjē, kur biju iegājis ieēst austeres pirms lenča. Es zināju, ka viņa taisījusi abortu. Es piegāju pie viņas, un mēs sarunājāmies, ne par to, protams, taču pa ceļam uz mājām es izdomāju šo notikumu un visu pēcpusdienu rakstīju šo stāstu.»

Hemingvejs uzņēma krājumā ari aprakstu «Par ko tev stāstā dzimtene?», ko viņš bija uzrakstījis pēc brauciena kopā ar Gāju Hikoku 1927. gada martā Hikoka mašīnā pa Itāliju. Apraksta Hemingvejs atturas no tiešiem politiskiem vērtējumiem, taču viņa riebums pret Musolīni fašistisko režīmu ir jūtams ikvienā šī apraksta rindā.

Tikmēr bija noformēta šķiršanās ar Hedliju, un 1927. gada 10. maijā Hemingvejs salaulājās ar Polinu Parīzes Pasijas baznīcā. Tā kā Polina bija dedzīga katoliete, viņam vajadzēja pāriet kotoļlicībā.

11)27. gada 14. oktobrī iznāca stāstu krājums «Vīrieši boz sievietēm».

Kritika viņa jauno krājumu uzņēma diezgan bargi. Kliņķi rakstīja par «mistera Hemingveja rupjo, aprobežoto pasaulīti», parmela viņam, ka viņš aizņemts ar «matado-i iem, bokseriem, slepkavām, profesionāliem kareivjiem, prostitūtām, pēdīgajiem žūpām, narkomāniem», apgalvoja, ka viņa «vulgārie varoņi» nokļūst «nožēlojamās sīkas katastrofās», un visi bija vienis pratis, ka ļaunakais ar llemingveju ir tas, ka viņam nav skaidras filozofijas.

Tomēr gramatai bija panākumi, un triju mēnešu laikā tika pārdoti 15 tūkstoši eksemplāru.

Tajā rudenī Hemingvejs iecerēja jaunu romānu. Maksim Perkinsam viņš paziņoja, ka tas būs kaut kas līdzīgs modernam «Tomam Džonsam», ka viņš eksperimentē, mēģinādams rakstīt trešajā personā, tāpēc ka viņam apnicis izklāsts no pirmās personas viedokļa,

jo tas stipri ierobežo rakstnieka iespējas.

1927. gada beigas pienaca zem nelaimīgas zvaigznes. Hemingvejs apsaldēja kaklu un diezgan ilgi nogulēja gultā, pārliecināts, ka tas pāries plaušu karsoni vai kāda vēl ļaunāk^, slimībā. Tikko viņš bija atveseļojies no saaukstēšanas, Montré viņam uzbruka cita nelaime. Viņš naktī piecēlās, lai uzliktu Bambiju uz podiņa, un samiegojies bērns netīšām iegrūda pirkstiņu viņam acī, ievainojot zīlīti. Slimīgi jūtīgais Ernests briesmīgi baidījās, ka nepaliek akls.

1928. gada pavasarī gadijās vēl cita trauma. Naktī Ernests savā dzivokli iegāja vannas istabā un gribēja aizvērt virslogu, bet tas uzkrita viņam virsū un ievainoja pieri virs labas acs.

Visbēdīgākais bija tas, ka visas šīs slimības un nelaimes gadījumi pilnīgi izsita viņu no sliedēm un viņš nespēja rakstīt. Pret iesākto romānu viņa interese atslaba, kaut arī bija uzrakstītas jau 22 nodaļas. Viņš žēlojas Perkinsam, ka viņa izdomas spējas laikam cietušas no slimības un trieciena pa galvu. Ja vēlēšanās rakstīt šo romānu neiedegšoties ar jaunu spēku, Hemingvejs teica Perkinsam, viņš domājot atmest to un sākt kaut ko citu.

Šis «cits» kaut kur miglaini iezīmējas jau martā pirms nelaimes ar logu. Sākuma viņš gribēja rakstīt kaut ko līdzīgu stāstam «Svešā zemē». Jau daudzus gadus viņš domās atgriezās pie visa, ko bija pārdzīvojis pirmajā

pasaules karā, un prātoja, kā izmantot šo pieredzi. Viņam gribējās uzrakstīt kaut ko par mīlestību un karu, ņemot par epigrāfu Marlo cinisko rindu «. .. bet tas notika sveša zemē, un turklāt padauza nomira». Un pēkšņi viņš saka apjaust, ka tas nevar būt stāsts, tam jābūt īstam romānam. Romānam par karu un mīlestību.

Tā viņš Parīzē sāka strādāt pie romāna, kas dabūja nosaukumu «Ardievas ieročiem».

Tomēr no Parīzes vajadzēja šķirties. Polina bija stāvoklī un, tāpat kā agrāk Hedlija, gribēja dzemdēt Amerikā. Un arī Ernests pats juta, ka pārāk ilgi dzīvo Parīzē. Viņam taču bija tāds princips — neko nedarīt pārak ilgi. Marta beigās Hemingvejs ar Polinu aizbrauca uz Savienotajām Valstīm.

16. NODAĻA ATGRIEŠANAS dzimtene

Amerika bija laba zeme, bet mēs esam pārvērtuši to Iiclv. nejēdzībai.

E. Hemingvejs, Alrikoa ia]ie pakalni

Par savu dzīves vietu Amerikā Hemingvejs izvēlējās pašu neamerikāniskāko stūrīti, kādu vien varēja atrast šajā zemē, — Floridas dienvidu galu, Kīvestu, pilsētiņu, kur varēja nokļūt tikai ar mašīnu vai pa jūru. Tās iedzīvotāji galvenokārt bija kubieši un spāņi, kas strādāja vietējās tabakas fabrikās vai nodarbojās ar zveju. Par šo vietu, kas īstenībā bija sala, Hemingvejam bija stāstījis Dos Pasoss. Šīs pilsētiņas tālums no Amerikas civilizācijas centriem, iespēja nodarboties ar lielo jūras zivju zveju savaldzināja Hemingveju.

Viņiem šeit patiešām iepatikās, un viņi noīrēja sev dzīvokli. Ernests no rītiem rakstīja savu jauno romānu, bet no dienas vidus staigāja pa pilsētu, pa tās apkārtni, iepazinās ar šejienes iedzīvotājiem. Viņš ātri ar tiem iedraudzējās; pateicoties viņa labvēlībai, pastāvīgajam humoram, vienkāršībai attiecībās ar cilvēkiem un, varbūt pats galvenais, īstajai, neliekuļotajai interesei par cilvēkiem, viņu uzņēma un atzina par savējo.

Par vienu no viņa draugiem kļuva Brā Sonderss, profesionāls zvejnieks, kas zināja katru zemūdens klinti, katru sēkli starp Houmstedu un Drai-Tortugasu. Viņš sadraudzējās a*ī ar Džoziju Raselu, bāra īpašnieku. Par viņa pastāvīgo kompanjonu zvejā kļuva Čārlzs Tompsons, cigāru fabrikas, saldētavas un dzelzs preču tirgotavas īpašnieks. Tompsonam bija apmēram tikpat gadu, cik Hemingvejam, un viņš bija tikpat dedzīgs medību un zvejas cienītājs kā Ernests.

Reiz Ernests ar pastu, ko viņam pārsūtīja no Parīzes, saņēma vēstuli no vecākiem. Viņi rakstīja, ka brauc uz Floridu, kur ārsts Hemingvejs ieguldījis samērā prāvu kapitālu zemes gabalos. Ernests tūdaļ nosūtīja viņiem telegrammu un aicināja viņus atbraukt uz Kīvestu. Satiekoties ar vecākiem, viņš bija satriekts par to, cik slikti

izskatījās tēvs. Klerenss Hemingvejs bija stipri novājējis, mati un bārda kļuvuši gluži sirmi, viņš sūdzējās par diabētu. Matē viņam blakus izskatījās ziedoša. Vecāki pavadīja pie Ernesta dažas dienas un aizbrauca mājās, uz Oukparku.

Juzdamies svētlaimīgs savā paradīzes stūrīti, Ernests gribēja savā priekā dalīties ar draugiem. Viņš rakstīja tiem, aicināja pie sevis. Atsteidzās Dos Pasoss, atbrauca nesen iegūtais draugs mākslinieks Voldo Pīrss, ieradās uzticīgais Bills Smits. Viņi kopā izklaidējās, makšķerēja, peldējās. Pēc tam noīrēja no Brā Sondersa zvejas laivu «Anitu» un Sondersa vadībā devās braucienā līdz Drai-Tortugasai. Tur

viņi pirmoreiz pamēģināja zvejot lielās jūras zivis. Ernestam pieķērās prāva zivs, taču parrāva auklu un aizbēga. Voldo Pīrsam piekodās septiņi tarpuni, kuri visi norāvās. Astoto viņam beidzot izdevās izvilkt — milzīgu, sešas pēdas garu zivi.

Brā Sonderss viņiem toreiz pastāstīja, kā 1919. gadā vētras laikā šajā rajonā gājis bojā spāņu pasažieru kuģis «Vāls Banera» ar piecsimt pasažieriem. Sonderss bijis pirmais, kas atklājis nogrimušo kuģi, un pats gandrīz gājis bojā, mēģinādams iekļūt tajā. Ernests klausījās uzmanīgi, viņu interesēja tādi notikumi. Vēlāk šis sižets viņam noderēja stāstam «Pēc vētras».

Maija beigās Ernests ar Polinu devās uz Pigotu Arkan-zasā, kur dzīvoja Polinas vecāki. Viņam patika Polinas māte yn vienmēr bija labas attiecības ar to, taču dzīve svešā mājā viņu nomāca. Viņš gribēja aizvest Polinu dzemdēt uz Ziemeļmičiganu, tomēr tas neizdevās, un tika nolemts braukt uz Kanzassitiju.

Gan Pigotā, gan Kanzassitija viņš spraigi strādāja, rakstīja romānu.

Dzemdības Polinai bija ļoti grūtas, viņa nomocījās astoņpadsmit stundas, un galu galā vajadzēja taisīt ķeizargriezienu. Viņa dzemdēja dēlu, kuru nosauca par Patriku. Tiklīdz Polina bija mazliet atlabusi, Ernests aizveda viņu ar bērnu uz Pigotu. Agrāk, kad piedzima viņa pirmais bērns, Bambijs, Ernests bija pats rūpīgākais tēvs, taču tagad šis bērns kaitināja viņu ar savu kliegšanu. Tikko radās pirmā izdevība, Hemingvejs aizbēga no Polinas vecāku mājas, atgriezās Kanzassitija, satikas tur ar savu veco draugu Billu Hornu, un viņi mašīnā devas uz Vai-omingu medībās.

Hemingvejs ar Polinu Pfeiferi

Hemingveja māja Kīvestā

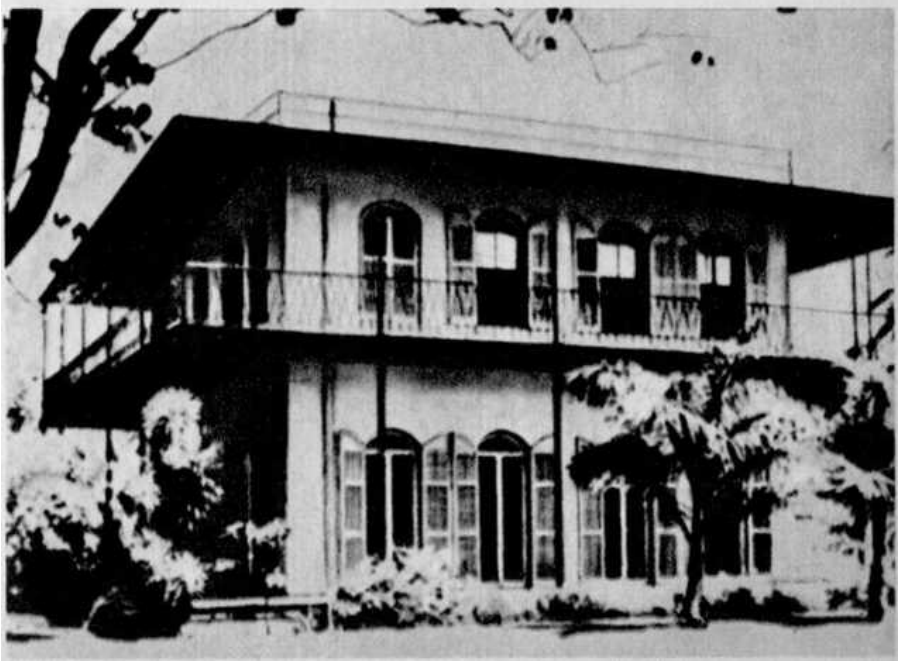

Pie «Pilaras» stūres

Hemingvejs boksa mačā Bimini (1935. g.)

Džoriss Aivenss, Hemingvejs un ārsts Heilbruns Madridē Universitātes pilsētiņas drupās (1937. g. aprīlī)

Kuteris «Pilara»

Hemingvejs ar ģenerāli Listeru pie Mora de Ebro (1938. g. novembrī)

Ernests ar Mārtu Gelhornu Saules ielejā (1940. g. novembrī)

Finka Vihija

Hemingvejs ar zivīm (1939. g.)

Hemingvejs sarunājas ar kareivjiem. Londonā (1944. g.)

Hemingvejs ar angļu kara lidotāju pirms kaujas lidojuma. Londonā (1944. g.)

Hemingvejs Rambujē izjautā franču partizānus-izlūkus (1944. g. augustā)

Hemingvejs ar pulkvedi Lenhemu pie vācu kara trofejām pēc Zigfrida līnijas ieņemšanas (1944. g. septembrī)

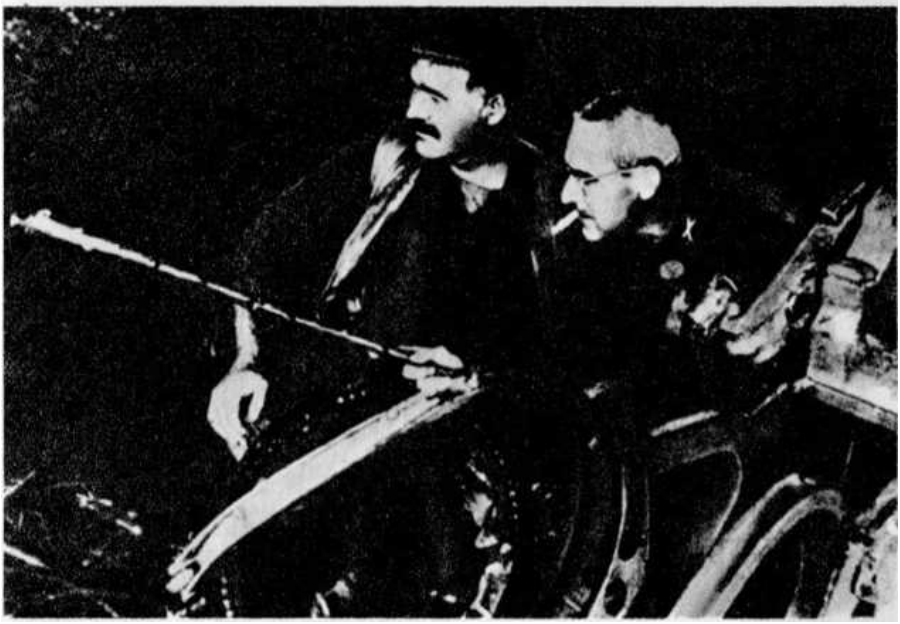

Hemingvejs ar Mēriju uz Finkā Vihijas kāpnēm (1948. g.)

Hemingvejs, Mērija un Adriana Ivančiča Venēcijā (1950. g.)

Hemingvejs pie rakstāmgalda

Mērija ar gazeli Āfrikā safari laikā (1954. g.)

Hemingvejs uz jahtas

Hemingvejs un Spensers Treisijs filmas «Sirmgalvis un jūra» uzņemšanas laikā (1957. g.)

Hemingvejs Spānijā

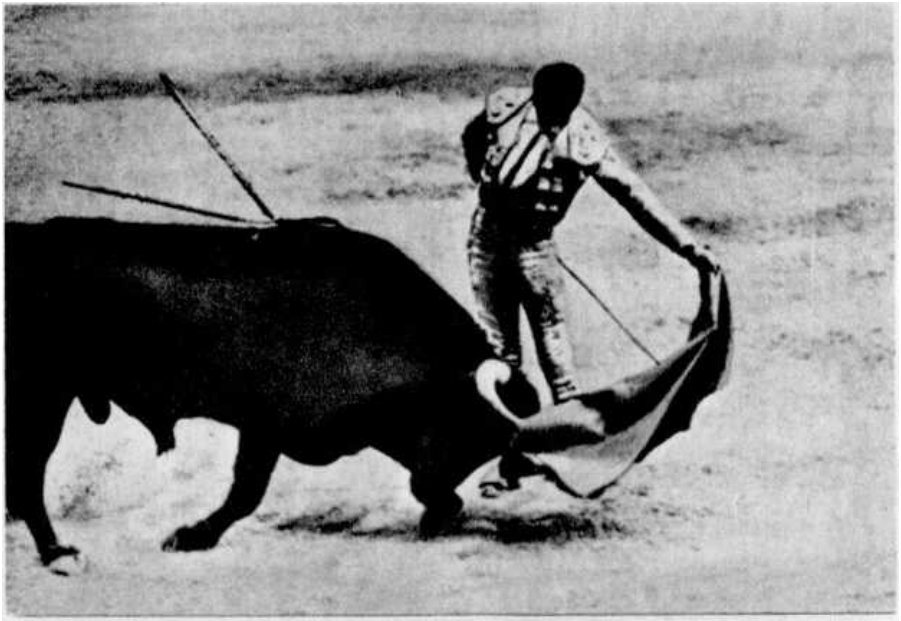

Antonio Ordonjess. Madridē (1959. g.)

Hemingvejs, Antonio Ordonjess un Eva Gārdnere

Hemingveja 60 gadu jubileja Malāgā (1959. g.)

Hemingvejs ar pūci. Kečemā

Hemingvejs Kečemā

Pēdējā mūža gadā Kubā

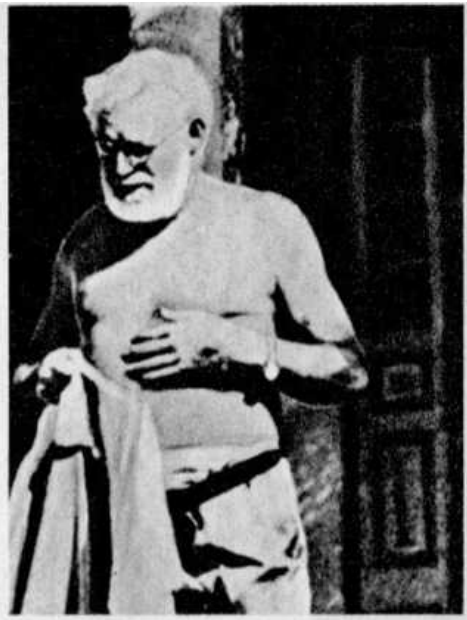

Hemingvejs ar Mēriju uz Finka Vihijas kāpnēm (1960. g.)

Viens no pēdējiem Hemingveja uzņēmumiem

Hemingveja pēdējā māja Kečemā, Aidaho štatā

lemingveja 60 gadu jubileja Malāgā. Hemingvejs šauj pelnus no Antonio Ordonjesa cigaretes (1959. g)

Šajā laikā viņš palielināja dienas normu līdz septiņpadsmit lappusēm. Romāns tuvojās beigām.

Kanzassitijā un Šeridanā (Vaiomingas štatā) viņš pieredzēja priekšvēlēšanu kampaņu, kad prezidenta amatam no republikāņu partijas balotējās Hūvers, un ar pretīgumu vēroja netīrās politiskās mahinācijas, ar kādām bija saistīta kandidātu izvirzīšana.

Augusta beigās Hemingvejs pabeidza romāna «Ardievas ieročiem» pirmo variantu. Viņš jau bija diezgan pieredzējis un saprata, ka šis pirmais variants vēl prasīs milzum daudz darba, ka vajadzēs vēl pārrakstīt, slīpēt, panākt pilnību un skaidrību.

Tad viņam vajadzēja atgriezties Pigotā un pavadīt tur mēnesi. Viņš garlaikojās, viņam gribējās sākt romāna pārstrādāšanu, taču viņš juta, ka rokrakstam vēl jānoguļas, viņam jāatpūšas no tā un pārrakstīšana jāsāk ar skaidru galvu. No Pigotas viņš rakstīja draugiem skumju pilnas vēstules, viņam gribējās tagad but kaut kur citur — Parīzē, Spānijā, Vaiomingā.

Beidzot lika nolemts, ka viņi atgriezīsies Kīvestā un tur iekārtosies uz dzīvi, un aprīlī pie viņiem atbrauks no Francijas Bambijs. Pagaidām viņi ar Polinu, atstājuši Pat-riku vecmāmiņas gādībā, aizbrauca uz Čikāgu, paciemojās Oukparkā pie Ernesta vecākiem — tā bija viņa pirmā viesošanās dzimtajā mājā piecu gadu laikā —, iegriezās Masačūsetsā, kur satika Maklišus, pēc tam apmetās Ņujorkā. Tur Hemingvejs iepazīstināja Perkinsu ar savu jauno romānu, aizgāja uz

dažiem boksa mačiem, satikās ar Maikli Streiteru un Voldo Pīrsu, ar Skotu Ficdžeraldu.

Novembrī Ernests ar Polinu, paņēmuši līdzi Patriku, aizbrauca uz Kīvestu, taču Ernestam tūlīt vajadzēja atgriezties Ņujorkā, lai sagaidītu Bambiju. Atceļā viņam vilcienā piegādāja telegrammu no māsas Kerolas, no Ouk-parkas. Viņa ziņoja, ka tēvs miris. Ernests nodeva Bambiju vagona pavadoņa gādībā un pārsēdās Čikāgas vilcienā.

Tur, Oukparkā, viņš uzzināja, kā nomiris viņa tēvs. Ārsts Hemingvejs pēdējā laikā arvien vairāk cietis no diabēta. Turklāt stipri nervozējis finansiālo apstākļu dēļ. Tajā rītā ārsts Hemingvejs uzgājis augšā sava kabinetā, sadedzinājis kaut kādus dokumentus un nošāvies ar sava tēva veco «smitu vesonu».

Uz Ernestu tēva pašnāvība atstāja ārkārtīgi smagu iespaidu, izraisot dziļas pārdomas par cilvēka morālām

tiesībām uz pašnāvību. Šīs atmiņas par tēvu vēlāk rada atspulgu stāstā «Tēvi un dēli» un romānā «Kam skanēs zvans».

Visi šie notikumi kaut kā atspoguļojās romānā «Ardievas ieročiem». Ne jau nejauši pēc divdesmit gadiem priekšvārdā ilustrētajam izdevumam Hemingvejs atcerējās: «Kad es rakstīju pirmo variantu, Kanzassitijā piedzima mans otrais dēls Patriks, dzemdības notika ar ķeizargriezienu, un, kad strādāju pie galīgā varianta, Ouk-parkā, Ilinoisā, nošāvās mans tēvs.. . Man vienmēr ir licies, ka tēvam vajadzēja šo bridi sagaidīt, bet droši vien viņš vairs nevarēja izturēt. Nedomāju šādu rīcību nosodīt, jo tēvu es ļoti mīlēju.»

Tomēr nekādi paša pārdzīvojumi un likstas nespēja aptumšot radīšanas prieku, viņš to nezaudēja, lai notiktu kas notikdams, to nedrīkstēja zaudēt. Tai pašā priekšvārdā romāna «Ardievas ieročiem» 1948. gada izdevumam viņš rakstīja:

«Es atceros visus šos notikumus un visas vietas, kur mēs dzīvojām, un visas baltās un nebaltās dienas, kādas togad mums bija. Taču vēl spilgtāk atmiņā palikusi dzīve, kuru es pats dzīvoju grāmatas lappusēs un diendienā rādiju. Radot zemi un cilvēkus, un notikumus, es biju tik laimīgs kā vēl nekad. Ik dienas es pārlasīju uzrakstīto no paša sākuma, pēc tam rakstiju tālāk un ik dienas metu mieru, kamēr doma vēl nebija apsīkusi un es zināju, kas noliks tālāk.

Nejutos sarūgtināts, ka grāmata ir traģiska, jo es uzskatīju, ka pati dzīve ir traģēdija un beigas iespējamas tikai vienas. Taču apziņa, ka vari kaut ko radīt, radīt kaut ko tik patiesu, ka pats jūties laimīgs pārlasot, un tā katru jaunu darba dienu, — šī apziņa bija tāds gandarījums, kas ne ar ko nav salīdzināms. Visam pārējam nebija nekādas nozīmes.»

Grāmata patiešām iznāca traģiska. Tā arī nevarēja but citāda, jo karš bija traģēdija kā veselām tautām, tā atsevišķiem cilvēkiem, kas ievilkti karā. Traģisks bija arī amerikāņa — arhitekta Frederika

Henrija liktenis. Hemingvejs nestāstīja romānā sava varoņa agrāko biogrāfiju, vēlēdamies viņa tēlu vispārināt, kaut arī ar individuālām iezīmēm, kas atklājas romāna sižetā. Patiešām, kāda nozīme varētu būt agrākajai biogrāfijai, un vai tada

vispār bija miljoniem jauniešu, ko valdības viru ļaunā griba ievilkusi šajā briesmīgajā slaktiņā?

Hemingvejs pārak labi atcerējās to «patriotisko» aicinājumu, lozungu, lūgumu skurbuli, kas lika ari viņam, astoņpadsmitgadigam jauneklim, brīvprātīgi doties karā. Romānā ir šāds mājiens — kad pazīstams bārmenis jautā leitnantam Henrijam par karu: «Kāpēc jūs gājāt?» — tas atbild: «Es nezinu. Es biju muļķis.» Taču šī saruna notiek jau pēc tam, kad Frederiks Henrijs izpratis šī kara bezjēdzību un necilvēcīgumu un dezertējis no frontes. Bet romāna sākumā, kad Henrijs ir virsnieks itāliešu armijas sanitārajās daļās, viņš vēl maz ko saprot. Un Hemingvejs it kā netīši parada, ka šoferi, strādnieki pēc profesijas, to visu saprot daudz labāk nekā leitnants Henrijs. Viens no tiem, Pasīni, saka viņam: «Nav nekā ļaunāka par karu. Mēs šeit, sanitārajā daļā, nevaram ne aptvert, cik tas Jauni. Ja arī cilvēki izprot, kāds ļaunums ir karš, viņi tikpat neko nevar darīt, jo viņi sajūk prātā. Ir ari tādi, kas nekad nesapratīs. Ir tādi, kas baidās no virsniekiem. Un tieši ar tādiem jau taisa karu.» Un Henrijs atbild: «Es zinu, karš ir liels ļaunums, bet mums tas jāizbeidz.»

Taču šoferi zina vairak nekā viņš, izglītots, inteliģents cilvēks. Tie saka viņam:

«— Mēs domājam. Mēs lasām. Mēs neesam zemnieki. Mēs esam mehāniķi. Taču pat zemnieki nav tādi nelgas, lai ticētu karam. Visi ienīst šo karu.

— Ir viena šķira, kas pārvalda zemi, tā ir stulba, neko nesaprot un nekad nesapratis. Tāpēc mums arī jākaro.

— Un karā tie vēl tiek pie mantas.»

Leitnantam Henrijam vēl vajadzēja izturēt smagus pārbaudījumus, lai saprastu visu un izlemtu. Bet pagaidām viņš mierina sevi ar kaut ko citu: «Es zināju, ka mani nenošaus. Vismaz šinī karā. Kāds man sakars ar to. Man karš nemaz nelikās briesmīgāks kā filmās. Tomēr es no visas sirds vēlējos, kaut tas beigtos.»

Frederikam Henrijam vēl vajadzēja pārdzīvot mīles-tibu uz medicīnas māsu Ketrinu Bārkliju, ar kuru viņš sākumā gribēja uzsākt vieglu frontes mīlas dēku. Frederiks Henrijs tieši tā arī saka: «Dievs mans liecinieks, es nebiju gribējis viņā iemīlēties. Es nebiju gribējis neviena iemīlēties. Bet, dievs mans liecinieks, es biju iemīlējies »

Sai mīlestībai kara, ciešanu, asiņu un nāves atmosfērā vijas cauri traģisma sajūta. Ketrina atzīstas savam iemīļoja'

tajam: «Man ir tāda nojauta, ka mums uzbruks briesmīga nelaime.» Viņi ir tikai divi šajā drausmīgajā pasaulē, un ši pasaule ir

pret viņiem. Ketrina tieši tā saka: «Jo mēs esam divi vien pret visu pārējo pasauli. Ja kaut kas nostātos starp mums, tad ir beigas, tad viņi dabūs mūs savā pusē.»

Traģēdiju sajūt arī cili romāna varoņi. Henrija frontes draugs, kara ārsts itālietis Rinaldi, kas pret šo pasauli aizsargājas ar cinismu, saka par karu: «Tā nevar. Es saku, tā nevar. Neziņa un tukšums, un itin nekā nav. Nav itin nekā, es jums saku.»

Viņus visus dzen neprāts, kas pārņēmis pasauli. Rinaldi izsaka šo domu visskaidrāk — runādams par sifilisu, viņš saka: *«Tas* ir visai pasaulei.»

Kad Hemingvejs 1948. gada izdevuma priekšvārda rakstīja par dzīvi, ko viņš radījis diendienā, viņam bija taisnība. Tas bija varbūt pirmais viņa sacerējums, kur viņš, balstoties uz paša pieredzi, radīja romānā izdomātu dzīvi, kas savā mākslinieciskajā patiesībā bija patiesāka par jebkuru īstu notikumu. Viņš pats nebija pieredzējis itāliešu armijas sakāvi pie Kaporeto, viņš to zināja visos sīkumos tikai no kāda drauga un no sarunām hospitālī, kur gulēja pēc ievainojuma. Taču viņš spēja radīt armijas atkāpšanās ainu ar tādu patiesīguma spēku, kāds piemīt vienīgi lielam talantam. Iespējams, ka noderēja arī atmiņas par grieķu armijas atkāpšanos, ko viņš pats savām acīm bija vērojis Anatolijā.

Par kulmināciju šīs atkāpšanās aprakstā kļūst romāna epizode, kad karabīnieri uz labu laimi izrauj no karavīru pūļa virsniekus un turpat uz vietas nošauj.

«Mēs stāvējām lietū, un mūs pa vienam izsauca, lai nopratinātu un nošautu. Līdz šim viņi bija nošāvuši visus. Pratinātāji apbrīnojami aukstasinīgi un kā īstenie likuma sargi izrīkojās ar cilvēku dzīvībām, un pašiem viņiem nekādas briesmas nedraudēja.»

Dabiskā pašaizsardzības dziņa pamudina Frederiku Henriju bēgt. Viņš nevēlas kļūt par šīs bezjēdzīgās, ne ar ko neattaisnojamās slepkavības upuri. Viņš neapzinās, ka būtu vainīgs, un negrib atbildēt ar savu dzīvību par citu muļķību:

«Tu esi brīvs. Tev vairs nav nekādu pienākumu. Ja administratorus pēc ugunsgrēka universālveikalā šauj nost par to, ka viņi runā ar akcentu, kaut gan vienmēr

la runājuši, tad, protams, no administratoriem nevar gaidīt, lai viņi atgriežas, kad veikals atkal sāk tirgot.. . Dusmas bija aizskalotas prom upes ūdeņos līdz ar pienākuma apziņu. Kaut gan tas viss jau pagaisa brīdī, kad karabi-niera roka sagrāba manu apkakli. Labprāt būtu aizmetis šo uniformu, lai gan es daudz nebēdāju par ārieni. Biju norāvis zvaigznītes, gan tikai ērtības labad. Tas nebija goda jautājums. Es nebiju pret viņiem. Es biju izstājies.»

Frederikam Henrijam nav nekādu politisku ideju, viņš neklust par pārliecinātu kara pretinieku, par cilvēku, kas ar mieru aktīvi cīnīties

par savu jauno pārliecību. Nē, viņš ir individuālists un domā vienīgi par sevi, par savu iemīļoto sievieti: «Es nebiju radīts, lai domātu. Es biju radīts, lai ēstu. Jā, velns parāvis! Ēstu, dzertu un gulētu ar Ketrinu.»

Skalo, bet nepatieso vārdu mānīgais spožums izgaisis. Frederiks Henrijs saka:

«Mani vienmēr ir mulsinājuši vārdi «svētums», «slava», «upuri» un teiciens «nevar palikt bez sekām». Mēs tos esam dzirdējuši, dažkārt stāvēdami lietū, kad saklausāmi vien atsevišķi skaļāk izkliegti vārdi; jau sen šos vārdus lasām uzsabkumos, ko afišu izlīmētāji klāj tieši virsū citiem tādiem pašiem uzsaukumiem, bet es neesmu redzējis nekā svēla, un vārds «slava» ir bijis tikai tukša skaņa, un upuri lika atcerēties Čikāgas lopkautuves, gaļa gan derēja vienīgi aprakšanai. Bija daudz tādu vārdu, kuros īiebās klausīties, tā ka galu galā tikai vietu nosaukumiem vēl bija laba skaņa.»

Leitnantu Henriju neinteresē pārējā pasaule, visa cilvēce. Tikai viņš pats. Viņš un Ketrina. Un viņš noslēdz «separātu mieru». Viņš nolemj bēgt kopā ar Ketrinu uz neitrālo Šveici.

Taču izrādās, ka aizbēgt no pasaules cietsirdības nevar, pat uz neitrālo kluso Šveici ne.

Viņi dzīvo tur kalnos, baudīdami klusumu, pastaigas pa sniegotām taciņām. Ketrina gaida bērnu. Taču jau agrāk romānā bija sacīts:

«Ja cilvēki šinī pasaulē ienāk ar tik lielu drosmi, pasaulei viņi jāievaino, lai viņus salauztu, un pasaule tos ari salauž. Pasaule salauž ikvienu, un daudzi lūzdami kļūst stipri. Tos, kurus nevar salauzt, nonāvē. Nonāvē pašus labākos un pašus cēlākos, un pašus drosmīgākos — visus bez izšķirības. Ja arī neesi ne labs, ne cēls, ne drosmīgs,

tikpat vari būt drošs, ka tevi nonāvēs, tikai bez sevišķas steigas.»

Un, jo pilnīgāka viņu laime, jo asāka kļūst sajūta, ka šī laime ir trausla, jo mīļotais cilvēks — tas ir kaut kas, ko var pazaudēt. Un tuvojošās traģēdijas atrisinājums nav ilgi jāgaida — Ketrina nevar dzemdēt, viņai izdara ķeizargriezienu, un viņa nomirst.

«Jā, tā tas noliek. Mums jāmirst. Un paši pat nezinām, par ko. Mums neiznāk laika par to padomāt. Mēs tiekam palaisti pasaulē, mums pasaka, ar kādiem noteikumiem, un, tiklīdz mūs pieķer, ta noslepkavo. Vai arī tiekam patvaļīgi noslepkavoti, kā Aimo. Vai arī mums pielaiž sifilisu, ka notika ar Rinaldi. Agri vai vēlu mēs liekam noslepkavoti. Ar to jārēķinās. Dzīvo un gaidi, un tu tiksi noslepkavots.»

Ar šādu traģisku izskaņu beidzas romāns.

1929. gada 22. janvarī Kīvestā Hemingvejs pabeidza pārrakstīt «Ardievas ieročiem». Paredzēdams darba nobeigumu, viņš bija lūdzis Maksvelu Perkinsu atbraukt pie viņa un iepazīties ar rokrakstu.

Perkinss izlasīja romānu un atzina to par lielisku. Viņu tikai mulsināja daži vārdi kareivju leksikonā, kurus Hemingvejs droši bija ieviesis savu varoņu dialogā. Perkinss baidījās, ka Bri-džess, žurnālā *«Scribner's Magazine»* redaktors, negribēs iespiest romānu savā žurnālā. Tomēr, atgriezies Ņujorkā, viņš paziņoja Hemingvejam, ka Bridžess jūsmojot par romānu līdz ar viņu un piedāvājot 16 tūkstošu dolāru par tiesībām publicēt romānu turpinājumos. Tas bija pats augstākais honorārs par romāna publikāciju žurnālā, kādu maksāja *«Scribner's Magazine»*.

Un tomēr Hemingvejs nervozēja — viņš vēl arvien nebija pārliecināts, ka romāns izdevies. Tāpēc lūdza draugus, kuri bija ieradušies pie viņa un kuru gaumei viņš uzticējās, izlasīt romānu un atklāti izteikt savas domas.

Viņš iedeva rokrakstu Streiteram, Voldo Pirsam, Dos Pasosam, kuru uzskatīja par ļoti bargu kritiķi. Viņi visi apgalvoja, ka romāns ir ne tikai izdevies, tas ir vesels notikums.

Aprīlī Hemingvejs ar visu ģimeni, arī Bambiju un savu māsu Sanniju devās uz Parīzi. Tur viņš lasīja romāna «Ardievas ieročiem» žurnāla slejas un turpināja romāna teksta slīpēšanu. Sevišķi viņu satrauca pašas beigas, kur

I iederiks slimnīca uzzina par Ketrinas nāvi. Šo pēdējo lappusi viņš pārrakstīja 39 reizes.

Piektajā jūnijā no Ņujorkas pienāca grāmatas slejas, un Hemingvejs atkal ņēmās pārrakstīt. Viņš pūlējās aizturēt slejas pēc iespējas ilgāk, lai vēl kādu dienu varētu pastrādāt. Un tikai 24. jūnijā beidzot bija apmierināts un uzrakstīja Perkinsam, ka tagad viņam izdevies uzrakstīt «jaunas un daudz labākas beigas».

«*Scribner's Magazirte»* sāka publicēt romānu maija numurā. Interesi par romānu iekvēlināja presē parādījies paziņojums, ka Bostonas policijas priekšnieks aizliedzis pārdot šajā pilsētā žurnāla jūnija un jūlija numuru, uzskatot šo sacerējumu par pārāk netikumīgu tik puritāniskai pilsētai kā Bostona.

Tagad, kad viss, ko varēja darīt, bija izdarīts, Hemingvejs sāka atpūsties un izklaidēties savā mīļajā Parīzē. Viņš ik dienas no ritiem nodarbojās ar boksu Amerikāņu kluba sporta zālē, gāja uz velosipēdistu sacīkstēm, iedzēra savās iemīļotajās kafejnīcās un bāros.

Šajā vasarā Parīzē ieradās Hemingveja senais paziņa no Toronto laikiem, kanādietis Morlijs Kalagans, kurš, kā jau Ernests viņam bija pareģojis, patiešām bija kļuvis par rakstnieku. Kalagans bija mēģinājis sameklēt Hemingveju Parīzē, bet nezināja adresi. Tomēr Ernests bija padzirdējis par viņa atbraukšanu un pats ieradās pie viņa viesnīcā. Tajā vasarā viņi bieži satikās, kopā boksējās, runāja par literatūru. Kalagans pēc tam uzrakstīja atmiņu grāmatu, ko nosauca «Tā vasara Parīzē», un citēja tajā savas interesantākās sarunas ar Ernestu.

Hemingvejs iedeva Kalaganam izlasīt romāna «Ardievas ieročiem»

slejas. Kalagans izteica savu sajūsmu un apgalvoja, ka šī grāmata daudz nozīmīgāka nekā «Un saule lec». Ernests pasmējās: ««Un saule lec» bija no tām grāmatām, ko var uzrakstīt sešu nedēļu laikā.» Bet tas taču rets gadījums, Kalagans uzstāja, kad recenzenti tik silti uzņem grāmatu, un reti kad viņi spriež tik pareizi. Hemingvejs, dzirdot šos vārdus, tūdaļ kļuva nopietns un sāka runāt ar tādu pārliecību, ka Kalagans, kā viņš raksta, jutis, cik daudz Hemingvejam vēl neatklātu domu par rakstnieka darbu: «Vienmēr paturi prātā vienu. Ja esi guvis panākumus, tu tos esi guvis aiz nepareiziem iemesliem. Ja kļūsti populārs, tad vienmēr ar sava darba

2:11

trūkumiem. Viņi vienmēr tevi cildina par trūkumiem. Tā ir vienmēr.»

Sājos Hemingveja vārdos jūtams rūgtums, kas palicis no vispārējās nepareizās izpratnes, ar kādu kritika uzņēma romānu «Un saule lec». Sājā Hemingveja nostājā ir arī pretruna, kas tik raksturīga ne tikai viņam, bet arī daudziem citiem rakstniekiem dažādos laikos. Viņš neliekuļoti runāja par to, ka kritika, ja tā slavē rakstnieku, tad par viņa darba vājāko pusi. Un tai pašā laikā visu mūžu vienmēr ar nepacietību gaidīja kritikas atsauksmes par savu jaunāko darbu, uztraucas, sašuta, reizēm gribēja vai fiziski izrēķināties ar kritiķi, kas slikti atsaucies par viņa darbu. Tas gan jāatzīst — amerikāņu kritika lielākoties bi ja ļoti netaisna pret viņu. Bet viņam piemita rakstnieka godkāre — viņš gribēja būt amerikāņu literatūras čempions.

Citā sarunā ar Kalaganu Hemingvejs izteica savu nostāju attiecībā uz filozofisku ideju iedzīvināšanu mākslas darbā. Rakstnieks, viņš sacīja, vienmēr nokļūst nepatikšanas, kad sāk domāt sava rokraksta lappusēs. Viņš ļauj lasītājam redzēt, kā varoni piespiež izsacīt autora domas. Kalagans strīdējās ar viņu. Vai viņš ar to nenoliedz vispārinātu skatu uz dzīvi? Viņš taču piekrīt tam, ka meta-fiziskas problēmas ir cilvēka dzīves neatņemama sastāvdaļa? Varbūt, atbildēja Hemingvejs, bet viņš netic metafizikai, dažādām abstraktām idejām. Rakstnieka uzdevums ir aprakstīt to, kas ir konkrēts, ko viņa personāžs var just, izmēģināt, pārdzīvot, un viņa domam jārodas no konkrētām sajūtām.

Hemingvejs, protams, nenoliedza filozofisku koncepciju lomu cilvēka garīgajā dzīvē, taču viņš bija dziļi pārliecināts, ka literārā darba varoņa domām organiski jāizriet no viņa konkrētajām izjūtām.

Kalaganu interesēja vēl viena Hemingveja individualitātes iezīme. Ap to laiku Hemingvejs bija sastrīdējies ar daudziem saviem vecajiem draugiem. Vēl vairāk, viņš sāka likties augstprātīgs, parak viegli aizvainojams, tīro sīkumu dēļ varēja saniknoties, gandrīz vai kauties.

Tā tas bija. Un ikvienu tādu gadījumu uztvēra dzeltenā prese, uzpūta, radās leģenda par «rupjo tēviņu» Hemin-gveju, «kausli» Hemingveju. Taču pirmkārt vecie draugi ne vienmēr izturējās

pienācīgi un dažreiz bija pelnījuši, ka viņiem patiešām «sadod pa fizionomiju». Tā, piemēram, Roberts Makelmons, vecais draugs, kas kādreiz publicēja

I lemingveja pirmo grāmatiņu, pats neizdevies rakstnieks, ipskauzdams Hemingveju par panākumiem, sāka izplatit par viņu visnetīrākās tenkas, apgalvodams, ka Ernests piekāvis Hedliju, ka viņš esot homoseksuālists un tamlīdzīgi. Bet Hemingvejs tai laikā pūlējās pierunāt Perkinsu izdot Makelmona grāmatu. Kad Kalagans Ņujorkā satikās ,n Perkinsu un pie brokastgalda pieminēja Makelmona vārdu, Perkinss viņam pateica, ka tikai aiz cieņas pret I lemingveju izdevniecība nolēmusi publicēt Makelmona romānu. Bet Makelnrons aizbrauca uz Ņujorku un, brokastojot ar Perkinsu, sāka izklāstīt tam visas savas netīrās tenkas par Hemingveju, nezinādams, ka tieši Ernests lūdzis izdevniecību izdot, viņa grāmatu. Perkinss sacīja Kalaganam: «Es jums to izstāstu tāpēc, ka Makelmons ir jūsu draugs. Arī jūs droši vien brīnījāties, ka Hemingvejs viņu aizmirsis. Redzat, nav vis aizmirsis. Es nemaz neuztraukšos, ja jūs izstāstīsiet Makelmonam, kāpēc mēs atteicāmies publicēt viņa grāmatu. Es pat ceru, ka jūs viņam to izstāstīsiet.»

Bija arī citi gadījumi. Tā Hemingvejs krasi mainīja savas attiecības pret Fordu Medoksu Fordu, ar kuru kādreiz bija joti draudzīgs un kurš Ernesta rakstnieka karjeras pašā sākumā rakstīja, ka Hemingvejs ir «pats labākais Amerikas rakstnieks». Galīgā šķiršanās neapšaubāmi nolika tāpēc, ka Fords atklāti pārgāja reakcijas nometnē. Tādu vai citādu iemeslu dēļ Hemingvejs atstūma daudzus savus vecos draugus. Bet viņš taču bija maigs, mīlošs cilvēks. Pārdomājot šo jautājumu, Kalagans izteica visai ticamu pieņēmumu, ka varbūt Hemingvejam bijusi slepena prasība aizsargāt savu «es» no visiem, kas varētu kaut kā pretendēt uz ietekmi viņa daiļradē.

Tai pašā vasarā Hemingvejs Parīzē iepazinās ar literātu un tulkotāju Semjuelu Patnemu, kurš vēlāk uzrakstīja atmiņu grāmatu «Parize bija mūsu mīļākā». Tajā Patnems stāsta par satikšanos ar Hemingveju. Patnemu visvairāk ietekmējusi Hemingveja pārliecībā, ka rakstniecībā pats galvenais ir darbs. «Kad viegli rakstīt, grūti lasīt» — šo formulu Hemingvejs daudzreiz atkārtojis Patnemam. Un vēl viņš piešķīra milzīgu nozimi darbam ar valodu. «Pirmais un pats svarīgākais vismaz rakstniekam mūsu laikos,» viņš teica, «ir atkailināt valodu un padarit to tīru, attīrit to līdz kaulam, bet tur vajadzīgs darbs.»

Jūlijā Hemingvejs atkal bija savā mīļajā Pamplonā uz

fieslu, pēc kuras tā bija ilgojies iepriekšējā vasarā, būdams Amerikā. Viņam gribējās atkal papriecāties par sava ruduļa Kaetano Ordonjesa meistarību. Tas uzstājās ar vārdu Ninjo de la Palma. Šogad Ninjo de la Palma sacentās ar Belmonti, ko uzskatīja par Spānijas

lielāko matadoru. Taču ar Ninjo de la Palmu šoreiz bija kaut kas noticis, viņa uzstāšanās bija «sakāve pēc sakāves». «Sāpīgi bija skatīties,» Hemingvejs rakstīja, «kā viņš baidījās, kad gāja nogalināt vērsi. Visu sezonu viņš nogalināja vēršus tā, lai briesmas būtu minimālas.» Tāds gals pienāca lieliskajam zēnam matadoram, ko Hemingvejs parāda romānā «Un saule lec» ar Pedro Romero vārdu.

Tapat kā agrāk, Hemingvejam, kurš jau kopš 1925. gada vēlējās uzrakstīt grāmatu par vēršu cīņām, gribējās būt pēc iespējas tuvāk šai divkaujai uz. dzīvību un nāvi, izprast un izjust, ko jūt matadors un kas noteic viņa rīcību. Reizēm, kad izlaida jaunos vērsēnus un iesācēji demonstrēja ar tiem savu drosmi un veiklību, Hemingvejs pats izskrēja arēnā. Taču viņš tam nebija visai piemērots «Mans augums,» viņš teica, «nebija vajadzīgā apmēra, es biju pārāk resns tajās vietās, kur nepieciešama lokanība, un arēnā es nebiju nekas cits kā manekens, uzbrukuma mērķis vērsim.» Viņu glāba tas, ka vēršiem, ar kuriem ļāva papriecāties amatieriem, bija noslīpēti ragi. Citādi, sacīja Hemingvejs, viņš būtu «pārdurts kā papiru sainis».

Laimīgs gadījums palīdzēja Hemingvejam būt ciešā kontaktā ar vēršu cīņām. Tai gadā par sensāciju kļuva jaunā matadora Sidneja Franklina uzstāšanās. Sensācija bija jau tas, ka Spānijā uzstājās matadors, kas nav spānietis. Franklina īstais uzvārds bija Frumkins, viņa vecāki bija Krievijas ebreji, viņš pats bija uzaudzis Bruklinn, vēršu cīņas mākslu apguvis Meksika un tagad sāka uzstaties Spānijā.

Vēlāk Franklins uzrakstīja atmiņu grāmatu, kurā stāsta par iepazīšanos ar Hemingveju. Viņš sēdēja ar saviem cienītājiem *Gran Via* kafejnīcā, kad viesmīlis pateica viņam, ka ar viņu vēloties runāt kāds amerikānis. Franklins bija pieradis, ka daudzi amerikāņi, nokļuvuši grūtībās, nāca pie viņa pēc palīdzības. Redzams, šis bija tieši tāds gadījums — cilvēks, kas pienāca pie viņu galdiņa, ilgi nebija skuvies, viņam nebūtu bijis par ļaunu apgriezt matus, viņa uzvalks bija apnēsāts, izskatījās tā,

il kā pēdējo reizi būtu gludināts pasaules kara laikā. Sid-nejs jau bāza roku kabatā, lai izņemtu naudu, kad noskaidrojās, ka cilvēks grib parunāties ar viņu. Viņš no-•auca savu vārdu, taču Franklinam tas neko neizteica, jo, lapat kā vairums matadoru, viņš lasīja likai par vēršu ciņu.

Izrādījās, ka šo cilvēku, vārdā Hemingvejs, arī interesē vēršu cīņas. Par pārsteigumu Sidnejam jaunais paziņa ļoti daudz zināja par šo tematu. Turklāt viņš apbrīnojami precīzi izvēlējās angļu izteicienus specifiskiem terminiem, kurus, kā likās Sidnejam, neiespējami pārtulkot angļu valodā.

Hemingvejs uzaicināja Franklinu brokastot kopā ar viņu, bet matadors, nospriedis, ka noplukušajam paziņam nav naudas, ielūdza viņu pie sevis. Tagad šis dīvainais vīrs atkal pārsteidza Sidneju — viņš

zināja par ēdieniem un vīniem, ko pasniedza šajā spāņu kafejnīcā, vairāk nekā matadors. Pie brokastīm Hemingvejs pastāstīja Sidnejam savu sapni — viņam gribolies pabraukāt pa valsti kopā ar Sidneju. Franklins aizrādīja, ka šie braucieni maksāšot krietnu summu. Flemingvejs atbildēja, ka cerot izturēt tādus izdevumus.

Otrā dienā Franklins viņam paziņoja, ka aprunājies ar saviem kvadriljas puišiem un viņi nolēmuši, ka var ņemt līdzi vēl vienu cilvēku savā karavanā, kurā ir vairāk nekā divdesmit mašīnu. Hemingvejs bija aizkustināts. «Es nezinu, no kā tas bija,» atcerējās Franklins, «bet es redzēju, ka viņam acis kļuva valgas.» Radās vēl cita problēma: visas biļetes uz vēršu cīņām ar Franklina piedalīšanos bija jau iepriekš pārdotas. Bet Sidnejs sacīja, ja viņa jaunajam paziņam nekas nebūtu pretī noskatīties vēršu cīņu tuvumā, atrodoties arēnā, tad viņš to varot izkārtot. Hemingvejs ar prieku piekrita.

Tā sakās viņu kopējais ceļojums pa koridām. Vakaros viņi ilgi sarunājās. Hemingvejs izjautāja Franklinu par vēršu cīņām no visdažādākajiem viedokļiem. Un savukārt stāsti ja Franklinam par dažiem seniem agrako laiku matadoru paņēmieniem. Reiz viņš ieteica Sidnejam izmēģināt arēna dažus tādus paņēmienus, kas Spānijā nav redzēti gadus piecdesmit. Sidnejs pamēģināja — efekts bija pārsteidzošs, sākās vesela diskusija avīzēs, žurnālisti centās izdibināt no Franklina, kur viņš uzzinājis par šiem paņēmieniem.

Turpmāk viņi izstrādāja signālu sistēmu — Hemingvejs ziņoja matadoram, kā izskatās viņa rīcība no skatītāju viedokļa un kas viņam jādara tālāk. Tas bija viņu noslēpums. Franklins atzina, ka šī sadarbība palīdzējusi viņam kliīt par Spānijas publikas elku. Sidnejs ilgu laiku nezināja, kas ir šis viņa paziņa. «Es neturēju par vajadzīgu stāstīt viņam, ka esmu rakstnieks,» rakstīja Hemingvejs, «un tā mēs pavadījām dažas nedēļas kopā braucienos pa Spāniju. Beidzot kāds pateica viņam, ka esmu rakstnieks, bet viņš tikai ar pūlēm tam noticēja. Es to uzņēmu kā komplimentu.»

Pēc šī brauciena pa Spāniju Hemingvejs, tāpat kā iepriekšējos gados, atpūtās Andajā un 20. septembrī atgriezās Parīzē. 1929. gada 22. septembrī iznāca romāns «Ardievas ieročiem». 28. septembrī Perkinss atsūtīja viņam telegrammu: «Pirmās atsauksmes lieliskas. Izredzes labas.» Kritiķi patiešām uzņēma jauno romānu ar skalu atzinību. Vairāk par citām Hemingvejam gāja pie sirds Hačinsona atsauksme «New *York Times».* Tas rakstīja: «Angļu medicīnas māsas un amerikāņu sanitārā korpusa virsnieka mīlas stāsts, nelaimīga mīlestība, kā Romeo un Džuljetai, ir augstākais sasniegums literatūras virzienā, ko var nosaukt par jaunromantismu.» Hemingvejs ari pats bieži izteicās par savu romānu, ka tas esot moderns stāsts par Romeo un Džuljetu.

Parīzē, Silvijas Bīčas veikalā, Hemingvejs iepazinās ar kritiķi

Allenu Teitu, kura atsauksmes par saviem darbiem viņš jau sen bija ievērojis. Viņi gan tūlīt sastrīdējās: Hemingvejam nepatika Allena Teita apgalvojums, ka viņa darbos jūtama Defo un Marieta ietekme. Strīds paliek strīds, bet Hemingvejam oti gribējās zināt šā dzēlīgā kritiķa domas par viņa jauno romānu. Viņš aiznesa grāmatu uz viesnīcu Allenam, kad tas gulēja slims. Otrā rītā Ernests atkal ieradās un, izdzirdis Teita vārdus, ka tas ir šedevrs, drāzās lejā pa kāpnēm priecīgs kā bērns.

Grāmatai bija Amerikā nedzirdēti panākumi — oktobra vidū bija pārdoti jau 28 tūkstoši eksemplāru. Grāmatas pārdošanai nekaitēja pat oktobrī notikušais briesmīgais biržas krahs, kas satricināja visu Ameriku un daudzus gadus bija Savienoto Valstu ekonomikas krīzes cēlonis.

Tikmēr bija pienācis laiks atgriezties dzimtenē.

17. NODAĻA GOLFA STRAUMES ŪDEŅI UN VAIOMINGAS MEži

... un tagad, trīsdesmit astoņu gadu vecumā, viņš tikpat dedzīgi šāva un makšķerēja kā tad, kad pirmās reizes gāja tēvam lidzi. Laiks bija bezspēcīgs šīs kaislības priekšā...

E. *Hemingvejs. Tēvi un dēli*

1930. gada februāra sākumā viņi atgriezās Kīvestā. Viņu draudzene Lorēna, Čārlza Tompsona sieva, bija noīrējusi viņiem labu, lielu māju Perlas ielā, pie kazino. Pa ceļam uz Kīvestu viņi iebrauca Ņujorkā, un Ernests ielūdza dažus savus tuvākos draugus atbraukt uz Floridu ziemas sezonā pazvejot. Viņš noīrēja lielu kuteri, kurā varēja samērā ērti iekārtoties celti cilvēki. Viņš jau bija vienojies ar Brā Sondersa draugu, profesionālu zvejnieku Buržē, ka tas būs viņu locis. Hemingvejs sapņoja par tālu braucienu uz Marķīza salām un Drai-Tortugasu.

Par viņa kompanjoniem šajā ekspedīcijā kļuva mākslinieks Maiks Streilers un Maksts Perkinss. Uz cienīgo Skribnera izdevniecības redaktoru, kurš reti kad izbrauca no Ņujorkas, šie jūras plašumi, Golfa straumes smarža, jūras rosīgā dzīve atstaja pārsteidzošu iespaidu. Viņam atklājās pavisam cita pasaule, kur Hemingvejs bija savā elementā.

Reiz brauciena laikā Perkinss jautāja Hemingvejam: «Kāpēc tu neraksti par visu to?» — «Varbūt kādreiz uzrakstīšu,» Ernests atbildēja. «Es vēl pārāk maz zinu par to.» Garām viņu laivai aizlidoja pelikāns. «Re, paskaties uz to,» sacīja Ernests. «Es pat nezinu, kāda vieta tam ir visu šīs apkārtnes parādību kopumā » Viņš zina, nodomāja Perkinss, bet viņš nerakstīs par to, kamēr tas viss nebūs nogulies viņa zemapziņā.

Zveja veicās. Maksim Perkinsam pat izdevās izvilkt 58 mārciņas smagu zivi, par vienu mārciņu pārspējot pasaules rekordu. Tortugasā viņi nokļuva vētrā un septiņpadsmit dienas nevarēja tikt projām no salas. Viņi uzaudzēja pa šo laiku pirātu bārdas, apēda visu pārtiku, kas viņiem bija līdzi, un izdzēra visus alkoholisko dzērienu krājumus. Vajadzēja pārtikt vienīgi no zivīm. Ernests bija

lieliskā noskaņojumā, apgalvoja draugiem, ka zivis veicinot smadzeņu darbību, dievojās, ka nekad savā mūžā neesot tik labi ēdis, un centās pierunāt viņus paliki šeit uz visiem laikiem. Perkinss reizēm rūca, ka viņam jāatgriežas darbā, taču bija skaidrs, ka viņš vairāk par visiem izbauda šo viņam neparasto dzīvi.

Šīs ekspedīcijas laikā Hemingvejs atzinās Perkinsam, ka savu nākamo grāmatu grib rakstīt par vēršu cīņām.

Apnia sākumā pie viņiem atbrauca Dos Pasoss ar sievu Keitu, Bil la Sniita māsu. Pirms tam viņi bija bijuši Mad-ridē un atveda Ernestam vēsti, ka Sidneju Franklinu sezonas sākumā smagi savainojis vērsis. Ernestu šī ziņa ļoti apbēdināja.

Pārtraukumos starp zvejas ekspedīcijām Hemingvejs rakstīja. Kad Perkinss ierosināja dot kaut ko «*Scribner's Magazine*» augusta numuram, viņš tam aizsūtīja jau gatavu stāstu «Vaiomingas vīns», kurā aprakstīja laulātu pāri, ar ko bija iepazinies iepriekšējā vasarā Šeridanā.

Vasaras karstums padzina Hemingveju no Kīvestas, un viņš kopā ar Polinu un Bambiju devās uz rietumiem. Tur, Vaiomingā, viņam iepatikās zviedra Nordkvisla rančo, un viņi tur noīrēja no baļķiem celtu mājiņu ar divām istabām. Visvairāk Hemingveju šeit vilināja upīte — tā bija strauja, bagāta ar lorelēm. Vēlāk viņš sacīja, ka tur esot vislabākā zvejas vieta pasaulē.

Pie viņa viesos tur ieradās vecais draugs Bills Horns ar līgavu. Viņi kopā medīja. Kalnos Ernests nogalināja lielisku brūno lāci.

Darbs pie grāmatas par vēršu cīņām virzījās uz priekšu gausi. Divdesmit astotajā septembrī rokrakstā bija 200 lappušu. Toties medības sagadāja īstu prieku, sabangoja asinis, sniedza asas izjūtas un gandarījumu par veiksmīgu šāvienu. Ernests ar saviem draugiem, vietējiem medniekiem, zirgos devās kalnos. Tur viņš nošāva savu pirmo briedi.

Oktobrī pie viņa atbrauca Dos Pasoss — un viņi atkal medīja kalnos, kaut gan tuvredzīgais Dos Pasoss bija loti vājš šāvējs. Dos Pasosu pārsteidza vietējo iedzīvotāju izturēšanās pret Hemingveju: «Viņi uzskatīja to par brīnišķīgāko cilvēku, kādu viņi jebkad satikuši.» Dos Pasoss nodomāja, ka no Ernesta būtu iznācis partizānu vadonis. Viņam piemita kaut kas tāds, ka, gluži dabiski, viņš jebkurā pasākumā kļuva par vadoni.

2:$8

Trīsdesmit pirmajā oktobrī Hemingvejs ar Dos Pasosu un vēl vienu draugu devās atpakaļ. Ceļi jau bija mazliet uzsaluši. Pirmā novembra naktī, kad Ernests sēdēja pie stūres, viņu apžilbināja pretī braucošās mašīnas ugunis, viņš mēģināja nogriezt malā, bet neveiksmīgi, un mašīna apgāzās. Hemingveju saspieda ar stūres ratu un salauza viņam roku. Viņu tūlīt aizveda uz slimnīcu Billingsas pilsētiņā. Ārsti baidījās, ka viņš varbūt nekad vairs nevarēs strādāt ar labo roku. Tā bezspēcīgi karājās lūzuma vietā. Grāmatā «Āfrikas zaļie pakalni» Hemingvejs atcerējās šo gadījumu:

«.. . .vaļējs lūzums starp plecu un elkoni, locītava izmežģīta, bicepss lūzuma vietā aso kaulu saplosīts, tā ka miesa sāka trūdēt, roka uzpampa un svila, kamēr galu galā sastrutoja. Viens ar savām sāpēm, jau piekto nedēļu negulējis, es kādā nakti pēkšņi sapratu, ko sajūt

alnis, kad tam trāpa lāpstiņā un tas savainots ieskrien biezoknī: un tai naktī pats visu to pārdzīvoju, visu, sākot ar mirkli, kad lode trāpīja zvēra plecu, līdz pašām beigām, un pa murgiem nodomāju, ka šīs manas ciešanas varbūt ir sods, ko izciešu par visiem medniekiem. Pēc tam atveseļojies es nolēmu: ja tas ari ir bijis sods, tad esmu to izcietis un tagad vismaz apzināšos, ko daru.»

Turklāt viņš atcerējās savu ievainojumu pirmajā pasaules karā:

«Biju darījis to, kas nu tika nodarīts man pašam. Tiku sašauts, sakropļots un aizgāju ievainots. Vienmēr esmu gaidījis, ka mani kaut kas nobeigs, un tas tiešām vairs nelikās svarīgi. Bet, tā kā man vēl joprojām patika medīt, tad apņēmos darīt to tikmēr, kamēr spēšu nošaut zvēru uzreiz, un, tikko šo spēju zaudēšu, vairs medībās neiešu.»

Tikai pirms Ziemsvētkiem viņu izrakstīja no slimnīcas, un, īsu laiciņu padzīvojuši pie Polinas piederīgajiem Pi-gotā, viņi atgriezās Kīvestā. Vēl visu 1931. gada pavasari viņš mocījās ar šīs katastrofas sekām, nevarēja rakstit — roka neklausīja.

Aprīlī Polina pateica, ka atkal ir stāvoklī. Tad Ernests nolēma, ka viņi vēl paspēs aizbraukt uz Franciju un Spāniju, viņš pastrādās pie grāmatas par vēršu cīņām un uz dzemdību laiku atvedis Polinu atpakaļ uz Savienotajām Valstīm. Šoreiz viņiem vajadzēja atgriezties Kīvestā, savā

mājā, kuru viņi beidzot bija nopirkuši. Tā bija pirmā viņa paša māja Amerikā.

Madridē Hemingvejs iepazinās ar mākslinieku Liiisu Kintanilju Vēlāk pilsoņu kara laikā Spānijā Hemingvejs rakstīja priekšvārdā Kintaniljas zīmējumu albumam, cik tas izcils mākslinieks un dižens cilvēks, un atcerējās «to vasaru, kad es rakstīju grāmatu un Kintanilja zīmēja savus apbrīnojamos zīmējumus, un mēs abi krietni pastrādājām visu dienu un vakaros satikāmies iedzert alu krodziņā Alvaresa pasāžā, un Kintanilja vienkārši un mierīgi skaidroja man, kāpēc nepieciešama revolūcija».

Visu to vasaru Hemingvejs neatlaidīgi strādāja pie grāmatas par vēršu cīņu un savāca tai lielāko matadoru fotogrāfijas. Viņš nolēma dekoratīvajā prettitulā izmantot spāņu mākslinieka Huana Grisa zīmējumu, tipiski ekspre-sionistisku darbu.

Atgriezušies Savienotajās Valstīs, viņi aizveda Patriku pie Polinas vecākiem Pigotā, bet paši aizbrauca uz Kanzas-sitiju, kur 12. novembrī Polina atkal ar ķeizargrieziena palīdzību dzemdēja savu otro dēlu, kuru viņi nosauca par Gregori ju.

Decembrī viņi visi jau bija Kivestā, savā jaunajā mājā. Šeit Hemingvejs galu galā pabeidza visai ieilgušo darbu pie grāmatas par vēršu cīņām, kurai nolēma dot nosaukumu «Nāve pēcpusdienā». Kopš tā brīža, kad viņš to iecerēja 1925. gadā, bija pagājuši septiņi gadi. Viņš saskaitīja, ka pa šiem gadiem bija noskatījies 1500 vēršu cīņas.

Tā bija jau sākotnēji drosmīga iecere — uzrakstīt grā-matu-pētījumu par vēršu cīņām. Viņš jau iepriekš zināja, ka šis temats nevar interesēt amerikāņu lasītājus. Viņš zināja, ka varbūt neizdosies saistīt lasītāju uzmanību. Taču viņu tas interesēja, ar vēršu cīņām viņš bija aizrāvies jau daudzus gadus, un jaunā grāmata kļuva ne tikai par pirmšķirīgu visu vēršu cīņas aspektu aprakstu, tā bija kopsavilkums visam, ko viņš zināja par Spāniju.

Šajā grāmatā ir Spānijas, ikvienas atsevišķas tās pilsētas, tās debesu, zemes, paražu, tikumu, glezniecības aromāts. Šajā grāmatā viņš atcerējās daudz ko — gan braucienu ar Hedliju no Pamplonas uz Madridi, kad viņi bija iedzēruši un pazaudēja biļetes, gan vērša ausi, ko Ninjo de la Palma uzdāvināja Hedlijai, gan peldēšanos Iratā, ūdenī, kas bija tik dzidrs kā gaisma, gan bēdīgo atgadī-

jumu, kad viņi aizbrauca uz Burgetu un noskaidrojās, ka mežcirtēji sabojājuši upi, no kuras pazudušas foreles, gan braucienu pie mākslinieka Miro, gan iepriekšējo vasaru, kad viņi ar Sidneju Franklinu rīkoja piknikus kopā ar matadoriem un (o draudzenēm Mansanaresas krastā.

Viņš aprakstīja Bilbao salto neglītumu, Santanderas kliedzošo bezgaumību, Aranhuesas zaļo oāzi, Rondas gleznai-numu, tveici Kordovā, peldēšanos naktī Graua krastā, augstās, skaidrās debesis virs Madrides.

Tā, piemēram, viņš rakstīja par Aranhuesu:

«Pēc atklātas, tuksnesīgas apkārtnes tveicīgās saules jūs piepeši atrodaties koku paēnā un redzat meitenes iedegušam rokām, ar svaigu zemeņu groziņiem, kas novietoti tieši uz līdzenās, kailās un vēsās zemes, zemenes, kuras jūs nevarat aptvert ar īkšķi un rādītājpirkstu, saliktas starp zaļām lapām pītos groziņos. . . Jūs varat paēst koka paviljonos, kur cep gaļu un cāļus uz kokoglēm, un izdzert visu valdepenjasu, ko varat nopirkt par piecām pesetām.»

Varbūt īpaši ievērības cienīgs šajā grāmatā ir Valensi-jas apraksts, jo tas uzskatāmi parāda, ka bez «Nāves pēcpusdienā» vēlāk grūti būtu bijis uzrakstīt «Kam skanēs zvans».

«Valensijā, kad tur pats karstākais laiks, jūs varat krastmalā par vienu vai divām pesetām paēst jebkurā no paviljoniem, kur jums pasniegs alu, garneles, ēdienu no tomātiem, saldajiem pipariem, safrāna un lieliskiem jūras produktiem — gliemežiem, langustiem, sīkajām zivtiņām, mazajiem zutēniem, tas viss pagatavots kopā. To visu varat dabūt līdz ar pudeli vietējā vīna par divām pesetām, un baskājaini bērni staigā pa krastu, un tur ir salmu jumts virs paviljona, vēsa smilts zem kājām, jūra ar zvejniekiem, kas vakara vēsumā sēž melnās laivas, un, ja olra rītā iesiet peldēties, varēsiet noskatīties, kā tās izvelk krastā sešu vēršu pajūgs.»

Taču galvenais grāmatā, protams, bija vēršu cīņas apraksts.

Hemingvejs jau 1926. gadā rakstīja Perkinsam, ka šai grāmatai jābūt nevis vēstures mācības grāmatai vai vēršu cīņas slavinājumam, bet, ja izdosies, «pašai vēršu cīņai». Viņš apgalvoja, ka, izņemot baznīcas rituālu, vēršu cīņa ir vienīgais, kas atlicis neskarts no senās Spānijas, tā ir ceremonija ar dziļu nozīmi. Vēršu cīņa, viņš toreiz rakstīja, saista interesi ar savu traģismu, tas īstenībā ir dzīvības un nāves jautājums. Aiz Spānijas robežām nav

daudz tādu, kas kaut ko zina par īsto torero mākslu. Un beidzot — vēršu cīņa ir profesija, kurā jauns zemnieks vai zābaku spodrinātājs vecumā līdz 23 gadiem var nopelnīt astoņus tūkstošus gadā. Tāds interešu apvienojums, pēc Hemingveja domām, noteikti var «kaut ko pateikt cilvēkiem».

Hemingvejs aplūkoja vēršu cīņu kā lielu mākslu. «Kādreiz,» viņš rakstīja grāmatā «Nāve pēcpusdienā», «par pašu galveno cīņas skatā uzlūkoja vērša nogalināšanas momentu; lidz ar šīs mākslas attīstību un izaugsmi arvien lielāku nozīmi ieguva banderilju ieduršana un prasme nkoties ar muletu. Apmetnis, banderiljas un muleta pamazām kļuva par pašmērķi.» Bet agrāk, viņš apgalvoja, «cīņas mērķis bija pēdējais zobena dūriens, cilvēka un vērša cīņa uz dzīvību un nāvi, «patiesības moments», ka to dēvē spāņi».

Izpētot moderno vēršu cīņas mākslu, Hemingvejs secina, ka «tā neapšaubāmi ir izvirstoša māksla un, kā ikviena dekadences parādība, tā tieši tagad, visstiprākās izviršanas periodā, uzplaukusi sevišķi krāšņi».

Grāmatā «Nāve pēcpusdienā» Hemingvejs parāda interesantu personāžu — Veco lēdiju, ar kuru autors grāmatas lappusēs sarunājas un strīdas. Un, kad runa ir par dekadenci, Vecā lēdija piesienas autoram, aizrādot, ka viņu ļoti grūti saprast, un autors spiests viņai paskaidrot, ka «nav tik viegli lietot terminu «dekadence», tāpēc ka tagad tas ir tikai lamu vārds, ar ko kritiķi apsaukā visu, ko vēl nav paspējuši saprast vai kas, viņuprāt, runā pretī viņu tikumiskajiem jēdzieniem».

Līdzās vēršu cīņas pētījumiem Hemingvejs savā grāmatā izteicis daudz visai interesantu domu par literatūru, līdz ar to formulējot savus estētiskos un rakstnieka darba principus. Vispirms viņš iestājās par skaidrību. «Ievērojiet to,» viņš apgalvoja, «ja rakstnieks raksta skaidri, katram redzams, kad viņš ir neīsts. Ja viņš cenšas aizmiglot acis, lai izvairītos no tiešiem apgalvojumiem, tad šis ne-īstums nav tik viegli atklājams un cili rakstnieki, kam šāda aizmiglošana vajadzīga tādam pašam mērķim, aiz pašaizsardzības dziņas cildinās viņu.»

Savu rakstnieka kredo Hemingvejs ir izteicis šādos vārdos:

«Kad rakstnieks raksta romānu, viņam jārada dzīvi cilvēki, nevis literāri personāži. Personāžs — tā ir karika-

tura ... Ja cilvēkiem, kurus rakstnieks rada, ir raksturīgi runāt par

vecmeistariem, par mūziku, par moderno glezniecību, par literatūru vai zinātni, lai viņi runā par to ari romānā. Ja tas nav raksturīgi, bet rakstnieks piespiež viņus par to runāt, viņš ir krāpnieks, un, ja viņš pats runa par to, lai parādītu, cik daudz viņš zina, — tad viņš ir lielībnieks. Lai cik izdevīgs būtu izteiciens vai metafora, rakstniekam tie jālieto tikai tur, kur tie katrā ziņā vajadzīgi un neaizstājami, citādi viņš aiz godkāres sabojās savu darbu. Mākslinieciskā proza — tā ir arhitektūra, nevis dekoratora māksla, un baroka laiki ir pagājuši ... Cilvēkiem, kas darbojas romānā (cilvēkiem, nevis mākslīgi izveidotiem personāžiem), jārodas no rakstnieka uzkrātās un asimilētās pieredzes, no viņa zināšanām, no viņa prāta, sirds, no visa, kas viņā ir. Ja viņš netaupa pūles un piedevām viņam vēl laimējas, tad viņš tos aizvadis līdz papīram visā pilnībā un tad tiem būs vairāk nekā divas dimensijas un tie dzīvos ilgi ... Ja rakstnieks labi zina to, par ko raksta, viņš var izlaist daudz ko no tā, ko zina, un, ja viņš raksta patiesīgi, lasītājs jutis visu izlaisto tikpat spēcīgi, it kā rakstnieks to būtu pateicis. Aisberga kustības diženums slēpjas tajā apstāklī, ka tikai astotā daļa no tā paceļas virs ūdens līmeņa ... Un ievērojiet: nevajag sajaukt nopietnu rakstnieku ar patētisku rakstnieku. Nopietns rakstnieks var būt vanags vai klija, vai pat papagailis, bet patētisks rakstnieks vienmēr ir ūpis.»

Interesantas un Hemingvejam raksturīgas domas izteiktas šajā grāmatā ari par novatorisma problēmu literatūrā un mākslā, par neizbēgamo cīņu starp veco un jauno, par šo mūžīgās atjaunošanās procesu.

_ «Ikkuru mākslu,» viņš rakstīja, «rada tikai diži meistari. Ārpus viņu daiļrades nav nekā, un visi virzieni mākslā kalpo tikai beztalantīgo sekotāju klasifikācijai. Kad rodas īsts mākslinieks, dižens meistars, viņš ņem visu, kas aptverts un atklats viņa mākslā līdz viņam, un tik strauji pieņem sev vajadzīgo un noraida nevajadzīgo, it kā viņš būtu piedzimis, jau bruņojies ar zināšanām, jo grūti iedomāties, ka cilvēks varētu acumirklī apgūt dziļu gudrību, kurai parastais mirstīgais būtu izlietojis veselu mūžu; pēc tam dižens mākslinieks iet tālāk par to, kas atklāts un paveikts agrāk, un rada savu — jaunu. Taču dažreiz paiet ilgs laiks, iekams atkal rodas dižens mākslinieks, un tie, kas pazinuši vecos meistarus, reti kad uzreiz atzīst jauno.

Viņi aizstāv veco, grib, lai viss būtu tā, kā saglabājies viņu atmiņā. Bet citi — jaunāki laikabiedri atzīst jaunos meistarus, kas apveltīti ar zibenīgi ātras izpratnes spējām, un galu galā ari senā piekritēji padodas. Viņu nevēlēšanās uzreiz atzīt jauno ir piedodama, jo, gaidot to, viņi ir redzējuši tik daudz pseidomeistaru, ka kļuvuši kašķīgi un vairs netic paši saviem iespaidiem; droša liekas vienīgi alinina. Bet atmiņa, kā zināms, vienmēr pieviļ.»

Dižena gleznieciības meistara paraugs Heiningvejam bija Goija.

Runājot par to, Hemingvejs neviļus lietoja tos pašus vārdus, ar kuriem vairākkārt bija raksturojis pats savu daiļrades metodi:

«Goija neatzina kostīmus, viņš ticēja melnajiem un pelēkajiem toņiem, putekļiem un gaismai, augstienēm, kas paceļas no līdzenuma, pakalniem ap Madridi, kustībai, savam vīrišķīgajam spēkam, glezniecībai, gravīrai un tam, ko viņš redzēja, juta, manīja, turēja rokās, apoda, ēda, dzēra, pakļāva, pacieta, izvēma, ņēma, uzminēja, ievēroja, mīlēja, ienīda, apstaigaja, vēlējās, noraidīja, pieņēma, nolādēja un pazudināja. Protams, neviens mākslinieks nespēj to visu uzgleznot, taču viņš mēģināja.»

Hemingvejam bija skumji beigt šo grāmatu, kuras uzrakstīšanai bija vajadzīga tik daudzu gadu pieredze, grāmatu, kas it kā noslēdza lielu viņa dzīves periodu. Un, beigdams šo grāmatu, viņš rakstīja, ka daudz kas tur, Spānijā, jau mainījies, bet viņu tas nesarūgtina, jo arī cilvēki mainās un arī viņš pats vairs nav tas, kas bija agrāk. Un mēs visi aizejam no šīs pasaules, iekams tā pārāk stipri izmainījusies, taču ari pēc mums līs ziemeļos lieti un vanagi vīs ligzdas zem katedrāles kupola Sanljago de Kainpostelā ... «Bet mēs vairs neatgriezīsimies tumsā no Toledo, rīdami ceļa putekļus un uzdzerdami tiem virsū fundadoru, un vairs neatkārtosies tā nedēļa Madridē un viss, kas notika laja jūlija naktī.»

Grāmatas «Nāve pēcpusdienā» pēdējās rindās Hemingvejs ļoti īsi pieskārās viņam ārkārtīgi svarīgai un sāpīgai tēmai — par «pasaules glābšanu».

Liela krīze, kas izcēlās Amerikā 1929. gadā un ievilkās uz. vairākiem gadiem, uzliesmojuma mirklī spilgti apgaismoja dīvainas kapitālistiskās iekārtas pretrunas šaja visbagātākajā un it kā labklājības valstī. Izrādījās, ka uzmanības centrā ir sociālie jautājumi. Un visa Amerikas progresīvā radošā inteliģence skaidri apzinājās, ka nav tiesību

2'14

izvairīlies no šo problēmu mākslinieciskās izpētes. Sājā vidē notika krasa pārvirze uz kreiso pusi. Tomēr, kā arvien mēdz būt, līdzās nopietniem rakstniekiem, kas pievērsās sociālām problēmām, radās daudz konjunktūras cilvēku, kuri ar savu smalko ožu bija uztvēruši, ka ar šo moderno sociālo tēmu var labi nopelnīt. Hemingvejam šī vispārējā aizraušanās ar «strādnieku» tēmu bija pretīga. Viņš varēja rakstīt tikai par to, ko labi zināja, ko pats bija pieredzējis, izjutis, pārdzīvojis ar visu savu būtību. Un rakstīt par to, ko viņš īstenībā nemaz nezināja, bija pret viņa pārliecību. Pretīgi bija arī rakstīt par modes tēmām. Un galu galā viņš palika nomaļus no sabiedrības kustības galvenajām problēmām. Un viņam par to asi uzbruka arī daži viņa draugi, pārmetot viņam apolitiskumu, aizraušanos ar tēmām, kas tālas un svešas sabiedrībai.

Hemingvejs, pieradis boksā un literārā polemikā aizvien atbildēt ar triecienu uz triecienu, sirds dziļumos, kā redzams, cieta savas pozīcijas dēļ. Un droši vien tāpēc grāmatas pēdējās rindās viņš mēģināja to izskaidrot.

«Pats galvenais,» viņš rakstīja, «dzīvot un strādāt pēc sirdsapziņas; skatīties, klausīties, mācīties un saprast; un rakstīt par to, kas apgūts, kā pienākas, ne agrāk, bet arī ne pārāk ilgi pēc tam. Lai tie, kas grib, glābj pasauli — ja viņi to redz skaidri un kā vienotu veselu. Tad jebkurā tās daļā, ja tā parādīta patiesīgi, būs atspoguļota visa pasaule. Pats svarīgākais ir strādāt un iemācīties strādāt.»

Ar šiem vārdiem Hemingvejs lika saprast, ka viņš vēl nesaskata pasauli kā vienotu veselu, ka viņš vēl nav sagatavojies rakstīt par to, ko nav izpratis, ko nav pamatīgi izpētījis. Taču viņš saprata, ka «Nāve pēcpusdienā» — tā vēl nav īsta grāmata, tomēr, kā viņš rakstīja, «kaut ko vajadzēja pateikt. Vajadzēja pateikt par dažiem ļoti svarīgiem un vienkāršiem jautājumiem.»

1932. gada janvāra vidū grāmatas «Nāve pēcpusdiena» rokraksts bija pabeigts un nosūtīts Perkinsam. Tagad Hemingvejs atkal aizrautīgi nodevās zvejai. Februārī un martā viņš divreiz devās ekspedīcijā uz Tortugasu. Bet aprīlī viņš pirmoreiz devās kopā ar Džo Raselu viņa jahtā «Anita» tālā braucienā uz Kubu. Brauciens bija domāts uz divām nedēļām, taču Ernestam tā iepatikās Kuba, ka viņš pavadīja tur divus mēnešus. Istaba ostas viesnīcā *«Ambos Mundos»* viņam likās ideāla vieta darbam. Pa logiem varēja redzēt veco katedrāli, māju jumtus, ieeju ostā un līča

plašumus līdz Kasablankas pussalai. Tur Hemingvejs iasīja grāmatas «Nāve pēcpusdienā» slejas.

Džo Rasels lieliski pazina šos ūdeņus, viņš pirmais no Kīvestas iedzīvotājiem ar savu «Anitu» sāka pārvadāt no Kubas kontrabandas rumu. Hemingvejs rakstīja, ka Rasels zinot par zobenzivīm vairāk nekā vairums Kīvestas iedzīvotāju par sivēniem. Otrs cilvēks uz «Anitas» bija Karloss Outjeress, labs zobenzivju un marlinu zvejnieks Kubā, kurš ziemā strādāja par kapteini uz zvejas kuģiem, bet vasarā zvejoja marlinus pārdošanai. Hemingvejs iepazinās ar viņu Tortugasā un no viņa pirmoreiz dzirdēļa par marliniem, ko zvejo pie Kubas krastiem.

Tur, hotelī «Ambos *Mundos*», Hemingvejs uzrakstīja vēl vienu stāstu par Niķu Adamsu — «Kādi jūs nekad nebūsit» —, kas atspoguļo Hemingveja iespaidus par pēdējo laikposmu frontē. Stāsts ir briesmīgs, pilns murgu, kas moka Niķu, kad viņš ir ievainots.

īsi pirms atgriešanās Kīvestā Hemingvejs noķēra lielu marlinu, vairāk nekā divas stundas mocījās, pūlēdamies pievilkt to pie «Anitas», caurcaurēm nosvīdis, un, kad beidzot jau grasījās to harpunēt, marlins pārrāva auklu un aizgāja. Hemingvejs krietnu pusstundu sēdēja un lādējās, nepievērsdams uzmanības tam, ka sāka līt auksts lietus. L'n

galu galā viņš saaukstējas.

Slimības laikā viņš lasīja grāmatas «Nāve pēcpusdienā» slejas un pamanīja, ka burtlicis katras korektūras lapas augšmalā uzlicis saīsināti «Hemingveja nāve». Ernests tā pārskaitās, ka tūlīt aizsūtīja Perkinsam telegrammu: «Vai tiešām tas liekas tik smieklīgi katrā korektūras lapā iespiest «Hemingveja nāve», vai varbūt tieši to jūs vēlaties?»

Jūlijā, tikko atlabojies pēc slimības, Hemingvejs kopā ar Polinu atkal devās uz Vaiomingu, uz Nordkvista rančo. Viņš atkal varēja no rītiem vērot sauli lecam virs kalnu kores, zirgā doties tālās izjādēs, makšķerēt foreles savā iemīļotajā strautā. Taču tajā apkārtnē sāka būvēt ceļu, un Hemingvejs bija pārliecināts, ka medīt tur vairs nevarēs — izbiedētie zvēri pāries uz Jeloustonas rezervātu.

Šurp pie viņa atbrauca draugs no Kīvestas, Čārlzs Tom-psons, un viņi kopā medīja aļņus, lāčus. Vakaros viņi sēdēja pie uguns, dzēra viskiju un tērzēja. Reiz, runājot par kāda viņu paziņas pašnāvību, Ernests mierīgi un par-

liecināti pateica, ka bez vilcināšanās nogalinātos, ja justu, ka ir bezcerīgi slims.

Divdesmit trešajā septembrī iznāca grāmata «Nāve pēcpusdienā», un Henringvejs steigšus atgriezās rančo, lai izlasītu pirmās atsauksmes, kuras Perkinsam, kā arvien, vajadzēja atsūtīt viņam. Atsauksmes bija nelabvēlīgas, Hemingvejs aizmeta tās un no jauna devas izjādē, vēl jo vairāk tādēļ, ka Tompsons jau bija nošāvis lāci, bet viņam tas līdz šim vēl nebija izdevies, un viņš to nekādi nespēja paciest. Kalnos jau bija sasnidzis sniegs. Beidzot viņam laimējās — un viņš sašāva lāci, bet tas aizgāja ievainots. Ernests sekoja tam pa asiņainajām pēdām sniega un galu gala panāca to. Lācis bija milzīgs, svēra 500 mārciņas, un Hemingveja mednieka godkāre tika apmierināta. Oktobra vidū viņi devās atpakaļ uz Kīvestu.

Tur viņu gaidīja Bambijs, kārtējo reizi ieradies no Parīzes. Zēnam jau bija deviņi gadi, viņš bija garāks un spēcīgāks, nekā mēdz būt zēni tādā vecumā. Polina bija aizbraukusi uz Pigotu pie matēs, kur bija saslimuši Patriks un Gregorijs. Pirmo reizi Ernests palika divatā ar vecāko dēlu. Pēc tam viņi abi mašīnā devās uz Pigotu. Šis brauciens uzvedināja Hemingveju uz tēvu un dēlu tēmu, ko viņš vēlāk izmantoja stāstā «Tēvi un dēli». Viņš aprakstīja jau pavecā Niķa Adamsa braucienu ar dēlu, Niķa atmiņas par tēvu, kurš iemācījis viņu medīt un zvejot, par Niķa bērnību Ziemeļmičiganas mežos, par draudzību ar indiāņu meiteni Trūdiju. Šajā stāstā Hemingvejs pirmo reizi pieminēja sava tēva pašnāvību.

Tieši toreiz parādījās uz ekrāniem pirmā filma pēc viņa romāna — «Ardievas ieročiem». Filma sagādāja viņam vienīgi sarūgtinājumu, neko citu. Viņš ar šausmām atklāja, ka, sekojot Holivudas «labajām

tradīcijām», kas nepieļāva traģiskas beigas filmā, režisors un scenāristi pielikuši viņa romānam «laimīgas» beigas. Bez tam Holivudas reklāmās speciālisti sāka izmantot faktus no viņa biogrāfijas filmas reklāmai. Hemingvejam nācās sūtīt Perkin-sam ievietošanai presē paziņojumu, kurā viņš lūdz kinematogrāfistus likt mierā viņa personisko dzīvi.

Pigotā Bambijs saslima un izturējās visai dīvaini. Tikai otrā dienā tēvam izdevās noskaidrot: puisēns, uzzinājis, ka viņam temperatūra 102 grādi, nolēmis, ka mirs, jo skola kāds zēns viņam sacījis, ka cilvēks nevarot dzīvot, ja temperatūra augstāka par 44 grādiem. Tēvs paskaid-

roja viņam atšķirību starp Fārenheita un Celsija termometru. Šis atgadījums noderēja par ierosmi stāstam «Visu dienu gaidīts».

1933. gada sākumā viņi atgriezās Kīvestā — un Hemingvejs rakstīja atkal jaunus stāstus. Darbs veicās labi.

Pa šo laiku viņš uzrakstīja dažus stāstus, kurus sakopoja ar jau agrāk uzrakstītajiem krājumā ar nosaukumu «Uzvarētājs neiegūst neko».

Starp jaunajiem stāstiem ar savu spēku un skaidrību izcēlās stāsts «Silta, gaiša vieta». Tas ir varbūt viens no pašiem traģiskākajiem Hemingveja stāstiem. Divi viesmīļi, viens vecāks, otrs jaunāks, runā par večuku, kas nāk šurp katru vakaru, dzer konjaku un negrib iet projām. «Vecajam vīram patika sēdēt vēlu, jo viņš bija kurls un tagad baudīja nakts miera atšķirību no dienas nemiera.» Viesmīļu sarunā noskaidrojas, ka pagājušā nedēļa vecais vīrs mēģinājis izdarīt pašnāvību, bet brāļameita izņēmusi viņu no cilpas. Jaunākais viesmīlis steidzas mājās pie sievas un met večuku ārā. Bet vecākais saka viņam:

«— Bet man patīk vēlu kavēties kafejnīcā. Es esmu no tiem, kam negribas iet gulēt. No tiem, kam naktī vajadzīga gaisma.»

Un viņš paskaidro savam jaunajam biedram: «Katru nakti es negribot slēdzu durvis, jo var gadīties kāds, kam vajadzīga kafejnīca.» Jaunais atbild, ka krodziņi atvērti visu nakti, bet vecākais cenšas viņam ieskaidrot: «1 u nesaproti. Šī ir tīra un patīkama kafejnīca. Te ir ļoti gaišs. Gaisma ir tik jauka, un ir vēl arī koku ēnas.» Pavecais viesmīlis iet mājās un prāto par to, ka šeit nav runa par bailēm. «Tas bija nekas, un viņš to zināja pārak labi. Viss bija nekas, un arī cilvēks bija nekas. Tā nu tas bija, un neko citu nevajadzēja ka vien gaismu un vēl mazliet tīrības un kārtības.»

Atmiņas par laiku, kad Hemingvejs gulēja slimnīcā Bil-lingsā, dveš no stāsta «Spēlmanis, mūķene un radio». Tajā Hemingvejs apraksta arī māsu Cecīliju, dedzīgu katolieti, kura sirsnīgi lūdz dievu par savas iemīļotās futbolkoinan-das uzvaru; atceras, kā viņš bezmiega naktīs klausījies radio, arvien no jauna pārslēgdamies uz citu staciju, kad iepriekšējā beigusi raidījumus.

Šajā stāstā atbalsojas arī Hemingveja rūgtās pārdomas par amerikāņu demokrātiju:

«Reliģija ir opijs tautai. Viņš tam ticēja, šis mazais

distrofiskais krodziņa īpašnieks. Jā, un mūzika ir opijs tautai. Par to tas kaulainais «man-sakāps-galvā» gan nebija padomājis. Ekonomiskas reformas ir opijs tautai, pieskaitīsim vēl klāt patriotismu, šo opiju itāliešu un vācu tautai. Un kā ar dzimumsakariem — vai tie arī nav opijs tautai? Dažiem no tautas. Dažiem labākajiem no tautas. Bet dzeršana ir visuvarenais opijs tautai, o, kas par lielisku opiju! Daži gan labāk grib radio, arī opijs tautai, loti lēts opijs, ko arī viņš patlaban lieto. Un kur tad azarta spēles: ja nu kas bija opijs, tad azarta spēles — viens no visvecākajiem opijiem pasaulē. Godkārība arī ir opijs tautai, tāpat kā ticība jaunām valdībām. Ja cilvēkam vispār kaut kas ir vajadzīgs, tad minimums valdības, pēc iespējas mazāk valdības. *Liberty,* brīvība, kam mēs ticējām, nu vairs ir tikai Makfcdena žurnāla nosaukums, nekas vairāk.»

Šos divus un vēl trešo stāstu — «Veltījums Šveicei» — nopirka žurnāls «*Scribner's Magazine».* No ceturtā stāsta — «Pasaules gaisma» — jaunais redaktars Dašiels atteicās. Šajā stāstā divi pusaudži, no kuriem vienā var nojaust Niķu Adamsu, kaut kur netālu no Manselonas Ziemeļmičiganā sēž stacijā kopā ar piecām ielasmeitām, dažiem baltajiem vīriešiem un trim indiāņiem un divas ielasmeitas strīdas, kura no viņām patiesi mīlējusi pazīstamo bokseri.

Tajā laikā žurnāls «*Atlantic*» sāka publicēt turpinājumos Gertrūdes Stainas memuārus, ko viņa bija iecerējusi kā savas kompanjones Alises Toklasas autobiogrāfiju. Hemingvejs zināja, ka stipri aizvainojis Gertrūdi ar «Pavasara ūdeņiem», taču nevarēja ne iedomāties, ka viņa tā atriebsies viņam savos memuāros. Staina, piemēram, apgalvoja, ka viņa un Sērvuds Andersons radījuši Hemin-gveju un ka viņi pēc tam «mazliet lepojušies un mazliet kaunējušies par savas darbības rezultātiem». Vēl Staina pateica, ka Hemingvejs krietni apguvis rakstnieka meistarību, 1924. gadā lasīdams viņas grāmatas «Amerikāņu tapšana» korektūras.

Daudzus gadus vēlāk, jau 1958. gadā, kad Hemingveju intervēja žurnālists Džordžs Plimptons un jautāja, kāda bijusi Gertrūdes Stainas ietekme uz viņu, Hemingvejs atbildēja: «Atvainojiet, es neesmu speciālists līķu uzšķēršanā. Tam nolūkam ir literāri un neliterāri pētnieki, kas nodarbojas ar šiem jautājumiem. Mis Staina ir rakstījusi

diezgan gari un diezgan neprecīzi par savu ietekmi uz manu darbu. Viņai tas bija nepieciešams pēc tam, kad viņa bija iemācījusies rakstīt dialogu pēc grāmatas ar nosaukumu «Un saule lec». Es ļoti labi pret viņu izturējos un uzskatīju — tas ir lieliski, ka viņa iemācījusies rakstīt dialogu. Man tas nebija nekas jauns — mācīties no visiem, no kā vien varēju, no dzīviem un mirušiem, es nevarēju iedomāties, ka

tas tik spēcīgi iedarbosies uz Gertrūdi.»

Viņam nācās pārciest vēl vienu triecienu. Jūnijā žurnālā *«New Republic»* bija publicēts kritisks raksts par viņu ar ņirdzīgu virsrakstu «Vērsis pēcpusdienā». Tā autors bija Hemingveja vecais paziņa Maksis īslmens. Ist-mens taja laikā jau sen bija nometis liberālo ietērpu, kurā kādreiz bija greznojies, un kļuvis nelabojams reakcionārs. Kā visi renegāti, viņš neieredzēja principiālus un nelokāmus cilvēkus, un Hemingvejs bija viens no tādiem. Raksts bija zemisks. Tajā Istmens apgalvoja, ka Hemingvejam esot ļoti jūtīga dvēsele, viņš pats stāstījis, ka bijis «līdz nāvei pārbijies», kad frontē nokļuvis apšaudes ugunīs, un tāpēc kopš tā laika pastāvīgi pūloties uzlabot savu garīgo seju, cenzdamies attēlot sevi kā «negantu dauzoņu, kam vajadzīgas slepkavības un kas stipri norūpējies par to, lai nodemonstrētu savas spējas aptvert slepkavības jebkura daudzumā». Tālāk Istmens apgalvoja: «Tas neapšaubāmi ir vispār zināms, ka Hemingvejs nav drošs par sevi, par savu vīrišķību.» Šis vilciens, turpināja Istmens, ir radījis jaunu stilu literatūrā — tajā jūtamas, ja tā var izteikties «neīstas spalvas uz krūtīm».

Varbūt Hemingvejs nemaz nebūtu uzzinājis par šo rakstu, bet to pamanīja Arčibalds Maklišs, sašuta, taisnīgi saskatīja tajā mājienu uz to, ka Hemingvejs it kā esot impotents, aizsūtīja žurnāla redakciiai sašutuma pilnu vēstuli un Hemingvejam uz Kīvestu Istmena rakstu ar savas vēstules kopiju.

Hemingvejs saniknojās. Viņš tūlīt nosūtīja žurnāla redakcijai vēstuli. Sarunās ar draugiem viņš saukāja 1st menu par cūku un nodevēju politikā, apgalvojot, ka Istmens un tā draugi nevarot piedot viņam to, ka viņš 11 pilnvērtīgs vīrietis un prot rakstīt. Pēc mēneša Hemingvejs paziņoja Perkinsam, ka Istmens atsūtījis viņam atvainošanās vēstuli, kurā noliedzis jebkādu ļaunu nodomu un apgalvojis, ka nekādu mājienu viņa rakstā neesot.. He-

,

mingvejs arī pateica Perkinsam, ka ar to neesot līdzēts un kādreiz viņš ar īstmenu izrēķināšoties.

Pret visām šām literārajām ķildām viņam bija drošas zāles — jūlijā viņš aizbrauca ar «Anitu» uz Kubas krastiem un apmēram simt dienas pavadīja Golfa straumes ūdeņos, zvejodams milzu marlinus. Pa to laiku viņš noķēra ap piecdesmit marlinu. Reiz iepretī Moro pilij Hemingvejs noķēra uz āķa 750 mārciņas smagu marlinu. Pusotras stundas gigantiskā zivs cīnījās, aizvilkdama «Anitu» astoņas jūdzes okeānā, un galu galā pārrāva auklu. Tādu dzīvi viņš mīlēja.

Havannē tajā laikā bija nemierīgi, lautas neapmierinātība ar Mačado diktatorisko režīmu noveda pie revolūcijas. Uz ielām šad tad atskanēja šāvieni. Polina atcerējās, ka reiz viņai vajadzējis palīst kafejnīcā zem marmora galdiņa, lai paslēptos no lodēm.

Hemingvejs neslēpa savas simpātijas pret Kubas revolūciju, viņš teica saviem draugiem, ka cer uz «šī pretīgā tirāna» Mačado gāšanu.

Atgriezies Kivestā, Hemingvejs uzrakstīja savu pirmo aprakstu jaunajam žurnālam «*Esquire*». Šā žurnālā redaktors bija viņa paziņa Arnolds Gingričs, kurš piedavaja 1 lemingvejam rakstit aprakstus, par ko vien viņš vēlas — par medībām, par zveju —, apsolot maksāt 250 dolārus par katru. Hemingvejam žurnāla nosaukums likās mazliet snobisks, taču viņu pievilka iespēja sistemātiski izteikt savas domas šī masu žurnāla lappusēs. Un bija vajadzīga ari nauda. Tā pirmo reizi pēc desmit gadiem viņš atgriezās pie žurnālistikas. Pirmais apraksts bija veltīts marlinu zvejai un saucas «Vēstule no Kubas».

Hemingveja senais sapnis par medību ekspedīciju uz Āfriku šoreiz sāka iegūt reālus apveidus. Polinas bagātais tēvocis Gass Pfeifcrs, iemīlējis Ernestu no pašas pirmās likšanās jau Parīzē, kad viņš pēc Polinas vecāku lūguma nolēma iepazīties ar cilvēku, ar kuru viņa gribēja precēties, bi ja ar mieru finansēt šo dārgo pasākumu. Ari Čārlzs lompsons nolēma piedalīties braucienā, un viņi ar Ernestu norunāja, ka Čārlzs rudenī panāks viņu Parizē.

Pagaidām Hemingvejs nolēma doties uz Spāniju. Augusta pirmajās dienās viņš kopā ar Polinu un Bambiju aizbrauca ar kuģi uz Eiropu. Polinai vajadzēja aizvest Bambiju pie Hedlijas, bet Hemingvejs nokāpa no kuģa

Santanderā un priecīgi metās tīkamajā Madrides dzīvē, kur gaidīja kafejnīcas, vēršu cīņas, tikšanās ar draugiem.

Kopš viņa pēdējā brauciena uz Spāniju šeit daudz kas bija mainījies. 1931. gadā bija notikusi revolūcija, monarhija bija gāzta un nodibinātā republika. Vēlāk Hemingvejs teica: «Es redzēju, kā dzima Republika. Es biju Spānijā, kad karalis Alfonss bēga un manu acu priekšā tauta radīja savu konstitūciju. Tā bija pēdējā Republika, kas radusies Eiropā, un es tai ticēju.»

Tagad viņš ar interesi vēroja valsts dzīvi, vēlēdamies uzzināt, kādas pārmaiņas tad republika nesusi tautai. Mad-ride bija kjuvusi bagātāka, tur cēla jaunas modernas mājas. Vecās kafejnīcas «*Fornos*» vietā bija izaugusi liela administratīva ēka, Mansanaresas krastā, kur vēl nesen Hemingvejs ar Sidneju Franklinu un Bambiju bija peldējušies un gatavojuši azaidu uz ugunskura, bija uzbūvēts liels peldu paviljons.

Taču tas, protams, nebija galvenais. Ar pieredzējuša žurnālista aci Hemingvejs saskatīja, ka zemnieki republikā ir tikpat nabadzīgi kā agrāk, bet tie, kas atrodas pie varas, cītīgi pilda paši savas kabatas. Viņš saprata, ka republikas mērķi ir taisnīgi, taču nevarēja neredzēt, ka «jaunā spēcīgā birokrātija», kā viņš izteicas rakstā žurnālam «*Esquire*», ne pārāk nesavtīgi nododas Spānijas labklājības idejām. «Politika,» viņš rakstīja, «tāpat kā agrak, ir ienesīga profesija.» Kāds

spāņu žurnālists rakstā par Hemingveju bija.nosaucis viņu par «Spānijas draugu», un Hemingvejs šajā rakstā viņa publicistikai parastajā ironiskajā tonī izteicas, ka «Spānija ir pārāk liela valsts un pašlaik tur pārāk daudz politiķu, lai cilvēks spētu būt draugs visiem, nebaidoties par savu drošību».

Viņš redzēja, cik spēcīga ir reakcija Spānijā, un saprata, ka šo valsti vēl gaida smagi pārbaudījumi. Viņu neatstāja sajūta, ka tuvojas traģēdija, un viņš ar rūgtumu rakstīja: «Šīs valsts pārvalde pašlaik ir drīzāk komiska nekā traģiska izrāde, bet traģēdija ir ļoti tuvu.»

Pārtraukumos starp vēršu cīņām un medībām — viņš devās Estremadūras kalnos kopā ar savu draugu mākslinieku un revolucionāru Lūisu Kintanilju medit mežacūkas — Hemingvejs strādāja pie gara stāsta, ko bija iecerējis jau pavasarī. Tam vajadzēja būt stāstam par Kīvestas zvejnieku Hariju Morganu, kurā varēja nojaust kaut kādus Džo Rasela rakstura vilcienus, par viņa braucienu kopā ar

bagātu amerikāni uz Kubu zvejot zivis. Stāsts sākās ar apšaudīšanās ainu Havannas ielās.

Rudenī Ernests aizbrauca uz Parīzi. Pilsēta bija skaista kā arvien, taču agrākā prieka Hemingvejs nejuta. Šīs savas izjūtas viņš mēģināja analizēt «Vēstulē no Parīzes», ko uzrakstīja žurnālam «Esgurre».

Protams, bija skumji ierasties savas jaunības pilsētā, kur tik daudz pārmaiņu, kur nebija vairs daudzu veco draugu. «Viens vecs draugs jau nošāvies,» Hemingvejs rakstīja. «Otrs vecs draugs atgriezies Ņujorkā un izlēcis vai izkritis pa logu. Vēl viens vecs draugs uzrakstījis memuārus. Visi vecie draugi pazaudējuši savu naudu. Visi vecie draugi ir grūtsirdīgi.» Taču šoreiz viņš Parīzē nejutās labi galvenokārt cita iemesla dēļ. «No cilvēkiem, kas pazaudē naudu,» viņš rakstīja, «manuprāt, var sagaidīt, ka viņi izdara pašnāvību. Un dzērājiem sāp aknas, un leģendārie cilvēki vienmēr mūža galā raksta memuārus. Bet patiešām nelāgi cilvēkam liek justies tas, cik ārkārtīgi mierīgi visi šeit runā par nākamo karu. Ar to ir samierinājušies un pieņem, ka tā tam jābūt.»

Tas bija galvenais, kas nodarbināja francūžu prātus 1933. gadā, un Hemingvejs to uztvēra. Visi saprata, ka Hitlers, nācis pie varas Vācijā, karos. Taču arī Eiropas un it īpaši Francijas politiķi spēlēja savu netīro spēli cerībā novirzīt Hitleru uz austrumiem, slēdza slepenus darījumus ar viņu un ar Musolīni. Hemingvejs no sava agrākā žurnālista darba pārāk labi zināja, kādi bezprincipu cilvēki ir politiķi, kas atrodas Eiropas «demokrātisko valstu» valdību priekšgalā, un savā rakstā izsacīja pārliecību — ja Eiropa karos, tad Savienotajām Valstīm «jāturas malā».

«Vēstuli no Parīzes» viņš nobeidza ar atzīšanos mīlestība Parīzei, sarežģītā, jau pagājušā mīlestībā:

«Parīze bija skaista tajā rudenī. Tā bija ievērojama pilsēta, kurā ir labi dzīvot, kad esi pavisam jauns, un tas ir nepieciešami cilvēka izglītībai. Mēs visi kādreiz bijām viņā iemīlējušies, un mēs melojam, ja to noliedzam. Bet viņa ir kā mīļākā, kura nekļūst vecāka un kurai tagad ir jauni mīļākie. Viņa bija veca arī toreiz, taču toreiz mēs to nezinājām. Mēs domājām, ka viņa tikai ir vecāka par mums, un tas mūs valdzināja. Bet tagad, kad mēs viņu vairs nemīlam, mēs viņai to pārmetam. Taču tas nav pareizi, tāpēc ka viņa vienmēr ir tai pašā vecumā un viņai

vienmēr ir jauni mīļākie. Par sevi man jāsaka, es tagad mīlu kādu citu. Un, ja cinīšos, tad cinīšos par kādu citu.»

Tuvojās laiks braucienam uz Āfriku. Čārlzs Tompsous jau bija ieradies Parīzē, lai pievienotos Ernestam un Po-linai. Stāsts par Hariju Morganu «Viens brauciens» bija pabeigts un aizsūtīts žurnālam «*Cosmopolilan*». Pēdējā va karā viņi paēda vakariņas kopā ar Džoisu urˆaizbrauca uz Maršēju, lai dotos tālāk uz neizpētīto zemi Āfriku, kas tā vilināja Hemingveju.

18. NODAĻA «ĀFRIKAS ZAĻIE PAKALNI»

Es vēl atbraukšu uz Āfriku... Es atgriezīšos tāpēc, lai šeit dzīvotu, lai dzīvotu pa īstam, nevis tikai vilktu dzīvību.

E. H e m i n g v e I s, Attikās zaļie pakalni

1933. gada 22. novembri Hemingvejs ar Polinu un Čārlzu Tompsonu izbrauca no Marseļas ar kuģi «Ģenerālis Me-oingers». Viņu ceļš gāja caur Porlsaidu, pa Suecas kanālu Sarkanajā jūrā un Indijas okeānā līdz Mombasi ostai. No turienes viņi brauca ar vilcienu uz Nairobi, kur viņiem vajadzēja satikties ar Filipu Persivalu, balto mednieku, kurš bija uzņēmies vadīt viņu medību ekspedīciju.

Tālāk viņi brauca divas smagajās mašīnās un tālam ceļojumam pa Āfriku īpaši pielāgotā vieglajā automobili uz dienvidiem, uz Tanganjiku. Netālu no Ngorongoro krātera viņi uzcēla savu pirmo apmetni.

Sākās karstais medību laiks. Tur viņi nošāva pirmo lauvu. Gadījās ari domstarpības. Jau iepriekš bija norunāts, ka pirmā šaus Polina. Visi medīja lauvu pirmo reizi, jau saka tumst, un, ja ievainotais lauva aizbēgtu biezokni, ar to vēlāk būtu liela noņemšanās, tāpēc vienojās, ka pēc pirmā trāpījuma katram tiesibas šaut, cik vien vēlas. Hemingvejs vēlāk atcerējās, cik dzeltens, lielgalvains un mil-zigs viņam licies lauva blakus zemam kokam, kas atgadi-naja dārza krūmu. Polina izšāva, un zvērs aizskrēja, viegli un klusi kā milzu kaķis. Tad Ernests izšāva ar savu spring-līldu, zvērs sagriezās un nokrila.

«Es biju tā pārsteigts,» rakstīja Hemingvejs, «ka lauva pakritis beigts no tik vienkārša šāviena, kad mēs gatavojamies varonīgam cīniņam, dramatiskam atrisinājumam, ka jutos drīzāk vīlies nekā iepriecināts. Tas bija mūsu pirmais lauva, mums nebija nekādas pieredzes, un viss iznāca citādi, nekā bijām gaidījuši.»

Visi sāka pārliecināt Polinu, ka lauva nogalināts ar viņas šāvienu. Kad viņi atgriezās apmetnē, ieroču nesējs M'Kola iesaucās: «Mamma! (Tā viņi visi sauca Polinu.) Mamma nošāva lauvu!»

Visi nesēji, pavērs, kalpotāji izskrēja pretī, sāka dejot, sizdami ar plaukstām takti, un rīkles skaņās kaut ko klaigāja. Viņi pacēla Polinu uz rokām un apnesa apkārt ugunskuram dejodami un dziedādami: *«Hey la Mamma! Huh! Huh! Huh! Huy la Mamma! Huh! Huh! Hull!»* Viņi dziedāja lauvas deju, laiku pa laikam atdarinot zvēra dobjo kāsu.

Kad vakarē visi sēdēja pie ugunskura un dzēra, Filips Persivals sacīja Polinai:

— Šo lauvu nošāvāt jūs. M'Kola nogalinās katru, kas iedomāsies apgalvot, ka tas nav taisnība.

Un Polina atbildēja:

— Zināt, arī man ir tāda sajūta, it kā es patiešām to būtu nošāvusi. Ja tā būtu, es laikam gan nespētu to izturēt. Justos pārāk lepna. Vai tad uzvarēt nav brīnišķīgi?

Visi vienojās, ka nākamo lauvu nogāzis Hemingvejs.

Medību prieku samaitāja slimība — kā redzams, Ernests uz kuģa bija inficējies ar amēbu dizentēriju, un tā viņu briesmīgi mocīja. Viņš nolēma nepadoties slimībai un gāja medībās, pūlēdamies pārvarēt pats sevi. Tomēr janvāra vidū viņš jutās tik slikti, ka vajadzēja izsaukt lidmašīnu, kas viņu aizvestu no šejienes. Tas bija mazs divvietīgs divplāksnis, un izrādījās, ka tā pilots Pīrsons ir Filipam Persivalam vecs draugs. Nolaidušies Arušā uzņemt degvielu, viņi lidoja talak, garām mākoņos tītajiem Kilimanczāro milzu kalniem, kuru virsotne, klāta mūžīgiem sniegiem, šķita neticami balta saules staros.

Nairobi Hemingveju ievietoja slimnīcā un sāka ārstēt. No turienes viņš aizsūtīja nelielu aprakstu žurnālam «*Esquire*» — «Amēbu dizentērija Alrikā». Pastā, kas viņu gaidija, viņš atrada pirms mēneša pienākušu vēstuli no Perkinsa, kurš ziņoja, ka grāmata «Uzvarētājs neiegūst neko» nedēļu pirms Ziemsvētkiem pārdota 12 500 eksemplāros. Tur bija arī vēstule no «*Cosmopolitan*» redaktora, kas ziņoja, ka ir pilnīgi apmierināts ar stāstu «Viens brauciens», un piedāvāja pirkt šo stāstu par piecarpus tūkstošiem dolāru — visaugstāko honorāru, kādu Hemingvejs līdz šim bija saņēmis par stāstu.

Divdesmit trešajā janvāri viņš bija izveseļojies un slei-d7,ās panākt savus kompanjonus iau kalnainā apvidū uz dienvidiem no Ngorongoro vulkāna. Atkal sākās gājieni agri no litiem meklēt degunradžus un antilopes, medību

satraukums, skaudība par biedra veiksmīgi iegūtu trofeju.

«Tādas medības man palika,» rakstīja Hemingvejs. «Nekāda braukāšana mašīnā, bet pārgājieni — nevis pa līdzenumu, bet pa nevienādu, grūti izstaigājamu apvidu —, un es pītos laimīgs. Apzinājos, ka šauju labi, un man bija tā labsajūta un paļāvība, ko daudz patīkamāk sajust pašam nekā dzirdēt par to runājam.»

Skaisti bija vakari, kad noguruši, medibu uzbudināti, visi sapulcējās apmetnē pie ugunskura, dzēra viskiju ar zelteri un pārsprieda jaunākos notikumus vai klausījās Filipa Persivala atmiņas. Hemingvejam sevišķi interesanti bija klausīties vecā mednieka stāstos par drošsirdību un gļēvulību, ar ko gadās sastapties, medījot lielos zvērus, un Persivalam gara jā profesionāla mednieka mūžā bi ja nācies pavadīt daudzus cilvēkus un vērot viņu izturēšanos. Viņš stāstīja, kā tas notiek, kad cilvēks pārvar savu gļēvulību un top drosmīgs. Šī problēma bija vienmēr satraukusi Hemingveju, karā viņš daudz ko bija pieredzējis — gan drosmi, gan gļēvulību, pats zināja, cik grūti ir

pārvarēt bailes no nāves un kādu dvēseles pacilātību cilvēks jūt, izcīnījis uzvaru pār sevi pašu.

No Filipa Persivala stāstiem Hemingvejam atmiņā palika stāsts par to, kā 1926. gadā alpīnists Reišs uzkāpis Kilimandžāro kalnā un tur sniegā jā atradis sasalušu leoparda līķi.

Tur Āfrikā Hemingvejs dzīvoja pilnvērtīgu dzīvi, izbaudīdams visu — dabu, ko nebija skārusi cilvēka roka, medību azartu un, beidzot, vienkāršu fizisku aktivitāti. Turklāt viņš uzņēma sevī visas izjūtas, smaržas, satraukumu, ko pārdzīvo, ieraugot zvēru, kam esi dzinies pakaļ jau vairākas dienas, prieku par veiksmīgu šāvienu.

«īsts mednieks,» viņš rakstīja, «staigā ar šauteni, kamēr vien dzīvo un kamēr zemes virsū ir kāds dzīvnieks; tāpat īsts mākslinieks glezno, kamēr vien dzīvo un kamēr pasaulē ir krāsas un audekls, un īsts rakstnieks raksta vienmēr, kamēr vien dzīvo un kamēr pasaulē ir zīmulis, papīrs vai tinte un rakstāmmašīna, ar ko rakstīt, un vispār kas tāds, par ko gribi uzrakstīt.»

Viņiem līdzi bija grāmatas, ko lasīt atpūtas laikā. Hemingvejs šajā braucienā bija paņēmis līdzi Ļeva Tolstoja stāstus un vēlāk, atceroties Āfriku, bieži vien pieminēja Tolstoju.

«Es lasīju stāstu «Kazaki», tas bija ļoti labs. Tur bija vasaras tveice, odi, mežs dažādos gadalaikos un upe, kurai pāri brāžas tatāru jātnieki, un es atkal pārcēlos toreizējā Krievijā.

Es domāju par to, cik reāla šī Krievija bija mūsu Pilsoņu kara laikā, tikpat reāla kā jebkura cita vieta — Mičigana vai prērijas ziemeļos no mūsu pilsētas un meži ap Evansa putnu fermu, un es domāju, ka, Turgeņevu lasīdams, pats esmu it kā dzīvojis Krievijā, tāpat ka biju dzīvojis Budenbroku ģimenē, bet «Sarkanajā un melnajā» līdu pie viņas pa logu iekšā un ārā .. . Un es lasīju tālāk par upi, kurai pāri brāžas tatāri, par veco piedzērušo mednieku, par meiteni un par to, cik dažādi tur izskatās dažādos gadalaikos.»

Uz Riftveliju viņi brauca pa smilšainu sarkanīgu ceļu p.iri augstam plato, tad augšup un lejup pa pakalniem, cauri krūmiem, kas atgādināja ogulājus, un pa mežainu nogāzi līdz aizas malai, no kurienes varēja pārredzēt līdzenumu ar biezu mežu apakšā, pie aizas sienas, un garo, pie krasta sēkļaino Manjara ezeru, kura tālākais gals šķita ka nosēts ar tūkstošiem sīku sārtu punktiņu — tie bija fla-mingo.

Tur, līdzenumā, viņi medīja zebras un antilopes. Medīt zebras, kuru ādas viņi bija apsolījuši draugiem Amerika, bija visai apnicīgi; tagad, kad zāle bija izdegusi, putekļainā un tveicīgā ieleja pēc medībām pakalnos šķita vienmuļa. Pēc tam viņi devās tālāk, uzdūrās purvam, kurā bija pīles. Vajadzēja pasteigties, kamēr nav sākušies lieti, kas nāca no Rodēzijas, un viņi nogriezās vēl divsimt jūdzes sānis, kur bija cerības nošaut kudu.

Hemingvejam ļoti gribējās nošaut skaistu kudu tēviņu, taču viņam

par lielu sarūgtinājumu pirmajam nošaut kudu izdevās nevis viņam, bet Tompsonam. Ernests neatlaidīgi sēdēja pie solončaka, gaidot antilopes. Reiz viņi ieraudzīja nelielu tēviņu — pelēku skaistuli ar spēcīgu kaklu, saulē mirdzošiem ragu vijumiem. Hemingvejs nomērķēja, bet nešāva, baidīdamies izbiedēt lielākos kudu, kuri, kā viņš cerēja, varētu nākt šurp mijkrēslī. Taču kaut kur tālumā ietarkšķējēs smagā mašīna, un šis troksnis sabiedēja dzīvniekus.

Atgriezdamies apmetnē, viņi sastapa salūzušu smago mašīnu, pie kuras stāvēja daži iezemieši — un viņu vidū neliela auguma cilvēks līkām kājām, līdzīgs karikatūrai,

ar tiroliešu cepuri un īsām ādas biksēm. Tas bija gandrīz neticami — izrādījās, ka cilvēks ar tiroliešu cepuri galvā ir austrietis, vārdā Koricšoners, kurš atcerējās Hemin-gveja uzvārdu no dzejoļiem, kas kādreiz publicēti vācu žurnālā «*Querschnitt*». Hemingvejs uzaicināja Koricšo-neru apmetnē, un austrietis apbēra viņu ar jautājumiem par literatūru, par rakstniekiem, par dažādām ar literātiem saistītām tenkām. Viņš pastāstīja Hemingvejam, ka agrāk abonējis žurnālu «*Querschnitt*». «Tad likās,» viņš sacīja, «ka arī es piederu pie šiem lieliskajiem cilvēkiem, kas saliedējušies ap «*Querschnitt*». Pie tiem, ar kuriem mēs labprāt saietos, ja tas būtu atkarīgs tikai no mūsu vēlēšanās vien.»

Hemingvejs negribīgi piedalījās šajās sarunās — viņam vispār nepatika tamlīdzīgas sarunas, un pašlaik viņam prātā bija vienīgi kudu.

Pēc Persivala ieteikuma viņi pārcēlās uz jaunām vietām. «Mēs braucām pa klinšu terasēm,» atcerējās Hemingvejs, «pa šauiu taciņu, ko iestaigājušas karavānas un lopi, un nepārejams akmeņu nogruvums slējās starp divām koku rindām, aizstiepjoties kalnos . . . un mēs braucām gar kādu pusjudzi platu smilšainu upi ar zeltainu smilti, upes līčos auga zaļi koki, un vietām to rotāja mežainas saliņas; ūdens šai upē plūda zem smiltīm, un dzīvnieki naktis nāca šurp padzerties un ar asajiem nagiem izkārpīja bedrītes, kuras ātri piepildījās ar ūdeni. Kad mēs pārcēlāmies pari šai upei, diena jau gāja uz vakarpusi; un nemitīgi braucām garām cilvēkiem, kas pameta bada pārņemto apvidu mums priekšā . . .»

Un tad jaunajā vietā Hemingvejam laimējās, viņš pusstundas laikā nošāva divus lieliskus kudu tēviņus.

Pienāca lietus sezona, un ekspedīciju vajadzēja beigt. Skumji bija braukt projām no šis skaistās zemes. «Es vēlējos tikai vienu,» rakstīja Hemingvejs, «atkal atgriezties Āfrikā. Mēs vēl nebijām aizbraukuši, bet naktīs pamodies es gulēju nomodā, nakts trokšņos klausīdamies, un jau ilgojos pēc Āfrikas. . . Tagad, Āfrikā dzīvodams, es alkaini centos tvert no tās iespējami vairāk — gadalaiku miju, lietavas, kad nav jābraukā apkārt, neērtības, kuras jāpacieš, lai šo dzīvi izjustu visa

pilnībā, koku, sīko dzīvnieciņu un visādu putnu nosaukumus, centos iepazīt valodu un rast pietiekami daudz laika visā iedziļināties un

nekur nesteigties. Visu savu mūžu esmu mīlējis zemi, zeme vienmēr ir labaka par cilvēkiem.»

Bija atlikušas divas nedēļas līdz tai dienai, kad viņiem vajadzēja Mombasā sēsties kuģī, lai brauktu uz Eiropu. Hemingvejs nolēma parādīt Persivalam, ko nozīmē zvejot lielās zivis jūrā, un viņi apstājās Malindā Indijas okeāna krastā. Kuteris, ko viņi bija pasūtījuši pa telegrāfu, bija caurs, viens motors pastāvīgi bojājās. Tomēr, par spīti tam, zivju zveja izdevās veiksmīga, un Hemingvejs zvērēja, ka brauks šurp vēl ne vienu reizi vien un zvejos Sarkanajā jūrā, Adenas līci un Zanzibāras piekrastē.

Martā Hemingvejs ar Polinu jau bija Parīzē. Tur viņš apciemoja Silviju Bīču viņas grāmatu veikalā, un Silvija parādīja viņam kritiķa Vindema Lūisa rakstu. Agrāk, dzīvojot Parīzē, Hemingvejs kopa ar Lūisu bija nodarboļušies ar boksu. Tagad Vindems Lūiss bija kļuvis galējs reakcionārs. Raksts saucās «Trulais vērsis» un ārkārtīgi aizvainoja Hemingveju.

Ernests tā noskaitās, ka sadauzīja vāzi ar tulpēm uz Silvijas galdiņa. Viņu gribēja mācīt, kā un par ko viņam jāraksta, bet viņš augstāk par visu pasaulē vērtēja savu rakstnieka neatkarību, savas tiesības izvēlēties no dzīves to materiālu, ko viņš pazina, kas bija tuvs viņa sirdij un prātam, un viņš bija pārliecināts: ja viņš uzrakstīs taisnību un uzrakstīs to labi, tad tas saviļņos arī lasītāja sirdi un prātu.

Viņš nespēja cienīt buržuāziskās Amerikas pērkamos rakstniekus, kas saistīja savu rakstnieka darbu ar politiskiem strāvojumiem. Tādos uzskatos viņš bija vienmēr.

Ar okeāna laineri «lidefransa» Hemingvejs un Polina brauca uz Ameriku. Sā ceļojuma laikā viņš iepazinās ai ievērojamo aktrisi Marlēnu Dītrihu, kura uz daudziem gadiem kļuva viņam labs draugs. Šī iepazīšanās, ka viņš vēlāk stāstīja, notika diezgan neparastos apstākļos. Hemingvejs sēdēja kuģa salonā ar kādu draugu, blakus vakariņoja liela kinematogrāfistu kompānija. Un pēkšņi viņš ieraudzīja kāpņu augšgalā parādāmies «šo brīnumu baltā». Garš, šaurs, sniegbalts tērps apņēma slaido stāvu. Dramatisku paužu mākslā, sacīja Ernests, viņai neviens nespēja līdzināties. Un tā viņa ieturēja dramatisku pauzi kāpņu augšgalā, pēc tam lēni noslīdēja lejā un piegāja pie galda, kur viņu gaidīja. Protams, visi, kas bija salonā, nenorija ne kumosa kopš tā mirkļa, kad viņa parādījās.

Visi vīrieši, kas sēdēja pie galda, pietrūkās kājās, sāka bīdīt viņas krēslu, bet viņa stāvēja un skaitīja. Izrādījās, ka pie galda jau sēž divpadsmit cilvēku. Viņa atvainojās un pateica, ka trīspadsmitā nevar sēdēt. Tad Hemingvejs piecēlās no sava galdiņa un piedāvājās glābt kompāniju, apsēžoties pie viņiem par četrpadsmito.

Aprīļa sākumā viņi bija Ņujorkā. Reportieriem ostā viņš sacīja, ka atgriezīsies Kīvestā un rakstīs. Taču līdz aizbraukšanai uz Kīvestu viņam izdevās piepildīt vēl vienu senu sapni.

Viņš sen vēlējās iegādāties pats savu zvejas kuteri ar spēcīgu motoru, kas var izturēt tālus jūras braucienus. Jau pirms brauciena uz Alriku viņam bija stāstīts par Bimini salu, kas atrodas 45 jūdzes uz rietumiem no Mai-ami, apgalvojot, ka tā esot tīrā paradīze lielo zivju zvejniekiem. Viņam gribējās aizbraukt uz turieni, taču tādam nolūkam bija vajadzīgs pašam savs kuteris.

Uzturēdamies Ņujorkā, Hemingvejs kādu dienu kopā ar Polinu aizbrauca uz kuģu būvētavu un tur izvēlējās tieši tādu kuteri, kāds viņam bija ajadzīgs. Viņš to nopirka, pasūtīja dažas ierīces lielo juras zivju zvejai un norunāja, ka kuteris tiks nogādāts uz Maiami. Viņš nolēma nosaukt to spāņu sieviešu vārdā par «Pilaru».

Kīvestā Hemingvejs sāka rakstīt jaunu grāmatu par savu ceļojumu pa Āfriku. Šoreiz viņš nolēma radīt tīri dokumentālu darbu, mainot tikai mednieku vārdus. Priekšvārdā grāmatai, ko viņš sākumā gribēja nosaukt «Āfrikas priekškalne», viņš rakstīja: «Atšķirībā no daudzām citām grāmatām šeit nav neviena izdomāta varoņa vai notikuma . . . Autors ir mēģinājis uzrakstīt pavisam paliesu grāmatu, lai redzētu, vai radošu iztēli var aizstāt šāds patiesīgs apvidus notēlojums un viena mēneša atgadījumu apraksts.»

Viņš sāka aprakstāt visu, kas ar viņiem bija noticis Āfrikā, satraukumus, medību veiksmes un neveiksmes, šīs zemes ainavas, iezemiešus, ar kuriem viņam nācies saskarties. Viņš stāstīja nevis pēc kārtas, bet mazliet izmainot notikumu secību. Vispirms par sastapšanos ar austrieti Koricšoneru, kuram piešķīra uzvārdu Kandiskis. Sarunas ar šo dīvaino cilvēku, kas bezgalīgi daudz jautāja viņam par literatūru, deva viņam iespēju izklāstīt grāmatā dažus savus apsvērumus par literatūru, jāsaka, gan mazliet ironiskā tonī, jo viņš šīs domas izteica

Kandiskim. Tomēr aiz ironiskās intonācijas slēpās reizēm Joti nopietnas problēmas. Tā viņš ļoti nopietni izsacīja savu spriedumu par Marka Tvena vietu amerikāņu literatūrā, aizrādot, ka visa modernā amerikāņu literatūra atvasināma no vienas pašas Marka Tvena grāmatas — «Haklbe-rija Fina piedzīvojumi»: «Labākas grāmatas mums nav... Un nekas līdzvērtīgs kopš tā laika ari nav parādījies.»

Daudz domu sava jaunajā grāmatā Hemingvejs izteica par rakstnieka vietu sabiedrībā. Viņš apgalvoja, ka rakstniekiem jāstrādā vienatnē. Rakstniekiem jāsaliekas tikai tad, kad darbs pabeigts.

«Citādi tie sāk līdzināties saviem Ņujorkas amatabrā-ļiem. Kā ēsmas tārpi, kas sabāzti pudelē un cenšas noraut zināšanas un barību no savstarpējas saskarsmes un no pudeles. Pudeles lomā reizēm var būt tēlotāja māksla, reizēm ekonomika, reizēm līdz reliģijas pakāpei

pacelta ekonomika. Bet tie, kas reiz iekļuvuši pudelē, tur arī paliek. Ārpus pudeles tie jūtas vientuļi. Un vientulību tie nepanes.»

Ar rūgtumu Hemingvejs rakstīja par to, kā amerikāņu sabiedrība pazudina savus rakstniekus, tāpēc ka viņi sāk raust naudu, dzīvot plaši, un pēc tam jau viņiem jāraksta, lai sagādātu līdzekļus tādam dzīves veidam, lai pietiktu viņu sievām un visam pārējam, un galu galā iznāk makulatūra. Varbūt Hemingvejs, rakstīdams šīs rindas, iztēlē skatīja savu draugu Skotu Ficdžeraldu, kas pazudināja savu talantu naudas dēļ. Rakstniekus, apgalvoja Hemingvejs, «pazudina pirmā nauda, pirmie slavinājumi, pirmais uzbrukums, pirmā reize, kad viņi saprot, ka nespēj vairs lakstīl, vai arī kad pirmo reizi attopas, ka vispār nespēj darīt neko citu, vai arī, baiļu dzīti, viņi iestājas organizācijā, kas domās viņu vietā». «•

Par sevi Hemingvejs rakstīja: «Man ir daudz citu interešu. Ar savu dzīvi esmu ļoti apmierināts, taču rakstīt man ir nepieciešami: ja es neuzrakstu zināmu daudzumu vārdu, visa pārējā dzīve man nesagādā nekāda prieka . .. Man ir jāraksta — un pēc iespējas labāk — un rakstot jāmācās. Un es dzīvoju dzīvi, kas sagādā man prieku. Dzīve man ir lieliska.» Bet, kad Kandiskis viņam jautā: «Tātad jūs esat laimīgs?» — seko ļoti svarīga atbilde, visai raksturīga Hemingvejam: «Vienīgi tad ne, kad domāju par citiem.» Un šeit, runājot par to, kas nepieciešams rakstniekam, Hemingvejs uzskaita: liels talants, kā Kip-

lingarn, Flobēra pašdisciplīna un sirdsapziņa — «tikpat absolūti nemainīga kā metra etalons Parīzē», intelekts un nesavtība, un prasme izdzīvot

Cilvēka neskartā lieliska Āfrikas daba uzvedināja He-mingveju uz smagam pārdomām par to, cik nežēlīgi kapitālisms izposta pirmatnējo dabu. «Tikko mēs parādāmies kādā kontinentā, tas ātri vien panīkst. Iezemieši ar savu kontinentu dzīvo saskaņā. Bet svešzemnieks visu izposta, izcērt kokus, iztērē ūdens krājumus.. .» Hemingvejs runa par 1o, ka Amerika bijusi laba zeme, bet mēs esam to pārvērtuši līdz nejēdzībai. «Mūsu senči,» viņš rakstīja, «ieraudzīja šo zemi tas labākajos laikos un cīnījās par to, kad vēl bija vērts cīnīties. Bet es braukšu citur. Tā mēs agrak vienmēr esam darījuši, un pasaulē vēl tagad ir labu vietu diezgan.»

Sājā grāmatā Hemingveju brīžam pārņem rūgtums — kā arvien lielu mākslinieku, kad viņš redz, ka kritika, kura veido sabiedrisko domu, negrib viņu saprast, tīši izkropļo viņa daiļrades jēgu. Tas viss izraisīja vientulības sajūtu, toties nostiprināja viņa paša pārliecību. Mierināja arī sensenā doma par mūžam paliekošo — tādu, kāda ir zeme romānā «Un saule lec», kāda ir Golfa straume, ko viņš nule bija iepazinis un iemīlējis.

«Ja tu vēl pavisam agrā jaunībā esi kalpojis sabiedrībai, demokrātijai un tamlīdzīgi un, nejaudams sevi vairs saverēt, atzīsti,

ka atbildīgs esi tikai pats sev, — tad apmaini tikamo, nomierinošo biedriskuma smaku pret ko tādu, ko neesi spējis izjust nekā citādi kā tikai vienatnē pats ar sevi. Es vēl nevaru to pilnībā izskaidrot, bet tāda sajūta uzrodas tad, kad esi godīgi un labi uzrakstījis par kaut ko un objektīvi zini, ka tiešām esi to tā uzrakstījis, bet tiem, kam maksā par lasīšanu un recenziju, nepatīk tava tēma — un viņi apgalvo, ka tas viss esot neīsti, tomēr pats tu skaidri apzinies darba vērtību; vai arī tad, kad dari ko citu, kas parasti netiek uzskatīts par nopietnu darbu, lai gan tu zini, ka tas ir tikpat svarīgs un vienmēr ir bijis ne mazāk svarīgs par visu citu vispārpieņemto, un, kad tu paliec ar to jūrā aci pret aci, tad redzi, ka Golfa straume, ar kuru tu esi saradis, kuru tu pazīsti un arvien no jauna iepazīsti, un vienmēr esi mīlējis, — tu redzi, ka šī straume plūst tāpat, kā ir plūdusi kopš tiem laikiem, kad pasaulē vēl nebija cilvēka, tā apskalo šo gareno, skaisto un nelaimīgo salu jau kopš neminamiem

laikiem, pirms vēl Kolumbs bija ieraudzījis šo krastu, un viss, ko tu vari uzzināt par Golfa straumi un par to, kas mīt tās dzijumos, — tas viss ir paliekošs un vērtīgs . ..»

Grāmatas rakstīšana veicās loti gausi. Turklāt to pārtrauca biežie braucieni uz Kubu, tagad jau ar paša kuteri «Pilaru». Tajā vasara mājā Vaitheda ielā ieradās liela auguma jauns cilvēks, ļoti nopietns pēc skata, ar milzīgām rokām un kājām, un pateica, ka esot atbraucis šurp ar gadījuma mašīnām no Minesotas, lai uzdotu Hemingvejam dažus jautājumus par to, kā iemācīties rakstīt.

Noskaidrojās, ka visu mūžu šis cilvēks sapņojis kJūt par rakstnieku. Viņš uzaudzis fermā, beidzis skolu, universitāti, strādājis par žurnālistu, namdari, laukstrādnieku, dažādus gadījuma darbus, klaiņojis pa Ameriku. Līdz ar vēlēšanos rakstīt viņu vajāja vēl viena uzmācīga ideja — pabūt uz jūras. Hemingvejs salīga viņu par naktssargu uz «Pilaras». Viņš bija teicams naktssargs, bet jūrā tīrais negals ar viņu — gauss tur, kur bija nepieciešama veiklība, nervozēja, kad bija vajadzīga noteiktība, ar nepārvaramu slieksmi uz jūras slimību un zemnieciski negribīgi klausīja pavēles. Pie tam viņš vēl spēlēja vijoli, tāpēc viņu iesauca par «Maestro».

Zvejas ekspedīciju laikā Maestro katrā izdevīgā gadījumā apbēra Hemingveju ar jautājumiem par rakstnieka meistarību. Vēlāk Hemingvejs uzrakstīja žurnālam *«Esquire»* aprakstu «Maestro uzdod jautājumus», kurā izklāstīja dažas savas atbildes.

Uz Maestro jautājumu, kādas grāmatas jālasa rakstniekam, Hemingvejs nosauca viņam garu sarakstu, kur pirmajā vietā bija Ļeva Tolstoja «Karš un miers» un «Anna Kareņina», kapteiņa Merieta grāmatas, Flobēra «Bovarī kundze» un «Jūtu audzināšana», Tomasa Manna «Budenbroki», trīs Džoisa romāni, Fīldings, Stendals, Dostojevskis, visi labākie Mopasāna darbi, visi labākie Kip-linga darbi,

viss Turgeņevs un tā tālāk.

Sakarā ar šo uzskaitījumu Hemingvejs formulēja arī savu nostāju pret klasisko literatūru:

«Kāda jēga rakstīt par to, par ko jau ir rakstīts, ja nav cerību uzrakstīt labāk? Mūsu laikos rakstniekam vai nu jāraksta par to, par ko vēl nav rakstits, vai arī jāaizslei-dzas priekšā pagātnes rakstniekiem viņu pašu novada. Un vienīgais paņēmiens, kā saprast, ko tu spēj, — tā ir sacensība ar pagātnes rakstniekiem. Vairums dzīvo rakst-

nieku nemaz neeksistē. Viņu slavu radījuši kritiķi, kuriem vajadzīgs kārtējais ģēnijs, rakstnieks, kas viņiem pilnīgi nprotams, ko var cildināt nekļūdīgi. Bet, kad šie uzpūstie ģēniji nomirst, no viņiem nepaliek nekā. Nopietnam auto-iitm vienīgie sāncenši ir tie pagātnes rakstnieki, kurus viņš atzīst. Tas ir tikpat, kā skrējējs, kas pūlas pārspēt pats savu rekordu, nevis vienkārši mērojas spēkiem ar sāncenšiem skrējienā. Citādi nekad nevar izzināt savas istenās spējas.»

Līdzās darbam pie grāmatas par ceļojumu uz Āfriku I lemingvejs katru mēnesi sūtīja rakstu žurnālam *«Esquire».* Šo darbu viņš neņēma visai nopietni. «Starp citu,» viņš apliecināja vēstulē I. A. Kaškinam, «rakstu šo to žurnālam *«Esquire»,* lai nopelnītu izliku sev un savai ģimenei. Viņi tur iepriekš nezina, ko es viņiem uzrakstīšu, un saņem rokrakstu isi pirms numura nodošanas salikšanai. Gadās labāk, gadas sliktāk. Es tam izlietoju ne vairāk kā vienu dienu un pūlos, lai raksts būtu interesants un patiess. Vismaz bez jebkādām pretenzijām.»

Tomēr starp aprakstiem par medībām Āfrikā un zivju zveju gadījās arī daži nopietnāki, kuros Hemingvejs formulēja savu nostāju visai svarīgos jautājumos. Redzams, viņu tomēr ļoti satrauca kritiķu un dažu draugu pārmetumi, apvainojumi apolitiskumā — ka viņa grāmatas neatspoguļojoties sociālās problēmas, kas pašlaik saviļņo sabiedrību. Viņam gribējās attaisnoties un paskaidrot savu nostāju. Tā žurnālā *«Esquire»* 1934. gada decembrī parādījās raksts «Vecs žurnālists raksta», kurā Hemingvejs mēģināja pamatot savu uzskatu par to, kā rakstniekam ar savu daiļradi japiedalās sabiedriskajā dzīvē. Viņam bija pretīgi pērkamie rakstnieki buržuāziskajā sabiedrība, un viņš rakstīja par to:

«Rakstnieks var taisīt labu karjeru, piesliedamies kādai politiskajai partijai, strādādams lai, padarot šo darbu par savu profesiju, un pat ticēdams tai. Ja šis pasākums uzvar, tāda rakstnieka karjera nodrošināta. Taču no tā visa viņam kā rakstniekam nebūs nekāda labuma, ja viņš ar savām grāmatām nepaplašinās cilvēces zināšanas.

Nav nekā grūtāka pasaulē kā rakstīt vienkāršu, godīgu prozu par cilvēku. Vispirms jāapgūst tas, par ko raksti, pēc tam jāapgūst prasme rakstīt. Tam vajadzīgs viss mūžs. Un sevi apmāna tie, kas domā izlocīties ar politikas palīdzību. Tas ir pārāk viegli, visi šie izejas

meklējumi ir

pārāk viegli, bet mūsu darbs ir ārkārtīgi grūts. Tomēr darīt to vajag ...

Grāmatas jāraksta par cilvēkiem, kurus pazīsti, kurus mīli vai ienīsti, bet ne par tiem, kurus vēl tikai vēro. Un, ja raksta patiesi, visi sociāli ekonomiskie secinājumi nak paši no sevis.»

Tas ir daudzos gados izstrādājies viņa pārliecības simbols. Viņš pūlējās paskaidrot lasītājiem un kritiķiem, ka runa nav par apolitiskumu, kurā viņu apvainoja. Viņš tikai bijis pārliecināts — ja rakstnieks raksta patiesi, «visi sociāli ekonomiskie secinājumi nāks paši no sevis».

Novembra beigās pie viņa Kīvestā atbrauca Dos Pasoss ar sievu Keitu. Dos Pasoss bija pavadījis visu vasaru Holivudā, kur viņš rakstīja scenāriju «Velns — tā ir sieviete». Hemingvejs ar smīnu sacīja, ka «nabaga Doss tā kļuvis bagāts», viņš uzskatīja, ka, ielaižoties tādos darījumos, rakstnieks zaudē savu neatkarību. Par šo problēmu viņš rakstīja savā grāmatā par Āfriku, bet prātā viņam jau brieda iecere lielam stāstam par rakstnieku, kas naudas dēļ nodod savu mākslu.

1934. gada beigās Hemingvejs rosīgi darbojās, palīdzēdams rīkot gravīru izstādi Ņujorkā savam draugam Lūisam Kintaniljam, kurš tajā laikā sēdēja Madrides cietumā, jo bija Astūrijas sacelšanās dalibnieks. Kopā ar citiem sabiedriskiem darbiniekiem Hemingvejs parakstīja petīciju, prasot Kintaniljas atbrīvošanu. Drīz pēc tam Hemingvejs uzrakstīja rakstu par Kintaniljas izstādi un par viņu pašu, kurā pienācīgi novērtēja īstus revolucionārus, izteica savu sajūsmu par viņu drosmi un pašaizliedzību:

«Lai nerunā par revolūciju las, kas raksta šo vārdu, bet pats nekad nav šāvis un nav apšaudīts; kas nekad nav glabājis aizliegtus ieročus un gatavojis bumbas; kas nekad nav izvēlējies ieročus un redzējis, kā bumbas sprāgst; kas nekad nav badojies vispārējā streika labad un nav vadījis tramvaju pa neapšaubāmi mīnētiem ceļiem; kas nekad nav mēģinājis paslēpties uz ielas, iebāžot galvu noteku caurulē; kas nekad nav redzējis, kā lode trāpa sievietei galvā vai krūtīs, vai mugurā; kas nekad nav redzējis vecu vīru, kam šāviens norāvis pusi galvas; kas nav nodrebējis no uzkliedziena «Rokas augšā!»; kas nekad nav šāvis zirgu un nav redzējis, kā pakavi pāršķeļ cilvēkam galvu; kas nekad nav gadījies ložu vai akmeņu krusā; kas nekad nav jutis rungas triecienu pa galvu un

pats nav metis akmeņus; kas nekad nav redzējis, kā streiklauzim pārsit rokas ar lauzni vai kā aģitatoram iepumpē zarnā saspiestu gaisu; kas nekad — tas jau ir nopietnāk, par to soda stingrāk — nav pārvadājis ieročus naktī lielā pilsētā; kas nav to pats redzējis, tomēr zinājis, kas notiek, un klusējis aiz bailēm, ka vēlāk samaksās par to ar savu dzīvību; kas nekad (varbūt pietiek, turpināt taču var lidz

bezgalībai) nav stāvējis uz jumta, pūlēdamies nomazgāt pats ar savu urīnu melno plankumu starp īkšķi un rādītājpirkstu — pēdas no automāta, kurš jau iemests akā, kad pa kāpnēm nāk augšā kareivji; pēc rokām jūs tiesās, cilu pierādījumu viņiem nevajag, pietiek ar iokām; starp citu, ja rokas ir tīras, jūs tomēr neatlaidis, ja būs skaidri zināms, no kura jumta esat šāvis.»

Tāda bija viņa atbilde dažādiem «sārtajiem», kas spekulēja ar piesliešanos revolūcijai.

Tajā laikā pie viņa Kīvestā atbrauca rakstnieks Irvings Stouns un atveda Hemingvejam kā dāvanu savu grāmatu — van Goga biogrāiiju. Stouns vēlāk atcerējās, kā viņi divatā dzēruši viskiju, sēžot uz apgāztas laivas, un apsprieduši žanru problēmas. Stouns apgalvojis Hemingvejam, ka no viņiem abiem viņam kā biogrāfam sarežģītāks uzdevums: «Man mēnešiem un gadiem ilgi jārakņājas vēsturiskos dokumentos, un es esmu saistīts ar to, ko tajos esmu atradis.» Uz to Hemingvejs atbildēja, ka izdomātas literatūras vispār nav, sāka runāt par saviem «autobiogrāfiskajiem stāstiem» un par «raksturu apvienojumu», ko viņš izmanto, lai radītu tēlu grāmatā. «Viņš uzsvēra,» atcerējās Stouns, «un visai uzstājīgi, ka literatūrā nav tādas parādības kā tīra iztēle, ka mēs vienkārši neizsūcam idejas un raksturus no pirksta. Viņš atzinās, ka viņa paša romānus varot drīzāk nosaukt par biogrāfiskiem nekā par izdomātiem, tāpēc ka tie radušies no «dzīves pieredzes».» Kad Stouns viņam jautāja, kāpēc viņš nekad neraksta romānu par dzīvi Amerikā, Hemingvejs atbildēja, ka amerikāņu dzīve pārāk garlaicīga. Nekas ārkārtējs nenotiekot. Stouns atgādināja viņam Rūzvelta sociālās un ekonomiskās reformas, taču Hemingvejs paraustīja plecus un sacīja, ka tas neesot viņa materiāls.

Viņa materiāls tajā laikā bija Āfrika. Viņš rakstīja savu grāmatu ar prieku un teica, ka tā vairāk par jebkuru citu viņa darbu atgādinot stāstu «Pie Bigriveras».

Kad 1935. gada janvāra vidū Maksis Perkinss ieradās

KIvGslā, Ernests ar lepnumu parādīja viņam pabeigtu grāmatas manuskriptu. Viņš galu galā bija nolēmis grāmatai dot virsrakstu «Āfrikas zaļie pakalni». Pirmo pusi viņš jau bija paspējis tris reizes pārrakstīt un saīsināt.

Aprīlī Ernests devās ar «Pīlāru» savā pirmajā reisā uz. Bimini salu. Viņam līdzi brauca Maiks Streiters, Dos Pa-soss ar sievu un divi palīgi no vietējiem Kīvestas iedzīvotajiem. Pa ceļam viņi zvejoja zivis, un gadījās tā, ka Ernests noķēra uz āķa haizivi, pievilka to pie kutera un sāka šaut uz to ar revolveri, tajā brīdī viņam salūza žebērklis un revolvera lodes trāpija viņam kāju. Vajadzēja atgriezties Kīvestā un likties gultā.

Tomēr pēc nedēļas viņi atkal izbrauca jūrā — uz Bimini. Tā patiešām bija civilizācijas gandrīz neskarta sala. Zem kokospalmam

stāvēja dažas iezemiešu būdiņas, veikals, kuģu piestātne, kaut kas līdzīgs bāram, kurā viņi vakaros iedzēra, lieliska plata pludmale.

Pie Bimini krastiem Hemingvejs noķēra savu pirmo milzu tunzivi. Tā uzkodās uz āķa vietējam sargam agri no rīta un, kā redzams, bija liela zivs — aizpeldēja visā auklas garumā. Sargam plaukstas bija saplosītas drisku driskās, kad viņš atdeva auklu Hemingvejam. Cīņa ar zivi turpinājās visu dienu, un tikai pret vakaru zivs kļuva rāmāka. Ernests jau bija pievilcis to pie «Pilaras», kad pēkšņi parādījās haizivis un metās virsū bezspēcīgajai tunzivij. No milzu zivs palika pāri tikai galva, mugurkauls un aste.

Hemingvejs jau sen sapņoja cīņai ar haizivīm iegādāties rokas ložmetēju, taču to pārdošana bija noliegta. Šeit, Bimini, viņš ieraudzīja tādu ložmetēju bagātam zvejniekam sportistam Līdsam un pierunāja īpašnieku atteikties no tā viņam par labu. Tagad viņš zvejoja, turot blakus pielādētu rokas ložmetēju — ja varbūt paradītos haizivis.

Vietējie zvejnieki izlurējās pret bagātajiem uz Bimini atbraukušajiem sportistiem naidīgi, uzskatot, ka tie atņem viņiem lomu. Tad Hemingvejs paziņoja, ka maksās 250 dolārus tam, kas izturēs pret viņu tris raundus pa trim minūtēm. Gribētāju saradas krietni daudz, taču neviens no viņiem nespēja noturēties trīs raundus pret Hemingveju, kas tajā laikā bija lieliskā sportiskā formā. Tad salinieki uzaicināja uz salu atbraukušo profesionālo bokseri, Britu impērijas smagsvara čempionu Tomu Hiniju, stāties preti svešiniekam. Hinijs bija ar mieru, un mačs notika vesela

īlinieku un iebraucēju pūja klātbūtnē. Bokseri cīnījās smiltīs basām kājām. Cīkstējās raundu pēc raunda, taču neviens nespēja uzvarēt. Tad Hinijs ierosināja: «Beigsim. Mēs cīnāmies tāpat vien, taču viņiem vajadzētu mums par to maksāt.» Hemingvejs bija neizsakāmi apmierināts ar šo cīņu.

Kopš šī brauciena Bimini kļuva par iemīļotu vietu viņa zvejas ekspedīcijām.

Varētu likties, ka viņš aizrāvies tikai ar zveju, boksu, iedzeršanu. Taču īstenībā viņš vienmēr sekoja visam, kas notika pasaulē, un domāja par problēmām, kas modināja patiešām nopietnu sabiedrības interesi. Uzturēdamies Bimini, Hemingvejs uzrakstīja žurnālam *«Esquire»* ļoti svarīgu rakstu «Piezīmes par nākamo karu». Viņš pareģoja, ka 1937. vai 1938. gadā sāksies otrais pasaules karš, kuru izraisīs Hitlera Vācija un Musolīni Itālija, un algadināja cilvēkiem, ko nozīmē pasaules karš.

«Pagājušā karā uzvarēja sabiedrotie,» viņš rakstīja, «taču tajos pulkos, kas maršēja parādēs, nebija tie kareivji, kuri karoja. Tie kareivji ir miruši. Nogalināto bija vairāk nekā septiņi miljoni, un nogalināt vairāk nekā septiņus miljonus pašlaik histēriski sapņo bijušais vācu armijas jefreitors un bijušais lidotājs un morfinists, ko

kveldē personiska un kara godkāre drūmā, asiņainā, mistiskā patriotisma skurbulī. Hitlers nevar vien sagaidīt, kad varēs izraisīt Eiropā karu. Viņš ir bijušais jefreitors, un šajā karā viņš nekaros, tikai sacīs runas. Viņam pašam nekā nav ko zaudēt. Toties viņš var iegūt visu.»

Drīz pēc atgriešanās Kīvestā Hemingvejam piesūtīja Maskavā iznākušo krievu valodā pārtulkoto stāstu krājumu ar nosaukumu «Nāve pēcpusdienā» un padomju literatūrzinātnieka Ivana Aleksandroviča Kaškina rakstu par viņa daiļradi. Hemingvejam tas bija ļoti patīkams pārsteigums. Priecīgi bija uzzināt, ka viņa darbi kļuvuši pazīstami lasītājiem tālajā Krievijā, un vēl vairāk iepriecināja doma, ka ir kritiķis, kas saprata viņu un papūlējās izskaidrot.

«Patīkami,» rakstīja Hemingvejs vēstulē Kaškinam, «ka ir cilvēks, kas saprot, par ko tu raksti. Tas ir viss, kas man vajadzīgs.» Šī vēstule Kaškinam varbūt ir viena no visnopietnākajām vēstulēm, ko Hemingvejs rakstījis par sevi pašu.

Hemingvejs šajā vēstulē aizstāvēja savu pārliecību, ka

rakstniekam buržuāziskajā sabiedrībā nevajag būt atkarīgam no valdības:

«Kāpēc rakstniekam jāgaida apbalvojums vai atzinība no kaut kādas sociālas grupas vai kaut kādas valdības? Vienīgais rakstnieka apbalvojums — ka viņš var labi darīt savu darbu, un tas ir pietiekams apbalvojums katram. Manuprāt, nav nekā necienīgāka par to, ja cilvēks pūlas, cik vien spēj, lai iekļūtu I-ranču akadēmijā vai vispār kaut kādā akadēmijā.»

Savu vēstuli Kaškinam Hemingvejs beidza ar sirsnīgas atzinības vārdiem: «Es rakstu Jums to tāpēc, ka Jūs tik rūpīgi un pamatīgi esat izpētījis to, ko es esmu uzrakstījis, un tāpēc, lai Jūs zinātu kaut ko par to, ko es domāju. Kaut arī varbūt, izlasījis šo, Jūs būsiet par mani sliktās domās. Man pilnigi vienalga, vai mūsu amerikāņu kritiķi zina, par ko es domāju, tāpēc ka es viņus necienu. Bet Jūs es cienu un augstu vērtēju, tāpēc ka Jūs vēlat man labu.»

Tikmēr, sākot ar 1935. gada maiju, «Āfrikas zaļie pakalni» tika publicēti turpinājumos žurnālā *«Scnbner's Magazine»,* un oktobrī vajadzēja iznākt grāmatai. Bet viņam jau brieda jaunas ieceres.

19 NODAĻA tēMĀS PAVĒRSIENS

Es nezinu, kas izdomā likumus, bet es zinu, ka nav tāda likuma, kas līkiu cilvēkam mirt badā ...

E. Hemingvejs, Kam It un kam nav

Kivestas seju lielā mērā noteica kara veterāni, šie nelaimīgie cilvēki, kuriem par to, ka viņi bija lējuši asinis, miruši, trūdējuši pirmā pasaules kara laukos, dzimtene atmaksāja, atstājot viņus bez darba, bez maizes kumosa. Rūzvelta valdība bija sadzinusi viņus šeit, Floridas pussalas dienvidu galā, dēju barakās Matekumbes salās, lai viņi šeit būvētu ceļu un netraucētu Amerikas pilsētu mieru.

Algas dienās veterāni drūzmējās Džo Rasela krodziņā, dzēra, kāvās, atcerējās karu, nolādēja savu pretigo dzivi. Hemingvejs pazina viņus, iedzēra kopā ar viņiem, uzklausīja viņu skumjos dzīves stāstus. Starp viņiem bija dažādi cilvēki: «citi piedzērušies līdz nemaņai, cili turējās braši; citi bija kļuvuši par klaidoņiem gandrīz vai kopš pašas Argonas, bet citi palikuši bez darba tikai pagājušos Ziemsvētkos; cili bija precējušies, citi pavisam vieni; citi bija lāga vīri, bet citi noguldīja naudu krājkasē un paši gāja diedelēt glāzīti no labiem cilvēkiem, kuri bija paspējuši piedzerties; citiem patika kauties, citiem staigāt pa pilsētu, un viņos visos bija tas, ko mums atstāj karš». Tā rakstīja par viņiem Hemingvejs, kuram šie cilvēki bija kara biedri.

1935. gada 31. augustā vietējā avīzē parādījās brīdinājums, ka Floridai tuvojas viesuļvētra, — tropiskais vie-suiis no Bahamas salām virzījās apmēram uz Kivestas pusi. Tas bija sestdienā, tātad viesuļvētra šeit varēja sākties ne agrāk par pirmdienas pēcpusdienu. Visu svētdienu Hemingvejs noņēmās, pūlēdamies paglābt «Pilaru». Viņš gribēja izvilkt to uz mola, bet tur vairs nebija vietas. Tad viņš nopirka jaunu iesnu virvi un piesēja «Pilaru» bijušajā zemūdens laivu ostā.

Bet pilsētā jau bija trauksme, lieli sarkani karogi ar melniem četrstūriem vidū — viesuļvētras signāls — plandījās stiprajā vējā, iedzīvotāji nagloja ciet logus un durvis.

Pirmdien, 2. septembrī, viesuļvētra brāzās par Kivestu. Otrdien viesulis aizvirzījās tālāk, apmetot līkumu Meksikas līcim, taču pūta tik spēcīgs vējš, ka neviena laiva nevarēja izbrauki no Kīvestas un jebkāda sazināšanās ar salām un ar cietzemi bija pārtraukta. Neviens nezināja, kas notiek uz salām. Tikai nākamās dienas pievakarē pirmā laiva no Kīvestas devās uz Matekumbes salu. Un tad kļuva zināms, ka varas orgāni, kaut arī zinājuši par viesuļvētras tuvošanos, nav pat mēģinājuši evakuēt strādnieku apmetnes. Veterānu evakuēšanai paredzētais vilciens atgājis tikai pirmdienas pēcpusdienā, un vējš to nogāzis no sliedēm, iekams tas sasniedzis gala mērķi.

Hemingvejs bija viens no pirmajiem, kas steidzās glābt cilvēkus.

«Kad mēs nokļuvām Lejasmatekumbē,» viņš rakstīja, «uz ūdens virsas pie pašas pārceltuves peldēja līķi . . . Salas augšgalā bija divas pēdas dziļš jūras sanests smilšu slānis, tilta būves smagās mašīnas apgāztas uz sāniem. Tur, kur jūra bija gājusi pāri salai, tā atgādināja izžuvušas upes gultni. Dzelzceļa uzbērums bija pazudis un kopa ar to pazuduši cilvēki, kas slēpušies aiz tā un tvērušies pie sliedēm, kad sacēlies ūdens. Uz mutes vai augšpēdu viņi tagad gulēja starp mangrovēm. Visvairāk līķu bija mūžzaļo, tagad nobrūnējušo mangrovu zaru jūkli aiz cisternām un ūdens sūknētavas.» Tas bija briesmīgs skats. Hemingvejs rakstīja Perkinsam, ka tajā dienā redzējis tik daudz mirušo, cik nebija redzējis kopš 1918. gada vasaras. Apmetnēs uz Matekumbes salas gājuši bojā ap tūkstoš kara veterānu.

Kad komunistiskā žurnāla *«New Masses»* redaktors Džo-zefs Norts ar telegrammu aicināja Hemingveju uzrakstīt par šo katastrofu, viņš tūdaļ atsaucās ar niknu rakstu «Kas nogalināja kara veterānus». Tā bija apsūdzība, nežēlīga, bezkompromisa apsūdzība, ko viņš meta sejā Savienoto Valstu valdībai, tās ierēdņiem, kuri tik noziedzīgi vienaldzīgi izturējušies pret. cilvēku likteņiem, kad tie savās darba apmetnēs viesuļvētras laikā bijuši lemti nenovēršamai bojā ejai. Savā rakstā Hemingvejs jautāja:

«Ko viņi traucēja, un kam viņu klātbūtne varēja būt politisks drauds?

Kas sūtīja viņus uz Floridas salām un pameta tur viesuļvētras laikā?

Kas vainīgs viņu bojā ejā?»

Viņš minēja ģenerāļa Makartura asiņaino izrēķināšanos

Anakostas līdzenumā ar kara veterāniem, kas gājuši pie valdības ar lūgumu uzlabot viņu stāvokli, un rakstīja, ka «tas, kas notika Anakostas līdzenumā, liekas žēlsirdības akts salīdzinājumā ar to, kas nolika Augšmatekumbē un Lejasmatekumbē».

Ar negantu niknumu viņš šajā rakstā uzbruka rakstniekiem, kuriem šī nelaime tikai deva iemeslu rakstīšanai:

«... bet jūs, jūs, kas publicējat literāro ziņu nodaļā, ka dodaties uz Maiami paskatīties viesuļvētru, tāpēc ka ta vajadzīga jūsu jaunajam romānam, bet tagad esat nobijušies, ja jums neizdosies to redzēt, — jūs varat lasīt avīzes, tur atradīsiet visu, kas vajadzīgs jūsu romānam, bet man gribas saņemt jūs aiz biksēm, kuras jūs esat izsēdējuši cauras, sacerēdami ziņojumus literatūras ziņu nodaļai, un aizvest jūs uz to mangrovu birzi, kur ar kājām uz augšu guļ sieviete, piepūtusies kā bumba, un viņai blakus otra, ar seju krūmā, un pastāstīt jums, ka tās bija divas ļoti jaukas meitenes, benzīna stacijas un bufetes saimnieces, un ka tur, kur viņas pašlaik guļ, viņas atveda viņu «laime». Un arī to jūs varat izmantot par materiālu savam jaunajam romānam; bet, starp citu, kā jums veicas ar jūsu jauno romānu, dārgais kolēģi, spalvas

biedri?»

Viņš nobeidza rakstu ar skumju, dusmu un izbrīna pilniem vārdiem: «Tu esi miris, mans brāli? Kas tevi tur aizdzina? Un kāds tagad paredzēts sods par cilvēku slepkavību?»

No honorāra par šo rakstu Hemingvejs atteicās, jo, kā viņš rakstīja Perkinsam, viņš neuzskatīja, ka var pelnīt naudu ar slepkavību.

1935. gada 25. oktobri iznāca grāmata «Āfrikas zaļie pakalni».

Atkal kritiķi pārmeta Hemingvejam, ka viņš raksta par medībām un zvēriem, nevis nodarbojas ar sociāli politiskam problēmām. Bet viņš tajā laikā jau bija iesācis jaunu darbu. Tas bi ja otrs stāsts par Hariju Morganu.

Pirmajā stāstā par Hariju Morganu apstākļi — tas, ka bagātais amerikānis pazaudē Harija dārgos zvejas piederumus un aizbrauc, nesamaksājis viņam nopelnīto naudu, — pamudina Morganu uz avantūru ar ķīniešu izvešanu no Kubas un uz slepkavību, bet jaunajā stāstā Hemingvejs parāda, ka Harijs spiests, lai sagādātu iztiku ģimenei, nodarboties ar kontrabandas viskija vešanu no Kubas uz Kīvestu. Notiek apšaudīšanās ar muitas sardzi,

un Hariju ievaino roka. Smagi ievainots ir arī viņa paligs nēģeris.

Ceļā uz mājām Harijs satiek Villija Adamsa laivu, tas ved uz zveju divus atbraucējus amerikāņus. Viens no tiem nojauš, ka Harija laiva pārvadā kontrabandu, un pieprasa, lai Villijs piebrauc pie tās. Villijs atsakās. Tad šis cilvēks sak viņam draudēt. «Jūsu zināšanai,» viņš saka, «es esmu viens no trim visiespaidīgākajiem cilvēkiem Savienotajās Valstīs.» Viņš piedraud Villijam, ka tas par viņu vēl dzirdēšot— «un ne tikai jūs, bet visa šī smirdošā, pūstošā pilsētele, kaut arī man būtu jānojauc tā līdz pamatiem». Taču Villijs dzīvo pēc citādiem likumiem, viņš paskaidro šai «svarīgajai personai», ka braukt tuvāk pie Harija viņiem nav nekādas vajadzības: «Ja mēs būtu viņam vajadzīgi, viņš mums būtu devis zīmi. Ja mēs viņam neesam vajadzīgi, kāpēc mums jājaucas citu darīšanās? Mums šeit ir pieņemts, ka katrs dara savu darbu.»

Galu galā Villijs piebrauc tuvāk Harija laivai, bet tikai tāpēc, lai uzsauktu viņam: «Klausies! Taisies uz mājām un dzīvo mierīgs! Laiva lai paliek. Laivu viņi pievāks. Laid kravu dibenā un taisies uz mājām! Man te ir viens lips no Vašingtonas, kaut kāds špiks. Viņš grib tevi saņemt ciet. Tu esot kontrabandists. Tavas laivas numuru jau pierakstīja. Es tevi neesmu redzējis un nezinu, kas tu esi. Es tevi nevarēšu uzrādīt .. .»

Tik solidāri, izrādās, ir vienkāršie cilvēki, kas ar savu darbu pelna dzīves iztiku. Villijs apsola Harijam, ka vizinās savus pasažierus līdz vakaram. Bet sašutušajiem ierēdņiem viņš sāk stāstīt par zivju cenām: «Domāju, jums kā valdības vīram šitās lietas varētu interesēt. Vai tad jums nav teikšana par mūsu pārtikās cenām? Ir taču, vai ne? Un vai

jūs tās šad un tad nepaskrūvējat, tā teikt, uz augšu? Lai maize būtu dārgāka un zivis lētākas?»

Bet Harijs Morgans vada laivu uz pilsētu. «Varbūt roku tomēr izārstēs,» viņš domā. «Man viņa vēl ļoti noderētu, tā roka.»

Tā Hemingvejs paradīja sadursmi starp darba cilvēkiem, kurus nolādētā iekārta šajā valstī spiež pārkāpt likumu, lai sagādātu ģimenei iztiku, un necilvēcīgo ierēdniecības mašīnu, kas paredzēta cilvēku apspiešanai.

Sis otrs stāsts par Hariju Morganu, ko Hemingvejs nosauca par «Kontrabandista atgriešanos», tika pabeigts

2/4

1935. gada novembrī un parādījās žurnālā *«Esquire»* 1936. gada februārī. Bet jau pirms stāsta «Kontrabandista atgriešanās» publicēšanas tai paša žurnālā *«Esquire»* 1936. gada janvārī bija iespiesls Hemingveja raksts «Spārni virs Āfrikas».

Tas bija par fašistiskās Itālijas uzbrukumu Abesīnijai. Atkal Hemingvejs uzstājās kā dedzīgs kara un fašisma pretinieks. Viņš daudz agrāk nekā tie, kas viņam pārmeta apolitiskumu, bija spējis izprast, kas ir fašisms un kas ir Musolīni. Viņš rakstīja par to jau savās korespondencēs Toronto laikrakstam *«Daily Star»* no Eiropas 20. gados.

Rakstā «Spārni virs Āfrikas» Hemingvejs atkal atgādina saviem lasītajiem pagājušo pasaules karu: «Ilgi rnilēt karu var tikai spekulanti, ģenerāļi, štāba darbinieki un prostitūtas. Tiem kara laikā dzīvot bija tik labi kā nekad — un iedzīvoties naudā arī tie varēja kā nekad.» Viņš parādīja fašistiskās diktatūras rīcību: «Daudzi cilvēki Itālijā atceras pagājušo karu tādu, kāds tas bija, nevis tādu, kādu viņiem to attēloja vēlāk. Taču tie no viņiem, kas mēģināja plest vaļā muti, smagi cieta par to: citus nogalināja, citi smok cietumā Ļiparu salās, bet vēl citiem bija jāatstāj dzimtene. Diktatūras laikā bīstami, ja cilvēkam ir laba atmiņa. Vajag iemācīties rast dzīves jēgu diženajos šīsdienas notikumos. Kamēr diktators kontrolē presi, vienmēr būs kārtējie dižie notikumi, kuru dēļ vērts dzīvot.»

Hemingvejs šajā rakstā demonstrēja arī savu starptautiskā komentētāja tālredzību. Viņš pareģoja, ka Itālija «centīsies ar slepenu vienošanos palīdzību nodrošināt sev brīvību un panākt sankciju atcelšanu, balstoties uz to, ka tas sakāve karā novedīs pie «boļševisma» uzvaras valsti». Šo spēles mehāniku viņš pazina ļoti labi. «Vajag tikai tādam diktatoram,» viņš rakstīja, «ievaimanāties par boļševisma draudiem ka viņa sakāves neizbēgamam sekām, un līdzjūtība tūdaļ būs viņa pusē. Musolīni taču Anglija kļuva par visas Rotermiras preses varoni, pateicoties mītam, kas tur bija nostiprinājies, — ka viņš, Musolīni, izglābis Itāliju no briesmām kļūt sarkanai.»

Hemingvejs nožēloja tos vienkāršos puišus, Itālijas strādniekus un zemniekus, kurus sūtīja cīnīties Abesīnijā, un novēlēja, lai viņi

saprastu, kas ir viņu ienaidnieks un kāpēc.

lai pašā laikā Hemingvejs uzrakstīja žurnālam *«Esquire»* aprakstu «Uz zilajiem ūdeņiem» — par marlinu

zveju Golfa straumes ūdeņos —, kas tika publicēts 1936. gada aprīlī. Šajā aprakstā viņš centās attēlot, cik lielu patiku sagādā zveja no kutera. Šī patika, viņš rakstīja, «rodas tāpēc, ka zivis — apbrīnojama un mežonīga radība — ir neticami ātras un spēcīgas un, kad tās peld ūdenī vai izlokās straujos lēcienos, tas ir skaistums, ko nav iespējams aprakstīt un ko neredz neviens, kas nezvejo jūrā. Un tad pēkšņi tu esi sasaistīts ar zivi, jūti tās ātrumu, varenību un neganto spēku — it kā tu jātu zirgā, kas slienas pakaļkājās. Pusstundu, stundu, piecas stundas tu esi piesiets pie zivs, tāpat kā viņa pie tevis, un tu savaldi viņu, padari rāmu — kā jaunu zirgu un galu galā pievelc pie laivas. Aiz lepnuma un tāpēc, ka zivis maksā lielu naudu Havannas tirgū, tu aizķer viņu ar ķeksi un ievelc laivā, taču tas, ka viņa ir laivā, nav vairs nekas pievilcīgs; cīņa ar zivi — tā ir bauda.»

Šis apraksts interesants vēl ari tādā ziņā, ka tajā He-mingvejs pastāsta par notikumu, kas vēlāk noderēja par sižetu garajam stāstam «Sirmgalvis un jūra».

«Cilā reizē pie Kabaņjasas vecais vīrs noķēra milzīgu marlinu, kas aizvilka viņa laivu jūrā. Pēc divām dienām veco vīru uzņēma zvejnieki sešdesmit jūdzes uz austru-miem. Zivs galva un priekšējā daļa bija piesieta pie laivas. No zivs bija atlicis mazāk par pusi, un šis atlikums svēra astoņi simti mārciņu. Vecais nebija šķīries no zivs dienu un nakti un vēl dienu un nakti, un visu šo laiku zivs bija peldējusi lielā dziļumā un vilkusi līdzi laivu. Kad viņa uzpeldēja virspusē, vecais pieairējās viņai klāt un harpunēja. Pie laivas piesietai, zivij uzbruka haizivis, un vecais vīrs cīnījās ar tām pilnīgi viens Golfa straumes ūdeņos, mazā laiviņā. Viņš sita tās ar ķeksi, dūra ar harpūnu, atgaiņāja ar airi, kamēr nokusa, un tad haizivis apēda visu, ko varēja. Viņš raudāja, kad viņu uzņēma zvejnieki, pus-neprātīgu aiz zaudējuma sāpēm, un haizivis vēl arvien griezās ap laivu.»

1936. gada pavasaris Hemingvejam bija ļoti ražīgs. Viņš gandrīz bez pārtraukuma uzrakstīja trīs garos stāstus, kas viņam sagādāja jaunu skaļu slavu — viņu nosauca par lielāko amerikāņu rakstnieku.

Pirmais no šiem stāstiem, «Vērša rags», atkal bija veltīts Spānijai. Tā notikumi risinās Madridē, pansijā «Lu-arka», kur parasti apmetas mazāk ievērojami matadori. Hemingvejs šajā stāstā iztirzā baiļu problēmu, kas viņu

vienmēr saviļņoja. Kāds no matadoriem, kas dzīvo pansijā, bijis ārkārtīgi drošs un veikls, bet pēc tam, kad smagi ievainots vēderā, kļuvis gļēvulis. Savā istabā viņš mēģina pavest istabeni, bet tā smiedamās nosauc viņu par gļēvuli, un viņš sēž viens, atcerēdamies to liktenīgo koridu un vērša ragu, kas iecirtās viņā: «Un tagad, kad viņš

grasās nogalināt — un tas gadās reti, — viņš nespēj skatīties uz ragu; un vai gan kaut kāda padauza var saprast, ko viņš pārdzīvo, iziedams arēnā?» Acumirklīgās — it kā gadījuma rakstura ikdienišķās sarunās šajā stāstā parādās Spānija, vienreizējā zeme, kur viss tik dīvaini savijies kopā — revolūcija, baznīca, vēršu cīņas ... Kāds no viesmīļiem, kas steidzas uz sapulci, aizrāda, ka Spānijas lāsts esot vērši un garīdznieki. «Tikai cīnoties pret katru atsevišķi, var uzvarēt visu šķiru,» norāda šis, kā redzams, anarhists. «Jāiznīcina visi vērši un visi garīdznieki. Visi lidz pēdējam jānogalina. Tad mēs no viņiem tiksim vaļā.» Bet blakus pie galda sēž divi provinces garīdznieki, no kuriem viens apgalvo: «Madridē daudz ko sāc saprast: Madride ir Spānijas bojā eja.» Un lejā, virfuvē, zēns Pako, kurš sapņo kļūt par matadoru, un trauku mazgātājs Enriko atdarina vēršu cīņu, kurā vērsi tēlo krēsls ar tam piesietiem diviem virtuves nažiem. Pako kļūmigi sper soli, un nazis ieduras viņam vēderā.

Marta beigās Kivestā ieradās žurnāla «*Cosmopolitan*» redaktors Harijs Bārtons un piedāvāja Hemingvejam 40 tūkstošus dolāru par tiesībām publicēt žurnālā jauno romānu un 3 līdz 7,5 tūkstošus dolāru par stāstu. Hemin-gvejs parādīja viņam stāstu «Vērša rags», bet Bārtonu tas neinteresēja, un Hemingvejs aizsūtīja stāstu Gingričam žurnālā «*Esquire»* kārtējā feļetona vai apraksta vietā, un tas lika publicēts 1936. gada jūnijā.

Divos citos tajā pavasari uzrakstītajos stāstos jaušami Āfrikas ceļojuma iespaidi. Intervijā Džordžam Plimptonam Hemingvejs sacīja: ««Āfrikas zaļie pakalni» nav romāns, ši grāmata tika rakstīta kā mēģinājums radīt pavisam patiesu grāmatu, lai redzētu, vai patiesīgs apvidus notē-lojums un viena mēneša atgadījumu apraksts var aizslat radošu iztēli. Pēc šīs grāmatas es uzrakstīju divus stāstus — «Kilimandžāro sniegi» un «Frensa Makombera īsais laimes brīdis». Šos stāstus es izdomāju, ņemot par pamatu pieredzi un zināšanas, ko guvu tai pašā medību

ekspedīcijā, kuras vienu menesi mēģināju aprakstīt «Zaļajos pakalnos».»

Stāstā «Frensa Makombera īsais laimes bridis», ko He-mingvejs sākumā gribēja nosaukt «Laimīgs nobeigums», viņš atkal mēģina izpētīt baiļu un to pārvarēšanas norisi. Bagāts amerikānis Frensis Makombers medi Āfrikā kopā ar savu sievu un balto mednieku Robertu Vilsonu. Kad ievainots lauva stājas pretī Makomberam, viņš pārbīstas līdz nāvei un metas bēgt. Tas notiek, viņa sievai un Vilsonam redzot. Makombers dziļi pārdzīvo savu apkaunojumu. «Viss stāvēja acu priekšā tieši tā, kā tas notika, turklāt atsevišķas ainas izcēlās sevišķi spilgti, un viņu pārņēma briesmīgs kauns. Taču vēl stiprāk par kaunu viņu māca slēptas, stindzinošas bailes. Tās nebija izzudušas un kā auksts, gļotains iegruvums piepildīja tukšumu, kur kādreiz bija

mājojusi viņa pašapziņa, padarīdamas viņu vai slimu. Bailes, vēl īsti neizgaisušas, atkal bija klāt.»

Hemingvejs vēlāk stāstīja, ka Makombera prototips bijis kāds jauns starptautiskas klases sportists, ko viņš labi pazinis. «Viņš ir tieši tāds, kāds bija īstenībā,» Hemingvejs teica par Makomberu, «tikai izdomāts.»

Hemingvejs netaupīja sarkasmu šā laulāta pāra attēlojumam. Makombers ir «ļoti bagāts, turpmāk cerēja kļūt vēl bagātāks». Hemingvejs dažos vārdos parāda šo cilvēku interešu loku — Makombers zināja visu par «automobiļiem, pīļu medībām, makšķerēšanu — forelēm, lašiem un dziļjūras zivīm; par dzimuma jautājumiem — no grāmatām, ļoti daudzām grāmatām; par sporta spēlēm, suņiem, zināmā mērā arī par zirgiem un par naudas vērtību».

Par Makombera sievas prototipu noderēja daudzu bagātu Hemingveja draugu sievas. Viņš aprakstīja neparasti daiļu, labi koptu sievieti ar nevainojamu sejas ovālu. Baltajam medniekam Vilsonam, kuram Hemingvejs piešķīris daudzus sava drauga Filipa Persivala rakstura vilcienus, viņš liek šādi raksturot šo amerikāņu sieviešu tipu: «Visnejūtīgākās, viscietsirdīgākās, visnežēlīgākās un vispievilcīgākās — tā nocietinājušās, ka viņu vīri kļuvuši par mīkstčauļiem vai arī īstiem neirastēniķiem.»

Viņi abi ir vienādi, «viņu savienība», rakstīja Hemingvejs, «balstījās uz stingriem pamatiem. Margo bija parak

skaista, lai Makombers šķirtos no viņas, un Makombers — pārāk bagāts, lai Margo viņu atstātu.»

Pēc tam kad Makombers ir nobijies un izturējies tik apkaunojoši, sieva izsmej viņu, turklāt vēl nakti aiziet gulēt ar Vilsonu. «Viņš, Roberts Vilsons, uz safari vadaja līdzi divguļamo gultu, lai nepalaistu garām vienu otru laimīgu gadījumu. Kad tās bija prom, tad modināja vienīgi nicināšanu, bet, kamēr bija te, dažas viņam patika.»

Taču nākamajā dienā Makombers bifeļu medībās spēj pārvarēt savas bailes. «Liekas,» viņš saka Vilsonam, «es turpmāk vairs ne no ka nebīšos. Kad sākām dzīties bifeļiem pakaļ, mani notika tāds kā lūzums. It kā būtu pārrauts kāds aizsprosts.» Sieva vēro viņu, iespiedusies mašinas stūrī, un saprot, ka Makombers pārvērties.

Vairāk nekas netiek sacīts, taču atmosfērā jaušams, ka tuvojas traģisks atrisinājums. Un patiešām, kad no brik-snāja izskrien bifelis un metas virsū Makomberam, Margo šauj no automobiļa un trāpa nevis bifelim, bet savam vīram galvā.

Par ierosmi otram stāstam — «Kilimandžāro sniegi», kā stāstīja Hemingvejs, noderēja kāds notikums Ņujorkā 1934. gadā, kad viņš bija atgriezies tur pēc Āfrikas ekspedīcijas. Viņš toreiz sacīja reportieriem, ka cer sadabūt naudu un vēlreiz aizbraukt uz turieni. Drīz vien viņu ielūdza uz tēju kāda bagata dāma un piedāvājās

apmaksāt tādu braucienu, ja Hemingvejs ņemtu viņu līdzi. Viņš, protams, atteicās, bet pēc tam sāka domāt: kas gan būtu noticis, ja viņš būtu bijis ar mieru?

Stāsta «Kilimandžāro sniegi» sižets ir visai vienkāršs. Rakstnieks Harijs medī Āfrikā kopā ar savu bagāto sievu, no ieskrambājuma viņam sākas gangrēna, un viņš saprot, ka mirst. Tad viņš atceras savu dzīvi un analizē to. Te Hemingvejs pievēršas tēmai, kas jau sen viņu satrauc, — kā nauda samaitā rakstnieku, kā rakstnieks dzīves labumu dēļ kļūst neuzticīgs sev, visam, kam ticējis, pazudina savu talantu.

Tādus piemērus Hemingvejs savā mūžā bija pieredzējis krietni daudz. Pietika atcerēties Skotu Ficdžeraldu. Un Hemingvejs atcerējās viņu šajā stāstā. Rakstnieks Harijs domā par bagātajiem: «Viņi ir garlaicīgi, viņi visi pārak daudz dzer vai pārāk aizraujas ar visādām spēlēm. Garlaicīgi un maz atšķiras cits no cita. Viņš atcerējās nabaga Skotu Ficdžeraldu un tā romantisko bijību pret viņiem,

atcerējās, kā viņš reiz bija uzrakstījis stāstu, kas sākās ar vārdiem: «Bagātie nav līdzīgi tev un man.» Un kāds bija teicis Ficdžeraldam: «Nu, protams, viņiem vairāk naudas.» Taču Ficdžeralds nesaprata šo joku. Viņš uzskatīja, ka bagātnieki ir īpaša — ar noslēpumainu burvību apveltīta cilvēku suga, un, pārliecinājies, ka tā nav, viņš to smagi pārdzīvoja, tāpat kā visas neveiksmes.»

Rakstnieks Harijs ir sarežģīts tēls. Hemingvejs viņam piešķīris pats savas atmiņas — par vectēva medību mājiņu, par Parīzi, kādu viņš pazina šo pilsētu no tur pavadītajiem jaunības gadiem, par braucienu uz Tuvajiem Austrumiem grieķu-turku kara laikā, par braucienu uz Svarcvaldi un par ziemu Šruncā, un par Nordkvista rančo Vaiomingā. Taču biogrāfiju rakstniekam Harijam Hemingvejs ir devis citu, ja tā var izteikties, savu antibiogrā-fiju — viņš rādīja savu dzīvi tādu, kāda tā varētu but, ja viņš būtu pārdevis savu talantu, kļuvis tam neuzticīgs.

«Taču sevi viņš apņēmās, ka rakstīs par šiem cilvēkiem, par šiem bagātākajiem no bagātajiem, pie kuriem viņš īstenībā nepiederēja un kuru pasaulē bija tikai vērotājs; apņēmās, ka pametīs šo pasauli un tad aprakstīs, lai reiz to būtu darījis cilvēks, kas patiešām zina, ko raksta. Tomēr līdz tam viņš nekad netika, jo katra pārpilnībā nodzīvota diena, kad viņš nerakstīja un līdzinājās tiem, kurus pats nicināja, notrulināja viņa spējas un vājināja gribu strādāt, tā ka galu galā viņš pavisam atmeta darbam ar roku. Cilvēkiem, ar kuriem viņš tagad sastapās, daudz labāk patika, ja viņš nestrādāja.»

Rakstnieks Harijs apvaino savu sievu, «šo laipno, bagāto padauzu, šo mīlīgo aizgādni un viņa talanta kapraci», kura mīlēja viņu kā savu īpašumu, kura bija ar mieru pirkt viņam visu, ko vien viņš iekāroja, izpildīt visas viņa vēlēšanās. Un šajos apvainojumos neviļus jaušas kaut kas no paša Hemingveja attiecībām ar Polinu, kura bija diezgan

bagāta un pūlējās radīt viņam mierīgu dzīvi, ērtības un izklaidēšanos.

Taču rakstnieks Harijs grib būt taisnīgs.

«Kāpēc gan vainot šo sievieti par to, ka viņa tam ļāva dzīvot pārpilnībā? Viņš pats bija pazudinājis savu talantu, nelikdams to lietā, kļūdams neuzticīgs pats sev un saviem ideāliem, notrulinādams savu uztveri ar pārmērīgu dzeršanu; viņš bija to iznīcinājis ar slinkumu, izlaidīgu dzīvi,

• nobismu, ar iedomību un aizspriedumiem, ar visiem iespējamiem līdzekļiem.»

Pirmsnāves murgos Harijam šķiet, ka ierodas lidmašīna un viņu, tāpat kā kādreiz slimo Hemingveju, ieceļ kabīnē un viņi lido uz Arušu. Taču lidotājs maina kursu, un viņi nogriežas uz austrumiem.

«Un tur priekšā, aizsegdama visu pārējo, — plaša kā pati pasaule — liela, augsta un neticami balta saules staros .lējās Kilimandžāro stūrainā virsotne. Un tad viņš saprata, ka dodas tieši uz turieni.»

Stāstu «Kilimandžāro sniegi» Hemingvejs nodeva žurnālam *«Esquire»,* kur tas tika publicēts 1936. gada augustā, bet «Frensa Makombera īso laimes brīdi» aizsūtīja Bar-lonam žurnālā *«Cosmopolitan»,* kur stāsts tika publicēts la paša gada septembrī.

Jūnijā Hemingvejs devās uz zivju zveju Bimini salā. Tur viņš sastapa jautru bagātu sportistu kompāniju, kuri bija sabraukuši greznās, sniegbaltās jahtās. Viņš satikās ar tiem, taču pats apzinājās, ka viņš nav no tiem, ka ir neatkarīgs un ka ir uzrakstījis par tiem divus stāstus, kas paliks literatūrā.

Kādudien Bimini viņam izdevās noķert 514 mārciņas smagu tunzivi. Cīņa ar to ilga septiņas stundas, un viņš pa to laiku zaudēja apmēram septiņas mārciņas no sava svara. īsi pirms tam šurp lieliskā jahtā bija atbraucis ba-gals vecs vīrs ar jaunu līgavu, kas augstprātīgi izteicās, ka zvejot tunzivis nepavisam neesot grūti. Kad «Pilara» vakarā iebrauca piestātnē, visi iedzīvotāji salasījās paskatīties uz Hemingveja lomu — zivs bija vienpadsmitar-pus pēdu gara. Uz «Pilaras» klāja blakus zivij stāvēja Hemingvejs, jautrs, iereibis, un savā basā nodārdinaja pa visu ostu: «Kur ir tas maitasgabals, kas teicis, ka tunzivis zvejot viegli?»

Bimini pie viņa atlidoja Gingričs, un Hemingvejs paradīja viņam sākumu jaunam stāstam — trešajai novelei par Hariju Morganu. Viņš sacīja Gingričam, ka domājot apvienot visas trīs noveles un izveidot no tām romānu. Šoreiz tam jābūt romānam par amerikāņu dzīves īstenību, romānam par nabagajiem un bagātajiem, par ekonomisko depresiju, par kara veterāniem, kurus viņš tik labi pazina no Kīvestas, par cilvēku, kas viens pats — pēc likumiem, kurus pats sev noteicis, — cīnās ar sabiedrību, kura

nolēmusi viņu nabadzībai, bojā ejai. Trešajai novelei vajadzēja būt visgarākajai un visnozīmīgākajai romāna, tajā bija paredzēts

Harija Morgana dzīves stāsta noslēgums— viņa bojā eja. Hemingvejs jau iztēlojās, kā uzrakstīs šo traģisko dzīves stāstu, kā savīs to ar rakstnieka Ričarda Gordona likteņa līniju, kā uzzīmēs veselu galeriju bagātnieku, kuri sabraukuši Kīvestā ar savām lepnajām jahtām.

Uz vasaras beigām un rudeni Hemingvejs gribēja braukt kopā ar ģimeni uz Vaiomingu, uz Nordkvista rančo, un tur rakstīt savu romānu.

Astoņpadsmitajā jūlijā pienāca ziņa par fašistu dumpi Spānijā. Hemingvejs bija paredzējis tādu iespēju, kad 1933. gadā rakstīja, ka reakcijas spēki Spānijā gatavojas uzbrukumam un traģēdija ir ļoti tuvu. Jau pēc dažām dienām Dos Pasoss viņam atrakstija, ka viņu draugs mākslinieks Lūiss Kinlanilja kļuvis par virsnieku Spānijas republikāņu armijā un 20. jūlijā piedalījies uzbrukumā Montana kazarmām Madridē, kur nocietinājušies nemiernieki.

Šīs ziņas satrauca Hemingveju. Pašās pirmajās dienās pēc nemieru izcelšanās viņš rakstīja kādam savam draugam: «Mums vajadzēja būt Spānijā visu šo nedēju.» Tomēr sākumā bija grūti paredzēt, kā risināsies notikumi Spānijā, un, kad spāņu tauta ar ieročiem bija apspiedusi dumpi valsts galvenajās pilsētās, šie pirmie panākumi visos radīja pārliecību, ka republika bez sevišķām pūlēm tiks galā ar dumpinieku ģenerāļiem. Un Hemingvejs nolēma negrozīt savus plānus un braukt uz Vaiomingu, vēl jo vairāk tāpēc, ka, sācis domāt par jaunu romānu, negribēja un nespēja pārtraukt darbu.

Viņi ar mašīnu izbrauca cauri Luiziānai, Teksasai, Kolo-rādo un beidzot ieradās Nordkvista rančo.

Tur Hemingvejs iedziļinājās darbā pie jaunā romāna.

Tātad šoreiz darbibas vieta bija Kīvesta, kur Hemingvejs līdz tam laikam bija nodzīvojis desmit gadus, kur viņš zināja katru akmeni, katru līča līkumu, pazina turienes zvejniekus, kontrabandistus, pazina kara veterānus, kuri pēdējo patvērumu atraduši strādnieku apmetnēs, pazina bagātniekus, kas atbraukuši šurp pašu jahtās.

Romānā, kura darbība risinājās uz amerikāņu zemes, arī galvenajam varonim vajadzēja būt tipiskam amerikāņu raksturam. Harija Morgana tēlā Hemingvejs ielika

daudzu amerikāņu rakstura vilcienus, tie bija rupji un drosmīgi cilvēki, kuri par vienīgo likumu atzina spēka likumu, individuālisti, kas bija gatavi ar ieročiem rokā aizstāvēt sevi, kas savā laikā bija pakļāvuši Mežonīgos Rietumus, nodarbojās ar ieroču kontrabandu uz Amerikas — Meksikas robežas. Taču viņa varonis darbojās mūsdienu apstākļos, nonākot sadursmē ar kapitālistiskās Amerikas jaunajiem ekonomikas likumiem.

Hemingvejs bija nolēmis parādīt, cik traģisks liktenis ir tādam spēcīgam cilvēkam, individuālistam, kas paļaujas vienīgi uz paša spēkiem un ko apstākļi Amerikā trīsdesmitajos gados piespiež uz

konfliktu ar likumu, jo citādi viņš nespēj sagādāt iztikas līdzekļus sev un savai ģimenei.

Pirmajā novelē bagāts nelietis, kas noīrējis Harija Mor-gana laivu, nozaudē Harija zvejas piederumus un pats pazūd, nesamaksājis viņam ne graša. Otrajā novelē Harijs Morgans, zaudējis iespēju nodarboties ar zveju, jo jaunus zvejas piederumus nopirkt nespēj, sācis nodarboties ar kontrabandas viskija pārvadāšanu no Kubas uz Kīvestu. Apšaudē ar muitas sardzi viņu ievaino rokā, bet ceļā u? mājām viņš sastopas ar augstu stāvošu nelieti, kas viņu apsūdz. Galu galā Harijs ir zaudējis labo roku un laivu, kuru konfiscē. Loks savelkas, apstākļi spiež Hariju arvien tālāk — uz jaunu, vēl nopietnāku konfliktu ar likumu. Viņam neatliek nekas cits kā apņemties, nozogot savu konfiscēto laivu, slepeni pārvest uz Kubu četrus revolucionārus, kas grasās aplaupīt vietējo banku.

Pirms šīs riskantās operācijas, kuras bīstamību Harijs labi apzinās, viņš izsaka savu pārliecību: «Vienu es tev varu sacit: es nepieļaušu, ka maniem bērniem vēderi kauc aiz bada, un es nedomāju rakt grāvjus valdībai par grašiem, kuru nepietiek, lai viņus pabarotu. Bez tam es tagad ari nespēju rakt zemi. Es nezinu, kas izdomā likumus, bet es zinu, ka nav tāda likuma, kas liktu cilvēkam mirt badā ...»

Taču romāna autors zināja: kapitālistiskajā Amerikā lādi likumi ir un pastāv, un šis zvēriskais likums grūž Hariju Morganu bojā ejā.

Kad kreisās nometnes kritiķi pārmeta Hemingvejam, ka viņam trūkst intereses par sociāli ekonomiskām problēmām, ka laikā, kad Ameriku satricina sociālās kataklizmas, ko izraisījusi krīze, saasinot un atkailinot buržuāziskas sabiedrības brēcošās pretrunas, viņš raksta par vēršu

Cīnām un par zvēru medībām Āfrikā, — tur bija sava da|a taisnības. Taču tāda bija Hemingveja daiļrades īpatnība, ka viņš varēja rakstīt tikai par to, ko zināja pamatīgi, no paša pieredzes, ko bija pārdzīvojis un izjutis ar katru sirds pukstu. Turklāt viņam bija pretīgi pielāgoties modei, bet sociālā tēma tajos gados bija nākusi modē un līdz ar nopietniem, lieliem darbiem par amerikāņu strādnieku šķiras un izputināto fermeru cīņu grāmatu tirgū parādījās daudz spekulatīvu romānu, kuru autori vāji zināja, kā dzīvo tie, par kuriem viņi rakstīja, un uzlaboja šos sižetus ar krietnu devu pornogrāfijas.

Šoreiz Hemingvejs patiešām bija pievērsies sociālai tēmai. Viņš to risināja pēc sava prāta, balstoties uz savu dzīves pieredzi, palikdams uzticīgs savam principam rakstīt tikai par tiem cilvēkiem, kurus viņš mīlēja vai ienīda. Rakstīt par viņam vienaldzīgiem cilvēkiem viņš nespēja nekad. Tāpēc viņš bija nolēmis aprakstīt cilvēkus, kas apdzīvoja šīs lielās valsts Amerikas mazu stūrīti, Floridas dienvidu galējo punktu.

Tomēr noteiktā darbības vieta nekavēja Hemingveju parādīt savā

jaunajā romānā milzīgu mudžekli pretrunu, kas bija tipiskas Savienotajām Valstīm trīsdesmitajos gados. īpašu vietu šajā romānā ar daudziem cilvēkiem ieņēma kara veterāni, šie dzīves atstumtie, kas nevarēja nopelnīt tik daudz, lai nodrošinātu sev cilvēcīgus dzīves apstākļus, izdzīti no sabiedrības, kuras labā bija karojuši. Viņu liktenis nevarēja nesatraukt tā paša kara veterānu Hemingveju. Pēc apjoma nelielā, bet neparasti ietilpīgā skata krodziņā pie Fredija, kura prototips bija Džo Rasels, Hemingvejs radīja veselu galeriju šo cilvēku, kuri slāpēja savas sāpes ar alkoholu, plēsās savā starpā, reizēm zaudēja cilvēka izskatu, kuru vienīgais lepnums bija — visu paciest bez činkstēšanas.

Raksturīgi, ka šajā masā Hemingvejs saskatīja ari veselīgu elementu — komunistus. Viņš nevarēja rakstīt par tiem sīki, tāpēc ka maz pazina šos cilvēkus, taču vienam no veterāniem viņš liek sacīt šādu cieņas pilnu repliku: «Komunistam jābūt disciplinētam un jāprot no daudz kā atteikties, pļēgurs nevar būt komunists.» Šis pats bezvārda veterāns, ko apkārtējie dēvē par «sarkano», izmet vārdus, skopus, kā parasti Hemingveja darbos, tomēr tie kaut cik apgaismo daudzus notikumus pēdējos gados Amerikas Savienotajās Valstīs — viņš piemin Anakostu, kur prezi-

(lenta Hūvera laikā valdības karaspēks pēc ģenerāla Mak-.irtura pavēles sarīkoja asinspirti kara veterāniem, kuri bija sapulcējušies, lai atklāti pateiktu patiesību par savu ■•lavokli. «Bet misters Ruzvelts ielādēja mūs kuģos un nogādāja šurp, lai tiktu vaļā no mums. Nometnē tiek radīti ideāli apstākli epidēmijām, bet šie nabaga velni, kā par spīti, nemirst... Ko viņi tagad izdomās? Kaut kā taču viņiem jātiek no mums vajā ... Mums nav ko zaudēt. Mēs esam novesti līdz pēdējam. Mums klājas ļaunāk nekā tiem Spartaka skrandaiņiem.» Spartaka pieminēšana šeit izskan zīmīgi, kā netiešs mājiens, ka iespējams sakrājušos dusmu izvirdums.

Daudz kas romānā «Kam ir un kam nav» liecina par to, ka tajā laika Hemingvejs nopietni sāka domāt par revolūcijas politiskajām un ētiskajām problēmām. Bieži būdams Kubā, viņš neviļus pieredzēja daždažādo revolucionāro grupu cīņas ar Mačado valdību un savā starpā. So iespaidu atskaņas ir arī romānā, kad pašā tā sākumā Harijs Morgans nokļūst apšaudē, kas izcēlusies starp diviem naidīgiem revolucionāriem grupējumiem. Bet kādā no romānā centrālajām epizodēm, kad Harijs Morgans ved savā laivā četrus kubiešu revolucionārus, kuri aplaupījuši banku un pēc tam nogalinājuši Harija palīgu, Hemingvejs uzsver, ka viņi nav komunisti. Viens no kubiešiem, jauns un vēl skaidrs zēns, saka Harijam par savu biedru He-mingvejam ļoti būtiskus vārdus: «Šis Roberto ir slikts cilvēks. Labs revolucionārs, bet slikts cilvēks. Viņš tik daudzus nogalināja Mačado laikā, ka ir pie tā pieradis. Tagad viņam tieši patik nogalināt. Taisnība, viņš gan

nogalina lietas labad. Mūsu lietas labad.» Un talak viņš paskaidro: «Pašlaik mēs gādājam naudu, kas vajadzīga cīņai. Tā labad nākas pielietot metodes, kādas mēs pēc tam nekad vairs nepielietosim. Un jālūdz palīdzība tādiem cilvēkiem, no kuriem mēs pēc tam nekad vairs palīdzību negaidīsim. Taču mērķis attaisno līdzekļus. Un revolucionārā kustība pašlaik ir tādā stadijā, ka mēs nevaram uzticēties cilvēkiem. Pašreizējais posms ir nepieciešamības radīts, bet es to ļoti nožēloju. Es ienīstu teroru. Un man nepavisam nav pa prātam tādas naudas iegūšanas metodes. Bet izvēles nav.»

Tā Hemingvejs, ar jaunā revolucionāra tēlu izvirzījis ētisku problēmu — vai patiešām mērķis var attaisnot līdzekļus, pat teroru, — un it kā neizsakot tieši savu

nostāju, atbild uz šo jautājumu ar visu sava romāna domu gaitu. Ši doma veidojas pamazām, autors to neuzspiež lasītājam, bet tā dabiski izriet no loģiskās raksturu un notikumu attīstības — doma par individuālisma neizbēgamo krahu, par nepieciešamību apspiestajiem apvienoties. Vēlāk, jau lasīdams romāna slejas, Hemingvejs atrod tai precīzu izteiksmi.

Hemingvejs, kā redzams, juta, ka viņa izraudzītie šaurie darbības vietas ietvari viņu saista, neļauj dot piašaku mūsdienu amerikāņu sabiedrības ainu. Droši vien tāpēc, kā arī aiz vēlēšanās uzzīmēt asi kontrastainu ainavu — bez pustoņiem radās romāna pareizai izpratnei ārkārtīgi svarīgais, sižetiski it ka ne visai iederīgais ostā stāvošo grezno jahtu un to iemītnieku apraksts. Sī strauji aiz-zibošā panorāma, kas gandrīz vai atgādina kino kadrus, ir pilna rūgtuma un naida. Skopām un trāpīgām krāsām Hemingvejs parāda bagātnieku pasauli kā pretstatu zvejnieku, kara veterānu, kontrabandistu pasaulei..Uz kādas jahtas gul tās īpašnieks, zīda vērpšanas fabriku saimnieks, homoseksuālists, un viņa piedzīvotājs, par kuru runā — ja viņu bez parašuta izmestu no pieci tūkstoši pieci simti pēdu augstuma, viņš laimīgi nolaistos pie kāda bagātnieka galda. Otras jahtas kajītē bez miega vārtās sešdesmit gadus vecais labības mākleris, uztraukts par Iekšējo ieņēmumu biroja noteikto izmeklēšanu. Sis cilvēks, kas arvien domājis nevis abstraktas kategorijās, bet darījumos, bilancēs, vekseļos un čekos, akcijās, ķīpās, tūkstoš bušeļos, cilvēks, kas daudzus izputinājis un novedis līdz pašnāvībai, ir vientulīgs večuks ar iekritušām krūtīm, iz-blīdušu vēderu, gaudenām kājelēm, un izčākstējis ir viss, ar ko viņš kādreiz tā lepojies.

Vēl tur stāv kada jahta «Iridija», kur guļ tās īpašnieks, pēc profesijas bagāta sievastēva znots, un viņa mīļākā Do-rotija, tās virs ir Holivudas režisors ar milzu ienākumiem, kurš vēl cer, ka viņa smadzenes pārdzīvos aknas, un mūža galā taisās pasludināt sevi par komunistu, lai glābtu savu dvēseli, jo pārējie orgāni jau ir tik tālu sapuvuši, ka glābt tos nav iespējams. (Nav grūti pamanīt, ar kādu

atšķirīgu intonāciju tiek pieminēti komunisti, kad runa ir par veterāniem, kas strādā grāvju rakšanas darbos, un šajā gadījumā, kad autors izsmej snobus, kuri, modei pakaļ dzīdamies, tēlo komunisma piekritējus.) Sieviete neguļ un domā par to, kāda padauza viņa kļuvusi.

28G

Hemingvejs nebija pats labākais cilvēks tādā ziņā, ka nekad nepiedeva ienaidniekiem aizvainojumu. Ari šajā patiešām sociālajā romānā viņš bija nolēmis nokārtot rēķinus ar tiem, kas uzbrukuši viņam pēdējos gados, apvainojot, ka viņam trūkst intereses par sociāliem jautājumiem, kaut ari viņiem pašiem sociālās problēmas bija tikai spekulatīva vērtība, ko lajā laikā varēja labi realizēt grāmatu tirgū. Šajā nolūkā viņš ieveda romānā rakstnieka Ričarda Gordona tēlu. Te Hemingvejs bija nesaudzīgs — viņš nežēloja sarkasmu un ironiju, viņš ar trāpīgiem, nekļūdīgiem sitieniem, gluži kā boksa mačā, atklāja savu pretinieku vājās vietas — iekšēju nabadzību, tukšumu, spekulatīvu vēlēšanos izmantot zemes īstās sāpes saviem sīkajiem mērķiem. Ričards Gordons nostājas lasītāja priekšā kails, autors pakāpeniski norauj tam visus apģērba gabalus, vēl vairāk — darbā tiek laists patoloģiskās anatomijas skalpelis.

Ričards Gordons neredz un neizprot apkārtējo vienkāršo cilvēku dzīvi, tā viņu neinteresē, savā rakstīšanas procesā viņš izmanto ērtas, iepriekš izdomātas shēmas, kurām nav nekā kopīga ar reālo īstenību. Saticis uz ielas ne visai jaunu, viņaprāt, neglītu sievieti ar saraudātām acīm (tā ir Harija Morgana sieva, kas atgriežas no šerifa, kurš viņai paziņojis par vīra briesmīgo bojā eju), viņš sāk iztēloties, par ko varētu domāt tāda sieviete; interesanti, ko viņa dara gultā; ko jūt vīrs pret sievu, kura tik briesmīgi izblīdusi. Atgriezies mājās, Ričards Gordons sēžas pie rakstāmgalda.

«Viņš rakstīja romānu par streiku tekstilfabrikā. Šīsdienas nodaļā viņš gribēja izmantot atceļā sastapto resno sievieti ar saraudātajām acīm. Vīrs, kurš vakarā pēc darba pārrodas mājās, nevar viņu ciest, nevar ciest, ka viņa kļuvusi tik vulgāra un izplūdusi miesās, viņam derdzas balinātie mati, pārmērīgi kuplās krūtis, derdzas, ka viņai trūkst jebkādas intereses par vīra darbu arodbiedrībā. Un atkal gribot negribot nak prātā mazā jaunā ebrejiete ar stingrajam krūtīm un pilnīgajām lūpām, kura tovakar bija runājusi sapulcē. Laba ideja. Pat lieliska un, galvenais, smelta no pašas dzīves. Vienā mirklī viņš ar savu saasināto uztveri bija ieraudzījis visu šāda tipa sievietes dvēseles dzīvi.»

Atšķirībā no saviem parastajiem daiļrades paņēmieniem Hemingvejs romānā «Kam ir un kam nav» izmantoja

atklātas paralēles. Ar neizsakāmu maigumu viņš aprakstīja Harija Morgana un viņa novecojušās, neglītās sievas mīlestību, viņu laimi. Un

līdzās, dažas lappuses tālāk, parādīja rakstnieka Ričarda Gordona dzīves melīgumu un liekulību. Sievu, kura kādreiz viņu bezgalīgi mīlējusi, viņš pārsteidz gultā ar citu vīrieti. Par atbildi uz viņa pārmetumiem sieva saka viņam briesmīgus, kailus vārdus:

«Mīlestība ir nekrietni meli. Mīlestība ir ergoapio'a tabletes, tāpēc ka tu negribēji bērnu. Mīlestība — tas ir hinīns, hinīns, hinīns, kamēr sāk džinkstēt ausīs. Mīlestība — tie ir neģēlīgie aborti, uz kuriem tu mani piespiedi. Mīlestība — tās ir manas sagraizītās iekšas. Tie ir katetri pārmaiņus ar skalošanu. Es zinu, kas ir mīlestība. Mīlestība vienmēr karājas vannas istabā aiz durvīm.»

Taču Hemingvejam ar to nepietika. Ar Gordona sievas muti viņš gribēja pienaglot šo «rakstnieku» un viņam līdzīgos pie kauna staba. Helēna Gordona saka vīram:

«— Ja tu vēl būtu bijis labs rakstnieks, es varbūt pārējo kaut kā pieciestu. Bet esmu diezgan noskatījusies, kā tu dusmojies, skaud, maini savu politisko pārliecību, dzīdamies pakaj modei, acīs glaimo, bet aiz muguras tenko. Esmu tik daudz noskatījusies, ka man pietiek.»

Pēdējo punktu spriedumam par Ričardu Gordonu pieliek bārā tas garais veterāns, kuru dēvē par «sarkano».

«— Es esmu uzrakstījis trīs grāmatas, — sacīja Ričards Gordons. — Pašlaik rakstu ceturto, par Gastonijas streiku.

— Tas ir labi, — sacīja garais. — Lieliski! Kā, jūs teicāt, bija jūsu uzvārds?

— Ričards Gordons.

— A! — sacīja garais.

— Ko nozīmē šis «ā»?

— Neko, — sacīja garais.

— Vai jūs esat lasījis manas grāmatas? — jautāja Ričards Gordons.

— Jā.

— Jums tās nepatika?

— Nē, — sacīja garais.

— Kāpēc?

— Negribas par to runāt.

— Sakiet vien.

— Manuprāt, tas visas ir mēsli, — sacīja garais un pagrieza muguru.»

Rakstīt romānu bija grūti, it īpaši tā pēdējo daļu. Organiski apvienot traģisko Harija Morgana dzīves stāstu ar gandrīz vai farsam līdzīgo rakstnieka Ričarda Gordona un visas šīs bagātnieku kompānijas attēlojumu bija grūti, gandrīz neiespējami. Tas mocīja un uztrauca Hemingveju. Viņš arvien biežāk domāja par braucienu uz Spāniju, taču uzskatīja, ka viņam tiesības aizbrauki tikai pēc romāna pabeigšanas.

Oktobra beigās viņi atgriezās Kīvestā. Tur viņš turpināja darbu. Vajadzēja vēl uzrakstīt scēnu, kas bija romāna kulminācijas punkts, scēnu, kad laivu ar mirstošo Hariju Morganu atved ostā.

Šajā laikā notika nejauša sastapšanās, kam bija liela nozīme Hemingveja dzīvē. Reiz decembrī viņš sēdēja Džo Rasela bārā, kad tur ienāca trīs tūristi — pusmūža dāma ar dēlu un meitu. Meita neviļus piesaistīja vīriešu uzmanību — skaista, smuidra sieviete ar gaišiem matiem līdz pleciem. Diezin vai viņa būtu pievērsusi uzmanību lielajam, ne visai kārtīgajam vīrietim īsajās biksēs un netīrā kreklā. Taču viņš pats stādījās ienācējiem priekšā un uzsāka sarunu. Tūristi, kā izrādījās, bija no Sentluisas, uzreiz radās tēma sarunai — abas viņa sievas bija dzimušas Sentluisā.

Jaunā sieviete bija Marta Gelhorna, žurnāliste, kas jau iekarojusi sev vārdu. Viņa daudz braukāja pa Eiropu, ierodoties visur, kur bija jaušama starptautiska sensācija.

1932. gadā viņa bija Vācijā, lai aprakstītu nacistiskās partijas politisko pacēlumu un Hindenburga ievēlēšanu,

1933. gadā bija klāt atbruņošanās konferencē. Pēdējā laikā viņa strādāja kopā ar Hariju Hopkinsu, kas prezidenta Rūzvella uzdevumā pētīja bezdarbnieku stāvokli Savienotajās Valstīs. Pēc tam viņa uzrakstīja grāmatu «Posts, ko es redzēju». Šo grāmatu ļoti augstu vērtēja Herberts Velss, kurš rakstīja, ka tā ir «viena no spēcīgākajām sirdi plosošajām grāmatām, kāda jebkad uzrakstīta par cilvēkiem, kuriem nav privilēģi ju».

Starp Hemingveju un Martu drīz vien radās draudzība. Viņš parādīja tai Kīvestas apkārtni, uzaicināja pie sevis. Kad māte un brālis aizbrauca, Marta palika viesos pie He-mingvejiem. Polina, kā jau augstākās sabiedrības sieviete, pūlējās nepievērst uzmanību sava vīra augošajām simpātijām pret Martu. Janvārī Marta aizbrauca uz Maiami. Drīz vien arī Hemingvejs nosprieda, ka viņam kaut kas

kārtojams Ņujorkā. Maiami viņš satikās ar Martu — un viņi pusdienoja kopā ar Ernesta draugu bokseri Tomu 1 līniju. No Sentluisas Marta atrakstīja Polinai mīļu vēstuli, pastāstot, cik jauki viņi pavadījuši laiku Maiami. ŠI vēstule varēja Polinai atgādināt dažas viņas vēstules, ko viņa 1926. gada pavasari bija rakstījusi Hediijai.

Spānijā republikas kara stāvokiis kļuva arvien smagāks. Fašistu karaspēks cīnījās Madrides apkārtnē.

20. NODAĻA SPĀNIJAS traģēdija

Laiks, kad mēs Spānijā ticējām uzvarai, bija vislaimīgākais laiks manā mūžā.

E. *Hemingveļs, No vēstules*

Vienalga, kas nodarbināja Hemingveja prātus 1936./37. gada rudenī un ziemā — viņa gramata, mostošās jūtas pret Martu Gelhornu —, Spānija vienmēr stāvēja viņam aiz muguras, atgādinot par sevi ar avīžu ziņām, sāpēm sirdī, pat naktīs ar sirdsapziņas pārmetumiem, ka viņš nav tur, kur cinas viņa draugi. Jau septembra beigās viņš bija rakstījis Maksvelam Perkinsam, ka neko sava mūžā nav ta nožēlojis kā to, ka šie «Spānijas notikumi» norisinājušies bez viņa līdzdalības.

Kaut ko viņš tomēr darīja — aizņēmās pusotra tūkstoša dolāru un nodeva tos Spānijas demokrātijas draugu amerikāņu biedrības Medicīnas birojam, lai par šo naudu tiktu iegādātas sanitārās mašīnas republikāņu armijai, viņš apmaksāja braucienu uz Eiropu diviem amerikāņu brīvprātīgajiem, kas nolēmuši cīnīties pret fašismu Spānijā. Taču tas viss bija tikai pagaidām. Viņš gribēja pāls būt tur, redzēt visu savām acīm, palīdzēt Spānijai, palīdzēt saviem draugiem.

Aizbraukt nebija tik vienkārši. Polina asi iebilda pret šo braucienu. Kā dedzīga katoliete, viņa bija pilnīgi ģenerāļa Franko pusē, tāpēc bieži izcēlās strīdi un ķildas ģimenē. Bez tam viņa saprata, ka karš paliek karš un virs tur var arī iet bojā. Starp citu, to saprata arī pats Hemin-gvejs, tāpēc uzskatīja, ka viņa pienākums ir līdz aizbraukšanai pabeigt romānu.

Galu galā apstākļi pamudināja Hemingveju. Kādā laikrakstā parādījās ziņa, ka pazīstamais rakstnieks Hemin-gvejs drīzumā braukšot uz Spāniju. Tūlīt pēc tam viņš saņēma vēstuli no Džona Villera, NANA (Ziemeļamerikas laikrakstu apvienības) ģenerāldirektora, kurā tas piedāvāja viņam līgumu par reportāžām no Spānijas. Viņš bija ar mieru.

Viņš nolēma pierunāt arī savu veco draugu Sidneju Franklinu braukt līdzi. Pirms tam abi kopīgi bija

gatavojušies sākt kampaņu par vēršu cīņu atļaušanu Kubā. Polinas bagātais tēvocis Gass Pfeifers deva tam nolūkam naudu, viņiem bija izdevies jau uzpirkt trīs Kubas senatorus — tie apņēmās balsot par tādu atļauju. Un pēkšņi Franklinam par izbrīnu, kad viņi satikās janvārī Ņujorkā, Hemingvejs pateica, ka jābrauc uz Spāniju un ka viņš jau noformējis Franklinu Ziemeļamerikas laikrakstu apvienībā par savu palīgu ar atalgojumu 50 centu par vārdu. Turklāt Ernests paskaidroja Sidnejam, ka Polina drīzāk piekritīs viņa braucienam, ja zinās, ka Sidnejs brauc kopā ar viņu.

Janvārī romānu «Kam ir un kam nav» varēja uzskatit par

pabeigtu, tomēr Hemingvejs nebija apmierināts ar to un domāja, ka vēl jāstrādā, taču ilgāk atlikt braucienu uz Spāniju nevarēja, un viņš nolēma, ka vēl pastrādās pie romāna slejās, kad atgriezīsies Savienotajās Valstīs.

Tagad viņš sāka rīkoties ar visu viņam piemītošo enerģiju. Pret savu parakstu viņš aizņēmās 40 tūkstošus dolāru, lai nopirktu sanitārās mašīnas un medicīniskos piederumus. Aizbraucis februārī uz Ņujorku, viņš uzzināja, ka Dos Pasoss vāc naudu, lai finansētu dokumentālo filmu par karu Spānijā, ko vajadzēja uzņemt jaunajam holandiešu režisoram komunistam Džorisam Aivensam. Hemingvejs tūdaļ iesaistījās šajā pasākumā, un nākamās filmas finansēšanai tika radīta grupa šādā sastāvā: Hemingvejs, Dos Pasoss, Arčibalds Maklišs un Liliāna Helmane; grupu nosauca par «Modernajiem vēsturniekiem».

1937. gada 27. februārī kuģis «Parīze» devās uz Eiropu. Uz tā bija Hemingvejs. Kopā ar viņu brauca Sidnejs Franklins un dzejnieks Aivens Simpens. Uz kuģa bija ari citi amerikāņi, kuri brauca iestāties Linkolna bataljonos, kas cīnījās Internacionālo brigāžu rindās.

Parīzē Hemingvejs satika savu veco draugu mākslinieku Lūisu Kintanilju. Republikas valdība bija atsaukusi Kinta-nilju no frontes un norīkojusi strādāt Parīzē sūtniecībā.

Gadu vēlāk, 1938. gadā, kad Hemingvejs rakstīja priekšvārdu Kintaniljas zīmējumu krājumam, viņš atcerējās sarunu toreiz Parīzē.

«Es jautāju Lūisam, kā ir ar viņa studiju un vai gleznas saglabājušās.

— Visas gāja bojā, — viņš sacīja bez rūgtuma un paskaidroja, ka bumba sagrāvusi mēju.

— Bet lielas freskas Universitātes pilsētiņā un Kasa del Pueblo?

— Pagalam, — viņš sacīja. — Viss drupu drupās.. *

— Nu, bet freskas Pablo Iglesiasa piemineklim?

— Iznicinātas, — viņš sacīja. — Nē, Ernesto, labāk nerunāsim par to! Kad cilvēkam iet bojā visa mūža darbs, viss, ko viņš savā mūžā padarījis, — labāk par to nerunāt.

Bumbas iznicinātās gleznas, artilērijas šāviņu un ložmetēju uguns sakapātās freskas bija diženi spāņu mākslas darbi.»

Gadījās Parīzē ari citas sastapšanās — ar Pikaso, ar Dos Pasosu, kurš arī taisījās braukt uz Spāniju, ar Martu Gelhornu ...

Franklinam radās sarežģījumi ar vīzu, taču Hemingvejs nespēja gaidīt. Viņš atstāja Sidnejam visas instrukcijas, palūdza, lai viņš palīdz Martai izbraukt uz Spāniju, un aizbrauca uz Tulūzu, lai no turienes ar privātu lidmašīnu lidotu uz Barselonu.

Barselonas ielas bija tukšas. Noskaidrojās, ka pusstundu pirms viņu atlidošanas tur bijis trīsmotorīgs vācu bumbvedējs un nometis uz pilsētu bumbas — septiņi cilvēki nogalināti, trīsdesmit četri ievainoti. Stāstot par to savā pirmajā reportāžā, Hemingvejs rakstīja —

republikāņu iznicinātāji atsituši ienaidnieku un viņš nenožēlo, ka nokavējies: «Mums arī ir trīsmotorīga lidmašīna, varēja izcelties sajukums.»

No Barselonas viņš lidoja uz Alikanti. Tur viņš nokļuva, kad pilnā sparā ritēja svinības — lieliskā dateļu palmām apstādītā krastmala bija pilnum pilna cilvēku.

«Notika jauniešu — no divdesmit viena līdz divdesmit sešiem gadiem — iesaukums, un rekrūši ar savām meitenēm un piederīgajiem svinēja iestāšanos armijā un uzvaru par itāliešu regulāro armiju pie Gvadalaharas. Rokās saķērušies, pa četri rindā — viņi klaigāja un dziedāja, spēlēja akordeonus un ģitāras. Izbraucienu laivas Alikan-tes ostā bija aizņēmuši pārīši, kuri, rokās saķērušies, devās atvadu braucienā, bet krastā, kur pie iesaukšanas punktiem stāvēja garas rindas, valdīja trakulīga jautrība.

Pa visu piekrasti, kamēr mēs braucām uz Valensiju, līksmojošie ļaužu pūļi lika vairāk domāt par pagājušo dienu fērijām un fiestārn nekā par karu. Tikai no hospitāļiem iznākušie kareivji, kas kliboja pa ceļu, ģērbušies slikti

pieguļošās tautas milicijas uniformās, atgādināja, ka ir karš ...»

Nākamā apstāšanās bija Madridē. Hemingvejs apmetās hotelī «Florida», piereģistrējās cenzūrā, kas atradās lielā baltā ēkā, kura piederēja Starptautiskajai telefona un telegrāfa kompānijai, īsāk — Telefonikai. Viņu iepazīstināja ar Hansu Kalē, vācu komunistu, kurš kādreiz bija karojis ķeizara armijā, aizbēdzis no nacistiskās Vācijas, kļuvis šeit par spāņu armijas ģenerāli un bija visai nozīmīga persona Madrides aizstāvēšanā 1936. gada ziemā.

Kopā ar ģenerāli Hansu Kalē Hemingvejs izbrauca uz Gvadalaharas fronti, viņam ļoti gribējās redzēt kaujaslauku, kur republikāņu armija sakāvusi Musolīni karaspēku.

«Slapjam sniegam krītot, es šķērsoju Gvadalaharas kaujaslauku un braucu tālāk līdz uzbrūkošajam republikāņu karaspēkam... Briuēgas augstienē pa visu kaujaslauku baltoja vēstules un papiri, mētājās mantu maisi, ierakumu rakšanas rīki un visur līķi.. .»

Četrās dienās Hemingvejs izpētīja kaujaslauku pie Briuēgas, apstaigājot to kopā ar komandieriem, kas bija vadījuši uzbrukumu, un ar virsniekiem, kuri cīnījušies ša-jās kaujās, un secināja, ka Briuēga ieņems savu vietu kara vēsturē līdzās citām vietām, kur izcīnītas izšķirošas kaujas pasaules karā.

Tikmēr Sidnejam Franklinam galu galā bija izdevies aizsūtīt no Parīzes Martu Gelhornu, kuru viņš neieredzēja no pirmā skatiena, varbūt tāpēc, ka tā uzlūkoja viņu kā Ernesta rokaspuisi, un ar lielām grūtībām pašam aizkļūt lidz Valensijai. Tur viņš saņēma instrukcijas no Hemin-gveja, kurš ziņoja, ka apmeties Madridē hotelī «Florida», un lūdza atvest produktus, jo galvaspilsēta bija ļoti grūti ar pārtiku.

Sidnejs piekrāva mašīnu ar produktiem un jau gatavojās izbraukt uz Madridi, kad cenzūras nodaļā viņam pateica, ka jāņem līdzi ceļa biedrs — kā izrādījās, Marta Gelhorna. Viņai līdzi bija vēl *«Daily Worker»* korespondents. Vajadzēja izkraut no mašīnas daļu produktu.

Madridē, hotelī «Florida», Hemingveja vārds iedarbojās labāk par jebkuru caurlaidi. Pašu Hemingveju viņi nesastapa, viņš bija aizbraucis uz fronti, bet licis pateikt, ka vakarā atgriezīsies un viņi kopa pusdienos restorānā *Gran Via.* Sis restorāns bija iekārtots apakšzemes nolik-

lavā — pilsētu pastāvīgi apšaudīja artilērija un bombardēja no gaisa. Ēdiens restorānā nebija labs.

Drīz vien Sidnejs nokārtoja saimniekošanu viņu istabās «Floridā», viņš kaut kur bija sameklējis elektrisko plītiņu un gatavoja brokastīs olas, bekonu un kafiju. Turklāt viņi izpirka vai visus pilsētas viskija krājumus.

Vairums korespondentu neizbrauca ārpus Madrides, tiem pietika ar aculiecinieku stāstiem un ikdienas biļeteniem, ko izdeva cenzūras nodaļa, bet dažreiz pat ar baumām. Hemingveju tas patiesi kaitinaja.

Jau pēc Spānijas kara beigām Hemingvejs ar rūgtumu un zināmu nicību rakstīja I. A. Kaškinam, ka Dos Pasoss, «tāds lāga puisis agrākajos gados, te pie mums izturējās ļoti nelāgi». Pašā pirmajā dienā pēc ierašanās Madridē Dos Pasoss lūdza Sidneju Franklinu nosūtīt sievai šādu telegrammu: «Miļo zvēriņ drīz atgriezīsimies mājās.» Cenzors izsauca Hemingveju un painteresējās, vai tas nav šifrs un ko tas varētu nozīmēt. Ernests atbildēja — tas nozīmē tikai to, ka Dos Pasoss nobijies. «Viņš bija cieši nolēmis,» rakstīja Hemingvejs, «ka ar viņu nekas nedrīkst notikt, un visu uztvēra, balstoties uz paša jau redzēto. Viņš nopietni apgalvoja mums, ka ceļš no Valensijas uz Madridi esot daudz bīstamāks nekā fronte. Un pats sevi par to bija cieši pārliecinājis. Jūs saprotat — Viņš ar savu dižo anarhistisko ideju par Sevi Vienīgo brauca pa šo ceļu, kur, protams, notiek arī nelaimes gadījumi.»

Šis Dos Pasosa egocentrisms un lētticība, ar kādu viņš uzņēma visādas nevalodas par republikāņu valdības politisko teroru, bija par iemeslu tam, ka Ernests uz ilgu laiku sastrīdējās ar savu bijušo draugu.

Hemingvejs bija braucis šurp, lai redzētu karu pats savām acīm, lai būtu starp cilvēkiem, kas ik dienas tiekas ar nāvi. Tāpēc viņš gandrīz visu laiku pavadīja braucienos uz fronti.

Sevišķi viņu interesēja Internacionālās brigādes, kuru rašanās vien jau bija pārsteigusi visu pasauli, — cilvēki no visām zemes malām brīvprātīgi brauca šurp, lai cīnītos par viņiem svešas zemes brīvību. Būdams Internacionālo brigāžu daļās, Hemingvejs juta viņa sirdij tik dārgo un tuvo frontes brālības atmosfēru, ko vēl pastiprināja tas apstāklis, ka šos dažādu tautību cilvēkus vienoja kopīgs mērķis — cīņa

pret fašismu.

Internacionālajām brigādēm viņš vēlāk veltīja romānā

2<1S

«Kam skanēs zvans» pašus labākos, gaišākos vārdus, liekot tos sacīt savam varonim, jaunajam amerikānim Robertam Džordenam, kas cīnās to rindās. Atceroties Internacionālo brigāžu štābu Velaskesa ielā 63 un komunistu radītā un vadītā 5. pulka štābu, Roberts Džordens domāja:

«Abos šajos štābos tev bija tāda sajūta, it kā tu piedalītos krusta karā. Tas ir vienīgais piemērotais vārds, kaut gan tā novazāts un apnicis, ka tā patiesā jēga jau sen zudusi... Tā bija sajūta, kāda ir tad, kad esi ziedojies pienākumam — pienākumam kalpot visai apspiestajai pasaulei, sajūta, par kuru runāt ir tikpat grūti un neveikli kā stāstīt par savām reliģiskajām jutām, bet tai pašā laikā šīs jūtas ir radniecīgas tām, kas rodas, klausoties Bahu vai stāvot Sartras vai Lionas katedrālē un vērojot gaismu plūstam cauri garenajām vitrāžām vai arī skaloties Frado muzejā Mantenjas, Grēko vai Breigela gleznas. Tā ir sajūta, ka tu piedalies kādā lielā norisē, kurai tici galīgi un bez kompromisa, — un tu sajūti patiesu brālību ar visiem, kas tic tāpat kā tu.»

Tāda sajūta bija arī Hemingvejam, kad viņš aizbrauca pie Internacionālo brigāžu cīnītājiem. Smagajās dienās pēc sakāves pie Haramas viņš ieradās Internacionālajā brigādē — un viņu aizveda uz itāliešu bataljonu, kas aizsargāja tiltu Argandā; itāliešiem gribējās viņam parādit, ka viņiem nevar pārmest gļēvulību. Tur viņš iepazinās ar bataljona komandieri Pačardi, kuru pēc daudziem gadiem atcerējās romānā «Pāri upei koku paēnā». Municipalitātes ēkā, kur atpūtās ievainotie un demoralizētie karavīri, He-mingveju lūdza parunai ar viņiem. Viņš sāka ar to, ka pacienāja visus pēc kārtas ar konjaku no blašķes, kas viņam vienmēr bija līdzi. Cīnītāji uzņēma viņu kā savējo, labprāt stāstīja viņam visos sīkumos par kauju, tad kāds jautāja, vai Hemingvejs ies kopā ar viņiem uz tiltu. Hemingvejs tūdaļ bija ar mieru, un karavīri gāja atpakaļ uz tiltu pa apšaudītu rajonu, ko viņi sauca par Nāves Aleju. Tikai neļāva viņam iet pa priekšu. Trešajā dienā brigādes komisārs ieraudzīja Hemingveju guļam dubļos blakus jaunam spāņu kareivim, kuru viņš apmācīja šaut ar šauteni.

12. Interbrigādes štābā Hemingvejs iepazinās ar tās komandieri ģenerāli Lukaču — ungāru rakstnieku Mati Zalku, kurš atrada savu otro dzimteni Padomju Savienībā. Pirmajā pasaules karā Zalka bija karojis austriešu armijā Itālijas Irontē apmēram tajās pašās vietās, kur tika ievai-

nots leitnants Ernests Hemingvejs. Tagad viņiem bija kopīgs ienaidnieks — fašisms.

Lukačs katrreiz sirsnīgi sagaidīja Hemingveju, viņš dziļi cienīja

Hemingveju kā rakstnieku un vairākkārt bija izteicies savam adjutantam Aleksejam Eisneram, ka tieši Hemingvejs uzrakstīšot par karu Spānijā tādu grāmatu, ka visi brīnīšoties. Turpat, Lukača štābā, Hemingvejs iepazinās un sadraudzējās ar brigādes galveno ārstu Verneru Heilbrunu un ar brigādes komisāru vācu rakstnieku Gustavu Rēgleru. Uz visu mūžu Hemingvejam prātā palika pirmā maija vakars 12. brigādes štābā Moraleha, kad Lukačs spēlēja dziesmiņu uz zīmuļa, ko turēja pie lūpām, — «skaidra un maiga skaņa, līdzīga flautas skaņai». Ar siltumu viņš vienmēr atcerējās Heilbruna šķelmīgo smaidu, cepuri uz vienas auss un gauso, jocīgo Berlīnes ebreju izrunu.

Madridē Hemingvejs bieži bija Geilorda viesnīcā, kur dzīvoja padomju kara padomnieki. Vēlāk romānā «Kam skanēs zvans» viņa varonis Roberts Džordens saka: «Bez Geilorda nevarētu uzskatīt savu izglītibu par nobeigtu. Tieši tur cilvēks uzzināja, kā tas viss īstenībā notika — ne jau tā, kā tam vajadzētu notikt. . . Viss, ko pie Geilorda uzzināja, bija labi un noderīgi, tieši tas, kas viņam vajadzīgs. Tiesa gan, pašā sākumā, kad viņš vēl ticēja visādām blēņām, tas viņu apmulsināja. Bet nu viņš daudz ko jau saprata, viņš zināja, cik nepieciešami slēpt patiesību, un viss, ko viņš pie Geilorda bija uzzinājis, tikai nostiprināja ticibu, ka viņš ir rīkojies pareizi.»

Sājos vārdos bija patiesība arī attiecībā uz pašu Hemingveju. Geilorda viesnīcā viņš vienmēr uzzināja patiesību par īsto stāvokli frontēs. Tur viņš iepazinās ar Mihailu Koļcovu, «Pravdas» korespondentu, kurš tai pašā laikā bija arī republikāņu valdības politiskais padomnieks. Hemingvejam iepatikās šis gudrais, mazliet ciniskais cilvēks. Romānā «Kam skanēs zvans» Hemingvejs ir attēlojis viņu ar nepārprotamo pseidonīmu Karkovs un Robertam Džordenam licis izteikt savu paša vērtējumu par Koļcovu: «Karkovs bija gudrākais cilvēks, kādu viņš jebkad bija sastapis. Sākumā tas viņam bija licies smieklīgs — trausls vīrelis pelēkos formas svārkos, pelēkās bridža biksēs un melnos kavalērista zābakos, ar mazām rokām un kājām, un runādams viņš it kā spļautin izspļāva vārdus caur zobiem. Taču Karkovam bija vairāk prāta, iekšējas cieņas,

ārējas pārdrošības un atjautības nekā jebkuram citam no viņa paziņām.»

Arī Koļcovs savukārt interesējas par Hemingveju. Viņš saprata, cik tālu Hemingvejs ir no komunisma, taču augstu cienīja viņa rakstnieka talantu, viņa godīgumu un autoritāti visā pasaulē, un apzinājās, cik svarīgs republikas liktenim ir tāda cilvēka objektīvais spriedums. Viņš centās iepazīstināt Hemingveju ar interesantiem cilvēkiem, starptautiskās strādnieku kustības darbiniekiem, kas cīnījās Internacionālo brigāžu rindās. Starp šiem cilvēkiem bija polis Karols Sverčevskis, kas karoja Spānijā ar ģenerāļa Valtera vārdu, cilvēks ar milzīgu militāro pieredzi, cīnījies pilsoņu karā Krievijā. Spānijā viņš

komandēja 14. brigādi decembra un janvāra kaujās uz Ko-ruņjas šosejas, bet pēc tam piedalījās Madrides aizstāvēšanā. Ģenerālis Valters ar savām zināšanām atstāja ļoti lielu iespaidu uz Hemingveju.

Koļcovs iepazīstināja Hemingveju ar vēl vienu interesantu cilvēku, kura stāsti ļoti noderēja rakstniekam vēlāk, tos viņš izmantoja, rakstot romānu «Kam skanēs zvans». Tas bija Ksanti, republikāņu armijas apakšpulkvedis, galvenais štāba padomnieks, kas vadīja diversijas grupas fašistu aizmugurē. Viņš uzdevās par maķedonieti, bet īstenībā tas bija padomju cilvēks Hadži Mamsurovs, Krievijas pilsoņu kara dalībnieks. Ksanti vienmēr bija ļoti norūpējies par konspirāciju un ne visai gribēja satikties ar amerikāņu rakstnieku. Tomēr Koļcovs uzstāja, paskaidroja viņam, cik svarīgi, lai Hemingvejs uzrakstītu patiesību par Spāniju. Viņi satikās vairākkārt, ilgi sarunājās. Ģenerālpulkvedis Hadži Mamsurovs īsi pirms nāves izstāstīja par šīm sarunām «Žurnālista» korespondentam. Hemingvejs neatlaidīgi iztaujājis viņu sīki jo sīki par spridzināšanu, pierakstījis visu, ko viņam stāstījis Ksanti. Mamsurovs atcerējās, kā Hemingvejs ieminējies, ka ikvienai diversijai esot savs noteikts laiks, ka paskaidrojis viņam, ka cilvēkiem, kas darbojas pretinieka aizmugurē, nav jāzina plāni, viņu atmiņu nevajag apgrūtināt ne ar ko tādu, kas varbūt vēlāk būtu jānoklusē, pārciešot fašistu spīdzināšanu.

«Bet tie ir tikai tādi raksturīgi vilcieni,» Mamsurovs teica korespondentam. «Vēl priecīgāk ir pazīt cilvēkus, kas darbojas romānā ... Redzat, šeit,» Mamsurovs parādīja uz kartes, «gāja ceļš no dienvidiem uz ziemeļiem.

Mūsu grupām vajadzēja nogriezt šo ceļu. Tās pavadīja spānietis. Viņš bija gadu sešdesmit vecs, vārdā Bautista, ārkārtīgi labsirdīgs. Es izstāstīju Hemingvejam, ka viņš bija pārliecināts cilvēku nogalināšanas pretinieks ... Izstāstīju viņam par spānieti Mariju, par fašistu izrēķināšanos ar viņas vecākiem un viņu pašu. Marijas tēvs, ciemata mērs, bija mūsu labākais pavadonis. Kad fašisti nostādīja viņu pie sienas, viņš iesaucās: «Lai dzīvo republika!» Fašisti izvaroja Marijas māti un izveda nošaut. Pēdējie viņas vārdi pirms nāves bija: «Mūžīga slava manam vīram, šī ciemata mēram!»»

Daudz ko uzzināja Hemingvejs no atturīgā un nerunīgā «maķedonieša» Ksanti.

Tā Spānijas karš ik dienas saveda Hemingveju kopē ar komunistiem. Tie bija dažādu tautibu, dažādas sociālās izcelsmes, dažādas izglītibas cilvēki. Taču viens visiem bija kopīgs — nelokāma ticība savu ideju uzvarai, drosme, disciplīna, gatavība ziedoties mērķa labad. Hemingveju pievilka šie viņam ne visai izprotamie cilvēki, viņš nevarēja nejust cieņu pret tiem, taču traucēja viņa aizspriedumi pret politiskām doktrīnām. Šajā sakarībā ir ļoti raksturīga replika, ko viņš izmeta niknā politiskā strīdā ar amerikāņu komunistu rakstnieku

Džo/.efu Nortu: «Jūs, komunisti, esat labi tad, kad esat kareivji, bet lai dievs pasarga mani no jums, kad jūs uzņematies spredikotāja lomu.»

Precīzāk savu politisko pozīciju Spānijas cīņu laikā Hemingvejs ir formulējis romānā «Kam skanēs zvans», liekot to izteikt savam varonim:

«Viņš cīnās šai karā tāpēc, ka tas sācies zemē, ko viņš mīl, un tāpēc, ka viņš tic Republikai un zina: ja Republiku sakaus, tad visiem tiem, kas tai ticēja, dzīve kjūs neizturama. Kara laikā viņš pakļāvās komunistu disciplīnai. Šeit, Spānijā, komunistiem bija vislabākā disciplīna un saprātīgākā kara vešanas taktika. Viņš atzina šo viņu disciplīnu, kamēr bija karš, tāpēc ka attiecībā uz karu šī bija vienīgā partija, kuras programmu un disciplīnu viņš cienīja.»

Tomēr, atzīstot komunistiskās partijas vadošo lomu šajā tautas karā un parādot šai partijai pienācīgo cieņu, Hemingvejs visādi centās aizstāvēt un nosargāt tiesības paturēt pats savu — neatkarīgu — rakstnieka uzskatu par notikumiem un cilvēkiem. Viņam šķita, ka daiļradē uzticība noteiktām politiskām doktrīnām noved pie rakstnieka neatkarības zaudēšanas, sašaurina iespēju viņam kā

māksliniekam runāt to, ko viņš uzskata par patiesību. Un tāpēc nav nejaušība, ka viņa varonis Roberts Džor-dens, par kuru romānā vairākkārt norādīts, ka viņš ir rakstnieks, domā:

«Pats galvenais bija karā uzvarēt. Ja mēs karā neuzvarēsim, tad viss pagalam. Taču viņš ievēroja visu, ieklausījās un visu iegaumēja. Viņš piedalījās karā un, kamēr tas norisinājās, bija absolūti uzticīgs, un atdeva tam visus savus spēkus. Bet savu prātu un savas spējas redzēt un dzirdēt viņš neatdeva nevienam; ar secinājumiem no redzētā un dzirdētā viņš nodarbosies vēlāk, ja būs vajadzīgs.»

Pie tam Hemingvejs augstāk par visu vērtēja rakstnieka, žurnālista profesionālo godīgumu, objektivitāti notikumu izklāstā un nespēja samierināties ar to, ka sagroza patiesību, izkropļo īstenību. Aprīļa beigās viņš Madridē satika kādu amerikāņu korespondentu, kurš tikai iepriekšējā nakti bija atbraucis no Valensijas. Šis cilvēks ar ūdeņainām acīm un pāri plikajam paurim pieglaustiem matiem visu dienu, neizejot no savas istabas, sacerēja rakstu.

— Nu, kā jums liekas Madride? — viņam jautāja Hemingvejs.

— Šeit trako terors, — sacīja šis žurnālists. — Apliecinājumi tam ik uz soļa. Atrasti tūkstošiem līķu.

Hemingvejs viņu ātri vien piespieda pie sienas.

— Paklausieties, — Ernests sacīja, — jūs atbraucāt šurp vakarnakt. Jūs pat neesat izgājis no viesnīcas, bet stāstāt tiem, kas dzīvo un strādā šeit, ka pilsētā valda terors.

Piedevām vēl noskaidrojās, ka šis žurnālists bija piekrāpis kādu amerikāņu korespondenti, iemānot tai šo savu smērējumu izvešanai uz ārzemēm, kaut gan ļoti labi zināja, ka pēc kara laika likumiem

korespondenti par to var nošaut. Hemingvejam izdevās novērst nepatikšanas.

«Tajā vakarā,» viņš rakstīja vēlāk korespondencē *«Ken»,* «es izstāstīju par to dažiem žurnālistiem, kas nopietni un daudz strādāja un nebija tendenciozi noskaņoti, un rakstīja godīgi un patiesi, korespondentiem, kuri, būdami Madridē, katru dienu riskēja ar savu dzīvību un noliedza, ka pilsētā kopš tā laika, kad valdība ņēmusi to savā kontrolē, būtu terors.

Viņi bija sašutuši par to, ka tāds svešs cilvēks, atbraucis Madridē, pataisījis viņus par meļiem un viņa safabri-

cēto melu dēļ viena no cienījamākajām korespondcnlēm gandrīz vai apvainota spiegošanā.»

Pats Hemingvejs atšķirībā no vairuma ārzemju korespondentu nebūt neuzskatīja, ka viņa vienīgais uzdevums ir vērot notikumus un rakstīt reportāžas. Viņš bija vecs un rūdīts karavīrs, viņa aktīvajam raksturam bija nepieciešama tieša dalība notikumos, briesmu atmosfēra viņu satrauca un sagādāja viņam prieku. Toreizējais Vašingtona vārdā nosauktā amerikāņu bataljona komandieris Mirko Markovičs atceras, kā Hemingvejs ieradies pie viņa 11a-ramā un no rīta fašistu kārtējā uzbrukuma laikā viņš to ieraudzījis ierakumos: «Hemingveja lielais augums saskaņā ar visiem reglamenta noteikumiem gulēja blakus vienam no mūsu «maksimiem», viņa spalvainās rokas cieši turēja rokturus, bet lielie pirksti stingri noteiktā ritmā ik pēc kādas sekundes daļiņas nospieda mēlīti. Viņš, kā jau pieredzējis ložmetējnieks, šāva īsām kārtām— taupīja munīciju, kuras mums trūka. Kad mēs bijām atsituši uzbrukumu, Hemingvejs atstāja ložmetēju un devās aizsegā. Viņš bija lieliskā noskaņojumā. Un it kā tikai nule pamanīja mani.

— Labrīt, Maik ... Ložmetējs tev slikti novietots. Pa kreisi neķerlauks . ..»

Tikpat rosīgi Hemingvejs rīkojās, kad tika uzņemta filma «Spānijas zeme». Viņš nepavisam neizturējās kā scenārija autors — ik rītus kopā ar Džorisu Aivensu un operatoru Džonu Ferno viņš krāva plecos kinoaparatūru un devās uz priekšējām pozīcijām. Filmu vajadzēja uzņemt ārkārtīgi grūtos un visai bīstamos apstākļos. Kādā no savām korespondencēm Hemingvejs rakstīja:

«Šodien kopš sešiem no rīta es sekoju lielai republikāņu operācijai, kuras gala mērķis ir savienot karaspēku Koruņjas šosejas augstienēs ar armijas daļām, kas uzbrūk no Karabančelas un Kasas del Kampo, atsist dumpinieku virzīšanos uz Universitātes pilsētiņu un tā mazināt sasprindzinājumu Madrides frontē.

Tas ir otrais uzbrukums pēdējo četru dienu laikā, ko es vēroju tik tuvu. Pirmais norisinājās pelēkos, šāviņu izvagotos pakalnos ar retiem olīvkokiem, Morata da Tahuņ-jas sektorā, kur biju kopā ar Džorisu

uzņemt kājniekus un uzbrūkošos tankus brīdī, kad tie, gluži kā cietzemes kuģi, kaukdami rāpās augšā pa stāvo nogāzi un uzsāka kauju.

Griezīgais, aukstais vējš dzina šāviņu saceltos putekļus

degunā, mutē un acis, un, kad es nolikos zemē, tuvu atskanot sprādzienam, un gulēju, klausīdamies, kā šķembas svilpa, lidojot pāri akmeņainajai augstienei, mute man bija pilna ar zemēm. Jūsu korespondents pazīstams ar to, ka arvien ir ar mieru iedzert, taču nekad mani tā nav mocījušas slāpes kā tajā uzbrukumā. Šoreiz gan gribējās ūdens.»

Un tā turpinājās diendienā. No rīta, kad viņi gāja ārā no viesnīcas, šveicars parādīja viņiem izsistu stiklu, ložmetēja lode savu lidojumu bija nobeigusi parādes durvis. Līdz vietai, no kuras varēja filmēt, viņi nokļuva cauri artilērijas ugunij. Vakarā, kad viņi atgriezās viesnīcā, viņiem virs galvas lidoja milzīgs trīsmotoru junkerss. Pēcvārdā filmai Hemingvejs rakstīja: «Jaunībā pieredzējis karu, tu zināji, ka Aivensu un Ferno nogalinās, ja viņi arī turpmāk tā riskēs.» Par sevi viņš pat neieminējās, bet viņš taču bija kopā ar viņiem visās briesmās.

Madridē bija ne mazāk bīstami kā frontē. Visu aprīli fašisti neganti bombardēja un apšaudīja pilsētu. Viesnīcā «Florida» vairākas reizes krita šāviņi.

Aprīli Hemingvejs ar Martu Gelhornu un šoferi Ipolito desmit dienās apbraukāja četras centrālās frontes. Jāšus zirgos viņi devās augšā Gvadaramas kalnos, lai redzētu republikāņu karaspēka pozīcijas. Reiz uz šosejas viņu mašīnu apšaudīja fašistu ložmetēji.

Maijā filmas «Spānijas zeme» uzņemšana bija pabeigta, vajadzēja atgriezties Savienotajās Valstīs un sagatavot filmu izlaišanai uz ekrāna. Bez tam Hemingvejam vajadzēja izlasīt romāna «Kam ir un kam nav» slejas un galīgi pabeigt šo darbu. Vienas no pēdējām patīkamajām atmiņām, ko viņš paņēma sev līdzi, bija atmiņas par pirmā maija vakaru Moralehā 12. lnterbrigādes štābā kopā ar Lukaču, Heilbrunu un citiem draugiem.

Astoņpadsmitajā maijā viņš bija Ņujorkā. No turienes viņš iegriezās Kīvestā, lai paņemtu Polinu un dēlus un dotos uz Birnini, kur viņš gribēja strādāt pie romāna. Ceturtajā jūnijā Hemingvejam vajadzēja izlidot uz Ņujorku, lai uzstātos ar runu Otrajā Amerikas rakstnieku kongresā. Dot piekrišanu uzstāties ar runu viņam nebija tik vienkārši— viņš nekad nebija runājis lielai auditorijai, turklāt vēl par asi politisku tēmu. Taču Spānijas karš bija daudzējādā ziņā mainījis viņa uzskatus, un viņš nespēja atteikties no šīs uzstāšanās.

Kārnegija zāle bija pārpildīta: orķestrī, ložās — visur bija cilvēki, zālē bija vietas 3500 cilvēkiem, un vēl vismaz tūkstotis drūzmējās pie durvīm. Zāle bija karsta un piesmēķēta. Hemingvejs bija pārāk silti saģērbies un visu laiku raustīja kaklasaiti, it kā tā viņu žņaugtu. Pirms

viņa runāja Džoriss Aivenss, kurš parādīja vēl neieskaņoto filmu «Spānijas zeme».

Kad priekšsēdētājs Arčibalds Maklišs nosauca Hemin-gveja vārdu, zālē atskanēja ovācijas. Caurcaurēm nosvīdis, viņš piegāja pie tribīnes un sāka runāt:

«Rakstnieka uzdevums ir nemainīgs. Pats viņš mainās, bet uzdevums paliek tas pats. Vienmēr tas pats: rakstīt patiesīgi un, saprotot, kur slēpjas patiesība, izteikt to tā, lai lasītājs to uztvertu kā paša pieredzētu.»

Zāle apklusa, tverot katru vārdu. Hemingvejs pārvarēja satraukumu, un viņa balss aizskanēja pāri visai zālei.

«Ir tikai viena politiska sistēma, kas nespēj dot labus rakstniekus, un šī sistēma ir fašisms. Tāpēc ka fašisms ir meli, ko sludina bandīti.»

Tad viņš pārgāja tieši pie Spānijas kara.

«Kad ļaudis cīnās par savas dzimtenes atbrīvošanu no svešzemju iebrucējiem un kad šie cilvēki ir tavi draugi, gan jauni draugi, gan sensenie, un tu zini, kā viņiem uzbruka un kā viņi cīnījās, sākumā gandrīz bez ieročiem, tad, noskatoties uz viņu dzīvi un cīņu, un nāvi, sāc saprast, ka ir kaut kas vēl ļaunāks par karu. Gļēvulība ir Jaunāka, nodevība ir Jaunāka, egoisms ir Jaunāks.»

Viņš runāja par to, kas ir fašistu totālais karš, par sieviešu, sirmgalvju un bērnu slepkavošanu. Runāja par sakāvēm, ko cietis fašistu karaspēks jau vairākkārt šajā karā. Un, beidzot, runāja par rakstnieka vietu karā pret fašismu.

«Kad cilvēks brauc uz fronti meklēt patiesibu, viņš var tās vietā atrast nāvi . . . Protams, daudz mierīgāk ir pavadīt laiku zinātniskos disputos par teorētiskām tēmām .. . Taču katram rakstniekam, kas grib izpētit karu, ir un vēl ilgi būs kur braukt. Mums priekšā, kā redzams, vēl daudzi nepieteiktu karu gadi.»

Pašu faktu, ka Hemingvejs uzstājās kongresā, un viņa īso — tikai septiņas minūtes ilgo runu ar sajūsmu uzņēma Amerikas un pasaules progresīvā sabiedrība.

Atceļā uz Bimini Hemingvejs mocījās pārdomās par romānu «Kam ir un ķām nav». Viņu visu laiku māca

neapmierinātības sajūta. Radās pat doma izdot romānu nevis atsevišķi, bet lielā krājuma, kurā līdz ar romānu viņš gribēja ievietot stāstus «Kilimandžāro sniegi» un «Vērša rags», izvilkumus no Spānijas korespondencēm, rakstu «Kas nogalināja kara veterānus» un runu Amerikas rakstnieku kongresā. Viņam šķita, ka tāds krājums šajā sarežģītajā momentā pārliecinoši paradītu viņa sociālās idejas.

Atpūsties un pastrādāt Bimini viņam neizdevās. Dienu pēc dienas nāca smagas vēstis — viņš zaudēja draugus. Sešpadsmitajā jūnijā viņš uzzināja, ka Lukačs gājis bojā un Rēglers smagi ievainots uz ceļa pie Veski Aragonā. Nākamajā dienā gāja bojā ārsts Heilbruns.

Deviņpadsmitajā jūnijā pienāca telegramma no Ai-vensa, kurš ziņoja, ka filmas montāža pabeigta un jāieraksta Hemingveja sacerētais diktora teksts. Vajadzēja atkal lidot uz Ņujorku. Tekstu lasīt Aivenss bija uzaicinājis pazīstamo Holivudas aktieri Orsonu Vellesu. Viņa lasīšanas paņēmiens Hemingvejam nepatika. Viņš sāka lasit pats, lai parādītu, kā jāizrunā šis teksts, un visiem kļuva skaidrs, ka Hemingveja vīrišķīgā balss vislabāk paudīs filmas ideju. Un ierakstīja viņa balsi.

Bimini viņam atkal izdevās pavadīt tikai dažas dienas — atkal Aivenss ar telegrammu ziņoja, ka 8. jūlijā filmu skatīsies prezidents Ruzvelts. So noskatīšanos organizēja Marta Gelhorna, kas draudzējās ar Eleonoru Rūzvelti. Bet 10. jūlijā viņi jau bija Holivudā, kur filmu parādīja kinoaktieriem. Pirms filmas demonstrēšanas Hemingvejs uzstājās ar runu. Filmas skate un viņa uzstāšanās deva reālus rezultātus — naudas ziedojumu pietika 20 sanitārajām mašīnām republikāņu armijai.

Ap to laiku bija saliktas romāna «Kam ir un kam nav» slejas — un Hemingvejs ar tām devās uz Kīvestu. Tur viņš vēl joprojām strādāja pie romāna teksta. Viņš juta nepieciešamību nosodīt Harija Morgana anarhistisko individuālismu — uz to viņu mudināja visa viņa pieredze pēdējos mēnešos, atmiņas par Spāniju, par Internacionālo brigāžu cīnītājiem un daudz ko citu — vārdos grūti izsakāmu. Un tieši tad viņš romāna slejās ierakstīja frāzi, kas loģiski precizēja šo problēmu Harija Morgana liktenī un Hemingveja autora nostājā. No ievainojuma mirstošais Harijs Morgans saka zīmīgus vārdus:

«— Cilvēks viens nevar. Tagad nedrīkst cilvēks viens

pats ... — viņš apklusa. — Cilvēks viens pats ne velna nespēj.

Viņš aizvēra acis. Bija vajadzīgs ne mazums laika, lai to pateiktu, un bija vajadzīgs viss mūžs, lai to izprastu.»

Tagad Hemingvejs varēja atgriezties Spānijā. Sidnejs Franklins šoreiz atteicās braukt viņam līdzi, Hemingveja ģimene iebilda pret jaunu braucienu. Polinas māte atrakstīja viņam vēstuli ar lūgumu. Viņš atbildēja: kad pasaule ir tik smagā stāvoklī, būtu egoistiski domāt par savu labklājību.

Augusta sākumā viņš jau bija Ņujorkā. Reiz pēdējās dienās pirms aizbraukšanas viņš bija aizgājis pie Perkinsa, lai vienotos par pēdējiem labojumiem romānā, un negaidīti viņa kabinetā sastapa Maksi Istmenu. Viņi satikās pirmoreiz kopš tā laika, kad Istmens bija publicējis nekrietno rakstu, kas apvainoja Hemingveju.

— Hello, lielais maitasgabal, — Hemingvejs sveicināja Istmenu.

— Ko tu te dari? — piesardzīgi jautāja Istmens. — Uz kurieni gribi braukt?

— Atpakaļ uz Spāniju paskatīties, ko dara tavi POUM, — izaicinoši atteica Hemingvejs, norādot uz troc-kistisko organizāciju

Spānijā, ar kuru bija saistīts troc-kists Istmens. — Tā taču ir tava kompānija?

— Man nav nekādas kompānijas, Ernest. Es tikai pūlos runāt patiesību.

Pēkšņi Hemingvejs sāka pogāt vaļā krekla apkaklīti, atklādams savas spalvainās krūtis.

— Tātad tās ir viltotas spalvas? — viņš draudīgi jautāja. Tad atrāva vaļā Istmena krekla apkaklīti un iekliedzās: — Tev nav nekādu spalvu, ne viltotu, ne īstu! Kāpēc tu rakstīji, ka es esmu impotents?

Istmens sāka taisnoties, apgalvodams, ka nekad nekā tāda neesot rakstījis. Perkinsa kabinetā bija Istmena grāmata, kurā ievietots šis raksts, un Hemingvejs lūdza Mak-svelu nolasīt rindkopu, kur Istmens rakstīja: «Šķiet, ka daži apstākļi izraisa Hemingvejā pastāvīgu vēlēšanos pierādīt savu vīrišķību.»

— Ko nozīmē šie «daži apstākļi»? — ierēcās Hemingvejs.

Ķilda beidzās ar to, ka par šausmām Perkinsam, kurš

necieta tādas situācijas, Hemingvejs iegrūda atvērto grāmatu Istmenam degunā. Perkinss abus izšķīra. Šis

gadījums kļuva zināms žurnālisliem, un ziņas par to tūdaļ parādījās daudzās avīzēs.

Pēc trim dienām Hemingvejs aizbrauca uz Eiropu. Uz kuģa viņu intervēja reportieri — un viņš smiedamies paradīja tiem īstmena grāmatu ar lielu traipu uz nelaimīgās lappuses. «Tas,» viņš sacīja, «ir Īstmena deguna nospiedums.»

Spānijā viņu gaidīja smagas vēstis — visi republikāņu mēģinājumi izbeigt Madrides aplenkšanu un atturēt fašistus no ziemeļu provincēm bija cietuši neveiksmi. Bilbao bija ieņemta, sakās fašistu karaspēka uzbrukums Santan-derai. Divas trešdaļas Spānijas bija sagrābis ģenerālis Franko.

Septembra sākumā Hemingvejs, Marta Gelhorna un «New York *Times*» korespondents Herberts Metjuss izbrauca uz Aragonas fronti, kur republikāņu karaspēkam, kurā bija ari amerikāņu brīvprātīgie, bija izdevies ieņemt Belčitas pilsētu. Jau pirmajā korespondencē Hemingvejs sīki aprakstīja pilsētas ieņemšanu. Viņš ar gandarījumu atzīmēja, ka no tā laika, kad viņš redzējis amerikāņu brīvprātīgos pagājušajā pavasarī, tie kļuvuši par īstiem fronti-niekiem. Ar sajūsmu viņš stāstīja par 15. brigādes štāba priekšnieku Robertu Merimenu, bijušo Kalifornijas universitātes profesoru, kurš bija vadījis uzbrukumu fašistu nocietinātajai katedrālei. «Sen neskuvies, dūmos nomelnējušu seju — viņš lauza sev ceļu ar granātām un, kaut arī bija sešas reizes ievainots ar šķembām abās rokās un sejā, negāja uz pārsiešanu, kamēr nebija ieņemta katedrāle.»

Jāšus zirgos, reizēm kājām viņi kāpa augšā pa klinšainām kalnu nogāzēm, smagajās mašīnās brauca pa tikko ierīkotu frontes ceļu. Ar

pārtiku bija grūti. Pārnakšņot vajadzēja smagās mašīnas kravas kastē, apsedzoties ar kareivju segām. Marta Gelhorna stoiski pacieta visas šīs neērtības.

Madridē tajā laikposmā dzīve ritēja mierīgi, pilsētu gandrīz nemaz neapšaudīja, frontē bija klusums. «Laiks pieturas ļoti labs,» ziņoja Hemingvejs, «un ielās pastaigājas daudz cilvēku.» Tādos apstākļos varēja atļauties korespondencē arī pajokot: «Veikalu skatlogos izliktas

liķieru, viskija un vermuta spāņu imitācijas. Iekšķīgai lietošanai tās neder, bet nopirku vienu pudeli ar etiķeti *«Milord»,* ar ko noberzēt vaigus pēc skūšanās. Mazliet cērt, toties iznīcina baciļus. Es domāju, šis viskijs der arī

varžacu piededzināšanai, tikai jābūt piesardzīgam: uzpilēs uz uzvalka — būs caurums.»

Joki paliek joki, tomēr viņa korespondences izcēlās ar dzi|u un profesionālu abu karojošo pušu kara darbības analīzi, kas liecināja, ka autoram ir neparasti plašas zināšanas kara stratēģijā.

Hemingveja istaba viesnīcā «Florida» bija plaši atvērta daudzajiem draugiem, kas atbrauca no frontes, sevišķi Internacionālo brigāžu cīnītājiem. Tur viņi varēja nomazgāties vannā, ciešami paēst, iedzert, uzzināt no namatēva jaunākās ziņas. Šī mazliet juceklīgā dzīve piefrontes pilsētā ar tās briesmām bija īsti pa prātam Hemingvejam, viņš tur jutās kā zivs ūdenī. Bieži viņš gāja uz Čikotes bāru, kurā labprāt bija pasēdējis, Madridē iebraucis pirms kara.

Viņš satikās ar bezgala daudziem cilvēkiem, starp viņa paziņām bija republikāņu armijas vadošie virsnieki, pretizlūkošanas dienesta aģenti, padomju kara konsultanti un žurnālisti, dažādu bāru un restorānu viesmīļi. Jau iepriekšējā braucienā šeit viņš bija iepazinies ar «Izvestijas» korespondentu Iļju Ērenburgu, un viņi daudzas stundas pavadīja sarunās, kas interesēja viņus abus. Kādā satikšanās reizē, kā atcerējās Erenburgs, Hemingvejs sacīja viņam: «Es ne visai labi orientējos politikā, un tā man arī nepatīk. Bet, kas ir fašisms, to es zinu. Šeit cilvēki cīnās par kaut ko tīru.»

Vairākkārt viņu saruna pievērsās rakstnieka meistarības problēmām, un Hemingvejs izsacīja interesantus un viņam raksturīgus spriedumus, kurus Erenburgs pierakstīja. Reiz tādas sarunas laikā Hemingvejs domīgi sacīja: «Formas, protams, mainās. Bet tēmas. .. Nu, par ko tad ir rakstījuši un raksta visi pasaules rakstnieki? Var saskaitīt uz pirkstiem — mīlestība, nāve, darbs, cīņa. Viss pārējais piederas tur klāt. Pat jūra .. .» Citā reizē viņš mēģināja formulēt dažus savus radošos principus. «Man liekas,» viņš sacīja, «rakstnieks nevar aprakstīt visu. Tātad ir divas izejas — aprakstīt paviršī visas dienas, visas domas, visas jūtas vai izteikt vispārīgo atsevišķi — vienā tikšanās reizē, vienā īsā sarunā. Es rakstu tikai par detaļām, bet cenšos runāt

par detaļām detalizēti.»

Hemingvejs vēl bija Madridē, kad 15. oktobrī Savienotajās Valstīs iznāca romāns «Kam ir un kam nav». He-mingveju ļoti satrauca domas par to, kā šo grāmatu pirks,

vai tā patiks lasītājiem. Vairākas reizes viņš telegrafēja Perkinsam, iztaujāja viņu — kā veicas grāmatu pārdošana? Novembra sākumā Perkinss paziņoja, ka pārdoti jau ap 25 tūkstoši eksemplāru. Taču kritika izturējās pret romānu vairāk nekā vēsi. Lūiss Kronenbergs, piemēram, atzīstot autora veiksmi Harija Morgana tēla veidošanā un virkni lieliski uzrakstītu ainu, uzskatīja romānu par juceklīgu un galīgi nemākulīgi uzrakstītu. Donalds Adarnss apgalvoja, ka grāmata netiek līdzi romānam «Ardievas ieročiem» un Hemingveja reputācija būtu cēlusies, ja viņš to nebūtu rakstījis.

Bet Hemingvejs tajā laikā sēdēja artilērijas šāviņu apšaudītajā viesnīcā «Florida» un rakstīja lugu «Piektā kolonna». Ja neskaita kādreiz agrāk uzrakstīto niecīgo ludziņu, īstenībā stāstu dialogā «Šodien ir piektdiena», tā ir viņa pirmā un pēdējā luga. Kā īsts dramaturgs viņš nekad nav juties. Taču šoreiz viņa atrastā tēma un pieredzes materiāls piespieda viņu ķerties pie dramaturģiskas formas.

Ievadvārdos «Piektajai kolonnai» Hemingvejs rakstīja:

«Šī luga tika uzrakstīta 1937. gada rudenī un ziemas sākumā, kad mēs gaidījām uzbrukumu ... Mēs to nemaz nesagaidījām; bet pa to laiku os uzrakstīju savu lugu.

Katru dienu mūs apšaudīja ieroči, kas bija novietoti aiz Leganesa un Garabitasa kalna nogāzēs, un, kamēr es rakstīju savu lugu, viesnīcā «Florida», kur mēs dzīvojām un strādājām, trāpīja vairāk nekā trīsdesmit šāviņu. Tā kā, ja luga ir slikta, tad varbūt tieši tāpēc. Bet, ja luga ir laba, tad varbūt šie trīsdesmit šāviņi man ir palīdzējuši to uzrakstīt.

Ikreizes, izbraucot uz fronti — frontes tuvākais punkts atradās pusotra tūkstoša jardu attālumā no viesnīcas —, es noglabāju lugu saritinātā matracī. Ikreizes atgriezies, atradis istabu un lugu veselu, es priecājos. Luga bija pabeigta, pārrakstīta un aizsūtīta īsi pirms Tervelas krišanas.»

Pats Hemingvejs tā formulēja lugas «Piektā kolonna» tēmu: «Tā ir tikai luga par pretizlūkošanas dienesta darbu Madridē. Tās trūkumi izskaidrojami ar to, ka tā rakstīta kara laikā, un, ja tajā ir morāle, tad tāda, ka cilvēkiem, kuri strādā noteiktās organizācijās, atliek ļoti maz laika pašu dzīvei.»

Hemingvejs patiešām par lugas sižetu bija izvēlējies pretizlūkošanas dienesta aģentu darbu Madridē, viņu cīņu

pret «piektās kolonnas» aģentiem. Viņš interesējās par pretizlūkošanas dienesta darbību un labi pazina vienu no tā vadītājiem, Pepi Kintanilju. Taču lugā galvenais nebija sižets.

Galvenais bija tās varonis, amerikānis Filips Rolingss, jauna tipa varonis Hemingveja daiļradē. Vai, pareizāk sakot, nevis jauna tipa varonis, bet tas pats vecais viņa stāstu un romānu varonis, tikai izaudzis līdz ar autoru un līdz ar viņu pārgājis kaut kādā jaunā kvalitātē. Hemin-gvejs apzināti — pat vēl lielākā mērā nekā agrakajos darbos — piešķīra varonim pats savus rakstura vilcienus, savus paradumus, savu izturēšanos un pat aprakstīja savu istabu viesnīcā «Florida», kur notiek lugas darbība. Vēl vairāk, viņš lika savam varonim teikt mazliet pārveidotus savus vārdus, ko pavisam nesen bija sacījis Amerikas rakstnieku kongresā. Filips Rolingss, amerikānis, kas strādā Spānijas republikas pretizlūkošanas dienestā, saka par sevi: «Priekšā ir piecdesmit gadu nepieteiktu karu, un es esmu parakstījis līgumu uz visu laiku. Neatceros, kad tieši, bet esmu parakstījis.» Tādu ilgu un tālu ceļu ir nostaigājis Hemingveja varonis no Frederika Henrija pozīcijas romānā «Ardievas ieročiem» — Henrijs nolādēja karu un noslēdza «separātu mieru», bet Filips uzskata par savu pienākumu cīnīties pret fašismu.

Dažreiz gan šis pienākums viņu apgrūtina, viņā ir iesīkstējuši agrākie paradumi, tieksme pēc miera un ērtībām, un brīžam viņu velk atpakaļ. Savam priekšniekam viņš atzistas:

«Esmu noguris un pagalam izmocīts. Vai zināt, ko es vēlētos? Kaut man līdz kapa malai vairs nebūtu jānogalina neviens kuņas bērns, vienalga, kas viņš būtu, vienalga, par ko. Man gribētos nekad nemelot. Man gribētos zināt, kas man guļ blakus, kad rītos pamostos. Man gribētos veselu nedēļu pēc kārtas pamosties vienā un tai pašā vietā. Man gribētos apprecēties ar meiteni, kuru sauc Bridžesa.»

Priekšvārdā Hemingvejs rakstīja: «Lugā ir meitene, vārdā Dorotija, bet viņu varētu saukt arī par Nostalģiju.» Jā, Dorotija Bridžesa iemieso sevī visu to, pēc kā skumst Filips Rolingss. Viņa mīl Filipu un aicina viņu tajā ierastajā, bagātajā un ērtajā dzīvē, no kuras viņš ir aizgājis, lai pildītu savu pienākumu — cīnītos pret fašismu. Raksturīgi, ka Dorotijas tēlā bija ietvertas divu reālu sieviešu iezīmes. Dorotijas āriene sakrīt ar Martas

Gelhornas ārieni. Arī Dorotija ir slaida, skaista gaišmate ar garām kājām. Viņa, tāpat kā Marta, ir žurnāliste, viņa, tāpat kā Marta, mīl tīrību, prot ikkatrai istabai piešķirt mājīgumu. Bet, kad Dorotija pūlas pierunāt Filipu doties projām un dzīvot kopā ar viņu, apbraukājot pasaules greznākos kūrortus, tad Hemingvejs nosauc tieši tas vietas, kur viņi ar Polinu dzīvojuši. Un aiz Dorotijas tēla parādās Polina, kas neatlaidīgi cenšas pieradināt viņu pie mierīgas dzīves, nesaprot viņa tieksmi braukt uz Spāniju palīdzēt republikai karā.

Ir lugā arī cits tēls, pilnīgs pretstats Dorotijai. Tas ir vācietis Maksis, gestapo sakropļots cilvēks, kas cīņas labad atteicies no visa personiskā. Filips jūsmo par viņu, taču kļūt tāds kā Maksis viņš nespēj.

Tomēr, kad Filips saka Dorotijai: «Tu vari braukt. Es tur visur jau esmu bijis, tas viss man jau aiz muguras. Uz turieni, kur es tagad braukšu, brauc viens vai kopā ar tiem, kas brauc turp tā paša iemesla dēļ, kā dēļ es braucu,» — viņš domā par Maksi, par saviem ciņas biedriem.

Aizsūtījis lugu uz Ņujorku, Hemingvejs kopā ar Marļu izbrauca uz Tervelas fronti, kur pēkšņi bija sācies republikāņu ziemas uzbrukums. Bija stiprs sals, negants vējš grieza sniega vērpetes. Korespondencē viņš aprakstīja, kā viņi visu dienu līdz pašam vakaram gājuši līdzi republikāņu armijai. Augšup pa piekalni, pāri dzelzceļa līni jai, ar kauju izlauzušies cauri tunelim, vēl augšup, apkārt Man-sveto, tad lejup un atkal kalnup, lai nokļūtu pieejās pilsētai, kuras aprises ar septiņiem baznīcu torņiem iezīmējās pret rieta debesīm. Tad viņi ieraudzīja, ka piebrauc divas smagas mašīnas un no tām izbirst zēni, kuri izturējās ta, it kā būtu ieradušies uz futbola maču. Tie bija spridzinātāji.

«Un tad pēdējos dziestošā rieta staros un pilsētas aplencēju lielgabalu šāviņu uzliesmojumos, spilgtāk dzeltenos nekā trolejbusa vadu dzirkstis, bet tikpat acumirklīgos, mēs ieraudzījām, kā šie zēni izvērsās simt metru attālumā no mums un vētrainā ložmetēju automātu uguns aizsegā slīdēja augšā pa pēdējo nogāzi tieši pie pilsētas. īsu brīdi viņi pakavējās pie valņa, tad — melnsarkana liesma, eksplodējošas bumbas grāviens un, pārlēkuši pāri valnim, viņi metās iekšā pilsētā.»

Tā 21. novembri tika ieņemta Tervela.

Pirms Ziemsvētkiem Hemingvejs ar Martu bija Barse-lonā. Tieši tajā laikā Polina iebrauca Parīzē. Viņa pūlējās

dabūt vīzu uz Spāniju, norādot, ka viņa gribot saprast, kas tas par karu un kāpēc tas tik daudz nozīmējot viņas virām. Taču, iekams bija parakstīta viņas vīza, Hemingvejs pats ieradās Parīzē. Satikšanās bija smaga, Ernests nejutās labi, viņam sāpēja aknas, Polina saķildojās ar viņu Martas dēj. 1938. gada 12. janvārī viņi izbrauca ar kuģi uz Ņujorku un no turienes uz Kīvestu.

Kamēr viņš bija Spānijā, Arnolds Gingričs sāka izdot jaunu kreiso žurnālu *«Ken»* un lūdza Ernestu par līdzstrādnieku. Hemingvejs bija ar mieru un drīz vien nosūtīja redakcijai rakstu ar nosaukumu: «Laiks — pašlaik, vieta — Spānija». Šajā rakstā viņš pierādīja, ka var satriekt fašismu Spānijā, ja Savienotās Valstis atsacīsies no neitralitātes un sāks pārdot Spānijas republikas valdībai nepieciešamos kara materiālus. Pretējā gadījumā Savienotajām Valstīm tuvākajā nākotnē būs darīšana ar daudz spēcīgāku pretinieku nekā Musolīni leģioni vai ģenerāla Franko armija. Tik tālu viņš bija aizgājis kopš tā laika, kad 1935. gadā aizstāvēja ideju, ka Amerikas Savienotajām Valstīm nav jāiejaucas Eiropas notikumos.

Kīvestā viss bija kā agrāk. Ernests zvejoja, iedzēra ar draugiem D/o Rasela bārā, taču visas viņa domas bija Spānijā, kur cīnījās viņa draugi. Arī mīlestība uz Martu Gelhornu vilināja atgriezties Spānija. Piecpadsmitajā martā viņš rakstīja Perkinsam, ka nespēj gulēt, apzinādamies, ka pieder Spānijai. Deviņpadsmitajā martā viņš jau bija uz kuģa «Ildefransa», kas devās uz Eiropu. No kuģa viņš rakstīja Perkinsam, paskaidrojot, ka pēc republikāņu pēdējām neveiksmēm karā viņam neesot citas izvēles ka vienīgi atgriezties Spānijā. Viņš veda līdzi portfeli ar stāstiem, kurus Skribners bija paredzējis rudenī izdot lielā krājumā. Hemingvejs apsolīja Perkinsam izskatīt tos un pārdomāt izkārtojumu, kamēr būs Parīzē.

Pirmajā aprīlī viņš iebrauca Barselonā. Skaidru ziņu par stāvokli frontē nebija. Bija zināms vienīgi tas, ka 22. martā fašisti sākuši uzbrukumu Aragonā ar mērķi iziet piekrastē starp Barselonu un Valensiju un sadalīt republikāņu teritoriju.

Trešajā aprīlī viņš kopē ar Herbertu Met jūsu izbrauca uz fronti. Pretī plūda bēgļu straume no fašistu ieņemtajiem ciematiem. Uz tilta pār Ebro viņi ieraudzīja septiņdesmit sešus gadus vecu sirmgalvi un sarunājās ar to. Tai pašā

naktī Hemingvejs uzrakstīja stāstu «Vecais vīrs pie tilta».

Kārtējā korespondencē viņš rakstīja: «Divas dienas jūsu korespondents nodarbojās ar visbīstamāko pasākumu šajā karā. Mēs braucām gar nenocietinātu aizsardzības līniju, kurai ienaidnieks uzbrūk ar mehanizētajām daļām. Tas ir bīstami tāpēc, ka mūsu priekša pēkšņi parādās tanks, bet tanki neņem gūstā un neuzsauc «Stāt!». Un apšauda mūsu mašīnu ar aizdedzes lodēm.» Viņi apbraukāja fronti, pūlēdamies sameklēt Linkolna amerikāņu bataljonu, par kuru nekas nebija zināms jau divas dienas kopš Gandesas krišanas. Amerikāņu un angļu bataljoni visu dienu bija atsituši fašistu uzbrukumus un pēc tam ieslēgti aplenkumā, un neviens nezināja, kas ar viņiem galu galā noticis.

Vēlāk viens no Linkolna bataljona kareivjiem atcerējās, kā viņš un vēl divi kareivji nolēmuši glābties, pārpeldot pār Ebro. Pārpeldējuši upi, drebēdami aiz aukstuma, izģērbušies viņi devušies pāri laukam, kur auguši dadži, tie dūrušies un griezušies viņu basajās, nosalušajās kājās. Kaili, nomocījušies, savu biedru bojā ejas satriekti, bēgļi bijuši galīgā izmisumā. «Mēs gulējām ceļa malā galīgā neziņā, kas tur var braukt garām, tā nomocījušies, ka pat neuztraucāmies. Pēkšņi parādījās automobilis, apstājās — un no tā izlēca divi cilvēki. Likās, nekad savā mūžā nebiju redzējis neko skaistāku. Tas bija Ernests Hemingvejs un «*New York Times*» korespondents Herberts Metjūss. Mēs apskāvāmies un apmainījāmies rokas spiedieniem. Viņi izstāstīja mums visu, ko zināja. Hemingvejs, garš un spēcīgs, vai vārījās aiz sašutuma . . . Pagriezies pret upes otru krastu, Hemingvejs pakratīja

savu lielo dūri: «Jūs, fašistiskie izdzimteņi, jūs vēl mūs neesat uzvarējuši, mēs jums vēl parādīsim!»»

Kad apstākļi bija mazliet nostabilizējušies, Hemingvejs aizlidoja uz Marseļu, lai saņemtu savu pastu. Tur viņu gaidīja vēstule no Perkinsa. Maksis ziņoja, ka izlasījis «Piekto kolonnu» un uzskata, ka ir «neparasti labi». «Uz mani šī luga,» Perkinss rakstīja, «atstāja ļoti spēcīgu iespaidu un aizkustināja. Tā daudz ko nozīmē un apstiprina romānā «Kam ir un kam nav» parādīto — ka Tu ej pretī jauniem un ļoti nozīmīgiem apvāršņiem.» Hemingvejs viņam rakstīja, ka šī ir pirmā diena kopš viņa ierašanās Eiropā, kad viņš atpūšas, un ka viņam gribētos tā atpūsties kādu nedēļu. Taču nākamajā dienā viņš piecēlās

maza gaismiņā un izlidoja uz dienvidiem; uz fronti pie Kastelonas.

Maija vidū Hemingvejs un Marta Gelhorna iebrauca Parīzē un tad ar «Normandiju» devās uz Ņujorku. Reportieriem ostā viņš sacīja, ka atgriezīšoties Kīvestā un rakstīšot jaunus stāstus un romānu. Kad viņam jautāja par karu, viņš atbildēja, ka varbūt atgriezīšoties Spānijā, ja tur atkal kjūšot karsti. Pateica, ka valdības karaspēks labi noorganizēts un tam lielas izredzes uzvarēt.

Kīvestā Hemingvejs sāka strādāt pie stāstiem par aplenkto Madridi. Šie stāsti lielākoties bija saistīti ar Cikotes bāru. Bez tam viņš uzrakstīja dažus rakstus žurnālam *«Ken»*. Kādā no tiem viņš apvainoja valsts departamenta fašistiski noskaņotos ierēdņus, ka tie veicinot Franko uzvaru, «liegdami Spānijas valdībai tiesības pirkt ieročus, lai aizstāvētu savu zemi pret vācu un itāliešu agresiju». Citā rakstā viņš uzbruka Neviļam Cemberlenam un franču ministriem, kuri nodod Spāniju un reizē ar to ari Angliju un Franciju. Viņš aicināja Rūzveltu atbalstīt Spānijas republiku, kamēr vēl ir laiks. Viņš pareģoja liela kara sākumu Eiropā ne vēlāk kā 1939. gada vasarā.

Tai pašā laikā viņš strādāja pie savu stāstu krājuma, ko viņš nosauca — «Piektā kolonna un pirmie četrdesmit deviņi stāsti», uzrakstīja tam priekšvārdu un uz krājuma titullapas rokrakstā uzrakstīja veltījumu: «Martai un Herbertam no visas sirds.»

Šo darbu viņš pabeidza jau Vaiomingā, taču pat Vai-ominga nespēja viņu atturēt. Trīsdesmitajā augustā viņš pabrokastoja ar Perkinsu Ņujorkā un nākamajā dienā devās ar kuģi uz Eiropu. Parīzē viņu gaidīja Marta.

Šajā pilsētā, kur viņam arvien labi veicās darbs, Hemingvejs no jauna sāka rakstīt stāstus, ko bija iesācis jau Kīvestā. Divdesmit otrajā oktobri viņš vēstulē paziņoja, ka pabeidzis divus stāstus un uzrakstījis divas romāna nodaļas.

Tai laikā Savienotajās Valstis iznāca viņa grāmata «Piektā kolonna un pirmie četrdesmit: deviņi stāsti» — vislielākais krājums, kāds viņam jebkad bija izdots. Perkinss ziņoja, ka pirmo divu nedēļu laikā pārdoti 6 tūkstoši eksemplāru. Hemingvejs varēja būt apmierināts,

taču Po-lina atsūtīja viņam no Ņujorkas pirmās recenzijas par grāmatu, un daudzas no tām atkal sarūgtināja rakstnieku. Edmunds Vilsons ļoti labi atsaucās par stāstiem, bet par

lugu klusēja. Vispār «Piekto kolonnu» kritiķi uzņēma pavisam salti.

Pēdējo reizi Hemingvejs aizbrauca uz Spāniju 1938. gadā. Barselonā viņš uzzināja visu jaunako par karu — Internacionālās brigādes jau septembra beigās bija atvilktas no frontes. Ģenerāļa Listera 15. brigāde, tāpat kā agrāk, aizstāvēja tiltu pār Ebro upi.

Piektajā novembri Hemingvejs kopā ar ģenerāli Hansu Kalē, Metjūsu, fotokorespondentu Bobu Kapu un vēl dažiem žurnālistiem izbrauca uz fronti pie Taragonas. Hanss Kalē dabūja laivu, un viņi pārcēlās pāri straujajai upei uz Mora de Ebro, kur atrada Listeru. Taču Listers gatavojās atkāpties un palūdza Kalē aizvest korespondentus no šīs bīstamās vietas. Viņi sameklēja mazu laiviņu, lai pārceltos uz otru krastu, bet upes vidū straume sagrāba viņus un nesa uz sagrauto tiltu. Tad Ernests paķēra airi un sāka spēcīgi airēt, tikai viņa spēks un prasme palīdzēja viņiem nokļūt līdz krastam.

Otra dienā Hemingvejs ar Metjūsu jau bija Ripoljas pilsētiņā, piecdesmit kilometrus no Francijas robežas, kur Linkolna amerikāņu bataljona paliekas gaidīja evakuāciju uz Franciju.

Kādā no pēdējiem vakariem Barselonā daži korespondenti salasījās viesnīcas istabā pie padomju žurnālistes Boļeslavskas. Tur bija arī Andrē Malro, uz kuru Hemingvejs bija mazliet sapūties par to, ka viņš pasteidzies uzrakstīt un jau izdevis romānu par Spānijas karu.

Beigās, kad visi jau taisījās iet projām, Boļeslavskas šoferis, nerunīgs un skarbs vīrs, ierosināja ar klusuma brīdi pieminēt tos, kuri krituši, aizstāvot Madridi. Hemingvejs stāvēja, zemu noliecis galvu. Varbūt šajā sāpīgajā klusuma mirklī viņam radās doma uzrakstīt kapa runu rekviēmu tiem, kas gājuši bojā par Spānijas brīvību.

Vēlāk vēstulē I. A. Kaškinam viņš atzinās: «To lappusi par mūsu kritušajiem Spānijā, kuru Jūs pārtulkojāt, man bija ļoti grūti uzrakstīt, tāpēc ka vajadzēja atrast kaut ko tādu, ko godīgi var sacīt par mirušajiem. Par mirušiem maz ko var pateikt, vienīgi to, ka viņi ir miruši. Man gribētos, kaut es spētu ar dziļu izpratni uzrakstīt gan par dezertieriem, gan par varoņiem, gļēvuļiem un drosmīgajiem, nodevējiem un tiem, kas nav spējīgi nodot. Mēs daudz ko uzzinājām par visiem šiem cilvēkiem.»

Šo lappusīti viņš nosauca — «Amerikāņiem, kas krituši par Spāniju».

«... Šonakt mirušie guļ aukstā zemē Spānijā un nogulēs visu auksto ziemu, kamēr līdz ar viņiem gulēs zeme. Bet pavasarī līs lieti un zeme kļūs irdena un silta. Dienvidu vējš apvējos pakalnus. Melnie koki atkal atdzīvosies, apklāsies zaļām lapām, un ūbeles sāks ziedēt

pie Haramas. Pavasarī mirušie jutīs, ka zeme atdzīvojas.

Tāpēc ka mūsu mirušie ir tapuši par daļu no Spānijas zemes, bet Spānijas zeme nekad nemirs ... Mūsu mirušie līdz ar viņu vienmēr būs dzīvi.

Kā zeme nekad nemirst, tāpat arī tas, kas reiz bijis brīvs, nekad vairs neatgriezīsies verdzībā ...

Mūsu mirušie dzīvos atmiņā un sirdīs Spānijas zemniekiem, Spānijas strādniekiem, visiem godīgiem vienkāršiem, labiem cilvēkiem, kuri ticējuši Spānijas republikai un cīnījušies par to. Un, kamēr mūsu mirušie dzīvo kā daļiņa no Spānijas zemes — un viņi dzīvos, kamēr vien dzīvos zeme, — nekādi tirāni neuzveiks Spāniju...

Mirušajiem nevajag celties augšā. Tagad viņi ir daļiņa no zemes, un zemi nevar nodot verdzībā. Jo zeme paliks mūžīgi. Tā'pārdzīvos visus tirānus ...»

Atkal, tāpat kā savā pirmajā romānā «Un saule lec», Hemingvejs pievērsās zemes tēlam, zemei, kas paliek mūžīgi. Taču šoreiz senā bibeles formula ir guvusi jaunu saturu — mūžīgās zemes tēls saplūdis ar atmiņām par varoņiem, kas krituši par brīvību.

21 NODAĻA INTERMEDIA STARP KARIEM

Pēc Spānijas kara man vajadzēja rakstīt tūlīt, jo es zināju, ka nākamais karš strauji tuvojas, un jutu, ka laika atlicis maz.

E. H e m i n g v e j s, No *vēstules*

Bija 1938. gada novembra beigas. Atkal aiz viesnīcas logiem trokšņoja Ņujorka.

Spānijas republikas dienas bija skaitītas. 1939. gada janvāra beigās fašisti ieņēma Barselonu, divus mēnešus vēlāk krita Madride.

Hemingvejs negribēja būt klāt republikas agonijā, taču visi viņa daiļrades nodomi bija saistīti ar Spānijā redzēto un pārdzīvoto.

Rakstu «Amerikāņiem, kas krituši par Spāniju» viņš aizsūtīja publicēšanai komunistiskajā žurnālā «New Masses». Un ne tikai tāpēc, ka citā žurnālā to diezin vai publicētu, — viņš parādīja godu komunistiem, kuri bija vairākumā Linkolna vārdā nosauktajā bataljonā un no kuriem daudzi palika uz mūžīgu dusu Spānijas zemē.

Vēl viņam bija cita rūpē — lugas «Piektā kolonna» iestudējums. Teātris, kas bija iecerējis to izrādīt, pieaicināja tas scēniskajai redakcijai scenāristu no Holivudas — Bendžaminu Gleizeru. Hemingvejs pieprasīja, lai scēniskajā redakcijā nebūtu nekādu naidīgu izlēcienu pret Spānijas republikas valdību vai komunistisko partiju.

Jau pirms Hemingveja ierašanās Ņujorkā *«Esquire»* novembra numurā parādījās stāsts «Denunciācija», kura darbība notiek Madridē, Cikotes bārā, kur stāsta varonis ierauga savu veco paziņu, ar kuru viņš ticies šaja bārā un kurš tagad ir fašistu spiegs, un nodod to pretizlūkošanas dienestam. Gingričam ļoti patika arī otrs stāsts, kam pamatā bija patiess notikums tajā pašā Cikotes bārā 1937. gada rudeni, kad kāds jokdaris sācis baidīt klātesošos ar šauteni, kas patiesībā bijusi rotaļu šautene un šāvusi ar odekolonu. Jokdaris nošauts. Stāsta virsraksts bija «Tauriņš un tanks».

«Esquire» 1939. gada februāra numurā bija publicēts

vēl viens Hemingveja Spānijas stāsts — «Nakts pirms kaujas» — par amerikāņu brīvprātīgo, tankistu, kas pavada nakti pirms kaujas viesnīcas istabā pie stāstītāja, iedzer, spēlē kauliņus ar lidotājiem un mierīgā gurdumā saka — laikam gan dzīvs no kaujas viņš neatgriezīšoties.

Tie visi bija diezgan skumji stāsti, tajos varēja just sakāves rūgtumu. Vēstulē I. A. Kaškinam Hemingvejs tā izskaidroja šo stāstu pretrunīgumu: «Stāstos par karu es pūlos parādīt *visas* tā puses, aplūkojot to godīgi un nesteidzīgi un izpētot to no dažādiem viedokļiem. Tāpēc neuzskatiet, ka kaut kāds stāsts izsaka visā pilnībā

manu viedokli, tas viss ir daudz sarežģītāk.»

Novembra beigās Ernests aizbrauca uz Kīvestu. Turpat aizbrauca arī Polina — viņi abi izlikās, it kā viņu ģimenes dzīvē nekas nebūtu noticis. Tur viņš uzrakstīja vēl vienu stāstu, arī tematiski saistītu ar Spāniju — «Neviens nemirst» —, par kubieti, kurš cīnās Spānijā un atgriežas Kubā, lai turpinātu tur cīņu par brīvību. Viņu un viņa iemīļoto vajā slepenpolicija, viņu nogalina, bet meiteni arestē. Stāsts ir traģisks, taču tajā jūtams spēcīgs patoss, apliecinot ideālus, par kuriem cīnās un iet bojā šie drosmīgie cilvēki, — tas izskan stāsta noslēguma akordā, kad meiteni ved policijas mašīnā:

«Viņa sēdēja mierīgi, atlaidusies pret sēdekļa atzveltni. Šķita, viņu tagad pārņēmusi dīvaina pārliecība. Tādu pašu pārliecību bija izjutusi pirms vairāk nekā piecsimt gadiem cita meitene viņas vecumā Ruānas pilsētas tirgus laukumā. Marija par to nedomāja. Un neviens mašīnā par to nedomāja. Šīm divām meitenēm, Zannai un Marijai, nebija nekā kopīga, vienīgi šī dīvainā pārliecība, kas pēkšņi pārņēmusi viņas īstajā brīdī. Taču visi policisti jutās neērti, redzot Mariju, kura sēdēja, taisni izslējusies, laternas gaismai apspīdot viņas seju.»

Hemingveju satrauca no Spānijas dzimtenē atgriezušos amerikāņu brīvprātīgo liktenis. Konservatīvā Amerika nepavisam nesagaidīja viņus viesmīlīgi. Daudzi brīvprātīgie bija zaudējuši savu agrāko darbu un nevarēja dabūt jaunu. Reakcionārā prese viņus vajāja.

Ar rūgtumu Hemingvejs rakstīja I. A. Kaškinam 1939. gada aprīlī par šo vajāšanu, norādot īstenībā uz Dos Pa-sosu: «... tādi cilvēki kā Doss, kas ne pirksta nav pakustinājuši Spānijas republikas aizstāvēšanas labad, tagad jūt sevišķu vajadzību uzbrukt mums, kas esam pūlējušies

kaut jel ko darīt, un parāda mūs kā muļķus, lai attaisnotu savu patmīlību un gļēvumu. Bet par mums, kas, nežēlojot sevi, cīnījāmies, cik spēka, un zaudējām, tagad saka — vispār bijis muļķīgi cīnities.»

Lai vismaz kaut kā palīdzētu Linkolna bataljona veterāniem, Hemingvejs ziedoja veterānu palīdzības fondam raksta «Amerikāņiem, kas krituši par Spāniju» mašīnraksta kopiju, ko pats bija izlabojis, un scenārija «Spānijas zeme» rokrakstu.

Četrpadsmitajā februāri Hemingvejs aizbrauca uz vienu mēnesi uz Havannu. Tāpat kā iepriekšējos gados, viņš apmetās hotelī *«Ambos Mundos»,* no rītiem strādāja, pēc tam spēlēja tenisu, zvejoja, peldējās. Taču pats svarīgākais notikums šajā īsajā laiciņā, kamēr viņš uzturējās Kubā, bija tas, ka tur viņš sāka rakstīt jaunu romānu par Spānijas karu.

Viņš ļoti labi apzinājās, pie kādas atbildīgas tēmas ķeras. Nepilnu gadu pirms tam, kad sāka darbu pie šī romāna, Hemingvejs rakstīja no Spānijas Lūisa Kintaniljas zīmējumu krājuma priekšvārdā: «Man gribētos ticēt, ka gadījumā, ja es tagad rakstītu par karu, es to izdarītu

tikpat skaidri un patiesi, kā zīmē un glezno Lūiss Kinla-nilja. Karš ir nīstams. Tas attaisnojams vienīgi kā pašaizsardzība. Aprakstot karu, rakstniekam jābūt absolūti patiesam, tāpēc ka par to ir rakstīts mazak patiesības nekā par jebko citu . ..

Lai rakstītu par karu patiesi, vajag daudz zināt par gļēvulību un varonību. Tāpēc ka ir daudz gan viena, gan otra, gan vienkāršas cilvēku pacietības, bet to vēl neviens nav tā īsti izsvēris.»

Hemingvejs vienmēr nopietni domāja par to, kā jāraksta par karu. Par labākajām kara grāmatām viņš uzskatīja Tolstoja «Sevastopoles stāstus» un «Karu un mieru», un vēl Stendāla Vaterlo kaujas aprakstu. Divus gadus pēc romāna «Kam skanēs zvans» iznākšanas priekšvārdā antoloģijai «Cilvēki karā» viņš pūlas formulēt savas domas par to, kā jāraksta par karu: «Rakstniekam jābūt neuzpērkamam un godīgam, kā dieva kalpam. Viņš vai nu ir godīgs vai nav, tāpat kā sieviete vai nu ir tikla vai nav, un, ja viņš reiz uzrakstījis nepatiesību, tad nekad vairs nebūs tāds kā iepriekš.

Rakstnieka uzdevums ir runāt patiesību. Viņa uzticībai pret šo patiesību ir jābūt tik lielai, lai tas, ko viņš izdomā-

jis, balstoties uz savu pieredzi, izskatītos patiesāks nekā viss, kas iespējams īstenībā. Var gadīties, ka faktus labi neievēro, bet, kad labs rakstnieks kaut ko rada, viņam ir laiks un brīvība radīt absolūtu patiesību.»

Ar tādām domām Hemingvejs sāka darbu pie romāna par Spānijas karu. Hemingvejs sāka to rakstīt 1939. gada 1. martā. Divdesmit trešajā martā, kā viņš ziņoja vēstulē, jau bija uzrakstīti 15 tūkstoši vārdu. Mēnesi nodzīvojis Kubā, viņš atgriezās Kīvestā, galvenokārt tāpēc, lai satiktos ar Bambiju, kas bija atbraucis pavadīt tur pavasara brīvdienas. Strādāt tur viņam bija ļoti grūti. Kīvesta bija kļuvusi par lepnu vietu, kur tajā gadalaikā saradās bagātie dīkdieņi. Starp tiem bija daudz Polinas draugu. Pat mazajā namiņā, kur Ernests parasti strādāja, nebija miera.

Desmitajā aprīlī viņš atkal izlidoja uz Havannu. Tikai šoreiz viņš nebija viens — pie viņa uz turieni aizbrauca Marta Gelhorna, lai iekārtotos tur uz dzīvi. Viņa bija noskatījusi San Francisko de Paula ciematiņā vecu māju, ko sauca par Finka Vihiju; viņi to noīrēja, un Marta to iekārtoja.

Vasarā Hemingvejs aizbrauca uz Vaiomingu, uz Nord-kvista rančo, lai turpinātu darbu pie romāna. Drīz vien tur ieradās Polina, kura vēl arvien cerēja noturēt vīru, taču neko vairs nevarēja darīt — Ernests pēc dažām dienam telegrafēja Martai, lai sagaida viņu, un viņi kopā aizbrauca uz Aidaho, uz Saules ielejas ciematu netālu no Kečemas pilsētiņas.

Oktobra beigas viņam jau bija uzrakstītas 18 jaunā romāna nodaļas. Marta aizlidoja uz Somiju rakstīt par pa-domju-somu karu,

viņš palika viens un spraigi strādāja. Pa Ziemsvētkiem viņš gribēja aizbraukt uz Kīvestu, lai satiktos ar dēliem, bet Polina atbildēja — ja viņš gribot braukt pie viņiem un pēc tam atkal pie Martas, tad labāk lai nemaz nebraucot. Viņš atgriezās Kubā.

1940. gada 1. jūlijā Ernests aizsūtīja Perkinsam telegrammu: «Tilts uzspridzināts beidzu pēdējo nodaļu.» Jūlija beigās viņš aizbrauca uz Ņujorku. Viņš bija tā iededzies darbā, ka strādāja pat vilcienā, kaut gan tur bija neciešami karsti un smacīgi. Ņujorkā, Bārklija viesnīcā, Hemingvejs vēlreiz pārskatīja rokrakstu, ik dienas ar izsūtāmo nogādājot izdevniecībā pa 200 lappusēm teksta. Turpat viesnīcas istabā pie viņa sēdēja Gustavo Dirāns, bijušais republikāņu armijas divīzijas komandieris, ar

kuru viņš apspriedās par dažiem romāna militārajiem aspektiem, ar tā palīdzību pārbaudīja, vai visu patiesi uzrakstījis.

Nodevis visu rokrakstu izdevniecībai, Hemingvejs aizlidoja uz Kubu. Trīspadsmitajā augustā atsūtīja romāna sle-] jas, un viņš atkal ņēmās pārrakstīt, labot, īsināt. Desmitajā septembrī viņš aizsūtīja ar aviopastu jau no Saules ielejas pēdējās slejas. Viss darba process pie romāna bija ildzis 18 mēnešus.

Uzticīgs saviem daijrades principiem, par kuriem bija izsacījies Madridē Erenburgam — censties izteikt vispārējo ar atsevišķo, taču par detaļām runāt detalizēti —, Hemingvejs nebija iecerējis lielu episku gleznu, kas aptvertu visu Spānijas kara vēsturi. Pret eposu viņš vispār izturējās skeptiski. Jau grāmatā «Nāve pēcpusdienā» viņš rakstīja, ka «samākslota žurnālistika nekļūs par literatūru, ja tai iešļircinās devu pseidoepiskā toņa. Ievērojiet arī to: visi vājie rakstnieki dievina eposu.»

Hemingvejs izvēlējās par romāna sižetisko pamatu it kā atsevišķu loti lokālu kara epizodi — nelielas partizānu grupas operāciju, tilta uzspridzināšanu fašistu aizmugurē Gvadaramas kalnos. Visa romāna darbība norisinās 64 stundās — no sestdienas vidus līdz otrdienas pusdienlaikam 1937. gada maija pēdējā nedējā. Taču karā, kur cilvēku raksturi atklājas pēkšņi, asi un spilgti, šī neilgā laika sprīža pietika, lai izstāstītu par šiem cilvēkiem visu. Un ne tikai par šiem konkrētajiem cilvēkiem, bet arī skartu daudzus morālos un politiskos pilsoņu kara aspektus.

Romāna sižets ir vienkāršs. Amerikānis Roberts Džor-dens, kas agrāk cīnījies Internacionālajā brigādē, bet vēlāk pārgājis uz diversijām ienaidnieka aizmugurē, saņem no padomju ģenerāla Golca, kurš komandē paredzamo uzbrukumu Segovijas rajonā, uzdevumu uzspridzināt tiltu tieši tajā brīdī, kad sāksies uzbrukums. Tilta uzspridzināšana nejautu fašistiem pievest papildspēkus republikāņu uzbrukuma rajonā. Golcam Hemingvejs ir piešķīris ģenerāla Valtera (Karola Sverčevska) ārējo izskatu — savāda bāla seja, kas neiedeg

saulē, vanaga acis, liels deguns, šauras lūpas un krunkām un ievainojumu rētām izvagota noskūta galva. Kā dod tādus uzdevumus, to Hemingvejs zināja no Ksanti (Hadži Mamsurova). Pārgājis frontes i līniju ar pavadoni, veco Anselmo, Džordens nokļūst nelielā partizānu vienībā, kurai jāpalīdz viņam uzspridzināt

tiltu. Tur viņš sastopas ar vienības vadoni Pablo, ar sievieti Pilaru, ar citiem šīs vienības partizāniem, ar meiteni Mariju, ar kaimiņu partizānu vienības vadoni E1 Sordo. Tilla uzspridzināšana saistīta ar lielām briesmām visiem dalībniekiem, un vienībā rodas domstarpības. Galu galā Džordens uzspridzina tiltu un ievainots paliek nosegt savu biedru atkāpšanos, apzināti iedams nāvē.

Var likties, ka sižets ir pārāk vienkāršs un nesarežģīts lielam romānam, taču tas ir tikai notikumu fons, romānā dzīvo cilvēki, kuri atklāj visdažādākās savu raksturu šķautnes, un rakstnieks notēlo nolikumus un cilvēkus tik pārliecinoši, ka lasītājam rodas sajūta, it kā tas būtu noticis ar viņu pašu.

Kā viss, ko savā mūžā ir uzrakstījis Hemingvejs, romāns «Kam skanēs zvans» turklāt ir dziļi personiska grāmata.

Savam varonim Robertam Džordenam Hemingvejs ir piešķīris tik daudzus vienreizējus savas biogrāfijas vilcienus, ka viens otrs gandrīz uzskata romānu par autobiogrāfisku. Roberta vectēvs, tāpat kā Ernesta vectēvs Ansons Hemingvejs, ir četrus gadus cīnījies ziemeļnieku pusē Amerikas pilsoņu karā. Roberts atceras vectēva zobenu izliektā makstī, mirdzošu un labi ieeļļotu, atceras vectēva «smitu vesonu» — 32. kalibra virsnieku parauga revolveri, kas vienmēr bija rūpīgi saeļļots, stobrs iztīrīts, un tas glabājās skapja atvilktnē. Roberta Džordena tēvs bija nošāvies, un viņa nāves apstākļi ļoti stipri atgādina ārsta Kle-rensa Hemingveja pašnāvību, tāpat kā Džordena pārdomās tuvas paša Hemingveja pārdzīvojumiem.

«Tā rīkoties ir tiesības katram, viņš domāja. Bet nekas labs tas nav. Es to saprotu, bet neatzīstu ... Nekad neaizmirsīšu, cik nejēdzīgi jutos tajā pirmajā reizē... Viņš bija vienkārši gļēvulis, un tā ir pati lielākā nelaime, kas cilvēkam var gadīties. Tāpēc ka, nebijis viņš gļēvulis, viņš nebūtu padevies šai sievietei un nebūtu ļāvis Viņai sevi salauzt. Nez kāds es būtu iznācis, ja viņš būtu apprecējis cilu sievieti?»

Atšķirībā no Hemingveja Roberts Džordens pēc profesijas ir spāņu valodas lektors Montānas universitātē, viņš ir arī rakstnieks — pēc desmit gadu ilgas pazīšanās ar Spāniju, kuru viņš ir izbraukājis krustām šķērsām, Džordens ir uzrakstījis grāmatu par šo zemi. Tāpat kā

Hemingvejs, Džordens sapņo tad, kad viss būs beidzies, uzrakstit patiesu gramatu par karu Spānijā.

Roberts Džordens, tāpat kā autors, labprāt iedzer un pat poetizē šo nodarbību.

«Viena krūzīte šī dzēriena viņam aizstāja visas vakara avizes, visus vakarus Parīzes kafejnīcās, visas kastaņas, kuras pašlaik droši vien zied, lielos gausos vezumzirgus ārpilsētās bulvāros, grāmatu veikalus, kioskus un gleznu galerijas, Monsuri parku, Bufalo stadionu un Bitšomonu, *«Guaranty Trust Company», I la de la cite,* sen zināmo «Foijo» viesnicu un iespēju vakarā atpūsties un palasit — aizstāja visu to, kas viņam kādreiz tā patika un ko viņš pamazām bija aizmirsis, visu to, kas atgriezās pie viņa, kad viņš dzēra šo duļķaino burvju dziru, kas stindzināja mēli, sasildīja smadzenes, sasildīja iekšas, pārvērta uzskatus.»

Arī Roberta Džordena politiskā pārliecība visai tuva Hemingveja politiskajiem uzskatiem. Džordens saka pats sev:

«Tu neesi īsts marksists, un tu to zini. Tu tikai tici Brīvībai, Vienlīdzībai un Bralibai. Tu tici Dzīvībai, Brīvībai un Tiesībām uz Laimi.»

Roberts Džordens ir pārliecināts antifašists. Viņš nīst slepkavību, taču saprot, ka tā nepieciešama karā, lai sasniegtu tos ideālus, kurus pats sludini.

«Tu taču zini, ka nogalināt nav labi?» viņš saka pats sev. «Jā. Un dari to? Jā. Un tomēr tu esi pilnīgi pārliecināts, ka rīkojies pareizi? Jā.

Tā vajag, viņš sacīja pats sev, ne lai sevi mierinātu, tomēr ar lepnumu. Es stāvu par tautu, par tās tiesībām izvēlēties to pārvaldes veidu, kas tai vajadzīgs. Taču nevajag aizstāvēt slepkavību. Ir jānogalina, ja tas nepieciešams, bet aizstāvēt slepkavību nevajag. Ja tu to aizstāvi, tad viss no paša sākuma ir aplam.»

Sājos vārdos izpaužas Hemingveja dziļais humānisms — viņš saprata, ka karā pret fašismu neizbēgami cilvēku upuri, taču tas ir nepieciešams, lai apstādinātu fašismu, šo brūno mēri, kas nes cilvēcei nāvi, verdzību, pazemojumus, morālo vērtību iznīcināšanu. Tāpēc jākaro, tāpēc var un vajag nogalināt ienaidnieku.

Hemingvejs rakstīja savu romānu, kad republika Spānijā bija cietusi sakāvi, taču savam varonim viņš lika izteikt domas, kas viņu nodarbināja kara laikā un ko viņš

vairākkārt bija izsacījis savos rakstos, domas par !o, ko šis karš nozīmē Eiropai, visai cilvēcei, cerības, kas iedvesmoja viņu un daudzus citus cilvēkus, kuri devās uz Spāniju cīnīties pret fašismu, — ka varbūt šeit, uz Spānijas zemes, fašismu izdosies apturēt un līdz ar to novērst briesmīgos pārbaudījumus un nelaimi, kas draud tautām. Hemingvejs jau Spānijas kara laikā apzīmēja ar kauna zīmi Anglijas, Francijas un Savienoto Valstu «demokrātiskās» valdibas, kas ar savu «neiejaukšanās» politiku veicināja ģenerāja Franko uzvaru, taču arī romānā viņš nepalaida garām izdevību atgādināt par viņu kaunpilno lomu.

Roberts Džordens ir pienākuma cilvēks, un, kad viņš sāk domāt

par to, ka, pildot Golca pavēli, viņš un vecais Anselmo var iet bojā, viņš mierina sevi ar domu, ka ikvienam jāpilda savs pienākums un no šā pienākuma izpildīšanas daudz kas ir atkarīgs — kara iznākums un varbūt kaut kas vēl lielāks.

«Kauns tā domāt, viņš sacīja pats sev, vai tad tu esi kas sevišķs, vai tad vispār ir kaut kādi sevišķi cilvēki, ar kuriem nekam nevajag notikt? Tu neesi nekas, un vecais arī-nav nekas. Jūs esat tikai ieroči, kuriem jāpadara savs darāmais. Ir dota pavēle, pavēle nepieciešama, un ne jau tu to izdomāji, un ir tilts, un var izrādīties, ka šis tilts ir serdenis, ap kuru griezīsies cilvēces liktenis. Un viss, kas notiek šajā karā, var būt tāds serdenis. Tev ir uzdevums un tev tas jāizpilda.»

Šī pienākumā pildīšanas ideja aužas cauri visam romānam. Citreiz Džordens atgādina pats sev:

«Neaizmirsti vienu: kamēr varam fašistus šeit aizturēt, mēs viņiem sasaistām rokas. Viņi nevar uzbrukt nevienai citai zemei, iekams nebūs tikuši galā ar mums, bet ar mums viņi nekad netiks galā. Ja francūži palīdzēs, ja viņi neslēgs robežu un ja mēs dabūsim lidmašīnas no Amerikas, tad viņi ar mums nekad netiks galā. Nekad, ja vien mēs vispār kaut ko dabūsim. Šie cilvēki cīnīsies mūžīgi, ja tikai būs labi apbruņoti.»

Roberta Džordena — tāpat kā paša Hemingveja — antifašistos izpaužas arī lietišķajā spriedumā par fašisma briesmām viņa dzimtajā zemē, Savienotajās Valstis. Kad partizāne Pilara stāsta par asiņaino izrēķināšanos ar fašistiem mazā pilsētiņa kustības sākumā, Džordens atceras — viņš septiņu gadu vecumā redzējis Ohaio štatā, kā pakar nēģeri pie laternas staba. «Kopš tā laika,» saka Džordens,

«man bieži ir gadījies pārliecināties par to, ka arī manā zeme piedzēruši cilvēki nav labāki kā jūsējā. Tie ir briesmīgi un cietsirdīgi.» Un citreiz, kad partizāni izprašņā viņu par Ameriku, kāds no tiem viņam jauta:

«— Vai jūsu zemē daudz fašistu?

— Ir daudz tādu, kas paši vēl nezina, ka viņi ir fašisti, bet pienāks laiks, un viņi to uzzinās.

— Bet vai tad nevar izrēķināties ar viņiem, kamēr viņi vēl nav sadumpojušies?

— Nē, — atteica Roberts Džordens. — Izrēķināties ar viņiem nevar. Bet var audzināt cilvēkus tā, lai viņi baidītos no fašisma un prastu saskatīt to, kad tas parādīsies, un cīnīties pret to.»

Lasot romānu «Kam skanēs zvans», nevijus nāk prātā Hemingveja vārdi, ko viņš sacījis Erenburgam, par literatūras mūžīgajām tēmām — mīlestību, nāvi, darbu, cīņu. Karš un nāve ir līdzās ar mīlestību, ko Hemingvejs šajā grāmatā aprakstījis ar neparastu spēku un maigumu.

Roberta Džordena mīlestība pret spāņu meiteni Mariju, kurai fašisti nošāvuši tēvu un māti un pašu izvarojuši, ir īsa laika ziņā, bet

tik spēcīga, ka Džordenam tā liekas ilga kā vesels mūžs.

«Varbūt tā arī ir mana dzīve,» domā Džordens, «taču tā ilgs nevis septiņdesmit gadus, bet tikai četrdesmit astoņas stundas vai septiņdesmit stundas ... Droši vien septiņdesmit stundās var nodzīvot tikpat pilnvērtīgu dzīvi kā septiņdesmit gados.»

Nāves tuvums saasina mīlas jūtas, padara tās neparasti dziļas, visu aptverošas. Džordenam šīs jūtas nav tikai fiziskas, tajās ir garīgas ekstāzes elements. Marija viņam kļūst visa dzīves svētuma iemiesojums. Un tas rod izpausmi savā vienkāršībā skaistos vārdos, ko viņš saka meitenei:

«Es mīlu tevi tā, kā mīlu visu, par ko mēs cīnāmies. Es mīlu tevi tā, kā mīlu brīvību un cilvēka cieņu, un ikviena cilvēka tiesības strādāt un neciest badu. Es tevi mīlu tā, kā mīlu Madridi, ko mēs aizstāvējām, tā, ka mīlu visus savus biedrus, kuri gājuši bojā šajā karā. Daudz ir bojā gājušo. Daudz. Tu nemaz nezini, cik daudz. Bet es tevi mīlu tā, kā mīlu to, ko mīlu par visu vairāk pasaulē, un pat vēl stiprāk. Es tevi stipri, stipri mīlu, Trusīt. Stiprāk, nekā var izstāstīt.»

Rakstniekam vienmēr ir ārkārtīgi grūti rakstīt par svešu zemi. Tas reti kad labi izdodas — pārāk sarežģīts ir citas

valsts nacionālais raksturs, lai ārzemnieks spētu pilnīgi iejusties tajā un to aprakstīt. Droši vien tas bija viens no iemesliem, kāpēc Hemingvejs izvēlējās par romānā galveno varoni amerikāni. Taču tas, ka viņš labi pazina Spāniju un tēs cilvēkus, ko bija redzējis daudzu gadu braucienos pa valsti, palīdzēja viņam romānā radīt veselu galeriju savdabigu spāņu nacionālo raksturu. Nelielajā partizānu grupiņā, ar kuru sadarbojas Džordens, ir visdažādākie cilvēki, katrs ar savu spilgti izteiktu individualitāti.

Romānā minēti arī daudzi cilvēki, ar kuriem Hemingvejs draudzējās Madridē, — padomju žurnālisti, padomju kara speciālisti, Interbrigādes cīnītāji, slavenie spāņu divīzijas komandieri — Listers, Kampesino, Modesto, tiek stāstīts par bojā gājušo padomju spridzinātāju Kaškinu. Par visiem šiem cilvēkiem Hemingvejs raksta ar dziļam simpātijām, pienācīgi novērtēdams viņu vīrišķību, izturību, prasmi karot. Raksta, protams, īsi, tāpēc ka pārāk maz viņus pazina, lai varētu iedziļināties viņu psiholoģijā, viņu rakstura īpašībās. Romānā ir tikai viens cilvēks, kas izraisa Hemingveja antipātijas — tas ir Andrē Martī, kā vēlāk izrādījās — politisks renegāts. Viņā Hemingvejs, kam komunistiskās partijas iekšējā dzīve bija ļoti tāla, ar mākslinieka aso skatienu spēja saredzēt briesmīgu fanātismu, aizdomīgumu, bezsirdīgu gatavību nogalināt cilvēkus. Un vienkāršs spāņu kaprālis saka par Martī šādus iznīcinošus vārdus: «Viņš ir traks. Viņš slimo ar cilvēku šaušanas māniju... Tas vecis ir nogalinājis vairāk nekā mēris »

«Kam skanēs zvans» bija Hemingveja pirmais romāns ar skaidri

izkārtotu sižetu, kas visa vēstījuma laikā tur lasītāju neatslābstošā sasprindzinājumā. Hemingvejs vēlāk atcerējās: ««Kam skanēs zvans» man bija uzdevums, ko es risināju diendienā. Es zināju, kam jānoliek, vispārējos vilcienos. Taču visu to, kas notiek romānā, es izdomāju dienu pēc dienas darba gaitā.»

Romāns iznāca traģisks. Sī traģēdijas sajiita aužas cauri vēstījumam īstenībā jau no pirmajām lappusēm. Ar nenovēršamas bojā ejas apziņu dzīvo visā romāna norises laikā tā varonis Roberts Džordens. Nāves draudi lidinās pār partizānu nodaļu gan kā fašistu lidmašīnas, gan kā fašistu pati viļas, kas parādās nodaļas apmetnes tuvumā. Taču nāves draudi nevienu neapstādina, pat nodaļas vadoni Pablo,

kurš kādu bridi sāk šaubīties. Cildeni iet nāvē otrs partizānu vadonis E1 Sordo. Epizode, kad E1 Sordo dodas nevienlīdzīgajā ciņa kalna virsotnē, ir viena no labākajām, iespaidīgākajām visā romānā.

Tilts uzspridzināts, uzdevums izpildīts, bet ienaidnieka šāviņš ir smagi ievainojis Robertu Džordenu, un viņš paliek, nolēmis segt savu biedru atkāpšanos, iet drošā nāvē. Un atkal ieskanas tēma — ikviena atsevišķa cilvēka pienākuma tēma. Džordens saka pats sev: «Katrs dara, ko var. Pats savā labā tu neko vairs nevari izdarīt, bet varbūt varēsi kaut ko izdarīt citu labā.»

Aci pret aci ar nāvi, Roberts Džordens rezumē savu nodzīvoto mūžu. Un rezumējums ir dzīvi apliecinošs:

«Gandrīz gadu esmu cīnījies par to, kam ticēju. Ja uzvarēsim šeit, tad uzvarēsim visur. Pasaule ir jauka vietiņa, un par to ir vērts cīnīties, un man ļoti netīk pasauli atstat. Bet tev ir laimējies, viņš sacīja pats sev, tev ir bijusi ļoti laba dzīve. Tikpat laba ka vectēvam, kaut arī īsāka. Tev bija labāka dzīve nekā visiem citiem tāpēc, ka taja bija šis pēdējās dienas. Tev nav ko žēloties.»

Ar tādu gaišu izskaņu Hemingvejs nobeidza romānu. Par epigrnfu romānam viņš izvēlējās XVII gadsimta angļu dzejnieka Džona Donna rindas, kas precīzi izsaka romāna humānistisko ievirzi, rindas, kas stāsta par katra cilvēka dzīves paliekošo vērtību:

«Nav tāda cilvēka, kurš būtu kā Sala jūrā, pats par sevi; jebkurš cilvēks ir daļa no Kontinenta, daļa no Cietzemes ... jebkura cilvēka nāve samazina arī mani, jo es esmu Cilvēces sastāvdaļa, un tāpēc nekad nevaicā, kam skanēs zvans: varbūt tas skanēs Tev.»

No tā paša epigrāfa Hemingvejs ņēma arī romāna nosaukumu. «Kam skanēs zvans» iznāca 1940. gada 10. oktobrī. Hemingvejs tai laikā bija kopā ar Martu Gelhornu Saules ieleja. Viņš tā uztraucās par to, kā kritika uzņems viņa darbu, ka nespēja gaidīt, kamēr Perkinss atsūtīs viņam pa pastu recenzijas, un piezvanīja uz Ņujorku savam draugam žurnālistam Džejam Allenam un palūdza tam, lai nolasa viņam recenzijas pa telefonu. Allens iebilda, uzskatīdams, ka tāda

tālsaruna parak dārgi maksās. Taču Hemingvejam tas neko nenozīmēja — viņš gribēja ātrāk dzirdēt atsauksmes par savu jauno lolojumu.

Objektīvie kritiķi uzņēma jauno romānu kā lielu notikumu literatūra. Kritiķis Donalds Adamss rakstīja, ka tas

esot Hemingveja «vismeistariskākais, visdziļākais, vispatiesākais romāns». Viņš apgalvoja, ka Džordena un Maujas mīlas skal i esot paši labākie amerikāņu literatūrā.

Bobs Šērvuds žurnālā «*Atlantic*» nosauca romānu par «izcilu». Kliftons Fadimens' no «*New Yorker*» izteica prieku par rakstnieka briedumu, kas izpaužas romānā. Margarita Māršala no «*Nation*» rakstīja, ka nepatīkama sajūta, kas lasītājiem palikusi pēc «Piektās kolonnas», tagad zudusi un Hemingvejs savā daiļradē pacēlies augstākā līmeni.

Reakcionārā amerikāņu kritika saskatīja romānā «Kam skanēs zvans» asi antifašistisku darbu un uzbruka He-mingvejam, pārmetot viņam simpātijas pret komunistiem. Hemingvejs šos uzbrukumus uzņēma mierīgi, uzskatot, ka tie ir dabiski un neizbēgami.

Smags trieciens Hemingvejam bija tas, ka daži Spānijas kara veterāni nepieņēma jauno romānu. Daudzi viņa draugi no Spānijas kara laika, konkrēti, Hanss Kalē, bijušais 15. brigādes, vēlāk 45. divīzijas komandieris, Dirāns, kas kopā ar ģenerāli Valteru piedalījās tai pašā operācijā pie Segovijas, par kuru Hemingvejs raksta romānā, Mirko Markovičs, bijušais Vašingtona vārdā nosauktā bataljona komandieris, Stivs Nelsons, šā bataljona politiskais komisārs, uzskatīja romānu par labu un paliesu, taču grupa Spānijas kara veterānu organizācijas vadītāju uzstājas pret romānu, pārmetot Hemingvejam, ka viņš izkropļojis īstenību, ne visos gadījumos pareizi parādīdams spāņu tautas cīņu. Viņu pat apvainoja, ka viņš it kā atbraucis uz Spāniju aiz kaut kādiem savtīgiem apsvērumiem.

Hemingvejs noskaitās, viņš nekādā ziņa nebija gaidījis, ka cilvēki, kas paši karojuši Spānijā, nespēs saprast viņa romānu. Kādā vēstulē viņš piemin savu sarunu ar Andre Malro, kurš viņam kādreiz Spānijā jautājis, kad viņš domājot uzrakstīt par Spānijas karu. Hemingvejs toreiz viņam atbildējis, ka pagaidīšot, kamēr varēšot rakstīt tais-nibu par Marti, nekaitējot republikas idejām.

Par spiti šiem uzbrukumiem, romānam bija milzīgi panākumi. Līdz gada beigām bija pārdoti 189 tūkstoši eksemplāru. Holivudas firma «*Paramount*» nopirka tiesibas ekranizēt romānu, samaksājot par to 136 tūkstoši dolāru — visaugstāko cenu par literāra darba ekranizāciju.

Novembra sākumā Hemingvejs saņēma paziņojumu, ka Polina no viņa šķīrusies. Šoreiz šķiršanas no sievas, ar

kuru viņš bija nodzīvojis trīspadsmit gadus un kura viņam dzemdējusi divus dēlus, bija samērā viegla salīdzinājumā ar šķiršanos

no Hedlijas, ko viņš bieži atcerējās ar žēlumu.

Tūlīt pēc šā paziņojuma saņemšanas Hemingvejs salaulājās ar Martu Gelhornu. Kā kāzu dāvanu viņš tai nopirka māju, kas viņiem bija iepatikusies, — Finka Vihiju Kuba, lai apmestos tur uz dzīvi.

Pašās 1940. gada beigās nomira Skots Ficdžeralds. īsi pirms nāves viņš bija uzrakstījis Ernestam vēstuli, kurā pateicās par atsūtīto «Kam skanēs zvans» eksemplāru ar veltījuma ierakstu un atzina šo romānu par pašu labāko no visiem, kas viņam zināmi. «Es velnišķīgi apskaužu Tevi,» rakstīja Skots, «un bez kādas ironijas. Apskaužu Tevi par to, ka šā romāna iznākšana sagādās Tev iespēju darīt, ko vien vēlies.»

Hemingvejam ļoti gribējās atpūsties no spraigā darba pie romāna, no atmiņām par kara asinīm un dubļiem, taču Marta nevēlējās sēdēt mājās. Ka Hemingvejs vēlāk atcerējās, «Marta bija pali godkārīgākā sieviete, kāda vien zemes virsū dzīvojusi. Viņa vienmēr kaut kur brauca, lai aprakstītu svešus karus žurnālā «*Collier's*».»

Šoreiz viņa gribēja braukt uz Tālajiem Austrumiem — turienes situācija interesēja amerikāņu presi sakarā ar iespējamo Japānas karu pret Savienotajām Valstīm. Viņa, kā parasti, brauca žurnāla «*Collier's*» uzdevuma, bet Hemingvejs noslēdza līgumu ar nesen nodibināto Ņujorkas liberālo laikrakstu «PM».

1941. gada janvārī viņi izlidoja uz Honkongu. Tur viņi pavadīja vienu mēnesi. Honkonga toreiz bija visai interesanta viela, kur varēja sastapt, ko vien vēlies, — ķīniešus, kas pārstāvēja Čan Kai-ši valdību; japāņus; Ķīnas komunistu pārstāvjus; ķīniešus, kas sadarbojas ar japāņiem; angļu, amerikāņu un citu tautību izlūkus. Hemingvejs rakstīja, ka briesmas tik ilgi apdraud šo pilsētu, ka ar tām jau aprasts un cilvēki tur līksmo uz nebēdu. «Honkongā,» viņš rakstīja, «ir vismaz 500 ķīniešu miljonāru, — valstī pārak daudz karo un Sanhajā pārāk plosās terors, lai miljonāri ar to varētu samierināties. Lielā miljonāru daudzuma dēļ radusies cita veida koncentrācija — šeit sapulcējušas skaistas meitenes no visas Ķīnas. Tās pieder 500 miljonāriem. Meitenēm, kas nav tik skaistas, klājas daudz

grūtāk. Ap piecdesmittūkstoš prostitūtu naktis drūzmējas Honkongas ielas.»

Komunistiskajā ķiniešu armijā jau bija bijuši daudzi korespondenti, starp tiem ari tādi visai pazīstami kā Edgars Snovs, Agnese Smedlija. Tāpēc Hemingvejs un Marta nolēma izpētīt stāvokli gomindāna karaspēkā. No Honkongas viņi izlidoja ar Ķīnas aviokompānijas lidmašīnu. Pacelšanās griesti šim lidmašīnām bija 500 pēdu, bet starta laukumu ieslēdza trīstūkstoš pēdu augsti kalni — tādos apstākļos neviena prātīga aviokompānija nebūtu atļāvusi lidojumu. Lidot vajadzēja 75 jūdzes naktī pāri japāņu pozīcijām, pāri kalnu grēdai, kuras virsotnes sasniedza deviņi tūkstoši pēdu augstumu. Turklāt virs frontes līnijas viņi iekļuva vētrā. «Krusa kapāja spārnus un

fizelāžu ar tādu troksni, it kā darbotos kuļmašīna,» rakstīja Marta. «Zibeņi meta neskaidru atblāzmu uz mākoņiem. Ledus pārklāja spārnus un propellerus, un lidmašīna lēni cēlās augšup, kamēr izkļuva virs mākoņiem.»

Kunminā viņi nonāca tūlīt pēc japaņu uzlidojuma. Šajā pilsētā ar pusmiljona iedzīvotāju nebija ne bumbu patvertnes, ne zenītartilērijas, lai atvairītu japāņu lidmašīnas. Kad sāka gaudot sirēnas, cilvēki skrēja ārā no pilsētas — uz lauka. Gāzes vads bija sašauts, un gāzes smaka sajaucās ar cilvēku smirdoņu. «Nemaz nebija iespējams elpot,» rakstīja Marta, «un kuru katru mirkli visas šīs sašķiebušās mājas varēja sagāzties ļaužu pilnajās ielās kā lavīna.»

Kantonā viņus pieņēma Būdas statujai līdzīgs ģenerālis, kura mīļākā izklaidēšanās bija pēc pusdienām, kur pasniedza 12 ēdienus — ari haizivs spuru zupu, kas ļoti garšoja Hemingvejam, — dzirdīt viesus tik ilgi, kamēr tie vārtījās zem galda. Bet šoreiz ģenerālis nezināja savu viesu spējas. Sacensības turpinājās visu nakti, un galu galā ģenerālis kapitulēja.

Otrā dienā viņi vecā smagā mašīnā devās uz fronti — un viņus pavadīja sardze: četri ar šautenēm, rokas granātam un mauzeriem apbruņojušies vīri. Kamēr bija «labs» ceļš, viņi pa trim stundām nobrauca 35 jūdzes. Tālāk ceļš pasliktinājās. Pēc tam viņus iesēdināja vecā ķiniešu laivā, no kuras vajadzēja ik pēc divām stundām sūknēt ārā ūdeni, un viņi brauca pa upi. Tālāk vajadzēja doties jāšus un beidzot kājām. Divpadsmit dienas nepārtraukti lija lietus, un nebija pat kur izžāvēt apģērbu.

Frontē viņi nekā interesanta neredzēja. Ienaidnieka

pozīcijas bija izvietotas kalnu nogāzēs, kara darbība apklususi. Par godu viņu atbraukšanai ķiniešu ģenerālis satīkoja militāru demonstrāciju, pavēlēdams atklāt artilērijas un ložmetēju uguni pa iedomātam ienaidnieka pozīcijām.

Frontē viņus pavadīja tulks, ievērojams ar to, ka, daudz nedomādams, atbildēja uz jebkuru jautājumu. «Mister Ma,» viņam jautaja Marta, «kāpēc izdedzināta visa kalna nogāze?» Tulks paskatījās uz kalnu sava milzīgajā binokli un droši atbildēja: «Lai tiktu vaļā no tīģeriem. Redzat, tīģeri ēd augu mīkstās saknes un zāli. Kad viss izdedzināts, viņi sāk ciest badu un aiziet no šīm vietām.»

Cuncinā viņi nokļuva ar smago duglasu, kas veda uz galvaspilsētu maisus ar papīra naudu. Tur viņi satikās ar Čan Kai-ši, ar viņa sievu, ar ministriem un ģenerāļiem. Visa šī kamarilja atstāja ārkārtīgi smagu iespaidu uz He-mingveju. Viņš secināja, ka čankaišistu Ķīnā valda pērkama un nežēlīga diktatūra. Savas korespondencēs viņš izteica pārliecību, ka japāņi jāsakauj, taču pret Can Kai-ši viņam simpātijas neradās.

Astoņas dienas nodzīvojuši Cuncinā, Hemingvejs un Marta lidoja

uz dienvidiem. Viņu maršruts gāja gar Bir-mas ceļu. Pēc tam viņi ar mašīnu aizbrauca līdz Mandala-jai un no turienes ar vilcienu uz Rangūnu. Kā pieredzējis kara komentētājs Hemingvejs saprata, kādu nozīmi iegūs Birrnas ceļš, ja izcelsies liels karš Tālajos Austrumos.

Sešas korespondences, ko Hemingvejs aizsūtīja avizei «PM», bija ļoti atturīgas, bez jebkādiem personiskiem iespaidiem, viņš tajas apskatīja vienīgi kara stratēģijas, kara ekonomikas, transporta jautājumus un starptautiskas attiecības Tālajos Austrumos.

Atgriezušies Savienotajās Valstīs, Hemingvejs un Marta vispirms devās uz Vašingtonu. Vecais draugs pulkvedis Čarlzs Svīnijs sarikoja viņiem tikšanos ar pulkvedi Toma-sonu no jūras izlūkdienesta, kurš gribēja dzirdēt viņu iespaidus par kara stāvokli Ķīnā un vispār Tālajos Austrumos. Saruna bija lietišķa, runāja galvenokārt par to, ka angļu aizsardzība Singapūrā ir vāja. Kā Tomasons, tā Svīnijs bija visai optimistiski noskaņoti un neticēja, ka │a-pāņi varētu uzbrukt Savienotajām Valstīm. Hemingvejs bija citādos ieskatos.

No Vašingtonas Ernests aizlidoja uz Kīvestu, lai tiktos ar saviem jaunākajiem dēliem, pirms tie aizbrauc pa vasaru pie mātes uz Kaliforniju.

3J0

1941. gada vasaru Hemingvejs un Marta pavadīja Kubā. Tur viņi uzzināja, ka hitleriskā Vācija uzbrukusi Padomju Savienībai. Hemingvejs uz šo notikumu reaģēja vienīgajā viņam iespējamā veida — 27. jūnijā nosūtīja uz Maskavu telegrammu: «Simtprocentīgi solidarizējos ar Padomju Savienību tās militārā pretsitienā fašistu agresijai. Padomju Savienības tauta ar savu cīņu aizstāv visas tautas, kas pretojas fašistiskajai paverdzināšanai.»

Apstākļi Kubā noskaņoja darbam, mierīgai dzīvei, atpūtai. «Pilara» stāvēja piestātnē, gatava jebkurā brīdī izbraukt Golfa straumes zilajos ūdeņos. Par šķiperi uz «Pilaras» Ernests paņēma savu veco paziņu Gregoriju Fuentesu. Viņi brauca tālu zvejā.

Un tomēr ar visu šo mierīgo dzīvi ģimenes laimes nebija. Kad vairs nebija kara, briesmu, trūkuma, šķiršanos un satikšanos, noskaidrojās, ka viņi ar Martu ir ļoti dažādi cilvēki. Ģimenes dzīve dažreiz ir smagāks pārbaudījums cilvēku attiecībām nekā karš.

Hemingvejs, ka arvien, ar vieglu humoru izskaidroja ar Martu radušās domstarpības. «Viņa mīlēja visu higiēnisko. Viņās tēvs bija ārsts, un viņa darīja visu, lai mūsu māja būtu pēc iespējas vairāk lidzīga slimnīcai. Nekādu zvēru galvu, lai tās būtu cik skaistas būdamas, tāpēc ka tas ir nehigiēniski. Viņas draugi no žurnāla «*Time*» atbrauca uz Finku, ģērbušies izgludinātos sporta uzvalkos, lai spēlētu nevainojamu elegantu tenisu. Arī mani draugi spēlēja pelotu, bet viņi spēlēja rupji. Viņi varēja ielēkt baseinā nosvīduši, iepriekš nenomazgājušies dušā, jo uzskatīja, ka tikai fejas mazgājas dušā.

Reizēm viņi ieradās ar furgonu ledus, sameta ledu baseinā un pēc tam spēlēja tur ūdens polo. Tā sākās domstarpības starp mis Martu un mani — mani draugi, ar kuriem es spēlēju pelotu, apkaunoja viņas draugus no «Time».»

Sājos pa jokam teiktajos vārdos bija, protams, sava daļa patiesības.

Septembra beigās Ernests un Marta pārcēlās uz Saules ieleju. Tur sabrauca arī visi trīs Hemingveja dēli.

Ernests sapņoja par antilopu medībām. Viņa draugi pulkvedis Teilors Vil jamss, Arnolds un Atkinsons ierosina ja doties kalnos. Zēni bija sajūsmā par šādu ekspedī-ciju. Trīs dienas visa kompānija jāšus zirgos mēģināja pietikt antilopēm šautenes šāviena attālumā, taču veiklie dzīvnieki pazuda kā zibens. Tikai trešajā dienā pret

vakaru medniekiem laimējās un viņi atradās pavisam tuvu antilopu baram, kas mierīgi plūca zāli. Visvairāk pieredzējušais mednieks pulkvedis Viljamss bija pārsteigts. «Es redzēju,» viņš stāstija, «kā Ernests nolēca no zirga, paskrēja kādus simt jardus un trapīja skrejošam antilopu tēviņam no divsimt septiņdesmit piecu jardu attāluma ar pirmo šāvienu. Tas tik ir šāvējs!»

Viesos pie Hemingveja Saules ielejā atbrauca viņa vecais draugs aktieris Harijs Kūpers ar sievu. Kūpers kādreiz bijis kovbojs, viņš ļoti labi šāva, viņam patika zvejot — tādā ziņā viņš Ernestam bija gaidīts partneris. Kūpers sapņoja nospēlēt Roberta Džordena lomu filma un apgalvoja Ernestam, ka tada filma būšot zināms ieguldījums karā pret fašismu.

Ap to laiku romāna «Kam skanēs zvans» tirāža bija sasniegusi pusmiljona eksemplāru.

Viņi lieliski pavadīja laiku Saules ielejā, daudz dziedāja, jokoja, aušojas, iedzēra.

Kad medību sezona kalnos beidzās, Ernests nolēma izpildīt savu solījumu — aizbraukt ar Martu uz Meksiku.

No Saules ielejas viņi izbrauca trešajā decembrī. Kad viņi jau bija pāri Meksikas robežai, Ernests pa radio uztvēra paziņojumu par japāņu uzbrukumu Perlhārborai. Savienotās Valstis iestājās otrajā pasaules karā.

22. NODAĻA OTRAIS PASAULES KARŠ

Karā jāuzvar ... Mums jāuzvar karā par katru cenu un pēc iespējas drīzāk. Mums jāuzvar, neaizmirstot, par ko mēs cīnāmies, lai, cīnoties pret fašismu, paši nenoslīdētu līdz fašisma idejām un ideāliem.

E. Hemingve/s, No priekšvārda antoloģijai «Cilvēki karā»

Jau 1940. gadā, kad Hemingveju apvainoja politiskā bezatbildībā sakarā ar romāna «Kam skanēs zvans» iznākšanu, viņš ar pilnām tiesībām aizrādīja: «Es cīnījos pret fašismu visur, kur vien varēja patiešām karot pret to.» Un tagad viņš nespēja iedomāties sevi ārpus šīs izšķirošās kaujas ar fašismu. Kā vecs kareivis viņš steidzās ieņemt savu vietu ierinda. Visu mūžu viņš bija aktīvi darbojies un karos pieradis nepalikt vērotājs no malas.

Tūlīt pēc atgriešanās Kubā Hemingvejs devās pie Džona Villera, NANA (Ziemeļamerikas Laikrakstu apvienība) direktora, un piedāvājas kā kara korespondents izbraukt uz jebkuru kara darbības rajonu. Taču Villers atbildēja, ka pašreizējā kara posmā amerikāņu armijas pavēlniecība negribot laist korespondentus uz fronti.

Tomēr bezdarbībā dzīvot Hemingvejs nespēja. Un viņš pats izdomāja sev uzdevumu. Viņš piedāvājās amerikāņu vēstniecībai Havannā nodibināt pretizlūkošanas dienestu cīņai pret nacistu aģentu iekļūšanu Kubā. Šai idejai bija sava jēga. Fašistu aģentūra, ņemot palīgā Kubā dzīvojošos spāņus, kas simpatizēja ģenerālim Franko, sāka steidzīgi iekārtoties salā, lai apgādātu ar informāciju galvenokārt vācu zemūdenes, kas kreisēja gar Kubas ziemeļu piekrasti un uzbruka sabiedroto tankkuģiem, kuri pārvadāja naftu no Venecuēlas ostām uz Savienotajām Valstīm un Angliju. Uzskatīja, ka Havannā dzīvo ne mazak kā trīs tūkstoši cilvēku, kas palīdz vai ir ar mieru palīdzēt fašistiem. Starp šiem cilvēkiem bija arī tādas iespaidīgas personas kā, piemēram, vislielākās Kubas avīzes *«Diario de la Marina»* īpašnieks, kurš atklāti izteica savus pro-fašistiskos uzskatus.

Amerikāņu vēstniecības darbinieki ieinteresējās par

Hemingveja ierosinājumu, un maija sākumā viņu uzaicināja pie sevis jaunais amerikāņu vēstnieks Kubā Bredens. Hemingvejs izklāstīja viņam savu plānu, piebilstot, ka 1937. gada aplenktajā Madridē viņš palīdzējis dibināt pretizlūkošanas dienesta tiklu. Viņš bija ar mieru iekārtot Pinka Vihijā nelielajā viesiem paredzētajā māja šis organizācijas štābu. Viņš tikai lūdza, lai amerikāņu valdība apgādātu nākamos aģentus ar ieročiem. Bredens saskaņoja šo ierosinājumu ar Kubas valdības premjerministru un deva Hemingvejam savu svētību.

Hemingvejs nosauca savu organizāciju par «Manīgu zeļļu fabriku» un tūlīt saka vervēt sev aģentus. Tie bija visdažādākie cilvēki — Hemingveja draugi no labākās sabiedrības un katoļu garīdznieks Dons

Andress, kurš bi|a kļuvis slavens ar to, ka Spānijas fašistu dumpja sākumā bija aicinājis savus draudzes locekļus nekavēt laiku lūgšanās, bet stāties republikāņu armijas rindas un pats devies uz fronti par ložmetējnieku. Pēc republikas sakāves Dons Andress bija aizbēdzis uz Kubu un dabūjis tur trūcīgu draudzi provincē. Hemingveja pretizlūkošanas dienesta strādāja bāra «Floridita» un citu Havannas restorānu viesmīļi, Kubas zvejnieki, spāņu aristokrāti, kas dzīvoja Kuba, ostas krāvēji, klaidoņi.

Visi šie aģenti piegādāja ziņas Finka Vihijā, Hemingvejs tas izskatīja, sistematizēja un reizi nedēļa brauca uz Havannu, kur nodeva tās Amerikas vēstniecības darbiniekam Bobam Džoisam.

Taču ar šo darbošanos Hemingvejam nepietika. Viņš gribēja piedalīties karā kā rakstnieks. Tomēr viņš nespē|a pat iedomāties, ka varētu ar savu spalvu kalpot Amerikas valdības propagandas mērķiem, kā to darīja, piemēram, Džons Steinbeks, kurš jau bija paspējis izdot grāmatu par Amerikas Savienoto Valstu gaisa karaspēkiem. Hemingvejs pateica, ka drīzāk nocirtīs savai labajai rokai tris pirkstus nekā rakstīs tādu grāmatu. Sacīja, ka ir ar mieru pats doties karā, sūtīt uz fronti savus dēlus, kad tie biīs sasnieguši vajadzīgo vecumu, ar mieru atdot kara vaja-dzībam visu savu naudu, taču nerakstīs neko ofici-ozu, ja tā nebūs «absolūta patiesība», — bet kara laika apstākļos tas nav iespējams.

Hemingveja literārā darbība šajā 1942. gada pavasarī bija nenozīmīga. Viņš iepazinās ar Dadlija Nikolsa scenāriju — romāna «Kam skanēs zvans» ekranizāciju — un,

izsacīja par to nopietnas kritiskas piezīmes. Viņš uzrakstīja, ka scenārijā nemaz nav jūtams Pilaras politiskās pārliecības spēks, kas viņai palīdz saliedēt partizānu vie-n bu, un ka scenārists nav paskaidrojis, kādu motīvu dēļ Džordens ir ar mieru atdot savu dzīvību republikas labā. Mīlas skati scenārijā Hemingvejam likās ļoti bāli. Turklāt visi scenārista priekšstati par Spāniju bija ņemti no Eizē operas «Karmena» trešās šķiras uzveduma. Scenārista ieteikto spilgto apģērbu vietā Hemingvejs pieprasīja, lai partizāni būtu ģērbušies pelēkā un melnā un lai galvenokārt tiktu parādīta viņu pašcieņa. Hemingvejs brīdināja režisoru, ka izteiks publisku protestu, ja scenārijā netiks izdarīti visi šie labojumi. Vienīgais, kas viņu iepriecināja, — tas, ka Marijas lomā bija apstiprināta Ingrīda Bergmane.

Tajā laikā viņš strādāja arī pie antoloģijas, kur sakopoti pasaules literārie darbi par karu, to gatavojās laist klajā izdevniecība *«Crown Puhlishers».* Šās antoloģijas sastādītājs Vortelss bija nolēmis uzņemt tajā atkāpšanās ainu pie Kaporeto no romāna «Ardievas ieročiem» un E1 Sordo kaujas epizodi no romāna «Kam skanēs zvans». Bez tam viņš lūdza Hemingveju uzrakstīt priekšvārdu. Hemingvejs bija ar mieru,

taču stipri izmainīja antoloģijas saturu.

Viņš nolēma izmantot iespēju un izteikt priekšvārdā veselu virkni principiālu domu par karu pret fašismu un literatūru par karu.

Hemingvejs precīzi un nepārprotami formulēja savu nostāju pret politiķiem, kas sekmē otrā pasaules kara izraisīšanos. Viņš rakstīja: «Šīs grāmatas sastādītājs, kas pats piedalījies un ievainots pagājušajā karā, kuram vajadzēja darīt galu visiem kariem, ienīst karu un ienīst politiķus, kuru neprasmīgā valdīšana, lētticība, alkatība, pat-m'liba un godkāre izraisījusi šo karu un padarījusi to nenovēršamu. Bet, ja nu mēs jau karojam, tad atliek tikai viens. Karā jāuzvar . .. Pat neatkarīgi no tā, ka demokrātiskās valstis, vēlēdamās novērst šo karu, nodeva tās valstis, kuras karoja vai bija ar mieru karot. Mums šajā karā jāuzvar!»

Atkal viņš atgriezās pie jautājuma par to, ka rakstniekam, kas raksta par karu, jābūl godīgam. «Pēdējais karš,» viņš apgalvoja, «bija pats lielākais, asiņainākais, vājāk organizētais slaktiņš, kāds vien iespējams zemes virsū.

Ikviens rakstnieks, kas apgalvo ko citu, melo ... Taču pēc kara galu galā saka iznākt labas un patiesas grāmatas. Gandrīz visas tās uzrakstījuši rakstnieki, kas nekā nebija rakstījuši un publicējuši pirms kara. Rakstnieki, kas bija iekarojuši stāvokli jau pirms kara, gandrīz visi pārdevās un rakstīja propagandistiskus darbus, un vairums no viņiem nekad vairs nespēja atgūt savu godīgo vardu.» Hemingvejs izsacīja pārliecību: ja rakstnieks uzraksta nepatiesību par karu, viņam beigas. «Pēc kara ļaudis novērsīsies no viņa, tāpēc ka viņš, kura pienākums ir runāt patiesību, ir samelojies. Un viņam nekad nebūs miera, tāpēc ka viņš ir nodevējs pret savu pienākumu.»

Par vienīgo labo gramaLu, kas uzrakstīta pirmā pasaules kara laikā, Hemingvejs uzskatīja Anrī Barbisa romānu «Uguns». Viņš apgalvoja, ka tā ir drosmīga grāmata, kas protestē pret karu. «Viņš bija pirmais, kas parādīja mums, puišeļiem, kuri no skolas vai studiju sola nokļuvuši taja karā, ka iespējams protestēt pret šo gigantisko, bezjēdzīgo slepkavību.» Tiesa, Hemingvejs uzskatīja, ka Barbisa «Uguns» nav izturējusi laika pārbaudi.

Taču ne šīs pieticīgās literārās nodarbības, ne darbošanās «Manīgu zeļļu fabrikā» nespēja gandarīt Hemingveju, kas tiecās pēc aktīvas tiešas piedalīšanās karā. Jau 1942. gada maija beigās Hemingvejs ieradās Amerikas vēstniecībā ar jaunu drosmīgu plānu.

Viņš ierosināja pārkārtot «Pīlāru» ienaidnieka zemūdeņu medībām. Savos aprēķinos viņš balstījās uz to apstākli, ka vācu zemūdenes, kas kreisēja netālu no Kubas piekrastes, ļoti bieži, ieraudzījušas zvejas kuterus, uzpeldēja virs ūdens, apturēja zvejniekus un atņēma tiem svaigās zivis, saknes, augļus. Varēja iedomāties, ka par zvejas kuģi nomaskēto «Pilaru» apturēs un pavēlēs tai piebrauki pie zemūdenes. «Ja zemūdene nebūtu kaujas gatavibā,» vēlāk stāstīja

Hemingvejs, «mūsu uzbrukuma plāns varēja vainagoties ar panākumiem.»

Amerikas sūtnim Bredenam šis plāns likās vilinošs, un viņš panāca, ka jūras kara resors apgādāja Hemingveju ar radioiekārtu, peilēšanas aparatūru un apbruņojumu — ložmetējiem, dziļumbumbām un reaktīvām prettanku šautenēm.

Vēstulē sakarā ar Hemingveja darbību Kubas frontē Bredens rakstīja: «Operācija bija ārkārtīgi bīstama, jo, gluži dabiski, normālos apstākļos zvejas kuteris nevar sa-

censties ar smagi apbruņotu zemūdeni. Tomēr Ernests bija ļoti gudri izstrādājis operācijas plānu un, pēc maniem ieskatiem, varētu uzvarēt cīņā ar zemūdeni. Viņš galu galā arī būtu radis iespēju uzsākt cīņu, ja mans jūras kara atašejs reiz nebūtu izsaucis viņu uz Havannu, kad viņš atradās savā izvēlētajā rajonā, kur 24 stundas pēc tam tika atklāta vācu zemūdene. Taču arī šādos apstākļos viņš daudzos gadījumos sniedza vērtīgu informāciju par vācu zemūdeņu atrašanās vietu. Ernesta ieguldījums bija tik nopietns, ka es neatlaidīgi rekomendēju apbalvot viņu ar ordeni.»

«Pilaras» komandā bija deviņi cilvēki — spāņi, kubieši un amerikāņi. Kā vēlāk atcerējās Hemingvejs, «visi bija savā istajā vietā, drosminieki, un es domāju, ka mūsu plāns varēja realizēties... Jūras izlūkdienests pēc mūsu ziņojumiem atklāja vairākas nacistu zemūdenes, kuras tika apmētātas ar dziļumbumbām un nogremdētas. Tiku apbalvots par to.»

Tā divus gadus — no 1942. gada līdz 1943. gadam — viņš karoja uz jūras «pats savu» karu ar nacistisko Vāciju. Turklāt viņš neaizmirsa, ka ir rakstnieks, kura balsi ieklausās miljoniem cilvēku, un cīnījās arī ar vārda ieroci.

Viņš dedzīgi apsveica padomju tautas varoņdarbu karā, aicināja sniegt Padomju Savienībai pēc iespējas lielāku militāro palīdzību. 1942. gadā viņš publicēja šādu paziņojumu: «Disciplīna un darbs uzvaras vārdā 24 gados ir radījuši mūžīgu slavu, kuras vārds ir Sarkanā Armija. Ikviens, kas mīl brīvību, ir tik liels parādnieks Sarkanajai Armijai, ka nekad nespēs šo parādu atlīdzināt. Taču mēs varam ziņot, ka Padomju Savienība saņems ieročus, naudu un pārliku, kas tai nepieciešama. Katram, kas grauj Hitleru, jāuzskata Sarkanā Armija par varonības paraugu, kuru vajag atdarināt.»

Vēstulē Konstantinam Simonovam 1946. gadā viņš rakstīja: «Visu kara laiku es cerēju pacīnīties kopā ar Padomju Savienības armiju un paraudzīties, cik lieliski jūs karojat, taču neuzskatīju, ka man būtu tiesības darboties kā kara korespondentam jūsu karaspēkā, pirmkārt, tāpēc, ka nerunāju krieviski, otrkārt, tāpēc, ka, manuprāt, varēju sekmēt «kāpostgalvu» (tā mēs bijām iesaukuši vāciešus) iznīcināšanu ar citu darbu. Gandrīz divus gadus es pavadīju uz jūras, veicot grūtus

uzdevumus.»

3J/

22 — 398

Ja arī Hemingvoju vismaz pagaidām gandarīja viņa «personiskais karš» Klibas ūdeņos, Maitai šī iedoma ne visai patika. Viņu kaitināja Ernesta biežie un ilgstošie jūras braucieni, jautrās un trokšņainās iedzeršanas, kas tika rīkotas ik reizes pēc «Pilaras» komandas atgriešanās krastā. Bez tam Martai, kas uzskatīja sevi par dzimušu kara korespondenti, nepatika sēdēt mājās. 1942. gada jūlija viņa žurnālā «*Collier's*» uzdevumā sešas nedējas braukāja pa Kārību jūru, pēc tam devās uz Holandes Gvajā-nas džungļiem, kur notika kaujas ar japāņiem. Taču ikreiz, kad viņa atgriezās Finka Vihijā, atkal starp viņu un Ernestu izcēlās konflikti un ķildas.

Marta tiecās uz Eiropu, kur vajadzēja notikt galvenajai kaujai ar hitlerisko Vāciju, un centās pārliecināt Ernestu, ka arī viņa vieta ir tur.

Galu galā 1943. gada oktobrī Marta pieņēma «*Collier's*» piedāvājumu doties par kara korespondenti uz Eiropu. Arī Hemingvejs sāka just, ka viņa darbība Kubā zaudē jēgu. Vācu zemūdenes vairs nerādījās pie Kubas krastiem, «Manīgu zeJlu fabrika» beidza eksistēt, jo pēc prezidenta Rūzvelta pavēles viss pretizlūkošanas darbs tika nodots Federālā izmeklēšanas biroja pārziņā.

1944. gada pavasarī Hemingvejs apņēmās lidot uz Londonu kā tā paša žurnāla kara korespondents. Šo lēmumu veicināja apsvērums, ka tajā gadā sabiedrotie beidzot atklās otro fronti un viņš varēs piedalīties savas mīļās Francijas atbrīvošanā.

Ņujorkā, gaidot lidmašīnu uz Londonu, Ernests satikās ar vecajiem draugiem, pakavējās savos iemīļotajos bāros un restorānos. Kādu dienu viņš satika korespondentu Kventinu Reinoldsu, kas atgriezās no Londonas, kur bija pieredzējis gaisa kauju par Angliju. Hemingvejs piespieda viņu pie sienas un ņēmās pierunāt: «Jūs bijāt tur jau trīs reizes, un nekas jums nav noticis. Dariet cilvēkam labu, atdodiet man savas zīmotnes un pogas manai uniformai! Vai vēl labāk — atdodiet man savu uniformu!» Viņš cieši ticēja talismanu spēkam. Reinoldss atdeva viņam savas pogas.

1944. gada 13. maijā Marta devas uz Angliju ar kuģi, kas veda dinamīta kravu un kur viņa bija vienīgā pasažiere, bet 17. maijā uz Londonu aizlidoja arī Hemingvejs.

Londonā viņš apmetas viesnīcā «Dorčestera». Un tūdaļ viņa istaba kļuva par pievilkšanas punktu, kur pulcējās

rakstnieki, kara korespondenti. Izrādījās, ka tur ir daudz Hemingveja veco paziņu un draugu. Pie viņa ierādās Freds Špigels, ar kuru viņi bija kopā dienējuši Itālijā Sarkanā Krusta transporta dalās, nāca Gregori js Klārks, vecs draugs no Toronto, kādreiz no rīta ieradās Lūiss Galantjē, pirmais cilvēks, ar kuru viņš iepazinās Parīzē 1921.

gada, bieži Ernestu apciemoja iotokorespondents Bobs Kapa, draugs no Spānijas kara laikiem. Te bija arī Ernesta jaunākais brālis Lesters, kas strādāja kara kinohronikā. Kopā ar Lesteru strādāja ierindnieks Viljams Sarojans, arī viņš viesojas «Dorčesterā».

Kādreiz nelielajā Soho restorānā «Baltais tornis», kara korespondentu iemīļotajā sastapšanās vietā, Hemingvejs ieraudzīja rakstnieku lrvinu Šovu ar mazu blondīni, žurnālisti Mēriju Velšu. Viņa strādāja amerikāņu žurnālu *«Time», «Lite»* un *«Fortune»* Londonas birojā un gandriz visus kara gadus bija pavadījusi Londonā. Viņas vīrs Noels Monkss bija laikraksta *«Daily Mail»* korespondents.

Ernestu šī sieviete savaldzināja ar pirmo skatienu.

Vēlāk Mērija Velša atcerējās, ka arī viņai uzreiz iepaticies Ernests, tas viņai licies amizants, «taču es nevaru sacīt,» viņa teica, «ka man tā bija mīlestība no pirtna acu uzmetiena. Ernestam gan.»

Nodevies šīm izpriecām, Hemingvejs tomēr neaizmirsa, kādēļ ieradies Londona. Viņš saka sarunas ar Lielbritānijas gaisa karaspēka pavēlniecību, lai dabūtu atļauju piedalīties bumbvedēju kaujas lidojumos uz kontineniu un varētu rakstīt par angļu lidotajiem.

To aizkavēja nelaimes gadījums. Naktī uz 25. maiju Ernests bija pie Boba Kapas, kur bija sapulcējušies kara korespondenti. Vakars bija jautrs, visi daudz dzēra. Ceļa uz mājām, braucot pa Londonas aptumšotajam ielām, mašīna uzdrāzās virsū ūdens cisternai. Hemingvejs ietriecās ar galvu vēja stiklā, kas saplīsa un stipri viņu savainoja. Turklāt viņš sasita celi. Viņu tūlīt nogādāja Svēta Georga hospitālī Haidparkā.

Tieši tajā laikā pienāca kuģis, ar kuru brauca Marta. Ceļojums bija bīstams, un viņa atvieglota izkapa krastā. Londonā Marta sāka meklēt Ernestu un uzzināja, ka viņš ir hospitālī. Ieradusies slimnīcas palātā un ieraudzījusi Ernesta nosaitēto galvu, Marta saka skaļi smieties, briesmīgi aizvainojot vīru.

Divdesmit devītajā maijā Hemingvejs izrakstījās no

hospitāja un, kaut arī cieta stipras galvas sāpes, uzstājīgi pieprasīja, lai viņam Jauj piedalīties kaujas lidojumos. Viņu noraidīja.

Tikmēr bija pienācis laiks, kad sabiedroto karaspēks izcēlās Normandijā. Otrajā jūnijā kopā ar simtiem citu kara korespondentu Hemingvejs izlidoja uz Anglijas dienvidu piekrasti, kur kaujas gatavībā stavēja iebrukuma flotile. Naktī uz 6. jūniju viņš bija uz kara transportkuģa «*Dorothea M. Dix».*

«Pūta negants nordosts,» Hemingvejs attēloja šo dienu aprakstā «Reiss uz uzvaru». «Kad mēs pelēkajā rītā braucam uz krastu, stāvi zaji vi|ņi bangoja ap garajām, dzelzs zārkiem līdzīgajām desanta baržām un šļāca uz bruņu cepurēm kareivjiem — blīvai, saspringtai, klusējošai ļaužu kopai, kas devās kaujā ... Priekšā bija redzams Francijas krasts.»

Hemingvejs sadabūja mazu Ceisa binokli, taču stiklus tūlīt

apšļakstināja ūdens. Krastā bija redzama pazemu klinšainu kalnu virkne, ko šur tur pārtrauca ielejas. Varēja saskatīt ciematu, kur pūri jumtiem slējās baznīcas torņa smaile, un vientulīgu mājiņu pie pašas ūdens malas. Dega irbuleņu krūmi. Divi lieli līnijkuģi, «*Texas*» un «*Arkansas*», apšaudīja krastu ar četrpadsmitcollīgajiern lielgabaliem.

«Krasta, pa kreisi, tur, kur nebija akmeņainās kraujas, kas pārkārās no augšas kā dabisks aizsegs, gulēja cilvēki no pirmā, otrā, trešā, ceturtā un piektā ešelona, un šķita, ka uz oļiem klātās joslas starp jūru un nokalni izmētāts vesels lēvenis cieti piebāztu saiņu ... Pa labi, augstienē, dega divi tanki, dūmi virs tiem, biezi un melndzelteni tūlīt pēc sprādziena, jau bija kļuvuši pelēki. Kad mēs iebraucam līcī, es pamanīju divas ložmetēju ligzdas. Viens ložmetējs šāva no sagrautas mājas pa labi no nelielas ielejas.»

Piebraukšana pie krasta nebija viegla. «Vajadzēja lavie-iet starp pāļiem, kas bija nolaisti jūras dibenā kā aizsprostojums un savienoti ar mīnām, kuras atgādināja lielas apaļas bļodas, pa pāriem saliktas, ar dibeniem uz ārpusi. Tās bija nenoteiktā neglītā dzeltenpelēkā krāsā, kā gandrīz visi priekšmeti karā.

Kad mēs ieraudzījām sev priekšā tādu pāli, mēs atgrūdāmies no tā ar rokām.»

Lai gan vācieši nežēlīgi apšaudīja desanta laivas, tās

tomēr piebrauca pie krasta, izsēdināja cilvēkus un izkrāva kaujas piederumus. Uzdevums bija izpildīts. Hemingvejs nobeidza aprakstu «Reiss uz uzvaru» ar vārdiem, ka viņam gribētos rakstīt par to, ka cilvēki, no kuriem viss atkarīgs, strādā vienprātīgi un saskanīgi. «Taču tur jau vajadziga vesela grāmata,» viņš rakstīja, «bet šis ir tikai vienkāršs stāsts par to, kā tas viss notika uz vienas desanta laivas dienā, kad mēs devāmies triecienuzbrukumā Foksgrīnai.»

Desanta izcelšanās diena Marta bija uz hospitāļa kuģa un atšķirībā no Ernesta viņai izdevās izkāpt Francijas krastā. Hemingvejs nekādi nespēja Martai piedot, ka tā viņu apsteigusi. Tūlīt pēc atgriešanās Londonā Marta nolēma lidot uz Itāliju. «Es esmu atbraukusi šurp, lai redzētu karu,» viņa sacīja diezgan dzēlīgi, «nevis lai dzīvotu «Dorčesterā».»

Taču Hemingvejs palika dzīvot komfortablajā «Dorčes-terā», pieņemt tur viesus. Viņš bija vecs karavīrs un zināja, ka šis karš turpināsies vēl pietiekami ilgi, lai viņš paspētu visu redzēt un pats piedalīties kaujās. Pagaidām viņš ņēmās rakstīt savu pirmo aprakstu žurnālam «*Collier's*» par desanta izcelšanu Normandijā. Kādudien pie viņa viesnīcas istabā iegāja draugs — un Ernests iedeva tam izlasīt savu korespondenci. Draugs brinījās. «Ernest,» tas teica, «tu šeit neesi pieminējis lielisko detaļu, par ko tu man stāstīji, — par to, kāda sejas izteiksme bija cilvēkam, kas pūlējās izlīst no degošā tanka.» — «Ak dievs,» atbildēja Hemingvejs, «vai tu tiešām domā, ka es tādu detaļu

atdošu žurnālam «Co/f/er's»!»

Viņš joprojām pievērsa uzmanību Mērijai Velšai. Kādā intervijā jau pēc Hemingveja nāves Mērija stāstīja: «Astotajā mūsu pazīšanās dienā viņš mani bildināja. Pienāca pie manis un visu klātbūtnē sacīja: «Es gribu, lai jūs precētos ar mani. Es gribu būt jūsu vīrs.» Es lūdzu viņu nerunāt muļķības, mēs taču tik maz pazinām viens otru, un es pat nodomāju — diezin vai viņš negrib mani izjokot. Taču viņš runāja pavisam nopietni.»

Jūnija otrajā pusē hitlerieši sāka apšaudīt Londonu un tās apkārtni ar lidojošām bumbām Fau-1. Šīs lidojošās bumbas brāzās pāri Lamanšam ar 400 jūdžu ātrumu stundā, un katra nesa līdzi tonnu sprāgstvielu. Angļu iznīcinātāji sāka cīņu ar tām, notriecot tās gaisā, iekāms tās paspēja sasniegt Londonu vai cilas pilsētas.

runīgi cilvēki, kas dienu pēc dienas, nakti pēc nakts lidoja debesīs, lai, riskējot ar savu dzīvību, glābtu dzīvību sievietēm, bērniem, sirmgalvjiem, kuru mājas bija paredzēts sagraut šiem briesmīgajiem robotiem, kas slēpa sevī nāvi.

Hemingvejs tūdaļ sāka meklēt atļauju pabūt kādā no aerodromiem, kur bija šo iznīcinātāju bāze, lai uzrakstītu aprakstu par lidotājiem. Par šo apmeklējumu viņš stāstā aprakstā «Londona karo ar robotiem».

Viņam patika mašīnas, «ietiepīgas un izturīgas ka mūlis». Taču viņa sirdi savaldzināja lidotāji, drosmīgi, maz

«Eskadriļas komandieris,» rakstīja Hemingvejs, «ir ļoti pievilcīgs cilvēks, liela auguma, mazrunīgs, kā leopards — ar gaišbrūniem lokiem zem acīm un no apdegumiem mēļu seju, un par savu varoņdarbu viņš man stāstīja ļoti mierīgi un patiesi, stāvot pie dēļu galda lidotāju ēdnīcā.

Viņš zināja, ka runā patiesību, un es to zināju, un viņš ļoli labi atcerējās, kā viss bijis, tāpēc ka tas bija viens no pirmajiem lidojošiem šāviņiem, ko viņš notriecis, un viņš precīzi aprakstīja visus sīkumus. Par sevi viņš stāstīja nelabprāt, toties slavēja lidmašīnu, un to viņš neuzskatīja par lielīšanos.»

Angļu aviācija cīnījās ar lidojošām bumbām ari citā veidā — bombardējot to starta laukumus Francijas lerito-lijā. Tās bija bīstamas operācijas, jo visapkārt starta laukumiem bija novietota spēciga zenītartilērija. Jau 41 bumbvedējs «Mūc/ie/ī» bija notriekts šo uzlidojumu laikā un vairāk nekā 400 bojāti.

Kaut arī Hemingvejam bija savainota galva, viņš dabūja atļauju piedalīties tādā lidojumā.

Taja rītā, vēlāk stāstīja Hemingvejs, viņš, gatavodamies braukt uz aerodromu, atklājis, ka pazudis viņa talismans — sarkans akmentiņš, ko viņam bija iedevis Bambijs. Viesnīcas apkalpotāja bija nodevusi vļņa bikses tirīt, viņš aizmirsis izņemt akmentiņu, un tas pazudis.

Mašīna jau gaidīja viņu pie durvīm, un viņš, domādams par to, ka būs jalido virs Vācijas bez talismana, pat nosvīda. Un tad viņš palūdza kalpotājai: «Iedodiet man kaut ko uz laimi, vienalga ko, un novēliet man veiksmi, tad viss būs kārtībā.» Bet viņai kabatās nekā nebija, tad viņa pacēla iepriekšējā vakarā izdzertas šampanieša pudeles korķi un iedeva Ernestam. Viņš ilgus gadus vēl glabāja šo korķi kabatā un uzskatīja to par lielisku talismanu. Vajadzīgs taču, viņš sacīja, lai talismans atrastos kabatā. Čārlzs Skribners reiz

atnesa viņam pakavu, un Hemingvejs teica: «Tas ir ļoti labs, kārtīgs talismans, Čārlz, — bet kāpēc tu noāvi zirgam kāju?»

Viņš izlidoja no Dansfordas aerodroma ar bumbvedēju «M*itchell»,* ko komandēja Alans Linns. Driz vien viņi bija virs mērķa. «Jebkurš iesācējs,» rakstīja Hemingvejs, «viegli var noteikt šo bāzu atrašanās vietu pēc daudzajiem *«Milchell»,* kas vāļājās ap tām, un arī pēc tā, ka, šīm vietām tuvojoties, ieraugi blakus savai lidmašīnai lielus melnus dūmu gredzenus. Šos melnos dūmu gredzenus sauc par zenītartilērijas uguni. Un tieši šie dūmu gredzeni radījuši visiem zināmo izvairīgo formulējumu — «divas mūsu lidmašīnas neatgriezās bāzē».»

Hemingvejs vēroja blakus lidojošo «M/fc/ie//» un redzēja, ka tajā mirklī, «kad līdzās parādījās dūmu gredzeni, mašīnas vēders atvērās, ar spēku atgrūda gaisu — tieši kā kinofilmā — un no tā slipi izkrita visas bumbas, it kā lidmašīna būtu steigā dzemdējusi astoņus garus metāla kaķēnus». Pēc tam lidmašīnas apgriezās un devas atpakaļ.

Ernests pat jutās mazliet vīlies, ka viss noticis tik ātri. «Tāda nu ir ta bombardēšana,» viņš rakstīja. «Atšķirībā no daudziem citiem gadījumiem dzivē patīkamāk ir pec tam. Varbūt tas mazliet atgadina studijas universitātē. Galvenais nav tas, vai tu daudz vai maz iemācies. Galvenais ir — ar kādiem brīnišķīgiem cilvēkiem iepazīsties.»

Pēc šā lidojuma gaisa kara (lotes ķirurgs aizliedza viņam lidot desmit dienas savainotas galvas dēļ. Šajas dienās viņš sēdēja savā istabā un rakstīja nelielu poēmu Mērijai Velšai. Viņš pajokoja, ka gribot pieradīt Mērijai — ja arī galvas sāpju dēļ nevarot lidot, tad viņa galva tomēr vēl pietiekami strādājot, lai viņš varētu rakstīt dzeju.

Pēc tam Hemingvejs vēl dažas reizes piedalījās kaujas lidojumos. Viņš zināja, ka šis svarīgais materiāls viņam kādreiz noderēs un ka viņš noteikti uzrakstīs par šiem drosmīgajiem cilvēkiem, lidotajiem, ar kuriem bija tā sadraudzējies.

Tikmēr Normandijā sabiedroto armija bija sākusi aktīvu kara darbību. Sākās Francijas atbrīvošana. Hemingvejs saprata, ka pienācis viņa laiks. Septiņpadsmitajā jūnijā viņš sarīkoja atvadu pusdienas Mērijai Velšai restorānā «Baltais tornis», kur viņi bija pirmo reizi satikušies, un otrā dienā izlidoja uz Normandiju.

34J

Sākumā viņš bija oficiāli piekomandēts Trešās amerikāņu armijas

štābam, taču dienests štābā viņam nepatika, Trešās armijas disciplīna bi ja pārāk barga viņa brīvību alkstošajam garam, turklāt viņam nepatika šīs armijas komandieris ģenerālis Patons, kas bija pazīstams ar savu rupjību un cietsirdību pret kareivjiem. Taču pats galvenais iemesls bija tas, ka Hemingvejs gribēja būt priekšējās līnijās, kopā ar tiem kareivjiem un virsniekiem, kuri īstenībā, nevis uz papīra cīnījās pret hitleriešiem, gribēja dalīties ar viņiem kara dzīves briesmās un priekos. Tāpēc Normandijā viņš pievienojās sākumā amerikāņu iznīcinātāju divizionam, bet vēlāk piekomandēja pats sevi 4. kājnieku divīzijai, ko komandēja ģenerālmajors Bārtons, par kuru Hemingvejs reiz izteicās: «Neparasts ģenerālis — viņš lasa grāmatas.»

Dienās, kad 22. kājnieku pulks, kas bija 4. divīzijas sastāvā, cīnījās smagās uzbrukuma kaujās, pulka komandpunktā ieradās divi kara korespondenti un izteica vēlēšanos parunāties ar komandieri pulkvedi Lenhemu. Virsnieks, kas ziņoja Lenhemam, visu bija sajaucis un pateica, ka viens no atbraucējiem esot pulkvedis Koljers no Vašingtonas. Lenhemam nepatika augstu stāvoši viesi, it īpaši no Vašingtonas, turklāt viņam vispār nebija laika sarunām — pulka stāvoklis bija diezgan sarežģīts, nepārtraukti notika kaujas. Tāpēc viņš apmeklētājus saņēma ne visai laipni.

Kad mazajās durtiņās parādījās viesa milzīgais stāvs, Lenhems jautāja viņam: «Pulkvedis Koljers?» — «Es neesmu pulkvedis,» atbildēja atnācējs, «esmu žurnāla «Co//īer's» korespondents. Mans uzvārds — Hemingvejs.»

Pulkvedis Lenhems tūdaļ kļuva sirsnīgāks — viņš pazina Hemingveja darbus, tie viņam patika. Turklāt viņš pats bija mazliet rakstnieks un dzejnieks. Viņš sāka iepazīstināt viesus ar stāvokli savā daļā un bija patīkami pārsteigts par Hemingveja militārajām zināšanām un par to, cik viegli un precīzi viņš izprata kaujas situācijas. Pie pusdienu galda Lenhems veltīgi nopūlējās uzsākt pārrunas par literatūru. Pašlaik Hemingveju interesēja vienīgi karš.

Kopš tās dienas viņš palika 22. pulkā. Mērijai Velšai Londonā Ernests rakstīja, ka dzīve šeit esot apbrīnojami jautra, daudz apšaudīšanās un sadursmju uz putekļainiem ceļiem, kur deg ienaidnieka tanki, automašīnas, mētājas vāciešu atstātie ieroči un liķi.

«Galvenais,» viņš stāstīja vēlāk, «bija tas, ka šim pēdējam karam bija jēga, bet pirmajā es nesaskatīju nekādas jēgas. Turklāt man bija ļoti laba kompānijā. Es nekad agrāk nebiju saticis tik daudz brīnišķīgu cilvēku, un man pirmoreiz bija iespēja karot dzimtajā valoda.»

Jau minētajā vēstulē Konstantinam Simonovam Hemingvejs rakstīja: «Ceturtās divīzijas 22. kājnieku pulkā es centos būt noderīgs, zinot franču valodu un pazīstot šo zemi, un man bija iespēja strādāt makiju avangarda daļās. Labi bija kopā ar viņiem, arī Jums būtu paticis . . . Sī vasara, kad mēs no Normandijas uzbrukām Vācijai, bija

labākā vasara manā mūžā, kaut arī bija karš.. . Francijas un it īpaši Parīzes atbrīvošana mani iepriecināja tā, kā nekad un nekas agrāk mani nebija iepriecinājis.»

Vilebadonas ciematā Hemingvejs ieguva vācu motociklu ar blakusvāģi un mazliet bojātu mersedesu. To uzzinājis, ģenerālis Bārtons piekomandēja Hemingvejam šoferi Arčiju Pelkiju, jautru rudmati ar zilām acīm. Pelkijs salaboja mašīnu, un tagad Hemingvejs, piekrāvis mašīnu vai motociklu ar rokas granātām un dzērienu pudelēm, varēja pārvietoties patstāvigi un doties lieši uz pirmajām līnijām.

Pie kāda ciemata Hemingvejs ar fotokorespondentu Bobu Kapu un Pelkiju, kas sēdēja pie motocikla stūres, uzdūrās vācu prettanku lielgabalam, kas sedza vācu karaspēka atkāpšanos. Viņi tik tikko paspēja izlēkt no motocikla un paslēpties grāvī aiz žoga. Vācieši sašāva ar ložmetēju motociklu, trīs neveiksmīgie izlūki divas stundas gulēja grāvī, klausīdamies, kā turpat līdzās viņiem sarunājas vācu kareivji. Ernests pēc tam apvainoja Bobu Kapu, ka tas gulējis un turējis fotoaparātu sagatavotu, lai dabūtu sensacionālu rakstnieka Hemingveja līķa uzņēmumu.

Ceturtajai divīzijai virzoties projām no Normandijas krastiem uz austrumiem, Hemingveja džips, ko viņa rīcībā bija nodevis Bartons, parādījās pavisam negaidītās vietas tālu priekšā uzbrūkošajam karaspēkam. Hemingvejs nodibināja kontaktu ar franču partizāniem, savāca operatīvu informāciju par pretinieku. Tie, kas bija sastapušies ar viņu tajā laikā, atcerējās, cik spilgta un iespaidīga personība viņš bijis — liela galva, par kuru viņš smiedamies mēdza sacīt, ka amerikāņu armijas bruņu cepures tai par mazām, liela rēta galvā no avārijas Londonā, skaista barda, ko viņš bija uzaudzējis kara gados. Franču partizāni bija

pārliecināti, ka viņam jābūt ģenerālim, taču Hemingvejs kautrīgi atziņas, ka esol tikai kapteinis.

Reiz kāds partizāns viņam jautāja: «Manu kaptein, kā tas gadījās, ka jūs savā vecuma pēc neapšaubāmi ilgu gadu dienesta, ar visiem saviem ievainojumiem līdz šim laikam esat tikai kapteinis?» Hemingvejs atbildēja: «Jaunais cilvēk, es nevaru dabūt augstāku pakāpi, tāpēc ka neesmu mācīts lasīt un rakstīt.»

Ceturtās divīzijas komandieris ģenerālmajors Bārtons teica korespondentiem: «Man kartē vienmēr ir iesprausta kniepadata, kas apzīmē vecā zēna Erni ja Hemingveja atrašanās vietu.» Kad divīzija nonāca pie Sēnas augšpus Parīzes, radās sarežģīta situācija — abos flangos divīzijai bija vācu karaspēks. Šajos apstākļos Bartons ziņoja savam stabam: «Vecais zēns Ernijs Hemingvejs atrodas 60 jūdzes mums priekšā, apsteidzis visu 1. armiju. Viņš sūta mums no turienes informāciju. Un kā jūs domājat, ko viņš ziņo? Ja vajagot tur

noturēties, tad viņam nepieciešami tanki.»

Tā sākās Hemingveja ievērojamā epopeja Rambuijē — pilsētiņā 30 jūdzes no Parīzes, kur Hemingvejs iebrāzās 19. augustā, amerikāņu motorizētajam izlūkdienestam pa pēdām. Šo notikumu viņš daļēji ir attēlojis aprakstos «Kauja par Parizi» un «Ka mēs nonācām Parīzē».

«Es labi pazinu apkarini un ceļus Epernonas, Rambui|ē, Trāpās un Versaļas apkaimē,» rakstīja Hemingvejs, «tapec ka daudzus gadus biju izstaigājis šo Francijas apvidu kājām, izbraukājis ar divriteni un mašīnu. Vislabāk var iepazīt kādu apvidu, ceļojot ar divriteni, tāpēc ka pret kalnu brauc elsdams pūzdams, toties lejā var laisties brīvgaitā. Tad arī iegaumē visu reljefu, bet. no mašīnas paspēj pamanīt tikai kādu augstu kalnu, sīkumi paslid garām neievēroti — nevis tā. kā ar divriteni braucot.»

Pēkšņi motorizētās izlūkdienesta daļas saņēma pavēli atkāpties — un Rambuijē palika pilnīgi neaizsargata pret vācu tankiem, kuri visu laiku rīkoja reidus šajā rajona.

Pilsētiņa pieklusa — iedzīvotāji saprata, ka pēc priecīgās sastapšanās, ko viņi bija sarīkojuši amerikāņu karaspēkam, vācieši, atgriezušies Rambuijē, apšaus ļoti daudz cilvēku. «Visu nakti lija lietus,» rakstīja Hemingvejs, «un šīs nakts stundas, no diviem līdz sešiem, liekas, bija pašas skumjākās manā mūžā. Nezinu, vai jūs sapratīsiet, ko tas nozīmē — nupat jums priekšā bija sava karaspēka daļas, pēc tam tās aizveda un jūsu rīcībā palika pilsēta,

liela, skaista pilsēta, pilnīgi neskarta un pilna labu cilvēku. Grāmatiņā, kuru izsniedza korespondentiem kā rokasgrāmatu militārajos jautājumos, nebija nekā tādai situācijai piemērota; tāpēc tika nolemts pēc iespējas nosegt pilsētu, bet, ja vācieši, atklājuši amerikāņu karaspēka atkāpšanos, vēlētos ar to sadursmi, tad viņiem šo prieku neliegt. Tādā garā tad mēs ari darbojāmies.»

Amerikāņu kara izlūkdienesta pulkvedis Deivids Brūss, kas tajā laikā atradās Rambuijē un kopā ar Hemingveju bija atbildīgs par pilsētu, privātā vēstulē ir aprakstījis šādu ainu: «Ernesta guļamistaba viesnīcā *«Grand Virteur»* bi|a visas operācijas galvenais centrs. Sēžot tur uzrotītām piedurknēm, viņš sarunājās ar izlūkiem, kas bija ieradušies ar ziņām, sarunājās ar bēgļiem no Parīzes, ar dezertieriem no vāciešu armijas, ar vietējiem atbildīgajiem darbiniekiem, vispār — ar visiem, kas nāca pie viņa. Nikna izskata francūzis ar automātu stāvēja sardzē pie durvīm. Bet viņa aizsardzībā Ernests, līdzīgs jautram melnmatainam Bakharn, veica augstās, vidējās un mazās tiesas uzdevumus angļu, franču un lauzītā vācu valodā.»

Pie viņa atveda divas skaistules, kuras tika apvainotas par sakariem ar vāciešiem. Viņš nelika noskūt tām galvas, kā lo pieprasīja atvedēji, bet nolasīja tām bargu spredиķi par morāli un aizsūtīja uz virtuvi mazgāt traukus. Poli — dezertieri no vācu armijas —

Hemingvejs pamatīgi izprašņāja un pēc tam norīkoja mizot kartupeļus. Gūstā saņemtais austriešu seržants mazgāja džīpu.

Uzturēdamies Rambuijē, Hemingvejs uzskatīja par savu galveno uzdevumu radīt skaidru priekšstatu par vācu aizsardzību uz dienvidiem no Parīzes. Viņš izsūtīja apbruņotas franču partizānu patruļas izpētīt vācu aizsardzības līnijas un brīvprātīgos privātapģērbā ar divriteņiem, dodams viņiem uzdevumu nokļūt aiz vācu aizsardzības līnijas. Daži no viņiem aizkļuva ar saviem divriteņiem līdz pašai Parīzei un atveda Hemingvejam vācu nocietinājumu shēmas. Šajā jomā Hemingvejam palīdzēja viens no lielākajiem Pretošanās kustības darbiniekiem — Mutars.

Drīz vien Rambuijē rajonā parādījās ģenerālis Leklērs, Parīzes atbrīvošanai izraudzītās franču divīzijas komandieris. Hemingvejs kopā ar pulkvedi Brūšu un Mutaru steigšus ieradās pie ģenerāļa, lai ziņotu tam par savāktajiem izlūkošanas datiem. Taču Leklēram, kā noskaidrojās, nepatika amerikāņu korespondenti un franču partizāni.

«Kopā ar vienu no lielākajiem Pretošanās kustības komandieriem un pulkvedi B.,» stāsta Hemingvejs aprakstā «Kā mēs iegājām Parīzē», «gluži lepni devāmies pie ģenerāļa. Rupjība, ko viņš mums pateica sveiciena vieta, skanēs man ausīs, kamēr vien dzīvošu.

— Lasieties projām, salašņas! — tā pateica varonīgais ģenerālis klusu, gandrīz čukstus, un pulkvedis B., Pretošanās kustības karalis, un jūsu referents bruņu tanku operāciju jautājumos aizgāja.

Vēlāk divīzijas izlūkdienesta priekšnieks ielūdza mūs pusdienās, un jau nākamajā dienā viņi darbojās, balstoties uz datiem, ko viņiem bija savācis pulkvedis B. Bet jūsu korespondentam aprakstītā sastapšanās bija kulminācijas punkts visā uzbrukumā Parīzei.» Par savu lomu šo izlūkošanas datu vākšanā Hemingvejs aprakstā kautrīgi klusēja. Taču pulkvedis Brūss vēlāk sacīja: «Es uzskatu, ka šai informācijai bija izšķirēja nozīme Leklēra steidzīgajā gājienā uz Parīzi.»

Kamēr ģenerāļa Leklēra divīzija pārvarēja vācu aizsardzību pie Versaļas, Hemingvejs ar savu vienību, kurā jau bija ap 200 franču partizānu, pa apkārtceļiem luvojās Parīzei.

Viņš brauca džipā ar savu šoferi Arčiju Pelkiju, kurš pļāpāja bez mitas, slavēdams franču partizānus.

«— Viņi ir lāga zēni, — Arčijs teica. — Tik labā daļā es vēl nekad nebiju dienējis. Disciplīnas nekādas. Tas gan. Dzer vienā dzeršanā. Tas gan Bet zēni ir braši. Nošaus vai nenošaus — tas viņiem vienalga.

— Jā, — es sacīju. Neko vairāk es lajā mirklī nespēju pateikt: man aizžņaudzās rīkle un vajadzēja noslaucīt brilles, jo mums priekšā pērļu pelēka un, kā arvien, skaista atklājās pilsēta, kuru es mīlu vairāk par visām pilsētām pasaulē.»

Tur viņš jau zināja, ko darīt un kurp iet.

Parīzē tajā laikā jau bija notikusi tautas sacelšanās, ko vadīja komunisti. Ielas bija pilnas līksmojošu ļaužu pūļiem, kaut gan vēl notika apšaudīšanās, vācu tanki vēl mēģināja patrulēt dažos pilsētas rajonos, vācu snaiperi no posteņiem uz jumtiem laiku pa laikam atklāja uguni. Taču Parīze jau bija brīva — visos logos bija izkārti Francijas karogi, cilvēki apskāvās, skanēja Marseljēza, džipi, kuros brauca Hemingveja grupa, apstājās katrā ielu krus-

tojumā, viņus apskāva, pacienāja ar vīnu, konjaku, šampanieti.

Hemingvejs atcerējās, ka viņam Parīzē ir draugi, kurus vajag apciemot. Silvija Bīča stāsta savā atmiņu grāmatā, kā viņas ar draudzeni Adriēnu slēpušās mājās, baidīdamās no vācu automātistiem, kuri novietojušies uz jumtiem un šāvuši uz mierīgajiem iedzīvotājiem. Viņas sēdējušas un drebējušas no bailēm, un tad piepeši «izdzirdām, ka, bremzēm nočīkstot, apstajas džīps un kāds sauc: «Silvij!» Visi, kas bija uz ielas, arī sāka saukt: «Silvij!» Adriēna iekliedzās: «Tas ir Hemingvejs! Tas ir Hemingvejs!» Mēs metāmies lejā pa kāpnēm. Hemingvejs satvēra mani, apgrieza riņķī un noskūpstīja, un pūlis uz ielas un māju logos skaļi mums uzgavilēja. Mēs ievedām Hemingveju Adriēnas dzīvoklī. Viņam bija asinīm notraipīta uniforma. Automātu viņš nometa uz grīdas. Viņš palūdza Adriēnai gabaliņu ziepju, un viņa atdeva savu pēdējo.

Hemingvejs apjautājās, ko viņš varētu mūsu labā darīt. Mēs lūdzām, lai viņš aizvāc snaiperus, kas mūsu ielā šauj no jumtiem. Viņš izsauca no džipiem savu komandu un aizveda to uz jumtiem. Pēdējo reizi mēs Odeona ielā dzirdējām šāvienus. Hemingvejs ar saviem vīriem nokāpa no jumtiem un atkal sasēdās džipos, lai, kā pats mums paskaidroja, «atbrīvotu hoteļa «Riča» pagrabus».»

Tā viņš arī izdarīja. Ģenerāļa Leklēra tanki vēl atradas Sēnas dienvidu krastā, kad Hemingvejs ar saviem kara biedriem jau cīnījās ar vāciešiem pie Triumfa arkas. Tās dienas vakarā ārzemju korespondenti, kas pavadīja Le-klēru, ieradās Parīzē. Fotokorespondents Roberts Kapa gadījās pie hoteļa «Riča» un pazina kareivi, kas apsargaja ieeju hotelī, — tas bija Hemingveja šoferis Pelkijs. Tas īsi ziņoja Robertam: «Tētis ieņēma labu hoteli. Daudz kas ir pagrabos. Ejiet ātrāk augšā!»

Un tūlīt hoteļa «Riča» 31. istabā sāka plūst apmeklētāju straume. Pati dārgākā viešņa bija Mērija Velša, kura atlidoja no Londonas, lai uzrakstītu reportāžu par Leklēra divīzijas parādes maršu pa Elizejas laukiem. Viesnīcā pie Ernesta viņa satika dažus franču partizānus, kas kopā ar Ernestu bija nogājuši visu ceļu no Rambuijē līdz Parīzei. Starp tiem izcēlās 2ans Dekāns, kas apmēram divus gadus bija cīnījies Pretošanās kustības dalībnieku rindās, divreiz kritis gestapo nagos, spīdzināts. Tagad viņš bez panākumiem pūlējās iestāties Francijas armijā, un viss beidzās

ar to, ka viņš palika pie Hemingveja par kaut ko līdzīgu miesassargam.

Kādu dienu viesnīcas istabā pie Hemingveja pulkveža uniformā ieradās Andrē Malro un starp viņiem notika ievērības cienīga saruna.

— Cik cilvēku bija tavā komandā, Ernest? — jautāja Malro.

— Desmit vai divpadsmit, — pieticīgi atbildēja He-mingvejs. — Maksimums bija divi simti.

— Bet man sakuma bija divi tūkstoši, — apmierināts pateica Malro.

— Cik žēl, — piezīmēja Ernests, — ka tavs karaspēks nepalīdzēja mums, kad mēs atbrīvojām šo pilsētiņu Parīzi.

Te kāds no Ernesta partizāniem iesauca viņu vannas istabā un čukstus jautāja:

— Tēti, vai nenošaut to nelieti?

Hemingvejs nomierināja savu cīņas biedru, paskaidio-jot, ka šo cilvēku nevajag nogalināt, tikai jāpiedāva viņam iedzert un viss nokārtosies bez asinsizliešanas.

Tā pagāja dažas dienas, un Hemingvejs saņēma vēstuli no pulkveža Lenhema, kurš viņam ziņoja, ka pulks cīnās smagās kaujās pie Landresi un visi nožēlo, ka viņa nav tur.

Jau otrā dienā Hemingvejs un 2ans Dekāns, apbruņojušies līdz zobiem, džipā drāzās uz ziemeļiem. Pa ceļam viņus apšaudīja vācu prettanku lielgabali, tomēr viņi sveiki un veseli nokļuva Lenhema štābā. Taču kauja tur jau bija norimusi, un Hemingvejs steidzās atpakaļ uz Parīzi, uz hoteli «Riča», kur viņu gaidija Mērija.

Viņi bija laimīgi, ka atkal ir kopā. Viņi pakavējās Mērijas vecajā dzīvoklī, kur viņa bija dzīvojusi līdz vāciešu ienākšanai Parīzē, pasēdēja Senluī salas krastmala, kur Ernests pirms divdesmit gadiem laboja *«transatlantic review»* slejas. Mērija atcerējās, vismaz viņai tā likās, ka viņi gandrīz nekā neēduši, «uzturot savus spēkus ar šampanieti un priecīgu izbrīnu par to, ka atkal ir kopā».

Sī atelpa starp kaujām nebija ilga. Septītajā septembrī Hemingvejs ar Redu Pelkiju, Žanu Dekānu, vēl dažiem franču partizāniem un ārzemju korespondentiem izbrauca uz fronti, lai panāktu 4. divīziju, kas cīnījās jau Beļģijas teritorijā.

Pulkā un divīzijā Hemingveju saņēma ar gavilēm. Viņu sirsnīgi, vīrišķīgi mīlēja, mīlēja kā labu cilvēku, pie tam vairums pat nenojauta, ka viņš ir ievērojams rakstnieks. Reiz divi kareivji pēc kadas iedzeršanas un sarunas ar Hemingveju jautāja sargkareivim:

— Kas ir šis cilvēks? Tas ir virs uz goda.

Kareivis atbildēja:

— Viņš ir liels cilvēks. Es nezinu, ko viņš dara, bet ir patiesi liels cilvēks.

«Nav šaubu,» rakslija pulkvedis Lenhems, «ka Erniju mīlēja vaiiak

par visiem, kas atbrauca uz 22. pulku.» Korespondents Kenels Kraifords atcerējās: «Hemingvejs bija cilvēks, kuram blakus kara laika bija labi. Viņš bija daudz karu savā mūžā pieredzējis, bija rūdīts karavīrs un labprāt dalījās savas zināšanās. Viņš varēja pēc šāviņā lidojuma skaņas noteikt, kur tas apmēram kritis, varēja iepriekš pasacīt, ko iesāks vācu nodala, kas slēpjas aiz žoga, viņš varēja parunat par labu ēdienu ar Normandijas fermera sievu vai par vecu kalvadosu ar ceļmalas kafejnīcas īpašnieku. Mēs nekad netikām redzējuši, ka viņš būtu kaut ko pierakstījis. Viņš bija pārāk nodevies karam. Viņš bija īsts cilvēks kaujā.»

Pie Zigfrīda līnijas 22. pulks cīnījās smagās kaujās. Aprakstā «Karš par Zigfrīda līniju» Hemingvejs pastāsta par to.

«Zigfrīda līniju,» viņš rakstīja, «pārrāva kājnieki. Pārrāva aukstā, lietainā rīta, kad pat vārnas nelidoja, kur nu vel lidmašīnas. Divas dienas pirms tam, pēdējā saulainajā dienā, beidzās mūsu bruņu tanku karaspēka parāde. Parāde bija lieliska — no Parīzes līdz Lēkāto, ar niknu kauju pie Landresī, kuru tikai nedaudzi redzēja un kurā neviens nepalika neskarts. Pēc tam forsējām ceļus Ardenas mežā, kur apkārtne atgādina ilustrācijas brāļu Grimmu pasakām, tikai ir vēl daudz teiksmaināka un drūmāka . . . Mežs palika aiz muguras, mēs stāvējām augstā kalnā, un visi pakalni un meži, kas redzami priekšā, bija Vācija.»

Mākslinieks Džons Grots, kas tajā laika bija atbraucis uz Zigfrīda līniju, stāstīja par savu sastapšanos ar Hemingveju. Ceturtās divīzijas štābā Grotam parādīja karti, kur bija iezīmēta ferma, kas atradās 150 jardu no vācu doLiem, un nekādu amerikāņu kareivju tās priekšā nebija. Uz karies bija atzīme: «Hemingveja speciālā grupa.»

«Bija nakts, lija lietus,» atcerējās Grots. «Kad mēs

nonācām pie fermas, pašlaik notika artilērijas apšaude, j Durvis tika strauji atvērtas un steidzīgi aizcirstas, un mēs] atradāmies, kā mums likās, spilgti apgaismotā istabā, kaut gan to apgaismoja tikai vienā stūrī novietota petrolejas j lampa. Pie lampas sēdēja Hemingvejs, viņam apkārt ka- ļ reivji. Uz galda viņam priekšā noliktas granātas un kon- | jaks.

Viņam nebija svarīgi, kas es esmu. Es biju kāds cilvēks | armijas uniformā. Viņš nepievērsa uzmanību korespondenta uzšuvēm — viņš nekad nepievērsa uzmanību ran-giem. Viņš piedāvāja man konjaku, ķimeli, vīnu. Hemingvejs jautāja man, vai es neesot tas Grots, kurš ilustrējis viņa stāstus žurnālā «*Esquire*» agrākajos gados. Sacīja, ka j zīmējumi viņam patikuši, taču karš tajos neesot līdzīgs I īstajam, rīt viņš man parādīšot, kas ir karš... «Tētis», kā Hemingveju sauca kareivji, izstrādāja aizsardzības plānu naktij. Viņš palikšot nomodā visu nakti. Ja parādīšoties patruļas, viņš mūs pamodināšot. Ja fermai uzbrukšot, divi kareivji pa otra stāva logiem atklāšot krustuguni. Viņš

pats ar pārējiem šaušot pa pirmā stāva logiem ... No rīta viņš parādīja man karu. Džipā aizveda mani uz vakar ieņemtajiem dotiem. Pie viena no tiem viņš uzrīkoja improvizētu bāru, izvilcis no džīpa pudeli konjaka. Garām ejošie kareivji apstājās pie viņa, lai iedzertu. Tie visi viņu pazina, taču ne kā rakstnieku. Tie pazina viņu kā «Tēti», kas bija kopā ar viņiem, kamēr vien viņi gāja cauri Francijai. Viņš bija visur, kur bija viņi. Citas rekomendācijas viņam nevajadzēja.»

Oktobrī Hemingveju izsauca no frontes uz Parīzi. Tur notika viņa lietas izmeklēšana. Kamēr daudzi uzskatīja, ka Hemingveju vajag apbalvot ar ordeni par izlūkdienesta organizēšanu ceļā uz Parīzi, bija arī tādi, kas pieprasīja, lai viņu nodod kara tribunālam jrar to, ka viņš pārkāpis Zenēvas konvenciju, kas aizliedz kara korespondentiem piedalīties kaujās. Apbalvojums — bronzas medaja — j nāca daudz vēlāk, bet pagaidām viņu izsauca nodot liecību. Viss nokārtojās labi, jo Hemingveja kolēģi — kara korespondenti — apliecināja, ka nekad neesot redzējuši viņu ar ieroci rokās. Galu galā viņam paziņoja — izmeklēšana «nav atklājies, ka viņš būtu pārkāpis likumus, kas jāievēro kara korespondentiem». Viņš steidzās atpakaļ uz savu divīziju, kas gatavojās jaunām kaujām. Pulkvedim Lenhemam Ffemingvejs sacīja: «Kad sāksies nākamais

karš, es uztetovēšu 2.enevas konvenciju sev uz pēcpuses ačgārni, lai varu izlasīt to spoguli.»

Tajā vakarā viņi ar Lenhemu ilgi sēdēja pie viskija pudeles, ko bija atvedis Hemingvejs, un stāstīja viens otram jaunākos notikumus. Ernests uztraukts pateica, ka oktobra pēdējās dienās bez vēsts pazudis viņa dēls Bambijs, kas dienēja amerikāņu karaspēkā Eiropas frontē, sacīja, ka Marta pieprasījusi šķiršanos.

Otrā dienā sakās asiņaina kauja Hirtgenas meža, kas turpinājās astoņpadsmit dienas. 22. pulks zaudēja pa šīm dienam 3200 kritušo un 2600 ievainoto. Četri bataljona komandieri 36 stundu laikā izgāja no ierindas. Hemingvejs palika pulkā līdz šīs kaujas beigām, visās briesmas stāvēdams blakus saviem biedriem. Kāds no bataljonu komandieriem, Sveds Henlijs, atcerējās: «Viņš pavadīja pie manis dažas dienas manā komandiera postenī priekšējā līnijā lietū un sniegā. Viņš vienmēr bija pašā kaujas mutulī, iegaumējot visu, par ko varētu rakstīt. Viņš vienmēr nēsāja līdzi divas pudeles, vienu ar šņabi, otru ar konjaku, un vienmēr piedāvāja visiem iedzert.»

Divdesmit otrajā novembrī vāciešu vads, kas atradās bunkurā kādus simt jardus no Lenhema štāba, pēkšņi metās uzbrukumā štābam. Tūlīt krita štāba komandants kapteinis Mičels. Hemingvejs neapjukdams atklāja uguni no rokas ložmetēja, bet Žans Dekāns pūlējās izvilkt no uguns Mičelu, taču tas jau bija miris. Vāciešu uzbrukumu ātri likvidēja un dzīvus palikušos vāciešus saņēma gūstā. Citreiz Hemingvejam nācās piedalīties smagā kaujā, kad pulks izgāja

ielejā pie Ķelnes.

Trešajā decembrī stipri paplucinātais 22. pulks tika aizvests atpūtā un Ernests, atvadījies no saviem cīņu biedriem, devās uz Parīzi. Tur viņš likās slimības gultā, jo bija stipri saaukstējies, taču, uzzinājis par nopietnu Rund-štedta armijas pretuzbrukumu, atkal aizbrauca uz fronti 4. divīzija. Tā bija pēdējā kauja, kurā viņš piedalījās. 1945. gada janvāra sākumā Ernests atkal apmetās Parīzes hotelī «Riča». Tur viņš uzzināja, ka viņa dēls Bambijs ar parašutu nolaidies vācu aizmugurē ar kaujas uzdevumu, kritis vācu gūstā un pašlaik atrodas Vācijā karagūstekņu nometnē.

Parīzē Hemingvejs viesmīlīgi uzņēma visus atvaļinājuma atbraukušos 22. pulka veterānus. Viņš lepodamies

iepazīstināja tos ar Meriju Velšu un ar savu seno draudzeni Marlēnu Ditrihu.

Karš bija beidzies, un Hemingvejs arvien biežāk sāka iedomāties par atgriešanos Kubā, par to, ka laiks atkal sēsties pie rakstāmgalda. Trīs gadus viņš neko nebija rakstījis, ja neskaita sešus kara aprakstus, ko bija aizsūtījis žurnālam *«Collier's»*. Vajadzēja sākt strādāt, kā arī nodibināt jaunu ģimeni ar Mēriju Velšu.

Sestajā martā Hemingvejs izlidoja ar amerikāņu kara bumbvedēju uz Ņujorku. Apstājies Londonā, viņš satikās ar Martu Gelhornu. Tā bija viņu pēdējā tikšanās.

Izlidojot no Parīzes, Ernests bija uzrakstījis Mērijai vēstuli, kurā apzvērēja viņai mūžīgu mīlestību.

23. NODAĻA FINKA VIHIJAS ĪPAŠNIEKS

Jo vairāk jūs rakstāt, jo vientulīgāks klustat... Strādāt vajag vientulībā, taču laika darbam ar katru dienu kļūst mazāk un mazāk, un, ja jūs to izšķiežat veltīgi, tad saprotat, ka grēkojat un šis grēks nevar likt piedots.

E. *Hemingveļs, No vēstules*

Vēl nesen Parīzē Ernests ņēmās pārliecināt draugus un pudeles brāļus, un arī pats sevi, ka karš beidzas, ka viņš savu laiku nokarojis un tagad viņa pienākums ir rakstīt. Taču, atgriezies Finka Vihijas mājīgajā klusumā, viņš juta, ka viņam pietrūkst kara ar kairinošo briesmu sajutu, ar frontes draudzības priekiem, ar darbīgu dzīvi. Viņam bija grūti pārslēgties uz miera laika apstākļiem, uz paša pieņemto darba režīmu.

Braucot cauri Ņujorkai, Ernests bija paņēmis līdzi uz Kubu savus jaunākos dēlus, Patriku un Gregoriju, kuriem bija pavasara brīvdienas. Taču brīvdienas nevilkās ilgi, dēli aizbrauca, un viņš palika viens.

Tās bija smagas dienas. Viņš nespēja paciest vientulību, ipaši tad, kad nestrādāja. Un rakstīt viņš nevarēja. Turklāt viņš ļoti slikti jutās. Mocīja galvas sāpes, naktīs, tāpat kā toreiz pēc pirmā kara, māca murgi — šoreiz viņu apstāja vācu kareivji bez sejas —, viņam pasliktinājās dzirde, parādījās runas un domu gausums.

Viņa draugs — ārsts Hozē Errera atbrauca uz Finka Vihiju, izmeklēja Ernestu un šausminājās, uzzinājis, ka tas pēc Londona autokatastrofā iegūtās traumas nogulējis tikai četras dienas. Bez tam Errera pateica viņam, ka kal-vadoss un zemas kvalitātes džins, ko Ernests patērējis lielā daudzumā Francijā, arī nav veicinājis smadzeņu darbības uzlabošanos.

Beidzot maija sākumā atbrauca Mērija un uzņēmās Finka Vihijas saimnieces pienākumus. Kopā ar Mēriju viņš vairs nejutās vientulīgs. Ernests ar sajūsmu raksLia Bakam Lenhemam, kurš martā bija dabūjis ģenerāļa pakāpi, ka Mērija iemīlējusi viņa kaķus, mīl okeānu, labi peld un makšķerē, prot vadīt «Pilam». Rakstīja, ka viņa ir drosmīga, laba, nav egoiste, turklāt ļoti skaisti iedeg saulē.

Pavasarī pienāca priecīga vēsts, ka dēls Džons (Bam-bijs) izlaists no hitleriešu koncentrācijas nometnes, un jūnijā atbrauca pats Džons, kuram loti vajadzēja atpūsties un uzlabot veselību. Tāpat kā jaunākie brāļi, Džons labprāt pieņēma Mēriju kā pamāti un Pinka Vihijas jauno saimnieci.

Dzīve sāka tā kā nokārtoties, tomēr katastrofas vajāja Hemingveju. Divdesmitajā jūnijā viņš veda Mēriju uz lidostu, no

kurienes viņai vajadzēja lidot pie saviem piederīgajiem Čikāgā, šoseja bija slapja, Ernests nevarēja novaldīt stūri, un mašīna ietriecās kokā. Viņš pārsita pieri pret vējstiklu, salauza dažas ribas pret stūri un savainoja kāju. Mērijai bija pārgriezts vaigs. Viņa vēlāk atcerējās, kā Ernests, par spiti sāpēm krūtīs un savainotajai kājai, uz rokām aiznesis viņu līdz tuvākajam medicīniskās palīdzības punktam.

Mērijas vecāki samierinājās ar to, ka meita šķiras no pirmā vīra un apprec rakstnieku ar apšaubāmu reputāciju. Viņas tēvs atsūtīja Hemingvejam kā pirmo dāvanu trīs reliģiska satura grāmatas. Ernests atbildes vēstulē izklāstīja savu nostāju pret reliģiju, vēlēdamies, lai no paša sākuma būtu skaidrība attiecībās ar jaunajiem radiniekiem.

Viņš rakstīja, ka 1918. gadā pēc sava pirmā ievainojuma bijis ļoti nobijies, baidījies no nāves un tāpēc sācis lūgt dievu, lai glābtu savu dzīvību. Viņa attieksme pret reliģiju krasi izmainījusies Spānijas kara laikā, kad baznīca nostājusies fašisma pusē. Pēdējā karā viņš vairs nekad nav lūdzis dievu, kaut arī daudz grūtu brīžu pieredzējis. Viņš izstrādājis pats savu ticības simbolu, līdzīgu tam, ko sludina viņa varonis Roberts Džordens, — ticību «Dzīvībai, Brīvībai un Tiesībām uz Laimi».

Un kādreiz viņš paskaidroja Mērijai, kā viņam gribētos dzīvot. Viņiem vajag, viņš sacīja, izstrādāt pašiem savus izturēšanās likumus, kas dibinās uz savstarpēju uzticību. Viņiem jābūt uzmanīgiem vienam pret otru, jāizturas ar izpratni, jācīnās par to, ko viņi uzskata par taisnīgu, jāizaudzina labi bērni, kas sekotu viņu paraugam, jāraksta grāmatas, kas vienmēr sagādātu cilvēkiem prieku, jācenšas darīt pasauli labāku, nekā tā pašlaik ir, un — beidzot — jābūt laimīgiem.

Augusta beigās Mērija aizlidoja uz Ņujorku, lai nokārtotu šķiršanos. Ernests atteicās viņu pavadīt galvenokārt tāpēc, ka negribēja sastapties ar savu māti. Atkal vilkās vientulības dienas. Karš, atmiņas par to neatstāja Hemin-gveju. Tajā laikā viņš sarakstījās lielākoties ar saviem frontes draugiem, vēstulēs atcerējās kauju operācijas.

Pie viņa paciemoties atbrauca ģenerālis Lenhems ar sievu, un atkal viņi vakaros pēc zvejas un peldēšanās atcerējās savus biedrus no 22. pulka. Hemingvejs daudz stāstīja par savu bērnību, par savu dzīvi. Viņš ar naidu pieminēja māti kā valdonīgu sievieti, kura iedzinusi tēvu pašnāvībā. Iznāca saruna arī par viņa bijušajām sievām. No visām viņš viskritiskāk izteicās par Martu Gelhornu. Par Polinu sacīja, ka tā nolaupījusi viņu Hedlijai, kura bijusi viņam labs draugs, un pastāstīja, ka toreiz, kad Polina sākusi viņam pārmest aizraušanos ar Martu, viņš tai atgādinājis: «Kas zobenu paceļ, tas no zobena krīt.» Viņš apgalvoja, ka paša vainas dēļ šķīries no visām sievām, tikai ne no Martas.

Daudz viņi runāja par starptautiskiem jautājumiem, par stāvokli pasaulē pēc otrā pasaules kara, par Padomju Savienības Un citu valstu

savstarpējo attiecību problēmām. Tas bija laiks, kad Savienotajās Valstīs un Anglija sāka atklāti runāt par to, ka galvenais ienaidnieks tagad ir Padomju Savienība, un kad parādījās pirmie aukstā kara simptomi. Spriežot pēc Lenhema atmiņām, Hemingvejs nepavisam nebija tādos uzskatos. Lenhema sieva pat pārmeta viņam samierniecību.

Savus ieskatus par pēckara pasaules iekārtojumu Hemingvejs izklāstīja viņam pasūtītajā priekšvārdā antoloģijai «Brīvās pasaules dārgumi». «Tagad,» viņš rakstīja, «kad karš beidzies un mirušie miruši, mums sācies vēl grūtāks laiks, kad cilvēka pienākums ir saprast pasauli. Miera laikā cilvēka pienākums ir atrast iespēju visiem ļaudīm dzīvot virs zemes kopā.» Hemingvejs rakstīja, ka Savienotās Valstis pēc kara ir visspēcīgākā valsts pasaulē, taču svarīgi, lai tās nekļūtu par visvairāk ienīsto valsti. Domājot par atombumbu sprādzieniem virs Hirosimas un Nagasaki un par vācu pilsētu barbarisko bombardēšanu, viņš atgādināja, ka Amerikas bruņotie spēki «iznīcinājuši vairāk mierīgo iedzīvotāju citās valstīs nekā mūsu ienaidnieki savās drausmīgajās ļaundarībās, kuras mēs tā nosodām». Viņš rakstīja, ka atombumba — tā ir tā linga ar

akmeni, kas var iznīcināt visus gigantus, ari Savienotās Valstis. Viņš brīdināja, ka fašistiskā ideoloģija draud izplatīties Amerikā, un aicināja cienīt «visu valstu tiesības, privilēģijas un pienākumus».

Dzīve viņam atgādināja, ka fašisms nepavisam nav iznīcināts arī citās valstis. Pirms Ziemsvētkiem viņš saņēma vēstuli no sava bijušā cīņu biedra un miesassarga Zaņa Dekānā, kurš ziņoja, ka viņš ielikts cietumā, netaisni apvainots sadarbībā ar vāciešiem. Dekāns bija pārliecināts, ka tās ir Francijas valdošo aprindu fašistisko elementu intrigas. Viņš lūdza Hemingveju palīdzēt viņam.

Ernests noskaitās. Jebkāda netaisnība viņam derdzās. Viņš tūdaļ uzrakstīja vēstuli, apliecinādams Dekāna piedalīšanos partizānu kustībā laikā, kad notika cīņas par Parīzes atbrīvošanu, un arī turpmākās cīņās, un lūdza ģenerāli Lenhemu darīt to pašu.

1945. gada decembrī Ernests šķīrās no Martas Gelhornas un 1946. gada marta salaulājas ar Mēriju.

Visu šo laiku Finka Vihijā virda dzīve, nepārtraukti brauca viesi, tika rīkota jūras zivju zveja, jautras dzīres bārā «Floridita», sacensības baložu šaušanā, boksa mači. Hemingveju nomāca tikai viens — viņš nespēja atgriezties pie darba. Viņš sacīja — laikam gan viņa spējas izdomāt un rakstīt stipri cietušas no visiem dabūtajiem ievainojumiem.

Beidzot 1946. gada vasarā Hemingvejs sāka rakstīt jaunu romānu ar pagaidu nosaukumu «Edems». Iznāca mazliet dīvains sacerējums, kurā jaucās pagātne un tagadne, atmiņas par dzīvi ar Hedliju un Polinu savijās ar viņa pašreizējo dzīvi.

Viens no romāna varoņiem, Deivids Bourns, sensacionālu grāmatu autors, dzīvo ar savu sievu piejūras ciematā Francijā, Ronas grīvā, tieši tajā vietā, kur Ernests ar Polinu 1927. gadā pavadīja savu medusmēnesi. Cits romāna varonis, mākslinieks Niks Šeldons, ar sievu Barbaru, kurai, tāpat kā Hedlijai, ir biezi zeltaini mati, dzīvo Latīņu kvartālā, pie kam viņu dzīvoklis šajā aprakstā ir tieši tāds ka Ernesta un Hedlijas pirmais dzīvoklis Parīzē Kardināla Lemuāna ielā.

Spriežot pēc visa, romāna sižets nav bijis skaidrs pat pašam Hemingvejam. Par to viņš stāstījis Lenhemam, sacījis, ka nepavisam nezinot, kas notiks tālāk, un izgudrojot ik mirkli. Uzrakstījis jau ap tūkstoš rokraksta lappušu,

viņš juta nepieciešamību, kā sacīja Lenhems, uzrakstīt par saviem draugiem no 22. kājnieku pulka. Vispār, viņš sacīja, 1944. gada laikā viņš sakrājis tik bagātīgu materiālu, ka līdz sava mūža beigām varētu rakstīt par 22. pulku, par 4. divīziju, par angļu gaisa kara floti.

Pašā darba karstumā, 1946. gada jūnijā, viņš saņēma no padomju rakstnieka Konstantīna Simonova, kurš toreiz bija Savienotajās Valstīs, angļu valodā pārtulkoto romānu «Dienas un naktis» un atbildēja viņam ar garu vēstuli, kurā cildināja padomju tautas varoņdarbu karā. Par sevi Hemingvejs rakstīja: «Šajā karā man stipri cieta galva (trīs reizes) un mani mocīja galvas sāpes. Taču galu gala esmu no jauna ķēries pie spalvas, un veicas labi, tikai 800 romāna rokraksta lappusēs es vēl neesmu ticis līdz karam. Bet, ja ar mani nekas nenotiks, tas aptvers ari karu. Ceru, ka tas man izdosies ... es rakstu tik cītīgi un gandrīz bez pārtraukuma, tā ka nedēļas, mēneši aizskrien tik ātri, ka nepaspēsi ne apskatīties, kad būsi jau miris.»

Jūlijā noskaidrojās, ka Mērija ir stāvoklī, Ernests nolēma aizvest viņu uz Saules ieleju un uzaicināja uz turieni savus dēlus. Viņš pats ar Mēriju mašīnā devas turp augusta, sākumā, taču Kasperas pilsētiņā, Vaiomingas štatā, ceļojumu vajadzēja pārtraukt. Izrādījās, ka Mērijai ir ārpusdzemdes grūtniecība — un viņu vajadzēja steidzīgi ievietot slimnīcā.

Slimnīcas galvenais ķirurgs bija izbraucis, un Mērija bija tuvu nāvei, viņai jau stājās pulss, viņa zaudēja samaņu, un jaunais ārsts, vilkdams nost gumijas cimdus, ieteica Hemingvejam atvadīties no sievas. Tas viss pārāk stipri atgādināja Ketrinas nāves skatu romānā «Ardievas ieročiem». Ar to Hemingvejs nespēja samierināties. Viņš uzvilka halātu, uzlika masku, iebrāzās palātā, lika ārstam pārliet vēnā plazmu un palika pie Mērijas gultas, kamēr parādījās pulss un atjaunojās elpošana — līdz galvenā ķirurga atbraukšanai. Visu nedēļu viņš pavadīja pie sievas gultas, uzmanot, kā viņai pārlej asinis, dod skābekļa balonus. Tā viņš pierādīja, ka «likteni var pievārēt» un nav jāsamierinās ar to. Pēc šī atgadījuma Mērija teica: «Ir labi, ja nelaimē ir blakus tāds cilvēks kā Ernests.»

Tikai septembrī viņš varēja pārvest Mēriju uz Saules ieleju. Tur, kā arvien, viņš izbaudīja tīro gaisu, lieliskās medības, satikšanos ar draugiem, kuri brauca turp viņus apciemot.

Pēc tam viņi pavadīja trīs nedēļas Ņujorkā, satikās ar Baku Lenhemu un kopā ar viņu medīja privātā muižā. No turienes viņi atgriezās Kubā, un atkal dienas aizritēja strādājot, peldoties, zvejojot.

1947. gada jūnija Amerikas vēstniecībā Havannā He-mingvejam pasniedza bronzas medaļu par karadienestu. Taču prieku par to aptumšoja bēdīga vēsts — bija miris Maksis Perkinss. Vēstulē Čārlzam Skribneram Hemingvejs rakstīja, ka Maksis bijis viņa labākais un pats uzticamākais draugs un visgudrākais padomdevējs kā dzīves, tā arī literatūras jautājumos. Viņš bija arī, Hemingvejs rakstīja, «lielisks redaktors».

Šis gads bija ļoti smags. Pēc Perkinsa nāves autokatastrofa gāja bojā Ernesta sena draudzene no Čikāgas laikiem Keita Smita, Dos Pasosa sieva. Pēc tam viena pēc otras pienāca vēstis par divu viņa draugu — Spānijas kara biedru nāvi: bija miris ģenerālis Hanss Kalē, Polijā nogalināts ģenerālis Karols Sverčevskis.

Hemingvejs pats jutās ļoti slikti, atklājās, ka viņam stipri paaugstināts asinsspiediens, kas rada pastāvīgu troksni ausīs. Viņš aizbrauca uz Saules ieleju, cerēdams, ka turienes gaiss un medības palīdzēs viņam uzveikt slimību. Mērija palika Finka Vihijā, kur bija iecerējusi uzcelt torni, kurā, kā pati bija iedomājusies, Ernests varētu mierīgi strādāt un viņu neviens netraucētu. Vēlāk viņa aizbrauca uz Saules ieleju pie Ernesta.

Jauno — 1948. gadu viņi sagaidīja Saules ielejā lielā, trokšņainā kompānijā. Tik daudzus draugus zaudējis iepriekšējā gadā, Hemingvejs bija visai drūmi noskaņots. Ingrīdai Bergmanei viņš sacīja: «Meitiņ, šis gads būs sliktāks par sliktu.»

Atgriezdamies Kubā, Ernests un Mērija atveda līdzi no Saules ielejas melnu spanielu, kuru iesauca par Melno suni un kurš kļuva Ernestam uzticams draugs.

Februārī pie viņiem Finka Vihijā ieradās vecais draugs Malkolms Kaulijs, kuram žurnāls *«Life»* bija uzdevis uzrakstīt Hemingveja literāro portretu. Lai Kaulijs varētu sīki un objektīvi aprakstit viņa piedzīvojumus Eiropā kara laikā, Ernests aizsūtīja viņu ar ieteikuma vēstuli pie Baķa Lenhema, palūdzis to izstāstīt par Hemingveja piedalīšanos kaujas operācijās.

Otru lielu biogrāfisku rakstu par viņu tajā laikā rakstija

«New *Yorker»* žurnāliste Liliāna Rosa, ar kuru viņš tāpēc sarakstījās, noskaidrojot daudzas savas dzīves detaļas.

Tajā gadā viņš darbos apliecināja savu agrāk izteikto pārliecību, ka rakstniekam nevajag kļūt par akadēmijas locekli: kad viņu gribēja ievēlēt par Amerikas literatūras un mākslas akadēmijas locekli, viņš

atteicās.

Tai pašā laikā viņš uzrakstīja priekšvārdu jaunam — šoreiz ilustrētam romāna «Ardievas ieročiem» izdevumam. Šajā priekšvārdā viņš vēlreiz atklāti uzstājās kā aktīvs kara un tā ierosinātāju pretinieks.

Viņš pieminēja daudzus draugus, kas miruši pēdējo gadu laikā, — Skotu Ficdžeraldu, Tomu Vultu, Džoisu, «labo biedru, kurš nemaz nebija līdzīgs oficiālajam Džoi-sam, kādu izdomājuši viņa biogrāfi», Džonu Bišopu, Maksi Perkinsu. Viņš nepiemirsa ar nicinājumu pieminēt Muso-līni un hitleriskos barvežus, kas izraisījuši šo karu: «Miruši arī daudzi, kam vajadzēja mirt: vienus ar kājām gaisā pakāra pie benzīna tanka Milānā, citus pakāra, kā pagadījās, sabombardētajās Vācijas pilsētās.»

Hemingvejs nepārprotami paskaidroja, kāpēc «rakstnieks nevar palikt vienaldzīgs pret karu, šo nemitīgo, neģēlīgo noziegumu».

«Esmu piedalījies vairākos karos,» viņš rakstīja, «tāpēc, protams, nevaru spriest īsti objektīvi. Tomēr šis grāmatas autors ir nonācis pie vērā ņemamas pārliecības, ka tie, kas cīnās karā, ir visbrīnišķīgākie cilvēki, patiešām īsti cilvēki un, jo tuvāk esi pirmajam līnijām, jo brīnišķīgākus cilvēkus vari sastapt; bet kara aizsācēji un kara kurinātāji ir cūkas, jo tiem prātā tikai ekonomiskā konkurence un iedzīvošanās uz kara rēķina. Uzskatu, ka visi, kas iedzīvojas uz kara rēķina un palīdz karu kurināt, ir nošaujami tūlīt pirmajā dienā, kad sākas kara darbība, un tas jāuztic pārstāvjiem, ko izraugās valsts godīgie pilsoņi, kuri ies cīņā.

Šīs grāmatas autors ar prieku uzņemtos nošaušanas va-dību, ja tie, kam jāiet karā, viņam to likumīgi uzticētu.»

1948. gadā, kad Savienotajās Valstīs ar dažādiem līdzekļiem tika kurināta kara histērija, kad imperiālistu aprindās atklāti sprieda, ka nepieciešams karš pret Padomju Savienību un citām sociālistiskajām valstīm, tāds paziņojums bija drosmīgs un atklāts izaicinājums visiem kara kūrējiem.

24. NODAĻA VENĒCIJA

... pilsēta šķita tikpat skaista uti satrauca tapai kā toreiz, kad viņam bija astoņpadsmit un viņš to ieraudzīja pirmoreiz, neko vēl nesaprazdams, vienīgi nojauzdams, cik tā skaista.

E. Hemingve/a, Pāri upei kolai
paēnā

1948. gada 21. jūlijā Hemingvejam apritēja 49 gadi. So dienu viņi ar Mēriju sagaidīja atklātā jūra uz «Pilaras», tieši izvēlējušies šo datumu kārtējai zvejas ekspedīcijai.

Hemingvejs daudz runāja par to, ka sakas jau piektais gadu desmits, viņam tikās kavēties atmiņās par jaunības dienam, gribējās pabūt neaizmirstamajās vietās, atminēties notikumus pirms trīsdesmit gadiem. Viņš vēlējās aizbraukt uz Itāliju un vēlreiz izstaigāt tās vietas, kur bijis jaunībā.

Septembrī viņš un Mērija izbrauca ar nelielu tvaikonīti no Havannas uz Dženovu, no kurienes viņš pirms trīsdesmit gadiem, smagi ievainots, bija braucis uz mājām. No Dženovas Ernests mašīnā vadāja Mēriju pa Ziemejitāliju. No Strezas viņi brauca caur Komo un Bergamo uz Kortinu d'Ampeco. Pēdējo reizi Hemingvejs bija šeit bijis ar Hed-liju 1923. gadā. Kopš tā laika daudz kas bija mainījies, ciematiņš izaudzis, taču sārti sarkanīgas kalnu aprises palikušas tādas pašas kā agrāk. Ernests un Mērija šeit iepazinās ar grāfu Federiko Kehleru un viņa sievu Ma-riju-Luīzu. Ar grāfu Federiko Ernests makšķerēja foreles strautā.

Oktobra beigās viņi aizbrauca no Kortinas d'Ampeco uz Venēciju un apmetās viesnīcā *«Grilti Palace»,* kas alradas veca pilī pie kanāla.

No šejienes, no Venēcijas, Hemingvejs ceļoja uz Fosaltu un tālāk, uz to vietu, kur kādreiz tika ievainots. Pirmā pasaules kara ierakumi sen bija aizauguši ar zāli un nolīdzināti ar zemi. Zeme bija sadziedējusi savus ievainojumus vieglāk un labāk nekā cilvēki.

Hemingvejs apmēram noteica vietu, kur varētu būt ticis ievainots, pieņemot, ka nelielā piltuvveida bedre radusies

toreiz no minas sprādziena, un gribēja tur izdarīt to, ko dara viņa romāna «Pāri upei koku paēnā» varonis pulkvedis Kenlvels, taču kautrējas no cilvēkiem un vienīgais, ko izdarīja, — apraka šajā bedrē tūkstoš liru banknoti — summu, kas viņam pienācās par viņa Itālijas ordeņiem. Venēcijā viņš todien atgriezās, pēc Mērijas vārdiem, «možs un līksms».

Novembra lielāko da]u viņi ar Mēriju pavadīja Torčello salā, kas atradas stundas brauciena attālumā no Venēcijas un kur viņš neapnicis jūsmoja par senatnīgo XI gadsimta baznīcu. No tās torņa tālskati varēja redzēt Fosaltu. Torčello viņš parasti no rītiem strādāja, bet no

pusdienlaika medīja pīles. Tur viņš uzrakstīja žurnālam *«Holiday»* aprakstu par Golfa straumi — «Lielā zilā upe».

Pa ziemu viņi dzīvoja Kortinā d'Ampeco, noīrējuši tur māju pašā nomalē. Turpat tuvumā dzīvoja Federiko Keh-lera brālis grafs Karlo Kehlers. Kopā ar to viņi bieži rīkoja irbju medības.

Reiz viņi devās uz barona Frančetti privāto rezervātu — un pa cejam viņiem vajadzēja uzņemt kādu grāfa Karlo paziņu. Kad viņa sēdās mašīnā, Hemingvejs puskrēslā viņu lāgā neredzēja.

Visu dienu lija lietus, visi bija izmirkuši līdz ādai un pēc medībām ar labpatiku sapulcējās medību namiņā pie uguns, lai atpūstos un sasildītos ar malku viskija. Hemingvejs iegāja virtuvē un ieraudzīja tur meiteni, kurai no rīta pavirši bija uzmetis acis. Viņa sēdēja pie uguns un pūlējās ar slaidajiem pirkstiem izsukāt mirdzošos tumšos matus, kas krita pār pleciem. Meitene šķita it kā no kāda sena mākslinieka gleznas izkāpusi — slaida, garām kājām, ar bālu, stipri melnīgsnēju ādu un profilu, kas lika sirdij iesmelgties.

Viņu sauca par Adrianu Ivančiču, toreiz viņai bija deviņpadsmit gadu, un viņa bija no senas dalmāciešu dzimtas.

Adriana pirmoreiz bija medībās, bija nogurusi, bez tam šaudama bija trāpījusi ar patronas čaulīti pa pieri. Ieraudzījis, kā viņa mēģina sakārtot matus, Hemingvejs izvilka no kabatas kaula ķemmi, pārlauza to un pusi atdeva Ad-rianai.

Visi aizrautīgi pārsprieda šīsdienas medības. Hemingvejs sāka stāstīt par Āfriku, par Spāniju, par Kubu. Viņš

bija izcils stāstītājs un ātri iekaroja visu klātesošo uzmanību. Taču stāstīja viņš tikai Adrianas dēj.

Pēc tam ielūdza Adrianu brokastot kopa ar viņu un Mēriju. Viņa atnesa līdzi savu zīmējumu albumu, un Ernests ierakstīja šajā albumā savu autogrāfu.

1948. gada beigās Hemingvejs vēstulē Čārlzam Skrib-neram pirmoreiz ieminējās, ka raksta romānu par jūru, zemi un gaisu. Viņš rakstīja, ka pašlaik strādājot pie jūrai veltītās daļas un tā esot pati grūtākā, tāpēc ka aptverot laikposmu no 1936. gada līdz 1944. gadam. Viņš paskaidroja Skribneram, ka darbs ejot gausi aiz diviem iemesliem. Pirmkārt, viņu mokot pastāvīga zvanoņa ausīs, kuras dēj viņš jau piecpadsmit mēnešus spiests ik pa četrām stundām dzert zāles. Otrkārt, šoreiz viņš gribot uzrakstīt tik labi, kā nekad savā mūžā vēl neesot rakstījis.

Tomēr gluži kā Jauns liktenis vajāja Ernestu un Mēriju: slēpojot Mērija pārlauza kāju un Ernests saaukstējās un ilgi nogulēja slimības gultā. Un, lai likstu mērs būtu pilns, martā pīļu medībās viņam iekļuva acī šķembiņa no lādējamā iesma. Kortinas d'Ampeco ārsti baidījās, ka acs inficēta, Hemingvejam vajadzēja doties uz Paduju un gulēt tur slimnīcā.

Vēstulē Čārlzam Skribneram Ernests rakstīja: «Es nelaidīšu klāt ne fotogrāfus, ne reportierus, tāpēc ka esmu pārāk noguris — es cīnos— un vēl tāpēc ka man visa seja vienas krevelēs, kā pēc apdeguma. Man ir streptokoku infekcija, stafilokoku infekcija (droši vien es šos vārdus rakstu kļūdaini) plus rozes iekaisums, un man salaida iekšā trīspadsmitarpus miljonu kubikcentimetru penicilīna un vēl trīsarpus miljonu, kad sākas recidīvs. Korlinā ārsti domāja, ka infekcija var pāriet uz smadzenēm un izraisīt meningītu, jo kreisā acs bija stipri savainota un pilnīgi ciet, un, kad es to attaisīju ar borūdens palīdzību, lielākā daļa skropstu izkrita. Tāda saindēšanās varē ja notikt no putekļiem uz sliktiem ceļiem un arī no lādējamā iesma drumslām.

Līdz šim laikam nevaru skūties. Divreiz mēģināju, bet āda plīst kā pastmarka. Tāpēc apgriežu bārdu ar šķērēm reizi nedēļā. Fizionomija gan izskatās neskūta, tomēr labāk nekā tad, ja ļautu augt bārdai. Tas viss ir tīra patiesība, un Jūs varat stāstīt to, kam vien vēlaties, arī presei.»

Uz Hemingveju, kurš bieži domāja par nāvi, šis gadi-

jums atstāja ļoti smagu iespaidu. Viņam atkal saka likties, ka nāve pārsteigs viņu tuvākajā nākotnē un viņš nepaspēs uzrakstīt visu iecerēto. Šo drūmo domu ietekmē viņš pameta darbu pie iecerētā lielā romāna par karu uz sauszemes, uz jūras un gaisā un ķērās pie stāsta par piļu medībām lagūnā Venēcijā. Un piepeši, kā tas viņam bieži vien gadījās, kad viņš sāka rakstīt stāstu, radošā iztēle, saņēmusi impulsu, sāka darboties, sajūtas, ko izraisīja nesenais brauciens uz vietām, kur viņš kādreiz bija karojis, uzliesmoja sevišķi spilgti, un viņš saprata, ka stāsts par piļu medībām pāraugs romānā par Venēciju.

Iznācis no slimnīcas, viņš atgriezās Venēcijā, un viņi atkal apmetās Griti viesnīcā, kur viņš bija paspējis sadraudzēties ar galveno oficiantu Renato Koradi, iedzēra Harija bārā, pusdienoja kopā ar Adrianu Ivančiču un viņas brāli Džanfranko.

ŠI deviņpadsmitgadīgā meitene, kas zīmēja un rakstīja dzejoļus, valdzināja viņu, viņam bija patīkami būt kopā ar to, tās jaunība un skaistums viņu iepriecināja. Drīz vien viņš sāka to saukt par «Meitiņu».

Adriana Ivančiča vēlāk, jau pēc Hemingveja nāves, atcerējās:' «Sakumā es mazliet garlaikojos kopā ar šo paveco un tik daudz pieredzējušo cilvēku, kurš runāja gausi, vārdus stiepdams, tā ka man ne vienmēr izdevās viņu saprast. Taču es jutu, ka viņam ir patīkami but kopā ar mani un runāt, runāt.

Ieraudzījis mani, viņš tūlīt sāka mulsi smaidīt un mīņājās no vienas kājas uz otru kā liels lācis. Viņam ne visai patika iepazīties ar svešiem cilvēkiem, taču manus jaunos draugus viņš saņēma ar prieku. Viņam patika stāstīt mums par medībām un par karu. Viņa stāstu humoristiskās vietas mūs sasmīdināja, viņš ari saka smieties mums līdzi skaļāk par visiem. Pamazām lielais lācis ar mazliet gurdo smaidu

pārvērtās, kļuva jaunāks mūsu sabiedrība. Bieži viņš uzaicināja mūs uz Torčello, nolika satikšanos pie kafijas galdiņa vai uz Griti viesnīcas terases. Reizēm mēs divatā staigājām pa Venēcijas ieliņām.»

Šis draudzības sākumā Mērija mazliet uztraucās, nezinādama, kas no tās var iznākt. Vēlāk viņa atzinās Adria-nai savā nemierā, kad bija pārliecinājusies, ka tas, ko Tētis jūt pret šo meiteni, ir kaut kas daudz sarežģītāks un neapdraud viņas ģimenes dzīvi. Vēl vairāk, Mērija pateica Adrianai, ka viņas draudzība nāk Ernestam par

labu. Aiz savas jaunības Adriana nespēja saprast, kāds labums no viņas var būt šim pusmūža cilvēkam ar pasaules slavu. Bet Ernests vēlāk rakstīja viņai vēsLulēs, ka ir bezgala pateicīgs viņai, ka viņa, pati to nezinādama, palīdzējusi viņam radīt romānu, kura varonei viņš piešķīris Adrianas seju.

Reiz, kad Ernests un Mērija bija brokastis pie Ivanči-čiem viņu mājā, Adriana, zinādama, ka viņš raksta romānu par Venēciju, bet nekā nezinādama par šī romānā saturu, jokojot pateica viņam, ka gribot viņu pārsteigt — viņai esot zīmējumi viņa romāna apvākam. Hemingveļs tos apskatīja un palūdza atļauju paņemt līdzi. «Kāpēc?» viņa jautāja. — «Tas būs mans pārsteigums jums,» atbildēja Hemingvejs un paņēma zīmējumus.

Apri|a beigas Hemingvejs un Mērija ar kuģi aizbrauca no Dženovas uz Havannu.

Viņš aizveda līdzi tikai jaunā romānā sakumu, īstenība to pirmo nodaļu, kura aprakstītas piļu medības, taču galvā viņam jau bija iezīmējušās nākamā vēstījuma kontūras. Draudzība ar Adrianu patiešām bija palīdzējusi viņam atrast romāna kodolu.

Viņš jau zināja, ka romānā varonis būs pusmūža cilvēks, kuram jau pāri piecdesmitiem, profesionāls karavīrs, izkarojies visos karos, kuros bija karojis pats Hemingvejs. Strādājot pie romāna, Hemingvejs rakstīja no Finka Vihijas Bakam Lenhemam, ka viņa varonis, amerikāņu armijas pulkvedis Kentvels, apvieno sevī trīs cilvēku iezīmes: viņa vecā paziņas Čārlija Svīnija, kurš karojis daždažādās zemēs, Baķa Lenhema un galvenokārt viņa paša — tāda, kāds viņš varētu būt, ja būtu kļuvis karavīrs, nevis rakstnieks. Viņš rakstīja, ka gribot radīt ļoti inteliģentu virsnieku, kuru moka nodzīvotās dzīves rūgta pieredze. Stāstījuma fons būšot, kā arvien, mīlestība un nāve. Pirmajā plānā būšot varonis, mūžīgais cilvēka tips, cilvēks, kas «viens cīnās pret visu pasauli». Visas kauju epizodes, viņš stāstīja Lenhemam, «notiks aiz skatuves, kā Šekspīram». Viņš atzinās Lenhemam, ka aprakstīšot romānā daudz no la, ko zinot par karu uz sauszemes, un netaupīšot to lielajai triloģijai par karu uz sauszemes, uz jūras un gaisā. Tā būšot apmēram lada pati operācija, kādu viņš izdarījis trīsdesmitajos gados ar stāstu «Kili-mandžāro sniegi», — vairāku romānu materiāla koncentrācija vienā stāstā.

Par romāna darbības vietu kļuva Venēcija, par darbības laiku — pirmie gadi pēc otrā pasaules kara. Pulkvedis Ričards Kentvels, kas dienē amerikāņu armijā Tri-estā, iebrauc uz dažām dienām Venēcija, kuru viņš aizstāvējis pirmā pasaules kara gados un kuras pievārtē dabūjis pirmo smago ievainojumu savā mūžā. Viņš zina, ka šis varbūt ir pēdējais brauciens uz mīļo pilsētu — viņam jau ir bijušas divas sirds lēkmes, un ārsti teikuši, ka trešo lēkmi viņš vairs nepārcietīšot.

Viņš brauc atvadīties ne tikai no mīļas pilsētas, bet ari no mīļas sievietes, kura dzimusi un uzaugusi Venēcijā un kurai piemīt viss šās senatnīgās un apbrīnojamās pilsētas skaistums. Viņai ir deviņpadsmit gadu, viņa nāk no senas aristokrātiskas dzimtas, viņu sauc par Renāti, un izskatās viņa tieši tāda kā Adriana Ivančiča. Tā ir pulkveža Kentvela pēdējā, rūgtā un skaistā mīlestība, viņš mīl, zinādams, ka ilgi vairs nedzīvos.

Šajā Hemingveja romānā bija ietverts viss, ko viņš pārdzīvoja pēdējā ceļojumā uz Itāliju, atmiņas par pirmo pasaules karu un pārdomas par pēdējo karu, kas tikai nesen beidzies. Šajā romānā ir gan Torčello sala, gan Grili viesnīca, kur Hemingvejs liek apmesties pulkvedim Kent-velam, gan Harija bārs, kur bieži sēž pulkvedis un Renāte, gan pīļu medības lagūna Venēcijā, gan braucieni gondolā, gan aukstais vējš, kas pūš Venēcijas ielās.

Patiesību sakot, romānā gandrīz nekas nenotiek. Pulkvedis Kentvels atbrauc uz Venēciju, pavada tur dažas dienas ar Renāti, viņi pasēž restorānā, bārā, guļ gultā, sarunājas, pēc tam Kentvels dodas pīļu medībās un atpakaļceļā uz Triestu nomirst mašīnā ar sirds lēkmi. Bet aiz visa tā slēpjas daudz kas — visa Kentvela nodzīvotā dzīve, visi kari, kuros viņš karojis, visi ievainojumi, kas sakropļojuši viņa ķermeni, zaudējumu rūgtums, neizbēgamās un tuvās nāves apziņa un pats galvenais — neparasta mīlestība. Kentvels saka Renātei: «Tu mana pēdējā, īstenā un vienīgā mīlestība.»

Pulkvedis Kentvels visu mūžu ir dienējis armijā, viņš nav taisījis militāru karjeru — lai to darītu, jābūt demagogam, izmanīgam un nevajag domāt par cilvēkiem, kurus sūta kaujā, — taču karš ir viņa prolesija. Un tomēr viņš ienīst karu, tāpat kā to ienīda Hemingvejs.

Pa ceļam uz. Venēciju Kentvels iegriežas Fosaltā un aiziet uz vietu upes krastā, kur kādreiz viņu ievainoja, un,

«tā kā te nevienu neredzēja, pulkvedis notupās un, skatīdamies pāri upei no krasta, kur toreiz dienā nedrīkstēja ne galvu pacelt, atvieglojās tieši tajā vieta, kur, pēc viņa aprēķiniem, viņu pirms trīsdesmit gadiem smagi ievainoja». Pēc tam ar nazi izraka bedrīti un ielika tajā rūsganu desmittūkstoš liru zīmi, aprēķinājis, cik viņam būtu jāsaņem par saviem ordeņiem. «Tagad viss nokārtots,» viņš domāja. «Mēsli, nauda un asinis; paskat, kā šeit aug zāle; un zemē ir dzelzs kopā ar Džino kāju un Randolfo abas kājas, un mans labā ceļa

skriemelis. Brīnišķīgs piemineklis! Tur ir viss — auglības ķīla, asinis un dzelzs.»

Tādu simbolisku aktu pulkvedis Kentvels veltī ši kara piemiņai.

Viņš visu izstāsta Renātei, kura ar sievišķīgu nojautu saprot, ka viņam būs vieglāk, ja viņš būs izrunājis visu par pēdējo pasaules karu. Tie ir stāsti par operācijām, kurās piedalījās pats Hemingvejs — desanta izcelšana Norman-dijā, gājiens cauri Francijai, Parīzes atbrīvošana, asiņainās kaujas Šnēeifelā un Hirtgenas mežā. Viņš piemin draugus, kas palikuši tur, nemākulīgos ģenerāļus— politiķus, kas dzen ļaudis nāvē savas militārās neprasmes, muļķības, bezsirdibas dēļ. Ar pulkveža Kentvela muti Hemingvejs naidā piemin daudzus amerikāņu karavadoņus — kādu «politiķi mundierī, kurš visā savā mūžā ne reizi nav bijis ievainots un nekad nevienu nav nogalinājis, ja nu varbūt vienīgi pa tālruni vai uz papīra», par kuru Kentvels saka Renātei: «Ja gribi, iztēlojies viņu par mūsu nākamo prezidentu.» Citus Kentvels nosauc vārdos — Bedelu Smitu, Džordžu Patonu. Ar izsmieklu viņš runā par sabiedroto karaspēka galveno štābu: «Iztēlojies šo milzīgo vadības aparātu, kas atrodas tik tālu aizmugurē, ka ar to sazināties visvienkāršāk būs ar pasta baložiem. Bet, lai aizsargātu sevi, viņi veic dažādus pasākumus, un zenītartilērija droši vien notriektu baložus.» Un tālāk Kentvels atkal atgriežas pie šis tēmas: «Visā pasaules vēsturē nekad pavēlniecība nav sēdējusi tik tālu aizmugurē.»

Kentvels un līdz ar viņu arī Hemingvejs raksturo karu, kurā cīnījās amerikāņu armija, kā lielu biznesu. Stāstot par ģenerāli Bedelu Smitu, ka tas ir «liels veikalnieks, izprot politiku, pieradis apgrozīt lielu naudu», pulkvedis Kentvels nobeidz: «Un pašlaik armija ir vislielākais bizness pasaulē.»

Romānā skaidri izpaužas pretīgums, ko Hemingvejs juta pret Savienoto Valstu valdības pēckara politiku. Kenlvels ar rūgtumu runā par to, ka tagad viņš kā kareivis, kas pakļaujas pavēlēm, nedrīkst ienīst fašistus. Viņš zina, ASV valdošās aprindas iedveš savai armijai, ka krievi — tie ir iespējamie ienaidnieki, «tā ka mani kā karavīru gatavo cīņai pret viņiem». Bet pulkvedim Kentvelam ir sava pārliecība — tāda pati kā Hemingvejam: «Taču man viņi ļoti patīk, un es neesmu sastapis jaukākus ļaudis, viņi ir tādi paši kā mēs.»

Pulkvedis Kentvels neslēpj savu ienaidu pret fašistiem un to labvēļiem. Reiz viņš saka: «Es mīlēju trīs zemes un trīskārt zaudēju ... Divas mēs atguvām. Un mēs atgūsim arī trešo, resnais ēzeli ģenerāli Franko, tu, kas uz sava soliņa ar ārsta atļauju šauj mājas piles kavalērijas aizsardzībā... Mēs atgūsim, un viņi visi tiks pakarti ar kājām gaisā aiz benzīna tankiem.»

Tā romānā uzpeld atmiņas par Spāniju, kur fašisms uzvarēja un valdīja, taču Hemingvejam gribējās domāt, ka arī spāņu fašisti piedzīvos tādu pašu likteni kā Musolīni, kuru pakāra Milānā pie

benzīna tanka, un kā hitleriskās Vācijas valdošās virsotnes.

Hemingvejs neaizmirsa ar izsmieklu pieminēt arī savu bijušo paziņu no Spānijas kara laikiem Pačardi, kurš tur komandēja itāliešu brīvprātīgo bataljonu, bet tagad bija kļuvis par Itālijas kara ministru. Renegātus Hemingvejs necieta.

Šajā romānā, kurā ar lielu spēku izpaudās Hemingveja nostāja pret tiem, kas mēģināja izraisīt jaunu karu, viņš pilnīgi atklāti izteica savu nostāju pret Amerikas valdību, kuras priekšgalā tolaik bija prezidents Trumens, bijušais galantērijas preču tirgotājs ar tauriņveida kaklasaiti. Kad Renāte saka Kentvelam, ka viņš būtu lielisks prezidents, viņš atbild: «Prezidents? ... Taču nekad savā mūžā neesmu nēsājis tauriņveida kaklasaiti un nekad neesmu bijis neveiksmīgs galantērijas preču tirgotājs. Man nav tādu īpašību, kādas vajadzīgas prezidentam ... Neesmu arī bijis aizmugures ģenerālis ... Es nevaru būt cienījams valstsvīrs. Neesmu pietiekami vecs. Patlaban valdītājas ir padibenes. Tādi, kas salīdzināmi ar mielēm alus glāzē, kurā ielasmeitas sametušas cigaretes. Telpa vēl nav izslaucīta, un apdauzītās klavieres plinkšķina diletants.»

Darbs pie romāna gāja gausi un šad tad pavisam parītāka. 1949. gada jūnijā Finka Vihijā ierādās barons Fran-četti no Venēcijas, Baks Lenhems atlidoja no Vašingtonas, Hemingveja dēls Gregorijs no Kīvestas. Namatēvs tūdaļ noorganizēja jaunu zvejas ekspedīciju uz Bahamas salam.

lJec tam Hemingveju izsita no līdzsvara ziņa, ka kaut kada žurnāliste mēģina dabūt interviju no viņa mātes. Viņš iedomājās, ko visu varētu sarunāt šī vecā saniknotā sieviete, un viņu pārņēma šausmas. Viņš aizrakstīja mātei — ja tā kādreiz dos interviju par viņu, viņš pārtrauks sniegt tai materiālu pabalstu. Pie tam viņš atcerējās, ka reiz bija prasījis, lai māte pārdod pavisam nevērtīgus zemes gabalus Floridā, un māte viņam pateica, lai viņš nekad neiedrošinoties tai draudēt — viņa tēvs pašā viņu laulības sākumā reiz mēģinājis draudēt un pēc tam visu mūžu to nožēlojis. Galu galā viss nokārtojās — un māte nekādas intervijas netika devusi.

Septembrī uz Havannu atlidoja Arons Hočners, kurš jau bija kādreiz bijis pie Hemingveja žurnāla «*Cosmopolilan*» uzdevumā, lai pierunātu viņu uzrakstīt rakstu par literatūras nākotni. Hemingvejs to netika uzrakstījis, taču jaunais Hočners viņam iepatikās — un viņš ielūdza to atbraukt un atpūsties Havannē. Šoreiz Hočners bija atbraucis parunāt ar Hemingveju par jaunā romāna rokraksta pārdošanu žurnālam «*Cosmopolitan*» publicēšanai turpinājumos. Hemingvejs izveda Hočneru ar «Pilaru» jūrā un iedeva viņam izlasīt uzrakstītās romāna nodaļas. Hočners savās atmiņās stāsta, ka viņam bijis grūti lasīt, jo Hemingvejs stāvējis viņam aiz muguras un arī lasījis rokrakstu, komentēdams atsevišķas vietas un smiedamies, kad

pagadījusies labi izdevusies rindkopa.

Hočners atceras arī to, kā viņa pirmajā viesošanās reizē viņi ar Hemingveju sēdējuši bārā «Floridita», kur spēlējis orķestris — divi ģitāristi un vijolnieks, un Hemingvejs stāstījis viņam, ka reiz bārā ieradušies trīs ļoti pieklājīgi jauni džentlmeņi, kuriem sejās bijis rakstīts, ka viņi ir no Federālā izmeklēšanas biroja. Tad Hemingvejs aizsūtījis orķestrantiem zīmīti un tie rāvuši vajā dziesmiņu «Sveiciens dzimšanas dienā», visi barā sēdošie pievienojušies, un, kad viņi nodziedājuši «Sveicam dzimšanas dienā, dārgie FIB», šie zeļļi steigšus nozuduši.

Hočners apraksta arī to kompāniju, kas parasti pulcējās

pie galda Finka Vihijā. Tur bija Errera, ārsts, kurš atbrauca uz Kubu pēc tam, kad bija nosēdējis Spānijas cietumā par piedalīšanos karā republikas pusē; basks Duna-becija, tirdzniecības kuģa kapteinis, kurš ierādās Hemin-gveja mājās ik reizes, kad viņa kuģis pienāca Havannā; garīdznieks basks Andress ar iesauku Melnais Pops.

Drīz pēc Hočnera aizbraukšanas Hemingvejs beidzot atrada nosaukumu jaunajam romānam — «Pāri upei koku paēnā».

Septembra beigās Ernests un Mērija aizbrauca ar kuģi «Ildefransa» uz Eiropu. Parīzē viņi apmetās viesnīcā «Riča», Hemingvejs turpināja tur darbu pie romāna. Atlidoja arī Hočners, ko «*Cosmopolitan*» bija sūtījis, lai pasteidzinātu rakstnieku nobeigt romānu. Viņi kopā bieži gāja uz zirgu skriešanās sacīkstēm Oteijā, spēlēja totalizatorā.

Hemingvejam patika vadāt Hočneru pa Parīzi un rādīt tam vietas, kas viņam saglabājušās dārgā piemiņā no tur pavadītajiem jaunības gadiem. Viņš izstāstīja Hočneram daudz sīkumu par to laiku, kad viņš bija precējies ar Hedliju, atcerējās viņu nabadzību un to, cik viņi bijuši laimīgi.

Reiz viņš aizveda Hočneru uz kafejnīcu *«Closerie des Lilas»*, kur vēl strādāja vecie viesmīļi, kas viņu pazina no agrākiem laikiem, un ņēmās stāstīt, cik labi tie bijuši pret viņu un kā tie izlīdzējuši viņam atgadījumā ar Huana Miro gleznu «Ferma». Viņi ar Miro bijuši labi draugi, abi daudz strādājuši, taču ne viens, ne otrs neko nav varējis pārdot — Hemingveja stāsti atsūtīti atpakaļ līdz ar atteikumu, un Miro nepārdotās gleznas stāvējušas viņa studijā. Kada no šīm gleznām, Hemingvejs stāstīja, viņam iepatikusies, un viņš nolēmis katrā ziņā to iegādāties. Viņš uzstājis, lai aiznesot gleznu pārdevējam novērtēt. Pārdevējs to novērtējis par divsimt dolāriem, un Hemingvejs ar parakstu apsolījies samaksāt visu šo summu sešos paņēmienos. Vajadzējis stingri taupīt, un līdz pēdējai iemaksai viss gājis labi. Taču pēdējai iemaksai naudas nebijis, un pēc noteikumiem, ja Hemingvejs nokavētu kārtējo iemaksu, viņš zaudētu gleznu līdz ar visu iemaksāto naudu. Tajā diena viņš aizgājis uz kafejnīcu *«Closerie des Lilas»* drūms kā mākonis. Bārmenis jautājis viņam, kas noticis. Hemingvejs

izstāstījis. Tad bārmenis sačukstējies

ar viesmīļiem — un viņi bez kavēšanās savākuši vajadzīgo summu.

Tagad, ar smīnu piebilda Hemingvejs, šī glezna apdrošināta par diviem tūkstošiem dolāru.

Pastaigas pa rudenīgo Parīzi, turklāt vēl ar tik vēlīgu klausītāju kā Hočners, Hemingvejam uzjundīja daudz atmiņu, un varbūt tieši tolaik viņam radās doma kādreiz uzrakstīt grāmatu par savu jaunību Parīzē, par visiem tiem cilvēkiem, ko viņš toreiz pazina.

No Parīzes viņi ar mašīnu brauca uz Francijas dienvidiem. Hočners pavadīja viņus līdz Nīcai. Viņam šis brauciens bija vai vesela universitāte: Hemingvejs, sēžot mašīnas priekšējā sēdeklī, stāstīja viņam un Mērijai par tām Francijas pilsētām, kurām viņi brauca cauri, par franču mākslu, par franču virtuvi, par vīniem, paražām. Viņi izbrauca cauri Provansai.

Tālāk viņu ceļš veda uz Venēciju.

Tur viņi atkal nokļuva savu titulēto draugu sabiedrībā. Barons Frančetti atbrauca no Kortinas d'Ampeco salikties ar viņiem, grāfs Karlo Kehlers veda viņus medībās uz savu muižu. Viņi atkal sastapās ar Adrianu Ivančiču, dzīvoja Grili viesnīcā, gaja iedzert Harija bārā.

Kad uzsniga sniegs, viņi aizbrauca uz Kortinu d'Ampeco, kur Mērija slēpoja un Ernests atkal, tāpat kā kādreiz agrāk, no rītiem rakstīja gultā. Pēc tam viņš atgriežas Venēcijā un turpināja darbu, pārrakstot romānu «Pāri upei koku paēnā» un bez žēlastibas to īsinot.

No februāra žurnāls *«Cosmopolitan»* sāka iespiest romānu.

Martā viņi atgriezās Parīzē, turp aizbrauca arī Adriana Ivančiča mācīties franču valodu. Ernests un Mērija ielūdza Adrianu un viņas draudzeni Moniku Bošonu uz brokastīm «Ričā», un Hemingvejs pateica Adrianai, ka parādījis viņas zīmējumus Čārlzam Skribneram. Adriana nemaz nezināja, kas ir Skribners, un Ernests viņai paskaidroja, ka tas ir viņa izdevējs Amerikā. Viņš arī ieradīšoties Parīzē un brokastošot kopā ar viņiem. «Viņam patika tavi zīmējumi,» sacīja Hemingvejs, «es teicu, ka tos zīmējusi sieviete, viņš man neticēja. Re, kur viņš nāk! Tu pagaidām nesaki nekā. Nu, Čārlij,» viņš sacīja Skribneram, «kā ir ar apvāku?» Skribners apstiprināja, ka apvāks viņam patīk un ka viņš gribētu aprunāties ar mākslinieku.

Tad Hemingvejs sacīja, norādot uz Adrianu: «Te ii mākslinieks.» Visi sāka smieties, un Skribners atzinās, viņš patiešām neesot ticējis, ka sieviete varētu tā uzzīmēt. «Zīmējumi ir ļoti labi, bet sievietes parasti nelieto šādas krasas.» — «Redzi, kompanjon,» iesmējās Hemingvejs, līdz ar to pieņemot Adrianu par savu līdzstrādnieci, «tu esi uzvarējusi. Turklāt pati.. .»

Divdesmit otraja marta viņi ar kuģi aizbrauca uz Ņujorku, Adriana pavadīja viņus līdz Havrai.

Ņujorkā bija, kā arvien, trokšņaini, pie viņiem nāca daudz paziņu. NoHarvarda universitātes salikties ar tēvu atbrauca Patriks. Pusdienot pie Ernesta un Mērijas ieradās Marlēna Dītriha, sajūsmināta par romānā «Pāri upei koku paēnā» pirmajām nodaļām; viņa apgalvoja, ka esot greizsirdīga uz Renāti. Priecīga Hemingvejam bija negaidīta sastapšanas ar veco draugu Cinku Smitu, kurš šaja karji bija cīnījies kā ģenerāļa Okinleka štāba priekšnieks Āfrikā un tagad, atstājis dienestu, dzīvoja Īrijā. Smits, kas visu mūžu bija dienējis armijā, ar sajūsmu uzņēma romānu un bija pārsteigts, kā Hemingvejs varējis zināt tādus sīkumus, kas zināmi tikai atvaļinātiem virsniekiem.

Pinka Vihijā Hemingveju gaidīja trīs vēstules no Adrianus. Viņš tūlīt atbildēja, rakstīja, ka ik mirkli jūtot viņas prombūtni kopš tas dienas, kad viņi šķīrušies Havra.

Viņam bija ļoti skumji, viņš jutās iztukšots. Viņa sapīkums izpaudās demonstratīvos izlēcienos, kas nopietni aizvainoja Mēriju. Tā, piemēram, kādreiz, kad pie Mēri jas bija atbraukusi viņas pavecā māsīca un viņi bija norunājuši satikties elegantajā klubā «*Nautico*», Ernests lika viņām gaidīt gandrīz stundu un tad ieradās kopā ar pazīstamu Havannas prostitūtu, ko viņš bija iesaucis par Kse-nofobiju. Dāmām viņš paskaidroja, ka līdz nāvei noguris, lasot romāna slejas, bet Ksenofobija esot ne tikai jauna un svaiga, bet arī izsalkusi, tāpēc viņš ielūdzis to pusdienās.

Un atkal, kā arvien, viņš izbrauca tālu jūrā ar «Pilaru». Tur viņam uzbruka jauna liksta. Pirmajā jūlijā viņš pabeidza lasīt romāna slejas un viņi nolēma atzīmēt šo notikumu ar trīs dienas ilgu zvejas ekspedīciju. Ar otru kuteri brauca Errera. Jūra bija nemierīga, stūrmanis Gregorio spēji pagrieza «Pilaru» pretī lielam vilnim, un Ernests, zaudējis līdzsvaru, nokrita uz slapjā klāja, stipri atsizda-

mies ar pakausi pret dzelzs dzinteli. Par laimi, Errera ar savu kuteri bija tuvuma, viņš sniedza Ernestam pirmo palīdzību un apturēja asiņošanu. Tomēr vajadzēja atgriezties Havannā un sašūt brūci. Ķirurgi sacīja Hemingvejam, ka dzīvību viņam izglābis tikai viņa stiprais galvaskauss. Ernests drūmi norūca, ka viņu norūdījusi literatūras kritika.

Jokam bija savs pamats. Septembrī iznāca romāns «Pāri upei koku paēnā», un kritika to uzņēma visai nelabvēlīgi. Recenzenti rakstīja par Heiningveja talanta apsīkumu, par to, ka romāns vecmodīgs, banāls, tukšs. Tikai atsevišķi kritiķi pienācīgi novērtēja romānu Starp tiem bija Džons O'Hara, kurš rakstīja, ka Hemingvejs ir čempions, ar ko jārēķinās, un ka viņš ir «pats lielākais rakstnieks pēc Šekspīra nāves». So recenziju Hemingvejs aizsūtīja Adri-anai.

Par zināmu mierinājumu noderēja ari tas, ka viņš saņēma atzinīgas vēstules par romānu no trim ģenerāliem: no Bleiklija, kas 1944. gada beigās uzņēmās 4. divīzijas komandēšanu, no Dormana-

Smita un no Baķa Lenhema, kurš jūsmoja par to, kā Hemingvejs aprakstījis kauju operācijās pēdējā kara laikā, un arī par to, ka viņam bijusi drosme kritizēt tādu «svēto govi» kā feldmaršalu Mont-gomeriju.

Iepriecināja arī tas, ka, par spīli kritikai, romāna «Pāri upei koku paēnā» pardošana veicās lieliski un Holivuda gribēja iegūt tiesības ekranizēt romānu.

Un tomēr šie mierinājumi bija vāji, un garastāvoklis viņam bija pavisam nelādzīgs. Viņš kļuva viegii sakaitināms, bieži apvainoja sievu, nekautrēdamies pat viesu klātbūtnes. Nonāca pat tik tālu, ka viņš nosvieda šķīvi ar ēdienu uz grīdas, lamājās visnepieklājīgākajos vārdos.

Viņa smagais morālais stāvoklis vēl pasliktinājās, kad viņam sākās asas sāpes labajā kājā. Ārsts Errera mēģināja ārstēt viņu ar elektrību un masāžu, bet nekas nelīdzēja. Beidzot ar rentgena palīdzību noskaidrojās, ka sāpes rada vairākas metāla šķembas, kas palikušas ka ja pēc ievainojuma 1918. gadā. Redzams, kritiens uz «Pilaras» klāja šķembas sakustinājis un tās sākušas spiest nervu.

Sašutumu viņā modināja kāds muļķīgs notikums. Reiz viņš dzirdēja pa radio — pazīstamā labāko aprindu tenku-vācele Louela Parsonsa ziņoja saviem klausītājiem, ka Heiningveja laulības dzive irstot kādas itāliešu grāfienes dēj, kura atklati dzīvojot ar Hemingveju viņa mājā San Francisko de Paula. Hemingveja niknumam nebija robežu. Viņš vispār necieta avīžu kņadu ap savu vārdu, daudzas reizes bija atteicies dot interviju, sniegt kaut kādas ziņas no savas biogrāfijas. Tieši neilgu laiku pirms šī atgadījuma viņš bija noraidījis kāda laba drauga — Hārvija Breita no *«New York Times»* — priekšlikumu uzrakstīt viņa biogrāfiju. Viņš delikāti atbildēja Breitam, ka vēl neesot pienācis laiks rakstīt par viņu- kaut. ko noteiktu, daudzas sievietes vēl bija dzīvas, arī viņa māte un sievas.

Vispār dzīve Finka Vihijā 1950. gada septembrī un oktobri bija grūta un diezgan sasprindzināta.

25. NODALA VISAS UPES TEK UZ JūrU

Cilvēks nav radīts, lai ciestu sakāves. Cilvēku var iznīcināt, bet viņu nevar uzvarēt.

E. Hemingveļs, Sirmgalvis un jūra ■

Viss pārvērtās Finka Vihijā 28. oktobri, kad Havannā ieradās Adriana ar savu māti. Hemingvejs kopā ar Mēriju un Adrianas brāli Džanfranko, kurš tajā laikā jau bija apmeties Kubā, izbrauca ar «Pilaru» jūrā sagaidīt kuģi. Viņi salutēja viesiem ar sirēnu un saucieniem: «Kuba sveic jūs! Satiksimies ostā!»

Adrianai ar māti ierādīja mazu mājiņu piecdesmit metrus no Finka Vihijas. Un no jauna mājās sāka mutujot dzīve. Sākās zvejas ekspedīcijas, braucieni uz klubu, kur tika rikota baložu šaušana, gājieni uz bāru «Floridita».

Paturēdams prātā tenku cienītājus, Hemingvejs izturējās ļoti piesardzīgi, nedejoja ar Adrianu, nekādi neizrādīja savas attiecības ar viņu.

Adrianai ļoti iepatikās Tornis, ko Mērija bija uzcēlusi Ernestam. Pirmajā stāvā tur mājoja liels daudzums kaķu, mājas saimnieka mīluļu; otrajā stāvā bija iekārtots kabinets Hemingvejam, kur viņš strādāja ļoti reti, viņam labāk patika rakstīt savā guļamistabā. Šā sniegbaltā Torņa trešajā stāvā Adriana zīmēja. Reizēm Hemingvejs uzkapa augšā pie viņas, apskatīja viņas zīmējumus, palasīja viņai dažas lappuses no jaunā romāna rokraksta.

Kādreiz viņš lūdza Adrianu aizbraukt viņam līdzi mašīnā uz Kohimaru, zvejnieku ciematiņu netālu no Finka Vihijas. Adrianai tajā dienā bija nolikta satikšanās ar kādu kubieti, kas viņai patika, taču viņa juta Tēta lūgumā kaut ko viņam svarīgu un brauca. Mašīnā viņa jautāja: «Kas man jādara Kohimarā?» — «Nekas,» atbildēja Hemingvejs. «Tev tikai jāpaskatās kopā ar mani uz okeānu. Man vajag paskatīties uz okeānu kopā ar tevi.» Un tad Adriana saprata, ka viņš pārdzīvo kaut kādu svarīgu mirkli. Mazajā Kohimaras līcī lija lietus, vējš plosīja palmu galotnes. Viņi ilgi stāvēja klusēdami un raudzījās okeāna tālē, uz klijām, kas bija apsēdušas haotiski izslē-

jušās klintis, uz zvejniekiem, kuri strādāja, noliekušies pār tikliem. Pēkšņi vējš norima. Adriana nezināja, cik ilgi viņi bija tā stāvējuši. Tētis pateica viņai tikai vienu vārdu: «Paldies,» — bet viņam mirdzēja acis. Tāpat klusēdami viņi atgriezās mājās.

Decembra sākumā Hemingvejs ķērās pie darba. Viņš juta, ka atkal var un grib rakstīt. Vēlāk viņš sacīja Adri-anai, ka par to jāpateicas viņas klātbūtnei. Trīs nedējas viņš strādāja milzīgā sasprindzinājumā un uz Ziemsvētkiem paziņoja, ka pabeidzis vienu no trim grāmatām par jūru. Sīs trīs grāmatas viņš pagaidām nosauca «Jūra jaunībā»,

«Tālumā no jūras» un «Jūra dzīvē». Hemingvejs sacīja, ka pie tās dajas, ko viņš sauca «Jūra jaunībā», viņš neesot pieskāries kopš 1947. gada, tāpēc var pieņemt, ka viņš ar to domājis romāna «Edems» uzmetumu. Tai daļai, ko viņš pabeidza 1950. gada decembrī, bija dots pagaidu nosaukums «Tālumā no jūras». Tās varonis bija amerikānis Tomass Hadsons, kas ar savu ārieni, izturēšanos un biogrāfiju stipri atgādināja pašu Hemingveju, un varoņa bijušajai sievai bija daudzas Hedlijas iezīmes. Par trešo daju — «Jūra dzīvē» — viņš sacīja, ka tā izveidojusies viņam galva jau pirms sešpadsmit gadiem, taču viņš vēl neesot mēģinājis to uzrakstīt.

Ziemsvētki pagāja jautri, sabrauca daudz draugu. Atbrauca dēls Palriks ar jauno sievu, Gregorijs ar savu meiteni, starp viesiem bija Harijs Kūpers un vēl dažas kinozvaigznes.

Hemingvejs mēdza sacīt Adrianai, ka viņiem labi strādāt kopā, ka viņi esot veci kompanjoni. Viss beidzās ar to, ka viņi noorganizēja «Baltā torņa biedrību». Par biedrības goda biedriem k|uva Mērija, kura bija žurnāliste, Adrianas brālis Džanlranko, kas bija uzrakstījis stāstu par karu, četrdesmit kaķu, kas dzīvoja Torni, un Melnais suns, kuru uzņēma tāpēc, ka tas bija simpātisks. Par biedriem uzņēma arī Hariju Kūperu, tāpēc ka viņš bija draugs un tāpēc ka viņam neveicās baložu šaušanā, Marlēnu Dītrihu un Ingrīdu Bergmani, par kurām Tētis sacīja, ka tās esot «dižas sievietes». Biedrības biedriem bija savi nolikumi: jābūt simpātiskiem, jābūt radošiem māksliniekiem (no šī pienākuma bija atbrīvoti vienīgi kaķi un Melnais suns), jāpalīdz citcitam.

Biedrības dibinātāji strādāja tikai no rītiem. Adriana zīmēja, Tētis rakstīja. Pēc tam viņi kopā ar Mēriju devas

peldēties baseinā vai šaut baložus, vai arī izbrauca ar «Pilaru» zvejot.

Kad Ziemsvētki bija pagājuši un viesi aizbraukuši, He- ļ mingvejs atkal ar prieku atgriezās pie savas rakstāmpults, pie kuras parasti strādāja. Šoreiz viņš rakstīja par vecu zvejnieku, kas noķer tālu jūrā milzīgu marlinu, ilgi ar to ' cīnās un paliek šajā cīņā uzvarētājs. Taču haizivis noēd viņa marlinu. Šo sižetu viņš jau bija izmantojis 193G. gadā žurnālam «*Esquire*» rakstītajā tēlojumā «Zilais ūdens». Daudzus gadus šis notikums bija slēpies kaut kur viņa atmiņas dzīlēs, taču viņš pats zināja, ka reiz to uzrakstīs. Un nu šis laiks bija pienācis.

Tagad viņš pazina Kohimaras zvejniekus, tie bija viņam tuvi draugi, viņš zināja, kā tie dzīvo, pazina to ģimenes, zvejoja kopā ar tiem lielās jūras zivis, iedzēra ar tiem «Terasē» — mazā zvejnieku krodziņā, kur pie sienām sakārtajās fotogrāfijās bija redzamas pašas lielākās zivis un tie zvejnieki, kuriem bija izdevies tās nozvejot, stundām klausījās to stāstos par jūru un par zivīm.

Tagad viņš pazina arī jūru, pavadījis uz tās tik daudz neaizmirstamu, saspringtu dienu un nedēju, zināja lielo jūras zivju

paradumus, prata šīs zivis zvejot.

Vēlāk Hemingvejs intervijā Džordžam Plimptonam sacīja, ka stāstam «Sirmgalvis un jūra» varētu but arī vairāk par tūkstoš lappusēm, šajā grāmatā savu vietu varētu atrast ikviens ciemata iedzīvotājs, visi tie paņēmieni, ar kādiem viņi pelna sev iztiku, kā viņi dzimst, mācās, audzina bērnus. «To visu,» viņš sacīja, «lieliski aprakstījuši citi rakstnieki. Literatūrā jūs ierobežo tas, kas apmierinoši padarīts iepriekš. Tāpēc man vajadzēja pacensties uzzināt vēl kaut ko. Pirmkārt es mēģināju izlaist visu, kas nebija nepieciešams, lai sniegtu savu pieredzi lasītājiem tā, ka pēc izlasīšanas tā kļūtu par daļu no viņu pašu pieredzes un viņiem rastos priekšstats, ka viss patiešām tā noticis. To ļoti grūti panākt, un es pie tā ļoti daudz esmu strādājis. Katrā ziņā, īsi izsakoties, šoreiz man ir veicies kā nekad, man ir izdevies pilnībā sniegt savu pieredzi, pie tam tādu pieredzi, kādu neviens nekad nav sniedzis. Man laimējās — man bija labs sirmgalvis un labs zēns, bet pēdēja laikā rakstnieki ir aizmirsuši, ka tādi eksistē. Turklāt okeāns ir pelnījis, ka par to raksta tāpat kā par cilvēku. Tā ka arī tādā ziņā man ir veicies.»

Viņš pats brīnījās par to, cik viegli un vienkārši biļa

rakstīt šo grāmatu. Viss bija skaidrs, viņš zināja, ko kura brīdī darīs viņa sirmgalvis, par ko tas domas, kā izturēsies zivs.

1951. gada 17. janvārī viņam jau bija uzrakstīti 6 tūkstoši vārdu. Sestajā februārī Hemingvejs rakstīja Hārvi-iam Breitam, ka viņš strādājot kā buldozers — pēdējo sešpadsmit dienu laikā rakstījis pa tūkstoš vārdiem dienā, bet viņa parastā darba norma nepārsniedza piecsimt vārdu.

Tajā dienā Adriana un viņas māte aizlidoja ar lidmašīnu uz Savienotajām Valstīm. Kāds no paziņām bija atsūtijis Adrianas mātei rakstu no kādas franču avīzes, kurā bija mājiens uz to, ka Hemingveja Renāte esot Adriana Ivan-čiča. Māte izbijās un pasteidzās aizvest savu meitu tālāk no Hemingveja.

Kādu laiku pēc viņu aizbraukšanas Ernests rakstīja Ad-rianai: «Ja es spēšu labi rakstīt, tad par Tevi un par mani runās simtiem gadu, tāpēc ka mēs esam grūti un labi strādājuši kopā. Daži domās diezin ko, taču tikai Tu un es zinām patiesību un to paņemsim līdzi kapā. Varbūt man nevajadzēja Tevi satikt. Varbūt Tev tā būtu bijis labāk. Varbūt man nevajadzēja satikt Tevi Latizanā lietū. Taču paldies dievam, ka es ieraudzīju Tevi, kamēr Tu nebiji vēl pavisam izmirkusi. Zini, Meitiņ, viss būtu bijis tieši lapat, ja arī es nebūtu uzrakstījis grāmatu par Venēciju. Ļaudis tā kā tā butu ievērojuši, ka mēs vienmēr esam divatā, ka mēs esam laimīgi divatā un ka mēs nekad nerunājam neko nopietnu. Ļaudis vienmēr apskauž cita laimi. Bez tam viņi tomēr būtu ievērojuši, ka mēs strādājam kopā, ka strādājam nopietni, strādājām labi. Ļaudis vienmēr apskauž. tos, kas strādā nopietni un labi. Paturi

prātā, Meitiņ, ka vislabākais ierocis pret meliem ir patiesība. Nav vērts cīnīties pret tenkām. Tās ir kā migla, uzpūš spirgts vējš un aiznes to, un saule izžāvē ...»

Mērija aizlidoja kopā ar Adrianu un tās māti, lai paradini viņām Floridu.

Ernestam atkal sākās vientulības laiks, taču šoreiz viņš palika labā sabiedrībā — pie viņa bija viņa vecais Sant-jago, zēns un skaistā, lielā zivs. Un okeāns.

Sirmgalvis izbrauc jūrā viens. Jau astoņdesmit četras dienas viņš ar savu laivu ir braucis pa Golfa straumi un nav noķēris nevienas zivs. Pirmās četrdesmit dienas viņam līdzi braucis zēns, bet tad vecāki pasaka zēnam, ka

vecajam vīram tagad vairs neveicas, un liek zēnam braukt jūrā ar citu laivu.

Viņiem nācies grūti šķirties, tāpēc ka viņi viens otram pieķērušies. Zēnam taču bija tikai pieci gadi, kad vecais SanLjago pirmo reizi paņēma viņu līdzi jūrā un sāka apmācīt grūtajā zvejas mākslā. Zēns atnes vecajam ēdienu un no rīta pavada viņu uz jūru, palīdz aiznest zvejas piederumus līdz laivai.

Tajā dienā vecais vīrs bija nolēmis aizbraukt tālu no krasta; «viņš atstāja aiz sevis tuvā krasta smaržas un airēja pretī okeāna skaidrajai, dzestrajai agra rīta elpai». Vecais vīrs mīlēja jūru. Citi zvejnieki, jaunāki, runāja par jūru kā par plašumu, kā par sāncensi, reizēm pat kā par ienaidnieku. Bet vecais vīrs pastāvīgi domāja par jūru kā par sievieti, kas dāvā lielu labvēlību vai liedz to, un, ja atļaujas neapdomīgu vai nejauku rīcību, — neko darīt, tāda jau ir viņas daba.

Dažādas domas jaucās pa galvu vecajam vīram, kamēr viņš sēdēja laivā un pacietīgi gaidīja, kad piekodīsies zivs. Domāja par beisbolu, kas viņam patika. Bet lad viņš apsauca pats sevi — jadomā tikai par vienu, par to, kam viņš radīts. Un radīts viņš, lai zvejotu jūrā lielās zivis. Tā parasti sacīja par sevi arī Hemingvejs — ka viņš radies pasaulē tāpēc, lai rakstītu.

Kopš bērna dienām Hemingvejs mīlēja un izprata dabu — mežu, upi, jūru. Kopš pašiem pirmajiem viņa stāstiem par Niķa Adamsa bērnību viņu saviļņoja tēma par cilvēka vienību ar dabu, šī tēma izskanēja romānā «Un saule lec», tieši šai tēmai bija veltīta grāmata «Āfrikas zaļie pakalni». Viņš nīda domu par cilvēka atsvešināšanos no dabas, par to, ka kapitālistiskā civilizācija barbariski iznīcina dabas neskartību. Hemingveja ideāls bija cilvēks, kas organiski saliedējies ar dabu, izprot to un dabā jūtas brīvi, kā savā īstajā vidē. Tāds bija Niks Adamss, kas medīja Ziemeļmičiganas mežos, makšķerēja Bigriverā, tāds bija Džeiks Bārness, kas kopā ar Billu Gortonu jūsmoja par foreļu zveju kādā nomajā Spānijas nostūrī. Taču visu šo varoņu traģēdija bija viņu apziņas sašķelšanās, viņu saistība ar ikdienas dzīves niecību.

Viņiem visiem taču tikai reizēm izdevās izrauties pie dabas un just savu vienotību ar to.

Šoreiz stāstā par veco Santjago Hemingvejam izdevās atrast varoni, kas patiešām organiski saliedēts ar dabu,

ar jūru. Santjago dzimis tāpēc, lai brauktu jūra un zvejotu lielās zivis. Un, kad vislielākā zivs, kādu viņš jebkad redzējis, uzķeras uz āķa, sirmgalvis sarunājas ar to kā ar lidzlgu būtni, ko viņš mīl, saprot, žēlo, bet kas viņam tomēr jāuzvar.

Zivs kā velkonis aizvelk viņa laivu tālu okeānā. Paiet diena un nakts, un zivs vēl arvien velk laivu nepagurstot. «Tā ir brīnumaina, pavisam dīvaina Zivs,» domā sirmgalvis, «dievs vien zina cik viņai gadu. Nekad man nav gadījusies tik stipra zivs. Un cik savādi viņa izturas! Varbūt viņa tāpēc nelēkā, ka ir loti gudra. Viņa taču pazudinātu mani, ja lēkātu vai no visa spēka rautos uz priekšu. Bet varbūt viņa jau vairākkārt uzķērusies uz āķa un saprot, ka tā viņai labāk cinilies par savu dzīvību. Ka gan lai viņa zinātu, ka viņai pretī stājies viens vienīgs cilvēks, pie tam vecs vīrs... Diezin vai viņa zina, ko dant, vai tikai izmisums dzen viņu uz priekšu tāpat kā mani?»

Vecais vīrs jūt savas saites ar šo skaisto zivi. «Zivs,» viņš saka, «es tevi ļoti mīlu un cienu. Bet es nogalināšu tevi, pirms iestāsies vakars.»

Ilgi turpinās vecā vīra cīņa ar zivi. Aukla iegriežas viņam plaukstās, kreiso roku sarauj krampji, un viņam stundām ilgi tā jāvingrina, lai tā atgūtu spēku, viņš stiprinās ar jēlu zivi, un viņam pat nav sāls, ar ko pasālīt šo pretīgo ēsmu.

Vecais atceras zēnu, kurš viņam būtu daudz palīdzējis, ja būtu pie viņa laivā, atceras, ko kādreiz sacījis zēnam — ka viņš ir savādāks par citiem, un nu ir pienācis laiks to pierādīt. «Viņš to bija pierādījis jau tūkstoš reižu. Un kas par to? Tagad vajadzēs pierādīt atkal. Katrreiz rēķins sākas par jaunu: lai viņš darīja ko darīdams, viņš nekad nemēdza atcerēties pagājušo.» Tā pamazām sāk attīstīties Hemingveja galvenā tēma par cilvēka vīrišķību un izturību.

Jau otro reizi pie debesīm iemirdzas zvaigznes, un vecais priecājas par tām kā par draugiem. «Arī zivs ir mans draugs,» viņš sacīja. «Tik lielas zivs es savā mūžā neesmu redzējis un neesmu pat dzirdējis, ka tādas ir. Bet man tā jānogalina. Cik labi, ka mums nav jānogalina zvaigznes! Padoma tikai: cilvēks diendienā mēģina nogalināt mēnesi! Un mēness no viņa bēg. Nu, bet ja cilvēkam vajadzētu katru dienu dzīties pakaļ saulei? Nē, teic ko teikdams, mums vēl ir laimējies... Cik labi, ka mums nevajag

nogalināt sauli, mēnesi un zvaigznes! Pietiek ar to, ka mēs iegūstam pārtiku no juras un nogalinām savus brāļus »

Galu galā vecajam izdodas pievilkt nokausēto zivi pie laivas, harpunēt to un piesiet pie laivas. Tagad viņš dodas tālajā atpakaļceļā. Bet tad viņam uzbrūk haizivis, no tālienes saodušas zivs asiņu smaku.

Pirmo haizivi viņš nogalina, bet tā aiznes līdzi viņa harpūnu. Un tad sirmgalvis saka visa stāsta galvenos vārdus: «Cilvēks nav radīts, lai ciestu sakāvi. Cilvēku var iznīcināt, bet viņu nevar uzvarēt.»

Un sirmgalvis cīnās pret haizivīm ar airi, rungu, rum-peli. Un tomēr haizivis aprij visu viņa lielo zivi, atstājot tikai asaku. «Labi būtu nopirkt kādu drusciņu laimes, ļa kaut kur to pārdod,» sacīja vecais. «Bet par ko gan es to pirktu?» viņš jautāja pats sev. «Par pazaudētu harpūnu, salauztu nazi vai sakropļotām rokām?»

Taču krastā viņu gaida zēns, kurš viņu mierina, sacīdams, ka viņi atkal kopā brauks jūrā un zvejos zivis. Bet bagātie tūristi, iedami garam šis milzīgās zivs skeletam, nekā nenojauš, nespēj saprast, kas noticis. Viņi nospriež, ka tas ir haizivs skelets.

Stāsts beidzas ar mierīgu akordu — sirmgalvis guļ savā būdā uz mutes, un viņa miegu sargā zēns. Vecajam vīram sapnī rādās lauvas. Tas bija labākais, ko viņš savā mūžā redzējis, kad jaunībā kalpoja par kuģa puiku un brauca uz Āfrikas krastiem. Katru nakti viņam sapnī rādijās Āfrikas garie zeltainie krasti, baltie sēkļi, uz kuriem nāca lauvēni un draiskojās tur ka kaķēni. Šis laimes tēls iet cauri visam stāstam, un ar to stāsts arī nobeidzas: «Sapnī viņš redzēja lauvas.»

Sirmgalvis atgriezās neuzvarēts, jo viņš bija uzveicis zivi, uzveicis sevi, savu vecumu, savu roku vājumu, savas sāpes. Viņš bija palicis uzvarētājs.

Septiņpadsmitajā februārī Hcmingvejs pabeidza stāstu Vēlēdamies pārbaudīt sevi, viņš iedeva draugiem izlasīt rokrakstu un satraukts gaidīja, ko tie sacīs.

Rokrakstu izlasīt viņš lūdza Čārlzu Skribneru, kurš februāra beigās bi ja atbraucis ar sievu ciemos pie viņa, Hoč-neru un vēl dažus draugus. Visi bija sajūsmā. Viņš aizsūtīja rokrakstu ari profesoram Karlosam Beikeram, kas ilgus gadus pētīja viņa daiļradi. Beikers atrakstīja, ka vecais Santjago viņam atgādinot karali Liru. Hemingvejs atbildēja, ka «Karalis Līrs» ir patiešām brīnišķīga luga, bet

piebilda, ka jūra bijusi jau ilgi pirms lam, kad Līrs bijis karalis.

Viņš bija pārpilns radošas enerģijas un, pabeidzis stāstu par veco Santjago, bez atelpas ķērās pie jauna darba. Un atkal par jūru. Pēc ieceres tai vajadzēja būt trešajai daļai triloģijā par jūru, un tas būtu tiešs turpinājums romānam, ko viņš pabeidza iepriekšēja gada Ziemsvētkos. Tā varonis atkal bija amerikānis Tomass Hadsons. Šoreiz romāna darbība norisinājās otrā pasaules kara laikā, darbības viela — jūra pie Bahamas salām. Sižetu veidoja nogremdētas nacistu zemūdenes ekipāžās vajāšana, redzams, tam pamatā bija pieredze, ko Hemingvejs guva, vajājot vācu zemūdenes 1942.—1944. gadā. Viņš pagaidām ta arī nosauca romānu — «Medības uz jūras», ar apakšvirsrakstu: «Jūra. Galvenās grāmatas Trešā daļa.»

Romānu «Medības uz jūras» viņš pabeidza 1951. gada 17. maijā,

divarpus mēnešu pēc darba sākšanas. Čarlzam Skiibneram viņš rakstīja, ka romāns pēc satura līdzīgs stāstam par veco Santjago, bet darbiba tajā risinās strauji, ar ļoti trāpīgiem dialogiem.

Tagad viņš uzskatīja, ka viņa iecerētā triloģija par jūru pati no sevis izaugusi līdz četrām daļām — par ceturto daļu kļuva stāsts par veco Santjago. Hemingvejs sacīja, ka katra daļa esot patstāvīgs darbs, bet vēlāk viņš atradīšot iespēju apvienot tas vienā veselā.

Kā parasti, pavadījis dažas brīvas dienas pēc romāna «Medības uz juras» pabeigšanas, viņš sāka rakstīt šīs Galvenās grāmatas pirmo daļu.

Darbs ritēja pilnā sparā, kad pienāca ziņa, ka Memfisā septiņdesmit deviņu gadu vecumā mirusi viņa māte. Uz bērēm viņš nebrauca, taču nāve bija samierinājusi viņu ar māti — un viņš pūlējās saglabāt to labā piemiņā.

Jūlijā Mērija aizlidoja uz ASV apciemot savus vecākus. Ernests rakstīja viņai gandrīz vai ik dienas, žēlodamies, ka jūtas vientulīgs bez viņas.

Viņš nolēma svinēt savu 52 gadu jubileju atkal uz «Pi-laras» atklātā jūrā. Viņš aizrakstīja Čārlzam Skribne-ram — ja ar viņu kaut kas notiktu, tad Skribners varot droši publicēt stāstu par sirmgalvi un jūru kā atsevišķu izdevumu. Tā pirmoreiz parādījās stāsta nosaukums, ko viņš vēlāk arī paturēja. Viņš apgalvoja Skribneram, ka Lielās grāmatas otrā un trešā daļa, sākot ar Tomasa Had-sona dzīvi pirms kara un beidzot ar viņa nāvi jūrā, esot

tik tālu, ka tās varot publicēt, bet. pie pirmās daļas, ko viņš pagaidām bija nosaucis «Sala un straume», vēl vajadzēšot krietni pastrādāt. Viņš rakstīja, ka tajā esot «lieliski gabali», kurus viņam ļoti negribētos mest ārā, taču tagad viņam esot skaidrs, ka šī daļa jāpārraksta, lai tā pēc stila un tempa atbilstu pārējām trim daļām.

Jūlijs Havannā bija neparasti karsts, un viņš kopā ar Gregorio Fuenlesu izbrauca ar «Pilaru» uz Puertoeskon-dido, kur vienmēr bija vēsāks nekā Havannā. Skribneram viņš rakstīja, ka tur zvejošot, peldēšoties, lasīšot, izgulē-šoties, ārstēšot savas plaušas un kajas ar nelielām pastaigām pa krastu un apkārtējiem pakalniem.

Kad viņš atgriezās Havannā, Mērija jau bija tur, taču gandrīz tūlīt pienaca telegramma, ka viņas tēvam konstatēts vēzis. Viņa atkal aizlidoja pie vecākiem.

Septembra beigās viņš saņēma vēsti, ka pēkšņā nāvē mirusi viņa bijusī sieva Polina. Otrs bēdigs notikums

1951. gada otrā pusē bija viņa vecā drauga Dina Krisliana Gausa nāve.

Tas bija rekorda gads nāves gadījumu skaita ziņā. Un viņam pat bija kauns, kā viņš izteicās, ka tieši viņam šis gads bijis tik ražens — viņš uzrakstījis Lielās grāmatas par jūru trīs daļas un strādāja pie ceturtās (pirmās pēc kārtās). Mēneša laikā viņš bija saīsinājis

rokrakstu no 485 lappusēm uz 305.

Jauno — 1952. gadu Hemingvejs sagaidīja kalnos, fermā, ko bija nopircis Adrianas brālis Džanfranko. Ernests tur gaja tālās pastaigās, medīja pērļuvistiņas. Pēc tam abi ar Mēriju devas lielā reisā ar «Pilaru» gar Kubas krastiem. Laiks bija ļoti labs, pūta viegla brīze, viņi cēlās līdz ar saules lēktu, zvejoja, peldējās, lasīja un gāja gulēt pusdeviņos vakarā. Tā aizritēja nedēļa, kamēr Mērija nepiezvanīja no kāda ciematiņa uz Pinka Vihiju, lai uzzinātu, vai viņiem nav pienākušas vēstules, un viņai atkal pateica bēdīgu ziņu — 11. februārī ar sirds lēkmi miris Čārlzs Skribners. Viņi tūlīt atgriezās mājās, un Ernests uzrakstīja vēstuli Čārlza atraitnei. Pēc viņa dārgā drauga nāves, viņš rakstīja, viņam vairs nav atlicis neviena, ar ko varētu apspriesties, kam uzticēties, ar ko apmainīties stipriem jokiem.

Tikmēr bija pienācis laiks izlemt, ko tad īsti darit ar stāstu par veco Santjago, kas jau gadu stāvēja rokrakstā. Kinorežisors Līlends Heiverds, kas atpūtās Havannā, iz-

lasījis stāstu, bija sajūsmā un izteica pārliecību, ka tas tūlīt jāpublicē kādā no žurnāla «L//e» numuriem. Heiverda jūsma pārliecināja Hemingveju, un viņš aizsūtīja rokrakstu Vollesam Meieram, ar kuru viņam tagad vajadzēja sadarboties Skribnera izdevniecības redakcijā, Viņš rakstīja, ka nedomājot analizēt stāsta labās īpašības vai trūkumus. Viņš bija pārliecināts, ka tas ir labākais, ko viņš savā mūžā uzrakstījis. Šis stāsts var kļūt par epilogu visam, ko viņš uzrakstījis, visam, ko viņš dzīvē uzzinājis vai pūlējies uzzināt. Viņu satrauca doma, vai Skribnera izdevniecība varēs publicēt tādu apjomā nelielu darbu. Arī citi rakstnieki taču publicē nelielas grāmatas, kādēļ gan viņu vajadzētu uzskatīt par dīkdieni tikai tāpēc, ka viņš nav uzrakstījis «Karu un mieru» vai «Noziegumu un sodu»?

Martā abi ar Mēriju atkal devās braucienā ar «Pilaru». Šīs ekspedīcijas laikā viņš uzrakstīja Meieram vēstuli, kurā paziņoja, ka vēl arvien domājot par grāmatas virsrakstu. Parasti viņam esot saraksts ar piecdesmit vai vairāk nosaukumiem. Kad viņš no rītiem pamostoties savā laivā, viņam galvā rodoties jauni varianti. Viņš rakstīja, ka nosaukums «Cilvēka vērtiba» būtu pareizs, bet pārāk pompozs. Veco nosaukumu «Jūra un dzīve» viņam arī negribētos atstāt. Vēstulē Meieram Hemingvejs atcerējās, ka agrāk, divdesmit sešu gadu vecumā, viņš uzrakstījis romānu «Un saule lec» sešas nedēļās; tagad, kad viņš divreiz vecāks, viņš pabeidzis «Sirmgalvi» astoņās nedēļās. Toreiz viņam nācies pilnīgi pārrakstīt romānu, taču pa šiem divdesmit pieciem gadiem viņš daudz ko iemācījies, un «Sirmgalvi» viņam vispār nav vajadzējis pārrakstīt.

Atsauksmes par stāstu deva lielas ceribas: Meiers ziņoja, ka «Mēneša grāmatu kluba» redaktors izlasījis rokrakstu un viņam tas paticis. Līlends Heiverds telegrafēja, ka runājis ar «Life» redaktoru un

izredzes esot labvēlīgas. Tas sevišķi iepriecināja Hemingveju — žurnāla «Li/e» tirāža bija pieci miljoni, un viņš sacīja, ka iegūt tādu daudzumu lasītāju esot lielāks gods nekā saņemt Nobeļa prēmiju.

Adrianai Ivančičai viņš rakstīja: «Pabeidzis darbu, es pamanīju, ka esmu uzrakstījis nevis vienu grāmatu par jūru (tik smagu, ka pacelt to nav iespējams), bet četras. Tas atvieglos manu dzīvi nākotnē. Visi izdevēji un vēl daži cilvēki, kas izlasījuši «Sirmgalvi un jūru», uzskata, ka ta

ir klasika. (Var nodomāt, ka os lielos. Bet tā nav, tāpēc ka to saku nevis es, bet viņi visi. Viņi apgalvo, ka grāmata atstājot apbrīnojamu, ļoti daudzpusīgu iespaidu. Pat tie cilvēki, kas mani nemīl, iespējams, pamatoti, un tie, kam nepatīk manas grāmatas, saka to pašu.) Ja tas viss patiešam ir tā, tad tas nozīmē, ka esmu izdarījis to, ko pūlējos iemācīties visu mūžu; tātad tā ir veiksme — un mums par to jāpriecājas. Taču man tas jāaizmirst un jācenšas rakstīt vēl labāk.»

Viņš ziņoja Adrianai, ka sācis rakstīt jaunu grāmatu — «par Mičiganu tālā pagātnē». Sacīja, ka tā ļoti sarežģīta savā iekšējā norisē, bet ārēji pavisam vienkārša. Sižets patiešam bija vienkāršs, pamatā bija stāsts par to, kā viņš, vel skolnieks būdams, medī gārņus uz Madezera. Mežsargi gaida Niķu Adamsu un viņa māsu, kuras prototips ir Ernesta māsa Sannija, kotedžā «Vindmira», lai sauktu pie atbildības par malu medniecību. Niks un viņa māsa, lai izbēgtu no soda, aiziet tālu mežā. Hemingvejam bija prieks atmiņas atgriezties savās jaunības dienās, turklāt tas bija sasprindzinājuma atslābums pēc grāmatām par jūru.

Viņš ziņoja Adrianai, ka taisas izpildīt savu Jaungada solījumu — rakstīt labāk, justies labi, būt labam pret apkārtējiem un izvairīties no rupjībām, egoisma un lieka nemiera.

Patiešām, dienas Finka Vihijā ritēja mierīgi. Ernests strādāja no rītiem, Melnais suns gulēja viņam pie kājām, bet vēlāk, kad viņi ar Mēriju sauļojās un peldējās baseinā, pavadīja viņu un noņēmās ar ķirzaku ķeršanu. Mērija bija apmierināta, ka Ernests ir mierīgs un viņam labs garastāvoklis.

Maijā viņš saņēma telegrammu no Līlenda Heiverda un sava advokāta Alfrēda Raisa, ka žurnāls «Li'/e» publicēs «Sirmgalvi un jūru» septembra numurā. Tā bija liela uzvara, jo *«Lite»* nekad agrāk tādus stāstus nebija publicējis. Ap septembri arī Skribnera izdevniecība gatavojās izdot grāmatu. Izdevniecības ieteiktais zīmējums apvākam viņam nepatika, un viņš telegrafēja Adrianai, lai viņa mēģina uzzīmēt apvāku. Adriana tūlīt ar aviopastu atsūtīja zīmējumu, kas Hemingvejam ļoti patika, un viņš rakstīja Adrianai, ka vēl nekad neesot tā lepojies ar viņu.

Hemingvejs gribēja veltīt šo grāmatu Mērijai un «Pila-rai», bet tad iedomājās par saviem mirušajiem draugiem un sacīja Mērijai, ka

gribētu veltīt to Čārlijam Skribneram
un Maksim Perkinsam. Mērija piekrita, ka tas būšot pareizi.

1952. gada t. septembrī iznāca žurnāla «Li/e» numurs, kurā bija publicēts viss stāsts «Sirmgalvis un jūra». Veiksme pārspēja visas cerības. Četrdesmit astoņu stundu laika bija pārdoti 5 miljoni 318 tūksoši 655 eksemplāri. Astotajā septembrī iznāca grāmata uzreiz 50 tūkstošu eksemplāru lielā tirāžā.

Kritika uzņēma stāstu piesardzīgi. Hārvijs Breils nosauca to par «ārkārtīgi vīrišķīgu». Džozefs Džeķsons apsveica autoru, kas radījis šo «mistēriju, kur cilvēks cīnās pret Likteni». Žurnāls «Time» rakstīja, ka jaunajā darbā nav nekā no «Hemingveja agrākās agresivitātes», un nosauca grāmatu par augstākās meistarības paraugu.

Taču vēl vairāk nekā preses atsauksmes Hemingveju iepriecināja lasītāju reakcija. Viņa itāliešu tulkotāja rakstīja viņam, ka raudājusi veselu nedēļu, lasīdama šo grāmatu. Finka Vihijā nenorima telefona zvani, pazīstami un nepazīstami cilvēki pateicās viņam. Trīs nedēļas pa pastu ik dienas pienāca astoņdesmit līdz deviņdesmit vēstuļu no viņa talanta cienītājiem, kuri apsveica viņu ar panākumiem.

Kāds no kritiķiem ņēmās meklēt «Sirmgalvī un jūrā» daždažādus simbolus. Hemingvejs pasmējās par šiem mēģinājumiem. Vēlāk intervijā žurnāla «Time» korespondentam viņš sacīja: «Neviena laba grāmata nekad nav uzrakstīta tā, ka simboli iepriekš izdomāti un ievietoti tajā. Tādi simboli lien ārā kā rozīnes no rozīņmaizes. Roziņmaize ir laba, bet vienkāršā maize labāka. «Sirmgalvī un jūrā» es pūlējos radīt reālu vecu vīru, reālu zēnu, reālu jūru, reālu zivi un reālas haizivis. Taču, ja esmu radījis tās pietiekami labi un pietiekami patiesi, tas var nozīmēt daudz ko.»

Atbildot uz apsveikumu savam draugam mākslas zinātniekam Bernardam Bērensonam, ar kuru viņš bija iepazinies Itālijā, Hemingvejs rakstīja: galvenais ir tas, ka šajā stāstā nemaz nav simbolisma. Bērensons savukārt uzrakstīja Skribnera izdevniecībai dažas rindas reklāmai. «Hemingveja «Sirmgalvis un jūra»,» viņš rakstīja, «ir idille par jūru, nevis par Bairona vai Melvila jūru, bet par Homēra jūru, un šī idille izteikta tādā pašā mierīgā un neatvairāmā prozā kā Homēra dzeja. Neviens īsts mākslinieks nenodarbojas ar simboliem vai alegorijām — un Hemingvejs ir īsts mākslinieks —, taču katrs īsts mākslas darbs

rada simbolus un alegorijas. Tāds ir ari šis nelielais, bet ievērības cienīgais šedevrs.»

Hemingvejs atteicās braukt uz Ņujorku baudīt savas veiksmes augļus. Viņam negribējās kņadas, veselas gūzmas cilvēku, ar kuriem vajadzētu sarunāties, iedzert, atbildēt uz viņu jautājumiem. Viņš sacīja, ka labāk palikšot Kubā un zvejošot milzu marlinus.

Drīz vien Līlends Heiverds piedāvājās uzņemt filmu pēc stāsta

«Sirmgalvis un jūra» ar Spenseru Treisiju galvenajā lomā. Hemingvejam vajadzētu konsultēt uzņemšanu un palīdzēt noķert marlinu. Principā viņš bija ar mieru, kaut gan līdz šim saskare ar kinematogrāfiju bija sagādājusi viņam vienīgi sarūgtinājumu. īsi pirms tam uz Amerikas ekrāniem ar lielu troksni bija parādījusies režisora Zanuka filma «Kilimandžāro sniegi», kas bija viņa stāsta vulgarizācija ar piekarinātām «laimīgām beigām». Hemingvejs, kas sapņoja par jaunu medību ekspedīciju uz Āfriku, kur bija pārcēlies dzīvot viņa dēls Patriks, sacīja sakarā ar Zanuka filmu, ka tīrot savu veco šauteni, ar kuru esot labi medīt degunradžus, bifeļus un viegli apbruņotas automašīnas, un, aizbraucis uz Mombasu, viņš ar šo šauteni došoties uz Kilimandžāro virsotni un sākšot tur «meklēt Zanuka Garu».

Pavasarī, kā arvien, Finka Vihija bija pilna viesu. Atbrauca arī Līlends Heiverds ar sievu un ar Spenseru Treisiju. Aktieris Hemingvejam iepatikās ar savu vienkāršību un inteliģenci. Viņš vadāja Spenseru Treisiju pa Kohima-ras ciematu, ieveda zvejnieku būdiņās, parādīja viņam veco zvejnieku Anselmo Ernandesu, kā tas guļ savā būdā, atgriezies pēc nakts zvejas.

1953. gada 4. maijā viņi bija izbraukuši ar «Pilaru» zvejā pie *Pinar del Rio* rifa, kad izdzirda pa radio paziņojumu, ka Hemingvejam piešķirta Pulicera prēmija. Vēlāk viņš stāstīja savam draugam Laionsam: «Kubas radio raidīja paziņojumu par prēmiju ik pēc piecpadsmit minūtēm. Es biju priecīgs, ka neesmu mājās un nav iespējas kaut ko nepiedienīgu pateikt, pa telefonu. Iedomājies, ja man būtu jautājuši, ko es par to domāju, un es būtu atbildējis, ka daudzi cilvēki — un arī es — būtu krietni priecīgāki, ja *Natlve Dancer* būtu uzvarējis derbijā. Bet tagad es gadus divus uzmanīšu savu nolādēto mēli — redzēsim, kas tur iznāks. Varbūt es kļūšu cienījams. Vai tas nebūs brīnišķīgi?»

26. NODAĻA ATKAL SPĀNIJA UN AFRIKA

Ja (u visu mūžu esi cītīgi vairījies no nāves, bet ari neesi ļāvis lai ņirgāties par tevi un uzlūkojis to, kā uzlūko skaistu padauzu ... tad var sacit, ka tu esi to pamanījis, tomēr tas vēl nenozīmē, ka tu to esi meklējis.

E. Hemingvejs, No vēstules

Tagad, pēc tādas uzvaras Hemingvejs varēja atļauties sev atpūtu. Viņš gribēja atkal pabūt Āfrikā, ieelpot tās smaržas, izjust satraukumu lielo zvēru medībās, kāpt Āfrikas plakankalnēs. Bernardam Bērensonam viņš rakstīja, ka nu jau trīs gadus viņš dzīvo jūras līmenī un tagad kāro «būt pakalnos».

Bez tam Hemingvejs ļoti vēlējās pa ceļam uz Āfriku pabūt Spānijā, paskatīties vēršu cīņas un parādīt tās Mērijai. Viņš šaubījās, vai viņu kādreiz laistu šajā zemē, kuru viņš pēc dzimtenes mīlēja vairāk par visām zemēm pasaulē. Un arī viņš pats neparko nebūtu braucis uz turieni, kamēr kaut vai viens no viņa draugiem sēdēja tur cietumā. Taču 1953. gada pavasarī viņa draugi, kas bija sēdējuši frankistu cietumos, jau bija brīvībā. Viņš aprunājās ar dažiem spāniešiem, kas dzīvoja Kubā, un tika nolemts, ka viņš ar godu var atgriezties Spānijā, ja, neatsakoties no tā, ko rakstījis, nerunās par politiku. Drošības labad Hemingveji paņēma līdzi Spānijas vēstnieka Londonā hercoga Migela Primo de Riveras vēstuli.

Viņi norunāja Havrā satikties ar Džanfranko Ivančiču, kurš tolaik bija aizbraucis no Kubas, un kopā ar to doties uz Spāniju. Par šoferi Džanfranko bija pieņēmis jautru puisi Adāmo no Udines. Neaizkavēdamies Parīzē, viņi brauca cauri Šartrai un tālāk pa Luāras ieleju.

Gaidāmā tikšanās ar Spāniju saviļņoja Hemingveju. Četrpadsmit gadus viņš nebija redzējis šo zemi. «Patiešām,» viņš vēlāk rakstīja, «man šie gadi daudzējādā ziņā atgādināja ieslodzījumu, tikai ne iekšā cietumā, bet ārpus tā.»

Irunjā viņiem vajadzēja šķērsot Spānijas robežu. Policijas inspektors ilgi pētīja viņa pasi.

— Vai jūs neesat rada rakstniekam Hemingvejam? — jautāja inspektors, neskatīdamies uz viņu.

— No tās pašas ģimenes, — atbildēja Hemingvejs.

Inspektors pārlapoja pasi, ielūkojās fotogrāfijā un jautāja:

— Jūs esat Hemingvejs?

Vajadzēja atzīties. Tad inspektors piecēlās, sniedza viņam roku un sacīja:

— Esmu izlasījis visas jūsu grāmatas, un tās man (oli patika. Tūlīt uzlikšu zīmogu jūsu dokumentiem un, ja vajadzēs, palīdzēšu jums muitā.

Un viņi bija Spānijā. Pamplonā noskaidrojās, ka istabas viesnīcā dabūt nav iespējams, un viņiem vajadzēja apmesties Lekumberijas pilsētiņā 25 jūdzes no Pamplonas un ik dienas agri no rīta braukt no turienes uz Pamplonu, lai paspētu tikt tur līdz septiņiem, kad vērši skrien pa ielām. Toties ceļš līdz Pamplonai bija viens no skaistākajiem Navarrā. «Kad traucies pa to ātrā mašīnā,» rakstīja Hemingvejs, «tad jūti lidojuma tīksmi.» Mērija vēlāk atcerējās, kā viņš izbaudījis priežu, dižskābaržu, milzu paparžu un mēļo viršu aromātu.

Pašā pirmajā dienā Pamplonā uz pilsētas laukuma, kad to no rīta laistīja, viņi satika Ernesta veco draugu Huanito Kintanu, kurš pēc pilsoņu kara bija zaudējis savu viesnīcu. Iestiprinājušies ar melnu kafiju, viņi devās uz arēnu, lauzdamies cauri blīvam pūlim. Kad viņi jau bija apsēdušies savās vietās, Hemingvejs atklāja, ka viņam izvilkts jaunais kabatas portfelis. «Spānijas lubākie kabatzagļi sabrauc uz šo fiestu,» viņš skumji sacīja. «Viņi visi strādā tikai pirmajā dienā, bet pēc tam pazūd no pilsētas.»

Tur, Pamplonā, viss bija tāpat kā agrākus gadus — raibais, spilgtais pūlis, stihiskā, dedzīgā un nepiespiestā jautrība. Šeit bija sabraukuši daudzi viņu paziņas un viņi visi izklaidējās kā prazdami. Krodziņā «Marselino» Džan-franko, apsējis sarkanu šalli, droši dziedāja itāliešu revolucionāru dziesmu, Kastīlijas laukumā viņi klausījās tautisko instrumentu — stabuļu orķestrus un priecājas par dejām, lejā pie upes izstaigāja zirgu un mūļu tirgu, uz kuru bija sabraukuši zemnieki no visas Navarras.

Hemingvejs uzskatīja, ka līdzjutēja vecumam viņš jau pāri un ir gandrīz atvēsis pret vēršu cīņām. Viņam tikai gribējās parādīt Mērijai īstu vēršu cīņu un pašam redzēt matadoru jauno paaudzi. Viņš pazina to tēvus, no kuriem

daudzi bija viņa draugi. «Esmu devis sev vārdu,» viņš rakstīja, «vairs nemeklēt jaunus draugus matadorus: pārak stipri esmu cietis viņu dēj un līdz ar viņiem, kad aiz bailēm vai pajāvības trūkuma, kas rodas no bailēm, viņi nespēja pieveikt vērsi. Pats esmu izjutis šīs nāves bailes, kad arēnā bija kāds no maniem draugiem, un, tā kā man par to nemaksāja un draugam palīdzēt nekādi nespēju, es nolēmu, ka ir muļķīgi sevi tā mocīt, turklāt vēl par savu naudu.»

Kā arvien pēc fiestas, jautrā, draudzīgā kompānija izira — draugi aizbrauca katrs uz savu pusi, un Hemingvejs un Mērija ar Adāmo pie stūres devās uz Madridi. Pabraukuši garām Burgosai, viņi nogriezās no galvenās maģistrālos pie Sepulvedas pilsētiņas un tālāk pie Segovijas un Sanildefonso, tajās vietās kalnos, kur notika romāna «Kam skanēs zvans» darbība. Mērija ierakstīja savā dienasgrāmatā: «Mēs uzkāpām

augstu Gvadaramas kalnos. Tā ir mežonīga granīta klinšu un biezu skuju un lapu koku mežu valstība. Sīki krūmi un papardes te bieži slēpj negaidītas alas. Lejā, pa labi no ce)a, zem neliela mūra tilla tek dzidra upīte. Te ir arī mežs, kas aprakstīts romānā «Kam skanēs zvans». Cauri kokiem redzama kaila kalnu virsotne, kur romānā Sordo cīnījās savā pēdējā kaujā, un uz tilta mēs atradām vietu, kur dinamīts izārdījis tā balsi us.

«Kā es priecājos, ka viss šeit izskatās tā, kā es aprakstīju,» čukstēja Ernests. «Mēs nolurējām visas šīs augstienes Bet viņi bija ieņēmuši trīs ceturtdaļas ceļa un izvietojušies pa labi no tā, lejā. Dažās vietās priekšējas līnijas atradās viena no otras nepilnu desmit metru attālumā.»»

Sešpadsmitajā jūlijā viņi jau bija Madridē. Hemingvejs nolēma, ka viņam noteikti jāapmetas viesnīcā «Floricla», tieši tai pašā istabā, kur viņš dzīvojis 1937. gadā. Viņš rakstīja Bakam Lenhemam — iekšēja balss viņam sacījusi, ka spānieši to sapratīšot un uzskatīšot par pareizu.

Madride viņam daudz ko atgādināja, šķita, šī pilsēta bija pilna ar bijušā rēgiem. Tajā pašā vēstulē Bakam Lenhemam viņš atcerējās, ka 1937. gadā Madridē nikna fran-kistu uzbrukuma laikā viņam vajadzējis laist urīnu uz ložmetēja «maksima» apvalka, kad tas no šaušanas pārkarsis, un urīna garaiņu smaka sajaukusies ar kailas pelēkās zemes putekļiem.

39 t

Viņi klaiņoja pa pilsētu, uzmeklēja viņam pazīstamās vietas. Hemingvejs ļoti noskuma par to, ka viņa iemīļotais bārs Madrides centrā pazudis, taču viņš mierināja sevi ar to, ka, tāpat kā agrāk, bija Cikotes bērs *Grart Via.*

Nākamajā rītā viņš aizveda Mēriju uz Prado muzeju. Viņa atcerējās, kā viņš tūdaļ ņēmies steigšus uzmeklēt savas iemīļotās Goijas, Breigela, Jeronima Boshas, Adrea del Sārto gleznas. Kopš tās dienas viņi katru rītu veltīja Prado, bet dienā devās uz vēršu cīņām.

Šoreiz vēršu cīņas risinājās tik neinteresanti, ka, atcerējās Hemingvejs, «par to nebūtu vērts pat runāt, ja nebijis kāds ievērojams apstāklis. Tieši tad mēs pirmoreiz ieraudzījām Antonio Ordonjesu.»

Jau pēc paša pirmā Ordonjesa kitē Hemingvejam kļuva skaidrs, ka tas ir liels meistars. Pirms daudziem gadiem Hemingvejs bija pazinis viņa tēvu Kaetano Ordonjesu, kas uzstājās ar vārdu Ninjo de la Palma, un romānā «Un saule lec» viņš to apraksta kā Pedro Romero. Pēc cīņas Hemingvejs saņēma no Antonio uzaicinājumu aiziet pie viņa viesnīcā «Jodli». Kā Hemingvejs vēlāk atcerējās, viņš toreiz sacījis pats sev: «Tikai nedomā atkal sadraudzēties ar matadoru, pie tam vēl ar tādu kā šis, tāpēc ka tu zini, cik viņš lielisks un kāds tev būs zaudējums, ja ar viņu kaut kas notiks.» Taču, par laimi, kā viņš pats

atzinās, viņš tā ari nebija iemācījies ņemt vērā pats savus labos padomus vai ieklausīties pats savos brīdinājumos. Viņš iegāja viesnīcas istabā pie Antonio. Vispirms viņu pārsteidza matadora acis. «Diezin vai ir pasaulē,» viņš rakstīja, «vēl otrs tāds acu pāris — spilgtas, jautras, melnas, puiciski nebēdnīgi piemiegtas.»

Antonio tūdaļ sāka izjautāt Hemingveju par savu tēvu un par to, vai viņš nav vājāks par tēvu. Ernests stāstīja viņam, cik lielisks matadors bijis viņa tēvs. Kopš tās dienas viņi kļuva draugi. Hemingvejs un Mērija kopā ar Antonio devās braucienā pa Spāniju — uz visām pilsētām, kur viņš uzstājās.

Tad viņu uzaicināja uz Antonio līgavas Karmenas brāļa Lūisa Migela Domingina lopu fermu. Tas bija skaists brauciens: «Tveicīgā Kastīlijas vasaras pusdienā, kad karsts vējš no Āfrikas sacēla salmu putekļu mākoņus virs ku-Jamkloniem ceļa malā, mēs apstājāmies pie mājas, no kuras vēdīja ēnas un vēsums.»

Taču vajadzēja steigties atpakaļ uz Parīzi, lai no turienes brauktu uz Maršēju un nenokavētu kuģi, kuram vajadzēja viņu nogādāt Mombasā.

Mombasā viņus sagaidīja vecais draugs Filips Persivals, kurš aizveda viņus uz savu fermu pie Mačakosas. Viņus pavadīja žurnāla *«Lite»* fotokorespondents Erls Teizcns. Tur viņi dabūja medību licenci un devās ceļā.

Ceļā viņi iepazinās ar Kenijas Imali-Laitokitokas rajona mednieku Denisu Zefiro, sadraudzējās ar to, kopā medīja degunradžus, lauvas, gnu, šāva lidojumā dažādus putnus, kas dzīvoja rezervātā. Hemingvejs pat aizstāja uz dažām nedēļām Denisu Zefiro viņa mednieka pienākumos, kad viņam vajadzēja aizbraukt uz Vīģu koku apmetni.

Hemingvejs ar prieku sāka iedzīvoties šajā jaunajā lomā. Viņš izskatīja vietējo iedzīvotāju sūdzības, kad, piemēram, kāds mednieks no masaju cilts bija ievainojis otru ar šķēpu, sadzina pēdas ziloņu baram, kas bija uzbrucis kādai kaimiņu plantācijai, medīja leopardu, kas bija pasācis apciemot kazas.

Viņš aizlidoja arī uz Tanganjiku pie sava dēla Patrika, kurš bija tur nopircis lielu fermu.

Par iepriecinājumu Mērijai, kurai arvien likās, ka viņa vēl maz redzējusi Āfriku, Hemingvejs kā Ziemsvētku dāvanu nolēma sarīkot ceļojumu uz Kongo. Viņi devās uz Nairobi un no turienes 1954. gada 21. janvārī izlidoja ar lidmašīnu «*Cessna-180*» un pilotu Roju Maršu. Vispirms viņi lidoja uz Vīģu koku apmetni, sameklēja no gaisa Denisa Zefiro apmetni, nometa viņam vēstuli ar veiksmes novēlējumu, pārlidoja pāri Riftvelijai, tad uz Neitrona ezeru, kura krastos ganījās bifeļu bari, pēc tam pagriezās uz Ngorongoro krāteri, kur ieraudzīja vairākus tūkstošus gnu, kongoni un citu sugu antilopu.

Pēc tam viņi lidoja virs Serengeti līdzenuma, kur Hemingvejs

kādreiz bija medījis kopā ar Polinu, nolaidās mazajā Mvanzas pilsētiņā uzņemt degvielu un tālāk lidoja pāri Viktorijas ezeram un Ruanda-Urundi. No augšas redzēja daudzus iezemiešu ciemus ar konusveida būdiņām. Kostermansvilas pilsētā pie neparasti skaistā Kivu ezera viņi nolaidās un no rīta lidoja tālāk uz ziemeļiem. Viņi lidoja starp diviem vulkāniem, kas darbojās, aplūkoja Ruvenzori grēdu, ko tūristi iesaukuši par «Mēness kalniem», un apstājās Entebes pilsētiņā.

No turienes viņi agrā rītā izlidoja uz Alberta ezeru. No gaisa labi varēja redzēt, kā zvejnieki met tīklus no laivām,

kas izdobtas no vesela koka stumbra. Tālāk viņi lidoja gar Balto Nīlu un Merčisona ūdenskritumu. Pa ceļam viņi redzēja daudz begemotu un ziloņu un pat jauktus ziloņu un bifeļu barus. Upes krasts bija kā nosēts ar krokodiliem. To bija milzīgs daudzums, cits par citu ne tikai garāki, bet arī resnāki.

Pariņķojuši virs gleznainā Merčisona ūdenskrituma, kur Mērija uzņēma vairākas filmas, viņi nolēma atgi iezties Entebē, lai atpūstos un attīstītu filmas.

Kad ūdenskritums palika iesānis, viņiem ceļā gadījās bars lielu putnu — melnbalto ibisu. Tāds putns viegli varēja izsist priekšējo stiklu tik mazai lidmašīnai kā *«Cessna-180»*. Tāpēc Rojs Maršs spēji nopikēja lejā zem putnu bara. Un tajā mirklī lidmašīna vispirms ar propelleru, pēc tam ar astes plākšņiem atsilās pret pamestas telegrāfa līnijas vadiem. Uz kādu brīdi lidmašīna zaudēja līdzsvaru, un, kaut arī Rojs Maršs kaut kā tika galā, vajadzēja nekavējoties nolaisties. «Mēs varējām, protams,» vēlāk raksti ja Hemingvejs, «nolaisties tieši tajā vielā, kas bija zem mums un ko Anglijas karaliskās flotes lidotāju žargonā sauc par «dzirdinātavu». Taču «dzirdinātavā», ko mēs ar Roju uzmanīgi apskatījām, bija pārāk daudz krokodilu, tā ka nolaisties tur nebutu visai lietderīgi.»

Tāpēc Rojs Maršs spēji nogriezās pa kreisi un nosēdās krūmu biezoknī. Atskanēja avārijās parastā lūstoša metāla šņirkstoņa. Hemingvejs ar Roju izvilka Mēriju no lidmašīnas un sāka aplūkot apkārtni, lai atrastu vietu, kur apmesties. Tuvumā bija divas ziloņu takas, un viņi sameklēja augstieni ar klinti, kur neviens zilonis nespētu piekļūt. Tur viņi saplūca zāli un ierīkoja guļas vietu Mērijai, kuru mocija stipras sāpes — kā vēlāk noskaidrojās, viņai bija lauztas divas ribas, — savāca malku ugunskuram, tad Rojs aizgāja uz lidmašīnu un pārraidīja pa radio nelaimes signālu. Viņi pārskatīja savus produktu un dzeramā krājumus, bija pamats domāt, ka var paiet vairakas dienas, kamēr viņus sameklēs.

Nakts bija ļoti auksta, bez tam viņu apmetnei reizrei-zēm tuvojās milzīgi ziloņi.

Rītausmā Rojs Maršs aizgāja uz ūdenskritumu pēc ūdens, bet Hemingvejs uzmanīja, lai neapdziest ugunskurs, kas noderētu par

signālu garām lidojošām lidmašīnām. Vajadzēja salasīt sausu malku, un tas bija diezgan bīstami,

jo, izdzirduši lūstošo zaru vismazāko brikšķlti, ziloji saka skaļi un izaicinoši taurēt.

Vienā tādā rīta gājienā pēc malkas Ernests novirzījās sāņus no apmetnes, ieraudzījis labu koku ar sausiem zariem. Taču, tik tikko nolauzis zaru, viņš izdzirda ziloni brīdinoši ierēcamies. Viņš paskatījās uz to pusi, no kuras bija dzirdama šī skaņa, un pēkšņi ieraudzīja upē kuteri. Pilināja mirklī viņš baidījās, vai tā nav tikai mirāža, un pasauca Mēriju, taču taja bridi kuteris nozuda aiz zemesraga. Mērija apšaubīja viņa redzējumu, tomēr kuteris atkal parādījās. Viņi signalizēja, un kuteris piestāja pie krasta. Noskaidrojās, ka šis kuteris dodas kārtējā reisā ne biežāk kā reizi mēnesī un šeit nokļuvis tikai laimīgas sagadīšanās pēc — kāds angļu paris atzīmēja ar šo braucienu savas zelta kāzas. Bija ari viņu meita ar viru, pazīstamu ķirurgu Makadamu. Hemingvejs ar zīmēm parādīja atbraucējiem, ka pieiet pie apmetnes, lai neuzdurtos ziloņiem, viņi ar pūlēm uzkāpa augšā un aizveda Mēriju uz kuteri, bet Hemingvejs palika gaidīt Roju Maršu. Tikmēr no jauna parādījās ziloņi, un Hemingvejs, kuram bija izmežģīta labā roka, ar grūtībām uzrāpās uz klints, ko viņi bija izraudzījuši par patvērumu Mērijai. Kāda ziloņm-īte neatlaidīgi mēģināja aizsniegt viņu ar snuķi, katrā ziņa ne jau draudzīgos nolūkos. Nācās mest ar kreiso roku akmeņus, lai atgaiņātos. Galu gala zilonienes aizgāja projām, Rojs Maršs atgriezās, un viņi devās uz kuteri, tika pacelts enkurs, un kuteris aizbrauca lejup pa upi uz Alberta ezeru pie Batiēbas.

Tas jau bija patīkams ceļojums. Ķirurgs Makadams izmeklēja Mēriju, konstatēja, ka lauztas divas ribas, taču vispārējais stāvoklis labs — un viņa jau atspirgusi no šoka. Tagad varēja papriecāties par krokodiliem, kas vairs nebija bīstami, par ziloņiem, kuri nāca pie upes dzert, par putnu bariem virs Alberta ezera ūdens klaida.

Batiēba bija mazs, ne ar ko neievērojams ciematiņš ezera krastā. Tur viņi satika lidotāju Kārtraitu, kurš jau veselu dienu meklēja viņus ar savu lidmašīnu *«Uavilland Rapide».* Visā pasaulē jau bija zināms par Hemingveja un viņa sievas bojā eju — kāds lidotājs, lidojot Merčisona ūdenskrituma rajonā, bija ieraudzījis sadragatu lidmašīnu, pie kuras neviena nebija, un paziņojis par to pa radio, piemetinādams, ka, acīm redzot, neviens nav palicis dzīvs.

Kārtraits uzņēma Hemingveju, Mēriju un Roju Maršu

savā lidmašīnā, lai nogādātu viņus Entebē. Nosēšanās laukums Baliēba īstenībā bija ciņains lauks. Paceļoties gaisā, lidmašīna maksimālā ātrumā drāzās pa šo lauku, lēkādama no ciņa uz cini kā meža kaza. Pēkšņi šī ierīce, kura, kā rakstīja Hemingvejs, vēl arvien tika uzskatīta par lidmašīnu, ar rāvienu pacēlās gaisā, pie kam tas nepavisam nenotika viņas vainas dēļ. Tas viss ilga dažas sekundes, pēc

tam mašīna nogāzās zemē. Atskanēja mums visiem jau pazīstamā lūstoša metāla šņirkstoņa. Un tūlīt uzliesmoja labās puses motors, liesmas pārsviedās uz benzīna tvertni, kas atradās labajā spārnā.

Hemingvejs, kurš sēdēja pakaļgalā, ar plecu un galvu atgrūda vaļā iesprūdušās durvis un izlīda uz kreisā spārna, kas vēl nedega. Rojs Maršs izsita logu, izlīda pats un izvilka Mēriju, pēc tam izlīda arī Kārtraits. Viņi steigšus atgāja nostāk no degošās lidmašīnas. Ernestam galva bija sadauzīta un asiņoja, Mērijai savainots celis.

Atceroties to aprakstā, ko viņš aizsūtīja žurnālam *«Look»* un ar humoru nosauca par «Ziemsvētku dāvanu», Hemingvejs rakstīja: «Daudzi cilvēki un daži avīžu līdzstrādnieki man ir jautājuši: par ko domā cilvēks savā nāves stundā (diezgan retoriska frāze)? Ko jūt cilvēks, kad lasa nekrologu pats sev?... Es varu godīgi pateikt, ka tajos mirkļos, kad lidmašīna tiek sadragāta un deg, cilvēka domas ir aizņemtas ar tīri praktiskiem jautājumiem. Visa viņa dzīve nemaz neaizzib viņam gar acīm kā kinofilmā, viņa domas darbojas tīri praktiskā virzienā. Iespējams, ka ir cilvēki, kuriem visa dzīve aizzib gar acīm, taču es savā mūžā pagaidām nekā tāda neesmu pārdzīvojis.»

Policists Viljamss ar sievu aizveda viņus mašīnā uz Masindi. Vajadzēja braukt vairāk nekā piecdesmit jūdzes. Hemingvejs rakstīja, tas bijis pats ilgākais brauciens viņa mūžā un viņš esot pārliecināts, ka arī Mērijai tas nelicies īss. Masindi viņus sagaidīja ar sajūsmu vietējie iedzīvotāji un daži piloti, kuri, tāpat kā Kārtraits, bija meklējuši viņu mirstīgās atliekas. Vietējais ārsts afrikānis steigšus izmeklēja viņus, noskuva Hemingvejam galvu un uzlika plāksterus, kas viņam piešķīra, pēc viņa paša vārdiem, mēreni sensacionālu izskatu. Ārsts pārsēja Ernestam arī kāju, kas bija sākusi strutot. Mērija aizsūtīja telegrammu saviem vecākiem.

No Masindi viņus atkal tāpat mašīnā nogādāja uz En-tebi. Tas bija ilgs un garlaicīgs ceļojums — simt jūdžu

pa putekļiem. Aprakstā «Ziemsvētku dāvana» Hemingvejs stāstīja par savām pārdomām šā ceļa laikā un pieminēja izdaudzināto senatoru Makartiju, kas «vajāja visus īsteni amerikāniskā dzīves veida ienaidniekus». «Vispirms,» viņš rakstīja, «es nožēloju, ka, abām lidmašīnām avarējot, pie mums nebija senatora republikāņa no Viskonsinas štata Džozefa Makartija. Mani, tāpat kā ikvienu citu, vienmēr ir interesējusi redzamu sabiedrisku darbinieku izturēšanās kritiskos brīžos; un tā es nodomāju, diezin kā senators Ma-kartijs būtu izturējies, ja viņš kaut ko tādu būtu piedzīvojis... Un es jautāju pats sev: vai viņš, uz laiku zaudējis savu senatora neaizskaramību, būtu pasargāts no visiem tiem dažādajiem zvēriem, kuru vidū mēs nesen atradāmies? Sī doma nodarbināja manu satraukto prātu kādas desmit, divpadsmit jūdzes, pie kam, jāatzīstas, tā sagādāja man krietni daudz prieka.»

Entebē viņus sagaidīja aviosabiedrības pārstāvji, kas bija atlidojuši izmeklēt abas avārijas. Hemingvejs rakstīja, ka tā bijusi ļoti dīvaina saruna, jo katrs no šiem «inkvizitoriem» viņa acīs dubultojies. Vispār ar galvu nebija labi — dzirde gan uzradās, gan zuda, reizēm viņš nedzirdēja pats savu balsi, bet tad pēkšņi visas skaņas kļuva pārāk asas. Aiz kreisās auss viņam visu laiku sūcās kaut kāds šķidrums. Ar savu parasto humoru viņš rakstīja, ka jau ceļā lūdzis Mērijai paskatīties, vai tur neizdalās pelēkā viela, bet Mērija atbildējusi: «Tēti, tu taču zini, ka smadzeņu tev nav, tātad tas ir kāds cits — mums nepazīstams šķidrums.» — «Prasmē rupji jokot,» viņš nobeidza, «Mērija ir nepārspējama.»

Tūlīt pēc viņu ierašanās Entebē no Tanganjikas atlidoja Patriks tieši tam nolūkam noīrētā lidmašīnā. Viņam bija līdzi četrpadsmit tūkstoš šiliņu. «Tā bija pirmā reize,» vēlāk ar smaidu rakstīja Hemingvejs, «kad kāds no maniem dēliem atbrauca pie mums ar naudu kabatā vai bez lūguma, teiksim, lai palīdzu viņam atgriezties armijā vai paglābju no cietuma. Tā Patriks man kļuva par šī vēstījuma varoni, tieši tāpat kā mis Mērija bija tā vienīgā un galvenā varone.»

Rojs Maršs tikmēr bija aizlidojis uz Nairobi un atgriezās no turienes ar citu «Cessna» tipa lidmašīnu, lai nogādātu Ernestu Nairobi. Patriks palika kopt Mēriju, viņam vajadzēja aizvest to ar reisa lidmašīnu.

Nairobi Hemingveju gaidīja vesela kaudze apsveikuma

telegrammu no visām pasaules malām. Taču vēl interesantāk bija lasīt ko citu. Tur viņš sāka nodoties «tam dīvainajam» — kā viņš rakstīja — «netikumam, kas, manuprāt, var ārkārtīgi postoši iedarboties uz cilvēka dvēseles mieru un, iespējams, var pat būt par iemeslu tam, ka viņš zaudē nosvērta cilvēka reputāciju. Un es vienmēr esmu bijis nosvērts cilvēks, kaut arī dažādi plātīgi biogrāfi ir centušies pierādīt pretējo.»

Šis «dīvainais netikums» bija — lasīt nekrologus, kas sakara ar viņa «bojā eju» bija publicēti visās pasaules avīzēs. «Vairumu no tiem,» Hemingvejs ironizēja, «es pats nebūtu varējis tik labi uzrakstīt.»

Viņa veselības stāvoklis bija visai smags — viņam bija savainotas zarnas, aknas un nieres, pārejošs kreisās acs redzes spēju zudums, ar kreiso ausi viņš nedzirdēja, bija mugurkaula ievainojums, labās rokas un pleca cīpslu sastiepums, kreisās kājas cīpslu sastiepums, apdegumi uz sejas, uz rokām un galvas. Taču ar visu to viņš centās turēties moži un teica reportieriem, ka jūtoties tik labi ka nekad. Vēstulē Adrianai viņš rakstīja, ka abas reizes, kad viņam draudējusi nāve, viņš nožēlojis tikai to, ka sagādes viņai sarūgtinājumu.

Jau pirms katastrofas viņi bija pa telegrāfu noīrējuši zvejas laivu un norunājuši ierīkot nometni Kenijā, jūras krastā pie Šimoni. Mērija aizlidoja uz Mombasu pārbaudīt, ka sagatavota nometne, bet Ernests

palika Nairobi rakstīt žurnālam *«Look»* aprakstu par viņu likstām.

Tad viņi visi sapulcējās nometnē Šimoni. Atbrauca Pat-riks ar savu sievu, Filips Persivals ar sievu. Viņi visi aizrāvās ar zveju, šoreiz bez Ernesta — sāpes mugurā neļava viņam nodarboties ar iemīļoto sporta veidu.

Viņu it kā vajāja ļauns liktenis — netālu no nometnes sāka degt mežs, un Hemingvejs ar visu savu vārgumu metās pārējiem palīgā dzēst ugunsgrēku. Taču viņš bija pārvērtējis savus spēkus, paklupa un pakrita liesmās. Kad viņu izvilka ārā, viņam bija smagi kāju, vēdera, krūšu, lūpu un roku apdegumi. Pēc tam viņš vairs nekāpa ārā no zvejas laivas, kamēr pienāca laiks doties ar kuģi uz Venēciju.

Tur viņš lielākoties gulēja savā istabā viesnīcā *«Gritti* Pa/ace», pieņēma viesus, lasīja, atpūtās. Visvairāk gaidītais viesis, tāpat kā agrāk, bija Adriana Ivančiča.

Viņa dzīves mīlestība bija apbrīnojama — par spīti

smagajai pašsajūtai, sāpēm mugurā, viņš tomēr nolēma pēc Lieldienām braukt atkal uz Spāniju, uz fēriju. Mērijai vajadzēja braukt uz Parīzi un Londonu, un Ernests izsauca Aronu Hočneru, kas toreiz dzīvoja Holandē, lai tas pavadītu viņu autobraucienā no Venēcijas uz Spāniju, Atkal ieradās Adāmo, sēdās pie Hemingveja «lančijas» stūres, un viņi devās uz Milānu.

Tur viņi apciemoja Ingrīdu Bergmani, kura bija apprecējusies ar itāliešu režisoru Roberto Roselīni un dzīvoja Milānā, uzstājās tur teātrī Zannas d'Arkas lomā. No turienes viņi brauca cauri Turīnai uz Kuneo, virzienā uz Nicu. Ernests bija palicis sev zem muguras spilvenu, lai tik stipri nesāpētu, tomēr ik reizes, kad vajadzēja pagriezties, viņš sāpēs saviebās.

Kuneo, mazā pilsētiņā Alpos, viņš gribēja apstāties, lai nopirktu pudeli viskija. Meitene mazajā veikaliņā pazina viņu un palūdza autogrāfu. Kad viņi izgāja uz laukuma, ļau visa pilsētiņa zināja par viņa ierašanos un viņus aplenca vesels pūlis — visi vēlējās autogrāfus. Ernests juta, ka viņu tūlīt saspiedīs. Viņu izglāba sardzes kareivji, izlaužot. ceļu cauri pūlim.

Uz Ernestu šī epizode atstāja diezgan smagu iespaidu, mašīnā viņš teica Hočneram, ka ienīstot *«publicity»,* kas laupa rakstniekam, māksliniekam, aktrisei iespēju pabūt vientulībā. «Agrāk,» viņš sacīja, «man bija ļoti patīkama personiskā dzīve un es varēju lepoties ar daudz ko bez reklāmas un publikācijas, bet tagad es jūtu, it kā manā personiskajā dzīvē kāds būtu nokārtojis savas dabiskās vajadzības, noslaucījies greznā žurnālā un atstājis to visu pie manis. Man jābrauc projām uz Āfriku vai jāpaliek uz jūras. Tagad es nevaru pat aiziet uz bāru «Floridita», nevaru aizbraukt uz Kohimaru. Nevaru palikt mājās. Tas viss ļoti nejēdzīgi iedarbojas uz nerviem.»

Lai izvairītos no līdzīgiem atgadījumiem, viņš tuvākajā pilsētiņā

noskuva bārdu, cerēdams, ka tad viņu nepazīs.

Pa ce]am viņiem Sansebastjanā pievienojās Huanito Kintana, un svētā Izidora fērijas sākumā viņi jau bija Madridē. Tur atkal bija vēršu cīņas, satikšanās ar draugiem matadoriem, braucieni uz fermu, kur Migels Domin-gins trenējās ar jauniem vērsēniem.

No Madrides viņi ar to pašu mašīnu atgriezās Dženovā, no kurienes ar kuģi devās uz. Kubu.

27. NODAĻA NOBEĻA PREMIJAS LAUREĀTS

Jāstrādā ātrāk. Tagad tik agri satumst ...

E. *H e m I n g v e js, No vēstules*

Un tā pēc visiem klejojumiem viņš atgriezās savās mājās, Finka Vihijā, par kuru viņš sacīja: «Cik labi atgriezties šeit, lai būtu braucis kur braukdams!» Šeit viss bija kā agrāk — guļamistaba, kur viņš bija pieradis strādāt, Baltais Tornis ar skatu uz jūru, sabrukušais pakāpiens, kuru viņš neļāva salabot, tāpēc ka tā spraugās bija saaugušas lauku puķes, baseins, grāmatas. Par to, cik ļoti viņš mīlēja savu māju, var spriest no kādas Adrianai vēlāk — 1955. gadā rakstītas vēstules: «Tikko atgriezos no

vakara pastaigas ap māju. Debesis virs pakalniem sārtas, Havanna viz mēļā dūmakā, mūsu lielais koks, kas pagājušajā nedēļā pārklājās ai jaunu lapotni, liekas zeltains, sārts, vara krāsā un atgādina milzu saulessargu, kaučuka kokam pie mūsu mājiņas piebrieduši un pavērušies pumpuri, baseinā laistās ūdens spogulis, visapkārt pavasara ziedi, no ciema skan mūzika. Viss apkārt ir tik skaists — vai varbūt man tikai tā liekas —, ka es jūtos sevišķi vientuļš, un tas rada vēlēšanos redzēt Tevi līdzās. Mēs varētu parunāt par skaistuma un apkārtējās vides ietekmi uz cilvēka raksturu ...»

Viņu uztrauca vienīgi veselības stāvoklis un tas, ka viņš nevarēja strādāt. Pēc katastrofām Āfrikā ārsti viņam sacīja: «Jums vajadzēja nomirt tūlīt pēc avārijas. Tā kā tas nenotika, jums vajadzēja nomirt no apdegumiem. Bet, ja nu jūs vēl esat dzīvs, tad jums nevajadzēs mirt, ja pats būsiet prātīgs...»

Un viņš ar gādīgās Mērijas palīdzību ļoti centās «būt prātīgs» — ievēroja stingru diētu, nodzenot lieko svaru, samazināja iedzeršanu līdz divām glāzītēm dienā, uzmanīgi peldējās baseinā. Viņš bija pieredzējis kaujinieks un cieši nolēma atgūt savu kaujas formu. Bet kaujas forma viņam nozīmēja tikai vienu — iespēju rakstīt, cik labi vien var. To viņš savā mūžā bija daudz reižu apgalvojis. Padomju žurnālistam G. Borovikam, piemēram, viņš sacīja, kad

viņi satikās Kubā: «Darbs ir pats galvenais dzīvē. No visām nepatikšanām, no visām rūpēm var rast tikai vienu glābiņu — darbā. īsts rakstnieks nestrādā naudas dēļ. Jūs taču zināt: «Ja vari nerakstīt, neraksti.» Es nevaru nerakstīt. Ja nerakstu, tad noteikti kaut kā citādi gatavojos nākamajai grāmatai. Rakstīt man nozīmē vairāk nekā ēst, dzert...»

Taču rakstīt šajos mēnešos pēc atgriešanās no brauciena Hemingvejs nevarēja. Viņam grūti bija pat uzrakstīt vēstuli.

Tā pagāja pavasaris un vasara. Bet rudenī viņš jau varēja nostāties pie savas rakstāmpults guļamistabā un no jauna sākt aprakstīt baltas papīra lapas savā ātrajā rokrakstā, Šoreiz viņš sāka rakstīt stāstu ciklu par Āfriku, īstenībā tie bija tikpat kā izraksti no viņa pēdējā brauciena dienasgrāmatas.

1954. gada 28. oktobrī tika saņemts oficiāls paziņojums, ka Hemingvejam piešķirta Nobeļa prēmija literatūrā. Tajā dienā Finka Vihijā bija daudz viesu, tie ieradās apsveikt Ernestu. Pašā svinību virpulī no Ņujorkas piezvanīja vecais draugs Hārvijs Breits, lai intervētu Hemingveju pa telefonu. Viņš jautāja Hemingvejam, kuriem rakstnie-¦ kiem, sākot ar to laiku, kad šī prēmija nodibināta, viņš būtu to piešķīris.

— Kā laureāts, — sacīja Ernests, — es nevaru nenožēlot, ka šī prēmija netika piešķirta ne Markam Tvenam, ne Henrijam Džeimsam, ja runājam tikai par maniem tautiešiem. Tā nav piešķirta arī vēl lielākiem rakstniekiem nekā tie, ko es nosaucu.

Runājot par laikabiedriem, Hemingvejs sacīja, ka vairāk priecātos, ja Nobeļa prēmija būtu piešķirta Bernardam Bērensonam, kas visu savu dzīvi veltījis pasaulē vislabākajiem darbiem gleznie-cībā. «Bet visvairāk es priecātos,» viņš teica, «ja prēmija būtu piešķirta Karlam Send-bergam.»

Viņa nostāja pret šo prēmiju bija divējāda. Viņš, protams, lepojās, ka viņam piešķirta prēmija. Un arī prēmijas summa — 35 tūkstoši dolāru — viņam nebija lieka, viņš varēja nomaksāt dažus parādus.

Toties viņam bija pretīga kņada, kas sacēlās ap viņa vārdu sakarā ar apbalvojumu: korespondenti, kuri uzbruka viņam, avīzes, kas nekautri ielauzās viņa personiskajā dzīvē.

Žurnālistiem, kas bija sapulcējušies Finka Vihijā, viņš pateica, ka nevarēs aizbraukt uz Stokholmu saņemt prēmiju. «Es izskatos vesels,» viņš sacīja, «un no manis noteikti iznāks jauks liķis, taču es pašlaik nespēju.» — «Sākot ar rītdienu,» viņš piebilda, «es neviena vairs nevarēšu pieņemt. Man jāatsāk darbs. Es neceru, ka nodzīvošu vairāk par pieciem gadiem, un man jāsteidzas.»

Amerikas vēstnieks Stokholmā, no avīzēm uzzinājis, ka Hemingvejs veselības dēļ nevarēs atbraukt pats saņemt prēmiju, paziņoja viņam, ka saņems to viņa vārdā, lai tikai Hemingvejs atsūtot nelielu runu šim gadījumam.

Runu viņš uzrakstīja un aizsūtīja uz Stokholmu. Tās saturs ir ļoti raksturīgs, tajā viņš no jauna centās formulēt savas domas par rakstnieka darbu. Vispirms viņš apgalvoja, ka ikvienam rakstniekam, zinot, kādiem lieliem rakstniekiem šī prēmija nav piešķirta, jāpieņem tā ne citādi kā pazemībā. Katrs varot sastādīt sev tādu rakstnieku sarakstu atbilstoši savām zināšanām un sirdsapziņai.

«Rakstnieka dzīve,» viņš apgalvoja, «vienmēr ir vientulīga dzīve.

Rakstnieku organizācijas zināmā mērā glābj rakstnieku no vientulības, taču šaubos, vai tās palīdz viņam darbā. Šķiroties no savas vientulības, viņš izaug kā sabiedriska figūra, bet viņa darbs bieži vien no tā cieš. Jo strādā viņš viens, un, ja viņš ir pietiekami labs rakstnieks, viņš diendienā domā par to, paliks viņa vārds uz mūžiem vai nepaliks. īstam rakstniekam katrai grāmatai jabūt jaunam sākumam, jaunam mēģinājumam sasniegt nesasniedzamo. Viņš vienmēr cenšas izdarīt to, ko pirms viņa neviens nav darījis vai ari citi ir mēģinājuši izdarīt, bet nav spējuši. Un šādā ceļā, ja laimējas, viņš reizēm gūst panākumus. Cik vienkārši būtu strādāt literatūrā, ja vajadzētu tikai uzrakstīt citādi par to, par ko jau labi uzrakstīts! Tieši tāpēc, ka pagātnē mums bijuši tādi lieli rakstnieki, mūsdienu rakstnieks spiests iet tālāk, kur viņš varbūt arī līdz galam neaizies un kur viņam neviens nepalīdzēs. Kā rakstnieks es jau esmu sarunājis pārāk daudz. To, ko rakstnieks grib izteikt, viņam vajag nevis runāt, bet rakstīt.»

Viņš skaidri zināja, kas jāraksta, taču rakstīt nespēja — viņu visu laiku traucēja. Robertam Meningam, kurš bija atbraucis pie viņa no žurnāla *«Time»,* Hemingvejs sacija: «Protams, es lepojos ar to, ka man piešķīra prēmiju, bet

man toreiz Joti labi veicās rakstīt, un man nav vajadzīga prēmija, ja tās dēļ es nevaru rakstīt savu grāmatu.» Hoč-neram viņš žēlojās pa tālruni, ka reportieri un fotokores-pondenti ielaužoties viņa mājā, pat ja viņiem neļaujot. Kāds korespondents no Zviedrijas mocījis viņu vairāk nekā sešas stundas, cits — fotogrāfs — lielījies barā «Flo-ridita», ka izdarījis četri simti divdesmit piecus uzņēmumus Hemingveja mājā.

Hemingvejs bija tuvu izmisumam, viņš paskaidroja, ka spraigi strādājot un tas esot tikpat kā slepkavība — traucēt rakstnieku, kad viņš raksta. Tas ir tāpat, viņš sacīja, kā ielauzties pie vīrieša, kad viņš guļ gultā ar mīļotu sievieti.

Galu galā viņi ar Mēriju aizbēga no šī nemitīgā uzbrukuma, izbraucot ar «Pilaru» jūrā. Taču, kā viņš paskaidroja Hočneram, viņš bija piemirsis, cik stipram jābūt, lai izvilktu auklu ar lielu zivi. Viņš atzinās, ka nespēj ne zvejot, ne peldēt, ne vispār nodarboties ar fiziskiem vingrinājumiem.

Visu 1955. gada pirmo pusi viņu mocīja sāpes mugurā, viņš ļoti ātri nogura, viņu kaitināja tas, ka kreisā acs vāji redz un kreisā auss vāji dzird.

Tomēr viņš neatlaidīgi strādāja, rakstīja grāmatu par Āfriku. Maija beigās jau bija uzrakstītas apmēram 450 lappuses. Taču viņu atkal atrāva no rakstāmgalda — un šoreiz uz ilgu laiku. Pirmajā jūnijā pie viņa atbrauca Li-lends Heiverds, lai atjaunotu pārrunas par filmu «Sirmgalvis un jūra».

Heiverdam līdzi bija atbraucis arī nākamās filmas scenārists Pīters Virtels.

Visu mūžu Hemingvejs bija turējies pie principa: nekad nesaistīties ar kinematogrāfu. Kā atceras Mērija Hemingveja, viņš bieži citējis žurnālista Sirila Konelija izteikto domu: «Ja rakstnieks sāk izsvaidīt savus spēkus žurnālistikā, radiopropagandā un kinoscenārijos, tad šie projekti, kaut arī sākumā tie viņam liktos cik grandiozi, nākotnē sagādās vienīgi vilšanos. Ielikt visu labāko, kas mums, rakstniekiem, ir, šajās mākslas formās — tas nozīmē izdarīt nelabojamu muļķību, jo, tā rīkodamies, mēs nododam aizmirstībai visus savus priekšstatus par labu un ļaunu.»

Taču šoreiz Hemingvejs kļuva neuzticīgs savam principam — viņam likās, ja viņš kaut kā piedalīsies «Sirmgalvja un jūras» uzņemšanā, varbūt iznāks pieklājīgā

filma atšķirībā no visam citam, kas līdz šim uzņemtas pēc viņa darbiem.

Ernests aizveda Virtelu uz Kohimaras ciematiņu un piespieda to pavadīt nakti zvejnieka būdiņā, kas bija līdzīga tai, kurā dzīvoja viņa vecais Santjago. Tad viņš izveda Virtelu jūrā un atstāja tur uz dažām stundām vienu nelielā laivā, lai tam būtu priekšstats par to, kādos apstākļos norisinās grāmatas darbība.

Hemingveja veselība sāka pamazām uzlaboties, un jūnijā viņi ar Mēriju devās uz Kīvestu, lai apskatītu māju, kurā tagad neviens nedzīvoja, un sakārtotu to Satikties ar Hemingveju turp aizlidoja Hočners un bija pārsteigts par to, cik stipri novecojis rakstnieks un kļuvis smagnējs.

1955. gada augustā pie Hemingveja Kubā ierādās filmas «Sirmgalvis un jūra» uzņemšanas grupa — un viņš sāka tai palīdzēt, galvenokārt marlinu zvejā. Viņš bija lepns, ka atkal var stundām ilgi cīnīties ar spēcīgu zivi. Viņš pat bija ar mieru, ka viņu pašu īsu mirkli parāda uz ekrāna.

Jau pašā pirmajā dienā Hemingvejam izdevās noķert divus prāvus marlinus, taču Heiverdam likās, ka filmai nepieciešams lielāks marlins, kaut gan Hemingvejs viņam paskaidroja, ka neko labāku viņiem neizdosies nozvejot. Vislielākais no viņu noķertajiem marliniem bija čelrpadsmitarpus pēdu garš un svēra 150 mārciņas, bet Holivudai vajadzēja astoņpadsmit pēdas garu marlinu. Uzņemšanu pārtrauca līdz nākamā gada pavasarim, lai turpinātu to pie Peru krastiem, kur it kā varot noķert milzu marlinus.

Hemingvejs atkal domāja par braucienu uz Āfriku, kaldināja jaunas medību ekspedīcijas plānus, centās stiprināt savus spēkus. Viņš pat izsauca pie sevis uz Kubu savu veco draugu Džordžu Braunu, ar kuru kopā bija gājis uz boksa nodarbībām, lai tas viņu masētu un trenētu. Tad pat, 1955. gada septembrī, Hemingvejs uzrakstīja testamentu ar Džordžu Braunu kā liecinieku. Hemingvejs novēlēja visu, kas viņam pieder, Mērijai un deva viņai tiesības rīkoties ar viņa

manuskriptiem.

Pagaidām viņš gribēja aizbraukt ar Mēriju uz Centrālo Ameriku un Dienvidameriku, paskatīties tur vēršu cīņas ar Domingina un Ordonjesa piedalīšanos. Tomēr jaunas slimības lēkmes izjauca šo braucienu. Jauno — 1956. gadu viņš sagaidīja gultā.

Aprīlī atkal ieradās «Sirmgalvja un jūras» uzņemšanas grupa. Tagad Hemingveja entuziasms bija krietni noplacis. Manolito lomai izraudzītais zēns viņam nepatika. Un arī Spensers Treisijs, pēc Hemingveja vārdiem, izskatijas pārāk resns, bagāts un vecs Santjago lomai.

Brauciens uz Peru krastiem bija neveiksmīgs, viņiem neko neizdevās noķert, okeāns bija vētrains, Hemingveju kaitināja strīdi starp režisoru Fredu Cinnemanu un Spen-seru Treisiju. Atgriezies Finka Vihijā, viņš sarūgtināts sacīja, ka kinematogrāfisti nozaguši trīs četrus mēnešus viņa mūža.

Grāmata par Āfriku tika atlikta, un viņš ķērās pie stāstu cikla par otro pasaules karu. Tai pašā gadā viņš uzrakstīja stāstu «Vajadzīgs suns — pavadonis». Tas bija stāsts par aklu rakstnieku amerikāni, kas ar sievu dzīvo Torčello salā Venēcijas lagūnā, acīm redzot, radies atmiņās par to traģisko laiku, kad Hemingvejs 1949. gadā gulēja slims Venēcijā, baidīdamies, ka kļūs akls.

Stāsts izdevās skumjš un apbrīnojami sirsnīgs. Tajā jūtams viss Ernesta maigums pret Mēriju, uzticamo mūža pavadoni. Tai pašā 1956. gadā Hemingvejs kādā intervijā sacīja par viņu jauka smaida apstarotus vārdus: «Mis Mērija ir brīnišķīga sieva, viņa ir no stipra, izturīga materiāla. Bez tā, ka viņa ir brīnišķīga sieva, viņa turklāt ir ari apburoša sieviete, uz viņu vienmēr patīkami noraudzīties. Turklāt viņa ir lieliska peldētāja, laba zvejniece, nepārspējama šāvēja, izcila virēja, labi pazīst vīnus un labprāt nodarbojas ar astronomiju, un tas nemaz nekavē viņu nodarboties ar dārzkopību. Līdzās astronomijai viņa vēl studē mākslu, politekonomiju, svahili, franču un itāliešu valodu. Spānijā viņa lieliski vadīja barkasu, taču ļoti labi vada arī veselas mājas saimniecību. Bez tam vēl viņa skaisti dzied savā noteiktajā, drošajā balsī, un ģenerāļus, admirāļus, aviācijas maršalus, politiķus un dažādas svarīgas personas, nogalinātos trešā ranga kapteiņus, bijušos bataljona komandierus, aizdomīgus subjektus, koijotus, stepju suņus, zaķus, kafejnīcu apmeklētājus, bāru īpašniekus, lidotājus, totalizatora spēlētājus, labus un sliktus rakstniekus un kazas viņa pazīst daudz vairāk nekā es. Mis Mērija prot arī dziedāt basku valodā un lieliski šauj ar bisi. Zināms, ka viņa ir ātras dabas un prot pateikt izcilā svahili valodā «Tupa ile čupa tupu», kas nozīmē: «Aizvāc to tukšo pudeli.» Kad viņas nav, mūsu Finka ir

tukša kā pudele, kas izsūkta līdz pēdējam pilienam un aizmirsta izmest, un es dzīvoju mūsu mājā kā vakuumā, vientulīgs kā lampa

radiouztvērējā, kam izdegušas visas baterijas un nav strāvas, kur pieslēgt...»

1956. gada augustā viņi ceļoja pa Eiropu. No Parīzes viņi aizbrauca uz Spāniju, apstājās Logrono, kur satika Ordonjesu, tam līdzi aizbrauca uz Madridi, pēc tam bija Saragosā uz fēriju. Hemingvejs vēl arvien domāja par jaunu braucienu uz Āfriku, gribēja uzaicināt ari Oidon-jesu un parādīt tam lielo zvēru medības. Taču viņa veselības stāvoklis pasliktinājās — un ārsts Madinaveitija, kas viņu ārstēja Spānijā jau vairākus gadus, kategoriski aizliedza viņam braukt uz Āfriku.

Atceļā Parīzē, viesnīcā «Riča», Hemingveju gaidīja patīkams pārsteigums — viesnīcas kalpotāji bija atraduši pagrabā divus viņa čemodānus, kas tur stāvējuši kopš divdesmito gadu beigām. Čemodānos bija rokraksti, piezīmju grāmatiņas, avīžu izgriezumi. Šis negaidītais atradums viņu ārkārtīgi iepriecināja. Viņš izskatīja savus vecos papirus, melnrakstus, un tie uzjundīja viņam daudz atmiņu par sen pagājušo dzīvi. Sasvītrotās, daudzas reizes labotās rokraksta lappuses liecināja par to, cik sasprindzināti viņš strādājis. «Apbrīnojami,» viņš sacīja Mērijai. «Izrādās, man toreiz bijis tikpat grūti rakstīt ka tagad.»

Šis atradums lika viņam domās atgriezties pie aizvadītajiem gadiem, un, kad pēc atgriešanās Finka Vihijā žurnāls *«Atlantic. Monthly»* lūdzu viņu dot kaut ko jubilejas numuram par godu žurnāla simt gadu pastāvēšanai, Hemingvejs pats sev par pārsteigumu sāka rakstīt atmiņas par Skotu Ficdžeraldu, par viņu pirmo sastapšanos Parīzē 1925. gadā. Vēlāk viņš atleicās no šīs domas un aizsūtīja viņiem nelielu stāstu par klaidoni, kas kautiņā kļuvis akls.

Taču atmiņas par Parīzi tajos pirmajos gados nelika viņam mieru, un 1957. gada rudenī un 1958. gada pavasarī Hemingvejs turpināja darbu pie tām.

Viņš rakstīja par savu nabadzīgo un laimīgo dzivi ar Hedliju un Bambiju, par to, kā viņš rakstījis savus stāstus slavenajā kafejnīcā Senmišela laukumā, par iepazīšanos ar Gertrūdi Stainu, par sarunām ar viņu, pieminot arī ievērojamo sarunu par «zudušo paaudzi», par Fordu Me-doksu Fordu un citiem tā laika biedriem, par Ezru Paundu, kuru tieši tai laikā izlaida no cietuma hospitāļa

Amerikā, kur viņš bija ievietots par savu antiamerikā-nisko uzstāšanos Itālijas radio otrā pasaules kara laikā, par mākslinieku Paskinu, par Ernestu Volšu, par braucieniem ar Hedliju kalnos Sruncā. Bija daudz tāda, ko gribējās atcerēties un uzrakstīt.

Taču par galveno šīs grāmatas varoni kļuva Parīze, viņa jaunības mīļotā pilsēta, kura tik daudz viņam bija devusi un kurai viņš vienmēr bija pateicīgs. Viņš aprakstīja Parīzes ielas, krastmalu, bulvārus, savas iemīļotās kafejnīcas, zirgu skriešanās sacīkstes Oteijā, velosipēdistu

sacensības Ziemas velodroinā un daudz ko citu.

Līdzās atmiņām par Parīzi Hemingvejs šajos gados vēl rakstīja sen iesākto romānu «Edems», rakstīja jaunas nodaļas, pārrakstīja jau agrāk uzrakstīto. Tomēr viņš jau saprata, ka grāmatu par Parīzi pabeigs ātrāk nekā šo romānu, un sacīja, ka tā, ka redzams, būšot nākamā grāmata, kuru viņš publicēšot.

Tā ritēja dienas Pinka Vihijā un pēdējie viņa dzīves gadi Kubā. Par viņu mājas dzīvi atceras Mērija kādā intervijā. Viņa stāsta, ka Hemingvejs, ja nerakstījis — bet tas gadījies • reti —, tad zvejojis vai peldējies baseinā. Kad viņš iznācis no baseina, sēdušies pie brokastgalda. Viņam paticis garšīgi paēst, bet vispār viņš ēdis maz. Daudz lielāku baudu viņam sniedzis labs vīns, vakariņās viņiem vienmēr uz galda stāvējušas divas pudeles, viena viņam, otra Mērijai. Pēc vakariņām viņš parasti lasījis. Un lasīja, pēc Mērijas atmiņām, vienā laikā piecas sešas grāmatas, lasīja tās angļu, spāņu, itāliešu, franču valoda. Viņam ļoti patika detektīvromāni. Mīļākais šā žanra rakstnieks viņam bija Zoržs Simenons. Par to viņš mēdza sacīt: «Jā, tas nu patiešām prot rakstīt.» Lasīja Hemingvejs nepārtraukti un visur, pat jūrā, kad viņi bija izbraukuši zvejā. Īstenībā, atcerējās Mērija, viņš nekad nav mitējies lasīt, ja nu varbūt vienīgi tad, kad šāva. Pirms gulētiešanas viņi mēdza lasīt skaļi dzejoļus.

Ernests ļoti mīlēja mūziku, un Finka Vihijā bija lieliska skaņuplašu kolekcija — Bahs, Bēthovens, Debisī. Viņam patika arī džeza mūzika.

«Kubā,» stāstīja Mērija, «ar viņu tikties nāca daudz cilvēku, reizēm pārāk daudz un visi vienā laikā, un tad viņš žēlojās, ka viņu traucējot darbā. Gadījās arī tā — viņš žēlojās, ka vajadzēšot satikties ar visādiem idiotiem.

Tomēr biežāk viņš par viesiem priecājās. Viņš taču bija |oti sabiedrisks. Viņam patika, ja apkārt grozījās cilvēki. Bieži vien viņš sapulcēja savus draugus un aizveda uz bāru «Floridita», kur viņam patika pasēdēt ar tiem pie viņa glāzes un no sirds izsmie.ies. Viņš pat nedusmojās, kad tie uzdeva viņam mūžīgo jautājumu: «Kura no jūsu sarakstītajām grāmatām jums pašam visvairāk patīk?» Tādos gadījumos viņš vienmēr atbildēja: «Remarka «Rietumu frontē bez pārmaiņām».»»

Strādāja viņš no rītiem guļamistabā, kur pie sienas bija piestiprinātā neliela pults, uz kuras pietika vietas tikai papīra kaudzītei un dažiem zīmuļiem, rakstīja, kājās stāvot. Reizēm izmantoja rakstāmmašīnu. Blakus pie sienas karājās papīra lapa, uz kuras viņš katras darba dienas beigās pierakstīja darba rezultātu — uzrakstīto vārdu skaitu.

Mājās bija daudz gleznu, daudz grāmatu, visur bija Hemingveja un Merijas medību trofejas — lauvu un leopardu ādas, bifeļu galvas,

briežu ragi.

1958. gada ziema Kubā bija neparasti barga — šad tad salai pāri brāzās vētras. Un pēc tam uznāca pat šajos platuma grādos neparasts karstums. Pat naktis nekļuva vēsāks. Strādāt tādā karstumā nebija iespējams, un Heining-vejs sāka domāt, vai neaizbraukt pa vasaru uz Kečemu — ciematiņu netālu no Saules ielejas, kur viņš pēdējos desmit gados nebija ne reizi bijis. Viņš aizrakstīja vēstuli vecajam draugam Loidam Arnoldam, ar kuru bija sadraudzējies jau 1939. gadā, un apjautājās, vai tur vietas stipri izmainījušās un vai vēl var medīt. Arnolds atbildēja, ka vietas, protams, izmainījušās, cilvēku tagad vairāk, taču medīt varot tāpat kā agrākajos gados.

Šī vēstule izšķīra visu, un Hemingvejs aizrakstīja Arnoldam, lai noīrē viņiem māju. Oktobrī viņi no Čikāgas ar mašīnu devās ceļojumā cauri Aijovai, Nebraskai un Vaiomingai. Tas bija patīkams brauciens, viņš jūsmoja par Tālo Rietumu dabu, kalniem, mežiem, jau iepriekš priecādamies par medībām.

Kečemā Hemingveju priecīgi sagaidīja vecie draugi — Loids Arnolds, Teilors Viljamss un daudzi citi. Skaidrais kalnu gaiss, kā likās, deva Hemingvejam jaunus spēkus. Uočners, Hemingveja aicināts, atbraucis Kečemā novembrī, priecājās par pārmaiņu, kas notikusi ar Hemingveju. Ernests atkal turējās braši, nebija jūtams vārgums kā pēdējās tikšanās reizēs, viņš bija jautrs, acis lūkojās pasaulē

skaidri un moži. Viņš bija atguvis reakcijas ātrumu un katru dienu gāja medībās. Viņš pat spēja sacensties ar Teiloru Viljamsu, kuru šeit uzskatīja par labāko putnu šāvēju lidojumā.

Reiz Hemingvejs aizšāva pūci un ievainotu aiznesa mājās, pūce apmetās garāžā un kļuva uzticams draugs Ernestam. Pūce labprāt tupēja viņam uz rokas un likās uzmanīgi klausāmies, ko Hemingvejs viņai sacīja.

Šeit, Kečemā, viņa dzīve atkal iegāja ierastajā ritmā — no rītiem viņš strādāja, pēc tam devās medībās. Mērijai bija lieliskas sekmes kulinārijas mākslā, izdomājot arvien jaunus ēdienus no pīlēm, irbēm vai brieža gaļas. Vakaros pie viņiem bieži vien sanāca Ernesta draugi, skatījās televīzijā sporta sacensības. Viņš bija sevišķi uzmanīgs namatēvs, uzjautrināja viesus ar daždažādiem smieklīgiem stāstiem, rūpējās, lai viņu glāzes nestāvētu tukšas. Hemingveju apciemoja arī katoļu garīdznieks no kaimiņu pilsētiņas un ņēmās pierunāt, lai Ernests satiktos baznīcā ar vecāko klašu skolēniem un parunātos ar tiem. Hemingvejs ilgi atteicās, tomēr atrunāt garīdznieku neizdevās un Ernestam vajadzēja doties uz šo satikšanos. Viņu pavadīja Mērija un Hočners, kurš pierakstīja skolēnu jautājumus un Hemingveja atbildes.

Atšķirībā no daudzām citām savām intervijām, kad viņš visu laiku vīpsnāja par pārmērīgi akurātajiem reportieriem un dažreiz pat tīšām

mulsināja viņus, šoreiz, sarunājoties ar skolēniem, viņš izturējās pret viņiem kā līdzīgs pret līdzīgiem un pavisam nopietni atbildēja uz viņu jautājumiem. Viņam jautāja, kā viņš kļuvis par rakstnieku, jautāja par viņa dzīvi, par grāmatām.

Uz jautājumu, vai viņam kādreiz bijušas neveiksmes, Hemingvejs atbildēja: «Ja nestrādā labi, neveiksme ir katru dienu. Kad tikko sāc rakstīt, nekad pats neapjaut neveiksmi. Tev liekas, ka raksti brīnišķīgi un viss ir lieliski. Tu esi pārliecināts, ka rakstīt ir ļoti viegli, un priecājies par to, taču tu domā par sevi, nevis par lasītāju. Bet lasītājs nemaz tā nepriecājas. Vēlāk, kad saproti, ka jaraksta lasītājam, rakstīt kļūst grūti. To jau nu nekad nevar aizmirst — cik grūti bija rakstīt.»

Viņam jautāja, vai viņš iepriekš uzmet romāna plānu vai kādas piezīmes. Viņš atbildēja: «Nē, es tikai tāpat sāku rakstīt. Literatūra rodas kā izgudrojums, balstoties uz jūsu zināšanām. Ja jūs izgudrojat veiksmīgi, iznāk ticamāk,

nekā būtu, ja jūs vienkārši atcerētos. Lieli meli ir vairāk ticami nekā patiesība.»

Viņam jautāja, vai viņam gadās vilties darbā, ko viņš raksta, un vai kādreiz nākas pamest iesākto. Viņš atbildēja, ka ir bijis vilies, tomēr nekad nav atmetis iesākto: «Nav kur aizbēgt. Džo Lūiss to ir ļoti precīzi formulējis — jūs varat atkāpties, bet kur paslēpties nav.»

Tajos mēnešos, kad Hemingvejs dzīvoja Kečemā, Kubā uzliesmoja sengaidītā revolūcija, Fidela Kaslro armija iegāja galvaspilsētā un asiņainais diktators Batista aizbēga. Hemingvejs nepacietīgi katru dienu gaidi ja ziņas no Klibas. «No visas sirds vēlu Kastro veiksmi,» viņš sacīja. Viņa piezīmēs Mērija vēlāk atrada šādus vārdus: «Kubas revolūcija bija vēsturiska nepieciešamība.»

Hemingvejs ļoti nožēloja, ka nav pats redzējis, kā padzen Batistu, un apgalvoja, ka Batistas banda nozagusi valstij 600 vai 800 miljonu dolāru.

Dzīve Kečemā Hemingvejam tā iepatikās, ka viņš nolēma nopirkt tur sev māju. Viņi izraudzījās sev labu jaunu māju kalna nogāzē, līdzās tecēja forelēm bagātā Vudri-vera. Pa logiem pavērās jauks skats uz mežainajiem kalniem.

Nācās viņam pabūt arī Kečemas kapsētā. Tur jau bija apglabāts viens no viņa pirmajiem šejienes draugiem Džins van Gilders, kas gāja bojā 1939. gadā no nejaušas nepieredzējuša mednieka lodes. Tagad, 1959. gada februārī, viņi tur apbedīja Teiloru Viljamsu, vecu draugu un izcilu mednieku.

Nākamo vasaru Hemingvejs bija cieši nolēmis pavadīt Spānijā. Viņš gribēja braukt turp jau iepriekšējā vasarā, taču apstākļi neļāva. Tagad viņš paziņoja Antonio Ordon-jesam, ka viņi visādā ziņā ieradīsies Madridē ne vēlāk kā maijā, lai paspētu uz Svētā Izidora svētkiem. Hemingvejs zināja, ka tovasar Antonio sacentīsies ar savu

sievasbrāli Dominginu, un nespēja laist garām tādu skatu. «Kā parādīja laiks,» viņš vēlāk rakstīja grāmatā «Bīstamā vasara», «es nekad nebūtu sev piedevis, ja būtu palaidis garām to, kas notika šā gada pavasarī, vasarā un rudenī. Briesmīgi būtu bijis to palaist garām, kaut arī briesmīgi bija būt tur klāt. Taču palaist garām kaut ko tādu nedrīkst.»

Bija norunāts, ka Hemingveji apmetīsies bagātā amerikāņa Deivisa villā, tas bija viņu sens paziņa un pastāvīgi dzīvoja Spānijā. Tur, villā «Konsula», kalnos pie Malāgas,

Hemingvejs varēja dzīvot ļoti labos apstākļos, strādāt un braukt uz vēršu cīņām.

Marta vidū viņi izbrauca no Kečemas. Pirms aizbraukšanas notika epizode, kas saviļņoja Hemingveju. Viņš bija nolēmis palaist brīvībā savu pūci, ar mašīnu aizveda to uz mežu un nolika uz tā paša koka, kur kādreiz to bija sašāvis. Taču, tikko viņi bija atgriezušies mašīnā, pūce tūlīt pacēlās no zara un aizlaidās uz mašīnu — tā neparko negribēja šķirties no Ernesta. Vajadzēja uzticēt to draugiem, kuri aizveda to uz mežu jau pēc Hemingveja aizbraukšanas.

Pirms aizbraukšanas uz Eiropu viņi devās garā braucienā pa Savienotajām Valstīm līdz Jaunorleānai un no turienes uz Kivestu. Pēc tam aizlidoja uz Havannu un sēdās lainerī «*Constitution*», kas viņus nogādāja Gibraltārā.

Tā sākās šis ievērojamais ceļojums, ko Hemingvejs vēlāk aprakstījis grāmatā «Bīstamā vasara».

Villā «Konsula» Hemingvejiern bija laba dzīve, viņi atpūtas, Ernests ik dienas strādāja. «Kad es, no rīta pamodies,» atcerējās Hemingvejs, «izgāju vaļējā galerijā, kas stiepās apkārt mājas otrajam stāvam, un lūkojos uz priežu galotnēm parkā, aiz kurām bija redzami kalni un jūra, un klausījos, kā priežu zaros šalko vējš, man likās, ka skaistāku vietu es nekad neesmu redzējis. Tādā vietā brīnišķīgi veicas darbs, un es sāku rakstīt no pašas pirmās dienas.»

turp, uz villu «Konsula», pie viņa aizbrauca vecais draugs Huanito Kintana, un viņi ilgas stundas staigāja pa parku, atcerējās dažādus atgadījumus vēršu cīņās, pieminēja cilvēkus, kurus viņi abi labi atcerējās un kuii bija miruši jauni. «Mēs toreiz vēl nezinājām,» rakstīja Hemingvejs, «kāda vasara mūs gaida, taču mums abiem sirdī bija trauksmaina sajūta.»

Jautājums bija par gaidāmo sacensību starp Antonio Ordonjesu un Dominginu. «Vēršu cīņa,» rakstīja Hemingvejs, «bez konkurences nav nekā vērta. Taču tāda konkurence ir uz dzīvību un nāvi, kad tā notiek starp diviem lieliem matadoriem. Jo, ja viens cīņu pēc cīņas dara to, ko neviens cits nevar izdarīt, un tas nav triks, tā ir bīstama spēle, kas iespējama tikai tāpēc, ka viņam ir dzelzs nervi, izturība, drosme un prasme, bet otrs mēģina līdzināties viņam vai pat pārspēt viņu, — tad vajag tikai

sāncenša nerviem neizlurēt kaut uz mirkli un tāds mēģinājums beidzas ar smagu ievainojumu vai nāvi.»

Uz koridas sākumu viņi jau bija Madridē, bet laiks bija lietains un vējains, un fērija viņiem šķita nogurdinoši ilga, turklāt nebija neviena laba vērša. Tad nāca citas pilsētas, Antonio Ordonjess uzstājās teicami, taču priekšā bija koridas, kad viņam un Lūisam Migelam Dominginam vajadzēja uzstāties vienās un tais pašās pilsētās vienas un tais pašās dienās.

Aranhuesā vērsis uzbruka Antonio un smagi viņu ievainoja. Antonio antreprenieris un viņa brālis Pepe gribēja aizvest viņu no arēnas, taču viņš nikni izrāvās un sacīja Pepem: «Un tu uzdrošinies saukties par Ordonjesu?» Tad, pārvarēdams sāpes, asiņodams metās virsū vērsim un nevainojami to nogalināja.

Slimnīcā, kur ievietoja Antonio, Hemingvejs vēl ilgi palika pie viņa gultas, kamēr pārliecinājās, ka briesmas vairs nedraud. Iznācis no slimnīcas, Antonio ar sievu Karmenu aizbrauca uz villu «Konsula» pie Malāgas, lai atpūstos un atgūtu spēkus gaidāmajai fērijai. Tās bija brīnišķīgas dienas, Ernests un Antonio daudz staigāja, peldējās jūrā, sarunājās.

Pēc tam atkal garām zibēja pilsētas, viesnīcas, restorāni. Pamplonā, kur Antonio nevajadzēja uzstāties, viņi vētraini līksmoja piecas dienas un naktis bez pārtraukuma. No rīta visa kompānija aizbrauca uz Iratas upes krastu, pastaigājās tur, peldējās un atgriezās pilsētā tikai uz vēršu cīņas sākumu. Hemingvejs bija baidījies, ka šajās skaistajās vietās viss būs izcirsts, un ļoti priecājās, pārliecinājies, ka mežs ir tāds pats, kāds tas bija tajos gados, kad viņi ar Hedliju te cejoja kājām, — milzīgi dižskābarži un mūžsens sūnu paklājs, uz kura bija tik patīkami gulēt.

Pamplonā viņi uzmeklēja Hemingveja iemīļotos krodziņus un, tāpat kā agrākajos gados, gāja uz «*Marselino*» dzert vīnu un dziedāt dziesmas. «Vīns bija tikpat garšīgs,» rakstīja Hemingvejs, «kā toreiz, kad mums abiem bija divdesmit gadu, ēdiens, tāpat kā agrāk, lielisks. Dziesmas dziedājām tās pašas, bet bija arī jaunas labas dziesmas — ar izsaucieniem un kājas piesitieniem stabules un bungu pavadībā. Kādreiz jaunās sejas novecojušas tāpat kā manējā, taču mēs visi ļoti labi atminējāmies, kādi bijām tajos gados ... Nevienam rūgtums nebi ja ievilcies mutes kaktiņos, kaut arī acīm varbūt nācies pieredzēt ļoti daudz.

Rūgtuma rievas mutes kakliņos ir pirmā sakāves pazīme. Sakāvi šeit nebija cietis neviens.»

Ar šiem vārdiem Hemingvejs izteica savu atzinību spāņu tautas vīrišķībai un izturībai — tā bija cietusi sakāvi pilsoņu kara, taču ne padevusies, ne samierinājusies.

Nekas šeit it kā nebija mainījies kopš viņa jaunības laikiem, un

Hemingvejam šķita, ka viņš atkal ir jauns, spēku un jautrības pilns.

Tikmēr bija pienācis 21. jūlijs — Hemingveja dzimšanas diena. Viņam apritēja sešdesmit gadu. Mērija ilgi un rūpīgi gatavojās šim notikumam, kuru bija nolemts atzīmēt villā «Konsula». Viņa pasūtīja šampanieti no Parīzes, ķiniešu ēdienus no Londonas, noīrēja no ceļojoša tirgus šautuvi, uzaicināja no Valensijas uguņošanas speciālistu, no Malāgas dejotājus, kas uzstājās ar flamengo, no Torepolinosas muzikantus.

Viesu uz svinībām sabrauca daudz, starp tiem bija Indijas maharadža ar sievu, no Bonnas atlidoja Amerikas vēstnieks Deivids Brūss, ar kuru Hemingvejs bija kopā cīnījies otrajā pasaules karā, no Vašingtonas atlidoja ģenerālis Baks Lenhems, no Parīzes atbrauca daži Hemingveja vecie draugi, no Venēcijas Džanfranko Ivančičs, Antonio Ordonjess atveda līdzi sievu Karmenu un vēl trīsdesmit savus draugus. Bija arī Hočners, kas ceļoja ar He-mingveju pa Spāniju.

Svinības ilga dienu un nakti, un Hemingvejs sacīja, ka lie esot labākie svētki viņa mūžā. Viņš dzēra šampanieti, dejoja, uzsauca jautrus tostus par godu viesiem, nošāva pelnus no cigaretes, ko turēja zobos Antonio. Uguņošanas laikā no kādas raķetes aizdegās karaļpalmas galotne. Viesi mēģināja nodzēst uguni, bet veltīgi — vajadzēja izsaukt ugunsdzēsēju komandu no Malagas. Kad ugunsdzēsēji savu bija padarījuši, viņus tūlīt piedzirdīja, kā nākas, svinību vaininieks uzlika galvā ugunsdzēsēju ķiveri un Antonio ņēmās braukāt pa parku ugunsdzēsēju mašīnā ar iedarbinātu sirēnu.

Viesi aizbrauca tikai nākamās dienas rītā. Hemingvejs aizgāja ar Hočneru peldēties un pateica — visvairāk viņš priecājoties par to, ka vecie draugi papūlējušies atbraukt no tālienes. «Ļaunākais ar vecajiem draugiem,» viņš sacīja, «ir tas, ka viņu atlicis tik maz.»

Viņš negribēja domāt par vecumu, par nāvi. Šā Spānijas brauciena laikā viņš iepazinās ar spāņu rakstnieku

Huanu Goitisolo. Sarunā viņi pieminēja itāliešu rakstnieku Cezari Pavezi, kas bija izdarījis pašnāvību. Hemingvejs sacīja: «Bija labs rakstnieks, bet padarīja sev galu. Es nesaprotu, kā cilvēks var darīt sev galu.»

Kopā ar Goitisolo un viņa sievu bija viņu draudzene, Hemingveja vecā paziņas rakstnieka Andrē Malro — vēlāk Francijas ministra — meita. Hemingvejs pēkšņi sacīja viņai: «Paskaidrojiet man kaut ko! Kā tik gudrs cilvēks kā jūsu tēvs varēja padoties varas kārdinājumam? Māksliniekam nedrikst būt citas godkāres kā vien radošā.»

Tikmēr vēršu ciņu sezona turpinājās, un Vaiensijā An-tonio Ordonjesam vajadzēja uzstāties vienā dienā ar Lūisu Migelu Dominginu. Abi pretendēja uz tiesībām saukties par Spānijas pirmo matadoru. Un šeit, Valensija, notika nelaime — vērsis pacēla uz ragiem Lūisu Migelu un vēl paspēja viņā trīsreiz iegrūst ragu, kad viņš

gulēja, nokritis smiltīs.

Pēc tam kad Lūiss Migels iznāca no slimnīcas, viņu sacensības turpinājās Malagā, Sjūdad-Realā un beidzās Bil-bao, kur vērsis atkal smagi ievainoja Luisu Migelu. Anto-nio palika uzvarētājs.

Tagad Hemingvejs varēja atgriezties villā «Konsula» un ķerties pie gara raksta par šīs vasaras notikumiem, ko viņš bija apsolījis uzrakstīt žurnālam *«Life».* Viņš sāka ar atmiņām par to, kā pirmo reizi pēc ilga pārtraukuma aizbraucis uz Spāniju 1953. gadā un toreiz ieraudzījis Anto-nio Ordonjesu.

Oktobrī viņi no Spānijas aizbrauca un cauri Parīzei atgriezās Savienotajās Valstīs.

28 NODAĻA pēdējais raunds

Vīrietim nav tiesību nomirt gultā. Vai nu kaujā, vai lodi pierē.

E. *Hemingvejs, No sarunas*

Atgriešanās Savienotajās Valstis nebija priecīga — īsu laiciņu uzturēdamies Parīzē, Hemingvejs bija saaukstējies un visu ceļu neizgāja no kuģa kajītes. Viņš žēlojās par drudzi un teica, ka galva nemaz nestrādājot.

Ņujorkā, kur draugi bija noīrējuši viņiem dzīvokli netālu no Centrālā parka, Ernests ari nejutās omulīgi. Ne velti viņš bija vairākkārt apgalvojis, ka Ņujorka esot pilsēta, kurā nav iespējams dzīvot. Hemingvejam gribējās drīzāk atgriezties savā mājā Kubā. Turklāt viņam gribējās parādīt Antonio Ordonjesam un tā sievai Karmenai, kurus viņš bija ielūdzis uz Ameriku, jauno māju, ko viņš bija nopircis Kečemā.

Pirms aizbraukšanas no Ņujorkas, novembrī, Hemingvejs nodeva rokrakstu — savas atmiņas par Parīzi Skrib-neru izdevniecībai, lai viņi pēc tam aizsūtītu to uz Ke-čemu, kur viņš domāja to pārskatīt. Viņš sagaidīja Antonio un Karmenu, un viņi visi kopā izlidoja uz Kubu.

Havannas lidostā Hemingveju sagaidīt bija sabraukuši gandrīz vai visi *San Francisko de Paula* iedzīvotāji. Viņi trokšņaini un priecīgi apsveica Ernestu. Turpat lidostā reportieri apstāja Hemingveju ar jautājumiem par to, ko viņš domājot sakarā ar ASV valdības naidīgo nostāju pret revolucionāro Kubu. Viņš atbildēja, ka nožēlojot to, jo, divdesmit gadus nodzīvojis Kubā, uzskatot sevi par īstu kubieti. Sos vārdus pateicis, viņš noskūpstīja Kubas nacionālo karogu. Fotokorespondenti nebija paspējuši uzņemt šo mirkli un lūdza Hemingveju atkārtot to viņu labad. Viņš iesmējās: «Es sacīju, ka esmu kļuvis kubietis, nevis aktieris.»

Viņu nopietni satrauca briestošais konflikts starp Amerikas valdību un Fidela Kastro valdību. Telefona sarunā ar Hočneru viņš izsacīja cerību, ka Savienotās Valstis neatteiksies iepirkt Kubas cukuru, runāja par lielām pārmaiņām, kas pa šo laiku notikušas Kubā,

Antonio un Karmena izbaudīja visas izpriecas, ar kurām Hemingvejs parasti pacienāja savus viesus Finka Vihijā un Havannā, un viņš veda viņus automobilī pa Savienotajam Valstīm no Kīvestas līdz Kečemai.

Laiks pieturējās auksts, ziema bija sniegaina, tomēr ceļojums bija patīkams — viņam patika parādīt saviem spāņu draugiem Amerikas ainavas.

Kečemā viņš gribēja parādīt Antonio un Karmenai medības, taču viņi drīz aizbrauca. Un Hemingveju ģimenē notika kārtējā nelaime. Pīļu medibās Hemingvejs ar biedru gāja pa priekšu, Mērija nopakaļ.

Viņas šautene bija pielādēta un aizsargs nolaists. Piepeši kaut kāda sieksta lūza viņai zem kājām, viņa krita un izbijās, ka šautene var izšaut un nogalināt vai ievainot tos, kas iet pa priekšu. Viņa pacēla šauteni virs galvas, ar visu savu svaru uzkrita uz kreisās rokas elkoņa un sadragāja to. Vietējais ārsts uzlika apsēju un pateica, ka roka būs ilgi jāārstē.

Roku viņai izglāba Ernests. Daudzus mēnešus pēc šā nelaimes gadījuma viņš ik dienas rītos un vakaros masēja viņai roku, nekad neizlaida seansu un visu laiku pūlējās pierunāt viņu: «Vajag ticēt, ka roka kļūs normāla, vajag tam ticēt, un tā būs vesela, tava roka ... Esi drosmīga un tici uzvarai... Esi drosmīga un tici uzvarai.. .»

Šis nelaimes gadījums izjauca visus Ernesta medību sezonas plānus un cerības, ka viņš varēs atkal sēsties pie sava rokraksta par Antonio Ordonjesa un Lūisa Migela Domingina sacensībām. Tas stāvēja neaiztikts jau kopš viņu aizbraukšanas no Malāgas. Tagad viņam vajadzēja nodarboties ar mājsaimniecību, tas viņu kaitināja, viņam atkal paaugstinājās asinsspiediens un naktīs viņš slikti gulēja.

Tomēr laiks Kečemā viņu iepriecināja. Viņš rakstīja Bil-lam Deivisam 1960. gada 13. janvārī uz Malāgu: «Šeit pašlaik ir skaisti pēc trīs dienu snigšanas. Sals, augstas, skaidras kalnu debesis, sniegs čirkst zem kājām, kad staigā. Pa lielās guļamistabas logu var redzēt divas pīles, kas plūc ūdensaugus līcī tieši pie mājas.»

Janvārī viņi atgriezās Kubā, Ernests uzaicināja sev par sekretāri jauno žurnālisti Valeriju Banbiju-Smitu, ar kuru bija iepazinies iepriekšējā vasarā Spānijā, tā uzņēmās kārtot visu viņa saraksti darba jautājumos, un viņš alkatīgi metās darbā. Šķita, viņš bija pilnīgi aizmirsis, ka pēc līguma ar žurnālu «L//e» viņam vajadzēja iesniegt rokrakstu desmittūkstoš vārdu apjomā. Raksts, acīm redzot, bija pāraudzis lielā grāmatā. 1960. gada 28. maijā viņam bija uzrakstīti jau 120 tūkstoši vārdu.

Pret šo grāmatu Hemingvejs izturējās ļoti nopietni, viņš apzinājās savu atbildību pret Ordonjesu un Dominginu, par kuriem rakstīja, baidījās apvainot kādu no viņiem, baidījās neprecizitātes. Hočneram viņš ziņoja vēstulē: «Šodien rakstīju Edām Tompsonam (žurnāla «*Life*» redaktoram. — *B.* G.), lai paskaidrotu, kāpēc rokraksts iznācis tik garš. Es taču pūlējos radīt īstu stāstu, kas būs nozīmīgs pats par sevi un pelnījis publikāciju, kaut arī tajā sezonā nebija nāves gadījumu un dramatisku notikumu. Kā tu atceries, kad es apņēmos rakstīt viņiem, valdīja pārliecība, ka viens no matadoriem liks nogalināts, un «L//e» vēlējās šī notikuma aprakstu. Taču iznāca tā, ka viens cilvēks pamazām iznīcināja otru. Man vajadzēja parādīt šo cilvēku personību, viņu mākslu un atšķirību starp šiem diviem lielajiem māksliniekiem, parādīt, kas notika, bet īsāk to izdarīt nav iespējams.

Ja es būtu varējis uzrakstīt to īsāk, es, protams, pats to būtu

darījis, taču man bija nepieciešams parādīt šos cilvēkus dzīvus un attēlot pagājušās vasaras neparastos apstākļus, turklāt radīt kaut ko veselu, kaut ko tādu, ko vērts publicēt. Tas, ko esmu uzrakstījis, maksā vairāk nekā 30 tūkstošu dolāru, taču esmu nolēmis uzspļaut tam, tāpēc ka protu rakstīt tikai tā — cik labi vien iespējams.»

Šis sasprindzinātais darbs pie rokraksta viņu stipri nogurdināja. Redze pasliktinājās. Hočneram viņš pa tālruni žēlojās par nogurumu, par to, ka februārī acis sākušas sāpēt un pavājinājusies redze. Radzene izžūst, viņš paskaidroja. Asaru dziedzeri jau izžuvuši. Vienīgā grāmata, ko viņš varēja lasīt, bija «Toms Soijers», tāpēc ka tā bija iespiesta lieliem burtiem.

Vēl vairāk viņu uztrauca dīvainas parādības smadzeņu darbībā. Pirmajā jūnijā viņš rakstīja Huanito Kintanam, ka spraigais darbs radījis traucējumus smadzeņu darbībā.

1960. gada februārī Finka Vihijā ieradās viesis, kura apciemojums ļoti iepriecināja Hemingveju. Kubā iebraukušais Anaslass Ivanovičs Mikojans apmeklēja rakstnieku un uzdāvināja viņam Padomju Savienībā izdoto viņa darbu izlasi divos sējumos ar garu Ivana Aleksandroviča Kaškina ievadrakstu. «Sirmgalvja un jūras» tulkojumu krievu valoda, ko bija izdevusi Bērnu literatūras redakcija, Hemingvejam jau agrāk bija uzdāvinājis kāda Havannā iebraukuša padomju kuģa jūrnieks.

Jūlijs pagāja nogurdinošā darbā, īsinot «Bīstamās vasaras» rokrakstu. Tas galīgi nomocīja Hemingveju. Hočne-ram viņš atkal pa tālruni žēlojās, ka desmit reižu esot izskatījis katru lappusi un vairs neredzot neviena vārda, kuru varētu izmest. Atteikties no līguma ar «LiTe» viņš neuzskatīja par iespējamu, jo tur jau bija izreklamēta «Bista-mās vasaras» izdošana. Hočners pirmo reizi nojauta, ka Hemingvejam radusies tāda kā neticība saviem spēkiem. Galu galā Hemingvejs izsauca Hočneru uz Kubu, lai tas palīdzētu viņam saīsināt rokrakstu.

Rakstniekam tas bija diezgan sāpīgs process. Turklāt drīz vien Hemingvejs vispār vairs nespēja strādāt — zuda redze. «Es redzu vārdus uz lappuses tikai pirmajās desmit, divpadsmit minūtēs,» viņš atzinās Hočneram, «kamēr nav nogurušas acis, bet pēc tam varu lasīt tikai pēc stundas vai divām.»

Šajā atbraukšanas reizē Hemingvejs iedeva Hočneram palasīt romāna «Medības jūrā» rokrakstu. Hočners atzina, ka tas ir aizraujošs piedzīvojumu romāns, ko noteikti vajag izdot. Kad viņš bija izteicis savas domas Hemingvejam, tas nolēma pats pārlasīt rokrakstu. Sekretāre izlasīja viņam skaļi visu manuskriptu, un viņš tikai noteica; «Tur vēl kaut kas jādara. Varbūt pēc grāmatas par Parīzi, ja es vēl redzēšu tik daudz, varēšu rakstīt.»

Hočners aizveda saīsināto «Bīstamās vasaras» rokrakstu uz

Ņojurku, un, kaut arī tas divkārt pārsniedza līgumā noteikto apjomu, «L/7e» redaktors Eds Tompsons bija ar mieru publicēt fragmentus no tā, samaksājot Hemingvejam 90 tūkstošus dolāru.

Rokraksts nu bija pabeigts un visas problēmas ar «Lī/e» it kā atrisinātas. Tomēr Hemingveju mocīja nemiers. Viņš nemitīgi atkārtoja, ka viņam jābrauc uz Spāniju, lai vēlreiz pārbaudītu grāmatas detaļas, un ka viņš vispār nelāgi rīkojies, pamezdams Antonio, kuram labāk uzstāties, kad viņš tam blakus.

Ņujorka Hemingvejs satikās ar Čārlzu Skribneru, sava nelaiķa drauga Čārlza Skribnera dēlu, un tas, apspriedies ar saviem redaktoriem, nolēma, ka vispirms izdos grāmatā «Bīstamo vasaru», bet atmiņas par Parīzi pēc tam.

Uz Madridi viņš šoreiz brauca viens, bez Mērijas — nevis ar kuģi, bet ar lidmašīnu. Vispirms viņš aizbrauca uz

Malāgu, uz villu «Konsula», kur viņam iepriekšējā vasarā tik labi bija veicies strādāt un atpūsties. Deivisus satrieca viņa veselības stāvoklis. Viņam bija nepārprotami nervu darbības traucējumi — viņu māca kaut kadas bailes, nakts murgi, parādījās daži vajāšanas mānijas simptomi. Viņš pats sacīja, ka baidoties «no pilnīga fiziska un nervu sabrukuma, jo jūtoties noguris līdz nāvei».

Oktobrī ieradies Madridē pie Hemingveja, Hočners pārliecinājās, ka viņš ir nopietni slims. Hemingvejs sāka apgalvot Hočneram, ka Bills Deiviss iepriekšējā gadā mēģinājis viņu nogalināt un tagad atkal taisoties.

Bez tam Hemingvejs briesmīgi uztraucās un bēdājās, ieraudzījis, ka «Life» izvēlējies ne tās Ordonjesa un Do-mingina fotogrāfijas, kuras viņš gribējis, viņam šķita, ka šīs fotogrāfijas varot aizvainot abus matadorus. Viņš tam piešķīra tik lielu nozīmi, ka nespēja runāt ne par ko citu.

Pēc tam viņš četras dienas gulēja gulta savā istaba, atteikdamies iet ārā un aiz dažādiem iemesliem atlikdams braucienu mājās. Beidzot draugi pierunāja viņu lidot atpakaļ uz Ņujorku.

Mērija sagaidīja viņu lidostā un pēc dažām dienām aizveda uz Kečemu, cerēdama, ka mierīgā apkārtne palīdzēs viņam atlabt un atgūt parasto veselības stāvokli. Viņa pārliecinājās, ka piepildījušās viņas visļaunākās bažas. Ernests visu laiku uztraucās, viņam šķita, ka viņu izseko Federālā izmeklēšanas biroja aģenti, ka vietējā policija grib viņu arestēt. Viņš pēkšņi pateica Mērijai, ka viņiem vajadzēšot šķirties no mājas Kečemā, tāpēc ka nodokļi viņu izpostīšot. Un pat tad, kad viņa piezvanīja bankai Ņujorkā, lai pārliecinātu Ernestu, ka bankas rēķins pilnīgā kārtībā, tas viņu nepavisam nenomierināja.

Hemingveja stāvoklis arvien pasliktinājās. Parādījās runas traucējumi, viņš ar pūlēm saistīja vārdus frāzēs. Asinsspiediens atkal bīstami paaugstinājās.

1960. gada 30. novembrī Kečemas ārsts un Ernesta vecais draugs Sevirss ar lidmašīnu aizveda viņu uz Roček-teru Minesotas štatā, kur ar citu vārdu, lai izvairītos no avīžu kņadas, ievietoja Meio klīnikā. Mērija aizbrauca uz turieni ar vilcienu.

Kā vēlāk kādā intervijā paskaidroja Mērija Hemingveja, Meio klīnikā Ernestam konstatēts pārmērīgi augsts asinsspiediens. «Taču viņa īstā nelaime,» teica Mērija,

«bija kaut kas nopietnāks — nervu darbības traucējumi, kas viņam izraisīja pastāvīgu nomāktības sajūtu. Šāda sajūta viņam bija jau sen, es pat nevaru noteikti pasacīt, kad pamanīju šo viņa nospiesto garastāvokli. Viņa slimības sākumu es tagad nevaru skaidri noteikt.»

Ārsti Meio klīnikā secināja, ka nomāktības sajūta He-mingvejam varbūt radusies no medikamentiem, kas lielos daudzumos lietoti, lai pazemi nātu asinsspiedienu, un ieteica tos lietot tikai ārkārtējas nepieciešamības gadījumos. Tomēr depresija nepārgāja, un viņu sāka ārstēt ar elektrošoku.

Janvāra vidū pie viņa Ročesterā ieradās Hočners. Viņi divatā pastaigājās, Hemingvejs sacīja viņam, ka gribot šeit, klīnikā, nokārtot visu sakrājušos saraksti, lai, Kečemā atgriezies, varētu bez kādām rūpēm strādāt tikai pie grāmatas. Tad viņš uzdeva jautājumu, ko Hočners ar bailēm bija gaidījis. Viņš apvaicājās par Harija Kūpera veselību. Bet Harijs Kūpers, nupat pirms dažām dienām saticies ar Hoč-neru Ņujorkā, bija apjautājies par Ernesta veselības stāvokli un sacījis, ka viņam pašam konstatēts vēzis.

Kūpers lūdza Hočneru pateikt to Ernestam. «Mēs vienmēr esam bijuši atklāti viens pret otru — absolūti visā, visu mūžu —, un es negribētu, ka viņš uzzina par to no kāda cita vai no avīzēm. Es mēģināju viņam piezvanīt, bet nedabūju savienojumu, un rakstīt par kaut ko tādu man negribas.»

Un Hočners pateica Hemingvejam patiesību. Hemingvejs nesacīja ne vārda, tikai, kā vēlāk rakstīja Hočners, paskatījās uz viņu tā, it kā būtu piekrāpts.

Divdesmit otrajā janvārī viņu izrakstīja no klīnikas — un Mērija aizveda viņu ar lidmašīnu uz Kečemu. Pierastajā un sirdij dārgajā apkārtnē viņš it kā atguva dzīvesprieku. Jau nākamajā dienā pēc atgriešanās viņš gāja medībās un nošāva astoņas pīles un divas prikšķes. Iločne-ram viņš priecīgi pateica pa tālruni, ka sācis strādāt.

Viņš patiešām cēlās septiņos no rīta, pusdeviņos sāka strādāt pie savas pults, kas bija novietota pie liela loga, un beidza darbu ap vieniem. Taču viņa darbs galvenokārt bija izskatīt jau agrāk uzrakstītās atmiņas par Parīzi, pūloties sakārtot fragmentus pareizā secībā.

Agrāk tik sabiedriskais Hemingvejs, kam visu mūžu bija palicis atrasties starp jautriem cilvēkiem, pasēdēt ar tiem pie galda, patērzēt,

tagad sāka arvien vairāk no cilvēkiem vairīties. Viņš vairs neaicināja savus Kečemas draugus piektdienās skatīties televīzijā sporta pārraides, arvien retāk gāja uz ciematu un Saules ielejas kūrortu.

Reiz februārī viņu lūdza uzrakstīt dažus vārdus grāmatai, ko paredzēts dāvināt prezidentam Kenedijam. Hemin-gvejs no rīta ķērās pie darba, nopūlējās visu dienu. Vakarā, kad atnāca ārsts Sevirss, Hemingvejs ar asarām acīs sacīja tam, ka nespēj vairs rakstīt, nekas neiznāk.

Pavasarī nekļuva vieglāk. Šķita, viņu nekas neiepriecināja, viņš it kā bija šķirts no visiem pārējiem ar neredzamu sienu, maz sarunājās, ilgi domāja kaut kādas savas domas, raudzījās pa logu uz kalniem.

Kādreiz aprīlī Mērija ieraudzīja, ka viņš ieliek šautenē divas patronas. Viņa sāka mierīgi ar viņu sarunāties, pūlējās pārliecināt viņu, ka nevajag neko sev darīt, atgādināja, cik vīrišķīgs viņš bijis visu mūžu. Pēc tam atnāca ārsts Sevirss un palīdzēja viņai atņemt Ernestam šauteni. Viņi tūdaļ aizveda viņu uz Saules ielejas slimnīcu, kur viņam deva nomierinošas zāles.

Drīz vien tika norunāts, ka viņu atkal ievietos Meio klīnikā. Vecais draugs Dons Andersons un Saules ielejas slimnīcas medmāsa aizveda viņu ar mašīnu uz mājām, lai paņemtu kaut kādas viņa mantas. Hemingvejs teica, lai viņi nekāpjot ārā no mašīnas, viņš pats paņemšot visu nepieciešamo, un iegāja istabā, kur stāvēja šautene. Dons Andersons metās viņam paka], paspēja satvert viņu aiz rokas un atņemt šauteni un divas patronas, kuras Hemingvejs jau mēģināja ielikt. No guļamistabas izskrēja Mērija un sāka viņu mierināt. Viņš sēdēja klusēdams, ar vienaldzīgu skatienu.

Aprīļa beigās viņu ar lidmašīnu aizveda uz Ročesteru un atkal ievietoja Meio klīnikā. Šoreiz Mērijai ieteica nebraukt uz turieni, un viņa palika Kečemā. Pēc tam aizbrauca uz Ņujorku konsultēties ar ievērojamiem psihiatriem par vīra veselības stāvokli. Viņa uztraucās par to, ka viņš pavisam citādi izturējās pret ārstiem nekā pret viņu. Ārsti Meio klīnikā uzskatīja, ka viņš ir gandrīz vesels un viņu var atlaist mājās. Taču Mērija saprata, ka viss ir pavisam citādi.

Atgriezusies Ročesterā, viņa atskārta, ka pieļāvusi kļūdu, ko grūti izlabot. Ernests bija pārliecinājis ārstus, ka ir pilnīgi vesels un ka viņam laiks atgriezties Kečemā.

Izredzes tikt ārā no klīnikas viņu satrauca, un Mērija neuzdrīkstējās viņu aizkavēt.

Viņa izsauca no Ņujorkas Džordžu Braunu, kurš kādreiz bija trenējis Ernestu un kuram Ernests pilnīgi uzticējās, un viņi mašīnā aizveda Hemingveju uz Kečemu. Tas notika 1961. gada 30. jūnijā.

Nākamā diena pagāja mierīgi. Hemingvejs ar Džordžu Braunu aizbrauca uz slimnīcu pie ārsta Sevirsa, vakarā viņš ar Džordžu un Mēriju aizbrauca vakariņās uz restorānu. Hemingvejs runāja maz, taču

bija mierīgs un uzmanīgs pret saviem pavadoņiem. No restorāna viņi aizbrauca agri, un mājās Ernests tūlīt sāka rīkoties uz gulētiešanu. Kamēr viņš tīrīja zobus, Mērija pēkšņi atcerējās itāliešu dziesmiņu «Visi saka man, es esot blondīne», kura viņiem kādreiz bija ļoti patikusi. Viņa iegāja istabā pie Ernesta. «Te tev būs dāvana,» Mērija teica un sāka dziedat. Ernests steigšus pabeidza tīrīt zobus, lai nodziedātu kopā ar viņu piedziedājumu.

Otrā jūlija rītā Hemingvejs piecēlās kā parasti agri, Mērija vēl gulēja. Ari Džordžs Brauns vēl gulēja viesu mājiņā. Ernests iegāja istabā, kur glabājās šautenes, paņēma no statņa vienu no savām vismīļākajām šautenēm, ielādēja pa patronai katrā stobrā, ielika stobra galu mutē un nospieda abus gaiļus.

Viņš nebija atstājis nevienas vēstules.

Viņu apbedīja Kečemas kapsētā blakus viņa vecajam draugam Teiloram Viljamsam.

ERNESTA HEMINGVEJA DZĪVES UN DAIĻRADES GALVENIE DATI

1819. g. 21. jūlijā — Oukparkā, Čikāgas priekšpilsētā, dzimis Ernests Hemingvejs. Tēvs — Klerenss Hemingvejs; māte — Greisa Hemingveja, dzimusi Molla.

1917. — Hemingvejs beidz skolu Oukparkā un aizbrauc uz Kanzassitiju, kur strādā par reportieri avīzē *«Slar».*

1918 — Hemingvejs iestājas Amerikas Sarkanā Krusta transporta korpusā un maijā aizbrauc uz Itāliju, uz Itāli jas-Austri jas fronti. 8. jūlijā tiek smagi ievainots kājās. Tris mēnešus gu(hospitāli Milānā.

1919. — janvāri Hemingvejs atgriežas Oukparkā.

1920. — janvāri aizbrauc uz Toronto (Kanādā), strādā tur avīzē *#Toionlo*

Daily Star» un avīzes literārajā pielikumā «*Toronto Slar Weekly».* Septembri pārceļas uz Čikāgu, strādā žurnālā «*Cooperative Commonwealth».*

1921. — decembri aizbrauc kā *«Daily Star*» korespondents uz Eiropu.

1922. — Hemingvejs dzivo Parīzē; martā kā *«Toronto Daily Star»* kores

pondents aizbrauc uz Dženovas konferenci, septembrī dodas uz Tuvajiem Austrumiem, uz grieķu-turku karalauku; novembrī piedalās Lozannas konferencē.

1923. — janvārī žurnālā *«Poetry»* publicēti seši Hemingveja dzejoļi;

martā žurnāls *«Little Review»* iespiež sešas Hemingveja prozas miniatūras, jūlijā Parīzē P. Makelmona izdevniecībā iznāk Hemingveja pirmā grāmata — «Trīs stāsti un desmit dzejoļi»; septembrī viņš atgriežas Toronto; oktobrī Hemingvejam piedzimst dēls Džons; decembri Hemingvejs aiziet no «*Daily Star»* un atgriežas Parīzē.

1924. — janvārī Parīzē V. Bērda izdevniecībā iznāk Hemingveja prozas

miniatūru grāmata «mūsu laikos»; šajā gada Hemingvejs piedalās F. M. Forda žurnāla *«Iransallanlic review»* izdošanā un publicē tur savus stāstus; strādā vācu žurnālā *«Ouerschnilt».*

1925. — pavasarī Parīzē Hemingvejs iepazīstas ar Skotu Ficdžeraldu;

jūlijā ar draugiem aizbrauc uz fiestu Spānijas pilsētā Pam-plonā, sāk rakstīt romānu «Un saule lec»; oktobrī Ņujorkā izdevniecībā *«Boni and Live right»* iznāk Hemingveja stāstu grāmata «Mūsu laikos».

1926. — maijā Ņujorkā Skribnera izdevniecībā iznāk Hemingveja

stāsts

«Pavasara ūdeņi»; oktobrī tajā pašā izdevniecībā iznāk romāns «Un saule lec».

1927. — publicēti jauni Hemingveja stāsti; oktobrī Ņujorkā iznāk viņa

jaunā stāstu grāmata «Vīrieši bez sievietēm».

1928. — gada sākumā Hemingvejs atgriežas ASV, kur sāk rakstīt ro

mānu «Ardievas ieročiem»; jūnijā piedzimst dēls Palriks; decembrī Hemingveja tēvs izdara pašnāvību.

1929. — pavasari un vasaru Hemingvejs pavada Parīzē, turpinot darbu

pie jauna romāna; septembri iznāk «Ardievas Ieročiem».

1930. — Hemingvejs dzīvo Kīvestas ciematā Florida, zvejo lielās jūras

zivis, izbraucot uz Bahamas salām un Kubas krastiem, dodas medibās ziemeļrietumu štatos — Montānā, Vaiomingā; septembrī Hemingvejs cieš autokatastrofā.

1932. — jūnijā piedzimst trešais dēls — Gregorijs; septembrī iznāk He-

mingveja grāmata par vēršu cīņām «Nāve pēcpusdienā».

1933. — Hemingvejs sāk strādāt žurnālā *«Esquire»;* oktobrī iznāk stāstu

krājums «Uzvarētājs neiegūst neko».

1934. — gada sākumu Hemingvejs pavada Austrumāfrikā, medījot lielos

zvērus, vasarā un rudeni dzīvo Havannā.

1935. — pavasarī un vasarā žurnāls *«Scribner's /Magazine»* publicē He

mingveja grāmatu «Āfrikas zaļie pakalni», oktobrī tā iznāk atsevišķā izdevumā.

1936. — janvārī Hemingvejs publicē žurnālā *«Esquire»* rakstu «Spārni

virs Āfrikas», augustā — stāstu «Kilimandžāro sniegi», septembri žurnālā «*Cosmopolitan*» — stāstu «Frensa Makombera īsais laimes brīdis»; kad sākas pilsoņu karš Spānija, Hemingvejs piedalās līdzekļu vākšanā medicīniskai palidzībai republikāņu armijai un filmas «Spānijas zeme» uzņemšanas finansēšanai.

1937. — martu, aprīli, maiju Hemingvejs pavada Spānijā, no kurienes

suta korespondences par Spānijas karu, piedalās filmas «Spānijas zeme» uzņemšanā; 4. jūnijā uzstājas Amerikas rakstnieku II kongresā ar antifašistisku runu «Rakstnieks un karš»; vasarā pabeidz romānu «Kam ir un kam nav»; augustā atgriežas Spānija, raksta tur lugu

«Piektā kolonna»; oktobri iznāk «Kam ir un kam nav».

1938. — gada laikā divas reizes brauc uz Spāniju; brauc uz frontēm;

oktobri iznāk krājums «Piektā kolonna un pirmie četrdesmit deviņi stāsti».

1939. — Hemingvejs Havannā sāk rakstīt romānu par Spānijas karu; no

pērk netālu no Havannas lauku mājas Finka Vihiju, kas uz daudziem gadiem kļūst par viņa mājām.

1940. — oktobrī iznāk romāns «Kam skanēs zvans».

1941. — pavasarī Hemingvejs ar Martu Gelhornu brauc uz Tālajiem

Austrumiem; uzzinājis par hitleriskās Vācijas uzbrukumu Padomju Savienībai, aizsūta uz Maskavu telegrammu, kurā solidarizējas ar padomju lautas ciņu.

1942. —1943. — Hemingvejs ar savu kuteri «Pilara» vajā vācu zemūdenes

Karibu jūrā.

1944. — pavasari Hemingvejs aizbrauc uz Londonu kā amerikāņu žur

nāla *«Collier's»* korespondents, piedalās kaujas bumbvedēju lidojumos virs Vācijas un okupētās Francijas, piedalās sabiedroto desanta izcelšanā Normandijā, augustā franču partizānu grupas priekšgalā aktīvi piedalās Parīzes atbrīvošanas kaujās, vēlāk vairākkārt izbrauc uz fronti Beļģijā un Elzasā, piedalās Zigfrīda līnijas pārraušanā.

1945. — martā atgriežas ASV.

1949. — Hemingvejs pavasari pavada Itālijā, Venēcijā, pēc nelaimes ga

dījuma medībās saslimst ar smagu septisku acu slimību, kas draud ar aklumu.

1950. — no februāra līdz jūnijam žurnālā *«Cosmopolilan»* liek publicēts

Hemingveja romāns «Pāri upei koku paēnā», septembrī romāns iznāk atsevišķā izdevumā.

1952. — septembrī Hemingveja stāsts «Sirmgalvis un jūra» tiek publicēts

žurnālā *«Lite»* un iznāk atsevišķā izdevumā; Hemingvejam piešķir Puiicera prēmiju.

1953. — vasaras sākumā Hemingvejs pirmo reizi pēc pilsoņu kara brauc

uz Spāniju; gada beigās dodas uz Āfriku medību ekspedīcijā.

1954. — janvāri Hemingvejs ar sievu divreiz piedzīvo Āfrikā lidmašīnas

katastrofu; oktobrī Hemingvejam piešķir Nobela prēmiju literatūrā par 1954. gadu.

1955. — Hemingvejs piedalās filmas «Sirmgalvis un jūra» uzņemšanā.

1958. — Hemingvejs Kubā sāk rakstīt autobiogrāfisku grāmatu par Pa

rīzi divdesmitajos gados; rudenī aizbrauc strādāt uz Kečemas pilsētiņu ASV rietumos.

1959. — vasaru pavada Spānijā, vērojot divu lielāko Spānijas matadoru

sacensības; rudenī nopērk Kečemā māju, raksta tur grāmatu «Bīstamā vasara».

1960. — no janvāra lidz maijam Hemingvejs dzīvo Kubā, tur viņu apmeklē A. 1. Mikojans; septembri, oktobri pavada Spānijā; kopš rudens viņa fiziskais stāvoklis krasi pasliktinās, parādās psihiskas depresijas pazīmes; septembrī žurnālā *«Lite»* tiek publicēti grāmatas «Bistamā vasara» fragmenti; novembrī He-mingvejs ar sievu pārceļas uz Kečetnu, novembra beigās He-mingveju ievieto Meio klīnikā Ročesterē.

1961. — janvārī Hemingvejs atgriežas Kečernā, aprilī viņu atkal ievieto Meio klīnikā. 2. jūnija rītā, nākamajā dienā pēc atgriešanās Kečernā, Hemingvejs izdara pašnāvību, nošaujoties ar medibu bisi

ĪSA bibliografija

Хемингуэй Э. Собрание сочинений, тт. 1—4. «Художественная литература», 1968.

Хемингуэй Э. Репортажи. Иэд-во Московского университета, 1969.

Кошкин И. Эрнест Хемингуэи. «Художественная литература», 19G6.

Кошкин И. Хемингуэй. «Прометен». 1966, N? 1. Изд-во «Молодая гвардия».

Л1 *аянц З.* Человек один не может. «Просвещение», 1966

By-line: Ernest Hemingway. N. Y., 196?.

Tlie Wild Years. N. Y„ 1963.

Buka C. Ernesl Hemingway. A life story. N. Y., 1969.

Baker C. Hemingway. The writer as artist. N. Y., 1952. Hemingway, The man and his work. N. Y., 1950.

Fenton C. The apprenticeship of Ernest Hemingway. N. Y., 1954.

Montgomery C. Hemingway in Michigan. N. Y., 1968.

Hanneman A. Ernest Hemingway, A comprehensive bibliography. N. Y., 1967.

Hemingway L. My brother, Ernest Hemingway. N. Y., 1962.

Hotchner A. Papa Hemingway N. Y., 1966.

Santord M At the Hemingways. Boston, 1962.

SATURS

1. *noda/a.* Oukparka un Ziemeļmičiganas meži ...
2 nodala. Policijas reportieris.....
3. *noda/a.* Tenenle Ernesto.....
4. noda/a. Kareivis atgriežas mājās.....
5. *nodala.* «Toronto Star Weekly» ārštata korespondents
6. *nodala.* «Es aizbraucu no šis pilsētas» .....
7. *nodala.* Parīze..... .....
8. *noda/a.* Tuvie Austrumi.....
9. noda/a. Lozanna.....
10. nodala. Kūra .....
11. noda/a. Pavasaris, kas piepildīja cerības.....
12. *noda/a.* Atvadas no laikraksta . .....
13. noda/a. Bada mācība .....
14. nodala. «Zudusī paaudze».....
15. *nodala.* «Vīrieši bez sievietēm» .....
16. *noda/a.* Atgriešanās dzimtenē.....
17. *noda/a.* Golfa straumes ūdeņi un Vaiomingas meži . .
18. nodala. «Āfrikas zaļie pakalni» .....
19. nodala. Tēmas pavērsiens.....
20 *nodala.* Spānijas traģēdija.....
21. nodala, fntermēdija starp kariem.....
22. *noda/a.* Otrais pasaules kaiš.....
23. *noda/a.* Finka Vihijas īpašnieks.....
24. noda/u. Venēcija.....
25. *noda/a.* Visas upes tek uz jUru.....
26. *noda/a.* Atkal Spānija un Āfrika.....
27. *noda/a.* Nobeļa prēmijas laureāts .....
28. noda/a. Pēdējais raunds.....
Ernesta Hemingveja dzīves un daiļrades galvenie dati . .
īsa bibliogrāfija ..... .

G'ribanovs Boriss Timofeļa d.

HEMiNGVEJS

Redaktore V. Kumuška Māksi, redaktors V. Grants Teliņ, redaktore V. Dārziņa Korektore B Zubikaite

Nodota salikšanai 1972. g. 10. jūlijā. Parakstīta iespiešanai 1973. g. 1. martā. Tipo* grāfijas papīrs Nr. 2. formāts 81X108/32. 14,45 fiz. iespiedi.; 24.27 uzsk. iespiedi.; 26,24 izdevn. 1. Metiens 50 000 eks. Maksā 1 rbl. I kap. Izdevniecība «Liesma* Rīgā, Padomju bulv. 24. Izdevn. Nr. 25428-D389. Iespiesta Latvijas PSR Ministru Padomes Valsts Izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejas Grāmatu tipogrāfijā Rīgā. Ļeņina Ielā 137/139. Pasūt. Nr.

398.